

El Nuevo Testamento: Cuicateco de Teutila

Teutila New Testament

Contents

NDUDO NDAH YAHN DIHVO VO JESUCRISTO CHE DIRUN SAN MATEO	1
NDUDO NDAH YAHN DIHVO VO JESUCRISTO CHE DIRUN SAN MARCOS	61
NDUDO NDAH YAHN DIHVO VO JESUCRISTO CHE DIRUN SAN LUCAS	99
NDUDO NDAH YAHN DIHVO VO JESUCRISTO CHE DIRUN SAN JUAN	158
NTIYON CHE DIN IHYAN APOSTOL	205
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO, DECHUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE YAN ROMA	260
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO MENAN, DECHUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE YAN CORINTO	284
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO ADIVE, DECHUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE YAN CORINTO	310
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO, DECHUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE YAN GALACIA	326
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO, DECHUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE YAN EFESO	335
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO, DECHUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE YAN FILIPOS	343
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO, DECHUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE YAN COLOSAS	349
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO MENAN, DECHUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE YAN TESALONICA	355
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO ADIVE, DECHUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE YAN TESALONICA	360
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO MENAN, DECHUH YE YAHN TIMOTEO	363
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO ADIVE, DECHUH YE YAHN TIMOTEO	370
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO, DECHUH YE YAHN TITO	375
CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO, DECHUH YE YAHN FILEMON	378
CAÇA CHE NDONDA TAH IHYAN CHE RENTE YE DEVACO HEBREO	380
CAÇA CHE DIRUN SANTIAGO	399
CAÇA CHE DIRUN SAN PEDRO MENAN	406
CAÇA CHE DIRUN SAN PEDRO ADIVE	414
CAÇA CHE DIRUN SAN JUAN MENAN	418
CAÇA CHE DIRUN SAN JUAN YAHN AMA IHYAN NDAHTA CHE RITAHNO YE DIHVO VO JESUCRISTO	425
CAÇA CHE DIRUN SAN JUAN YAHN DIHNO VO GAYO	426
CAÇA CHE DIRUN SAN JUDAS	427
NDUDO CHE CAH DIHVO VO JESUCRISTO, CHECADINO SAN JUAN YAHN DEHTENDUH CHE VA CHE CONAHN	429

El Nuevo Testamento: Cuicateco de Teutila

New Testament in Cuicatec, Teutila (MX:cut:Cuicatec, Teutila)

Language: Cuicatec, Teutila

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 1972 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 1972 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

d8e387f1-b0ae-56a1-bbf9-2126b1010e0b

ISBN: 978-1-5313-0184-2

NDUDO NDAH YAHN DIHVO VO JESUCRISTO CHE DIRUN SAN MATEO

Ihyan ndico che ndata yahn Dihvo vo Jesucristo

1 Tuhça cochi ndata yahn Dihvo vo Jesucristo. Ihyan ndico yahn ye ne, David man, Abraham man.

²Daya Abraham ne, Isaac. Daya Isaac ne, Jacob. Daya Jacob ne, Judá nduco dihno se. ³Daya Judá nduco Tamar ne, Fares man, Zara man. Daya Fares ne, Esrom. Daya Esrom ne, Aram. ⁴Daya Aram ne, Aminadab. Daya Aminadab ne, Naasón. Daya Naasón ne, Salmón. ⁵Daya Salmón nduco Rahab ne, Booz. Daya Booz nduco Rut ne, Obed. Daya Obed ne, Isaí. ⁶Daya Isaí ne, rey David. Daya rey David nduco ndahta yahn Urías ne, Salomón.

⁷Daya Salomón ne, Roboam. Daya Roboam ne, Abías. Daya Abías ne, Asa. ⁸Daya Asa ne, Josafat. Daya Josafat ne, Joram. Daya Joram ne, Uzías. ⁹Daya Uzías ne, Jotam. Daya Jotam ne, Acaz. Daya Acaz ne, Ezequías. ¹⁰Daya Ezequías ne, Manasés. Daya Manasés ne, Amón. Daya Amón ne, Josías. ¹¹Daya Josías ne, Jeconías nduco dihno se. Tahn min che din sandado yahn Babilonia preso ihyan nación yahn Israel, quenda se ihyan.

¹²Cuahn che chenan ihyan chahn nación yahn Babilonia, chihndeyan Salatiel, daya Jeconías. Daya Salatiel ne, Zorobabel. ¹³Daya Zorobabel ne, Abiud. Daya Abiud ne, Eliaquim. Daya Eliaquim ne, Azor. ¹⁴Daya Azor ne, Sadoc. Daya Sadoc ne, Aquim. Daya Aquim ne, Eliud. ¹⁵Daya Eliud ne, Eleazar. Daya Eleazar ne, Matán. Daya Matán ne, Jacob. ¹⁶Daya Jacob ne, José, ihyan min che chihnevaco nduco

María, chaco Dihvo vo Jesucristo. Dihvo vo ne, a ihyan min che a va çade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehñse.

¹⁷Ri ndichecun ihyan ndico che cochi rihco ndata ye nde cuahn che quenan Abraham iyehñse nde nda ro che quen David. Me nde ro che quen David ne, te ndichecun ihyan ndico nde nda ro che chahtenan ihyan nación yahn Israel preso nación yahn Babilonia. Me nde ro min ne, te ndichecun ihyan ndico nde nda ro che chihndeyan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va çade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehñse.

Nduhça che chihndeyan Dihvo vo Jesucristo

¹⁸Tuhça chi che chihndeyan Dihvo vo Jesucristo: Chaco ye, María ne, a va ndudo yahn ye che cahnevaco ye nduco José. Numanahn che metah cahnevaco ye ne, nduco vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ndaca daya ye. ¹⁹Nducote ndah ihyan José ne, cuahn che checadino ye che quenun daya María ne, hua nahn ye che cora vedecuihno yahn ihyan min. Chemin che chihco dama ino ye che decuihno ye ndudo yahn ye nduco vih, tin deman no ye, çava che hua cadino ihyan. ²⁰Ate ndihchero ye van yahnde yahn ye ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs, ne rahn ángel me ri ye ihyan:

—José, ndata yahn David, hua dehve rahque, co cahnevaque nduco María. Hua ndeh ndedecadine, te che quenun daya ye ne, a nduco vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs. ²¹Cuahn che cuhndeyan decuah me ne, cuaconehn che duche JESUS, te a ihyan min che ndedevahn ye ihyan yahn ye, çava che hua conda ihyan chahn, din nunde yahn ye.

²²Tihça chi nducuahñ chemin cava che conahn che chihquentiyon Dihvo vo Dendiohs, dirun ihyan profeta tuhça:

²³Amã ndahta ntuho ne, conun ðaya ye.

Cuahñ che cuhndeyan ne, conan che duche Emanuel.

Che tihça duche ne, conahn che Dendiohs nduco ye uvo.

²⁴Cuahñ che ntuche José ne, dinahn ye nduhça che chihquentiyon ángel me ihyan, ne chihnevaco ye nduco Mariá.

²⁵Ate metah conan cuma ye ihyan nde chuh ro che chihndeyan decuah me. Cuahñ che chihndeyan decuah me ne, JESUS chaconahn ye che duche.

Chahn ihyan devano nevahñecun ye Dihvo vo Jesucristo

2 Chihndeyan Dihvo vo Jesucristo yan Belén, estado yahn Judea, cuahñ che quenan rey Herodes rihquentiyon ye estado min. Tahñ min ne, o ino ihyan devano che chica ye yahn yahn cuahñ nan che riquendah yahn ne, nda ye yan Jerusalén, ²ne tumerune ye:

—¿Ti quenan rey yahn ihyan nación yahn Israel che a chihndeyan ye ne? A devano nuhn che a va ye, te a ndihchero nuhn iyon che rihco ro che a chihndeyan ye. Chemin che cochi nuhn ndeva nuhn yavenan ye.

³Cuahñ che checadino rey Herodes che tihça ne, ama ndeh ndedecadino se. Namin nducoyaca ihyan yan Jerusalén ama ndeh ndedecadino ye. ⁴Tuhme chihquentiyon rey me che ndo ðama chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man, ne tumerune se ti va cade che cuhndeyan ihyan che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehñse. ⁵Ndahconan ihyan chahn, ne rahñ ye ri ye sahn:

—Yan Belén, estado yahn Judea, va cade che cuhndeyan ye, te dirun ihyan profeta tuhça:

⁶Yan Belén, estado yahn Judea ne, co cuande yan yan rahte yahn estado min,

te min va che cuhndeyan ihyan ndinan che din ye cudado ihyan yahn Dendiohs, ihyan nación yahn Israel.

⁷Chihno min ne, cuahñ ndeh cah rey me ihyan devano chahn, ne tumerune se ihyan deh ro niyon che chihnde ro iyon me. ⁸Tuhme chihquentiyon se ihyan chahn, ne rahñ se:

—Cuahñ nchuhn yan Belén, tumerune ndah ne ti quenan decuah me, ne cuahñ che a ntaca ne ne, checu ne ndudo yáhn cava che namin cahn ndevá yavenan.

⁹Chihno chihcovan ihyan chahn che rahñ rey me ne, quendi ye cuahñ ye. Tuhme iyon me ne, quendahnñan cuahñ nde nda cuaco nan che quendite decuah me, ne min quendihco. ¹⁰Cuahñ che ndihchero ihyan chahn che quendihco iyon me min ne, ama chi yeno ye. ¹¹Chenda ye chete vah, ne cuahñ che ndihchero ye lihn me nduco chaco Mariá ne, chehntihya ye ndeva ye yavenan. Tuhme nahñe ye yave nan che chenun tume yahn ye, ne tendah ye diyahnguan man, cuhn man, nundedan che duche mirra man, cah ye co yahn lihn me. ¹²Chihno min ne, cah Dendiohs che checadino ihyan chahn van yahñde yahn ye che metah ndaconan ye nan quenun Herodes, ne chemin che chahconan ye yune, conahñ ye yan vaco ye.

Chano José, quenda ye Mariá nduco lihn me, cuahñ ye nación yahn Egipto

¹³Cuahñ che a conahñ ihyan devano chahn ne, ndihchero José van yahñde yahn ye ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs, ne rahñ ángel me ri ye ihyan:

—Cuiquenda sahn dihn nduco chaco se, ne codin vi, cuehn cuahñ nación yahn Egipto. Min conen nde ro che cahcantiyón che ndaconen, te Herodes ne, nuhn se sahn dihn me cava che cahno se sahn.

¹⁴ Ndetahno quenda José sahn dihn me nduco chaco se chete rahn, cuahn ye cuahn nación yahn Egipto. ¹⁵ Min चाह-tenan ye nde nda ro che chih Herodes. Tihca chi cava che conahn ndudo che cah Dendiohs, dirun ihyan profeta tuhca: “Nde nación yahn Egipto quenda Dayá.”

Dechuh Herodes sandado, chahn se chihno se checayha

¹⁶ Cuahn che tumacadino Herodes che chahcotahn ihyan devano chahn yahn se ne, ama chi tan se, ne dechuh se sandado yan Belén man, yan che nino min man, che chihno se nducoyaca decuah chahn, nde checayha che a ri o nduyo, te a tih va ro che ndihchero ihyan devano chahn iyon me. ¹⁷ Nduco tihca chinahn ndudo che dirun ihyan profeta Jeremías tuhca: ¹⁸ Ama rah ran ihyan man, ama raco ye man, anduhneca ndete che man Raquel raco ye cava daya ye. Hua ndaca ye vedechahtino, te a chihno chihno se daya ye.

¹⁹ Cuahn che a chih Herodes ne, min nación yahn Egipto ndihchero José van yahnde yahn ye, ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs, ne rahn ángel me ri ye ihyan:

²⁰ —Cuendiquenda sahn dihn me nduco chaco se, ne conahn nación yahn Israel, te a chih sahn che nahn cahno se sahn.

²¹ Tuhme ndiquenda José sahn dihn me nduco chaco se, ne ndaconan ye nación yahn Israel. ²² Ate checadino José che Arquelao rihquentiyon se menun chida se estado yahn Judea, ne hua chihquino ye quenan ye estado min. Tuhme cah Dendiohs che checadino ye van yahnde yahn ye, ne cuahn ye estado yahn Galilea. ²³ Min quenan ye ama yan che duche Nazaret. Tihca chi cava che conahn nduhca che dirun ihyan pro-

feta yahn Dihvo vo Jesucristo tuhca: “Nazareno cahma ihyan yahn ye.”

Juan Bautista ne, rahndudo ye yahn nan che metah duhva

3 Tahn min ne, nda Juan Bautista estado yahn Judea, yahn nan che metah duhva. Min cahndudo ye ² ne rahn ye:

—Cuento ino nchuhn nunde yahn ne, te Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero ne, a nun cuahn cahcantiyon ye.

³ A yahn Juan che dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

Cuahndudo ama ihyan yahn nan che metah duhva, ne cahma ye tuhca: “Cuihcayan nchuhn chedave yahn ne cava che nevahnecun ne Dihvo vo.”

⁴ Tino yahn Juan ne, ndiya nduco yudo yahn camello, ne quenan chete ye ama ima. Reh ye ama nan yahcadahn man, rih ye nedih yahn che va van chano man. ⁵ Ihyan yan Jerusalén man, ihyan che vate ye tama te o yan estado yahn Judea man, chihto ico Jordán man ne, rahn ye rihnevan ye che rahndudo Juan. ⁶ Rentuma ino ye nunde yahn ye, ne rhdenuene Juan ihyan, min ico Jordán.

⁷ Ama yahn sahn fariseo man, sahn saduceo man, renda se cava che cuehdenuene Juan sahn. Ate rihya ye sahn:

Nchuhn ne, nduhchan cu tan tihchan ne. ¿Duh te cuande nchuhn che din nun ino ne cava che ndevahn ne yahn castigo yahn Dendiohs che va che co ne?

⁸ Cuahtenan nchuhn nduhca che rah-tenan ihyan che rento ino ye nunde yahn ye numacuahn chedave yahn ye.

⁹ Hua ndere ndonan man ne nchuhn che ndata yahn Abraham nchuhn, te ndete che nahn Dendiohs che ndere co yahn ndata yahn ihyan min ne, nde tu che tuhchan co din ye che ndaconda ihyan che co cuande ye nan ndata yahn ye.

¹⁰ Man ne, anduhneca ndete che a va

yān cu tin çava che çata dihyoduto yāhn. Nducuahn yāhn che hua cochihve ndute yāhn ne, çata, conun vacoyāhn. Atihno-çā co nduco nchuhn che hua cochihve che redin ne, te va che co ne castigo.

¹¹ U ne, rehdenuné nchuhn çava che co ro che a nto ino ne nunde yāhn ne. Ate a nun cochi tāmā ihyan che tahque yudo vederihquentiyon quenān cuma ye che co u, che nde hua rignonun chihvé çava che co mozo yāhn ye. Ihyan min ne, din ye che conun Vaco Ndah yāhn Dendiohs ihyan mān, din ye castigo ihyan nunde mān. ¹² Nduhçā che retive yaṭo ihyan trigo, rih ndah ye, ne reneḍin ḍama ye ḍache yama yāhn, rihquiyāhn ye ne, ti-hçā a nun techecaḍe ihyan min yāhn nducoyaca ihyan. Ihyan che ndah ihyan ye nān Dendiohs ne, quenda ye ihyan vahchetero, ne ihyan che duhtuno ihyan ye ne, dechuh ye ihyan vān ruchiyāhn che hua ndā ro che ntōh.

Chedenune Dihvo vo Jesucristo

¹³ Tāhn min ne, chica Dihvo vo Jesucristo estaḍo yāhn Galilea, ndā ye ico Jordān nān quenān Juān çava che cuehdenune ye ihyan. ¹⁴ Ate rāhn Juān ri ye ihyan:

—U che rendotenān ndih çava che cuehdenune ne u, ¿taçā che u cuehdenuné ndih?

¹⁵ Ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye ihyan:

—Nahn che cuehdenune u, te redin yāhn che dinahn vo nducuahn vederihquentiyon yāhn Dendiohs.

Tuhme chehdenune Juān ihyan. ¹⁶ Chihno chedenune Dihvo vo ne, ndiquenda ye vān nune. Ura min ndihchero ye Vaco Ndah yāhn Dendiohs che chica vahchetero. Decā ro icui decā ro, ne chiya, quenun ihyan. ¹⁷ Tuhme chenun āma ndudo che chica vahchetero che rāhn tuhçā:

—Sāhnguh che Dayá. Yāhinó sāhn. Ama yenó che va se.

Chundah ne, tumarande se Dihvo vo Jesucristo

4 Chihno min ne, din Vaco Ndah yāhn Dendiohs che cuahn Dihvo vo āma cuān, yāhn nān che metah duhva, çava che tumarande chundah ihyan.

² Min quenān ye chete che o raco ro, ne hua cheh ye. Chihno min ne, chi cuico ye. ³ Tuhme chahn ndā chundah, ne rāhn se ri se ihyan:

—Ndete che Daya Dendiohs ndih ne, codin ne che tu che tuhchan ne, ndāconḍa pān.

⁴ Ate ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—A ndirun nān Ndudo yāhn Dendiohs tuhçā: “Ndiyu demān pān che rendotenān ihyan, te namin rendotenān ye ndudo yāhn Dendiohs.”

⁵ Chihno min ne, quenda se ihyan nde tin yaçō yāhn yān Jerusalén. ⁶ Rāhn se ri se ihyan:

—Ndete che Daya Dendiohs ndih ne, çava ne muhn, co ne nde ndiyāhn, te a ndirun nān Ndudo yāhn Dendiohs tuhçā: Çahcantiyon Dendiohs ángel yāhn ye che din ye cuḍaḍo ndih, çava che hua dehva co yāhn ne.

⁷ Ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—Namin ndirun nān Ndudo yāhn Dendiohs tuhçā: “Hua tumerende Dihve Dendiohs.”

⁸ Chihno min ne, quenda chundah me ihyan āma tin ico yaçō, ne nahma se ihyan nducuahn vederihquentiyon che va iyehñse. ⁹ Rāhn se ri se ihyan:

—Ndete che cahntihya ne nān, ndeva ne yavenān ne, té nducuahn vederihquentiyon che taḥchan ndih.

¹⁰ Ate ndahconan ye, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—Cuavi nán, chundah, te a ndirun nán Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Cuendeva yavenan Dihve Dendiohs. A ihyan min no codinehn yahn ye.”

¹¹ Tuhme chihcoman chundah me ihyan, ne ndá ángel chinduco ye ihyan.

Canan Dihvo vo Jesucristo ntiyon yahn ye

¹² Cuahn che checadino Dihvo vo che quenun Juan vacoyahn ne, conahn ye estado yahn Galilea. ¹³ Ate hua quenan ye yan Nazaret. Tahque ndah ye ne, cuahn ye quenan ye yan Capernaum, yahn yahn Zabulón man, Neftalí man. ¹⁴ Tihca chi cava che conahn nduhca che dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

¹⁵ Yahn yahn Zabulón man, Neftalí man, chihto yune che rahn nan vine man, tama lado yahn ico Jordán man, estado yahn Galilea, yan vaco ihyan tama nación man,

¹⁶ min ne, anduhneca ndete che man nan che vate ihyan.

Ate ndá ro che anduhneca ndete che condihco dave nan ye.

Ihyan che vate ye min ne, cahnda yahn ye anduhneca ndete che a vate ye tah vederih.

Ate ndá ro che anduhneca ndete che co dave yahn ye.

¹⁷ A nde tahn min canan Dihvo vo rahndudo ye, ne rahn ye:

—Cuento ino nchuhn nunde yahn ne, te Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero, a nun cuahn cahcantiyon ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye cun ihyan che retah yahca cava che conduco ye ihyan

¹⁸ Ama yune ne, quechica Dihvo vo chihto vine yahn Galilea. Ndihchero ye o ihyan retah yahca, Simón Pedro man, dihno ye Andrés man. Ura min ne, rentihyon ihyan chahn yana chete vine me

cava che cotah ye yahca. ¹⁹ Tuhme rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuhn vo conduco nchuhn u, ne ndotenan che din dama ne yahca ne, cacuahn nchuhn cava che din dama ne ihyan, conduco ye u.

²⁰ Ndetahno chihcoman ihyan chahn yana yahn ye, ne cuahn ye nduco Dihvo vo.

²¹ Tah cuahn cana nan me ne, ndihchero ye o dave Zebedeo, Jacobo man, Juan man. Chenun ye chete barco nduco chida ye, rentahyon nan ye yana yahn ye. Namin yahve Dihvo vo ihyan, ²² ne ndetahno chihcoman ye chida ye man, barco me man, cuahn ye nduco Dihvo vo.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye ama yahn ihyan

²³ Chihno min ne, quechica Dihvo vo numacuahn yan yahn Galilea, ricuahn ye nduh cuan vaco yahn ihyan nación yahn Israel. Rahndudo ye nduhca che rihquentiyon Dendiohs ihyan yahn ye, ne redin ye che rendoyahn ihyan cah.

²⁴ Nde numachahte nación yahn Siria chetuhn ndudo yahn vederihno che redin ye, ne ama chengu ihyan ihyan cah yahn ye, ihyan che rih dihca ye man, ihyan che ndi cheche ye man, ne din Dihvo vo che ndoyahn ye. Namin ihyan che chenun vaco chihnga ihyan ne, ndetendah Dihvo vo vaco chihnga chahn. ²⁵ Ama yahn ihyan chinduco ye ihyan, ihyan estado yahn Galilea man, ihyan estado yahn Judea man, ihyan yan Decápolis man, ihyan yan Jerusalén man, ihyan che vate ye tama lado lco Jordán man.

Dihvo vo Jesucristo ne, cahdudo ye ama tingüete

5 Cuahn che ndihchero Dihvo vo che ama yahn ihyan chenun ye min ne, cocha ye ama tingüete, chihnde ye.

Tuhme ndo dāma ihyān che ritahno ye ihyān nān ye, ²ne chicuahn ye ihyān chahn tuhca:

³—Ihyān che ri ndache ye yahn che chendihco ye nunde ne, ndah ro yahn ye, te cuahtenan ye vahchetero nān che rihquentiyon Dendiohs.

⁴Ihyān che rān ye ne, ndah ro yahn ye, te necāh Dendiohs vedechahtino ihyān.

⁵Ihyān che necun ye ne, ndah ro yahn ye, te cuahtenan ye iyehñse nduhca che necāh Dendiohs ndudo yahn ye.

⁶Ihyān che āma nahn ye che runecade cuahtenan ye ne, ndah ro yahn ye, te conan Dendiohs ihyān cava che conahn nduco ye.

⁷Ihyān che renan vahino ye ihyān chenāhn ne, ndah ro yahn ye, te conan vahino Dendiohs ihyān.

⁸Ihyān che hua chendihco ye nunde ne, ndah ro yahn ye, te ndeva Dendiohs ihyān.

⁹Ihyān che riyahve ye ihyān cava che ndo yān ye nduco vih ne, ndah ro yahn ye, te nedin dayā Dendiohs ihyān.

¹⁰Ihyān che redin tān ihyān nduco ye yahn che runecade vatechica ye ne, ndah ro yahn ye, te rihquentiyon Dendiohs ihyān.

¹¹Ndah ro yahn nchuhn cuahn che cahma tān ihyān nduco ne mān, din tān ye nduco ne mān, ndere cahma nunde ye yahn ne mān, yahn che ritahno ne u. ¹²Cuahn che tihca cuahno co ne ne, co yeno ne, te ndeva Dendiohs nchuhn, cuahtenan ne vahchetero. A devano ne te a tihca chahno chi ihyān profeta che chahte ye a rāhn me, din tān ihyān nduco ye.

Ejemplo yahn ima

¹³Ima ne, āma richihve, ate ndete che necān, che metah chihn dihne ne, ametah cochihve. Va che cahtera ihyān, condinun condinahno ye. Chemin che

nahn che din nchuhn cudado vederihquentiyon che chenān cuma ne.

Ejemplo yahn yahn

¹⁴Nduhca che richihve yahn che ri ro dave nān ihyān muhn iyehñse ne, tihca richihve nchuhn cava nducoyaca ihyān, te a devano ne vederihquentiyon yahn Dendiohs. Yān ne, rihco ihyān āma tin ico, te nahn ye che ndah co ro. ¹⁵Namin cuahn che nahn yahn ihyān āma yahn ne, rihco ye nān che yaco cava che co ro dave nān ihyān che chenun ye chete vah. Hua rihco ndeh ye mān āma cajón. ¹⁶Namin nchuhn ne, nahn che runecade cuahtechica ne cava che cua cuande nducoyaca ihyān, ne ndeva ye yavenān Chida ne che va ye vahchetero.

Dihvo vo Jesucristo ne, cah cuande ye yahn ley che dirun Moisés

¹⁷Cuedevano nchuhn che ndā ndiyu cava che cuahcotāhn yahn ley che dirun Moisés mān, ndudo che dirun ihyān profeta mān, te cava che cah cuandé ihyān deh conahn. ¹⁸Cuāco rāhn rí nchuhn te numanahn che metah cuihno vahchetero mān, iyehñse mān ne, hua condanan nde āma ndudo nān ley min. Nde nducuahn che hua nduh rigonun chihve che rahco ihyān ne, va che conahn. ¹⁹Chemin che adecoduhno ihyān che cahnevi ye āma nān vederihquentiyon yahn, andahre hua nduh rigonun chihve che rahco ye, ne tihca cacuahn ye ihyān chenāhn ne, ihyān min ne, hua nduh rigonun chihve ye vahchetero nān che rihquentiyon Dendiohs. Ate ihyān che dinahn ye nducuahn, ne tihca cacuahn ye ihyān chenāhn ne, āma rigonun chihve ye vahchetero nān che rihquentiyon Dendiohs. ²⁰Rāhn rí nchuhn te ndete che hua nde tahque runecade cuahtechica ne che co sahn fariseo mān, sahn devano ley che dirun Moisés mān ne, nde hua

co cuahtenan ne vahchetero nan che ri-
hquentiyon Dendiohs.

**Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahñ ye
che hua nahn che co tan ihyan**

²¹ Nchuhn ne, a devano ne te ihyan
ndico yahn ne chicuahñ ye tuhca: “Hua
cahne ihyan, te adecoduhno ihyan che
cahno ye vih ne, va che co ye castigo.”
²² Ate u ne, rahn ri nchuhn te adeco-
duhno ihyan che co tan ye nduco ihyan
chenahn ne, va che co ye castigo. Adeco-
duhno ihyan che cahva ye nduco ihyan
chenahn ne, va che ndo dama ihyan ndi-
inan, din ye castigo ihyan. Adecoduhno
ihyan che cahma ye co ye tama ca ihyan
che nahn dave yahn ne, cahnda yahn ye,
te nduco nunde min ne, codin che conun
ye van ruchiyahn.

²³ Chemin che rahn ri nchuhn te an-
dahre a nda ne nan ta nduco vedino
che cah ne Dendiohs, ate ndete che
ura min nta tin ne che va nunde yahn
ne nan ihyan ne, ²⁴ cuihco ndah ne
vedino me chihto nan ta, ne dinoca cahñ
ne ndaca ne che nchahco nunde ihyan
min, cuenedin ndah ne ndudo nduco ye.
Tuhme co cah ne vedino yahn ne.

²⁵ Me ndete che va ihyan che nahn
caca nunde ye yahn nchuhn ne, codin
nun ino ne cuenedin ndah ne ndudo
nduco ye numanahn che metah caca
nunde ye yahn ne, te ndete che hua ne,
cahco ye nchuhn tah intiyahn. Intiyahn
ne, cahcantiyon ye policia che tihyon se
nchuhn vacoyahn, ²⁶ ne cuaco rahn ri
nchuhn te min cuahtenan ne nde cuihno
nedihve ne nducuahñ.

**Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahñ ye
che hua ndere cuahtenan
ihyan nduco ndahta che hua
nihnevaco nduco ye**

²⁷ Nchuhn ne, a devano ne te ihyan
ndico yahn ne chicuahñ ye tuhca: “Hua
ndere conen nduco ndahta che hua ni-

hnevaco ndoque.” ²⁸ Ate u ne, rahn ri
nchuhn te adecoduhno ihyan che ndi-
hchero ye ama ndahta, ne ndedecadino
ye che nahn conan ye nduco te ne, nduco
chemin a quendihco ye nunde nduco te
nan Dendiohs, te anduhneca ndete che a
quenay ye nduco te.

²⁹ Ndete che cava ama ndutinay
nchuhn adeche denda ne, cuahtendi-
hco ne nunde ne, hua tumacah ne
yahn. Codin ne cuande anduhneca
ndete che a tico ne chacondah ne, te
tahque ndah che conda ama ndutinay
ne yodemín ca che cuahtenan ne van
ruchiyahn. ³⁰ Ndete che cava ama tah
nchuhn adeche denda ne, cuahtendi-
hco ne nunde ne, hua tumacah ne yahn.
Codin ne cuande anduhneca ndete che a
chihca ne chacondah ne, te tahque ndah
che conda ama tah ne yodemín ca che
cuahtenan ne van ruchiyahn.

**Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahñ ye
che hua ndahca che tehche
ihyan ndahta yahn ye**

³¹ Nchuhn ne, a devano ne te
chicuahñ ihyan ndico yahn ne tuhca:
“Adecoduhno ihyan che nahn tehche
ye ndahta yahn ye ne, va che dirun ye
ama caca, cah ye tahn nan che cahco
ro ye che a ntehche ye tahn.” ³² Ate
u ne, rahn ri nchuhn te co tehche
ihyan ndahta yahn ye atenay ndete che
conan te nduco tama chahn, te ndete
che ndere tehche ye tahn ne, cuahn
che cuhnde te nduco tama se ne, a
man ye quendihco ye nunde. Namin
adecoduhno ihyan che cahnevaco ye
nduco ama ndahta che ntehche inchahn
te tahn ne, condihco ye nunde.

**Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahñ ye
che hua ntihyon yan ihyan Dendiohs
cuahn che cah ye ndudo yahn ye**

³³ Nchuhn ne, a devano ne te
chicuahñ ihyan ndico yahn ne tuhca:

“Hua ndere cah ndudo yehn Dihve Dendiohs, te va che dinehn nducuahn ndudo yehn che cah.” ³⁴Ate u ne, ráhn rí nchuhn te hua cah ne ndudo yahn ne, ntihiyon yān ne Dendiohs. Namin hua ntihiyon yān ne vahchetero, te min quenān ye rihquentiyon ye. ³⁵Nde hua ntihiyon yān ne muhn iyehñse, te quenān ye numachahte. Nde hua ntihiyon yān ne Jerusalén, te yān yahn ye. ³⁶Nde hua ntihiyon yān ne tin ne, te nde āma yudo tin ne ne, metah vederihquentiyon yahn ne che cahcantiyon ne che ndacorun color yahn. ³⁷Cuahn che cah ne ndudo yahn ne ne, hua ntihiyon yān ne nde āma nān dehtenduh. Āma no ndudo cahma ne, a tihcā, a o hua tihcā, te che rentihdenān ca ne ndudo cava che cotahno ihyan ne, chundah rihquentiyon se chemin.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua ndahconan ihyan yahn vih nduco vedetān

³⁸Nchuhn ne, a devano ne te chicuahn ihyan ndico yahn ne tuhcā: “Adecodēhno nunde che din ihyan ne, a nunde min no va che nuhñde menun yahn ye.” ³⁹Ate u ne, ráhn rí nchuhn te hua dama co ne nduco ihyan che din tān ye nduco ne. Ndete che va ihyan che cuahn ye āma lādo vaconān ne ne, ndotēnān che dama co ne nduco ye ne, cuahñecun ne che cuahn ye tama lādo. ⁴⁰Ndete che va ihyan che caca nunde ye yahn ne, nahn cahñevi cahteca ne ne, cah ne nde cahteca tu yahn ne ihyan. ⁴¹Ndete che tahn nun sandādo nchuhn yune, cahcantiyon se che quendehde ne chede yahn se nduhñeva che rihquentiyon ley ne, nde chuhñān ca cuiquendehde ne yahn se. ⁴²Adecoduhno ihyan che caca ye dehtenduh yahn nchuhn, a nahn yahn ye, o nahn tumanān no ye ne, cah ne ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che din yahino ihyan ihyan che tān ye nduco ye

⁴³Nchuhn ne, a devano ne te chicuahn ihyan ndico yahn ne tuhcā: “Codin yahine ihyan che yahino ye di, ne codin tān nduco ihyan che redin tān ye ndoque.” ⁴⁴Ate u ne, ráhn rí nchuhn: Codin yahino ne ihyan che rendihche tān ye nchuhn mān, cuica ne Dendiohs che din ye che ndah nduco ihyan che rahva ye yahn ne mān, ihyan che rihya ye nchuhn mān, ihyan che redin tān ye nduco ne mān. ⁴⁵Ndete che tihcā din nchuhn ne, dama ri ne nduco Chida ne che va ye vahchetero, te ihyan min ne, redin ye che rendihco dave yahn yahn mān, redin ye che ran co mān, cava che ndah yahn ihyan che ndah ihyan ye mān, ihyan che duhtuno ihyan ye mān. ⁴⁶Ndete che atēnān ihyan che yahino ye nchuhn din yahino ne ne, ¿dehra cochihve yahn ne?, te nde sahn rica tume cade iyo tihcā redin se. ⁴⁷Namin ndete che atēnān combiero yahn ne necah ne Dendiohs ihyan ne, ¿dehra cochihve yahn ne?, te nde ihyan che hua devano ye che va Dendiohs tihcā redin ye. ⁴⁸Nchuhn ne, nahn che runecāde ne nduhcā che runecāde Chida ne che va ye vahchetero.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye nduhcā che redin yahn che din ihyan vedevāhino

6 ¹Cuihco nchuhn cudādo che hua din ne dehtenduh che ndah atēnān cava che ndihchero ihyan, te ndete che cava che ndeva ihyan yavenān ne che tihcā din ne ne, nde hua cochihve yahn ne nān Chida ne che va ye vahchetero. ²Chemin che cuahn che din ne vedevāhino ne, co din ne cuande che hua cadino nde āma ihyan. Hua dama co ne nduco sahn che o nān o chende se che redin se vedevāhino

nān nducoyāca ihyan, chete yāco mān, cuāhn yune mān. Sāhn chahn ne, tihcā redin se cāva che ndonan ihyan sāhn, ate cuāco rāhn rí nchuhn te nde hua cochihve yahn se nān Dendiohs che tihcā redin se.³⁻⁴ Ndaconan rāhn rí nchuhn te cuahn che din ne vedevahino ne, co din ne cuande che hua cadino nde āma ihyan, cāva che Chida ne che rendihche ye nducuahn che redin ne ne, ndāhco menun ye yahn ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye ihyan nduhcā che covāh ye

⁵Nchuhn ne, cuahn che covāh ne ne, hua din ne nduhcā che redin sāhn che o nān o chende se che renan ino se rahtendi se revāh se chete yāco mān, cuāhn yune mān, nān che co ndihchero nducoyāca ihyan sāhn. Cuāco rāhn rí nchuhn te nde hua cochihve yahn se nān Dendiohs che tihcā redin se.⁶ Cuahn che covāh nchuhn ne, codin ne cuande che hua vān yāhn ihyan. Tahque ndah che demān ne covāh ne chete vah nān che demān Chida ne cahnevan ye. Cuedevano ne te rendihchero ye nchuhn, ne ndāhco menun ye yahn ne.

⁷Cuahn che covāh nchuhn ne, hua din ne nduhcā che redin ihyan che hua devano ye che va Dendiohs. Āma ndeh revāh ye nān dehtenduh che redin ye dendiohs yahn ye, te rahco ye te nduco che āma ndeh revāh ye ne, cahnevan dendiohs yahn ye.⁸ Hua dāma co ne nduco ye nān che revāh ne, te Chida ne ne, nde ura che ametah cāca ne ihyan ne, a devano ye nducuahn dehtenduh che rendotenan ne.⁹ Chemin che covāh nchuhn tuhcā:

Chida nuhn che va ne vahchetero,
Rica nuhn ndih che din ne che ndeva
nducoyāca ihyan yavenān ne, co devano
ye che metah nde āma nunde nān ne.

¹⁰Rica nuhn ndih che cuanān cāhcan-
tison ne nuhn.

Nahn nuhn che dinahn ihyan iyehanse
vederihquentiyon yahn ne nduhcā
che redinahn ángel che vate ye
vahchetero.

¹¹Cuete ne che cheh nuhn mān ro cuh.

¹²Cuenchahco ne nunde yahn nuhn
nduhcā che renchahco mān nuhn
yahn ihyan che redin tān ye nduco
nuhn.

¹³Cuendevahn ne nuhn tāh chundah,
hua cuahnecon ne che tumarande se
nuhn.

Tihcā, te a ndih che rihquentiyon ne
cuahn dāma. Āma yudo vederih-
quentiyon quenān cuma ne. Tihcā
co.

¹⁴Cuedevano nchuhn te ndete che
nchahco ne yahn ihyan che redin tān ye
nduco ne ne, namin Chida ne che va ye
vahchetero nchahco ye nunde yahn ne.

¹⁵Ate ndete hua nchahco ne yahn ihyan
ne, namin Chida ne che va ye vahchetero
ne, hua nchahco ye yahn ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye ihyan nduhcā che cuahte ye yahte

¹⁶Nchuhn ne, cuahn che cuahte ne
yahte ne, hua din ne nduhcā che redin
sāhn che o nān o chende se. Sāhn chahn
ne, ndih rān vāconān se cāva che cadino
ihyan che vate se yahte. Cuāco rāhn rí
nchuhn te nde hua cochihve yahn se nān
Dendiohs che tihcā redin se.¹⁷ Cuahn
che cuahte nchuhn yahte ne, cuāhco nān
ne mān, cuih ne cāca tin ne mān,¹⁸ cāva
che nde hua cadino ihyan che vate ne
yahte. Chida ne a devano ye, te rendi-
hchero ye nchuhn, ne ndāhco menun ye
yahn ne.

Ejemplo yahn vedecuihca

¹⁹Hua cuāhcorān nchuhn cāva vede-
cuihca che a chemin no din dāma ne.
Hua regu, te rine iteduhn mān, reh dache

man, renda sahn duco, riquenda se man.
²⁰Tahque ndah ne, codin nun ino ne cava che cuahtenan ne vahchetero, te chemin ne, anduhneca ama vedecuihca che hua redetoh iteduhn man, hua reh dache man, hua riquenda sahn duco man.
²¹Nahn che tihca din nchuhn. A devano ne te nan che va vedecuihca ne, a yahn chemin no che rendedecadino ihyan.

Ejemplo yahn ndutinān ihyan

²²⁻²³'Ndutinān nchuhn ne, nduhca ama yahn che richihve yahn ne che ri ro nan ne. Ndete che ndah ndutinān ne ne, ndah ro nan ne. Ate ndete che hua ne, anduhneca ndete che man nan che vate ne. Atihnoça vederendedecadino yahn ne, te ndete che cochihve ne, conahn ndah ne vederihquentiyon yahn Dendiohs. Ate ndete che cuahcotāhn ne vederihquentiyon yahn ye ne, hua cochihve vederendedecadino yahn ne, ne anduhneca ndete che ama man nan che vate ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che a Dendiohs va che din yahino ihyan ndiyu vedecuihca

²⁴'Nde ama ihyan ne, hua co cuahtenan cuma ye o dihve ye damandahn, te din yahino ye ama, ne cahcomān ye tama, o dinahn ye yahn ama, ne cuahcotāhn ye yahn tama. Atihnoça nchuhn, te hua co din yahino ne Dendiohs ndete che yahino ne vedecuihca.

Dendiohs ne, redin ye cudādo ihyan yahn ye

²⁵'Rāhn rí nchuhn: Hua cuahcorān ne deh cheh ne man, deh cuh ne man, ti ndāca ne tino che cuahtenun ne man. A Dendiohs che deco ye nchuhn iyehanse, ne te ye che cheh ne man, tino che cuahtenun ne man.
²⁶Cua cuande nchuhn. Yāhda ne, andahre hua rendotenan che

din te nduhca che redin ihyan che rino ye ndata man, rentumanan ye ndute ndata man, rih ndah ye man, ate Chida ne che va ye vahchetero ne, redin ye che renda te che reh te. Cuedevano ne te tahque redin ye cudādo nchuhn che co ite chahn.
²⁷Nde ama nchuhn, andahre ama ndedecadino ne, ate hua co din man ne che cuihta ne māhn metro.

²⁸'Nde hua redin yahn che ndedecadino nchuhn ti ngua ne tino che cuahtenun ne. Cua cuande ne. Nānda ne, hua rendotenan che din nduhca che redin ihyan che redin ye ntiyon man, riya ye tino man,
²⁹ne rāhn rí nchuhn te nde rey Salomón andahre ama chahte vederihquentiyon quenan cuma ye, ate tahque ndah chan ro nānda che co tino che quenun ye.
³⁰Nchuhn che ndeh rendedecadino ne cava ne, nducote redin Dendiohs che ama ndah chan ro nānda andahre ama o ro ra regu, cuedevano ne te tahque redin ye cudādo nchuhn.
³¹Chemin che hua nahn che ama ndedecadino ne deh cheh ne man, deh cuh ne man, ti ngua ne tino yahn ne man.
³²Ihyan che nde hua devano che va Dendiohs ne, ama rendedecadino ye yahn dehtenduh chemin chan. Ate nchuhn ne, va Chida ne vahchetero che redin ye cudādo nchuhn, ne a devano ye yahn dehtenduh che rendotenan ne.
³³Menān vihca cuahnecun ne che cahcantiyon ye nchuhn man, runecade cuahtetica ne nduhca che nahn ye man, ne te ye nducuahn dehtenduh chemin chan che rendotenan ne.
³⁴Chemin che hua ndedecadino nchuhn taça cuahno co ne caviyan deman, te queri ama ro ne, va vederāhn yahn ne, ne hua redin yahn che cuahcorān ne taça cuahno co ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua ndāhchenan ihyan vih

7 'Hua ndāhchenan nchuhn ihyan cava che hua din Dendiohs castigo

nchuhn. ²Nduhca che ndahchenan ne ihyan ne, tihca cua cuande Dendiohs nchuhn, din ye castigo nchuhn. ³Ndete che ndahchenan ne ama ihyan yahn dehtenduh che hua ndahca redin ye, ate nde hua retumacadino ne che va dehtenduh che tahque chihnga redin man ne ne, anduhneca ndete che ama vihto quenun ndutinan ne nde hua retumacadino ne yahn, ate rendahchenan ne ihyan che quenun ama yaca ndutinan ye. ⁴Ndete che yahve ne ama ihyan che hua ndahca redin ye cuahn che nde tahque chihnga redin man ne ne, anduhneca ndete che cahma ne co ne ihyan che tendah ne yaca che quenun ndutinan ye cuahn che quenun ama vihto ndutinan man ne. ⁵Ndete che tihca din nchuhn ne, o nan o chende ne. Nahn che dinoca cahcoman ne dehtenduh che tahque chihnga redin ne, tuhme conan yahn ne che yahve ne ihyan che cahcoman ye dehtenduh che hua ndahca redin ye.

Ejemplo yahn yahna man, cuche man

⁶Nde hua redin yahn che ndere yahve nchuhn ihyan che cheche chedave yahn ye cava che nevahnecon ye ndudo ndah yahn Dendiohs, te denan co tan ye nduco ne man, duche rino ye ndudo me man. Ndete che ndere yahve ne ihyan chemin chan ne, anduhneca ndete che cah ne dehtenduh che ndah yahna, ne denan co tan te, cua te nchuhn man, anduhneca ndete che cahnetave ne tu diyahn nan cuche, ne condinun condinahno te man.

Ejemplo nduhca che covah ihyan, caca ye Dendiohs dehtenduh che nahn ye

⁷⁻⁸Cuica nchuhn dehtenduh che nahn ne Dendiohs, ne te ye nchuhn. Tihca, te anduhneca che redin man ne. Cuahn che rica ne dehtenduh combiero yahn ne ne, rete ye. Cuahn che renuhn ne dehten-

duh ne, rendaca ne. Cuahn che riyahve ne chende vaco ihyan ne, renahne ye.

⁹Nde ama nchuhn ne, hua rahcotahn ne yahn daya ne cuahn che rica che cheh. Ndete che rica pan ne, hua rihquino ne recah ne tu. ¹⁰Ndete che rica yute yahca ne, hua recah ne ama cu. ¹¹Nchuhn ne, andahre duhtuno ihyan ne ne, recah ne dehtenduh che ndah daya ne. Rahn ri nchuhn te Chida ne che va ye vahchetero ne, nde tahque nun te ye dehtenduh che ndah cuahn che caca ne ihyan.

¹²Codin nchuhn che ndah nduco ihyan nduhca che nahn ne che din ye nduco ne, te tihca rihquentiyon nan ley che dirun Moises man, libro che dirun ihyan profeta man.

Ejemplo yahn chendevah che tuhco

¹³⁻¹⁴Andahre ama vahche cuahno nchuhn, ate codin ne fuerza cahcoman ne vedeyeno yahn man ne, codinahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, cava che co tuno ne vahchetero. Rahn ri nchuhn te neve ra ihyan che tuno ye min, ne anduhneca ndete che ama tuhco chendevah nan che conda ye man, ama vahche yune nan che chuh ye man. Me ihyan che riquendi ye vedeyeno yahn man ye ne, ama yahn ye. Ihyan chahn ne, anduhneca ndete che ama chahte chendevah nan che renda ye man, ama ndahca yune nan che rechuh ye man, ate cuahn che cuhnde cade yahn ye ne, co ye castigo, cuahtenun ye van ruchiyahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye tachan ihyan sahn che redin ca che Dendiohs dechuh ye sahn

¹⁵Rahn ri nchuhn che cahco ne cudado yahn sahn che redin ca se che Dendiohs dechuh ye sahn. Sahn chahn ne, redin ca se che ama necun se, ate ama duhtuno ihyan se. ¹⁶Nchuhn ne, cahco ne cudado nducuahn che redin se,

ne tumacadino ne duh ihyan se. A devano nchuhn te ndiyu nan yahñ yan che ri uva, nde huane nan chano yan che ri higo. ¹⁷⁻¹⁸Yahn ndata che ndah ne, ndah ndute yahn, ne yahñ che hua ndah ne, hua ndah ndute yahn. ¹⁹⁻²⁰Atihnocá sahn chahn, te nan ntiyon yahn se ne, tumacadino nchuhn ndete che numa cuaco vatechica se o rihncneh se. Nducuahñ yahñ che hua ndah ndute yahn ne, rihca ihyan, rihquiyahñ ye. Atihnocá sahn chahn, te va che co se castigo, cuahtenun se van ruchiyahñ.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te hua nducoyaca ihyan co cuahtenan ye vahchetero

²¹Hua nducoyaca ihyan che rahñ ye yahñ che Dihve ye u, cuahtenan ye vahchetero, te atenán ihyan che dinahn ye vederihquentiyon yahn Chidá, ihyan min che va ye vahchetero. ²²Cuahñ che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan ne, ama yahñ ihyan cahma ye yahñ: “Dihve nuhn, nuhn ne, din nuhn ntiyon yahn ne, ntiyon yan nuhn ndih, ne nduco chemin ndetendah nuhn vaco chihnga man, din nuhn ama ndeh nan vederihno man.” ²³Ate cahmá có sahn chahn: “Ndiyu ihyan yahñ nchuhn. Cuahñ ne ama lado. Nchuhn ne, duhtuno ihyan ne.”

Ejemplo yahn name yahn vah

²⁴Adecoduhno ihyan che rihcovan ye ndudo che tuhchan che ricuáhn, ne dinahn ye ne, ihyan min ne, nduhca ama ihyan che vivo ye che chihno ye vaco ye, chihco ye name yahn nan yava. ²⁵Chihno min ne, ama chi yudo, chan co nahn man, chihta ico man, chano yune man. Chuh nune nan nti vah me, ate hua de-hva chi yahn, te chiche nti nan yava. ²⁶Me adecoduhno ihyan che rihnevan ye ndudo che tuhchan che ricuáhn, ne hua dinahn ye ne, ihyan min ne, nduh-

ca ama ihyan tundo che chihno ye vaco ye man yahndute. ²⁷Chihno min ne, ama chi yudo, chan co nahn man, chano yune man, chihta ico man. Chuh nune nan nti vah me, ne quenda.

²⁸Cuahñ che chihno chicuahn Dihvo vo ne, ama chahn ino ihyan, ²⁹te numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs chicuahn ye, ndlyu nduhca che ricuahñ sahn devano ley che dlrún Moisés.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama sahn che ndi se cah che rechá yute

8 Cuahñ che ndaconan Dihvo vo che chahn ye tingüete me ne, ama yahñ ihyan nduco ye. ²Ura min ndá ama sahn che ndi se cah che rechá yute, chehntihya se nan ye, ne rahñ se ri se ihyan:

—Dihvé, ndete che nahn ne ne, co din ne che ndoyahn.

³Tuhme nahn tah ye sahn, ne rahñ ye: —Taca hua. Náhn. Man ne, a ndoyehn.

Ndetahno che rahñ ye tihca ne, ndoyahn se. ⁴Tuhme rahñ ye ri ye sahn:

—Culhque cudado. Hua cahme nduco nde ama ihyan taca chi che ndoyehn. Tahque ndah ne, cuehn nan chidocuyan, ndihchero ye di, ne cah vedino nduhca che chihquentiyon Moisés cava che co devano nducoyaca ihyan che a ndoyehn.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn sahn decahya yahn ama capitán

⁵Cuahñ che chenda Dihvo vo yan Capernaum ne, ama capitán yahn Roma, chica se favor ihyan, ⁶ne rahñ se:

—Dihvé, sahn decahya yahñ ne, ndi cheche se, ametah cocha se.

⁷Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuhn vo ndoque, dín che ndoyahn se.

⁸Ate rahñ sahn capitán me ri se ihyan:

—Dihvé, hua denduh ne ndih çava no u, te u ne, ndiyu ihyan che redin yahn che çahn ne ndevacó. Nduco ama ndudo che çahma ne ne, ndoyahn sahn deçahya yáhn. ⁹Tihça, te namin u ne, va ihyan che nte ye vederihquentiyon quen cumá, ne vate sandado yáhn. Cuahn che rihquentiyón ama se che çahn se ne, rahn se. Cuahn che rihquentiyón tama che chi se ne, rechi se. Adecoderno che rihquentiyón sahn deçahya yáhn ne, re-dinahn se.

¹⁰Ama cuahn ino Dihvo vo che tihça rahn se, ne rahn ye nduco ihyan che nduco ye:

—Cuaco ráhn rí nchuhn te nde van ihyan nación yahn Israel ne, hua ndacá nde ama ihyan che ama ritahno ye nduhça sahguh. ¹¹Ráhn rí nchuhn te ama yáhn ihyan numachahte iyehense conduco ye Abraham man, Isaac man, Jacob man, cuahtenan ye nduco vih vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. ¹²Ate ihyan che tahque redin yahn che cuahtenan ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs ne, ndotenan che cuahtenan ye min ne, dechuh Dendiohs ihyan cuahn chevah nan che man, ne min cuahtenun ye, cuaco ye man, cheh dihyon ye man.

¹³Tuhme rahn ye ri ye capitán me:

—Conahn ndevaque, ne nduhça che chitehne ne, tihça conahn ndoque.

Me sahn deçahya me ne, a ura min no ndoyahn se.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn indahn Pedro

¹⁴Ama yune ne, chahn Dihvo vo Jesucristo ndevaco Pedro, ne indahn Pedro ne, quendite ye, ndi ye cah ihno. ¹⁵Nahn tah ye tah ihyan min, ne ndoyahn ye, çavi cah ihno me. Tuhme necuan ye, ne çah ye, cheh ihyan chahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama yáhn ihyan cah

¹⁶Ro min, cuahn che chi dah ne, ama yáhn ihyan nda ye nan Dihvo vo, nda ye ihyan cah man, ihyan che chenun vaco chihnga ihyan man. Dihvo vo ne, nduco ama ndudo no ndetendah ye vaco chihnga chahn. Namin din ye che ndoyahn ihyan cah chahn. ¹⁷Tihça chi çava che conahn nduhça che dirun ihyan profeta Isaías tuhça: “Man ye cahnevi ye cah yahn ihyan.”

Sahn che nahn conduco se Dihvo vo Jesucristo

¹⁸Cuahn che ndihchero Dihvo vo che ama yáhn ihyan nduco ye ne, chihquentiyon ye ihyan apóstol yahn ye che cuahtenun ye chete ama barco, chuh ye nduco vih tama lado viche yahn vine yahn Galilea. ¹⁹Ura min ama sahn devano ley che dirun Moisés chahn nda se nan Dihvo vo, ne rahn se ri se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, nahn conducó ndih adecotino che çahn ne.

²⁰Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Yuhne ne, va ive vaco te, ne yahda ne, va nan che rahte te, ate u che rinducó nducoyaca ihyan ne, metah nde nan che condité.

²¹Tuhme tama sahn che rinduco se ihyan ne, rahn se ri se ihyan:

—Dihvé, cuahnecon ne che conán nan chidá nde nda ro che coh ye. Cuhché ihyan, tuhme conducó ndih.

²²Ate ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Di ne, nahn che condoque u. Hua ndedecadine çava chemin. Ihyan che anduhneca ndete che a ndih ye nan Dendiohs ne, ihyan chahn co cuhche ye tenahn yahn ye.

**Dihvo vo Jesucristo ne,
chihco dihn ye yuhne tan**

²³ Chihno min ne, chenda Dihvo vo chete barco me nduco ihyan apóstol yahn ye, cuahn ye nduco vih. ²⁴ Ura min canan rano yuhne tan, ama rendedecuan nune nan vine me nde a renda chete barco me. Me Dihvo vo ne, quiyado ye. ²⁵ Tuhme ndedetuhche ihyan apóstol chahn ihyan, ne rahn ye:

—Dihve nuhn, ¡cuendevahn ne nuhn!, te cuehchenun nuhn van nune.

²⁶ Ndahconan Dihvo vo:

—¿Dehco che ama vah nchuhn? ¿Taca che hua numa ino ne ritahno ne?

Tuhme necuan ye, chihco dihn ye yuhne me man, vine me man, ne nuhnde dihn. ²⁷ Nduco neve se van ihyan chahn, ne rahn se:

—¿Duhra ihyan cuh che nde yuhne man, nde vine man, redinahn che rihquentiyon ye?

**O sahn yan Gadara che chenun
vaco chihnga sahn**

²⁸ Cuahn che nda Dihvo vo tama lado viche yahn vine me, yahn yahn yan Gadara ne, nda o sahn che chenun vaco chihnga sahn, che chica se van yayan nan che chenun tenahn. Ama redin tan se che nde ama ihyan hua rihquino ye chuh ye yune nino nan che chenun se. ²⁹ Ama yudo nan se rahn se:

—Jesús, Daya Dendiohs, ¿dehco che renun mendahn ne yune yahn nuhn? ¿Taca che cochi ne din ne che chuhrihn nuhn?, te ametah nda ro yahn.

³⁰ Nino min ne, redin ihyan cudado ama yahn cuche. ³¹ Vaco chihnga chahn ne, chica favor Dihvo vo, ne rahn ri ihyan:

—Ndete che ndetendah ne nuhn ne, cuahnecon ne che condah nuhn cuche sih.

³² Rahn Dihvo vo ri ye vaco chihnga chahn:

—Cuahn nchuhn.

Tuhme ndiquendah vaco chihnga chahn sahn, ne chenda cuche chahn. Nducoyaca cuche chahn ne, cochahn te rano te nan ndava, cheranun te chete vine me, chihno chih te.

³³ Sahn che redin cudado cuche chahn ne, ama dihya se chi, ne conahn se rano se cuahn viyan me. Nda se min ne, neco se ihyan nduhca che chihno chih cuche chahn man, deh chi yahn sahn che chenun vaco chihnga chahn man. ³⁴ Tuhme chahn nducoyaca ihyan yan nan che quenun Dihvo vo, ne chica ye favor ihyan che ndaca ye min, nahn ye.

**Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che
ndoyahn ama sahn che ndi cheche se**

9 Chihno me min ne, chenda Dihvo vo chete barco, tuche ye vine me, nta ye yan vaco ye. ² Min nda ihyan nan ye, nda ye ama sahn che ndi cheche se quendite se nan yundo. Cuahn che ndihche Dihvo vo nduhca che ritahno ihyan chahn ne, rahn ye ri ye sahn che ndi cheche me:

—Dayá, hua dehve rahque, a ndaque vederenchahco cava nunde yehn.

³ Min chenun van ama o sahn devano ley che dirun Moisés, ne rendedecadino se: “Sahn tih ne, ducherino se Dendiohs che tihca rahn se.” ⁴ Ndetahnno checadino Dihvo vo che tihca rendedecadino sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—¿Dehco che chihnga rendedecadino nchuhn? ⁵ Ndete che cahma có sahn-guh: “A nchahcó nunde yehn” ne, nde hua co devano ne ndete che va vederihquentiyon yahn, o hua. Ate ndete che cahma có sahn: “Cuenecuen, ne cuique” ne, co devano ne. ⁶ Chemin che cava che cadino ne che u che rinducó nducoyaca ihyan ne, quenán cumá vederihquentiyon che nchahcó nunde yahn ihyan ne, condihche ne.

Tuhme rahn ye nduco sahn che ndi cheche me:

—Cuenecuen, cotah yundo yehn, conahn ndevaue.

⁷Ndetahno necuan sahn min, ne conahn se ndevaco se. ⁸Nducoyaca ihyan che chenun ye min ne, dihya ye chi, ne ndeva ye yavenan Dendiohs yahn che necah ye vederihquentiyon min Dihvo vo cava che ndah yahn ihyan iyehense.

Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye Mateo che conduco ye ihyan

⁹Cuahn che chica Dihvo vo min, cuahn ye ne, ndihchero ye ama ihyan che duche ye Mateo. Ihyan min ne, quen ye ntiyon che rica ye tume cade iyo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuhn vo, condoque u.

Tuhme necuan Mateo, cuahn ye chin-
duco ye ihyan.

¹⁰Ama yune ne, reh Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye. Namin nduco ama yahn sahn rica tume cade iyo man, yahn ca sahn nunde man, vate se reh se nduco ye. ¹¹Ndihchero ama o sahn fariseo, ne rahn se ri se ihyan apóstol chahn:

—¿Dehco che tihca redin Ihyan Ricuahn yahn nchuhn che reh ye dama nduco sahn rica tume cade iyo man, sahn nunde chenahn man?

¹²⁻¹³Chihnevan Dihvo vo che tihca rahn se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ihyan cah che rendotenan ye sahn doctor, ndiyu ihyan che hua cah ye. Atihnoça u, te nda cava che conan ihyan nunde, nto ino ye nunde yahn ye, ndiyu cava ihyan metah nunde yahn ye che rahco ye. Che va che din nchuhn ne, cuahn ne dinahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs che tuhca: “Tahque nahn che cuahtenan cuma nchuhn vedevahino che co che cahno ne ite, co te vedino nan.”

Tumerune ihyan Dihvo vo Jesucristo yahn yahve

¹⁴Ura min ne, nda ama o ihyan che rinduco ye Juan Bautista, ne rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Nuhn nduco sahn fariseo cuahn dama rahte nuhn yahve. ¿Dehco che ihyan che rinduco ye ndih hua rahte ye yahve ne?

¹⁵Ndahconan Dihvo vo yahn ye:

—Ihyan che rinduco ye sahn rihnevaco ne, hua rahteran ye. Ate ndete che quenda ihyan sahn ne, cuahteran ye. Atihnoça ihyan che rinduco ye u, te man ro cuh ne, metah deh cuande che cuahte ye yahve. Ate cuahn che nda ro che quenda sahn nunde u ne, tuhme che cuaco, cuahte ye yahve.

Ejemplo yahn tino ndico nduco ima ndico

¹⁶Hua redin yahn che ndahchetahn vo costumbre ndico nduco vederihquentiyon ra. Nde ama ihyan hua renecahn ye ama ndi tino ra nan tino ndico, te ndete che tihca din ye ne, ndeva doh tino ra me, ne nde tahque co chahte nan nte yahn tino ndico me. ¹⁷Namin nde ama ihyan hua rih ye vino ra chete ima ndico, te ndete che tihca din ye ne, conan ima ndico me, cora vino me, ne conda nduh che o. Chemin che va che cuih ihyan vino ra chete ima ra cava che hua dehva co yahn.

Tahn daya Jairo man, tahn ndahta che nahn tah te tino yahn Dihvo vo Jesucristo man

¹⁸Numanahn che rente ca Dihvo vo nduco ihyan chahn ne, nda ama sahn ndinan. Chehtihya se nan ye, ne rahn se ri se ihyan:

—Tahn dayá ne, a chih te cade menan lihn. Cuhn vo nduco ne, nahn tah ne tahn, ne ndaconan conan te.

¹⁹Tuhme necuan ndi Dihvo vo, ne cuahn ye nduco se nduco ihyan apóstol yahn ye. ²⁰Ura min nda ama tahn ndahta che a ri ndichio nduyo che cah te, rendora te yun ro ro. Chahn nda te cuahn vedame Dihvo vo, ne nahn tah te tino yahn ye. ²¹Tihca din te, te ndedecadino te: “Mare tino yahn ye nahn tah, ne ndoyahn.” ²²Ndaconan ye ndichero ye tahn, ne rahn ye:

—Dayá, hua dehve rahque. Nducote chitehne ne, a ndoyehn.

A ura min no ndoyahn te.

²³Cuahn che nda Dihvo vo vaco sahn ndinan me ne, ndichero ye che a chenan sahn retive ndo ran man, ama ndito ihyan rah ran ye man. ²⁴Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Conahn nchuhn, te tahn dihn ne, hua dehve ndih te, quiyado te.

Ate chihyon nan ihyan chahn ihyan. ²⁵Chihquentiyon ye che ndiquenda vah ihyan chahn, tuhme chenda ye nan che quendite tahn dihn me. Chetah ye tah te, ne necuan te. ²⁶Nducoyaca ihyan che vate ye numachahte yahn min ne, checadino ye yahn vederihno min.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che chi ro nan o sahn nan ve

²⁷Cuahn che conahn Dihvo vo ne, cuahn o sahn nan ve cuahn vedame ye rah se:

—Daya David, jconan vahino ne nuhn!

²⁸Cuahn che nta ye, ndonda ye chete vah ne, chenda vah sahn nan ve chahn, chahn nda se nan ye, ne tumerune ye sahn:

—¿A ritahno nchuhn che co din che co ro nan ne ne?

Ndahconan se yahn ye:

—Dihve nuhn, ritahno nuhn che co din ne che co ro nan nuhn.

²⁹Tuhme nahn tah ye ndutinan se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Conahn nduco nchuhn nduhca che ritahno ne.

³⁰A ndetahno chi ro nan sahn chahn. Tuhme ama cah ye cudado sahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—Condi nchuhn cahma ne nduco nde ama ihyan taca chi che chi ro nan ne.

³¹Ate cade ndaca se min, canan nte se nduco ihyan, ne chetuhn ndudo yahn vederihno min van ihyan che vate ye numachahte yahn min.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndiquenda cah nan sahn lihme

³²Cade ndiquenda sahn chahn vah ne, nda ama o ihyan, nda ye ama sahn lihme che quenun ama vaco chihnga sahn. ³³Ndetenda Dihvo vo vaco chihnga me, ne ndetahno ndiquenda cah se, canan rente se. Ama cuahn ino ihyan, ne rahn ye:

—Nde menahn ametah conahn vederihno che tuhchan muhn nación yahn Israel.

³⁴Ate sahn fariseo ne, rahn se:

—Ihyan tih ne, quenun cuma ye vederihquentiyon yahn chundah, ne nduco chemin rendetenda ye vaco chihnga.

Dihvo vo Jesucristo ne, renan vahino ye ihyan

³⁵Chihno min ne, quechica Dihvo vo nduh cuan yan rahte man, yan cahya man, ricuahn ye chete yaco yahn ihyan nación yahn Israel. Rahndudo ye ndudo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne redin ye che rendoyahn nducoyaca ihyan cah. ³⁶Nduh cuan nan che quechica ye ne, ama yahn ihyan. Ama quenun vahino ye ihyan, te ametah duh che cacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs ihyan. Nduhca itecuche che metah ihyan che din ye cudado ite, tihchan ihyan chahn. ³⁷Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Cuāco ráhn rí nchuhn te ama yahn ihyan che nahn cahnevan ye ndudo yahn Dendiohs, ate ihyan che rahndudo ye ne, ama doh ri ye. Anduhneca ndete che ama va ndute ndata ate ihyan che redin ye ntiyon ne, ama doh ri ye. ³⁸Chemin che cuica nchuhn Dendiohs cava che dechuh ye ihyan che cuahndudo ye ndudo yahn ye, cahnevan ihyan chahn.

Çah Dihvo vo Jesucristo ntiyon che din ihyan apóstol yahn ye

10 Chihno min ne, nedin dama Dihvo vo nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye, ne çah ye vederihquentiyon ihyan cava che ndetendah ye vaco chihnga man, din ye che ndoyahn ihyan cah, adecodehno cah che ndi ye man.

²Van ihyan chahn ne, nduco ama ihyan che duche ye Simón Pedro, ihyan min che tahque menan vihca van nducoyaca ye. Namin nduco Andrés, dihno Simón man, Jacobo nduco dihno ye, Juan, che daya Zebedeo man, ³Felipe man, Bartolomé man, Tomás man, Mateo, ihyan min che rica ye tume cade iyo ro menan man, Jacobo, daya Alfeo man, Lebeo, che namin duche ye Tadeo man, ⁴tama Simón, ihyan min che chin-duco ye partido yahn sahn cananista ro menan man, Judas Iscariote, ihyan min che necah ye Dihvo vo adiva man.

Dechuh Dihvo vo Jesucristo ihyan apóstol yahn ye che cuahndudo ye

⁵Dechuh Dihvo vo ihyan che ndichio chahn, chihquentiyon ye ihyan tuhca:

—Hua cuahndudo nchuhn van ihyan tama nación, nde huane van ihyan nación yahn Samaria. ⁶Tahque ndah ne, cuahndudo ne van ihyan nación yahn Israel, ihyan chahn che a ndihcoman ye Dendiohs. Ihyan chahn ne, anduhneca itecuche che a chinda te. ⁷Cuahndudo nchuhn te Dendiohs, ihyan min che va

ye vahchetero ne, a nun çahcantiyon ye ihyan. ⁸Codin nchuhn che ndoyahn ihyan che ndi ye cah che rechā yute man, ihyan che ndi ye adecodehno cah man, condedetuhche ne ihyan che a ndih ye man, cuendetendah ne vaco chihnga man. Nchuhn ne, dendaca ne vederihquentiyon cuh, ne hua cua ne chihve yahn ihyan che conan ne.

⁹Hua quenda nchuhn tume, ¹⁰nde hua quenda ne dino man, ndaco man, indahco man, atenan tino che chenen no ne. Tihca, te ihyan redin ntiyon ne, redin yahn che nan ntiyon che redin ye quendah nducuah che rendotenan ye.

¹¹'Cuahn che ndā nchuhn ama yan ne, cuenuhn ne ama ihyan che ndah ihyan ye, ne cuahtenan ne ndevaco ye nde ro che ndaca ne yan min. ¹²Cuahn che condā nchuhn ne, çahma ne co ne ihyan che vaco min: “Dendiohs din yahino ye nchuhn.” ¹³Ndete che rihnevahn che conahn nduco ihyan nduhca che çahma ne, conahn, ate ndete che hua ne, hua. ¹⁴Me ndete che ihyan che vaco min, o ihyan yan min, hua nevahnecon ye nchuhn, nde hua çahcovan ye che çahma ne ne, condaca ne min, condahde ne yune yahn che chenan çah ne cava che tumacadino ye che hua ndahca din ye. ¹⁵Cuāco ráhn rí nchuhn te ndā ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan ne, tahque chuhrihn ihyan yan min che co ihyan che chahte ye yan Sodoma man, yan Gomorra man.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che va che chuhrihn ihyan yahn ye

¹⁶Cuedevano nchuhn te dechuh nchuhn van ihyan che ama duhtuno ye. Anduhneca ndete che van lobo dechuh itecuche. Nahn che rino nan nchuhn man, necun ne man. ¹⁷Cuihco nchuhn cudado, te caca nunde ihyan yahn ne nan intiyahn man, cuahn ye nchuhn chete yaco man. ¹⁸Quenda ye

nchuhn n̄an gobernador m̄an, n̄an rey m̄an, c̄aca nunde ye yahn ne yahn che ritahno ne u. Min c̄ah ne ndudo yahn ne nduhc̄a che ritahno ne u, ne nduco tihc̄a cadino ihyan chahn m̄an, ihyan naci3n chenahn m̄an, yahn vederihquentiyon yahn. ¹⁹ Cuahn che conahn ne, hua ndedecadino ne taç̄a c̄ahmanan ne nchuhn, te nd̄a ura min ne, te Dendiohs ndudo che c̄ahma ne. ²⁰ Tihc̄a, te ndiyu nchuhn che ndedecadino ne deh che va che c̄ahma ne, te Chida ne Dendiohs ne, te vaco ye ndudo che c̄ahma ne.

²¹ 'Nd̄a ro min ne, ama cuahte c̄ahnda ihyan nduco vih. Nahn ye ne, c̄aca ye che c̄ahno se dihno ye, nahn ye ne, c̄aca ye che c̄ahno se indihnte yahn ye, nahn ye ne, caca ye che c̄ahno se ðaya ye. ²² Nducoyaca ihyan co tan ye nduco nchuhn yahn che ritahno ne u. Ate adecoduhno ihyan che quendaḥ ye vedechahtino nde cuihno vedeyah min ne, ndevahn ye. ²³ Cuahn che din tan ihyan nduco nchuhn ama yan ne, cuahn ne tama yan. Cuaco rahn rí nchuhn te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndaconan chí cuahn che nde metah conan cuahtechica ne nducuahñ yan yahn ihyan naci3n yahn Israel.

²⁴⁻²⁵ 'Ihyan che rahn ne, hua chenano ye che tahque ndahc̄a cuahno ye che co ihyan ricuahñ yahn ye. Tahque ndah ne, rihco ðama ino ye che cuahno ye nduhc̄a che a rahno ihyan ricuahñ yahn ye. Namin ihyan redin ntiyon ne, hua chenano ino ye che tahque ndahc̄a cuahno ye che co patr3n yahn ye. Tahque ndah ne, rihco ðama ino ye che cuahno ye nduhc̄a che rahno patr3n yahn ye. U che rihquentiy3n nchuhn, nducote rendaḥchenan ihyan u, rahn ye te quenano cumá vederihquentiyon yahn chundah, tahque ca nchuhn, nde tahque ndahchenan ye nchuhn.

Ihyan ne, va che din vah ye Dendiohs

²⁶ 'Nducote a devano nchuhn te tihc̄a va che cuahno co ne ne, hua din vah ne ihyan. Cuedevano ne te nducuahñ che ri cuahn ndeh ne, va che cadino ihyan. ²⁷ Nducuahñ che rahn nduco nchuhn cuahn demañ vo ne, cuahndudo ne, c̄ah ne che cadino ihyan. ²⁸ Hua din vah ne ihyan che nahn c̄ahno ye nchuhn, te cuihno min ne, ametah dehva che co din ye. Tahque ndah ne, codin vah ne Dendiohs, te ihyan min ne, co dechuh ye nchuhn van ruchiyahn, co ne castigo cuahn ðama.

²⁹ 'Ihyan ne, rino ye yahda c̄ahya anduhneca ndete che nde hua rigonun chihve te, te ra ye ama centavo no n̄an che o te. Ate nde ama yahda lihn ne, hua coh te ndete che Chida nchuhn che va ye vahchetero hua cuahñecun ye. ³⁰ Me nchuhn ne, tahque nda cuande ye nchuhn. Nde yudo tin ne nedin cuande ye. ³¹ Chemin che hua cua ne cudado. Tahque rigonun chihve ne che co yahda c̄ahya.

Nahn che hua co cuihnan ihyan cava Dihvo vo Jesuscristo

³² 'Nducoyaca ihyan che numa ino ye ritahno ye u n̄an ihyan iyehñse ne, numacuahn vedeyeno ndevá ihyan n̄an Chidá che va ye vahchetero. ³³ Ate ihyan che cuacondah vedame ye u ne, cuacondah vedamé ihyan n̄an Chidá che va ye vahchetero.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesuscristo ne, va che co tan ihyan nduco ye

³⁴⁻³⁵ 'Hua ndedecadino nchuhn che m̄an che nd̄a ne, hua cuahte c̄ahnda ihyan, te ihyan che ritahno ye u ne, cuahte c̄ahnda ihyan nduco ye. Ihyan ne, cuahte c̄ahnda ye nduco chida ye m̄an, tahn c̄ahya ne, cuahte c̄ahnda te nduco

chaco te man, tahn decuno ihyan ne, cuahte cahnda te nduco indahn te man.³⁶ Tihca va che cuahte cahnda ihyan van ihyan yahn ye.

³⁷ Ihyan che hua rihco dama ino ye cotahno ye u, yahn che hua nahn ye che co tan indihthe yahn ye nduco ye ne, ihyan chahn ne, nde hua redin yahn che din cuandé ihyan van ihyan yahn. Namin ihyan che hua rihco dama ino ye cotahno ye u, yahn che hua nahn ye che co tan daya ye nduco ye ne, nde hua redin yahn che din cuandé ihyan van ihyan yahn.³⁸ Adecoduhno ihyan che rihco dama ino ye cotahno ye u andahre nde va che conan yah ye nan cruz, atenan ihyan min redin yahn che din cuandé ihyan van ihyan yahn.³⁹ Ihyan che cuacondah vedame ye u, che nahn ndedevahn man ye ihyan ne, conda ye, ne ihyan che hua cuacondah vedame ye u ne, andahre cahno se ihyan, ate cuah-tenan ye vahchetero.

Ihyan che cuahatenan ye vahchetero

⁴⁰ Ihyan che renevahnecun ye nchuhn ne, a u renevahnecun ye, ne ihyan che renevahnecun ye u ne, a Ihyan che dechuh ye u renevahnecun ye.⁴¹ Ihyan che renevahnecun ye ama ihyan che rahndudo ye ndudo yahn Dendiohs yahn che redin ye ntiyon min ne, ndeva Dendiohs ama tama ye. A namin no tun ihyan che renevahnecun ye ama ihyan che ndah ihyan ye ne, ndeva Dendiohs ama tama ye nduco vih.⁴² Ihyan che ritahno ye u ne, hua nduh rignonun chihve ye che lado yahn ihyan, ate adecoduhno ihyan che cah ye andahre ama vaso nune, cuh ihyan chahn ne, ndahco menun Dendiohs yahn ye.

Dechuh Juan Bautista o ihyan te nahn cadino ye yahn Dihvo vo Jesucristo

11 Cuahn che chihno cah cuande Dihvo vo nduh che ndichio ihyan

apóstol yahn ye ne, chica ye min cuahn ye, cacuahne ye man, cuahndudo ye man, nduh cuah yan che nino min.

² Tahn min ne, quenun Juan Bautista vacoyahn, ne cuahn che checadino ye yahn dehtenduh che redin Dihvo vo ne, dechuh ye o ihyan che rinduco ye ihyan nan Dihvo vo,³ tumerune ye:

—¿A ndih ihyan che a va cade chi ye ndedevahn ye ihyan iyehne, o coman va che chi ihyan min ne?

⁴ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuahn nchuhn cuengo ne Juan nducuahne che rendihchero ne man, rihnevan ne man.⁵ Cah ne che cadino ye nduhca che redin che ri ro nan ihyan che ve man ye man, redin che rica ihyan che neneva doh cah ye man, redin che rendoyahn ihyan che ndi ye cah che recha yute man, redin che ihyan che chato ye rihnevan man, redin che rentuche ihyan che a ndih ye man, rahndudó ndudo ndah yahn Dendiohs, rihnevan ihyan che ri ndache ye yahn nunde yahn ye man.⁶ Rahn ri nchuhn te ama ndah ro yahn ihyan che riquendi ye numa ino ye ritahno ye u.

⁷ Cuahn che a conahn ihyan chahn ne, canan rente Dihvo vo nduco ihyan che chenun ye min yahn Juan, ne rahn ye:

—¿Duh che chahn nchuhn chendihchero ne min yahn ne nan che metah duhva ne? A devano ne te ndiyu ama ihyan che ran do ye, che anduhneca ama nduco che a muhn a min redecuehte yuhne.⁸ ¿Duh chahn nchuhn chendihchero ne ne? A devano ne te ndiyu ama ihyan che ama ninevaca tino ndah, te ihyan chemin chan ne, ndevaco rey chenun ye.⁹ A devano nchuhn te chahn ne, chendihchero ne ama ihyan profeta. Cuaco rahn ri nchuhn te ihyan min che tahque chahte vederihquentiyon quenana cuma ye van ihyan profeta.¹⁰ A yahn

ihyan min che rahn Dendiohs, ndirun nan Ndudo yahn ye tuhca:

Dechuh ama se numanahn che metah cahn,
cahcoyan se chedave yahn ihyan cava che a vate yan ye cuahn che nda.

¹¹ Cuaco rahn ri nchuhn te van nducoyaca ihyan che chahte ye iyehense nde a rahn me nde meniyon ne, Juan Bautista che tahque chahte vederihquentiyon quenana cuma ye. Ate van ihyan che renevahneceun ye vederihquentiyon che ndahco cade Dendiohs ne, nde ihyan che tahque doh vederihquentiyon quenana cuma ye ne, tahque chahte vederihquentiyon yahn ye che co vederihquentiyon che quenana cuma Juan.

¹² Nde ro che canan Juan ntiyon yahn ye nde meniyon ne, ama redin nun ino ihyan cava che tuno ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. ¹³ Moisés man, nducoyaca ihyan profeta, nde nan che canan, nde nda Juan Bautista man, dirun ye yahn vederihquentiyon ra che ndahco cade Dendiohs. ¹⁴ Cuedevano nchuhn te che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs che ndaconan chi tun Elias ne, a Juan Bautista nda ye, dinahn vederihquentiyon min, andahre hua nahn cotahno ne. ¹⁵ Nducoyaca nchuhn ne, cuichovan ndah ne che tihca rahn.

¹⁶⁻¹⁷ Nchuhn che vate ne man ro cuh ne, nduhchan sahn cahya che reduche se ndihve, tihchan ne. Sahn chahn ne, rahn se ri se combiero yahn se: “Tive nuhn curetive, ate hua cah yeno nchuhn, ndeh ne. Chita ran nuhn, ate hua chaco ne.” ¹⁸ Nduhchan sahn chahn, tihchan ne, te nda Juan Bautista, ne ama vah nan cheh nan chih ye, ne rahn nchuhn te quenun vaco chihnga ihyan. ¹⁹ A namin no tun cuahn che nda u che rinduco nducoyaca ihyan. Reh man, rih man, dama nduco ihyan che rahte vihco ye, ne rahn ihyan: “Sahn tih ne, ama reh se man, ama rih se man, rinduco se sahn rica tume cade iyo

man, sahn nunde chengahn man.” Rendahchenan ihyan ntiyon che redin nuhn, ate hua dehve din yahn, te ihyan che renahn ye ne, a devano ye che vededevano yahn Dendiohs ne, chemin che tahque ndah.

Ihyan yan che hua nahn nto ino ye nunde yahn ye

²⁰ Chihno min ne, nte Dihvo vo yahn ihyan yan nan che tahque din ye vederihno, te ihyan chahn ne, hua nahn nto ino ye nunde yahn ye. Rahn ye:

²¹ —Nchuhn ihyan yan Corazin man, ihyan yan Betsaida man, jama vedin nchuhn!, te ndete che ihyan yan Tiro man, ihyan yan Sidon man, ndihchero ye vederihno che ndihchero nchuhn ne, a metah ro nto ino ye nunde yahn ye, chahtenun ye tino ndere, chahteran ye van iya. ²² Rahn ri nchuhn te nda ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan ne, nde tahque chahte castigo co nchuhn che co ihyan chahn. ²³ Me nchuhn ihyan yan Capernaum ne, ama redin yade ne anduhneca ndete che nde vahchetero tuno ne che rahco ne, ate va che cahn ne van ruchiyahn, te ndete che yan Sodoma din vederihno nduhca che din yan vaco ne ne, chitahno ihyan chahn, ne vate ca ye nde meniyon. ²⁴ Rahn ri nchuhn te ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan ne, tahque chahte castigo co nchuhn che co ihyan chahn.

Rahn Dihvo vo Jesucristo: “Cochi nchuhn, ne din che nuhndeman chedave yahn ne”

²⁵ Tuhme covah Dihvo vo, ne rahn ye: —Chida man, ndih che rihquentiyon ne vahchetero man, iyehense man, rendeva yavenan ne, te a ihyan che necun ye cah ne che cadino ye vededevano yahn ne, ndiyu ihyan che ama devano ye che rahco ye. ²⁶ Tihca Chida, te tihca nahn man ne.

²⁷ Tuhme ráhn Dihvo vo ri ye ihyan che chenun ye min:

—Chidá ne, ndáhcó ye vederihquentiyon táh che cahcantiyón nducuahñ dehtenduh. Nde ama ihyan hua rendihche ye u, te atenan Chidá che rendihche ye u. Namin nde ama ihyan hua rendihche ye Chidá, te atenan u, nduco ihyan che mán ricuáhn ihyan taça ye, che rendihche nuhn ihyan. ²⁸ Nducoyaca nchuhn che rechuhrihn ne, hua va man chedave yahn ne, cohahtino ne u, ne dín che cuahteman chedave yahn ne. ²⁹ Codinahñ ne vederihquentiyon yáhn, ne cuiquendi ne yune yáhn, te u ne, necún. Tuhme cuahteman chedave yahn ne. ³⁰ Tihcañ din nchuhn, te hua vahche cava ne che dinahn ne vederihquentiyon yáhn.

Ihyan apóstol ne, tuhn ye ama o indo trigo ro che rahtetuhno ihyan

12 Chihno ama o ro min, ama ro che rahtetuhno ihyan ne, chuh Dihvo vo nan va chendata yahn ihyan, ne ihyan apóstol ne, chi cuico ye, ne tuhn ye indo trigo, cheh ye ndute yahn. ² Ndihchero ama o sahn fariseo, ne ráhn se ri se Dihvo vo:

—Condihche ne ihyan apóstol yahn ne. Hua ndahca che tihcañ redin ye man ro cuh, te man ne, ro che rahtetuhno ihyan.

³ Ate ndahconan Dihvo vo, ne ráhn ye ri ye sahn:

—A ndihchenan nchuhn nan Ndudo yahn Dendiohs nduhca che din David ro min cuahn che chi cuico ye nduco combiero yahn ye. ⁴ Chendañ ihyan chahn chete yaco, cheh ye pan che ndi vedino nan Dendiohs andahre pan chemin chan ne, atenan chidocuyan co cheh ye. ⁵ Namin a devano nchuhn nduhca che rihquentiyon ley che dirun Moisés. Hua dehve nunde che redin chidocuyan ntiyon chete yaco ro che rahtetuhno

ihyan. ⁶ Nducote va vederihquentiyon che din chidocuyan ntiyon chete yaco ro che rahtetuhno ihyan ne, cuedevano ne te hua dehve nunde che tihcañ redin ihyan apóstol yáhn ro che rahtetuhno ihyan, te vederihquentiyon che quenan cumá ne, tahque chahte che co vederihquentiyon min. ⁷ Nchuhn ne, nde hua renahn ne ndudo yahn Dendiohs che ndirun tuhcañ: “Tahque náhn che cuahtenan cuma nchuhn vedevahino che co che cahno ne ite, co te vedino nan.” Ndete che renahn nchuhn ndudo min ne, nde hua ndere cahma nunde ne yahn ye. ⁸ Cuedevano ne te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, rihquentiyón nde nducuahñ che redin ihyan ro che rahtetuhno ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, din che ndoyahn ama sahn che ndi cuma tah se

⁹ Chuh Dihvo vo min, ne chendañ ye chete ama yaco yahn ihyan nación yahn Israel. ¹⁰ Min quenun ama sahn che ndi cuma ama tah se. Namin min chenun ama o sahn fariseo, ne nducote nahn caça nunde se yahn Dihvo vo ne, tumerune se ihyan:

—¿A rihquentiyon nan Ndudo yahn Dendiohs che co din vo che ndoyahn ihyan ro che rahtetuhno vo ne?

¹¹ Ndahconan Dihvo vo, ne ráhn ye ri ye sahn:

—Ndete che va itecuche yahn nchuhn ne condahnun te chete veh ico ro che rahtetuhno ihyan ne, ndetahnno cahñ ne ndetendañ ne ite. ¹² Nducote tahque rigonun chihve ama ihyan che co itecuche ne, chemin che co conan vo ihyan andahre ro che rahtetuhno vo.

¹³ Tuhme ráhn ye ri ye sahn min:

—Cuacondihque tah.

Chacondihco tah se, ne ndo ndah nduhca tah se che tama me. ¹⁴ Ndetahn quendañ vah sahn fariseo chahn ren-

tuhno se nduco vih taca cahno se Dihvo vo.

Nduhca che ndirun yahn Dihvo vo Jesucristo nan Ndudo yahn Dendiohs

¹⁵ Checadino Dihvo vo che tihca ren-
tuhno se, ne chica ye min, cuahn ye. Ama yahn ihyan cuahn ye nduco ye, ne din ye che ndoyahn nducoyaca ihyan che cah ye. ¹⁶ Chihquentiyon Dihvo vo che hua cahma ihyan chahn che a ihyan min che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehense. ¹⁷ Tihca din ye cava che conahn ndudo che rahn Dendiohs yahn ye, dirun ihyan profeta Isaias tuhca:

¹⁸ Sahnguh che redin se ntiyon yahn, a man tendañun sahn.

Ama yahino sahn, ama yenó cava se.

Din che conun Vacó sahn,

ne cuahndudo se van ihyan nación chenahn nduhca che va che techecade yahn ye.

¹⁹ Hua cuhma chende se nduco ihyan, nde huane cuah nun se nan ye, cahya se ihyan.

Hua cochica se yune viyan cuahndudo se.

²⁰ Hua cah ndache nduh se ihyan che ndache ri ye yahn nunde yahn ye.

Tahque ndah se ne, necah se vedechahtino ihyan.

Tihca quendi se nde conan cahcantiyon se numachahte iyehense,

²¹ ne ihyan nación chenahn ne, cochahntino ye sahn.

Sahn fariseo ne, rahn se te Dihvo vo Jesucristo ne, quenan cuma ye vederihquentiyon yahn chundah

²² Chihno min ne, nda ihyan nan Dihvo vo, nda ye ama sahn che quenun vaco chihnga sahn. Sahn min ne, nde ve se nde lihme se. Ndetenda Dihvo vo vaco chihnga me, ne chi ro nan se man,

chi cahn se man. ²³ Chahn ino nducoyaca ihyan, ne rahn ye:

—¿A din ndete che ihyan cuh che daya David ne?

²⁴ Ate chihnevan ama o sahn fariseo, ne rahn se:

—Ihyan tih ne, quenan cuma ye vederihquentiyon yahn chundah, ne nduco chemin rendetenda ye vaco chihnga.

²⁵ A checadino Dihvo vo che tihca rahn se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ndete ihyan che vate ye rihquentiyon ye cuahtecuhma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye cahcantiyon ye. Ndete intiyahn yan cuahtecuhma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye cahcantiyon ye. Ndete ihyan che chenun ye ama vah cuahtecuhma ye va van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye cuahtenun dama ye.

²⁶ A namin no tun chundah. Ndete che ndetenda se vaco chihnga yahn se ne, anduhneca ndete che cuhma se nduco ihyan yahn se, ne hua co quendi vederihquentiyon yahn se. ²⁷ Nchuhn ne, rahn ne che nduco vederihquentiyon yahn chundah che rendetenda vaco chihnga, ate sahn che rinduco se nchuhn ne, nducote rendotenan se duh che conan sahn cava che ndetenda se vaco chihnga ne, co cahma se co se nchuhn che hua cuaco che rahn ne. ²⁸ Cuedevano nchuhn te a nduco vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs rendetenda vaco chihnga. Nduco chemin ne, a ndero ndi che a rihquentiyon Dendiohs van nchuhn.

²⁹ Ama sahn dito ne, atenan ndete che dechiche ihyan sahn co conda ye chete vaco se, duco ye yahn se. U ne, anduhneca ndete che tihca din nduco chundah, nda hco ndiyá vederihquentiyon yahn se.

³⁰ Ihyan che hua rinduco ye u ne, anduhneca ndete che tan ye nducó. Ntiyon che redin ne, anduhneca ndete che renedin dama ndute ndata, ne ihyan

che hua rinduco ye u ne, anduhneca ndete che rihtera ye.

³¹ Nducote rahn nchuhn yáhn che quenán cumá vederihquentiyon yahn chundah ne, chemin che ráhn rí nchuhn che va vederenchahco cava ihyán adecodehno nunde yahn ye man, che chihnga cahma ye man, ate ihyán che ndahchenan ye Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, metah vederenchahco cava ye. ³² Adecoduhno ihyán che ndahchenan ye u che rinducó nducoyaca ihyán ne, va vederenchahco cava ye, ate ihyán che ndahchenan ye Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, hua ndaca ye vederenchahco.

Ejemplo yahn yahn ndata

³³ Yahn ndata ne, a nan ndute yahn rihnde ro ndete che ndah o hua ndah. Yahn ndata che ndah ndute yahn ne, yahn ndah, ne yahn ndata che chihnga ndute yahn ne, hua ndah. Cua cuande nchuhn yahn ejemplo cuh, te hua redin yahn che ndahchenan ne vederihquentiyon che quenán cumá cuahn che a ro nan ne che ntiyon cochihve redín. ³⁴⁻³⁵ ¡Ama duhtuno ihyán nchuhn! A ndero ndi nan ndudo yahn ne. Ihyán che ndah ihyán ye ne, runecade nan ndudo yahn ye, ne ihyán che duhtuno ihyán ye ne, chihnga ndudo yahn ye. ³⁶ Ráhn rí nchuhn te cava nducuahn ndudo chihnga che rahn ihyán ne, va che din Dendiohs castigo ihyán. ³⁷ Ihyán che runecade ndudo yahn ye ne, hua co ye castigo, ne ihyán che chihnga ndudo yahn ye ne, co ye castigo.

Sahn fariseo ne, chica se che din Dihvo vo Jesucristo ama vederihno, ndihchero se

³⁸ Tuhme rahn ama o sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man:

—Ihyán Ricuahn, nahn nuhn che din ne ama vederihno ndihchero nuhn cava

che co devano nuhn che Dendiohs dechuh ye ndih.

³⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ihyán che vate ye man ro cuh ne, ama duhtuno ihyán ye man, rahcotahn ye yahn Dendiohs man. Nahn ndihchero ye vederihno, ate atenan ama vederihno nduhca che chinahn nduco ihyán profeta Jonás ndaca ndihchero ye. ⁴⁰ Ama ite ndico che quenán te van nuniyahn ne, ca tuhn te ihyán min, ne quenun ye chete te ino ro ino yan. Atihno-ca u che rinducó nducoyaca ihyán va che conún man yahn ino ro ino yan. ⁴¹ Ráhn rí nchuhn te cuahn che nda ro che techecade Dendiohs yahn nducoyaca ihyán ne, necuan ihyán yan Nínive, ndahco ndiya ye nchuhn, te ihyán chahn ne, nto ino ye nunde yahn ye cuahn che cahndudo ihyán profeta Jonás ndudo yahn Dendiohs, ate nchuhn ne, nde hua rihcován ne ndudo yahn andahre tahque chahte vederihquentiyon quenán cumá che co ihyán min. ⁴² Namin tahn reina che va te cuahn yahn ndiya ne, ndahco ndiya te nchuhn nda ro min, te tahn min ne, ama yahn chica te, chihnevan te vedevano yahn Salomón, ate nchuhn ne, nde hua rihcován ne ndudo yahn andahre tahque chahte vederihquentiyon quenán cumá che co ihyán min.

Nduhca che redin vaco chihnga

⁴³ Cuahn che rendiquendah vaco chihnga ama ihyán ne, rechica yahn nan che metah duhva, renuhn nan che conan tahn. Ate cuahn che hua rendaca ne, ⁴⁴ rendaconan, conun ihyán nan che a ndiquendah, te ihyán min ne, a nduhca ama vah che va man, nde tuno ntache man, necuco man. ⁴⁵ Tuhme rahn regua te ndache combiero yahn che tahque duhtuno ca che co man, ne rahtenun ihyán min, redin che tahque chuhrihn ye che co ro menan. Tihca cuahno co ihyán

che duhtuno ihyan ye che vate ye man ro cuh.

Nda chaco Dihvo vo Jesucristo nduco dihno ye, rinuhn ye ihyan

⁴⁶Numanahn che rente ca Dihvo vo nduco ihyan chahn ne, nda chaco ye nduco dihno ye, rinuhn ye ihyan. Chah-tendi ye cuahn chevah, nahn nte ye nduco ye. ⁴⁷Rahn ihyan ri ye Dihvo vo:

—Nda chaco ne nduco dihno ne, vate-tendi ye cuahn chevah, nahn nte ye nduco ne.

⁴⁸Ate ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan che rahn ye nduco ye:

—Taca hua. Ihyan cah che chaco man, ihyan sih che dihnó man.

⁴⁹Tuhme nahma Dihvo vo ihyan che rinduco ye ihyan, ne rahn ye:

—Namin ihyan chuhn ne, anduhneca chaco man, anduhneca dihnó man, ⁵⁰te nducoyaca ihyan che redinahn ye vederihquentiyon yahn Chidá che va ye vahchetero ne, ihyan chahn ne, anduhneca chaco man, anduhneca cahvé man, anduhneca dihnó man.

Ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndata

13 Ro min ne, quenda vah Dihvo vo cuahn ye chihto vine, ne min chihnde ye. ²Ama yahn ihyan chi dama ye nan ye, nde quenán cuma che chihnde ye chete ama barco che va nan vine. ³Chicuahn Dihvo vo ama ndeh nan dehtenduh ihyan chahn nduco ejemplo. Canan ye tuhca:

—Ama yune ne, cuahn ama ihyan retuhdo ye ndute ndata. ⁴Cuahn che tuhdo ye ne, chera neve ndute chihto yune, ne nda yahda cheh te. ⁵Te neve ndute ne, chera van roh, ne nducote hua yano yahn min ne, ndetahno quenda. ⁶Ate cuahn che chi ihno ne, chihno tih, yahn che hua yano nda dihyoduto. ⁷Te neve ndute ne, chera van chano yan. Ate

cuahn che quenda ne, chendih, ne chenuan man. ⁸Te neve ndute ne, chera nan che deman yahn, ne ama ndah chi yahn; nahn ne, chi ama ciento yahn, nahn ne, chi ino raco yahn, ne nahn ne, chi ndico ndiche yahn. ⁹Nducoyaca nchuhn ne, condecadino ndah ne cava che tumacadino ne deh conahn.

Deh cuande che deman nduco ejemplo chicuahn Dihvo vo Jesucristo ihyan

¹⁰Tuhme chahn nda ihyan apóstol nan Dihvo vo, ne tumerune ye ihyan:

—Dihve nuhn, ¿deh cuande che nduco ejemplo rente ne nduco ihyan ne?

¹¹Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nduhca che rihquentiyon Dendiohs ne, nde hua devano ihyan, ate nchuhn ne, din Dendiohs che cadino ne yahn.

¹²Tihca te, ihyan che chenahn ye ne, din Dendiohs che conahn ndah ye, ne ihyan che hua ndah chenahn ye ne, nde conan ye tah che chenahn ye.

¹³Chemin che nduco ejemplo rahndudó, rihnevan ye, cava che cahnevan no ye ate hua conahn ye.

¹⁴Tihca rinahn nduco ye nduhca che dirun ihyan profeta Isaias tuhca:

Ihyan sih ne, rihnevan ye ate hua renahn ye man,

rendihchero ye ate anduhneca ndete che hua ri ro nan ye man,

¹⁵te ama cheche ndaconda chedave yahn ye, ndi i ye,

anduhneca ndete che hua rihnevan ye man,

anduhneca ndete che hua ro nan ye man, anduhneca ndete che hua retumacadino ye man.

Tihca ri yahn ye, te a va che hua necahco ye u,

ne hua nchahco cava ye.

¹⁶Me nchuhn ne, ama ndah ro yahn ne, te renahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs. ¹⁷Cuaco rahn ri nchuhn te

nde a rahn me ne, ama yahn ihyan profeta man, ihyan che runecade ye man ne, ama chenan ino ye che ndihchero ye che rendihchero nchuhn man, che cahnevan ye che rihnevan ne man, ate hua chinahn nduco ye.

Recah cuande Dihvo Jesucristo yahn ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndata me

¹⁸ Cuihcovan nchuhn. Tuhca conahn ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndata me. ¹⁹ Ndute ndata che chera chihto yune me ne, nduhca ihyan che rihnevan ye ndudo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne hua renun ino ye, te ndetahno che rihnevan ye ne, renda chundah, redin se che rinan ye. ²⁰ Ndute che chera van roh me ne, nduhca ihyan che rihnevan ye ndudo, ne numacuahn vedeyeno renevahnecun ye. ²¹ Ate ihyan chahn ne, nduhca chendata che metah cotah yano dihyoduto ne, tihchan ye, te cuahn che rechuhrihn ye o redin tan ihyan nduco ye yahn che renevahnecun ye ndudo me ne, ndetahno rihcoman ye. ²² Ndute che chera van chano yan me ne, nduhca ihyan che rihnevan ye ndudo me, ate ama rendecadino ye cava ntiyon yahn ye man, rihnceh man ye ihyan che ama nahn yahn ye vedecuihca man, ne chemin che hua ri redin ndudo me che ndah nduco ye. ²³ Me ndute che chera nan che deman yahn me ne, nduhca ihyan che rihnevan ye ndudo me, ne renahn ye. Ihyan chahn ne, nduhca chendata che chi ama ciento yahn man, chi ino raco yahn man, chi ndico ndiche yahn man ne, tihchan ye, te recah yune ye che redin ndudo me che ndah nduco ye.

Ejemplo yahn chano yan van trigo

²⁴ Chihno min ne, nte Dihvo vo tama ejemplo, chihnevan ihyan chahn. Rahn ye:

—Cahma co nchuhn nduhca vederihquentiyon yahn Dendiohs. Ama ihyan ne, tuhdo ye trigo nan yahn yahn ye, ²⁵ ate chete rahn, ura che vateyado ihyan ne, chahn ama sahn che hua ri rendihche se ihyan, ne tuhdo se ndute yahn chano yan van trigo me. ²⁶ Cuahn che a chendudo cuiyon yama trigo me ne, chihnde ro chano yan me van. ²⁷ Tuhme chahn sahn redin ntiyon, chengo se dihve se: “Dihve nuhn, uvo ne, trigo tuhdo vo min. ¿Taca che ama quendah chano yan ne? ²⁸ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn: “Ama sahn che hua ri rendihche se u ne, chahn se tuhdo se ndute chano yan.” Tuhme tumerune se ihyan: “¿A nahn ne che tico nuhn chano yan me ne?” ²⁹ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn: “Hua tico ne chano yan me, te denan nde nduco trigo tico ne. ³⁰ Tahque cahcoman vo che cuihta dama nduco vih nde nda ro che co cuma trigo me. Tuhme dechuh ihyan che tico ye chano yan me, din ticua ye, cuih ye vacoyahn. Cuihno min ne, din dama ye trigo me, cuih ndah ye.”

Ejemplo yahn ndute yahn mostaza

³¹ Namin nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama ndute mostaza che chihche ihyan nan yahn yahn ye. ³² Ndute mostaza ne, andahre chemin che tahque cahya van nducuahn ndute, ate cuahn che rihta ne, ri rahte yahn yahn che nde yahda redin ndahque te van dune.

Ejemplo yahn ya yahn pan

³³ Nte Dihvo vo tama ejemplo:

—Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca tahsihn ya che chihchetahn ama ndahta van ndeh yache pan, ne quendih van nducuahn.

**Dihvo vo Jesucristo ne, deman
nduco ejemplo chicuahn ye**

³⁴ Nducuahn ndudo che cahndudo Dihvo vo, chihnevan ihyan ne, deman nduco ejemplo, ³⁵ cava che conahn nduhca che dirun ihyan profeta, tuhca: Cuahndudó deman ejemplo.

Cacuahn ihyan yahn dehtenduh che nde hua devano ihyan numacuahn ro nde ro che chihnde iyehkse.

**Dihvo vo Jesucristo ne, cah
cuande ye deh conahn ejemplo
yahn chano yan van trigo me**

³⁶ Chihno min ne, ndedechuh Dihvo vo nducoyaca ihyan, ne ndonda ye vah nduco ihyan apóstol yahn ye. Tuhme rahn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Te cuande ne nuhn deh conahn ejemplo yahn chano yan me.

³⁷ Ndahconan Dihvo vo, ne cah cuande ye ihyan chahn:

—Ihyan che retuhdo ndute ndata me ne, u che rinducó nducoyaca ihyan.

³⁸ Yahn me ne, iyehkse. Ndute ndata me ne, ihyan che renevahnecun ye vederihquentiyon yahn Dendiohs. Chano yan me ne, ihyan che rihquentiyon chundah. ³⁹ Sahn che tuhdo ndute yahn chano yan me ne, chundah. Ro che ndo dama trigo me ne, a ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan. Ihyan che nedin dama ye trigo me ne, ángel. ⁴⁰ Nduhca che ndo dama chano yan me, conun vacoyahn me ne, tihca cuahno co ihyan che duhtuno ihyan ye cuahn che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan. ⁴¹ Nda ro min ne, u che rinducó nducoyaca ihyan ne, dechuh ángel yahn numachahte nan che rihquentiyón, nedin dama ye nducoyaca ihyan nunde, menan vihca ihyan che retihyon yune ye ihyan chenahn che rahtendihco ye nunde. ⁴² Cuih ángel chahn ihyan nunde chahn van ruchiyahn. Min cuaco

ye man, cheh dihyon ye man. ⁴³ Me ihyan che redinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ihyan min che Chida ye ne, quendah yavenan ye, cuahtenan ye vahchetero nan che rihquentiyon ihyan min. Nducoyaca nchuhn, condedecadino ndah ne yahn che renté nduco ne.

**Ejemplo yahn vedecuihca
che quenun ndeh**

⁴⁴ Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama vedecuihca che quenun ndeh man yahn. Ama se ne, ntaca se vedecuihca me, ne a min no ndaconan tihyon ndeh se. Ama chi yeno se, ne chahn se ndihcue se nducoyahn dehtenduh yahn se, ne ca se yahn nan che quenun vedecuihca me.

**Ejemplo yahn tu diyahn
che ama yahn chihve**

⁴⁵⁻⁴⁶ Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama tu diyahn che ama ndahca man, che ama yahn chihve man. Ndihchero ama se che ra se tu chemin chan, ne chahn se ndihcue se nducoyahn dehtenduh yahn se, ne ca se tu me.

Ejemplo yahn yana che retah yahca

⁴⁷ Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama yana che retah yahca che tihyon ihyan chete nuniyahn, ne chetah ye nducoyaca nan yahca. ⁴⁸ Cuahn che a chito yana me ne, ndetendah ye cuahn chihto nuniyahn. Min tendahnun ye yahca che ndah te, chih ye ite chete cuahte, ne chiltera ye ite che hua cochihve te. ⁴⁹ Tihca va che co ro che techecade Dendiohs yahn nducoyaca ihyan. Cuahtechica ángel din vi ye ihyan che duhtuno ihyan ye van ihyan che ndah ye, ⁵⁰ ne cuih ye ihyan che duhtuno ihyan chahn van ruchiyahn. Min cuaco man, cheh dihyon ye man.

Ejemplo yahn vedecuihca

⁵¹ Tuhme tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—¿A renahn nchuhn nducuahn che reté ne?

Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye:

—Tācā hua, Dihve nuhn, renahn nuhn.

⁵² Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Nducoyāca ihyan che retuno ye vederihqentiyan yahn Dendiohs ne, ri ye nduhcā ihyan cuihca che retendāh ye dehtenduh che ra mān, dehtenduh che ndico mān, vān vedecuihca yahn ye, te ihyan chahn ne, āma ndeh nān vededevano chenān cuma ye.

Ntā Dihvo vo Jesucristo yān Nazaret

⁵³ Cuahn che a chihno cahndudo Dihvo vo ejemplo chemin chan ne, chica ye min. ⁵⁴ Ntā ye yān nān che chihta ye, ne chahn ye chete yāco chicuahn ye. Āma chahn ino ihyan yān min, ne rahn ye:

—¿Ti chehua sāhn tih vededevano che ricuahn se? ¿Tāca che ri redin se vederihno? ⁵⁵ Sāhn tih che dāya vihcheyāhn me. Chaco se ne, María. Dihno se ne, Jacobo mān, José mān, Simón mān, Judas mān. ⁵⁶ Namin tāhn cahve se ne, muhn vate te. ¿Tira chehua se che tihcā ricuahn se?

⁵⁷ Ihyan chahn ne, hua nevahnecon ye Dihvo vo. Chemin che rāhn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Ihyan profeta ne, atēnān yān vāco ihyan che renevahnecon ye ihyan, te ihyan yān vāco ye mān, ihyan ndevāco ye mān ne, rendāhchenān ye ihyan.

⁵⁸ Dihvo vo ne, atēnān āma o vederihno din ye min yahn che hua chitahno ihyan chahn ihyan.

Nduhcā che chih Juān Bautista

14 Tāhn min ne, Herodes gobernador yahn Galilea ne, checadino se yahn Dihvo vo Jesucristo, ² ne rahn se

ri se sāhn che rīnān se sāhn nān che rīhquentiyan se:

—Ihyan che redin ye vederihno ne, Juān Bautista. A ntuche ye vān tenāhn, ne chemin che quenān cuma ye vederihqentiyan che redin ye vederihno.

³ Tihcā rāhn se, te sāhn min din se preso Juān, chihquentiyan se sandādo che dechiche se cadēna ihyān, tihyan se ihyān vācoyāhn. Tihcā din se, te tihcā nāhn Herodías tāhn ndāhta yahn dihno se Felipe. ⁴ Juān ne, a rāhn ye ri ye Herodes:

—Hua redin yahn che conān come tāhn tih nduhcā ndāhta yehn.

⁵ Nāhn cāhno Herodes Juān, ate vāh se ihyān yān, te nducoyāca ye ritahno ye che Dendiohs dechuh ye ihyān. ⁶ Ate ro che vihco duche Herodes ne, ndeh tāhn dāya Herodías nān ihyān che vate ye min, ne āma quenān ino Herodes. ⁷ Numacuahn vedeyudo cāh se ndudo yahn se tāhn che adecodehno che cāca te ne, cāh se tāhn. ⁸ Nducote a nchinun chaco te tāhn ne, rāhn te ri te sāhn:

—Te ne tin Juān Bautista u chete āma cuh.

⁹ Āma chi rān Herodes che tihcā rāhn te, ate nducote a cāh se ndudo yahn se tāhn nān nducoyāca ihyān che vate min ne, dināhn se. ¹⁰ Chihquentiyan se sandādo che chāhn se chete vācoyāhn, chihca yān se dāndo Juān. ¹¹ Ndaconān se, nda se tin Juān chete āma cuh. Cāh se tāhn, ne necāh te chaco te.

¹² Tuhme ndā ihyān che rīnduco ye Juān, ne quēnda ye ihyān chihche ye ihyān. Chihno min ne, chāhn ye chēngo ye Dihvo vo.

Cāh Dihvo vo Jesucristo, cheh uhn mil ihyān

¹³ Cuahn che checadino Dihvo vo che chihno se Juān ne, chica ye min, quenun ye chete āma barco cuahn ye āma cuān, yāhn nān che metāh duhva. Ate

checadino ihyan che cuahn ye, ne chica ye viyan, rica cah ye, cuahn ye quendi ye ihyan. ¹⁴ Cuahn che ndiquendah Dihvo vo chete barco me ne, ndihchero ye che ama yahn ihyan ndi dama ye. Quenan vahino ye ihyan chahn, ne din ye che ndoyahn ihyan cah che nduco ye min. ¹⁵ Cuahn che a chi chino ne, chahn nda ihyan apóstol nan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Muhn ne, yahn nan che metah duhva. Avane ne, a chino cuahn. Cuendechuh ne ihyan sih cava che cah ye ti tenduh yan, cua ye che cheh ye.

¹⁶ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Metah deh cuande che ndedechúh ihyan. Cah nchuhn cheh ye.

¹⁷ Ate rahn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Atenan uhn ra pan nduco o yahca va yahn nuhn.

¹⁸ Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuahn nchuhn ngua ne.

¹⁹ Tuhme chihquentiyon Dihvo vo che cuahte nducoyaca ihyan nan yune. Chetah ye nduh che uhn pan me nduco o yahca me quetuhma ye. Chenihyon nan ye nan ro, necah ye nundihve cuahn Dendiohs, ne ndeh ye pan me, cah ye ihyan apóstol chahn cava che cuih ye van nducoyaca ihyan. ²⁰ Cheh nducoyaca ihyan chahn nde nan che chito ihyan. Chihno min ne, nedin dama ihyan apóstol chahn che ngava, ne decuto ye ndichio cuahte. ²¹ Ihyan che cheh ye ne, ri ye uhn mil che deman ihyan chahn, avane ihyan ndahta man, checahya man.

Chica Dihvo vo Jesucristo nan nune vine

²² Chihno min ne, chihquentiyon Dihvo vo ihyan apóstol che cuahtenun ye chete barco me, tuche ye tama lado viche yahn vine me numanahn che ndedechuh ye ihyan chahn. ²³ Cuahn che chihno ndedechuh ye ihyan chahn ne, cocha ye ama tingüete deman ye cava

che covah ye. Cuahn che a chi rahn me ne, quenan ca ye min deman ye. ²⁴ Numanahn min ne, a nde mahn vine me cuahn ihyan apóstol chahn nduco barco me. Ama rechi yuhne cuahn nan cuahn barco me, ne ama rahn nune vine me. ²⁵ Cuahn che a nino co dave ne, nda nino Dihvo vo cuahn nan cuahn barco me, rica ye nan nune. ²⁶ Cuahn che ndihchero ihyan apóstol chahn ihyan che rica ye nan nune me ne, ama dihya ye chi nde tuno cah vah ye, ne rahn ye:

—¡Nga ama vaco chihnga, cochi tan!

²⁷ Ate yahve Dihvo vo ihyan chahn, ne rahn ye:

—Hua vah nchuhn, te a u che cochí.

²⁸ Tuhme rahn Pedro ri ye ihyan:

—Dihvé, ndete che ndih ne, cuahne-cun ne che cacá nan nune, chí nan ne.

²⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Cochí.

Tuhme cuahn Pedro, rica ye nan nune cuahn nan che cochi Dihvo vo. ³⁰ Ate nducote ama ri yudo nan vine me ne, chenda vedevah ihyan. Ndetahno canan rehchenun ye van nune, ne cah ye:

—Dihvé, ¡cuendedevahn ne u!

³¹ Chetah Dihvo vo tah ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Di ne, hua numa ine ritehne. ¿Dehco che ndeh rendedecadine?

³² Cuahn che chenda ye chete barco me nduco vih ne, chehuan yuhne me.

³³ Tuhme ihyan che chenun ye chete barco me ne, chehtihya ye nan Dihvo vo ne rahn ye:

—Cuaco niyon te ndih che Daya Dendiohs.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ihyan cah yan Genesaret

³⁴ Cuahn che a tuche ihyan chahn vine me ne, nda ye yan Genesaret. ³⁵ Ndetahno nchanan ihyan yan min Dihvo vo, chacotuhn ye ndudo numacuahn yahn min. Ama chengu ihyan ihyan cah yahn

ye nan Dihvo vo. ³⁶Chica ihyan chahn favor ihyan che cuahnecun ye che nahn tah ihyan cah chahn mare tino yahn ye, ne nducoyaca ye che nahn tah ye ne, ndoyahn ye.

Deh cuande che chendihco ihyan nunde

15 Chihno min ne, ama o sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés che chica se yan Jerusalén man, chahn nda se nan Dihvo vo, ne rahn se ri se ihyan:

²—Hua ndahca che rahcotahn ihyan apóstol yahn ne vederihquentiyon yahn ihyan ndico, te reh ye nde hua renano ye tah ye nduhca che chihco cade ihyan chahn.

³Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn chahn:

—Me nchuhn ne, hua ndahca che rahcotahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, riquendi ne costumbre yahn man ne. ⁴Dendiohs ne, rihquentiyon ye tuhca: “Codin yahine chide man, cheque ye man.” Namin rihquentiyon ye: “Ihyan che cahva ye yahn indihthe yahn ye ne, va che cahno ihyan yan ihyan.” ⁵Ate nchuhn ne, retihyon yune ne ihyan che cahma ye co ye indihthe yahn ye: “Hua co conán nchuhn, te nducuahn che va yahn ne, a cah ndudo yahn che co vedino nan Dendiohs.” ⁶Nduco tihca ne, retihyon yune ne ihyan che cuacondah vedame ye indihthe yahn ye. Rendahco ndiya nchuhn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ricuahn ne costumbre yahn man ne. ⁷¡O nan o chende nchuhn! Redinahn niyon ne nduhca che rahn Dendiohs, dirun ihyan profeta Isaías tuhca: ⁸Ihyan sih ne, dendudo no che rendeva ye yavenán,

ate nde tah hua ritahno ye u.

⁹Nde tah hua richihve che rendeva ye yavenán,

te ricuahn ye vederihquentiyon yahn man ye, redin ca ye che vederihquentiyon yahn.

¹⁰Tuhme cah Dihvo vo nducoyaca ihyan chahn nan ye, ne rahn ye:

—Cuihcovan nchuhn man, conahn tin ne man, che cahma. ¹¹Che chendihco ihyan nunde ne, ndiyu cava dehtenduh che reh ye, te cava ndudo chihnga che rente ye.

¹²Tuhme chahn nda ihyan apóstol, ne rahn ye ri ye ihyan:

—¿A tumacadino ne che chi yudo yahn sahn fariseo sih yahn ndudo che tihca rahn ne ne?

¹³Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nducuahn vederihquentiyon che ndiyu man Chidá che va ye vahchetero chihco cade ye ne, va che cuihno anduhneca ama yahn che retico ihyan nde dihyoduto. ¹⁴Din ca man se, te sahn sih ne, anduhneca sahn nan ve che quendanan se sahn nan ve chenahn, cora nun nducoyaca se chete ive yahn.

¹⁵Rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Te cuande ne nuhn deh conahn che nte ne yahn che chendihco ihyan nunde.

¹⁶Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—¿Taca che namin nduco nchuhn hua renahn ne? ¹⁷¿A hua devano ne te nducuahn che reh ihyan ne, vacochendereh yahn ye renun? Chemin ne, rechuh cuahn chete ye, ne rendiquendah. ¹⁸Ate ndudo chihnga che rente ihyan ne, rente ye yahn che chihnga rendedecadino ye, ne nduco chemin chendihco ye nunde. ¹⁹Tihca, te nan vederendedecadino yahn ihyan reconan che chihnga rendedecadino ye man, che rihno ye vih man, che rahtenan ye nduco ndahtha che hua nihnevaco nduco ye man, che reduco ye man, che rihncneh ye man, ndere ricueh dame ye nunde ihyan man. ²⁰Nunde chemin chan redin che rinda ihyan. Ate che cheh ihyan an-

dahre hua renano ye tãh ne, ndiyu nunde chemin.

**Nduhca che chitahno
ama tãhn tama nación**

²¹ Chica Dihvo vo min, ne cuahn ye yahn yahn yan Tiro nduco yan Sidon, ²² ne ama tãhn ndata yahn ihyan cananea, che va te yahn min ne, cuahn te cuahn nan cuahn ye, ca rica te ca rahn te numa dito te:

—Dihvé, Daya David, conan vahino ne u. Tãhn dayá ne, quenun ama vaco chihnga tãhn, ne ama rechuhrih te.

²³ Ate hua tumecãh ye yahn te. Tuhme rahn ihyan apóstol ri ye ihyan:

—Cotumacãh ne tãhn, te ama rah te cochi te cuahn vedamo vo.

²⁴ Tuhme ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Dendiohs ne, dechuh ye u cava che conán ihyan nación yahn Israel che a ndinda ye, din nune yahn ye.

²⁵ Ate tãhn min ne, chahn ndã te, chehntihya te nan ye, ne rahn te ri te ihyan:

—Dihvé, ¡cuinan ne u!

²⁶ Rahn ye ri ye tãhn:

—Hua redin yahn che conán di, te anduhneca ndete che cahneví pan che va che cheh ihyan nación yahn, cãh yahna.

²⁷ Ndahconan te, ne rahn te:

—Dihvé, cuaco che rahn ne. Ate yahna ne, namin reh te, te rendevahn te dache che ra man mesa yahn dihve te. Nducote tihca ne, ricá favor ndih che conan ne tah u.

²⁸ Tuhme rahn ye ri ye tãhn:

—Daya, jama numa ine rithehne! Conahn ndoque nduhca che rique.

A ura min no ndiquendãh vaco chihnga me tãhn daya te.

**Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che
ndoyahn ama yahn ihyan cah**

²⁹ Ndaca Dihvo vo min ne, nta ye chihito vine yahn Galilea. Tuhme cocha ye ama tingüete, ne min chihnde ye. ³⁰ Ama yahn ihyan chi dama ye nan ye. Nda ihyan chahn ama yahn ihyan cah, ihyan che cueh cah ye man, ihyan che neneva doh tãh ye man, ihyan che ve nan ye man, ihyan che lihme ye man, yahn ca ihyan che ndi ye tama te o nan cah man, ne din Dihvo vo che ndoyahn nducoyaca ye. ³¹ Ama chahn ino ihyan che ndihchero che ndoyahn nducoyaca ihyan cah chahn, ne ndeva ye yavenan Dendiohs, ihyan min che nda cuande ye ihyan nación yahn Israel.

**Cãh Dihvo vo Jesucristo,
ch eh cun mil ihyan**

³² Chihno min ne, cah Dihvo vo ihyan apóstol yahn ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ama renan vahino ihyan sih, te a ino ro che chenan ye nduco vo, ne metah dehva che cheh ye. Hua nahn ndedechuh ihyan che diya chete ye, te denan cotãh cuno ihyan cuahn yune.

³³ Rahn ihyan apóstol chahn ri ye ihyan:

—Ate muhn yahn nan che metah duhva. ¿Ti ngua vo che cah vo cheh ihyan sih?, te ama yahn ye.

³⁴ Tumerune ye ihyan chahn:

—¿Tava pan va yahn nchuhne?

Ndahconan ihyan chahn:

—Va ndache pan yahn nuhn man, ama o yahca cahya man.

³⁵ Tuhme chihquentiyon Dihvo vo che chahte nducoyaca ihyan ndiyahn.

³⁶ Chetãh ye nduh che ndache pan chahn nduco yahca chahn, quetuhma ye, ne necãh ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye, cah ye ihyan apóstol chahn cava che cuih ye van ihyan.

³⁷ Cheh nducoyaca ihyan chahn nde nan

che chito ihyan. Chihno min ne, nedin dama ye cheyahn che ngava, ne decuto ye ndache cuahte. ³⁸ Ihyan che cheh ye ne, ri ye cun mil che deman ihyan chahn, avane ihyan ndahta man, checahya man. ³⁹ Chihno min ne, ndedechuh Dihvo vo ihyan chahn, ne quenun ye chete ama barco, cuahn ye cuahn yahn yahn yan Magdala.

Sahn fariseo nduco sahn saduceo ne, rica se ama vederihno ndihchero se

16 Ama o sahn fariseo nduco sahn saduceo ne, chahn se chendi-chero se Dihvo vo. Sahn chahn ne, retumarande se ihyan, ne chica se che din ye ama vederihno, ndihchero se, cava che co devano se che Dendiohs dechuh ye ihyan. ² Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Cuahn che a ri chino ne, ndete che cuah nan ro ne, rahn nchuhn te ndahca din ro. ³ Me vateyan ne, ndete che cuah nan ro man, man man ne, rahn ne te cuan co. Nchuhn ne, jo nan o chende ne! Ama ndah nda cuande ne taca ri nan ro, ate hua retumacadino ne yahn vederihno che redin Dendiohs man ro cuh. ⁴ Ihyan che vate ye man ro cuh ne, ama duhtuno ihyan ye, nde hua retumacah ye Dendiohs. Rica ye vederihno ndihchero ye, ate atenan ama vederihno nduhca vederihno che din Dendiohs nduco ihyan profeta Jonás ndaca ndihchero ye.

Chihno rahn ye chemin ne, chihcoman ye sahn chahn, ne chica ye min.

Vededeveno yahn sahn fariseo ne, nduhca ya yahn pan

⁵ Cuahn che tuche ihyan chahn vine me ne, nta tin ihyan apóstol chahn che hua nda ye pan. ⁶ Ura min rahn Dihvo vo nduco ye:

—Cuihco nchuhn cudado. Hua tumacah ne yahn ya yahn sahn fariseo man, sahn saduceo man.

⁷ Tuhme ndedecadino ihyan chahn, ne rahn van man ye nduco vih:

—Tihca rahn ye ri ye uvo yahn che hua quenda vo pan.

⁸ Checadino Dihvo vo che hua chenahn ihyan chahn che rahn ye. Deyahn che hua nda ye pan ndedecadino ye. Chemin che rahn ye ri ye ihyan chahn:

—¿Dehco che rendedecadino nchuhn che hua nda ne pan? ¿Taca che hua numa ino ne ritahno ne? ⁹ ¿Taca che hua renahn ne, nde hua rahtenun ino ne vederihno che rendihchero ne? Cuahn che cah, cheh uhn mil ihyan nduco uhn pan me ne, ¿taca che hua chahtenun ino ne che nde cade cuahte che ngava nedin dama ne? ¹⁰ A namin no tun cuahn che cah, cheh cun mil ihyan nduco ndache pan me ne, ¿taca che hua chahtenun ino ne che nde cade cuahte che ngava nedin dama ne? ¹¹ ¿Taca che hua chenahn nchuhn che ndiyu yahn pan che rahn nduco ne? Rahn nduco ne che cahco ne cudado yahn ya yahn sahn fariseo man, sahn saduceo man.

¹² Tuhme chenahn ihyan chahn che a yahn ndudo che ricuahn sahn chahn che tihca rahn ye.

Rahn Pedro te Dihvo vo Jesucristo ne, a ihyan min che va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense

¹³ Cuahn che nda Dihvo vo yahn yahn yan Cesarea de Filipino ne, tumerune ye ihyan apóstol yahn ye:

—U che rinducó nducoyaca ihyan, ¿deh rahn ihyan yahn ne?

¹⁴ Ndahconan ihyan chahn:

—Nahn ihyan ne, rahn ye te ndih che Juan Bautista. Nahn tun ye ne, rahn ye te ndih che Elías. Nahn tun ye ne, rahn ye te ndih che Jeremías o tama cha ihyan profeta che chahte ye a rahn me.

¹⁵ Tuhme tumerune ye ihyan chahn:

—Me nchuhn ne, ¿deh rahn ne yáhn ne?

¹⁶ Ndahconan Simón Pedro, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ndih ne, a ihyan che va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse, a ndih che Daya Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero.

¹⁷ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Ndah ro yehn, Simón, ðaya Jonás, te a man Chidá che va ye vahchetero te ye checadine, ndiyu ihyan iyehñse. ¹⁸ Ráhn rí di te redin yahn che doche Pedro, te che tihça doche ne, conahn che ama ndudo redin. Cuahto min quendi ihyan yáhn, ne nde vederihquentiyon yahn chundah hua co ndahco ndiya ihyan.

¹⁹ U ne, té vederihquentiyon di çava che conan van ihyan che rihquentiyon Dendiohs. Cha che çah yone che din ye man, cha che çahca tan che hua din ye man ne, Dendiohs ne, çah dito ye ndudo yehn.

²⁰ Tuhme rahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol chahn che hua çahma ye nduco nde ama ihyan che a man ye che va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te va che çahno se ihyan

²¹ Nde tahn min canan Dihvo vo çah ye che checadino ihyan apóstol yahn ye te va che çahn ye yan Jerusalén, ne min ama chuhrihn ye. Ndo ðama intiyahn man, chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man, din tan se nduco ye, nde çahno se ihyan. Ate cuihno ino ro ne, ntuche ye. ²² Tuhme quenda Pedro ihyan ama lado, ne canan riyahve ye ihyan, ne rahn ye:

—Dihvé, hua ndahça che çahco mendahn ne ndih çava che tihça cuahno co ne.

²³ Ndaconan Dihvo vo ndihchenun ye nan Pedro. Chihya ye ihyan, ne rahn ye:

—Di chundah, cuehn vane, te redin vahche yáhn. Di ne, hua devene cha che

rihquentiyon Dendiohs. Atenan che rihquentiyon ihyan iyehñse devene.

²⁴ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol chahn:

—Adecoduhno ihyan che nahn co cuande ye van ihyan yáhn ne, va che çahcoman ye vedeyeno man ye. Andahre va che conan yah ye nan ama cruz, ate va che çahco mendahn ihyan, conduco ye u. ²⁵ Tihça, te ihyan che hua nahn çahco mendahn ye ihyan çava che conduco ye u ne, va che conda ye, ne ihyan che çahco mendahn ye ihyan ne, andahre din tan ihyan nduco ye, çahno ye ihyan, ate ndevahn ye, cuahtenan ye vahchetero. ²⁶ Hua cochihve yahn ihyan andahre nedin dama ye nducuahñ vedecuihca che va iyehñse ndete che chemin din che denda ye, ne hua co cuahtenan ye vahchetero. Ndete che tihça ne, metah deh nduco nedihve ye çava che ndevahn ye. ²⁷ Va che conahn chemin, te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che chí numacuahn vederihquentiyon yahn Chidá nduco ángel yáhn, ne techecadé yahn nducoyaca ihyan, ndahco menún yahn queri ama ye tunoca che nedin ye, ndahtenan ye iyehñse. ²⁸ Cuacho rahn rí nchuhn te ama o ihyan che chenun ye muhn ne, vate ca ye iyehñse nda ro min, ne ndihchero ye u che rinducó nducoyaca ihyan cuahn che nda numacuahn vederihquentiyon yáhn.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndo diyahn ye

17 Chihno an ro min ne, quenda Dihvo vo Pedro man, Jacobo nduco dihno ye Juan man, ne cuahn ye nduco ihyan chahn ama tingüete yaco, ² ne min ndo diyahn ye nan ihyan chahn. Yave nan ye man, tino yahn ye man ne, ama diyahn ro nduhça nan yahn. ³ Ura min ndihchero ihyan apóstol chahn Moisés nduco Elías che rente ye nduco Dihvo vo.

⁴ Tuhme rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Dihve nuhn, ama ndahca che cuah-
tenan vo muhn. Ndete che nahn ne
ne, dendah nuhn ino vache vah; ama
nan che conun ne, tama nan che conun
Moisés, ne tama nan che conun Elías.

⁵Numanahn che rahn ca Pedro ne,
quendihco ama man tuno diyahn ro nan
che chenun ihyan chahn, ne van man me
ne, chenun ama ndudo che rahn tuhca:

—Sahnguh che Dayá. Yahinó sahn.
Ama yenó çava se. Che çahma se ne,
chemin che codinahn nchuhn.

⁶Cuahn che chihnevan ihyan apóstol
chahn ndudo me ne, ama dihya ye chi,
ne chahtetave ndih ye ndiyahn. ⁷Tuhme
chahn ndá Dihvo vo nan ihyan chahn,
nahn tah ye ihyan, ne rahn ye ri ye
ihyan:

—Cuenecuan nchuhn. Hua dihya ne
co.

⁸Cuahn che ndo nihyon nan ye ne,
ametah ndihchero ye ihyan che o chahn,
a deman Dihvo vo.

⁹Ura che cuenchahn ye cuete me ne,
chihquentiyon Dihvo vo ihyan chahn, ne
rahn ye:

—Hua çahma nchuhn nduco nde ama
ihyan yahn vederihno che ndihchero ne,
nde ro che u che rinducó nducoyaca
ihyan ntuché van tenahn.

¹⁰Tuhme tumerune ihyan apóstol
chahn Dihvo vo, ne rahn ye:

—¿Deh cuande che rahn sahn devano
ley che dirun Moisés che dinoca Elías va
che chi ye ne?

¹¹Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye
ihyan chahn:

—Cuaco che va che chi Elías, ndahco
çade ye nducahn. ¹²Ate rahn rí nchuhn
te a ndá Elías, ne ihyan ne, hua nevah-
necun ye ihyan. Tahque ndah ye ne, din
tan ye nduco ye. Namin u che rinducó
nducoyaca ihyan ne, va che chuhríhn,
din tan ihyan nducó.

¹³Tuhme tumacadino ihyan apóstol
chahn che rente ye yahn Juan Bautista

anduhneca ndete che a ihyan min che
Elías.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama sahn dihn che ndi se cah rih dihca

¹⁴Cuahn che ntá ihyan chahn nan che
chenun ihyan chenahn ne, chahn ndá
ama se, chehntihya se nan Dihvo vo, ne
rahn se ri se ihyan:

¹⁵—Dihvé, conan vahino ne sahn
dayá, te ndi se cah rih dihca, ne ama
rechuhrihn se. Ama ndeh yune cuahn
che rinuhn yahn se ne, rendahnun se va-
coyahn man, van nune man. ¹⁶A checú
sahn nan ihyan apóstol yahn ne, ate hua
chi din ye che ndoyahn se.

¹⁷Tuhme rahn Dihvo vo:

—Nchuhn che vate ne man ro cuh ne,
duhtuno ihyan nchuhn man, hua ritahno
ne man. Nchuhn ne, a hua ndá ro che
co ne ihyan. ¿A cuahn dama quendáh
vedechahtino nduco ne, che rahco ne?
Checú ne sahn muhn.

¹⁸Sahn dihn me ne, quenun ama vaco
chihnga sahn. Cuahn che ndá se nan ye
ne, chihquentiyon ye che ndiquendáh
vaco chihnga me, ne ndetahno ndoyahn
se.

¹⁹Ura che a deman ye ne, tumerune
ihyan apóstol chahn Dihvo vo:

—¿Dehra cuande che hua chi nde-
tendáh nuhn vaco chihnga me ne?

²⁰Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye
ihyan chahn:

—Nchuhn ne, nde hua ritahno ne, te
cuaco rahn rí nchuhn te ndete che ri-
tahno ne mare tahsihn ne, çahcantiyon
ne ama ico che çaca nan che va, ne cuh-
nde tama cuahn, ne dinahn. Ndete che
ritahno ne ne, adecodehno che çaca ne
ne, conahn nduco ne. ²¹Rahn rí nchuhn
te çava che ndetendáh vo vaco chihnga
chemin chan ne, va che covah vo man,
cuahto vo yahte man.

Rahn Dihvo vo Jesucristo tama yune che va che cahno se ihyan

²² Numanahn che quechica Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye estado yahn Galilea ne, rahn ye ri ye ihyan chahn:

—U che rinducó nducoyaça ihyan ne, va che necah ihyan u tah sahn nunde, ²³ ne cahno se u. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn.

Ama chi ndáche ihyan chahn yahn che tihca rahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, nedihve ye cade iyo yahn yaco

²⁴ Cuahn che ndá ihyan chahn yan Capernaum ne, chahn sahn che rica se tume cade iyo yahn yaco, tumerune se Pedro:

—¿A hua renehve ihyan ricuahn yahn nchuhn tume cade iyo yahn yaco ne?

²⁵ Ndahconan Pedro, ne rahn ye ri ye sahn:

—Taca hua, renehve ye.

Ndonda Pedro chete vah ne, menan vihca tumerune Dihvo vo ihyan:

—Deh rahn Simón, ihyan che rihquentiyon ye ne, ¿duh rica ye tume cade iyo ne? ¿A ihyan nación yahn ye o ihyan tama nación ne?

²⁶ Ndahconan Pedro, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Rica ye ihyan tama nación.

Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Tuhme ne, ihyan nación yahn ye ametah va che nedihve ye. ²⁷ Ate çava che hua din vo che co tan nde ama ihyan ne, cuehn nan vine, ne cotihyen cu ra yahca. Ite che cua te ne, cuentah chende te, ne min ntaque ama tume. Nduco chemin cuenedihve cade iyo yahn man, yehn man.

Duh che tahque conan

18 Chihno min ne, ndo dama ihyan apóstol chahn nan Dihvo vo, ne tumerune ye ihyan:

—¿Duh che tahque conan van ihyan che rihquentiyon Dendiohs ne?

² Tuhme cah Dihvo ama lihn, chihno ye mendahn, ³ ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn rí nchuhn te ndete che hua nto ino ne nunde yahn ne, co ne nduhca checahya che tuhchan che necun ne, hua co cuahtenan ne vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. ⁴ Cuedevano ne te adecoduhno ihyan che necun ye nduhca lihn cuh ne, ihyan min che tahque conan ye van ihyan che rihquentiyon Dendiohs. ⁵ Namin cuedevano ne te adecoduhno ihyan che nevah necun ye ama ihyan yahn che necun ye nduhca lihn cuh ne, a u nevah necun ye.

Cahnda yahn ihyan che rahtendihco ye nunde

⁶ Adecoduhno ihyan che tihyon yune ye ihyan yahn che cuahtendihco ye nunde ne, ama chahte castigo va che co ye. Tahque ndahca çava ye ndete che çaca yahto ihyan ama tu yudo chahte dando ye, ne cuacondahnun ye ihyan van nuniyahn, yudomin ca che tihyon yune ye ihyan yahn che cuahtendihco ye nunde. ⁷ ¡Chevah ihyan ihyense!, te a cade no che va che cuahtendihco ye nunde. Ate ¡tahque vedin ihyan che tihyon yune ye ihyan che cuahtendihco ye nunde!

⁸ Ndete che renda yahn ne che cuahtendihco ne nunde, ne va che dinahn ne nduco tah ne o nduco cah ne ne, tahque ndah che din ne cuande anduh neca ndete che a chihca ne, chacondah ne, te tahque ndahca yahn ne ndete che co cuahtenan ne vahchetero andahre yuhche ne, yudomin ca che ndah

tah ne, ndah cah ne, cuahtenun ne van ruchiyahn cuahn dama. ⁹Ndete che cava ndutinan ne renda yahn ne che cuahtendihco ne nunde ne, tahque ndah che din ne cuande anduhneca ndete che a tico ne, chacondah ne, te tahque ndah yahn ne ndete che co cuahtenan ne vahchetero andahre hua ro nan ne, yudomin ca che ndah ndutinan ne, cuahtenun ne van ruchiyahn.

Ejemplo yahn itecuche che chinda te

¹⁰Cuihco nchuhn cudado che hua ndahchenan ne nde ama ihyan che necun ye nduhca chechahya che tuhchan, te angel yahn ne, cuahn dama chenani yan Chida che va ye vahchetero. ¹¹Tihca, te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, nda ndedevahn ihyan che a ndinda ye, nedin nunde yahn ye.

¹²Rahn ri nchuhn te ama ihyan che va ama ciento itecuche yahn ye ne, ndete che conda ama te van chano ne, cahcoman ye ite che chenahn chahn van chano nan che redin ye cudado ite, ne cahne ye quenuhn ye ite che chinda me. ¹³Cuahn che ntaca ye ite ne, cuaco rahn ri nchuhn te nde tahque co yeno ye cava ite min che co cava ite che chenahn chahn. ¹⁴Tihca Chida nchuhn che va ye vahchetero, te hua nahn ye che conda nde ama ihyan che necun ye nduhca chechahya che tuhchan.

Nduhca che va che nchahco ihyan yahn vih

¹⁵Ndete che ama ihyan che namin ritahno ye din tan ye nduco ama chanchuhn ne, coyahve ne ihyan cuahn deman ne nduco vih. Ndete che nto ino ye nunde yahn ye ne, a ndedevahn ne ihyan yahn castigo che va che co ye. ¹⁶Ate ndete che hua tumacah ye che cahma ne ne, conuhn ne ama o testigo cava che nduco ihyan chahn yahve ne ihyan. ¹⁷Ate ndete che nde nduco tih-

ca hua tumacah ye ne, cahma ne nduco ihyan ndiyaco cava che van nducoyaca ne yahve ne ihyan. Ate ndete che hua tumacah ye ne, co din ne cuande anduhneca ndete che nde hua devano ye che va Dendiohs.

¹⁸Cuaco rahn ri nchuhn te nducoyahn che nte cade ne ne, cah dito Dendiohs ndudo yahn ne.

¹⁹Namin rahn ri nchuhn te ndete che co dama ndudo ama o ne, caca ne deh che nahn ne Chida che va ye vahchetero ne, te ye nchuhn. ²⁰Te ye nchuhn, te nan che ndo dama o ino ihyan ndeva ye yavenan ne, min quenun van ye.

²¹Tuhme chahn nda Pedro, ne rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, ¿a ndeh yune va che nchahco yahn ihyan che quendi ye din tan ye nducó ne? ¿A nde ndache yune ne?

²²Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ndiyu atenan ndache yune, te a nduh va ndeh yune che din tan ye ne, a tih va ndeh yune va che nchahque yahn ye.

Ejemplo yahn ama sahn che metah vederenchahco nan se

²³Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama rey che tendah cuande ye yahn sahn che redin ntiyon nduco ye. ²⁴Cuahn che canan tendah cuande ye ne, nda ama se tendah cuande ye yahn se, ne quendihco ndeh se yahn ye, tenduh ndiche mil tume diyahnguan. ²⁵Nducote metah deh nduco che nedi-hve se ne, chihquentiyon ye sahn dechahya yahn ye che ndihcue se sahn man, ndihcue se ndahta yahn se man, daya se man, nducoyahn dehtenduh yahn se man, cava che ndutonun tah che quendihco se yahn ye. ²⁶Tuhme chehntihya se nan rey me, ne rahn se: “Dihvé, codin chahtino ne yahn, ne nedi-hvé yahn ne.” ²⁷Quenan vahino ye sahn,

ne numacuahn vedeyeno tehche ino ye nducuahñ che quendihco se. ²⁸Ate ura che conahñ se ntaca se ama combiero yahn se che quendihco ye ino cun cade yahn se. Dihno se dando ye, ne rahn se ri se ihyan: “Cuenedihve che quendihque yahn.” ²⁹Chehntihya ye nan se, ne rahn ye: “Codin chahtine yahn, ne nedihvé yehn.” ³⁰Ate hua cahñecun se. Tahque ndah se ne, chahn se chica nunde se yahn ye, ne quenun ye vacoyahn nde chihno nedihve ye yahn se. ³¹Ndihchero combiero yahn se che tihca din se, ne ama chi tan ye, chahn ye chengo ye rey me. ³²Tuhme tahve rey me che chehua sahn, ne chihya ye sahn: “Di ne, ama duhtuno ihyan di. U ne, nchahcó yehn yahn nducuahñ che quendihque yahn, te chique favor u. ³³¿Taca che hua tihca quenan vahine combiero yehn nduhca che quenan vahinó di?” ³⁴Numacuahn vedetan chihquentiyon ye che conun se vacoyahn nde chihno nedihve se che quendihco se.

³⁵Quendi Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Namin nchuhn, ndete che hua nchahco ne yahn vih numacuahn chedave yahn ne ne, cuahno ne nduhca che chahno sahn min, te Chidá che va ye vahchetero ne, hua nchahco ye yahn ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, chihuahn ye nduhca che rihquentiyon Dendiohs che hua tehche ihyan ndahta yahn ye

19 Cuahn che chihno nte Dihvo vo ne, chica ye min estado yahn Galilea, cuahn ye estado yahn Judea, tama lado viche ico Jordán, ²ne ama yahn ihyan cuahn ye nduco ye. Cuahn che nda ye min ne, din ye che ndoyahn ihyan chah.

³Tuhme nda ama o sahn fariseo che nahn tumarande se ihyan, ne tumerune se:

—¿A co tehche ihyan ndahta yahn ye cava adecodehno ne?

⁴Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—A devano nchuhn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Cuahn che dendah Dendiohs iyehñse ne, dendah ye ihyan chahn man, ihyan ndahta man.” ⁵Namin ndirun tuhca: “Ihyan chahn ne, cahcoman ye indihñe yahn ye, ne cahnevaco ye, conan cuma ye ndahta yahn ye. Ihyan chahn ne, din yahn ye vih anduhñeca ndete che ama no ye.” ⁶Nducote tihca ne, ametah din ye cuande che o ye, te anduhñeca ndete che ama no ye. Nducote a man Dendiohs nahn ye che cuahtenan cuma ihyan chahn vih ne, hua redin yahn che tehche ye vih.

⁷Rahn sahn chahn ri se ihyan:

—Ndete che tihca ne, ¿deh cuande che cah yune Moisés che tehche ihyan ndahta yahn ye, dirun ye ama caca cah ye tahn?

⁸Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Yahn che cheche chedave yahn ihyan ne, chemin che cah yune Moisés che tehche ye ndahta yahn ye. Ate Dendiohs ne, hua tihca chihco cade ye cuahn che dendah ye iyehñse. ⁹U ne, rahn ri nchuhn te ihyan che ndere tehche ye ndahta yahn ye ndiyu yahn nunde che quenan te nduco tama chahn, ne cahnevaco ye nduco tama te ne, redin duche yahn ye che nihnevaco ye. Namin sahn che cahnevaco se nduco tahn che nte hche inchahn te tahn ne, condihco se nunde.

¹⁰Tuhme rahn ihyan apóstol ri ye Dihvo vo:

—Ndete che tihca va cade yahn ihyan chahn ne, tahque ndah ye che nde hua cahnevaco ye.

¹¹Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Hua nducoyaca ihyan co dinahn ye yahn chemin, te atenan ihyan che necah

Dendiohs vederihquentiyon ihyan che co dinahn ye. ¹²Vate chahn che hua numa ye, te a tihchan ye nde rahteyan ye. Namin vate ye che hua numa ye yahn che ihyan redin yoh ye ihyan. Namin vate ye che hua rahtenan cuma ye ndahta cava che hua co vahche yahn ye nan ntiyon yahn Dendiohs. Ihyan che retumacadino che co dinahn ye che cuahteman ye ne, ndahca che dinahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, nahn tah ye chechahya, covah ye cava

¹³Chihno min ne, nda ihyan, nda ye chechahya yahn ye cava che nahn tah Dihvo vo, ne covah ye cava. Ate ihyan apóstol ne, rahva ye nduco ihyan chahn.

¹⁴Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Hua cahca tan nchuhn che chi chechahya sih nan, te a ndi cuande van ihyan che necun ye che cuahtenan ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs.

¹⁵Chihno rahn ye chemin ne, nahn tah ye chechahya chahn, covah ye cava. Tuhme chica ye min, cuahn ye.

Ama sahn cuihca ne, nte se nduco Dihvo vo Jesucristo

¹⁶Ura min nda ama sahn yuno nan Dihvo vo, ne rahn se:

—Ihyan Ricuahn Ndah, ¿deh ndah che dín cava che conán vahchetero ne?

¹⁷Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Nde hua redin yahn che cahme, Ihyan Ricuahn Ndah, te atenān Dendiohs ne, ihyan min che ndah ye. Cava che conen vahchetero ne, codinehn vederihquentiyon yahn ye.

¹⁸Tumerune se ihyan:

—¿Cha vederihquentiyon me ne?

Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Vederihquentiyon che tuhca: “Hua cahne ihyan man, hua din duche yehn

che nihnevaque man, hua doque man, hua ndere cahma nonde yahn ihyan man, ¹⁹cuendeva yavenan chide man, cheque man, codin yahine nducoyaca ihyan nduhca che yahino man di man.”

²⁰Rahn se ri se ihyan:

—Nducuahn vederihquentiyon che tihca ne, redinahn nde ro che lihn ca u. ¿A va ca che dinahn ne?

²¹Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Che cuahtenan ihyan vahchetero ne, tahque rigonun chihve che co vedecuihca. Cava che hua co vahche yehn che tone min ne, cuendihcue dehtenduh yehn che va, ne cuinen ihyan chevah. Tuhme cochi condoque u.

²²Nducote ama cuihca se ne, hua quenano ino se che tihca rahn Dihvo vo nduco se, ne ama chi ran se conahn se.

²³Tuhme rahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol:

—Cuaco rahn rí nchuhn te ama vahche cava ihyan cuihca che conda ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. ²⁴Ndaconan rahn rí nchuhn te nde ama ihyan cuihca ne, hua co conda ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs.

²⁵Che rahn ye chemin ne, ama cuahn ino ihyan apóstol chahn, ne rahn ye van man ye nduco vih:

—Ndete che tihca ne, nde ama ihyan hua co ndevahn ye.

²⁶Chaconan Dihvo vo ndihchero ye ihyan chahn, ne rahn ye:

—Che tin deman ihyan ne, hua conda ye vahchetero. Atenān Dendiohs co din ye che min tuno ihyan, te Dendiohs ne, ri redin ye nducuahn.

²⁷Tuhme rahn Pedro ri ye ihyan:

—Dihve nuhn, me nuhn che chihcoman nuhn nducuahn, chinduco nuhn ndih ne, ¿deh co nduco nuhn ne?

²⁸Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn rí nchuhn te cuahn che a nuhnde cade nducuahn, ne u che rin-

ducó nducoyaca ihyan cuhndé nan che rihquentiyón numacuahn vedeyudo ne, namin nchuhn che rinduco ne u ne, cuahte ne techecade ne yahn nduh che ndichio ndata yahn ihyan nación yahn Israel. ²⁹Namin adecoduhno ihyan che va che cahcoman ye dehtenduh yahn ye man, ihyan yahn ye man, cava che co conduco ye u ne, nuhnde menun ama ciento yahn queri ama che cahcoman ye, a vao ye, a dihno ye, a cahve ye, a chida ye, a chaco ye, a ndahta yahn ye, a daya ye, a yahn yahn ye, ate nunde menun ama ciento yahn queri ama che cahcoman ye. Avane ne, conan ye vahchetero numacuahn ro. ³⁰Nda ro min ne, ndiyu yahn che a rahn chitahno ihyan che tahque quendah yavenan ye, nde huane yahn che cade chitahno ye che hua nduh quendah yavenan ye.

Ejemplo yahn sahn redin ntiyon

20 ¹Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama patron che chahn ye ama vatiyan chenuhn ye mozo cava che tuhn se uva yahn ye. ²Ndaca ye neve se, ne nte cade ye nduco se che din se ntiyon cade ro, ne dechuh ye sahn nan ntiyon yahn ye. ³Chahn tun ye tenduh nan rahco nun vatiyan, ne ntaca ye te neve se che vatechica se cuahn ndihve, metah ntiyon din se. ⁴Rahn ye ri ye sahn: “Cuahn nchuhn codin ne ntiyon yahn, conduco ne sahn chengahn che a chenana se min, ne nedihve nchuhn nduhva che redin yahn.” “A,” rahn se, ne cuahn se. ⁵Chahn tun ye tenduh nan mahn yahn. Ntaca ye te neve se, dechuh ye sahn nan ntiyon me. Chahn tun ye tenduh nan rahco ino. Ntaca ye te neve se, ne namin dechuh ye sahn. ⁶Ndaconan chahn tun ye tenduh nan rahco uhn, ne ntaca ye te neve se, ne rahn ye ri ye sahn: “¿Dehco che hua din nchuhn

ntiyon man ro ne?” ⁷Ndahconan se, ne rahn se ri se ihyan: “Hua din nuhn ntiyon, te hua ndaca ntiyon din nuhn.” Rahn ye ri ye sahn: “Cuahn nchuhn din ne ntiyon yahn tuhme, ne nedihve nchuhn nduhca che redin yahn.” “A,” rahn se, ne cuahn se. ⁸Chi chino me ne, rahn ye ri ye mandador yahn ye: “Cuenedin dame sahn mozo sih, ne cuenedihve yahn se, cuanan nduco sahn che nda adiva cuahn.” ⁹Cuahn che chenda sahn che a nde nan rahco uhn a chino canan din se ntiyon ne, ndonda tah se chihve yahn se yahn numa ro. ¹⁰Nde nan chihnonan yahn ne, chenda sahn che din se ntiyon numa ro, ne ndedecadino se che tahque ndahva nedihve ye sahn, ate a dama no nedihve ye sahn. ¹¹Cuahn che ndihchero se che a dama no nevihve sahn nduco sahn chengahn chahn ne, rahn nunde se nduco patron yahn se, ¹²ne rahn se ri se ihyan: “Sahn sih che atenan ama ura no din se ntiyon ne, ¿deh cuande che dama nedihve ne sahn nduco nuhn che chahtenun nuhn van yan numa ro, din nuhn ntiyon?” ¹³Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn: “A devano che redin. A numa nedihve yahn nchuhn nduhca che a nte cade vo. ¹⁴A nedihve yahn nchuhn. Tahque ndah ne ne, conahn ne. A man va vedeyeno che tihdenan, nedihve yahn sahn chuhn. U ne, codin nduhca che nan nduco tume yahn. ¹⁵Nchuhn ne, hua cuande yahn ne che quenana cumá vedevahino nduco se.” ¹⁶Atihnoqa no tun ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan, te ndiyu che a rahn chitahno ihyan che tahque quendah yavenan ye, nde huane che a cade chitahno ye che hua nduh quendah yavenan ye. Tihca, te van nducoyaca ihyan che nahn Dendiohs che cotahno ye ne, atenan neve ra ye che tendahnun Dendiohs ihyan cava che ndevahn ye.

Ndaconan rahn Dihvo vo Jesucristo che va che cahno se ihyan

¹⁷ Cuahn che a quenun yune Dihvo vo cuahn ye yan Jerusalén ne, quenda ye nduh che ndichio ihyan apóstol devavih, ne rahn ye ri ye ihyan:

¹⁸—A devano nchuhn, che man ne, chenun yune vo, cuhn vo yan Jerusalén. U che rinducó nducoyaca ihyan ne, necah ihyan u tah chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man, ne cuih nunde se yahn cava che cahno ihyan u. ¹⁹ Necah se u tah sahn tama nación cava che din duce yahn se u man, cuahn se u man, nahn yah se u man. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn.

Chaco Jacobo man, Juan man ne, chica ye che conan daya ye

²⁰ Chihno min ne, chahn nda ndahta yahn Zebedeo nduco nduh che o daya ye, Jacobo man, Juan man. Chehntihya ye nan Dihvo vo, ne chica ye favor ihyan.

²¹ Tumerune Dihvo vo ihyan:

—¿Deh nehn ne?

Rahn ihyan ndahta me:

—Rica ndih che cuahnecon ne che cuahte nduh che o dayá dama nduco ne cuahn che a va ne nan rihquentiyon ne. Ama se ne, cuhnde se lado tah cuaco ne, ne tama se ne, cuhnde se lado tah cueh ne.

²² Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn ne, nde hua renahn ne deh che rica ne. ¿A cocha ne chuhrihn ne nduhca che va che ama chuhríhn ne?

Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye:

—Taca hua. Cocha nuhn.

²³ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco te va che chuhrihn nchuhn nduhca che va che ama chuhríhn, ate che cuahte ne chihto nan ne, ndiyu u che cahcantiyón, te a Chidá che cahcantiyón

ye, ne a man ye devano ye cha ihyan che cuahte ye chihto nan.

²⁴ Chihnevan ihyan apóstol chenahn chahn, ne chi tan ye nduco ihyan che o chahn. ²⁵ Tuhme cah Dihvo vo nducoyaca ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nchuhn ne, a devano ne te ihyan ndinan yahn queri ama nación ne, ama yudo rihquentiyon ye, ne sahn che rian se ihyan ne, rendinun rendinahn se ihyan yahn ye. ^{26–27} Ate van nchuhn ne, hua co tihca, te adecocho ne che nahn conan ne ne, va che co ne nduhca ama mozo, conan ne vih. ²⁸ U che rinducó nducoyaca ihyan ne, cuiquendi ne yune yahn, te u ne, ndá, ndiyu cava che conan ihyan u, ate cava che conan man ihyan, ne cahco mendahn u cava che ndevahn ama yahn ihyan.

Din Dihvo vo Jesucristo che chi ro nan o sahn nan ve

²⁹ Cuahn che chica Dihvo vo yan Jericó nduco ihyan apóstol yahn ye ne, ama yahn ihyan nduco ye ihyan. ³⁰ Chihto yune vate o sahn nan ve, ne cuahn che chihnevan se che a nda nino Dihvo vo ne, riyahve se ihyan numa dito se:

—Dihve nuhn, Daya David, ¡conan vahino ne nuhn!

³¹ Rahva ihyan nduco se cava che cuahtedihn chende se, ate nde tahque yudo nan se rahn se:

—Dihve nuhn, Daya David, ¡conan vahino ne nuhn!

³² Tuhme chan ndi Dihvo vo. Cah ye sahn, ne tumerune ye sahn:

—¿Deh nahn nchuhn che dín cava ne ne?

³³ Ndahconan se, ne rahn se ri se ihyan:

—Dihve nuhn, nahn nuhn ne che din ne che co ro nan nuhn.

³⁴ Quenan vahino ye sahn, ne nahn tah ye ndutinan se. Ndetahno chi ro nan

nduh che o se, ne cuahn se chinduco se ihyan.

**Nda Dihvo vo
Jesucristo yan Jerusalén**

21 Cuahn che a nda nino ihyan chahn yan Jerusalén ne, nda ye chihto ama yan lihn che duche Betfagé, nino cuete Olivo. Min tahve Dihvo vo o ihyan apóstol yahn ye, ² ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuahn nchuhn viyan, ne min ntaca ne ama burro che quenan chiche te, nduco te daya te. Cuentachte ne ite, ne cuiquenda ne ite. ³ Ndete che va duh ihyan che cahma ye deh din ne burro tih, rentachte ne ite ne, cahma ne co ne ihyan: “Dihve nuhn nahn ye ite, ne ndetahno ndedechuh ye ite.”

⁴ Tihca chi cava che conahn nduhca che dirun ihyan profeta tuhca:

⁵ Cahma nchuhn co ne ihyan che vate ye yan Jerusalén:

“Condihchero nchuhn che cochi Rey yahn ne.

Ama necun ye, ne quendudo ye ama burro lihn.”

⁶ Dinahn ihyan apóstol chahn che chihquentiyon Dihvo vo. ⁷ Chehua ye burro me nduco daya te, ne tihde ye tino yahn ye dame te. Cocha Dihvo vo ite, ne quendi ye cuahn ye. ⁸ Ama yahn ihyan nduco ye, ne nahn ye ne, rentave ye tino yahn man, nahn ye ne, rentave ye yata cue man, rendedecuco ye numa yune cuahn nan che cuahn Dihvo vo. ⁹ Nducoyaca ihyan che ndahn nan ye man, ihyan che chen an ive ye man ne, ama yeno ye, ne rah ye tuhca:

—¡Ndeva vo yavenan ihyan cuh che quenan cuma ye vederihquentiyon che quenan cuma ihyan ndico yahn ye David! ¡Dechuh Dihvo vo Dendiohs ihyan! ¡Ndeva vo yavenan Dendiohs!

¹⁰ Cuahn che chenda Dihvo vo yan Jerusalén ne, canan nducoyaca ihyan

ndo dama ye. Ama vari ye, ne nahn ye tumerune ye:

—¿Duh ihyan tih che nda ye ne?

¹¹ Nahn ye ne, ndahconan:

—Ihyan cuh che profeta Jesucristo che chica ye yan Nazaret, estado yahn Galilea.

**Dihvo vo Jesucristo ndetendah
vah ye sahn che chenun se
chete yaco rendihcue se**

¹² Chenda Dihvo vo chete yaco, ne ndetendah vah ye nducoyaca sahn che chenun se min rendihcue se man, ra se man. Chi muhn chi min ye mesa yahn sahn che rendahcorun se tume man, silla yahn sahn che rendihcue se icui man, ¹³ ne rahn ye ri ye sahn:

—Nan ndudo yahn Dendiohs ne, ndirun tuhca: “Yaco yahn ne, cava che cuahtenun ihyan covah ye”, ate nchuhn ne, nedin ne anduhneca vah nan che rendo dama sahn duco.

¹⁴ Chihno min ne, chahn nda ama o sahn nan ve man, sahn che cueh cah man, nan Dihvo vo min chete yaco, ne din ye che ndoyahn se. ¹⁵ Nducoyaca checahya che chenun min ne, ama yeno, ne rah tuhca:

—¡Ndeva vo yavenan ihyan cuh che quenan cuma ye vederihquentiyon nduhca che quenan cuma David!

Chidocuyan ndinan nduco sahn devano ley che dirun Moisés ne, ama chi tan se che din Dihvo vo vederihno man, che rah checahya chahn rendeva yavenan ye man, ¹⁶ ne rahn se ri se ihyan:

—¿Taca che recah yune ne che tihca rendeva checahya sih yavenan ne?

Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Recah yuné, te a tihca va che conahn. A devano nchuhn te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Chihco cade ne che checahya man, decuah

man ne, ndeva yavenan ne nduhca che redin yahn.”

¹⁷ Chihcoman ye sahn chahn, ne chica ye min. Cuahn ye yan Betania, ne min quenan ye vino min.

Dihvo vo Jesucristo ne, din dine ye ama yahn higo

¹⁸ Chi dave tama ro me, ura che quenun yune Dihvo vo che cuahn tun ye yan Jerusalén ne, chi cuico ye. ¹⁹ Ndihero ye ama yahn higo chihto yune, ne chahn ye ndihchero ye ndete che chenan ndute yahn. Ate metah nde ama ndute yahn, deman yata chenan. Tuhme din dine ye yahn me, ne rahn ye:

—Ametah ndaconan co ndute yehn.

A ura min no tih yahn me. ²⁰ Cuahn che ndihchero ihyan apóstol chahn che tih yahn me ne, ama cuahn ino ye, ne tumerune ye Dihvo vo:

—¿Taca che ndetahno tih yahn higo cah ne?

²¹ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te ndete che ritahno ne man, hua rihco yahn ino ne man ne, nde vederihno che tahque rahte co din ne. Co cahcantiyon ne ico tih che cahñ condahñun van nuniyahn, ne dinahn. ²² Ndete che ritahno ne ne, nducuahñ che caça ne Dendiohs ne, conahn nduco ne.

Vederihquentiyon che quenan cuma Dihvo vo Jesucristo

²³ Ura che nda Dihvo vo ne, chenda ye chete yaco, ne canan ricuahñ ye. Numanahn min ne, chahn nda chidocuyan ndinan nduco sahn intiyahn, ne tumerune se ihyan:

—¿Duh te vederihquentiyon ndih che din ne dehtenduh che tihchan ne?

²⁴ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Namin va ama nan che tumeruné nchuhn. Dinoca ndahconan ne chemin, tuhme có nchuhn duh te vederihquentiyon che tihca redín: ²⁵ ¿Duh dechuh Juan che chehdenuñe ye, a Dendiohs o ihyan iyehñse ne?

Ate canan rentuhno se van man se nduco vih:

—Ndete che cahmo vo che Dendiohs dechuh ye Juan ne, cahma ye co ye uvo: “¿Me dehco che hua chitahno nchuhn che cahndudo ye tuhme?” ²⁶ Me ndete che cahmo vo che ihyan iyehñse dechuh ye ihyan ne, co tan ihyan yan nduco vo, te nducoyaca ye ritahno ye che Ndudo yahn Dendiohs cahndudo ye.

²⁷ Tahque ndah se ne, rahn se ri se Dihvo vo:

—Hua devano nuhn.

Tuhme rahn ye ri sahn:

—Namin u ne, hua có nchuhn duh te vederihquentiyon che tihca redín.

Ejemplo yahn sahn cahya che rahcotahn

²⁸ Quendi Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn ndinan chahn:

—Nté ama ejemplo, cahnevan nchuhn. Ama ihyan ne, vate o daya ye, ne rahn ye ri ye ama se: “Man ro ne, cuehn ton uva yuhn vo.” ²⁹ Ndahconan se, ne rahn se: “Hua cahñ.” Ate adive ne, nto ino se che tihca rahn se, ne cuahn se din se ntiyon che chihquentiyon chida se. ³⁰ Numanahn min ne, rahn ye nduco sahn che tama me che cahñ se din se ntiyon min. Sahn min ne, rahn se ri se ihyan: “Taca hua, chidá, cahñ.” Ate hua dinahn se. ³¹ ¿Cha sahn chahn dinahn se che chihquentiyon chida se ne?

Ndahconan sahn ndinan chahn, ne rahn se:

—Sahn che yahve ye menan me.

Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te nduhca sahn che hua dinahn me ne, tihchan

nchuhn, te rahcotahn ne yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. Vederihquentiyon yahn ye ne, tahque nun dinahn sahn rica tume cade iyo man, tahn ndere vatechica man, che co nchuhn.

³² Juan Bautista ne, chicuahn ye ihyan nduhca che runecade cuahtechica ye, ne nevahnecon sahn chahn man, tahn chahn man, ate nchuhn ne, chahcotahn ne, nde hua nto ino ne andahre ndihchero ne che nevahnecon ihyan nunde chahn.

Ejemplo yahn sahn redin ntiyon che duhtuno ihyan se

³³ Cuihnevan nchuhn tama ejemplo: Ama ihyan ne, chihche ye dihyo uva nan yahn yahn ye, ne din ye chahn yahn man, dendah ye ama tanque nan che cuhno ye nune yahn uva me man, chahto ye ama chete nan che din ye cudado ntiyon min man. Cuahn che chihno chihco tahn ye nducuahne, ndahco ye chendata me tah ama o sahn che din se ntiyon nduco. Tuhme chica ye min, cuahn ye. ³⁴ Cuahn che a nda ro che a rine uva ne, dechuh ye sahn decahya yahn ye cava che necahn mahh sahn chahn uva me nduco ye. ³⁵ Ate sahn redin ntiyon chahn ne, tumangan se sahn decahya chahn yahn ye, ne ama se ne, chahn se sahn, ne tama se ne, chihno se sahn, ne tama se ne, cah se tu sahn. ³⁶ Ndaconan dechuh ye tahque yahn sahn decahya yahn ye, ne a namin no tun din tan sahn redin ntiyon chahn nduco se anduhneca che din se menan.

³⁷ Nan chihnonan yahn ne, dechuh ye sahn daya ye, te rahco ye te nevahnecon sahn chahn sahn. ³⁸ Ate cuahn che ndihchero sahn chahn daya ye ne, ntuhno se nduco vih, ne rahn se: "Sahn tih che cunde tah se ntiyon cuh. Cahno vo sahn, ne cahnevi vo yahn se." ³⁹ Tumangan sahn chahn sahn, quenda se sahn cuahn chihno, ne chihno se sahn.

⁴⁰ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn ndinan chahn:

—Cuahn che nda dihve chendata me ne, zdeh din ye nduco sahn redin ntiyon chahn ne?

⁴¹ Ndahconan sahn chahn, ne rahn se ri se ihyan:

—Numacuahn vedetan decuihno ye sahn chahn, ne cah ye chendata me tama te o sahn redin ntiyon che necahn mahh se ndute ndata me nduco ye nda ro yahn.

⁴² Namin rahn Dihvo vo ri ye sahn ndinan chahn:

—A devano nchuhn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: Tu che hua quenan ino sahn vihcherahto ne,

chemin che tahque chichihve. Chemin ne, a man Dendiohs chihco cade ye,

ne ama ndahca che tihca din ye.

⁴³ Nducote racondah vedame nchuhn u ne, a rendo dama ne nduco sahn vihcherahto chahn. Chemin che cahnevi Dendiohs vederihquentiyon yahn ye che va tah ne, ne ndahco ye tah ihyan che dinahn ye. ⁴⁴ Che racondah vedame ihyan u ne, anduhneca ndete che condah ndudo ye nan yava, ndaca yah ye, ne ihyan che din castigo ihyan ne, anduhneca ndete che condah ndudo ama yava ihyan, cuihno ndeh ye.

⁴⁵ Chidocuyan ndinan chahn man, sahn fariseo chahn man ne, chenahn se che a yahn se che nte Dihvo vo ejemplo me. ⁴⁶ Chemin che nahn tumangan se ihyan, ate hua chihquino se. Vah se ihyan yan, te nducoyaca ye ritahno ye che Dendiohs dechuh ye ihyan.

Ejemplo yahn che rihnevaco daya rey

22 Quendi Dihvo vo, ne nte ye tama ejemplo, chihnevan sahn chahn:

²—Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a nahn nduhca ama rey che din ye vihco decahnevaco daya ye. ³ Dechuh ye

sahn decahya yahn ye ngua se ihyan che a ndiyahve ye che conduco ye nan vihco me, ate hua chahn ihyan chahn. ⁴Ndaco-nan dechuh ye tama te o sahn decahya yahn ye, ne rahn ye nduco se: “Cahma nchuhn co ne ihyan chahn che a chihno itenine, ne a va yan che cheh ye. Din nun ino ye chi ye.” ⁵Ate a namin no tun hua tumacah ihyan chahn. Ama ye ne, cuahn ye nan yahn yahn ye, tama ye ne, cuahn ye nan ntiyon yahn ye, ⁶ne ihyan chenahn ne, tumangan ye sahn decahya chahn, chahn ye sahn, nde chihno ye sahn. ⁷Tuhme ama chi tan rey me, ne dechuh ye sandado yahn ye chihno se ihyan chahn, chihquiyahn se yan vaco ye. ⁸Chihno min ne, rahn ye nduco sahn decahya yahn ye: “A va yan nducuahn cava che cuanan vihco. Ate ihyan chahn ne, ama duhtuno ihyan ye, nde hua rihnevahn che chi ye. ⁹Tahque ndah ne, cuahn nchuhn cuahn yune viyan, muhn min nan che ri dama ihyan, ne coyahve ne nducoyaca ihyan che ntaca ne cava che chi ye conduco ye.” ¹⁰Dinahn sahn decahya chahn, ne quenda se quendihconahn nducoyaca ihyan che ntaca se, hua tumacah se tachan ihyan ye. Nduco tihca ne, ama yahn ihyan chito vah ye.

¹¹Tuhme chenda rey me chete vah me, ne ndihchero ye ama sahn che nduco se min. Hua quenun se tino nduhca che rahtenun ihyan che rahn ye nan rihnevaco ihyan, ¹²ne rahn ye ri ye sahn: “Amigo, itaca che chenda muhn?, te hua quenon tino che redin yahn che conon.” Sahn min ne, nde nan che cahma se metah. ¹³Tuhme chihquentiyon rey me sahn che rinan se nan vihco me: “Cuiquiyahito nchuhn nde tah nde cah sahn tih, cuetendah vah ne sahn, cuacondahnun ne sahn nan che man. Min cuaco se man, cheh dihyon se man.”

¹⁴Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn ndinan chahn:

—Tihca, te ama yahn ihyan riyahve Dendiohs che cuatenan ye vahchetero, ate ama doh ihyan che co cuahtenan ye min.

Tumerune sahn fariseo yahn cade iyo

¹⁵Tuhme conahn sahn fariseo chahn, ne ntuhno se nduco vih cava che nuhn ino se taca co caca nunde se yahn Dihvo vo. ¹⁶Dechuh se ama o combiero yahn se nduco tama te o sahn partido yahn Herodes, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, ndih ne, ndudo cuaco che rente ne man, ricuahn ne numa cuaco vederihquentiyon yahn Dendiohs man, nde hua rendahchenan ne ihyan, te dama no rendihche ne nducoyaca ye. ¹⁷Deh rahn ne: ¿A redin yahn che nedihvo vo cade iyo che rica emperador yahn Roma o hua ne?

¹⁸Dihvo vo ne, a devano ye che retumarande sahn chahn ihyan, ne rahn ye ri ye sahn:

—Nchuhn ne, o nan o chende ne. ¿Dehco che retumarande ne u? ¹⁹Cuete ne ama tume che renehive nduco ne cade iyo, ndihcheró.

Nahme se ama tume chemin chan ihyan. ²⁰Ndihchero ye tume me, ne tumerune ye sahn:

—¿Duh ihyan che quenon yavenan ye man, che duche ye man, nan tume cuh ne?

²¹Ndahconan se, ne rahn se:

—Emperador yahn Roma.

Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cha che rihquentiyon emperador ne, condinahn nchuhn, ne cha che rihquentiyon Dendiohs ne, namin codinahn ne.

²²Ama cuahn ino se che tihca rahn ye, ne conahn se nduco vih.

Tumerune sahn saduceo yahn che ntuche tenahn

²³ A ro min no chahn ama o sahn saduceo chendihchero se Dihvo vo. Sahn chahn ne, hua ritahno se che va che ntuche tenahn, ne chemin che rahn se ri se ihyan:

²⁴ Ihyan Ricuahn, Moisés ne, dirun ye te ndete che coh inchaahn ama ndahta che hua ndaca daya ye ne, va che cahnevaco dihno tenahn me nduco tahn min cava che cahco ndata se menun dihno se. ²⁵ Ama yune ne, chahte ndache sahn yan vaco nuhn che dihno se vih. Chihnevaco sahn menan me, ne cuahn che chih se ne, hua ndaca se nde ama daya se nduco ndahta yahn se. Chemin che chihnevaco tama dihno se nduco tahn min. ²⁶ Ate namin chih se, ne hua ndaca daya se nduco te. Atihnoca nde chenan chih nduh che ndache se che chahtenan cuma se tahn min. Nde ama se hua ndaca daya se nduco te. ²⁷ Nde nan chihnonan yahn ne, namin chih tahn min. ²⁸ Nducote nduh che ndache sahn chahn chahtenan cuma se tahn min ne, nda ro che ntuche tenahn ne, zcha se che inchaahn te ne?

²⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Nchuhn ne, hua ritahno ne che va che ntuche tenahn, te hua renahn ne Ndudo yahn Dendiohs, nde huane vederihquentiyon yahn ye. ³⁰ Nda ro che ntuche tenahn ne, ametah cuahtenan cuma ihyan vih, nde huane ihyan ndahta, nde huane ihyan chahn. Ro min ne, ndo ye nduhca angel che vate ye vahchetero. ³¹ Me yahn che va che ntuche tenahn ne, a ndero ndi che nde hua renahn nchuhn Ndudo yahn Dendiohs che ndirun, nan che rahn ye tuhca: ³² “U che Dendiohs yahn Abraham man, yahn Isaac man, yahn Jacob man.” Che tihca rahn ye ne, a ndero ndi che a

ihyan min che Dendiohs yahn nducoyaca ihyan, ihyan che vate ca ye man, ihyan che a ndih ye man, te nan ihyan min ne, chenduche nducoyaca ihyan.

³³ Nducoyaca ihyan che chihnevan ye che tihca rahn Dihvo vo ne, ama cuahn ino ye yahn vededevano yahn ye.

Vederihquentiyon yahn Dendiohs che tahque menan vihca

³⁴ Checadino sahn fariseo chahn che ndahco ndiya Dihvo vo sahn saduceo chahn, ne ndo dama se, nan ye. ³⁵ Van sahn chahn quenun ama sahn devano ley che dirun Moisés, ne cava che tumarande se Dihvo vo ne, tumerune se ihyan:

³⁶ —Ihyan Ricuahn, zcha vederihquentiyon nan ley yahn Dendiohs che tahque menan vihca ne?

³⁷ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—“Codin yahine Dihve Dendiohs numacuahn chedave yehn man, numa ine man, numacuahn vederendecadino yehn man.” ³⁸ Vederihquentiyon min che menan vihca. ³⁹ Namin va tama vederihquentiyon yahn ye, che a nahn dama che tuhca: “Codin yahine nducoyaca ihyan nduhca che yahino man di.”

⁴⁰ Nan nduh che o vederihquentiyon che tuhchan ne, rendo dama nducuahn che dirun Moisés man, ihyan profeta man.

Ihyan che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehne ne, zduh che Chida ye?

⁴¹ Numanahn che ndi dama ca sahn fariseo chahn ne, ⁴² tumerune Dihvo vo sahn:

—Ihyan che va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehne ne, zdeh rahn nchuhn yahn ye ne? zDuh daya ihyan min ne?

Ndahconan se, ne rahn se:

—Ihyan min ne, daya David.

⁴³Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Ndete che atenan daya David ihyan min ne, ztaça che din Vaco Ndah yahn Dendiohs che nevahneccun David ihyan nduhca Dihve ye?, dirun ye tuhca:

⁴⁴Rahn Dihvo vo Dendiohs ri ye Dihvé: “Cuihnde chihto nan, lado tah cuaco, numanahn che ndahco ndiyá ihyan che hua ri rendihche di cava che nevahneccun ye di.”

⁴⁵Nducote man David dirun ye che ihyan min che Dihve ye ne, hua cuaco che atenan daya ye ihyan.

⁴⁶Nde ama sahn chahn hua ntaquino se deh che ndahconan se yahn ye, ne nde ro min ametah chihquino se tumerune ca se dehtenduh ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndevih ye nunde yahn sahn fariseo vaconan se

23 Tuhme rahn Dihvo vo nduco ihyan che chenun ye min man, ihyan apóstol yahn ye man, tuhca:

²—Sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, ntah se ntiyon che ricuahn se ley min. ³Cuenevahneccun nchuhn che ricuahn se, ate hua quendi ne yune yahn se, te sahn chahn ne, a vih ricuahn se, ne a vih redin se. ⁴Ama ndeh nan rihquentiyon se che dinahn ihyan, ate man se ne, nde tah hua redinahn se. ⁵Nducuah che redin se ne, atenan cava che cuhnde ro vederihquentiyon che chenun cuma se. Tahque rahno cinta che chenun chata se man, reche se man, tahque rahno tino che chenun se man, che co ihyan chenahn. ⁶Renan ino se rahte se nan silla che rahte ihyan ndinan nan vihco man, chete yaco man. ⁷Namin renan ino se che numacuahn vedeneccun necah ihyan Dendiohs sahn van ihyan man, cahma ye ihyan ricuahn yahn se man.

⁸Ate nchuhn ne, hua cahma ne ihyan ricuahn yahn vih, te nducoyaca ne ne, dihno ne vih, ne va ama no Ihyan

Ricuahn yahn ne, ihyan min che va cade che ndedevahn ye ihyan iyehense. ⁹Hua cahma ne chida ne yahn ihyan iyehense, te va ama no Chida ne, ihyan min che va ye vahchetero. ¹⁰Namin hua cahma nchuhn ihyan ndinan yahn vih, te va ama no Ihyan ndinan yahn ne, ihyan min che va cade che ndedevahn ye ihyan iyehense. ¹¹Ihyan che conan ye van nchuhn ne, co ye nduhca decahya yahn ne. ¹²Tihca, te ihyan che rendahco ndiya ye ihyan chenahn, nahn conan ye ne, nuhnde ndiya ye, ne ihyan che ndahco ndiya man ye ihyan ne, conan ye.

¹³Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man, jo nan o chende ne! ¡Chevah nchuhn!, te redin vahche ne yahn ihyan che nahn nevahneccun ye vederihquentiyon yahn Dendiohs. Hua renevahneccun man ne, nde hua retihyon yune ne ihyan che nevahneccun ye.

¹⁴Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun che Moisés man, jo nan o chende ne! ¡Chevah nchuhn!, te rehnevi ne dehtenduh yahn ndahta vah, ne cava che hua cuhnde ro vede idihya yahn ne ne, ama rahn revah ne redin ca ne. Nducote tihca redin ne ne, tahque chahte castigo va che co ne che co ihyan chenahn.

¹⁵Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man, jo nan o chende ne! ¡Chevah nchuhn!, te ama nahn ne che co yahn ihyan che cotahno ye dama nduco ne. Ate cuahn che rendaça ne ama ye ne, retihyon yune ne ihyan che ama duhtuno ihyan ndaconda ye, che nde tahque redin yahn che co ye castigo van ruchiyahn che co man ne.

¹⁶Nchuhn ne, anduhneca sahn nan ve che nahn quendanan se sahn nan ve nduco se. ¡Chevah nchuhn!, te ricuahn ne ihyan: “Ndete che cah ne ndudo yahn ne che ntiyon yan ne yaco ne, andahre hua dinahn ne dehve din yahn. Ate ndete

cah ne ndudo yahn ne che ntihton yan ne diyahnguan che va chete yaco ne, chemin che cuaco, quenana cuma che dinahn ne.”¹⁷ ¡Tundo nchuhn! ¡Hua renahn ne! Tahque rignonun chihve yaco, te min ri vihco diyahnguan che va chete.¹⁸ Namin ricuahn ne: “Ndete che cah ne ndudo yahn ne che ntihton yan ne nan ta ne, andahre hua dinahn ne dehve dinahn. Ate ndete che cah ne ndudo yahn ne che ntihton yan ne vedino che va nan ta ne, chemin che cuaco, quenana cuma che dinahn ne.”¹⁹ ¡Tundo nchuhn! ¡Hua renahn ne! Tahque rignonun chihve nan ta, te min ri vihco vedino che va menan.²⁰ Tihca, te cuahn che recah ihyan ndudo yahn ye che rentihyon yan ye nan ta ne, nde nduco nducuahn che va menan ne, rentihyon yan ye.²¹ Namin cuahn che recah ye ndudo yahn ye che rentihyon yan ye yaco ne, nde Dendiohs rentihyon yan ye, te a yaco yahn ye chemin.²² Namin cuahn che recah ye ndudo yahn ye che rentihyon yan ye vahchetero ne, nde Dendiohs rentihyon yan ye, te a ihyan min che rihquentiyon min.

²³ Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man, jo nan o chende ne! ¡Chevah nchuhn!, te renehive ne riya yahn ive man, yahn anis man, yahn comino man, ate vederihquentiyon yahn Dendiohs che tahque menan vihca ne, hua retumacah ne yahn, te hua runecade vatechica ne man, hua chenan cuma ne vedevahino man, hua ritahno ne man. Che nahn ne, che quendihconahn dinahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, hua cahcoman ne nde ama.²⁴ Nchuhn ne, anduhneca sahn nan ve che nahn quendanan se sahn nan ve nduco se. Ama rendecadino ne yahn dehtenduh che nde hua nduh rignonun chihve, ate che tahque rignonun chihve ne, nde hua retumacah ne yahn.

²⁵ Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man, jo nan o chende ne! ¡Chevah nchuhn!, te nchuhn ne, anduhneca vaso man, cuh man, che dave cuahn vedame, ate cuahn chete ne, ndito dehtenduh che chihnga. Tihchan nchuhn, te nan ihyan ne, redin ca ne che ndah ihyan ne, ate che cuaco ne, reduco ne man, redin idihya ne man.²⁶ Nchuhn sahn fariseo che hua renahn ne, che rahco ne che retihyon yune ne ihyan che quendi ye yune yahn Dendiohs, dinoca cuento ino ne nunde yahn ne, cuihcoman ne dehtenduh che chihnga redin ne, tuhme che cuaco dave yavenan ne.

²⁷ Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man, jo nan o chende ne! ¡Chevah nchuhn!, te redin ca ne che ama ndah ihyan ne, ate ama duhtuno ihyan ne.²⁸ Tihchan nchuhn, te andahre rahco ihyan che ama ndah ihyan ne, ate o nan o chende ne man, ama duhtuno ihyan ne man.

²⁹ Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man, jo nan o chende ne! ¡Chevah nchuhn!, te rahto ne yayan yahn ihyan profeta man, rendedecuco ne yayan yahn ihyan che runecade chahtenan ye iyehne man,³⁰ ne ndere rahn ne nduco vih: “Ndete che uvo che a vato vo ro che chihno ihyan ndico yuhn vo ihyan profeta chahn ne, hua dama chi vo nduco ye.”³¹ Nduco ndudo che tihca rahn ne ne, rihco ro ne che dama ne nduco ihyan chahn che chihno ye ihyan profeta.³² ¡Cuiquendi ne yune yahn ihyan ndico yahn ne cava che din numa ne ntiyon che canan ye!³³ Nchuhn ne, nduhca cu tan tihchan ne. Nde hua co ndevahn ne yahn castigo che va che co ne van ruchiyahn.³⁴ Chemin che va ca che dechuh ihyan che cuahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs man, ihyan devano man, ihyan ricuahn man. Ate nchuhn ne, cahno ne ama o ye, ne

tama te o ye ne, conahn yah ye ihyan. Tama te o ye ne, cuahn ne ihyan chete yaco man, quendah ne ihyan nduh yan nduh yan man. ³⁵Nduco tihca cuehdame nchuhn yun yahn nducoyaca tenahn che nde hua chendihco ye nunde che chihno ihyan ndico yahn ne nde a rahn me, canan nduco yun yahn Abel nde yun yahn Zacarias, daya Berequias, che chihno ne mendahn yahn yaco nduco nan ta. ³⁶Rahn cuaco ri nchuhn te nducuah nunde min ne, ndehdame nducoyaca nchuhn che vate ne man ro kuh.

Dihvo vo Jesucristo ne, chaco che quenah vahino ye ihyan yan Jerusalén

³⁷Nchuhn ihyan yan Jerusalén che rihno ne ihyan profeta man, recah ne tu ihyan che redechuh Dendiohs rahn-dudo ye ye ndudo yahn ye van ne man, ama ndeh yune nda che nahn nedin damá nchuhn, din cudado nchuhn nduhca che redin chaco tuh cudado daya te man reche te, ate hua nevahneacun ne. ³⁸Cuedevano nchuhn te yan vaco ne ne, cuhndeman. ³⁹Rahn ri nchuhn te ametah ndaconan ndihchero ne u nde nda ro che cahma ne tuhca: “Ndeva vo yavenan ihyan kuh che dechuh Dihvo vo Dendiohs ihyan.”

Rahn Dihvo vo Jesucristo te ndora yaco yahn yan Jerusalén

24 Ndiquendah Dihvo vo chete yaco che a nahne ye. Ura min ndo dama ihyan apóstol yahn ye, ne nahme ye yaco me ihyan, rente ye nduhca che ama ndahca ndahto. ²Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuenecahco nchuhn che ndihchero ne chete che tihchan tih. Cuaco rahn ri nchuhn te nda ro che cuihno ndora, metah nuhnde nde o tu che ndahto vih.

Nduhca che va che co cuahn che nda nino ro che nto iyehense

³Chihno min ne, cuahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol cuete Olivo. Cuahn che a chenun ye min ne, chahn ihyan apóstol chahn nan va Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan deva vih:

—Nahn nuhn che te cuande ne nuhn, tihuahn conahn che rahn ne me. ¿Deh vederihno co ro cuahn che ndaconan chi tun ne man, cuahn che nto iyehense man ne?

⁴Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuihco nchuhn cudado cava che nde ama ihyan hua cahnceh ye nchuhn, ⁵te va che nda ama yahn se din ca se che chenun cuma se vederihquentiyon yahn, ne cahma se che a man se ihyan che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense. Ama yahn ihyan cahnceh se ihyan. ⁶Ro min ne, cahnevan ne che a muhn a min va canda man, che cuanan canda man, ate hua cua ne cudado, te a tihca va che co. Cuedevano ne te andahre ama cahnda ro min, ate condah ca che nto iyehense. ⁷Ihyan ama naci6n ne, cuhma ye nduco ihyan tama naci6n man, a muhn a min cuhnde cuico man, cuhnde cah man, nuhn yahn man. ⁸Nducuahn vedeyah chemin chan ne, cade nan che cuanan che chuhrihn ihyan.

⁹Nda ro min ne, caca nunde ihyan yahn nchuhn, din tan ye nduco ne, nde cahno ye nchuhn. Nducoyaca ihyan iyehense ndihche tan ye nchuhn yahn che ritahno ne u. ¹⁰Cuahn che tihca co ne, ama yahn ihyan cahcoman ye che ritahno ye, ne ndihche tan ye vih man, caca nunde ye yahn vih man. ¹¹A muhn a min quendah ama yahn sahn che din ca se che Dendiohs dechuh ye sahn, ne cahnceh se ama yahn ihyan. ¹²Ama duhtuno ndaconda ihyan che nde ihyan che ndah ihyan ye ametah cuahtenan

cuma ye vedeyahino nduco vih. ¹³Ate ihyan che quendi ye cotahno ye nde cuihno nducuahn vedeyah min ne, ihyan chahn che ndevahn ye. ¹⁴Me ndudo ndah yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, cuahndudo ihyan numachahte iyehanse, nde conan cadino nducoyaca ihyan yahn nducuahn nación, tuhme che nto iyehanse.

¹⁵Ihyan profeta Daniel ne, dirun yahn ama nan che ama chihnga che redetohnan. Condedecadino ndah ne yahn. Cuahn che ndihchero ne che a nti chemin chete yaco cuahn nan ta ne, ¹⁶nducoyaca ihyan che vate ye estado yahn Judea ne, tahque ndah che ndetahnno cano ye cuahn ico yahn. ¹⁷Ihyan che chenun ye tin vah yuto yahn ye ro min ne, tahque ndah che hua condah ye condā ye chete vah cava che cotah ye dehtenduh yahn ye. ¹⁸Me ihyan che chenun ye viyata ne, tahque ndah che a nde min no cano ye, hua tihyon ye ura nahn ye viyan cava tino yahn ye. ¹⁹¡Chevah ndahtha che adeche cuacoyahn te ro min man, tahn che retave te decuah man! ²⁰Covah nchuhn cuica ne Dendiohs che hua ro iche co venecuino min, nde huane ro che rahte tuhno ihyan, ²¹te ro min che cuahno ihyan venecuino che hua nahno ihyan nde ro che canan iyehanse, nde metah ndaconan cuahno ye adiva. ²²Ndete Dendiohs din ye che rahn cuhnde venecuino min ne, nde ama ihyan hua ndevahn ye. Ate hua cuahnecon ye che rahn cuhnde cava che co ndevahn ihyan yahn ye che a tendahnun ye.

²³Nda ro min ne, ndete che cahma ihyan co ye nchuhn: “Condiheche nchuhn, muhn quenun ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehanse,” o “Condiheche ne, min quenun ye” ne, hua cotahno ne, ²⁴te ama yahn se cahnecheh se ihyan, din ca se che a sahn chahn che a va cade

che ndedevahn se ihyan iyehanse man, che Dendiohs dechuh ye sahn man. Van vederihnecheh yahn se ne, din se vederihno, cahnecheh se nde ihyan che a tendahnun Dendiohs ndete che co. ²⁵A menan vihca rete cuandé nchuhn cava che a devano ne. ²⁶Chemin che ndete che cahma ihyan co ye nchuhn: “Min yahn nan che metah duhva quenun ye” ne, hua cahne ne. O ndete che cahma ye: “Condiheche ne, muhn chete vah quenun ye” ne, hua cotahno ne. ²⁷A devano ne te cuahn che riya cuah ne, hua renun ndeh, te rahn dave yahn numachahte, ne rendihchero nducoyaca ihyan. A tihnoça co cuahn che, u che rinducó nducoyaca ihyan, ndaconan chí, te cadino nde cahya nde cune ihyan. ²⁸Ro min ne, hua chuh ya nde ama ihyan nunde, te nducoyaca ye va che co ye castigo.

²⁹Cuahn che a conan chuh vedeyah chemin chan ne, co man nan yahn man, nan iyo man, a cora iyon man, ne nducuahn che nihnde cade nan ro ne, nuhn. ³⁰Tuhme cuhnde ro vederihno nan ro, cahco ro che u che rinducó nducoyaca ihyan ne, a ndá. Cuaco nducoyaca ihyan iyehanse, ne ndihchero ye u che ndá van man numacuahn vederihquentiyon chahte yahn. ³¹Tuhme ama yudo cuah trompeta, ne tahvé ángel yahn che nedin dama ye ihyan yahn che a tendahnun che vate ye numachahte iyehanse.

³²Cua cuande nchuhn nduhca che ri nduco yahn higo. A devano ne te cuahn che renecahnno yan ne, a cochino ro ihno. ³³Atihnoça cuahn che a rendihchero nchuhn che a rinahn dehtenduh che tuhchan che rahn rí nchuhn ne, cuedevano ne te a ndá nino ro che nto iyehanse. ³⁴Cuaco rahn rí nchuhn te ihyan che vate ye man ro cuh ne, vate ca ye cuahn che a conahn nducuahn dehtenduh chemin chan. ³⁵Iyehanse man, nan ro man ne, va che cuihno, ate ndudo

yáhn ne, hua ndá ro che cuihno, te va che conahn.

³⁶Me yahn che conahn chemin ne, hua duh devano deh ro man, deh ura man, nde ángel che chenán ye vahchetero man, nde Daya Dendiohs man, hua devano ye. Atenan Dendiohs Chida che devano ye.

³⁷Anduhneca che chahno ihyan ro che quenán Noé iyehense ne, tihca cuahno ihyan ro che, u che rinducó nducoyaca ihyan, ndaconan chi tún. ³⁸⁻³⁹Ihyan chahn ne, vate ye vedeyeno yahn man ye, reh ye man, rih ye man, rihnevaco ye man, redcahnevaco ye daya ye man. A cudado min vate ye nde ndá ro che chenda Noé chete arca. Nde hua tumacadino ye cuahn a canan chan conahn, chito nune iyehense, ne chihno chih nducoyaca ye. A chemin no tun ro che, u che rinducó nducoyaca ihyan, ndaconan chi tún, te ihyan munde ne, nde tah hua ndedecadino ye yahn. ⁴⁰Ndá ro min ne, andahre dama redin o ihyan ntiyon chenán ye viyata, ate ama ye ne, quenda ángel ihyan, ne tama ye ne, cahcoman ye ihyan. ⁴¹A namin no tun, andahre dama chenun o ihyan ndahta, rengu ye, ate ama ye ne, quenda ángel ihyan, ne tama ye ne, cahcoman ye ihyan.

⁴²Cuahteyan nchuhn, te u che Dihve ne ne, hua devano ne deh ura ndá. ⁴³Cua cuande nchuhn ejemplo cuh: Ndete che ama patrón devano ye deh ura ndá sahn duco ne, cuhndeyan ye, ne hua cuahne-cun ye che duco se yahn ye. ⁴⁴Atihnoca nchuhn, nahn che cuahteyan ne, te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, denan ndá ura che nde hua vate ne cudado.

Ejemplo yahn sahn decahya che chichahtino patrón yahn se sahn

⁴⁵Cuihnevan nchuhn ejemplo cuh: Chihnde sahn decahya che ndahca ved-erendecadino yahn se man, redinahn se

man. Ama yune ne, chihco patrón yahn se ntiyon tah se che din se cudado mozo yahn ye, cahca cheh se sahn nduhca che redin yahn, ne chica ye min, cuahn ye. ⁴⁶Ama ndah ro yahn sahn min ndete che redinahn se nde ndá ro che ndaconan dihve se. ⁴⁷Cuaco rahn ri nchuhn te ndete che tihca ne, ndahco dihve se vederihquentiyon tah se che din se cudado nducuahne che va yahn ye. ⁴⁸Ate ndete che ndedecadino se che hua nun ndaconan dihve se, ⁴⁹ne cuanan din tan se nduco mozo yahn ye man, cheh se man, cuh se man, nduco sahngeh man ne, ⁵⁰denan nta patrón yahn se ura che nde tah hua va se cudado. ⁵¹Tuhme din ye castigo sahn, cuahno se nduhca che rahno sahn che o nan o chende se, co se castigo yah van ruchiyahn. Min cuaco se man, cheh dihyon se man.

Ejemplo yahn ndiche tahn cahya che chinduco te nan vihco rihnevaco ihyan

25 ¹Ndá ro min ne, ihyan che rihquentiyon Dendiohs ihyan ne, cuahno ye nduhca che chahno chi ndiche tahn cahya che chetah te candil yahn te, ne chahn te nan vihco rihnevaco ihyan. ²Uhn tahn chahn ne, vivo te, ne te uhn te ne, hua cudado te. ³Tahn che hua cudado chahn ne, hua quenda te aceite devavih cava che tuno yahn te. ⁴Me tahn che vivo chahn ne, decuto te candil yahn te, nde quenda ca te aceite devavih. ⁵Nducote ama rendah sahn rihnevaco me ne, ndá yahnde nan te, ne chahteyado te. ⁶Tenduh nan mahñ yan me ne, yahve ihyan tahn, ne rahn ye: “A cochi sahn rihnevaco. Cuahteyan nchuhn cava che conduco ne sahn.” ⁷Necuan nduh che ndiche tahn chahn, canan rendahco yan te candil yahn te. ⁸Tuhme rahn tahn che hua cudado chahn ri te combiero yahn te: “Te nchuhn tah aceite yahn ne nuhn, te

a rentoh candil yahn nuhn.”⁹ Ndahconan tahn che vivo chahn, ne rahn te: “Hua co te nuhn nchuhn, te ndete che te nuhn ne, hua tuno nde cava man nuhn. Tahque ndah nchuhn ne, cuahn ne cua ne nan che rendihcue ye.”¹⁰ Ate numanahn che cuahn tahn che hua cudado chahn ca te aceite ne, nda sahn rihnevaco me, chenda se vah. Tahn che vateyan chahn ne, namin chenda te, ne ndude chendevah.¹¹ Chihno min ne, nta tahn chenahn chahn, ne canan riyahve te: “Dihve nuhn, conahne ne chendevah conda nuhn.”¹² Ate ndahconan sahn rihnevaco me, ne rahn se ri se tahn: “Cuaco rahn te nde hua rendihché duh nchuhn.”

¹³ Chihno nte Dihvo vo ejemplo me ne, rahn ye:

—Cua cuande nchuhn ejemplo me, ne cuahteyan ne, te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, hua devano ne deh ro man, deh ura man, che ndaconan chí.

Ejemplo yahn tume renan daya

¹⁴ Ihyan che rihquentiyon Dendiohs ihyan ne, anduhneca sahn decahya yahn ama patrón. Cuahn che va che cahñ patrón yahn se yahn yahn ne, nedin dama ye sahn, ne chihco ye tume tah queri ama se cava che din se ntiyon nduco.

¹⁵ Ama se ne, chihco ye uhn mil tah se, tama se ne, chihco ye o mil tah se, tama se ne, chihco ye ama mil tah se. Tunoca co din queri ama se ntiyon ne, a tihva tume chihco ye tah se, tuhme cuahn ye.

¹⁶ Sahn che chihnde tah uhn mil me ne, din se ntiyon nduco, ne ndaca se te uhn mil nan ntiyon che din se.¹⁷ Namin sahn che chihnde tah o mil me ne, din se ntiyon nduco, ne ndaca se te o mil nan ntiyon che din se.¹⁸ Ate sahn che chihnde tah ama mil ne, tihyon ndeh se tume me man yahn.

¹⁹ Chi rahn me ne, nta patrón yahn sahn chahn, ne ndetendah cuande ye nduco se.²⁰ Menan vihca nda sahn che

chihnde tah uhn mil me, ne rahn se ri se ihyan: “Dihvé, uhn mil te ne u, ne dín ntiyon nduco, ndacá te uhn mil nan ntiyon che dín. Condo tah ne che uhn mil me yahn ne nduco uhn mil che quendudonan yahn.”²¹ Rahn patrón yahn se ri ye sahn: “Ndahca din. Di ne, redinehn ndudo yehn. Tah ra tume té di, ne ndahca din ntiyon nduco. Man ne, tahque ndeh ca cahcó tah. Conen nan, ne cuahte vo vedeyeno.”²² Chihno min ne, nda sahn che chihnde tah o mil me, ne rahn se ri se ihyan: “Dihvé, o mil te ne u, ne dín ntiyon nduco, ndacá te o mil nan ntiyon che dín. Condo tah ne che o mil me yahn ne nduco te o mil che quendudonan yahn.”²³ Rahn patrón yahn se ri ye sahn: “Ndahca din. Di ne, redinehn ndudo yehn. Tah ra tume té di, ne ndahca din ntiyon nduco. Man ne, tahque ndeh ca cahcó tah. Conen nan, ne cuahte vo vedeyeno.”²⁴ Chihno min ne, nda sahn che chihnde tah ama mil me, ne rahn se ri se ihyan: “Dihvé, a rendihché ndih che ama cheche chedave yahn ne, ne rene din ndeh ne daya tume yahn ne rendaca ne.²⁵ Chemin che hua chihquinó dín ntiyon nduco tume yahn ne, ne tahque ndah tihyón man yahn. Man ne, nga yahn ne.”²⁶ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn: “Di ne, duhtuno ihyan di man, dahnde man. A devene che cheche chedave yahn, che rene din ndéh daya tume yahn rendacá.²⁷ ¿Dehco che hua chehn chihque nan banco, ne man che ndaconán ne, ndonda tah nduco daya?”²⁸ Tuhme rahn ye ri ye ama o sahn decahya yahn ye: “Cuehnevi nchuhn tume che nda sahn tih, ne co-cah ne sahn che va tah ndiche mil.²⁹ Tihca, te ihyan che va yahn ye ne, ndonda tah ca ye nde ngava yahn ye, ate ihyan che tah ra yahn ye ne, nde cuavi tahsihn che va yahn ye.³⁰ Man ne, cotah ne sahn tih che hua cochihve se, ne cuih nun ne sahn cuahn chevah nan man. Ati-

hnocá cuahno nducoyaca ihyan che duhtuno ihyan ye, te va che co ye castigo yah van ruchiyahn. Min cuaco ye man, cheh dihyon ye man.”

Ro che cuhnde cade yahn ihyan iyehmse

³¹ Cuahn che u che rinducó nducoyaca ihyan ndaconan chí numacuahn ved-erihquentiyon yáhn nduco nducoyaca ángel yáhn ne, techecadé numacuahn vedeyudo. ³² Tuhme ihyan yahn nducuaahn nación ne, ndo dama ye nan, ne cahco víh ama tama ye, nduhca che rihco vih ihyan itecuche van chivato. ³³ Ihyan che ndah ihyan ye ne, cahco víh ihyan lado tah cuacó, ne ihyan che duhtuno ihyan ye ne, cahco víh ihyan lado tah cuéh. ³⁴ Cahmá có ihyan che vate ndi ye lado tah cuacó: “Nchuhn che redin Chidá che ndah nduco ne ne, cochi ne, cuahtenan ne vahchetero nan che rihquentiyon ye. Min ne, a ndihcoyan ye cava ne nde ro che dendah ye iyehmse. ³⁵ Rinevahn che cuahtenan nchuhn min, te cuahn che chi cuicó ne, te ne che chéh man, cuahn che chi yacá ne, te ne nune chíh man, cuahn che quechicá yan vaco ne ne, nevahnecon ne u ndevaco ne man, ³⁶ cuahn che chi cuah tino yáhn ne, te ne tino quenún man, cuahn che chi cáh man, cuahn che quenún vacoyahn man ne, chahn ne chendihchero ne u man.” ³⁷ Tuhme ndahconan ihyan chahn, ne cahma ye co ye u: “Dihve nuhn, co ndiyu nuhn che chinan nuhn ndih cuahn che rendotenan ne che rahn ne. Hua te nuhn cheh ne man, hua te nuhn nune chih ne man, ³⁸ hua nevahnecon nuhn ndih ndevaco nuhn man, hua te nuhn tino quenun ne man, ³⁹ hua chahn nuhn chendihchero nuhn ndih man.” ⁴⁰ Ndahconán, ne cahmá có ihyan: “Cuaco rahn rí nchuhn te che chinan ne ihyan che ritahno ye u, andahre hua nduh rigonun

chihve ye che rahn ihyan ne, anduh-neca ndete che a man chinan ne.”

⁴¹ Me ihyan che vatendi ye lado tah cuéh ne, cahmá có ihyan: “Nchuhn che a ndinda ne ne, cuavi ne nan, cuahn ne van ruchiyahn che a va yan cava chundah nduco ángel yahn se. Min cuahtenun ne cuahn dama. ⁴² Hua co ndevá nchuhn, te hua chahtenan cuma ne vedevahino. Chi cuicó, ne hua te ne chéh man, chi yacá, ne hua te ne nune chíh man, ⁴³ quechicá yan vaco ne, ne hua nevahnecon ne u ndevaco ne man, chi cuah tino yáhn, ne hua te ne tino quenún man. Chi cáh man, quenún vacoyahn man, ne hua chahn ne chendihchero ne u.” ⁴⁴ Tuhme cahma ihyan chahn co ye u: “Dihve nuhn, ¿ticuahn chi cuico ne man, chi yaca ne man, quechica ne yan vaco nuhn man, chi cuah tino yahn ne man, chi cah ne man, quenun ne vacoyahn man, ne hua chinan nuhn ndih ne?” ⁴⁵ Ndahconán, ne cahmá có ihyan chahn: “Cuaco rahn rí nchuhn te nducote chacondah vedame ne ihyan che ritahno ye u, ndedecadino ne che nde hua rigonun chihve ye ne, anduhneca ndete che a u chacondah vedame ne.” ⁴⁶ Tuhme dechúh ihyan chahn cuahtenun ye van ruchiyahn, co ye castigo, ne ihyan yáhn ne, ndevá ihyan, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

Ntuhno se nduhca che din se preso Dihvo vo Jesucristo

26 Cuahn che a chihno nte Dihvo vo nducuahn dehtenduh che tuhchan ne, rahn ye ri ye ihyan apóstol yahn ye:

²—Nchuhn ne, a devano ne te cuihno o ro man ne, a vihco ro yudo. U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che din se preso u, nahn yah se u.

³ Tuhme chidocuyan ndinan man, sahn ndinan yahn ihyan nación yahn Is-

rael man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, ndo dama se chevah vaco Caifás, chidocuyan che tahque ndinan. ⁴Min ntuhno se deh vedemayon din se cava che co din se preso Dihvo vo, cahno se ihyan. ⁵Nte cade se che cuah-tenan rino se nde chuh vihco cahno se ihyan, te che mendahn vihco ne, necuan ihyan yan numacuahn vedetan.

Ama tahn ndahta ne, chacotahme te nunedan tin Dihvo vo Jesucristo

⁶Ama ro min ne, quenan Dihvo vo yan Betania, vaco Simón, ihyan min che chi ye cah che rechā yute ro menan. ⁷Ura che va ye nan mesa reh ye ne, nda ama tahn ndahta, nda te ama frasco che ndindah nduco ama nan tu che duche alabastro. Frasco me ne, ndito ama nan nunedan che ama yahn chihve. Chahn nda te nan va Dihvo vo, ne chacotahme te nunedan me tin ye. ⁸⁻⁹Ndihchero ihyan apóstol chahn, ne chi yudo yahn ye, ne rahn ye:

—Hua ndahca che redin tahn tih che ndere retoh te nunedan tih, te ama yahn chihve. Tahque ndahca din te ndete che ndihcue te, cava che ndaca tume conan te ihyan chevah.

¹⁰Chihnevan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—¿Dehco che yudo ri yahn nchuhn che tihca din tahnguh?, te ndahca che tihca din te cava. ¹¹Ihyan chevah ne, cuahn dama chenun ye van nchuhn, ne conan ne ihyan adcodehno ura che nahn ne, ate u ne, hua cuahn dama conan nduco ne. ¹²Che chacotahme te nunedan u ne, chihcoyan te u cava che cuhche ihyan u. ¹³Cuaco rahn ri nchuhn te adcotino che cuahndudo ihyan ndudo ndah yahn Dendiohs numachahte iyehense ne, ntihyon yan ye nduhca che din te cava che cadino ihyan.

Judas ne, ndihcue ndeh se Dihvo vo Jesucristo

¹⁴Chihno min ne, Judas Iscariote, ama cha sahn che namin nduco se ndi cuande se van nduh che ndihchio ihyan apóstol chahn ne, chahn se nan chidocuyan ndinan chahn, ¹⁵ne rahn se ri se sahn:

—¿Tava nedihve nchuhn u cava che nte Jesucristo tah ne?

Tuhme cah sahn ndinan chahn ndico ndiche tume diyahngua sahn. ¹⁶Nde ura min canan rinuhn ino se ama ura che ndahca cava che necah se Dihvo vo tah sahn chahn.

Cheh vino Dihvo vo Jesucristo nduco ihyan apóstol yahn ye

¹⁷Cuahn che a cade ama ro canan vihco ro yudo me, ro che reh ihyan pan che hua nduco ya yahn ne, tumerune ihyan apóstol chahn Dihvo vo:

—¿Ti nahn ne che cahcoyan nuhn cava che cheh vino ne che cuande yahn vihco ro yudo ne?

¹⁸Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuahn nchuhn viyan, vaco ama ihyan, ne cahma ne co ne ihyan tuhca: “Rahn Ihyan Ricuahn yuhn vo te a nda nino ura che cahno se ihyan, ne vaco ne chihco cade ye che cheh vino ye nduco ihyan apóstol yahn ye man vihco ro yudo.”

¹⁹Dinahn ihyan apóstol chahn nduhca che rahn Dihvo vo, ne chihcoyan ye che cheh vino ye nduco vih che cuande yahn ro yudo.

²⁰Cuahn che chi vino me ne, chihnde Dihvo vo nan mesa cheh vino ye nduco nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye.

²¹Numanahn che reh ye ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te ama cha ne ndihcue ndeh ne u.

²²Tuhme ama chi ndache ihyan chahn, ne canan ca ama ca ama ye rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, ate co ndiyu u che tihca dín.

²³Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ama cha nchuhn che reh ne dama nducó chete ama cuh ne, ndihcue ndeh ne u. ²⁴U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che conahn nducó nducoyahn che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs. Ate jchevah sahn che ndihcue ndeh se u! Tahque ndah ro yahn se ndete che nde hua chihndeyan se.

²⁵Tuhme Judas, sahn min che ndihcue ndeh se ihyan ne, rahn se ri se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, ndiyu u che tihca dín.

Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Taca hua, di.

²⁶Numanahn che reh ye ne, chetah Dihvo vo pan, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye, cah ye ihyan chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Pan cuh ne, yute yahn, coheh nchuhn.

²⁷Chihno min ne, chetah ye ama vaso vino, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme cah ye ihyan chahn, ne rahn ye:

—Cuih nducoyaca nchuhn. ²⁸Chu ne, yun yahn che dito yahn vederihquentiyon ra che ndahco cade Dendiohs. Cora yun yahn, ne nduco chemin ama yahn ihyan ndaca ye vederenchahco cava nunde yahn ye. ²⁹Rahn rí nchuhn te ametah ndaconan cuh vino yahn uva nde nda ro che nedin ra Chidá nducoyahn dehtenduh. Tuhme ndaconan cuh vo nduco nchuhn nan che rihquentiyon ye.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te va che cahma Pedro che hua rendihche ye ihyan

³⁰Chihno chita ye himno che a va ndi rita ye ne, cuahn ye cuahn cuete Olivo.

³¹Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Man vino ne, cahcoman nducoyaca nchuhn u. Conahn Ndudo yahn Dendiohs che ndirun tuhca: “Cuahne^cún che cahno se ihyan che redin ye cu^dado ite-cuche, ne cuihno cano te.” ³²Ate cuahn che a ntuché van tenahn ne, cahn es^tado yahn Galilea tahque menan ca che co nchuhn.

³³Tuhme rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Andahre nducoyaca ihyan sih cahcoman ye ndih, ate u ne, hua cahcoman ndih.

³⁴Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuaco rahn rí di te man vino cuh, numanahn che metah cuah tuh ne, cahme ino yune che hua rendihche u.

³⁵Rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Andahre quenan cuma che cóh dama nduco ne, ate hua cahmá che hua rendihché ndih.

—Atihnoca rahn nducoyaca ihyan apóstol chahn.

Covah Dihvo vo Jesucristo cuete Getsemaní

³⁶Cuahn che nda Dihvo vo ama cuⁿan nan che duche Getsemaní ne, rahn ye rí ye ihyan apóstol yahn ye:

—Cuahte nchuhn muhn numanahn che cahn tan cana, covah.

³⁷Tume quenda ye Pedro nduco nduh che o daya Zebedeo, ne cuahn ye cana nan me. Nda ye min ne, canan ama chi ndache ye, ³⁸ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Ama ndache rí anduhneca ndete che a cóh che ri ndaché. Cuahtenan nchuhn

muhn, ne cuahtenduche ne, conduco ne u.

³⁹Tuhme cuahn Dihvo vo tah cuahn cāna nān me, quendih ye ndiyahn, covāh ye, ne rāhn ye:

—Chida mán, ndete che co ne, cuah-necun ne che hua chuhríhn nduhcā che a va cāde. Ate co din ne nduhcā che nahn mān ne, ndiyu nduhcā che nāhn.

⁴⁰Tuhme ndaconan ye nān che vate ihyan apóstol yahn ye. Ntāca ye ihyan chahn che vateyādo ye, ne rāhn ye ri ye Pedro:

—¿A nde mare ama ura, hua chicha nchuhn chahtenduche ne, conduco ne u ne? ⁴¹Cuahtenduche ne, covāh ne cāva che hua dinahn ne yahn chundah cuahn che tumarande se nchuhn. Cuāco te a chihco dāma ino ne che cocha ne che tumarande se nchuhn, ate anduhnecā ndete che ndi i ne, ne hua richa ne.

⁴²Ndaconan cuahn Dihvo vo, covāh ye nān che chi o yune, ne rāhn ye:

—Chida mán, ndete che hua co che cahnevi ne che va che chuhríhn ne, co nduhcā che nahn mān ne.

⁴³Ndaconan tun ye, ne ntāca ye ihyan chahn che vateyādo ye, te anduhnecā ndete che nda vih ndutinān ye che ama nahn cuahteyādo ye. ⁴⁴Chihcomān ye ihyan chahn ne, cuahn tun ye covāh ye nān che chi ino yune, ne a chemin no covāh ye tāmā yune. ⁴⁵Tuhme ndaconan ye nān che chenun ihyan chahn, ne rāhn ye ri ye ihyan:

—Mān che cuāco ne, cuahteyādo nchuhn. U che rinducó nducoyāca ihyan ne, a ndā ura che necāh se u tah sāhn nunde. ⁴⁶Cuenecuan nchuhn, cuhn vo. Quendi yuno vo sāhn che ndihcue ndeh se u, te a cochi nino se.

Quenda se preso Dihvo vo Jesucristo

⁴⁷Nde metah cuihno cāhma Dihvo vo cuahn che a ndā Judas Iscariote, sāhn

min che namin nduco se ndi cuande se vān nduh che ndichio ihyan apóstol chahn. Nduco se ama yāhn se, sāhn che nda espāda mān, sāhn che nda yāhn mān. Sāhn chahn che dechuh chidocuyan ndinan mān, intiyahn mān. ⁴⁸Judas, sāhn min che ndihcue ndeh se Dihvo vo ne, a nente cāde se nduco sāhn chahn tuhca:

—Ihyan che tenān ihyan ne, a ihyan min. Co din nchuhn preso ihyan.

⁴⁹Ndetāhno chahn ndā se nān Dihvo vo, ne rāhn se ri se ihyan:

—Necuma ndih, Ihyan Ricuahn yāhn.

Tuhme tenān se ihyan. ⁵⁰Rāhn Dihvo vo ri ye sāhn:

—Amigo yāhn, codin nome ntiyon che cochi.

Tuhme tumangan sāhn chahn Dihvo vo, din se preso ihyan.

⁵¹Ama cha ihyan apóstol che nduco Dihvo vo ne, ndetendāh ye espāda yahn ye, ne chahn ye sāhn decāhya yahn chidocuyan ndinan, chacondāh ye revan se.

⁵²Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye ihyan min:

—Cuentihyon ndah espāda yehn. A devene te duh ihyan che cāhno ye nduco espāda ne, nduco espāda va che coh ye. ⁵³Cuedevene te co cācā Chidá, ne ndetāhno dechuh ye ama yāhn ángel, ndedevahn ye u. ⁵⁴Ate hua dín tihcā, te a ndirun nān Ndudo yahn ye che a tihca va che conahn.

⁵⁵Chihno min ne, rāhn Dihvo vo ri ye sāhn che din se preso ihyan:

—Ro ro quenún che chete yāco vān nchuhn chicuāhn, ¿dehco che hua min din ne preso u? ¿Tāca che muhn cochi ne, nda ne espāda mān, yāhn mān, din ne preso u, anduhnecā ndete che sāhn duco u? ⁵⁶Ate tihcā va che cuahnó cāva che conahn Ndudo yahn Dendiohs che dirun ihyan profeta.

Me ihyan apóstol chahn ne, chihcomān ye Dihvo vo, chihno chano ye.

Quenda se Dihvo vo Jesucristo nan intiyahn

⁵⁷ Sahn che din se preso Dihvo vo ne, quenda se ihyan nan Caifás, chidocuyan che tahque ndinan. Min nto dama intiyahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man. ⁵⁸ Pedro ne, quendi ye Dihvo vo diyahn diyahn nde nda ye chevah vaco chidocuyan che tahque ndinan, ne min chihnde ye dama nduco sahn policia chahn, te nahn cadino ye deh co nduco Dihvo vo.

⁵⁹ Chidocuyan ndinan man, sahn intiyahn man ne, rinuhn ino se ama nunde che ndere cacueh dame se Dihvo vo cava che co cahno se ihyan. ⁶⁰ Ate nde ama nunde hua chi chicueh dame se ihyan, andahre ama yahn se ndere chica nunde se yahn ye. Chihno min ne, nda te o se che ndere chica nunde se yahn ye, ⁶¹ ne rahn se:

—Ihyan tih ne, rahn ye te co ndahtera ye yaco, ne chete che ino ro ne, nahno ye.

⁶² Tuhme necuan ndi chidocuyan che tahque ndinan me, ne rahn ri ye Dihvo vo:

—¿Dehco che hua rendahconen yahn sahn sih che tihca rica nunde se yehn?

⁶³ Ate Dihvo vo ne, nde ama hua rahn ye. Tuhme rahn chidocuyan ndinan me ri ye ihyan:

—Numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs che va ye vahchetero ne, ricá di che cahma cuaque co nuhn ndete che di che Daya Dendiohs, ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense.

⁶⁴ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—A u, nduhca che rahn ne. Namin cuedevano nchuhn che u che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndihchero ne u che vá lado tah cuaco Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon quenan

cuma ye. Namin ndihchero ne che chí van man.

⁶⁵ Ndetahno chihngun chidocuyan ndinan me cahteca ye, te rahco ye che ducherino Dihvo vo Dendiohs che tihca ndahconan ye. Tuhme rahn ye:

—¿Dehca din vo testigo ne? ¡Ducherino se Dendiohs! A man nchuhn chihnevan ne nduhca che rahn se. ⁶⁶ Man ne, ¿deh rahn nchuhn ne?

Ndahconan sahn intiyahn chahn, ne rahn se:

—Sahn tih ne, quendihco se nunde, ne quenana cuma che coh se.

⁶⁷ Tuhme cahnun dan se vaconan ye, ne chahn se ihyan. Nahn se ne, chahn se vaconan ye, ⁶⁸ ne rahn se ri se ihyan:

—Di che rahn che Dendiohs dechuh ye di, ndedevahn ihyan iyehense, cahme duh chahn di.

Rahn Pedro che hua rendihche ye Dihvo vo Jesucristo

⁶⁹ Numanahn min ne, va Pedro cuahn chevah me. Chahn nda ama tahn decahya yahn chidocuyan ndinan me nan ye, ne rahn te ri te ihyan:

—Namin di ne, chindoque Jesús yahn estado yahn Galilea.

⁷⁰ Ate rahn Pedro ri ye tahn nan nducoyaca ihyan:

—Nde hua devanó deh yahn che tihca rahn.

⁷¹ Tah cuahn adive ne, cuahn ye cuahn nino chendevah. Ndhichero tama te ihyan, ne rahn te ri te sahn che chenun se min:

—Namin sahn tih ne, chinduco se Jesús yahn yan Nazaret.

⁷² Ndahconan Pedro tama yune, ne rahn ye:

—Nde muhn nde nan Dendiohs, hua rendihché duh ihyan che rahn nchuhn.

⁷³ Namenan me ne, chahn nda sahn che chenun se min nan ye, ne rahn se ri se ihyan:

—Cuāco niyon che chindoque ihyan cāh, te a ndero ndi nde nan ndudo yehn.

⁷⁴Ndaconan ntihyon yan ye Dendiohs, nde rahva ye, ne rahn ye:

—Hua rendihché duh ihyan cāh che rahn nchuhn.

A ura min no cah ama tuh. ⁷⁵Necāhco Pedro ndudo che rahn Dihvo vo ri ye ihyan tuhca: “Numanahn che metah cuah tuh ne, cahme ino yune che hua rendihche u.” Tuhme ndiquendāh ye, ne ama chaco ye.

Necāh se Dihvo vo Jesucristo tāh Pilāto

27 Chi dave tāmā ro me ne, nducoy-aca chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man ne, ntuho se nduco vih cava che cahno se Dihvo vo. ²Dechiche se ihyan, ne quenda se ihyan, necāh se ihyan tāh gobernador Pilāto.

Nduhca che chih Judas

³Cuahn che checadino Judas che a va che cahno sahn chahn Dihvo vo ne, ndo yah se, ne chahn se necāh se nduh che ndico ndiche tume diyahngua me tāh chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man, ne rahn se ri se sahn:

⁴—U ne, quendihcō nunde nan Dendiohs, te ndāhcō tāh nchuhn ama ihyan che nde ama nunde hua quendihco ye cava che cahno ne ihyan.

Ndahconan sahn chahn, ne rahn se ri se Judas:

—Tān condihche taça din. Nuhn ne, hua cuande yahn nuhn chemin.

⁵Tuhme a min chete yāco ndunan Judas tume me sahn chahn, ne chahn se tihyon se ihyo dāndo se, chihno man se sahn.

⁶Nedin dāma chidocuyan ndinan chahn tume me, ne rahn se nduco vih:

—Nduhca che rihquentiyon ley ne, hua co nedin dāmo vo tume cuh nduco tume vedino, te chu ne, tume yahn yun.

⁷Ndetāhno nte çade se nduco vih, ne ca se ama ndi yahn nduco tume min cava che ndaca nan che cuehche ihyan nación chenahn. Ro menan me ne, duche yahn min Yahn yahn Sahn che Redendah Chite Yahn, ⁸ate nde ro min ne, nuhnde duche Yahn yahn Yun. ⁹⁻¹⁰Tihca chihnahn Ndudo yahn Dendiohs che dirun ihyan profeta Jeremías tuhca: “Nduhca che chihco çade Dihvo vo Dendiohs ne, ndico ndiche tume diyahngua chihco ihyan nación yahn Israel che rignon chihve ihyan min. Toh ihyan chahn tume me, ca ye yahn che duche Yahn yahn Sahn che Redendah Chite Yahn.”

Cihnde çade yahn Dihvo vo Jesucristo nan Pilāto

¹¹Cuahn che a nti Dihvo vo nan gobernador ne, tumerune se ihyan:

—¿A ndih che Rey yahn ihyan nación yahn Israel ne?

Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—U, a nduhca che rahn.

¹²Chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man ne, canan ama rica nunde se yahn Dihvo vo, ate nde ama hua ndahconan ye. ¹³Tuhme rahn Pilāto ri se ihyan:

—¿Dehco che hua rendahconan ne che rica nunde sahn sih yahn ne ne?

¹⁴A namin no tun nde ama ndudo hua ndahconan ye yahn se, ne ama chahn ino se.

Chihco dāma ino Pilāto che conan yāh Dihvo vo Jesucristo

¹⁵Va ama costumbre che nduyo nduyo che renda vihco ro yudo ne, va che ntahte gobernador ama preso, adcochano sahn che caca ihyan yan. ¹⁶Tāhn min ne, va ama sahn preso che ama duhtuno ihyan se, duche se Barrabás. ¹⁷⁻¹⁸Ura min ne, ama ndo dāma ihyan yan, ne nducote tumacadino

Pilato che redin ve chidocuyan ndinan chahn yahn Dihvo vo, rica nunde se yahn ye ne, chemin che tumerune se:

—¿Cha preso nahn nchuhn che ntahtë, a Jesús che rahn ne che Cristo ye o Barrabás ne?

¹⁹ Numanahn min ne, dechuh ndahta yahn se ndudo, rahn te tuhca: “Ihyan tih ne, nde ama nunde hua quendihco ye. Condi din tan nduco ye, te icuino ne, ama chihnga chihnó che va che conahn ama venecuino ndete che din tan nduco ye.”

²⁰ Me chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man ne, chicha yahn se chinun se ihyan yan che caça ye Pilato che ntahte se Barrabás man, che cahcantiyon se che coh Dihvo vo man. ²¹ Ndaconan tumerune Pilato ihyan chahn, ne rahn se:

—Tuhme ne, ¿cha preso nahn nchuhn che ntahtë ne?

Ndahconan ihyan yan chahn, ne rahn ye:

—Cuentahte ne Barrabás.

²² Tuhme tumerune se ihyan chahn:

—Me Jesús che rahn nchuhn che Cristo ye, ¿deh din nduco ye ne?

Ndahconan nducoyaca ihyan chahn, ne rahn ye:

—Cuihquentiyon ne che conan yah ye.

²³ Rahn Pilato ri se ihyan chahn:

—¿Taca che conan yah ye?, te hua quendihco ye nde ama nunde.

Ate nde tahque dito cah ihyan chahn:

—Cuihquentiyon ne che conan yah ye.

²⁴ Ndiherero Pilato te hua rendo ndudo ihyan chahn. Tahque ndah nde tahque vari chende ca ye, ne tahve se che chehua nune. Nāno se tah se nan nducoyaca ye, cahco ro se che hua nahn cuehdame se nunde min, ne rahn se:

—Ihyan cuh ne, hua quendihco ye nde ama nunde. U ne, hua nahn che conan yah ye, ate co nduhca che nahn nchuhn.

²⁵ Rahn nducoyaca ihyan chahn:

—Cuihquentiyon ne che conan yah ye. Nuhn nduco daya nuhn cuehdame nuhn ihyan.

²⁶ Tuhme ntahte Pilato Barrabás nduhca che nahn ihyan chahn, ne chihquentiyon se sandado yahn se che chahn se Dihvo vo. Chihno min ne, tahve se sahn che quenda se ihyan, cuaconahn yah se ihyan.

²⁷ Quenda sandado chahn Dihvo vo chete palacio, ne nedin dama se nducoyaca combiero yahn se nan ye. ²⁸ Chehnevi se tino menan yahn ye, ne tihyon se ama tino cuah ihyan. ²⁹ Denda se ama corona yan, tihyon se tin ye, ne cah se ama nducodi quetuhma ye tah cuaco ye. Chihno min ne, chehtihya se nan ye redin duche yahn se ihyan, ne rahn se ri se ihyan:

—Rendeva nuhn yavenan ne, Rey yahn ihyan nación yahn Israel.

³⁰ Reçahnan dan se ihyan man, retah se nduco me rahn se tin ye man. ³¹ Chihno che din duche yahn se ihyan tihca ne, chehnevi se tino cuah me, ndaconuhn se tino yahn man ye ihyan. Tuhme quenda se ihyan nan che nahn yah se ihyan.

Chaconahn yah se Dihvo vo Jesucristo

³² Cuahn che a chenun yune se ne, tahn nun se ama ihyan yan Cirene che duche ye Simón, ne chihquentiyon se ihyan che quenda ye cruz nan che conan yah Dihvo vo.

³³ Nda se ama cuete che duche Gólgota, che conahn Cuete Ine Tin Tenahn.

³⁴ Min cah se vino che ndihchetahn nduco dah ite, cuh Dihvo vo, ate dechihn ye, ne hua chih ye.

³⁵ Cuahn che a chihno nahn yah sandado chahn Dihvo vo ne, tendah se suerte yahn se cha sahn quendah yahn se che co yahn se tino yahn ye. Tihca chinahn Ndudo yahn Dendiohs che

dirun ihyan profeta tuhca: “Tendah se suerte yahn se cha sahn quendah yahn se che co yahn se tino yahn.” ³⁶ Chihno min ne, chahtenan se cudado ihyan. ³⁷ Tin cruz ne, chaconahn letra nan che ndirun nunde yahn ye tuhca: “Ihyan cuh che Jesús, Rey yahn ihyan nación yahn Israel.”

³⁸ Namin chenan yah o sahn duco chihno nan ye, ama se lado tah cuaco ye, ne tama se lado tah cueh ye. ³⁹ Ihyan che rechuh ye min ne, redin duche yahn ye ihyan, rahco tin ye, ne rahn ye:

⁴⁰ —Di che rahn che ndahtere yaco, ne nahne chete ino ro, cuendedevahn man di. Ndete che Daya Dendiohs di ne, cuenchehn nan cruz tih.

⁴¹ Chidocuyan ndinan man, sahn inti yahn man, sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, namin ndahchenan se Dihvo vo, ne rahn se van man se nduco vih:

⁴² —Ndedevahn se tama ca ihyan, ate man se ne, hua ri rendedevahn se sahn. Ndete che cuaco che Rey yahn ihyan nación yahn Israel sahn ne, nchahn se nan cruz cava che cotahno vo sahn.

⁴³ Rahn se te ndichantino se Dendiohs man, che Daya ye sahn man. Man ne, ndihchero vo ndete che cuaco che yahino ye sahn, ndedevahn ye sahn.

⁴⁴ Nde sahn duco che chenan yah se dama nduco ye ne, ndahchenan se ihyan.

Chih Dihvo vo Jesucristo

⁴⁵ Ro min ne, chi man numachahte iyehense, canan nde inguiyahn, ne quendi nde nan rahco ino a chino. ⁴⁶ Ura min ama dito cah Dihvo vo, ne rahn ye:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —che conahn tuhca: Dendiohs yahn, Dendiohs yahn, ¿dehco che chihcoman ne u ne?

⁴⁷ Nahn sahn che chenun se min ne, chihnevan se che tihca rahn ye, ne rahn se:

—Rah se ihyan profeta Elías.

⁴⁸ Ndetahno chahn ama se, rano se, chehua se ama nan che deca cuche deca, ne decahnda se nduco vino che a nchuhnan yahn. Dechiche se tin ama nduco, cah se che tihve Dihvo vo. ⁴⁹ Ate sahn chenahn chahn ne, rahn se:

—Cuihcoman sahn. Ndi chero vo ndete che chi Elías ndedevahn ye sahn.

⁵⁰ Ura min ne, ama dito cah Dihvo vo tama yune, ne chih ye. ⁵¹ Ndetahno chendan tino che quendihco chete yaco. Chica nde yaco, chiya nde ndiyahn, ndo o ndi. Namin ama nuhn yahn man, ndah yava man, ⁵² nane yayan man, ne ntuche ama yahn tenahn che chitahno ye Dendiohs cuahn che chahtenan ye iyehense. ⁵³ Ihyan chahn ne, nde ro che ntuche Dihvo vo, chihnde ro ye yan Jerusalén, yan yahn Dendiohs, ne ama yahn ihyan ndihchero ye ihyan.

⁵⁴ Me sahn capitán nduco sandado yahn se che chenan se cudado Dihvo vo ne, ama dihya se chi che nuhn yahn man, che chinahn vederihno chenahn man, ne rahn se:

—Cuaco niyon te a ihyan cuh che Daya Dendiohs.

⁵⁵ Ama yahn ihyan ndahta vatendi ye ama lado rendihche ye Dihvo vo. Ihyan chahn che chinan ye ihyan nan ntiyon yahn ye, ne chinduco ye ihyan cuahn che chica ye estado yahn Galilea. ⁵⁶ Van ihyan chahn ne, nduco María yahn yan Magdala man, María, ihyan ndahta yahn Zebedeo, ihyan min che chaco Jacobo nduco José man.

Chehche Dihvo vo Jesucristo

⁵⁷ Cuahn che a chi chino ne, nda ama ihyan cuihca yahn yan Arimatea, che duche ye José. Ihyan min ne, namin ritahno Dihvo vo. ⁵⁸ Chahn ye nan Pilato, chica ye permiso cava che cuhche ye Dihvo vo. Tuhme chihquentiyon Pilato sandado yahn se che necah se Dihvo vo ihyan. ⁵⁹ Chahn ye, ndedevah ye

Dihvo vo, chacotuhma ye ihyan nduco ama tino cua,⁶⁰ ne chacondihte ye ihyan chete ama yayan ra che ndihquentiyon ye che ndindah nan yava cava man ye. Chihno min ne, necahde ye chende yayan me nduco ama tu chahno, ne conahn ye.⁶¹ Min chihto yayan me, va María yahn yan Magdala nduco María che tama me.

Chahtenan sandado cudado nan yayan yahn Dihvo vo Jesucristo

⁶²Tama ro me, a ro che rahtetuhno ihyan ne, chahn chidocuyan ndinan nduco sahn fariseo nan Pilato,⁶³ ne rahn se ri se sahn:

—Ihyan ndinan yahn nuhn, necahco nuhn nduhca che rahn sahn rihncheh min te cuino ino ro che coh se ne, ntuche se van tenahn.⁶⁴ Chemin che cochi nuhn ndihchero nuhn ndih che co cudado yayan yahn se nde cuihno ino ro. Ndete che hua ne, denan cahn sahn apóstol yahn se, ndetendah se sahn chete rahn quenda se sahn, ne cahma se che ntuche se van tenahn, nde tahque cahnceh se ihyan che co ro menan.

⁶⁵Rahn Pilato ri se sahn:

—Nga sandado chenun se min. Cuiquenda nchuhn sahn, cuahtenan se cudado yayan me nduhca che nahn ne.

⁶⁶Tuhme chahn sahn chahn, chaconahn se sello chende yayan me, ne chaconahn se sandado chahn, din se cudado.

Ntuche Dihvo vo Jesucristo van tenahn

28 Tama ro me, ro che ndeva ndate ne, cuahn María yahn yan Magdala nduco María che tama me vatiyan dahca nan yayan me.² Adenan chiya ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs, chehnevi ye tu che ndi chendevah yahn yayan me, ne chihnde ye menan. Numanahn min ne, ama dito nuhn yahn.

³ Angel me ne, ama diyahn ro ye, ne tino yahn ye ne, ama cua nduhca che ro ihve.

⁴ Ndhichero sandado chahn ángel me, ne ama dihya se chi, nde tuno ndoh se che vah se. Van canedihya min ne, nde chih yute se man, nde chi i se man.⁵ Rahn ángel me ri ye ihyan ndahta chahn:

—Hua dihya nchuhn co. A devano che nda ne ndihchero ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che quenah yah ye.⁶ Metah ye muhn, te a ntuche ye van tenahn nduhca che a rahn ye ro menan. Cochi ne ndihchero ne chete yayan nan che quendite ye. Metah ye min.⁷ Tuhme cuahn ne tenun tenun no cahma ne co ne ihyan apóstol yahn ye che a ntuche ye van tenahn, ne cahn ye estado yahn Galilea tahque menan ca che co nchuhn. Min ndihchero ne ihyan. A chemin no che va che có nchuhn.

⁸ Ihyan ndahta chahn ne, quenun ca canedihya ihyan, te ama dihya ye chi. Tuhme conahn ye rano ye, ama yeno ye, quengo ye ndudo yahn ihyan apóstol.⁹ Ura min chihnde ro Dihvo vo nan ihyan chahn, ne necah ye Dendiohs ihyan. Tuhme chahn nda ihyan chahn nan ye, ne chehtihya ye chahtemahn ye cah ye, ndeva ye yavenan ye.¹⁰ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Hua dehve rahco nchuhn. Cuahn ne co ne ihyan apóstol yahn che cahn estado yahn Galilea, ne min ndihchero ye u.

Chinun chidocuyan ndinan sandado

¹¹ Numanahn che cuahn ihyan ndahta chahn ne, chenahn ama o sandado che chenan se cudado yayan me, chengo se chidocuyan ndinan chahn nducuahn che chi.¹² Chidocuyan ndinan chahn ne, ntuhno se nduco sahn intiyahn, ne ama ndeh tume cah se sandado chahn, ne rahn se ri se sahn:

¹³ —Nchuhn ne, cahma ne te chete rahn numanahn che vateyado ne ne, nda

apóstol yahn sahn min, ndetendah se sahn, quenda se sahn. ¹⁴Me ndete che cadino gobernador ne, cahmanan nuhn nchuhn, ne hua dehva co yahn ne.

¹⁵Chetah sandado chahn tume me, ne chacotuhn se ndudo nduhca che cah cuande chidocuyan chahn sahn, ne chihnde ndudo me van ihyan nación yahn Israel nde man ro kuh.

**Cah Dihvo vo Jesucristo
vederihquentiyon ihyan
apóstol yahn ye**

¹⁶Me ihyan apóstol chahn ne, cuahn ye estado yahn Galilea, tingüete nan che a sahn Dihvo vo nduco ye ro menan me.

¹⁷Min ndihchero ye Dihvo vo, ne ndeva ye yavenan ye. Ate ama o ye ne, sahco

ye te ndiyu ihyan min. ¹⁸Tuhme chahn nda Dihvo vo nan ihyan chahn, ne sahn ri ye ihyan:

—U ne, nducote ndahco Dendiohs nducuahn vederihquentiyon che va vahchetero man, iyehse man, tah ne, ¹⁹chemin che rihquentiyón nchuhn che cahne nducuahn nación, cacuahn ne ihyan cava che cotahno ye u. Cuehdenune ne ihyan numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs Chida man, Dendiohs Daya man, Vaco ndah yahn Dendiohs man. ²⁰Namin cuicuahn ne ihyan che dinahn ye nducuahn che a chihquentiyón nchuhn. Cuedevano ne te hua cahcoman nchuhn, te conducó nchuhn ro ro, nde ro che nto iyehse. Tihca co.

NDUDO NDAH YAHN DIHVO VO JESUCRISTO CHE DIRUN SAN MARCOS

**Juan Bautista ne, chihcoyan ye
ihyan cava che nevahnecon ye
Dihvo vo Jesucristo**

1 Tuhca canan ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs:

²Ihyan profeta Isaias dirun ye tuhca: Rahn Dendiohs ri ye Daya ye: “Dechúh ama sahn che cuahndudo se ndudo yáhn numanahn che metah cahn, cava che cahcoyan se ihyan che nevahnecon ye di.

³Sahn min ne, conan se yahn nan che metah duhva, ne ndo dama ihyan, cahnevan ye ndudo yahn se. Cahma se tuhca:

Cuihcoyan nchuhn chedave yahn ne, te a cochi Dihvo vo.”

⁴Ndudo min ne, chinahn cuahn che canan Juan Bautista rahndudo ye min yahn nan che metah duhva. Rahn ye ri ye ihyan che rahn ye rihnevan ye:

—Cuento ino nchuhn nunde yahn ne, cuedenune ne cava che nchahco Dendiohs yahn ne.

⁵Ihyan yan Jerusalén man, ihyan yan chenahn estado yahn Judea man, ama yahn ye rahn ye rihnevan ye che rahndudo Juan. Rentuma ino ihyan chahn nunde yahn ye, ne rehdenune Juan ihyan ico Jordán.

⁶Juan ne, quenun ye ama tino che ndindah nduco yudo yahn ite che duche te camello, ne quenan chete ye ama ima. Reh ye yahcadahn, ne rih ye nedih yahn che va van chano. ⁷Rahndudo ye tuhca:

—Caviyan deman ne, nda ama ihyan che tahque yudo vederihquentiyon quen cuma ye che co u. U ne, nde hua rignonun chihvé nan ihyan min cava che conán ihyan nan ntiyon yahn ye. ⁸U

ne, atenan rehdenuné nchuhn, ate ihyan min ne, din ye che conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn.

Chedenune Dihvo vo Jesucristo

⁹Tahn min ne, chica Dihvo vo yan Nazaret, estado yahn Galilea, nda ye nan che quenun Juan, ne chehdenune Juan ihyan ico Jordán. ¹⁰Cuahn che a ndiquendaq Dihvo vo van nune ne, ndihchero ye che ndondah vahchetero, ne nduhca che ro ama icui ne, tihca chi ro Vaco Ndah yahn Dendiohs, chiya, quenun ihyan. ¹¹Chihnevan ye ama ndudo che chica vahchetero che rahn:

—Di che Dayá. Yahinó di. Ama yenó ndoque.

Chundah ne, tumarande se Dihvo vo Jesucristo

¹²Chihno min ne, din Vaco Ndah yahn Dendiohs che cuahn Dihvo vo yahn nan che metah duhva. ¹³Min quenun ye chete che o raco ro, ne chundah, sahn min che duche se Satanás ne, retumarande se ihyan. Quenun Dihvo vo nan che vate ite chano, ne nda ángel, chinduco ye ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, canan redin ye ntiyon yahn ye

¹⁴Adiva che chaconuhn sandado Juan Bautista vacoyahn ne, conahn Dihvo vo estado yahn Galilea, ne min rahndudo ye ndudo ndah yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. ¹⁵Rahn ye:

—A tuno ro. Man ne, a nun cahcantiyon Dendiohs chedave yahn ihyan. Cuento ino nchuhn nunde yahn ne. Cuitahno ne ndudo ndah yahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye cun sahn retah yahca cava che conduco se ihyan

¹⁶Ama ro che quechica Dihvo vo cuahn chihto vine yahn Galilea ne, ndi-

hchero ye Simón nduco dihno se, Andrés. Sahn chahn ne, sahn reṭah yahca, ne ura min ne, rih se yana yahn se chete vine me. ¹⁷ Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Cuhn vo nduco nchuhn. Cuinduco ne u, ne nduhca che redin ne ntiyon reṭah ne yahca ne, tiḥca cacuáhn nchuhn ntiyon che cuacotuhn ne ndudo yáhn, cava che cotahno ihyan u, conduco ye u.

¹⁸ Ndetáhnno chihcoman sahn chahn yana yahn se, ne cuahn se chinduco se Dihvo vo.

¹⁹ Tah cuahn cāna nan min ne, nṭaca ye o daya Zebedeo, Jacobo nduco Juan. Chenun se chete barco, rentahyon nan se yana yahn se. ²⁰ Yahve ye sahn, ne chihcoman se chida se Zebedeo chete barco me nduco mozo yahn ye, ne cuahn se chinduco se ihyan.

Ama sahn che quenun vaco chihnga sahn

²¹ Adiva ne, nda Dihvo vo yan Capernaum nduco sahn chahn. Ndate ndate, ro che rahtetuhn ihyan ne, rahn Dihvo vo yaco yahn ihyan nación yahn Israel, ricuahn ye. ²² Rahn ino nducoyaca ihyan che rihnevan ye che ricuahn Dihvo vo, te tumacadino ye che quenan cuma ye vederihquentiyon che tahque chahte che co che quenan cuma sahn devano ley che dirun Moisés. ²³ Min chete yaco me ne, quenun ama sahn che quenun vaco chihnga sahn. Cah se:

²⁴ —Ndih, Jesús yahn yan Nazaret, ¿dehco che recahdenun ne yune yahn nuhn? ¿Ṭaca che cochi ne decuihno ne nuhn? A devanó duh ndih. Ndi ne, ihyan ndah che a va cāde che dechuh Dendiohs cava che ndedevahn ye ihyan iyeñse.

²⁵ Dihvo vo ne, chihco yudo ye yahn vaco chihnga me, ne rahn ye:

—¡Cuihnde dihn chende!
¡Cuendiquendah sahn tih!

²⁶ Tuhme din vaco chihnga me che ama rendoh sahn min. Ama cah, ne ndiquendah sahn. ²⁷ Rahn ino nducoyaca ihyan che chenun ye min, ne tumerune vih ye:

—¿Deh che ri ne? ¿Deh conahn ndudora che ricuahn ihyan tih ne? ¡Ama chahte vederihquentiyon quenan cuma ye! ¡Rihquentiyon ye nde vaco chihnga che chenun ihyan che ndiquendah, ne redinah yahn ye!

²⁸ Nduco tiḥca ne, ndudo yahn vederihno che redin Dihvo vo ne, amanun chetuhn numachahte estado yahn Galilea.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn indahn Simón

²⁹ Cuahn che ndiquendah Dihvo vo chete yaco me ne, cuahn ye nduco Jacobo man, Juan man, ndevaco Simón nduco Andrés. ³⁰ Indahn Simón ne, quendite ye, neṭah cah ihno ihyan. Ihyan ndevaco ye ne, rahn ye ri ye Dihvo vo che cah ye. ³¹ Tuhme chahn nda Dihvo vo, ne chetaḥ ye taḥ ihyan min, ndedecuan ye ihyan. Ndetáhnno chavi ihno me yahn ye, ne cah ye, cheh ihyan chahn.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama yahn ihyan cah

³² Cuahn che a chi chino me, ura che a chehche yahn ne, ihyan viyan ne, quenda ye ama yahn ihyan cah man, ihyan che chenun vaco chihnga ihyan man, nan Dihvo vo. ³³ A nahn nducoyaca ihyan yan ne, ndo dama ye chendevah. ³⁴ Din Dihvo vo che ndoyahn ihyan cah chahn, che ama ndeh nan cah ndi ye, ne ndetendah ye vaco chihnga che chenun ihyan. Ate hua cah yune ye che cahma duh ihyan ye, te a devano che Daya Dendiohs ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, quechica ye estado yahn Galilea, rahndudo ye

³⁵ Ama vatiyan dahca, ura che metah co dave ndah ne, necuan Dihvo vo, cuahn ye cuahn chihito yan, ne min covah ye. ³⁶ Tah cuahn adiva ne, cuahn Simón nduco combiero yahn ye, quenuhn ye ihyan. ³⁷ Cuahn che ntaca ye ihyan ne, rahn ye ri ye ihyan:

—Ama yahn ihyan nahn ndihchero ye ndih.

³⁸ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuhn vo nduco nchuhn tama te o yan che nino cava che cuahndudó min, te cava chemin che cochí.

³⁹ Tuhme cuahn Dihvo vo nduco ihyan chahn numachahte estado yahn Galilea. Rahndudo ye chete yaco yahn ihyan nación yahn Israel, ne rendetendah ye vaco chihnga che chenun ihyan.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama sahn che ndi se cah che rechā yute

⁴⁰ Ama yune ne, ama sahn che ndi se cah che rechā yute ne, cuahn ndā se nan Dihvo vo. Chehntihya se nan ye, ne rahn se:

—Ndete che nahn ne ne, co din ne che ndoyáhn.

⁴¹ Dihvo vo ne, quenana vahino ye sahn. Nahn tah ye sahn, ne rahn ye:

—Taca hua. Conán di. Man ne, a ntoyehn.

⁴² Ndetahno chavi cah che rechā yute se me, ne ndoyahn se. ⁴³ Tuhme ndedechuh ye sahn cuahn ndevaco se. Ama cah ye cudado sahn, ne rahn ye:

⁴⁴ —Condiheche. Condicata cahme nduco nde ama ihyan taca chi che ndoyehn. Tahque ndah ne, cuehn nan chidocuyan, ndihche ye di, ne cah vedino che ndihquentiyon Moisés, cava

che codevano nducoyaca ihyan che a ntoyehn.

⁴⁵ Sahn min ne, conahn se, ate hua dinahn se. Canan rente se nduhca che chahno se chi, ne ama chetuhn ndudo me, nde ametah chi chenda Dihvo vo nde ama yan ura che co nchanan ihyan viyan ihyan. Tahque ndah ye ne, quechica ye ama lado, yahn nan che metah duhva. Ate atanoca nduh, min rahn ihyan yahn nducuaahn yan rendihchero ye ihyan.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama sahn che ndi cheche se

2 Chihno neve ro ne, chenda tun Dihvo vo yan Capernaum, ne ihyan yan min ne, checadino ye che quenun ye ama cuan vah. ² Ndetahno ndo dama ama yahn ye nde nan che cuahtendi ye chendevah ametah. Rahndudo Dihvo vo Ndudo yahn Dendiohs, rihnevan ihyan chahn. ³ Ura min ne, ndā cun ihyan, nda ye ama sahn che ndi cheche se. ⁴ Ate nducote ama yahn ihyan chenun ye min ne, hua chi chuh ye chendevah, chenda ye nduco se nan Dihvo vo. Tuhme nda ye sahn tin vah, ne min ntihne ye ama ndi ima vah cuahn nan che quenun Dihvo vo. Cuahn che ndahcondah ye ama ive nan ima vah ne, ndedevah ye yundo nan che quendite combiero yahn ye, nda se nan Dihvo vo. ⁵ Cuahn che ndihchero Dihvo vo nduhca che ritahno ihyan chahn ne, rahn ye ri ye sahn:

—Dayá, a nchahcó nunde yehn.

⁶ Min vate ama o sahn devano ley che dirun Moisés, ne rendedecadino se: ⁷ “¿Dehra cuande che tihca rahn sahn tih?, te reducherino se Dendiohs che tihca rahn se. Ametah nde ama ihyan iyehense che co nchahco ye nunde, atenan Dendiohs.” ⁸ Ndetahno checadino Dihvo vo che tihca rendedecadino sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—¿Dehco che tihçá rendedecadino nchuhn? ⁹Co rahco ne che tahque ndah che cahmá có sahn che necuan se, cotah se yundo yahn se, ne çaca se, che co che cahmá che a nchahcó nunde yahn se. ¹⁰Man ne, çava che cadino nchuhn te, u che rinducó nducoyaca ihyan, va vederihquentiyon yáhn çava che nchahcó nunde yahn ihyan muhn iyehñse cuh ne, condihche ne.

Tuhme rahñ ye ri ye sahn che ndi cheche me:

¹¹—Ráhn rí di, cuenecuen, cotah yundo yehn, ne conahn ndevaque.

¹²Ndetahño necuan se, chetah se yundo yahn se, ne conahn se. Chuh se mendahn yahn nducoyaca ihyan che chenun ye min, ne ama rahñ ino ye. Rendeva ye yavenan Dendiohs numacuahn vedeyeno, ne rahñ ye:

—Nde ama yune hua ndihchero vo vederihno che tuhça.

Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye Leví che conduco se ihyan

¹³Cuahn tun Dihvo vo cuahn chihto vine yahn Galilea, ne ama yahn ihyan rahñ ye rendo dama ye nan ye. Min ricuahn Dihvo vo ihyan chahn. ¹⁴Cuahn nan che chuh Dihvo vo ne, ndihchero ye Leví, daya Alfeo. Va se nan mesa nan che rica se tume çade iyo. Rahñ ye ri ye sahn:

—Cuhn vo, condoque u.

Ndetahño necuan se, chinduco se ihyan.

¹⁵Ama yune cuahn che va Dihvo vo chete vaço Leví ne, reh ye nan mesa nduco ihyan che rahñ nduco ye. Ama yahn sahn nunde, chenun van sahn rica tume çade iyo man, vate se nduco ye, te ama yahn ri se che chinduco se ihyan. ¹⁶Sahn devano ley che dirun Moisés man, sahn fariseo man ne, ndihchero se che reh Dihvo vo, rih ye dama nduco nducoyaca sahn nunde chahn, ne rahñ se ri se ihyan che rahñ nduco ye:

—Hua ndahça che reh sahn ricuahn yahn nchuhn, rih se dama nduco sahn rica tume çade iyo man, sahn nunde chenahn man.

¹⁷Cuahn che chihnevan Dihvo vo che tihça rahñ sahn chahn ne, rahñ ye ri ye sahn:

—Ihyan che hua cah ye ne, hua rendotenan ye sahn doctor. Ate ihyan che cah ye ne, rendotenan ye sahn. Atihnoça u, te ndá, conán ihyan nunde çava che nto ino ye nunde yahn ye, ndiyu çava ihyan che metah nunde yahn ye che rahco ye.

Rahñ Dihvo vo Jesucristo deh cuande che hua rahte ihyan apóstol yahn ye yahte

¹⁸Ama yune ne, sahn fariseo man, sahn che rahñ nduco Juan Bautista man ne, rahte se yahte. Ro min ne, cuahn ama o ihyan, ne rahñ ye ri ye Dihvo vo:

—¿Dehco che hua rahte sahn che rahñ nduco ne yahte?, te sahn fariseo man, sahn che rahñ nduco Juan Bautista man ne, rahte se yahte.

¹⁹⁻²⁰Ndahconan Dihvo vo, ne rahñ ye ri ye ihyan chahn:

—A devano nchuhn te ihyan che nduco ye sahn rihnevaco ne, hua rahte ye yahte. Ate ndete che denan ndá sahn che tan se nduco se, nda se sahn ne, tuhme cuahte ye yahte. Atihnoça ihyan che rinduco ye u, te numanahn che nducó ihyan ne, metah deh cuande che cuahte ye yahte. Ate cuahn che ndá sahn che hua ri rendihche se u, nda se u ne, tuhme che cuaco, cuahte ye yahte.

²¹Ndete che nedin dama nchuhn ndudo ra che ricuáhn nduco costumbre ndico yahn ne ne, anduhneça ndete che necahnan ne ama ndi tino ra nan ama tino ndico. Ndete che tihça din ne ne, cuahn che ndeva doh tino ra me ne, nde tahque ndeh tino ndico me.

²²Namin anduhneça ndete che cuih ne vino ra chete ima ndico, te din vino

me che condan ima ndico me, ne conda nde vino me man, nde ima me man. Chemin che vino ra ne, nahn che cuih ihyan chete ima ra.

Ihyan apóstol ne, tico ye indo trigo, cheh ye ro che rahtetuhno ihyan

²³ Ama ro che rahtetuhno ihyan ne, chuh Dihvo vo nan va chendata. Nducote chi cuico ihyan apóstol yahn ye ne, tico ye ama o indo trico, reh ye ndute yahn. ²⁴ Ndihero ama o sahn fariseo che tihca din ye, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Condihe ne. ¿Deh cuande che tihca redin sahn che rahn se nduco ne?, te man ne, ro che rahtetuno ihyan, ne a ndihquentiyon Dendiohs che hua din vo ntiyon ro cuh.

²⁵⁻²⁶ Rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Anduhneca ndete che hua rendi-chenan nchuhn nan Ndudo yahn Dendiohs nduhca che din David ro che que- nan Abiatar chidocuyan che tahque ndinan. Chi cuico ye, ne ametah che cheh ye. Chemin che chenda ye chete yaco, ne cheh ye pan che va min. Namin cah ye, cheh combiero yahn ye. Pan chemin chan ne, a ndi vedino nan Dendiohs, ne a nihnde cade che hua co cheh nde ama ihyan, atenan chidocuyan. Ate nde nduco nduh ne, hua quendihco ye nunde.

²⁷ Quendi Dihvo vo, ne rahn ye nduco sahn chahn:

—Chihco Dendiohs ro che cuahtetuhno ihyan cava che ndah yahn ihyan, ndiyu cava che ndere ndeva ye ro min. ²⁸ Cuedevano nchuhn te a u che rinducó nducoyaca ihyan che rihquentiyón nde nducuah che redin ihyan ro che rahtetuhno ye.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama sahn che ndi cuma tah se

3 Tama ro che rahtetuhno ihyan ne, chenda Dihvo vo chete yaco, ne min quenun ama sahn che ndi cuma tah se. ² Namin min chenun ama o sahn fariseo, nahn ndihchero se ndete che din Dihvo vo che ndoyahn sahn min ro che rahtetuhno ihyan, cava che caca nunde se yahn ye che rahcotahn ye yahn ley che dirun Moisés. ³ Rahn Dihvo vo ri ye sahn che ndi cuma tah me:

—Cuenecuen. Cuandi mendahn.

⁴ Tuhme tumerune ye sahn chahn:

—¿A ndahca che ndah din vo ro che rahtetuhno ihyan, o din vo che hua ndah ne? ¿A conan vo ihyan, o cahcoman vo ihyan che coh ye ne?

Ate hua ntaquino se deh che ndahconan se yahn ye. ⁵ Chi tan Dihvo vo, ne chaconan ye ndihchero ye sahn chahn. Ama chi ran ye yahn che cheche chedave yahn se. Tuhme rahn ye ri ye sahn min:

—Cuacondihque tah.

Chacondihco tah se, ne ndetahn ndoyahn se. ⁶ A ura min no ndiquendah sahn fariseo chahn chete yaco me, ne ndo dama se nduco sahn che chinduco se Herodes, ntuhno se nduco vih taca din se che cahno se Dihvo vo.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama yahn ihyan chihto vine yahn Galilea

⁷ Adiva ne, cuahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye chihto vine yahn Galilea, ne ama yahn ihyan che vate ye estado yahn Galilea cuahn ye dama nduco ye. ⁸ Namin ihyan che vate ye estado yahn Judea man, ihyan che vate ye yan Jerusalén man, ihyan che vate ye yahn yahn Idumea man, ihyan che vate ye tama lado ico Jordán man, ihyan che vate ye nino yan Tiro man, yan Sidón man ne, ama yahn ye checadino ye yahn

vederihno che redin Dihvo vo, ne rahn ye rendihchero ye ihyan. ⁹Nducote ama chidama ihyan ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye che cahcoyan ye ama barco nan che conun ye, te ama ndito cahche ihyan nan ye. ¹⁰A nedin Dihvo vo che ndoyahn ama yahn ihyan chahn, ne chemin che nducoyaca ihyan cah che chenun ye min ne, nde tuno regunda vih ye che nahn nahn tah ye ihyan cava che ndoyahn ye. ¹¹Namin nduco ihyan che chenun vaco chihnga ihyan, ne rahn nda ye nan Dihvo vo, rendave ye ndiyahn, ne rahn ye ri ye ihyan numa dito ye:

—Ndih che Daya Dendiohs.

¹²Ate Dihvo vo ne, ama chihco yudo ye yahn vaco chihnga chahn che hua cahma duh ihyan ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, tendahnun ye ndichio ihyan apóstol yahn ye

¹³Chihno min ne, cocha Dihvo vo ama tingüete. Min yahve ye ihyan che nahn ye, ne nda ihyan chahn nan ye. ¹⁴Van ihyan chahn tendahnun ye ndichio ihyan che conduco ye ihyan man, che dechuh ye ihyan, cuahndudo ye ndudo yahn ye man. ¹⁵Namin cah ye vederihquentiyon, cuahtenan cuma ihyan chahn cava che ndetendah ye vaco chihnga che chenun ihyan man, cava che din ye che ndoyahn ihyan cah man. ¹⁶Van nducoyaca ihyan che tendahnun ye ne, nduco ama ihyan che duche ye Simón. Chaconahn Dihvo vo che duche ihyan min Pedro. ¹⁷Tama ye ne, duche ye Jacobo, daya Zebedeo. Tama ye ne, duche ye Juan, dihno Jacobo. Ihyan che o chahn ne, chaconahn Dihvo vo che duche ye Boanerges, che nahn cahma Ihyan che doh ino ye. ¹⁸Tama te o ye ne, duche ye Andrés man, Felipe man, Bartolomé man, Mateo man, Tomás man, Jacobo, che daya Alfeo man, Tadeo man, tama Simón, ihyan min che chinduco ye par-

tido yahn Cananeo ro menan me man. ¹⁹Van ihyan chahn ne, namin nduco ama se che duche se Judas Iscariote. A sahn min che ndihcue ndeh se Dihvo vo adive.

Ihyan yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ndedecadino ye yahn ye che metah va cuaco dave yahn ye

Chihno min ne, conahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol che ndichio chahn. ²⁰Cuahn che a nta ye ne, ndaconan ndo dama ama yahn ihyan, che nde hua rinun yahn ye che cheh ye. ²¹Cuahn che checadino ihyan yahn ye che nde metah rinun yahn che cheh ye ne, cuahn ye quengua ye ihyan, te rahco ye te ametah va cuaco dave yahn ye.

Sahn devano ley che dirun Moisés ne, rahn se te quenun vaco chihnga Dihvo vo Jesucristo

²²Ama o sahn devano ley che dirun Moisés, che chica se yan Jerusalén ne, rahn se yahn Dihvo vo:

—Ihyan tih ne, quenun cuma ye vederihquentiyon yahn chundah, sahn min che ndinan se yahn vaco chihnga. Chemin che ri rendetendah ye vaco chihnga che chenun ihyan.

²³Tuhme yahve Dihvo vo sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—A devano nchuhn che ndiyu chundah che rendetendah se vaco chihnga.

²⁴Ihyan che vate ye rihquentiyon ye ne, ndete che cuahtechuma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye cahcantiyon ye. ²⁵A namin no tun ihyan che chenun ye ama vah ne, ndete che cuahtechuma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye cuahtenan ye min nduco vih. ²⁶A namin no tun chundah ne, ndete che cuhuma se nduco vaco chihnga che rihquentiyon se ne, cuhno vederihquentiyon yahn se.

²⁷ Namin çah Dihvo vo ama ejemplo sahn chahn, rahn ye:

—Ama sahn duco che conda se chete vaco ihyan che detino ye ne, atenan che dechiche se ihyan, tuhme co duco se yahn ye.

Tihca rahn ye te anduhneca ndete che a dechiche ye chundah, ndahco ndiya ye vederihquentiyon yahn se. ²⁸ Quendi Dihvo vo rahn ye:

—Cuaco rahn ri nchuhn te nducuahh nunde che rahtendihco ihyan, nde nducuahh che chihnga rahn ye ne, co nchahco Dendiohs yahn ye. ²⁹ Ate ihyan che ducherino ye Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, ametah nchahco cuahno Dendiohs yahn ye.

³⁰ Tihca rahn Dihvo vo, te sahn chahn ne, rahn se te quenun vaco chihnga ihyan.

Nda chaco Dihvo vo Jesucristo nduco dihno ye

³¹ Chihno min ne, nda chaco Dihvo vo nduco dihno ye. Chahtendi ye cuahn chevah, ne dechuh ye che cah ihyan.

³² Ihyan che vate ye chihto nan Dihvo vo ne, rahn ye ri ye ihyan:

—Chaco ne nduco dihno ne, vatendi ye cuahn chevah, rinuhn ye ndih.

³³ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco te ihyan min che chacó man, ihyan chahn che dihnó man.

³⁴ Tuhme chaconan ye rendihchero ye ihyan che vate ye cuahn chihto nan ye, ne rahn ye:

—Nducoyaca ihyan che chenun ye muhn ne, rihno ihyan anduhneca ndete che chacó man, anduhneca ndete che dihnó man, ³⁵ te adecoduhno ihyan che runecade cochica ye nduhca che nahn Chidá ne, rihno ihyan anduhneca ndete che dihnó man, anduhneca ndete che cahvé man, anduhneca ndete che chacó man.

Ejemplo yahn ama ihyan che retuhdo ye trigo

4 Tama yune cuahn che ricuahn Dihvo vo chihto vine yahn Galilea ne, ama yahn ihyan chidama ye chihto nan ye. Nducote ama chito ihyan ne, chemin che chenda Dihvo vo chete ama barco che va min, cuahn ye ino cun metro cuahn chihto, ne quendi ye ricuahn ye. Nducoyaca ihyan che chidama ye ne, vatendi ye ndiyahn chihto vine me, rihnevan ye. ² Dihvo vo ne, ama ndeh nan dehtenduh chicuahn ye ihyan chahn nduco ejemplo. Tuhca rahn ye ri ye ihyan chahn:

³—Cuihcovan nchuhn. Cuahn ama ihyan, retuhdo ye ndute ndata. ⁴ Cuahn che retuhdo ye ne, chera neve ndute chihto yune, ne nda yahda, cheh te. ⁵ Chera te neve ndute nan che tah ra yahn chenun van tu. Chemin ne, nun quendah, te hua ndeh yahn chendih. ⁶ Ate cuahn che quendah yahn ne, yuche yan, ne nducote metah cotah yano dihyoduto ne, chihno tih. ⁷ Te neve ndute ne, chera van chano yan. Chendih chano yan me, ne hua chi yahn. ⁸ Ate ndute che chera nan yahn ndah ne, ama ndah chi. Ama o duto ne, chi ndico ndiche ndute yahn. Tama te o ne, chi ino raco yahn. Tama te o ne, chi ama ciento yahn.

⁹ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Nducoyaca nchuhn, condecadino ndah ne cava che conahn ne ejemplo min.

Dihvo vo Jesucristo ne, çah cuande ye deh cuande che deman nduco ejemplo ricuahn ye

¹⁰ Adiva cuahn che a nahn nducoyaca ihyan chihno conahn ye ne, quenah Dihvo vo nduco nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye man, nduco te neve ihyan man. Chica ihyan chahn che

cah cuande ye ihyan yahn ejemplo min.

¹¹ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cade te Dendiohs che co devano nchuhn yahn vederihquentiyon yahn ye. Ate ihyan che hua rinduco ye u ne, ricuáhn ihyan deman nduco ejemplo, ¹² cava che ndihchero no ye, ate anduhneca ndete che hua nonan ye man, cahnevano no ye, ate hua conahn ye man. Nduco tihca ne, hua nto ino ye nunde yahn ye, ne hua nchahco Dendiohs yahn ye.

Recah cuande Dihvo vo Jesucristo deh conahn ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndata me

¹³ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Nducote hua chenahn nchuhn ejemplo min ne, ¿taca co conahn ne ejemplo chenhahn che va che nté? ¹⁴ Ihyan che retuhdo ye ndute ndata me ne, nduhca ihyan che rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs, rihnevan ama yahn ihyan. ¹⁵ Ama o ihyan chahn ne, ndetahnno renda chundah, ne redin se che rinan ye ndudo che a chihnevan ye. ¹⁶ Ndute ndata che chera van tu me ne, nduhca ndudo me che rihnevan tama te o ihyan che renevahnevan ye numacuahn vedeyeno. ¹⁷ Ate nduhca ama chendata che hua rengu, che metah cotah yano dihyoduto ne, tihchan ihyan chahn, te hua riquendi ye. Cuahn che rechuhrihn ye, o ndere redin ihyan nduco ye cava ndudo me ne, ndetahnno rihcoman ye. ¹⁸ A namin no tun ndute che chera van chano yan me ne, nduhca ndudo me che rihnevan tama te o ihyan. ¹⁹ Ama rendedecadino ihyan chahn yahn ntiyon yahn ye ro ro man, rihncheh man ye ihyan cava vedecuihca che va iyehnse cuh man, nahn co yahn ye ama ndeh nan dehtenduh che va man. Chemin che hua ri redin ndudo me che ndah nduco ye. ²⁰ Ate ndute che chera nan yahn ndah me ne, nduhca ndudo me che rihnevan

tama te o ihyan. Nduhca ama chendata che ri ndico ndiche ndute yahn, nduhca tama che ri ino raco yahn, nduhca tama che ri ama ciento yahn ne, tihca redin ndudo me che ndah nduco ihyan chahn.

Ejemplo yahn candil

²¹ Namin nte Dihvo vo tama ejemplo. Rahn ye ri ye ihyan:

—Nde ama ihyan hua renahn yahn ye candil cava che tihyon ye man cajón, o man yundo. Renahn yahn ye cava che cahco ye nan che co ro dave numacuahn chete vah. ²² A tihnoqa nducuahn ndudo che chenun ndeh che lado yahn ihyan, te andahre hua renahn ye meniyon, ate nda ro che va che conahn ye. ²³ Nducoyaca nchuhn, condedecadino ndah ne deh conahn ejemplo cuh.

²⁴ Quendi Dihvo vo rente ye nduco ihyan chahn, ne rahn ye:

—Cuihco nchuhn cudado, te nahn che nduco cudado cahnevan ne Ndudo yahn Dendiohs. Ihyan che cahnevan ye nduco cudado ne, ndah conahn ye, nde tahque ndeh ca vededevano cah Dendiohs che conahn ye. ²⁵ Tihca, te ihyan che devano ye vededevano yahn Dendiohs ne, nde tahque ndeh ca cah Dendiohs che codevano ye. Ate ihyan che hua devano ye ne, nde conan ye dehtenduh che rihnevan ye.

Ejemplo yahn chendata che rihta

²⁶ Quendi Dihvo vo rente ye nduco ihyan chahn, ne rahn ye:

—Nduhca ndute ndata che rino ama ihyan ne, tihca vederihquentiyon yahn Dendiohs. ²⁷ Ihyan min ne, riyado ye vino, ne ro ne, renecuan ye. Andahre hua devano ye taca va chendata yahn ye, ate chemin ne, riquendah, ne rihta. ²⁸ Yahn me ne, redin che ri yahn. Menan ne, riquendah yata yahn, ne adive ne, riquendah yama yahn. Tuhme ri ndute

yahn. ²⁹ Cuahn che a cuma ne, ndetahno cahca ihyan, te a nda ro yahn.

**Ejemplo yahn ndute ndata
che duche mostaza**

³⁰ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Nté tama ejemplo cava che codevano nchuhn taca vederihquentiyon yahn Dendiohs. ³¹ Nduhca ndute ndata che duche mostaza che rino ihyan ne, tihca vederihquentiyon yahn Dendiohs. Chemin ne, tahque cahya che co tama nan ndute ndata che va iyehense. ³² Ate adiva che rehche ne, rihta nde tahque ri chahte che co tama nan chendata. Ama rihta nde ri redin yahda ndaque te van dune.

**Nduhca che rente Dihvo vo
Jesucristo ejemplo**

³³ Nduco ndeh nan ejemplo nduhca ejemplo chahn ne, ricuahn Dihvo vo Ndudo yahn Dendiohs ihyan chahn nduhneva che co conahn ye. ³⁴ Deman nduco ejemplo ricuahn ye. Ate cuahn che a deman ye nduco ihyan apóstol yahn ye ne, recah cuande ye ihyan chahn nducuah.

**Dihvo vo Jesucristo ne,
chihco dihn ye yuhne tan**

³⁵ Ro min cuahn che chi man ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Cuhn vo nduco nchuhn viche lado cah.

³⁶ Tuhme chihcoman ihyan chahn nducoyaca ihyan che chenun ye min, ne chahtenun ye chete barco nan che quenun Dihvo vo, cuahn ye nduco vih. Namin cuahn tama te o barco nduco ye. ³⁷ Ura min canan ama rano yuhne, ne ndedecuan nune vine me. Chenda nune chete barco me, nde a rito. ³⁸ Dihvo vo ne, quenun ye cuahn cah barco me,

quiyado ye, queta ye ama almada. Ndedetuhche ihyan chahn ihyan, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, ¿a hua cuande yahn ne che ndere coh vo muhn?

³⁹ Tuhme necuan Dihvo vo, chihco dihn ye yuhne me, ne rahn ye ri ye vine me:

—Cuihnde dihn. Ngüen.

Ndetahno chehuan yuhne me, ne ama quendite dihn vine me.

⁴⁰ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—¿Dehco che redihya nchuhn ri? ¿A hua ritahno ne?

⁴¹ Tuhme ama rahn ino ihyan chahn, ne rahn ye ri ye vih:

—¿Duhra ihyan cuh che nde yuhne, nde vine, redinah che rihquentiyon ye?

**Ndetendah Dihvo vo Jesucristo
ama yahn vaco chihnga che
chenun ama sahn yan Gadara**

5 Nda Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye tama lado viche vine me, yahn yahn yan Gadara. ² Cuahn che ndiquenda ye chete barco me ne, nda ama sahn che chenun vaco chihnga sahn, chica se nan yayan. ³ Min nan yayan che vaco se. Nde ama ihyan hua co dechiche ye sahn, nde huane nduco cadena. ⁴ Ama ndeh yune redechiche ihyan tah se man, cah se man, ate ri-hno rendeh se cadena. Nde ama ihyan hua richa ye cahco dihn ye sahn. ⁵ Nde ro nde rahn rechica se van chano man, nan yayan man, rah se man, renun yah man se sahn nduco tu man. ⁶ Ate ro min cuahn che nda Dihvo vo ne, chinan se ihyan, ne cuahn se rano se chehntihya se nan ye. ⁷ Numa dito se cah se:

—Jesús, Daya Dendiohs che ama yudo ye, ¿dehco che recahdenun ne yune yahn? Nde muhn nde nan Dendiohs, cahma có ndih che hua din ne che chuhríhn.

⁸Tihc̄a rahn se, te Dihvo vo ne, a chihco yudo ye vaco chihnga chahn, ne rahn ye:

—Vaco chihnga, ¡cuendiquendah nchuhn! ¡Cuihcoman ne sahn tih!

⁹Tumerune ye sahn:

—¿Deh doche ne?

Ndahconan se yahn ye:

—Legión duché, te ama yahn ri nuhn.

¹⁰Tuhme ama rica se che hua dechuh ye vaco chihnga chahn ama lado. ¹¹Min nino van chano ne, chenan ama yahn cuche reh te. ¹²Ama rica vaco chihnga chahn ihyan:

—Cuedechuh ne nuhn cava che conda nuhn cuche sih.

¹³Cah yune Dihvo vo, ne ndiquendah vaco chihnga chahn sahn min, ne chenda cuche chahn. Tuhme nduh che o mil cuche chahn ne, cochahn te rano te, cheranun te chete vine me, ne chih nducoyaca te.

¹⁴Sahn che redin se cudado cuche chahn ne, dihya se chi, ne chano se. Cuahn se, ngu se ndudo yahn ihyan che vate ye viyan man, rancho man.

¹⁵Tuhme cuahn ihyan chahn ndihchero ye deh che chi. Cuahn che nda ye nan Dihvo vo ne, ndihchero ye sahn che chenan vaco chihnga sahn ro menan me. Min va se, a ntonun se tino yahn se. A va cuaco dave yahn se, ne dihya ye chi.

¹⁶Tuhme ihyan che ndihchero ye deh che chi ne, necah cuande ye ihyan che nda chahn, deh che chi yahn sahn min man, deh che chi yahn cuche chahn man.

¹⁷Tuhme canan ihyan chahn rica ye Dihvo vo che ndaca ye yan min, nahn ye.

¹⁸Cuahn che chenda Dihvo vo chete barco me che nahn ye ne, rica sahn min ihyan che cah yune ye che conduco se ihyan. ¹⁹Ate hua cah yune ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Conahn cuahn ndevaue nan che chenan ihyan yehn. Cahme co ihyan yahn vederihno chahte che din Dihve

Dendiohs ndoque man, nduhca che quenahino ye di man.

²⁰Tuhme conahn se yan vaco se nino yan Decápolis. Ama rente se yahn vederihno chahte che din Dihvo vo nduco se, ne ama chahn ino nducoyaca ihyan.

Rica Jairo che din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn tahn dihn daya se

²¹Cuahn che nta Dihvo vo lado cuh yahn vine me ne, ndo dama ama yahn ihyan nan ye. ²²Ura min ne, nda ama sahn ndinan yahn yaco che duche se Jairo. Cuahn che ndihchero se Dihvo vo ne, cuahn se chehntihya se nan ye.

²³Chica se favor ihyan, ne rahn se:

—Tahn dihn dayá, ama tahn ndi te, adeche coh te. Cuhn vo nduco ne, nahn tah ne tahn cava che ndoyahn te.

²⁴Tuhme cuahn Dihvo vo nduco se, ne ama yahn ihyan nduco ye ihyan, nde tuno chi chiche cuahn ye. ²⁵Min van ihyan chahn ne, nduco ama ndahta che cah te. Rendora te yun ro ro. A ri ndichio nduyo che quenahino cah min tahn.

²⁶Ama dico sahn doctor tahn, ate ndere rechuhrihn te, te hua ndoyahn te. Chihno toh te nducoyahn yahn te che va, ate nde tahque ri dito cah yahn te. ²⁷A chihnevan tahn min che rente ihyan yahn vederihno che redin Dihvo vo, ne din te fuerza che nda te van ihyan. Chahn nda te cuahn vedame Dihvo vo, ne nahn tah te tino yahn ye.

²⁸Tihca din te, te rahco te: “Ndete che co cade nahn tah a mare tino yahn ye ne, ndoyahn.” ²⁹Ndetahno chehuan cah yahn te, ne checadino te che a ndoyahn te. ³⁰Tuhme checadino Dihvo vo che chinahn ama vederihno, ne ndaconan ye tumerune ye:

—¿Duh nahn tah tino yahn ne?

³¹Rahn ihyan apóstol yahn ye ri ye ihyan:

—A rendihchero ne te ama ndito cahche ihyan nan ne. ¿Dehco che

tumerune ne: “Duh nahn t̄ah tino yahn ne?”

³² Ate raconan muhn raconan min Dihvo vo, rendihchero ye cuahn chih̄to nan ye duh che nahn t̄ah tino yahn ye.

³³ Tahn min ne, nde tuno rendoh te che vah̄ te. Chahn nd̄a te, chehtihya te nan ye, ne necah cuande te ihyan nducuañ che chahno te chi. ³⁴ Rahn ye ri ye tahn:

—Dayá, nducote chitehne ne, a ndoyehn. A co nahn ndevaue ndete che nehn. Hua dehve rahque, te a ndoyehn.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndedetuhche ye tahn̄ dayā Jairo

³⁵ Nde metah cuihno cahma Dihvo vo cuahn che nd̄a ama o ihyan ndevaco Jairo, ne rahn ye ri ye sahn:

—A chih̄ tahn̄ dayā ne. Ametah deh cuande che denduh ne Ihyan Ricuañ che çava che çahn ye.

³⁶ Chihnevan Dihvo vo che rahn ihyan chahn, ate hua tumacah ye. Rahn ye ri ye Jairo:

—Hua te co ran. Cuitehne che co conán di.

³⁷ Tuhme quendi ye cuahn ye nduco Jairo, ne aten̄an Pedro man, Jacobo man, Juan che dihno Jacobo man, cahneñun ye che cuahn ye nduco ye.

³⁸ Cuahn che nd̄a Dihvo vo vaco Jairo ne, ndihchero ye che ama yahn ihyan chenun ye min, raco ye man, rah ran ye man. ³⁹ Tuhme chend̄a ye chete vah, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—¿Dehco che ama rah ran nchuhn man, raco ne man?, te tahn̄ dihn̄ tih ne, dehve ndih te, te quiyado te.

⁴⁰ Ate chihyon nan ihyan chahn ihyan. Tuhme ndetend̄ah vah Dihvo vo nducoyaça ye, ne cuahn ye nduco chida tahn̄ dihn̄ me man, chaco te man, ihyan che nduco ye man, chend̄a ye nduco vih nan

che quendite te. ⁴¹ Chetah̄ ye t̄ah te, ne rahn̄ ye devaco yahn ye:

—Talita cumi —che nahn cahma: Tahn̄ dihn̄, cuenecuen.

⁴² Tahn̄ dihn̄ me ne, a ri te ndichio nduyo. Ndetahn̄no necuan te, canan rica te, ne ama cuahn ino ihyan chahn.

⁴³ Ama chihco yudo Dihvo vo che hua duhva cahma che ndedetuhche ye tahn̄, ne rahn̄ ye ri ye indih̄te yahn te che çah ye, cheh te.

Dihvo vo Jesucristo ne, nt̄a ye yan̄ vaco ye Nazaret

6 Chica Dihvo vo yan̄ Capernaum, ne conahn̄ ye yan̄ vaco ye Nazaret nduco ihyan apóstol yahn ye. ² Ama ro che rahtetuhno ihyan ne, chend̄a ye chete vaco, chicuañ ye. Ama yahn̄ ihyan chihnevan ye che ricuañ ye, ne ama rahn̄ ino ye. Rahn̄ ye van̄ man ye nduco vih:

³ —Ihyan tih che vicheyahn̄ me. María che chaco ye. Jacobo man, José man, Judas man, Simón man, a sahn̄ chahn̄ che dihno ye. Muhn̄ yan̄ vaco vo vate tahn̄ cahve ye.

Nducote a rendihche ihyan Dihvo vo che min chih̄ta ye ne, chemin che hua nevahneñun ye ihyan. ⁴ Tuhme rahn̄ Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Numachahte va vedeyahino nduco ihyan profeta. Ate ihyan yan̄ vaco ye man, ihyan yahn̄ ye man ne, hua yahino ye ihyan.

⁵ Nducote cheche chedave yahn̄ ihyan yan̄ chahn̄ ne, ama o no vederihno din Dihvo vo yan̄ min. Nahn̄ t̄ah ye ama o ihyan cah, din ye che ndoyahn̄ ye.

⁶ Rahn̄ ino Dihvo vo yahn̄ che hua chih̄tahn̄o ihyan yan̄ vaco ye ihyan. Chihno min ne, cuahn̄ ye nduh yan̄ nduh yan̄ che nino, quendi ye ricuañ ye.

**Dihvo vo Jesucristo ne, dechuh
ye ihyan apóstol yahn ye
che cah̄n ye cuahndudo ye**

⁷Dihvo vo Jesucristo ne, cah̄ ye nduh che ndichio apóstol chahn̄ nan̄ ye. Dechuh ye ihyan̄ cade o cade o ye queri amā yan̄. Din ye che cuahtenan̄ cuma ihyan̄ chahn̄ vederihquentiyon̄, cavā che cuahn̄ che tah̄n nun̄ ye ihyan̄ che che-nun̄ vacō chihngā ihyan̄ ne, ndetendāh ye vacō chahn̄. ⁸⁻⁹Chihquentiyon̄ ye che quendā ihyan̄ chahn̄ indāhcō yahn̄ ye man̄, che tihyon̄ cah̄ ye ndācō yahn̄ ye man̄, che conun̄ ye amā no cahteca ye man̄. Ate dehtenduh̄ chenahn̄ ne, hua co quenda ye, nde huane dino man̄, nde huane pan̄ man̄, nde huane tume man̄. ¹⁰Namin̄ rahn̄ Dihvo vo ri ye ihyan̄ chahn̄:

—Adecotinō vacō ihyan̄ nan̄ che nevah̄necun̄ ye nchuhn̄ ne, min̄ cuahtenan̄ ne nde tuno ro che ndāca ne yan̄. ¹¹Ihyan̄ yan̄ che hua ntumanecun̄ ye nchuhn̄ man̄, che hua cah̄covan̄ ye che cuahndudo ne man̄ ne, condacā ne yan̄ vacō ye, ne condah̄de ne yāca che chen̄an̄ cah̄ ne, cavā che tihcā nah̄me ne ihyan̄ che hua ndah̄cā redin̄ ye. Cuācō rahn̄ rí nchuhn̄ te cuahn̄ che a ndā ro che techecāde Dendiohs̄ nunde yahn̄ nducoyācā ihyan̄ ne, tah̄que chuhrihn̄ ihyan̄ chahn̄ che co ihyan̄ yan̄ Sodoma man̄, ihyan̄ yan̄ Gomorra man̄.

¹²Tuhme cuahn̄ ihyan̄ chahn̄ rahn̄-dudo ye che nahn̄ che nto ino ihyan̄ nunde yahn̄ ye. ¹³Namin̄ retendāh ye amā yahn̄ vacō chihngā che chenun̄ ihyan̄, ne racotāh̄me ye aceite amā yahn̄ ihyan̄ cah̄, redin̄ ye che rendoyahn̄ ye.

Nduhcā che chih̄ Juān̄ Bautista

¹⁴Ro min̄ ne, amā rente ihyan̄ yahn̄ vederihnō che redin̄ Dihvo vo, ne checadinō rey Herodes. Tuhme rahn̄ rey me:

—A ntuche Juān̄ Bautista van̄ tenahn̄. A ihyan̄ min̄ che redin̄ ye vederihnō che tihchan̄.

¹⁵Nahn̄ ihyan̄ ne, rahn̄ ye te ihyan̄ profeta Elías̄ che quechica ye. Nahn̄ tun̄ ihyan̄ ne, rahn̄ ye:

—Ihyan̄ cah̄ ne, amā ihyan̄ profeta nduhcā ihyan̄ profeta che chahte ye a rahn̄ me.

¹⁶Ate hua chitahnō Herodes che rente ihyan̄ chahn̄, ne rahn̄ se:

—Ihyan̄ cah̄ ne, Juān̄ Bautista ihyan̄. A ihyan̄ cah̄ che chihquentiyón̄ sandādo che chihcā yan̄ se dandāo ye. Man̄ ne, a ntuche ye van̄ tenahn̄.

¹⁷Tihcā rahn̄ rey me, te a man̄ se chihquentiyon̄ se sandādo che din̄ se preso Juān̄, chaconuhn̄ se ihyan̄ vacoyahn̄, dechiche se ihyan̄ nduco cadena. Tihcā chahnō chi Juān̄, te tihcā nahn̄ Herodías̄, tah̄n ndāhta yahn̄ Felipe, sahn̄ min̄ che dihnō rey me. Rey me ne, ndere quen̄an se nduco te. ¹⁸A rahn̄ Juān̄ ri ye rey me:

—Hua ndah̄cā redin̄ ne che quen̄an ne nduco ndāhta yahn̄ dihnō ne.

¹⁹Nducote tihcā rahn̄ Juān̄ ri ye rey me ne, chemin̄ che amā nahn̄ cah̄no Herodías̄ ihyan̄. Ate hua chi chihnō te ihyan̄ ura min̄. ²⁰Herodes ne, renevah̄necun̄ se Juān̄, te a devano se te ihyan̄ min̄ ne, ihyan̄ ndah̄ ye, ndiyu ihyan̄ nunde ye. Chemin̄ che hua rah̄necun̄ se che cah̄no te ihyan̄. Cuahn̄ che rihnevan̄ rey me che rente Juān̄ ne, andahre hua ndah̄ renahn̄ se, ate rihnevan̄ se numacuahn̄ vedeyeno. ²¹Ate ndā amā ro che ndah̄cā chahnō Herodías̄ chi. Din̄ rey me vihcoduche se, ne re-cāh̄ se reh̄ nducoyācā intiyahn̄ yahn̄ se man̄, ihyan̄ ndinan̄ yahn̄ sandādo yahn̄ se man̄, ihyan̄ nahn̄ che vate ye estādo yahn̄ Galilea man̄. ²²Ura che a vate vihco ye ne, chendā tah̄n̄ dayā Herodías̄, ndeh̄ te, ne rey me nduco ihyan̄ che vate

ye reh ye nduco vih ne, ama çah yeno ihyan. Tuhme rahn rey me ri se tahn:

—Cuique adecodehno che nehn, ne té di.

²³ Çah se ndudo yahn se tahn, ne rahn se:

—Adecodehno che nehn, andahre mahn va nan che rihquentyón, té di.

²⁴ Ndiquendah te, ne cuahn te çarune te chaco te, ne rahn te:

—¿Deh çacá?

Ndahconan chaco te:

—Cuique tin Juan Bautista.

²⁵ Ndetahn chenda tun te nan che quenun rey me, ne rahn te ri se tahn:

—Man ne, nahn che te ne u meniyon tin Juan Bautista chete ama cuh.

²⁶ Tuhme ama chi ran rey me. Ate nducote a çah se ndudo yahn se tahn nan nducoyaca ihyan che vate ye min nduco se ne, chemin che dinahn se ndudo yahn se. ²⁷ A ura min no chihquentyon se ama sandado che çahn se ngua se tin Juan.

²⁸ Chahn sandado me vacoyahn, chihca yan se dando Juan. Quenda se tin ye chete ama cuh, ne çah se tahn. Tahn min ne, quenda te çah te chaco te.

²⁹ Cuahn che checadino ihyan che chinduco ye Juan te a chih ye ne, chahn ye chengua ye ihyan, ne chihche ye ihyan.

Çah Dihvo vo Jesucristo, cheh uhn mil ihyan

³⁰ Adiva ne, ndaconan ihyan apóstol chahn, ndo dama ye nduco Dihvo vo, ne neçah cuande ye ihyan nducuahn che din ye man, nducuahn che chihuahn ye man. ³¹ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuhn vo nduco nchuhn ama cuan nan che deman, cuahtetuhno vo tah.

Tihca rahn ye, te ama yahn ihyan, ihyan che renda ye man, ihyan che renahn ye man, ne nde che cheh ye hua rinun yahn ye. ³² Tuhme quenun Di-

hvo vo chete ama barco nduco ihyan apóstol chahn, ne cuahn ye ama cuan nan che metah duhva. ³³ Ate ama yahn ihyan ndihchero ye che cuahn ye, ne nchanan ye ihyan. Tuhme chica ihyan chahn yan vaco ye, ne rica çah ye, cuahn ye cuahn nan che cuahn Dihvo vo, nde tahque nun nda ye min. ³⁴ Cuahn che ndiquendah Dihvo vo chete barco me ne, ama yahn ihyan ndidama ye. Quenan vahino ye ihyan chahn, te nduhca itecuche che metah duh che redin cudado ite ne, tihchan ye. Tuhme canan Dihvo vo, chihuahn ye ihyan ama ndeh nan dehtenduh. ³⁵ Cuahn che a chi chino me ne, nda ihyan apóstol chahn nan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Muhn ne, yahn nan che metah duhva, ne man ne, a chi chino. ³⁶ Cuedechuh ne ihyan sih cuahn yan che nino, çava che cua ye che cheh ye, te muhn ne, metah deh che cheh ye.

³⁷ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Nchuhn cocah ne, cheh ihyan sih.

—Tumerune ihyan chahn ihyan:

—Nahn o ciento tume denario che cua nuhn pan, cheh ihyan sih. ¿A nahn ne che tihca din nuhn ne?

³⁸ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—¿Tava pan va yahn nchuhn? Cuahn ne quendihchero ne.

Cuahn che ndihchero ihyan chahn ne, rahn ye ri ye ihyan:

—Va uhn pan nduco o yahca.

³⁹ Dechuh Dihvo vo ihyan apóstol chahn che çahma ye nduco nducoyaca ihyan che cuahte ye nan yune cue, codama ye ama ama cuan nduco vih. ⁴⁰ Tihca dinahn ye, ne ama o cuan ne, chahte ama ciento ye, ne tama te o cuan ne, chahte o raco ndiche ye. ⁴¹ Tuhme chetah Dihvo vo nduh che uhn pan chahn nduco o yahca chahn. Cha yaco nan ye nan ro, ne çah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye pan chahn,

ne cah ye ihyan apóstol, cava che cah ye, cheh nducoyaca ihyan chahn. Namin yahca chahn ne, ndeh Dihvo vo, ne cheh nducoyaca ye. ⁴² Cheh ndah nducoyaca ihyan chahn nde nan che chito ihyan. ⁴³ Adiva ne, nedin dama ihyan apóstol chahn nducuahn pan che ngava, ne chi ndichio cuahte. Namin nedin dama ye che ngava yahn yahca chahn. ⁴⁴ Van nducoyaca ihyan che cheh ye ne, nduco uhn mil ihyan chahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, rica ye nan nune vine

⁴⁵ Ndetahno dechuh Dihvo vo Jesucristo ihyan apóstol che condá ye chete barco me, chuh ye tama lado viche cah, cuahn nan yan Betsaida. Tuhme ndedechuh ye nducoyaca ihyan chenahn chahn. ⁴⁶ Cuahn che ndedechuh ye ihyan chahn ne, cuahn ye ama tingüete cava che covah ye.

⁴⁷ Cuahn che chi man me ne, a nde mendahn vine me cuahn barco me nduco ihyan apóstol chahn. Dihvo vo ne, a deman ye quenan ye tingüete me. ⁴⁸ Ndi-chero ye che ama chi cuno ihyan chahn che richca ye barco me, te cuan nan che rechi yuhne cuahn ye. Adiva, ura che a nino co dave ne, cuahn Dihvo vo, rica ye nan vine me, nde a nahn chuhnan ye ihyan chahn. ⁴⁹ Cuahn che ndi-chero ihyan chahn che rica Dihvo vo nan vine me ne, rahco ye te co vaco chihnga cochi, nde tuno cah ye che vah ye. ⁵⁰ Nducoyaca ihyan chahn ne, ndi-chero ye che cochi Dihvo vo nan nune, ate nducote hua nchanan ye ihyan ne, ama dihya ye chi. Ndetahno rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Hua dihya nchuhn co, te a u che cochí. Hua dehve rahco ne.

⁵¹ Tuhme chenda ye chete barco me nan che chenun ihyan chahn. Ndetahno chehuan yuhne me, ne ama rahn ino ihyan chahn. ⁵² Ama rahn ino ye, te

nducote cheche chedave yahn ye ne, metah cuihno conahn ye yahn vederihno che din Dihvo vo nduco pan chahn.

Nda Dihvo vo Jesucristo yahn yahn Genesaret, ne din ye che ndoyahn ihyan cah

⁵³ Cuahn che a chuh Dihvo vo nduco ihyan apóstol chahn tama lado viche cah ne, nda ye yahn yahn Genesaret, ne dechiche ihyan chahn barco me chihito vine me. ⁵⁴ Cuahn che a ndiquenda Dihvo vo chete barco me ne, ndetahno nchanan ihyan yan min ihyan. ⁵⁵ Tuhme cuahn ihyan chahn rano ye numachahte chihito yan, ne canan ye retechecan ye ihyan cah yahn ye nduco yundo, regu ye ihyan cuahn nan che quenun Dihvo vo. ⁵⁶ Adecotino nan che renda Dihvo vo, andahre yan cahya man, andahre yan rahte man, andahre viyata man, min racondihte ihyan chahn ihyan cah yahn ye chihito yune. Rica ihyan chahn che cah yune Dihvo vo cuaconahn tah ihyan cah chahn andahre chihito tino yahn ye. Nducoyaca ihyan cah che chaconahn tah ye tino yahn ye ne, ndetahno ndoyahn ye.

Nduhca che rahtendihco ihyan nunde

7 Sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés che chica se yan Jerusalén man ne, ndo dama se nan Dihvo vo. ²⁻⁵ Sahn chahn nduco nducoyaca ihyan nación yahn Israel chenahn ne, riquendi se costumbre che chihco ihyan ndico yahn se che renano se tah se ura che cheh se man, ura che renda se che rahn se ndihve man. Rahco se te nduco tihca ne, redinahn se che rihquentiyon Dendiohs. Namin renano se vaso man, jarro man, dehtenduh chenahn che retoh se man. Ndi-chero se che reh ihyan apóstol, ne hua renano ye tah ye nduhca costumbre yahn se, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—¿Dehco che hua renano ihyan apóstol yahn ne tãh ye ura che reh ye nduhcã che chihco çade ihyan ndico yuhn vo ne?

⁶Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—¡O nan o chende nchuhn! Riquendãh çaço nduhcã che dirun ihyan profeta Isaías yahn ne tuhçã:

Dendudo no che rahn sahn sih che ritahno se Dendiohs, te hua çaço.

⁷Nde hua cohivhe che rendeva se yavenan Dendiohs, te ricuahn se costumbre yahn man se, redin çã se che vederihquentiyon yahn Dendiohs.

⁸Tihcã redin nchuhn. Rihcoman ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne riquendi ne costumbre yahn man ne. Renano ne jarro man, vaso man, ama ndeh nan ca dehtenduh che tihchan redin ne.

⁹¡Ama vivo nchuhn che rahco ne! Riquendi ne costumbre yahn man ne, ne rihcoman ne vederihquentiyon yahn Dendiohs. ¹⁰Moisés ne, dirun ye tuhçã: “Cuendeva yavenan chide man, yavenan cheque man.” Namin dirun ye: “Adecoduhno ihyan che çahva ye yahn chida ye o çahva ye yahn chaco ye ne, quenana cuma che çahno ihyan yan ihyan.”

¹¹Ate ndotenan che quendi nchuhn vederihquentiyon min ne, ricuahn ne ihyan che çahma ye co ye indihche yahn ye: “Hua co conan nchuhn, te nducuahn che va yahn ne, a ndihco mendahn che co vedino nan Dendiohs.” ¹²Adecoduhno ihyan che çahma ye tihcã ne, redin nchuhn fuerza ihyan che dinahn ye, ne hua rahnecun ne che conan ye indihche yahn ye. ¹³¡Ama ndeh nan ca dehtenduh che tuhchan redin nchuhn! Rihcoman ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne riquendi ne costumbre yahn man ne.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te ndiyu çava dehtenduh che reh ihyan che chendihco ye nunde

¹⁴Nedin dama Dihvo vo ihyan, ne rahn ye:

—Cuihcovan ndah nchuhn çava che conahn ne che çahmã nduco ne: ¹⁵Nducuahne che chihnga che riquendãh chete chedave yahn ihyan ne, a çava chemin che chendihco ye nunde, ndiyu çava dehtenduh che reh ye. ¹⁶¡Cuihcovan ndah ne çava che conahn ne!

¹⁷Cuahn che chica Dihvo vo min, ndondã ye vah ne, chica ihyan apóstol ihyan che çah cuande ye ihyan deh conahn che nte ye me. ¹⁸Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Namin nchuhn dama ri ne nduco ihyan sih, te hua renahn ne. Nducuahne che reh ihyan ne, ndiyu çava chemin che chendihco ye nunde, ¹⁹te vacochendereh yahn ye rahn, ndiyu chete chedave yahn ye.

Tihcã chicuahn Dihvo vo che ndiyu çava dehtenduh che reh ihyan che chendihco ye nunde.

²⁰Quendi ye, ne rahn ye:

—Nducuahne che chihnga che rendecadino ihyan man, che redin ye man ne, a çava chemin che chendihco ye nunde. ²¹Chete chedave yahn ihyan riquendãh che chihnga rendecadino ye man, reduco ye man, rihno vih ye man, ²²rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco ye nduco ye man, nahn yahn ye dehtenduh yahn ihyan man, rihnecheh ye man, duhtuno ihyan ye man, ndere ihyan ye man, ve ye man, yade ye man, nine ye man. ²³Nducuahne dehtenduh chemin chan ne, reconan chete chedave yahn ihyan, ne a çava chemin che chendihco ye nunde.

**Ama tahn tama nación
ne, chica te Dihvo vo
Jesucristo che conan ye tahn**

²⁴ Chica Dihvo vo min, ne cuahn ye cuahn yahn yahn yan Tiro man, Sidón man. Cuahn che nda ye ne, ndaca ye ama vah nan che conan ye. Hua nahn ye che cadino ihyan che min quenay ye, ate a cade no che checadino ihyan. ²⁵ Min va ama tahn dihn che quenun vaco chihnga tahn. Ndetahno che checadino chaco te che nda Dihvo vo ne, chahn te nan quenay ye, ne chehntihya te nan ye. ²⁶ Tahn min ne, ndiyu tahn nación yahn Israel, te tahn tama nación. A min Sirofenicia yan vaco te. Chica te Dihvo vo che ndetendah ye vaco chihnga che quenun tahn dihn yahn te. ²⁷ Ate rahn Dihvo vo ri ye tahn:

—Ihyan yahn ne, ama rendotenan ye che conán ihyan. Ndete che conán di ne, anduhneca ndete che cahneví pan che reh chechaya, cáh, cheh yahna.

²⁸ Ndaconan te, ne rahn te ri te ihyan:

—Dihvé, cuaco che rahn ne. Ate yahna ne, rahtenun te man mesa, ne rendaça dache chende chechaya reh te.

²⁹ Tuhme rahn ye ri ye tahn:

—Ndahca ndaconen. Co nahn. Vaco chihnga me ne, a ndiquendah tahn daye. ³⁰ Conahn te, ne cuahn che nta te ndevaco te ne, ntaça te daya te che quendite te nan yundo. A ntiquendah vaco chihnga me tahn.

**Din Dihvo vo Jesucristo che
ndoyahn ama sahn che nde chato
se man, nde lihme se man**

³¹ Chihno neve ro ne, ndaca Dihvo vo yahn yahn Tiro, nchuh ye yan Sidón man, te neve yan cahya che nino yan Decápolis man, ne nta ye nan va vine yahn Galilea. ³² Min nda ama o ihyan, nda ye ama sahn che nde chato se man, nde lihme se man, ne chica ye Dihvo vo

che nahn tah ye sahn, din ye che ndoyahn se. ³³ Quenda Dihvo vo sahn ama lado, ne terun ye ndutitah ye iverevan se man, nahn tah ye chihya se nduco nunedan ye man. ³⁴ Chenihyon nan ye cuahn nan ro, ne chenahn ino ye che chi ndache ye, ne rahn ye:

—¡Efata! —che nahn cahma: ¡Condah!

³⁵ Ndetahno chihnevan se man, ndiquendah cahn se man. ³⁶ Tuhme chihquentiyon Dihvo vo che hua cahma ihyan chahn taça chi che ndoyahn sahn min. Ate cuahn che rihquentiyon ye che hua cahma ihyan ne, nde tahque racotuhn ca ihyan ndudo. ³⁷ Ama rahn ino nducoyaca ihyan, ne rahn ye:

—¡Ama ndahca nducuahn che redin ihyan cuh! Nde ihyan che chato ye ne, redin ye che ri rihnevan ye, ne ihyan che lihme ye ne, redin ye che ri rente ye.

**Dihvo vo Jesucristo ne, cah ye,
ch eh cun mil ihyan**

8 Tahn min ne, ama yahn ihyan ndidama ye nan Dihvo vo, ne ametah che cheh ye. Tuhme cah Dihvo vo ihyan apóstol, ne rahn ye ri ye ihyan:

²—Renan vahinó ihyan sih, te a ino ro che chenay ye nducó, ne man ne, ametah che cheh ye. ³ Ndete che ndedechúh ihyan che hua cheh ye ne, condave cuno ye cuahn yune, te rahn ye ne, yahn yan vaco ye.

⁴ Tuhme rahn ihyan chahn ri ye ihyan: —Ate ¿deh cah vo, cheh ye?, te muhn ne, metah dehva.

⁵ Tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—¿Tava pan va yahn nchuhn ne?

Ndahconan ye:

—Ndache pan va yahn nuhn.

⁶ Tuhme chihquentiyon Dihvo vo che cuahte nducoyaca ihyan ndiyahn. Chetah ye nduh che ndache pan chahn, ne cuahn che a necah ye nundihve cuahn Dendiohs ne, ndeh ye. Tuhme cah ye pan me ihyan apóstol chahn

cava che cah ye, cheh nducoyaca ihyan. ⁷Namin va neve yahca cahya, ne ndaconan cah Dihvo vo nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme dechuh ye ihyan apóstol chahn, cava che cah ye yahca me, cheh nducoyaca ihyan chahn. ⁸Cheh nducoyaca ye nde nan che chito ihyan. Chihno min ne, nedin dama ihyan apóstol chahn nducuahn che ngava, ne chito ndache cuahte. ⁹Ihyan che cheh ye ne, ri tenduh cun mil ihyan. Tuhme ndedechuh Dihvo vo ihyan chahn, ¹⁰ne chenda ye chete ama barco nduco ihyan apóstol yahn ye, cuahn ye nduco vih cuahn yahn yahn yan Dalmanuta.

**Sahn fariseo ne, rica se che din
Dihvo vo Jesucristo ama
vederihno, ndihchero se**

¹¹Cuahn che nda ye min ne, nda neve sahn fariseo, ne canan rente se nduco Dihvo vo, retumarande se ihyan. Chica se che caca ye Dendiohs che conahn ama vederihno, ndihchero se. ¹²Ama chenahn ino Dihvo vo che chi ndache ye cava se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ihyan che vate ye man ro cuh ne, hua ndahca che retumarande ye Dendiohs, rica ye ama vederihno ndihchero ye. Cuaco rahn ri nchuhn te Dendiohs ne, hua tumacah ye yahn ye.

¹³Tuhme chihcoman ye sahn chahn, ne ndonda ye chete barco me, tuche ye tama lado viche yahn vine me.

**Dihvo vo Jesucristo ne, rahn ye te
ndudo che ricuahn sahn fariseo
ne, anduhneca ya yahn pan**

¹⁴Ihyan apóstol ne, chinan ye, hua quenda ye deh che cheh ye. Atenan ama pan nda ye. ¹⁵Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuihco nchuhn cudado. Hua tumacah ne yahn ya yahn sahn fariseo man, ya yahn Herodes man.

¹⁶Tuhme canan rente ihyan chahn nduco vih:

—Tihca rahn ye, yahn che hua nda vo pan.

¹⁷Checadino Dihvo vo che tihca rente ihyan chahn. Ate nducote a rahn ye yahn ndudo che ricuahn sahn chahn ndiyu yahn pan ne, chemin che chihya ye ihyan:

—Dehco che rahn nchuhn yahn che hua nda ne pan? ¿A hua retumacadino nchuhn? ¿Dehco che ama cheche chedave yahn ne? ¹⁸¿A nduhneca ndete che hua ro nan ne? ¿A nduhneca ndete che hua rihnevan ne? ¿A hua renecahco ne? ¹⁹Cuahn che chihcachéh uhn mil ihyan nduco uhn pan ne, ¿tava cuahte pan che ngava nedin dama ne ne?

Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye:
—Ndichio cuahte nedin dama nuhn.

²⁰Namin no tun cuahn che chihcachéh cun mil ihyan nduco ndache pan ne, ¿tava cuahte pan che ngava nedin dama ne ne?

Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye:
—Ndache cuahte nedin dama nuhn.

²¹Tuhme rahn ye ri ye ihyan chahn:
—Me ¿tacá che hua renahn ne?

**Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che
chi ro nan ama sahn nan ve**

²²Ura che nda Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye yan Betsaida ne, nda ama o ihyan nan ye, nda ye ama sahn nan ve, ne chica ye Dihvo vo che cuacahn tah ye sahn, din ye che ndoyahn se. ²³Tuhme chetah ye tah sahn nan ve me, quenda ye sahn cuahn chihito yan. Nahn ye nunedan ye ndutinan se, ne tumerune ye sahn ndete che a ro nan se. ²⁴Sahn min ne, ndihchero se cuahn chihito nan se, ne rahn se ri se ihyan:

—A ri ro nan ihyan che vatechica ye. Ate nduhca che ro yahn rahte, tihca ro ye.

²⁵ Nahn t̄ah ye ndutin̄an se t̄ama yune, ne ndet̄ahno a chi ro nan ndah se. ²⁶ Tuhme ndedechuh ye sahn cuahn ndevaco se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Hua conda yan tih, nde hua cahme nduco nde ama ihyan sih t̄aca chi che ndoyehn.

Pedro ne, rahn ye te Dihvo vo Jesucristo ne, a ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehNSE

²⁷ Chihno min ne, quenda Dihvo vo ihyan apóstol yahn ye, cuahn ye nduco vih nan yan cahya cuahn chihto yan Cesarea de Filipino. Cuahn che chenun ye yune ne, tumerune ye ihyan chahn:

—¿Duh u, rahn ihyan ne?

²⁸ Ndahconan ihyan chahn yahn ye:

—Ama o ihyan ne, rahn ye te ndih ne, Juan Bautista. Tama te o ye ne, rahn ye te ndih ne, Elías. Tama te o ye ne, rahn ye te ndih ne, ama cha ihyan profeta.

²⁹ Tuhme tumerune ye ihyan chahn:

—Me nchuhn, ¿deh rahn ne yáhn ne?

Ndahconan Pedro, ne rahn ye ri ye ihyan:

—A ndih che a va cade che chi ne ndedevahn ne ihyan iyehNSE.

³⁰ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn che hua cahma ye chemin nduco nde ama ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn ye te cahno sahn nunde ihyan

³¹ Tuhme cah cuande Dihvo vo ihyan apóstol yahn ye, ne rahn ye:

—U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che ama chuhríhn. Intiyahn man, chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, co tan se nducó, ne cahno se u. Ate cuihno ino ro ne, va che ntuché van tenahn.

³² Nduco chemin ne, cah cuande ndah Dihvo vo ihyan chahn nduhca che cuahno co ye. Tuhme quenda Pedro

ihyan ama lado, ne yahve ye ihyan cava che hua cah yune ye che tihca cuahno co ye. ³³ Ate chaconan Dihvo vo ndihchero ye ihyan apóstol chenahn, ne chihya ye Pedro:

—Di ne, ¡nduhca chundah, di! ¡Cuehn ama lado! ¡Hua din vahche yáhn!, te di ne, ihyan iyehNSE di, nde hua renehn che nahn Dendiohs.

³⁴ Ura min ne, cah Dihvo vo ihyan apóstol man, ihyan che chenun nduco ye man, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Adecoduhno ihyan che nahn conduco ye u ne, va che cahcoman ye vedeyeno yahn man ye. Hua co che dendudo no conduco ye u, te va che cahco mendahn ye ihyan cava che conduco ye u, andahre conahn yah ye nan ama cruz cavá. ³⁵ Tihca, te adecoduno ihyan che hua nahn cahco mendahn ye ihyan cava che conduco ye u ne, va che conda ye. Me adecoduhno ihyan che conduco ye u numacuahn chedave yahn ye ne, hua dehve din yahn andahre cahno sahn nunde ihyan yahn che ritahno ye u man, ndudo ndah yáhn man, te ndevahn ye. ³⁶ Andahre nedin dama ihyan nducuahn vedecuihca che va iyehNSE, ate ¿dehra cochihve yahn ye ndete che va che conda ye?, ³⁷ te hua cochihve vedecuihca nan Dendiohs cava che ndevahn ihyan. ³⁸ Tihca, te adecoduhno ihyan che co cuihnan ye cava u man, cava ndudo yáhn man, nan ihyan nunde che rahcotahn ye yahn Dendiohs ne, namin u che rinducó nducoyaca ihyan ne, co cuihnan cava ye ro che numacuahn vederihquentiyon yahn Chidá ndá nduco ángel ndah.

9 Quendi Dihvo vo rahn ye nduco ihyan chahn:

—Cuaco rahn rí nchuhn te ama o ihyan che chenun ye muhn nduco vo ne, vate ca ye iyehNSE ndá ro che numacuahn vedeyudo conahn vederihquentiyon yahn Dendiohs.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndo diyahn ye

²Chihno an ro me ne, quenda Dihvo vo Pedro man, Jacobo man, Juan man, cuahn ye nduco vih ama tingüete. Min ndo diyahn ye nan ihyan chahn. ³Tino yahn ye ne, ama ndo cua nduhca ihve, nde tuno diyahn ro. Nde ama ihyan re-nan che vate ye muhn iyehnse cuh ne, hua co din ye che tihca ndo cua. ⁴A denan chihnde ro Elías nduco Moisés, ne ndihchero ihyan chahn che rente ye nduco Dihvo vo. ⁵Tuhme rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Ihyan ricuahn yahn, ama ndahca che chenah vo muhn. Dendah nuhn ino vache vah. Ama nan che cuhnde ne, tama nan che cuhnde Moisés, ne tama nan che cuhnde Elías.

⁶Tihca rahn ye, te ama dihya ihyan chahn chi, nde hua rentaquino ye deh che cahma ye. ⁷Ura min chiya ama man, quendihco nan che chenun ihyan chahn. Van man me ne, chenun ama ndudo che rahn tuhca:

—Sahnguh che Dayá. Yahinó sahn. Che cahma se ne, chemin che codinahn nchuhn.

⁸A denan cuahn che ndihchero ihyan chahn ne, ametah duhva. A deman Dihvo vo nti ye.

⁹Ura che cuenchan ihyan chahn cuete me ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Hua cahma nchuhn nduco nde ama ihyan yahn vederihno che ndihchero ne nde nda ro che u che rinducó nducoyaca ihyan ntuché van tenahn.

¹⁰Dinahn ihyan chahn che rahn Dihvo vo, chahtenun ino ye vederihno min, ne returune vih ye:

—¿Dehra conahn ndudo che tihca rahn ye che ntuche ye van tenahn ne?

¹¹Numanahn che chenun yune ca ye ne, tumerune ye Dihvo vo:

—¿Deh cuande che rahn sahn devano ley che dirun Moisés che Elías va che chi ye menan ne?

¹²Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Cuaco te va che chi Elías menan, ne ndahco cade ye nducoahn. Ate, ¿a renahn ne nduhca che ndirun yahn nan Ndudo yahn Dendiohs?, te a ndirun te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che chuhríhn man, va che ndahchenan ihyan u man. ¹³Ate rahn rí nchuhn te a nda Elías, ne din tan ihyan nduco ye nduhca che a ndirun yahn ye nan Ndudo yahn Dendiohs.

**Dihvo vo Jesucristo ne,
ndetendah ye vaco chihnga
che quenun ama sahn dihn**

¹⁴Cuahn che nta Dihvo vo nan che chenun ihyan apóstol chenahn ne, ndihchero ye che ama ndito ihyan. Sahn devano ley che dirun Moisés ne, rahteruhn chende se nduco ihyan apóstol. ¹⁵Ndetahn che ndihchero ihyan che chenun ye min Dihvo vo ne, cuahn ino nducoyaca ye, ne aderano ye chahn ye necah ye Dendiohs ihyan. ¹⁶Tumerune Dihvo vo ihyan apóstol chahn:

—¿Deh cuande che rahteruhn chende sahn sih nduco nchuhn ne?

¹⁷Tuhme chenda mendahn ama ihyan che quenun ye van ihyan chahn, ne rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn yahn, hua te u ne, nda ndevah, te rahcó te muhn quenun ne. Nda sahn dayá che quenun ama vaco chihnga sahn, nedin che ndi lihme se. ¹⁸Adecotino che rinuhn yahn se ne, redin vaco chihnga me che rendava se. Riche yan chende se man, reh dihyon se man, ri cheche se man. U ne, chicá ihyan apóstol yahn ne che ndetendah ye vaco chihnga me sahn, ate hua chi ndetendah ye.

¹⁹Tuhme rahn Dihvo vo:

—¿Ama rendedecadinó cava nchuhn! ¿Dehco che hua ritahno ne? ¿Ticuahn cahcoman ne vedenine yahn ne, co ne ihyan? Cuahn ne nguan ne sahn.

²⁰ Tuhme chehua ihyan chahn sahn dihn me, ne cuahn che checadino vaco chihnga me che a ihyan min che Dihvo vo Jesucristo ne, din che nuhn yahn sahn dihn me, ne chendava se. Racondihte yahn se man, riche yan chende se man.

²¹ Tumerune Dihvo vo chida se:

—¿A rahn che tihca ri yahn se ne?

Ndahconan chida se, ne rahn ye:

—Nde ro che lihn se. ²² Ama ndeh yune redin vaco chihnga me che rendahnun se vacoyahn man, van nune man, che nahn cahno sahn. Ate ndete che co ndetendah ne vaco chihnga me sahn ne, conan vahino ne nuhn, cuinan ne nuhn.

²³ Rahn Dihvo vo ri ye chida sahn dihn me:

—Ndete che ritehne ne, adecodehno che caque ne, conahn.

²⁴ Ndetahno rahn chida sahn dihn me numa dito ye:

—Ritahnó. Ate cuenan ne u cava che tahque ndah cotahnó.

²⁵ Ndiherero Dihvo vo che ama ridama ihyan, ne numacuahn vedeyudo chihquentiyon ye vaco chihnga me, ne rahn ye:

—Vaco chihnga che redin che nde lihme nde chato sahn dihn tih, rihquentiyón di che ndiquendah, cahcoman sahn. Ametah ndaconen conda sahn.

²⁶ Tuhme cah vaco chihnga me, din che ama chih dihca sahn dihn me, ndiquendah sahn. Chih tahn sahn dihn me, quendite dihn se, ne ama yahn ihyan rahn ye che a chih se. ²⁷ Ate chetah Dihvo vo tah se, ndedecuan ye sahn, ne chandi se.

²⁸ Chihno min ne, conahn Dihvo vo, ne cuahn che a ndonda ye vah ne, tumerune ihyan apóstol chahn ihyan devavih, ne rahn ye:

—¿Deh cuande che hua chi ndetendah nuhn vaco chihnga me ne?

²⁹ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cava che ndetendah vo vaco chihnga chemin chan ne, nahn che covah vo man, cuahte vo yahte man.

Rahn Dihvo vo Jesucristo tama yunte va che cahno se ihyan

³⁰ Chihno min ne, chica ihyan chahn min cuahn ye. Chuh ye estado yahn Galilea, ate hua nahn Dihvo vo che cadino nde ama ihyan, ³¹ te ricuahn ye ihyan apóstol yahn ye. Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—U che rinducó nducoyaca ihyan ne, din se preso u, ne cahno se u. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn.

³² Hua chenahn ihyan chahn ndudo che tihca rahn Dihvo vo, ne vahino ye tumerune ye ihyan deh conahn.

Nahn codevano ihyan apóstol cha ye che tahque conan ye

³³ Cuahn che nda ihyan chahn yan Capernaum ne, ndonda ye vah. Tuhme tumerune Dihvo vo ihyan apóstol chahn, ne rahn ye:

—¿Deh che ama rente nchuhn yune ura che cochi vo ne?

³⁴ Ate hua ndahconan ihyan chahn yahn ye, te rente ye nduco vih cha ye che tahque conan ye. ³⁵ Tuhme chihnde Dihvo vo, ne cah ye nduh che ndichio ihyan chahn nan ye, ne rahn ye:

—Adecoduhno nchuhn che nahn conan ne ne, va che ndahco ndiya man ne nchuhn, co ne anduhneca decahya yahn combiero yahn ne.

³⁶ Tuhme cah ye ama lihn, chihno ye mendahn. Chetah ye lihn me quenuhn ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

³⁷ —Adecoduhno ihyan che renevahnecun ye ihyan yahn che necun ye nduhca checahya che tuhchan ne, a u renevahnecun ye. Me ihyan che

renevahne^{cun} ye u ne, Ihyan che dechuh ye u renevahne^{cun} ye.

Ihyan che hua tan ye nduco vo ne, rinan ye uvo

³⁸ Cihno min ne, rahn Ju^an ri ye Di-hvo vo:

—Ihyan Ricuahn ya^hn, ndihchero nuhn ama ihyan che rentiyon yaⁿ ye ndih, ne nduco ti^hca rendetenda^h ye vaco chihnga. Ate hua ca^h yune nuhn che quendi ye, te hua nduco ye uvo.

³⁹ Ra^hn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Hua ca^hca tan nchuhn che ti^hca redin ye, te nde ama ihyan che redin ye vederihno nduco vederihquentiyon ya^hn, hua chihnga rahn ye ya^hn. ⁴⁰ Ti-hca, te ihyan che hua tan ye nduco vo ne, rinan ye uvo. ⁴¹ Adecoduhno ihyan che te ye andahre ama va^so nune, cuh ne yahn che rinduco ne u ne, cu^aco rahn ri nchuhn te nda^hco menun Dendiohs yahn ye.

Ca^hnda yahn ihyan che rahtendihco ye nunde

⁴² Adecoduhno ihyan che tihyon yune ye ama ihyan ya^hn che necun ye nduhca checa^hya che tuhchan che condihco ye nunde ne, tahque nda^hca ca^a ihyan min che dechiche ihyan ama tu yudo chahte da^hndo ye, cu^aconda^hnun ye ihyan vaⁿ nuniya^hn.

⁴³ Ndete che renda^h yahn ne che cuahtendihco ne nunde, ne nduco ta^h ne va che dinahn ne ne, tahque ndah che din ne cuande anduhneca^h ndete che a chihca yaⁿ ne ta^h ne, te tahque nda^hca yahn ne che cuahtenan ne vahchetero andahre yuhche ta^h ne, yudomin ca che numa ne cuahtenan ne vaⁿ ruchiyahn che riche cuahn da^ama. ⁴⁴ Min ne, hua rintoh cuahno ya^hn, nde hua rih nda^h che reh te ihyan. ⁴⁵ Ndete che renda^h yahn ne che cuahtendihco ne nunde, ne nduco ca^h ne va che dinahn ne ne,

tahque ndah che din ne cuande anduhneca^h ndete che a chihca yaⁿ ne ca^h ne, te tahque nda^hca yahn ne che cuahtenan ne vahchetero andahre yuhche ca^h ne, yudomin ca che numa ne cuahtenan ne vaⁿ ruchiyahn che riche cuahn da^ama. ⁴⁶ Min ne, hua rintoh cuahno ya^hn, nde hua rih nda^h che reh te ihyan. ⁴⁷ Ndete che ndutinaⁿ ne ndi che va che cuahtendihco ne nunde ne, codin ne cuande anduhneca^h ndete che a tico ne, te tahque nda^hca yahn ne che cuahtenan ne vahchetero andahre metah ndutinaⁿ ne, yudomin ca che numa ne cuahtenan ne vaⁿ ruchiyahn ⁴⁸ naⁿ che hua rintoh cuahno ya^hn, nde hua rih nda^h che reh te ihyan.

⁴⁹ Nducoya^a ihyan che ritahno ye u ne, va che chuhrihⁿ ye ca^a che quenda^h ndah ye, ne ndeva Dendiohs ihyan. Nducuahn vedino che reca^h ihyan Dendiohs ne, richihve ndete che dave chedave yahn ye. ⁵⁰ Ima ne ndah, ate ndete che necaⁿ dine yahn ne, ametah cochihve. A namin nchuhn, te nahn che runeca^{de} ne maⁿ, nahn che nda^hca cuahtenan ne nduco vih maⁿ.

Ndihco ca^{de} Dendiohs che hua tehche vih ihyan che nihneva^{co} ye

10 Chica Dihvo vo yaⁿ Capernaum, ne cuahn ye cuahn esta^{do} yahn Judea, ya^hn viche la^{do} ca^h yahn ico Jordán, ne ndaconan ndo da^ama ama ya^hn ihyan naⁿ ye. Ricuahn ye ihyan chahn nduhca^h che redin ye ro ro.

² Ama ro min ne, nda^h ama o sa^hn fariseo, ca^a che tumarande se Dihvo vo. Tumerune se ihyan ndete che ndihquentiyon Dendiohs che co tehche ihyan nda^hta yahn ye. ³ Ndahconan ye yahn se, ne tumerune ye sa^hn:

—¿Deh rihquentiyon ley che dirun Moisés ne?

⁴ Ndahconan se, ne ra^hn se ri se ihyan:

—Nan ley che dirun Moisés ne, ndirun che nduco che dendah ihyan ama acta ne, co tehche ye ndahta yahn ye.

⁵Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Tihca dirun ye yahn che duhtuno ihyan nchuhn. ⁶Ate cuahn che dendah Dendiohs iyehns ne, dendah ye chahn man, ndahta man, ⁷ne chihquentiyon ye che va che cahcoman ihyan chida ye man, chaco ye man, cava che conan cuma ye ndahta yahn ye. ⁸Nduco tihca ne, conan cuma vih ye anduhneca ndete che ama no ye. ⁹Chemin che cuahn che cahnevaço ihyan ne, anduhneca ndete che din dama Dendiohs ihyan, ne ndihquentiyon ye che hua tehche vih ye.

¹⁰Cuahn che a ndonda Dihvo vo vah ne, tumerune ihyan apóstol deh conahn che rahn ye me. ¹¹Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Adecoduhno ihyan che tehche ye ndahta yahn ye, ne cahnevaço tun ye nduco tama ndahta ne, din duche yahn ye che nihnevaço ye. ¹²Adecoduhno ihyan ndahta che tehche ye inchahn ye, ne cahnevaço tun ye nduco tama chahn ne, namin din duche yahn ye che nihnevaço ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, rica ye Dendiohs che din yahino ye checahya

¹³Ama yune ne, nda ihyan, nda ye checahya yahn ye nan Dihvo vo cava che nahn tah ye, ne caça ye Dendiohs cava. Ate ihyan apóstol ne, rahva ye nduco ihyan chahn. ¹⁴Ndihchero Dihvo vo che tihca redin ihyan apóstol chahn, ne chi yudo yahn ye, ne rahn ye:

—Cah yune nchuhn che chi checahya nan. Hua cahdenun ne, te atenan ihyan che necun ye nduhca checahya chuhn, co nevahnecon ye che cahcantiyon Dendiohs ihyan. ¹⁵Cuaco rahn ri nchuhn te adecoduhno ihyan che hua dinahn ye che rihquentiyon Dendiohs nduhca che redinahn ama lihn ne, ihyan min ne,

hua co conan ye nan che rihquentiyon Dendiohs.

¹⁶Tuhme chetah Dihvo vo checahya chahn, quenuhn ye. Nahn tah ye, ne chica ye Dendiohs cava.

Ama sahn cuihca che hua chinduco se Dihvo vo Jesucristo

¹⁷Cuahn che a quenun yune Dihvo vo cuahn ye ne, nda ama se rano se. Chehntihya se nan ye, ne tumerune se ihyan:

—Ihyan Ricuahn ndah, zdeh va che din cava che conan vahchetero numacuahn ro ne?

¹⁸Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—zDehco che rahn che ndah u ne? Metah nde ama ihyan che ndah ye. Atenan Dendiohs, ihyan min che ndah ye. ¹⁹A devene vederihquentiyon yahn ye: “Hua din duche yehn che nihnevaque. Hua cahne ihyan. Hua doque. Hua cahme ndudo cuahnde. Hua cahneh ihyan. Cuendeva yavenan chide man, yavenan cheque man.”

²⁰Rahn se ri se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, nde ro che lihn u ne, redinahn nducuahn vederihquentiyon min.

²¹Tuhme ndihchero Dihvo vo sahn numacuahn vedeyahino, ne rahn ye:

—Va tama nan che va che din. Cuehn condihcue nducuahn che va yehn, ne cuinen ihyan chevah cava che conan vahchetero numacuahn ro. Tuhme cochi condoque u, andahre nahn yahn ihyan di nan ama cruz.

²²Ate ama chi ran se che tihca rahn ye, yahn che ama cuihca se. Tahque ndah se ne, ca se yune yahn se conahn se.

²³Tuhme chaconan Dihvo vo ndihchero ye ihyan apóstol yahn ye, ne rahn ye:

—iAma vahche cava ihyan che nevahnecon ye vederihquentiyon yahn Dendiohs!

²⁴ Chahn ino ihyan apóstol chahn che tihçá rahn Dihvo vo. Ate ndaconan rahn tun ye:

—Dayá, jama vahche çava ihyan che yahino ye vedecuihca çava che nevah-necun ye vederihquentiyon yahn Dendiohs! ²⁵ Nde hua co nevah-necun ye.

²⁶ Ate nde tahque cuahn ino ihyan chahn che tihçá rahn Dihvo vo, ne rahn ye van man ye nduco vih:

—Ndete che tihçá ne, nde ama ihyan hua co ndevahn ye.

²⁷ Ndiherero ye ihyan chahn, ne rahn ye:

—Che lado yahn ihyan ne, hua co. Ate che lado yahn Dendiohs ne, co, te Dendiohs ne, ri redin ye nducuahn.

²⁸ Tuhme tumerune Pedro:

—¿Taçá co yahn nuhn tuhme ne? Chihcoman nuhn nducuahn yahn nuhn, ne chinduco nuhn ndih.

²⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuaco ráhn rí nchuhn te vate ihyan che a chihcoman ye dehtenduh yahn ye çava u nduco ndudo ndah yahn Dendiohs. A chihcoman ye vaco ye man, dihno ye man, cahve ye man, chida ye man, chaco ye man, ihyan ndahnta yahn ye man, daya ye man, yahn yahn ye man. ³⁰ Man ro cuh ne, ntäca ihyan chahn ama ciento queri ama che chihcoman ye. Andahre che vaco ye man, dihno ye man, cahve ye man, chaco ye man, daya ye man, yahn yahn ye man. Rechuhrihn ye, ate adiva ne, conan ye vahchetero numacuahn ro. ³¹ Ate ndä ro che cuhnde çade yahn nducoyaca ihyan ne, ama yahn ihyan che rivahn che quendah ndah ye ne, hua quendah ndah ye, ne ihyan che nde hua ro che quendah ndah ye ne, quendah ndah ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn ye tama yune te va che çahno se ihyan

³² Quendi Dihvo vo cuahn ye yan Jerusalén, ne ndahnän ye yahn ihyan apóstol yahn ye. Namin cuahn ama yahn ihyan cuahn vedame ye. Ihyan apóstol ne, ama cuahn ino ye che cuahn Dihvo vo yan Jerusalén nan che cahnda yahn ye, ne ihyan chenahn ne, ama vahino ye. Tuhme quenda Dihvo ihyan apóstol chahn ama lado, ne çah cuande ye ihyan nducuahn che va che cuahno co ye. ³³ Rahn ye:

—Condihche nchuhn. Uvo ne, a che-nun yuno vo cuahn vo yan Jerusalén. U che rinducó nducoyaca ihyan ne, neçah sahn nunde u tah chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man. Sahn chahn ne, çahco çade se che çahno se u, ne ndäco se u tah sahn tama nación ³⁴ che din duche yahn se u man, çahnan dan se u man, cuahn se u man, nde çahno se u man. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn.

Jacobo nduco Juan ne, rica ye nan che cuahte ye

³⁵ Tuhme ndä nduh che o daya Zebedeo, Jacobo nduco Juan, ne rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, rica nuhn ama favor ndih.

³⁶ Tumerune Dihvo vo:

—¿Deh nahn nchuhn ne?

³⁷ Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye:

—Cuahn che cuhnde ne çahcantiyon ne ne, te yune ne che cuhnde ama cha nuhn lado tah cuaco ne, ne tama cha nuhn ne, lado tah cueh ne.

³⁸ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Nde hua devano nchuhn deh che rica ne. ¿A cocha ne chuhrihn ne nduh-çá che va che chuhrihn ne? ¿A cocha ne

che cahnno se nchuhn nduhca che va che cahno se u ne?

³⁹ Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye:

—Taca hua. Cocha nuhn.

Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco te chuhrihn nchuhn nduhca che chuhrihn. Namin cahno se nchuhn nduhca che cahno se u. ⁴⁰ Ate che cuahte ihyan lado tah cuaco man, lado tah cuéh man ne, ndiyu u che cahcantiyón, te Dendiohs che cahcantiyon ye.

⁴¹ Checadino ihyan apóstol chenahn chahn, ne chi tan ye nduco Jacobo man, Juan man. ⁴² Ate nedin dama Dihvo vo nducoyaca ihyan chahn nan ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nchuhn ne, a devano ne te ihyan che rihquentiyon ye nducaahn nación ne, ama yudo rihquentiyon ye, ne sahn che rinan se ihyan ne, rendinun rendinahnno se ihyan yahn ye. ⁴³⁻⁴⁴ Ate hua co tihca van nchuhn. Tahque ndah ne, duh ihyan che nahn conan ye van nchuhn ne, co ye nduhca ama sahn decahya yahn ne.

⁴⁵ Tihca, te nde u che rinducó nducoyaca ihyan ne, hua nda cava che din decahya yahn ihyan. Tahque ndah ne, cava che conan man ihyan, nde cahco mendahn u, coh, cava che ndedevahn ama yahn ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che chi ro nan Bartimeo

⁴⁶ Nda Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye yan Jericó. Cuahn che ndaca ye min ne, ama yahn ihyan nduco ye ihyan. Chihto yune ne, va ama sahn nan ve che duche se Bartimeo, daya Timeo. Min va se rica se che din ihyan vedevahino nduco se. ⁴⁷ Cuahn che chihnevan se che a cochi nino Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chihta ye yan Nazaret ne, canan rica se favor ihyan, ne rahn se numa dito se:

—Jesús, Daya David, ¡cuenan vahino ne u!

⁴⁸ Ama yahn ihyan rahn ye ri ye sahn che cuhnde dihn chende se. Ate nde tahque yudo nan ca se rahn se:

—Daya David, ¡cuenan vahino ne u!

⁴⁹ Chan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Cuahn nchuhn chehua ne sahn.

Chahn ihyan, ne rahn ye nduco se:

—Dehve raque. Cuenequen, te rah ye di.

⁵⁰ Tuhme chi se ama lado tino che rendiche se, ne necuan se aderano se cuahn se nan Dihvo vo. ⁵¹ Tumerune ye sahn:

—¿Deh nehn che din ndoque ne?

Ndahconan se yahn ye:

—Ihyan Ricuahn, nahn che din ne che co ro nan.

⁵² Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Co nahn. Nducote chitehne ne, a ndoyehn.

Ndetahnno chi ro nan se, ne cuahn se nduco Dihvo vo cuahn nan che cuahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, nda ye yan Jerusalén

11 Cuahn che cuahn nino Dihvo vo yan Jerusalén, chihto yan Betfagé nduco yan Betania nan Cuete Olivo ne, tahve ye o ihyan apóstol yahn ye, ² ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuahn nchuhn yan lihn cah. Min nan che condá ne ne, ntaca ne ama burro lihn che nchiche te, che nde ama ihyan ametah condudo ye ite. Cuentahne ne ite, quenda ne ite muhn. ³ Ndete che va duh che tumerune nchuhn: “¿Dehco che tihca redin nchuhn ne?”, cuendahconan ne yahn ye: “Hua te Dihve nuhn ne, nahn ye ite. Ate ndetahnno ndedechuh ye ite.”

⁴ Cuahn ihyan chahn, ne ntaca ye burro me. Nchiche te chihto yune, nino ama chendevah, ne ntahte ye ite. ⁵ Min vatendi ama o se, ne rahn se ri se ihyan chahn:

—¿Deh din nchuhn burro tih, rentáhte ne ite ne?

⁶Ndahconan ye yahn se nduhcá che cǎh cuande Dihvo vo ihyan, ne cǎh yune se che conǎhn ye. ⁷Quenda ihyan chahn burro me nǎn Dihvo vo. Tihde ye tino yahn ye dame te, ne quendudo Dihvo vo ite. ⁸Ama yahn ihyan ntǎh ye tino yahn ye, chehntǎve ye yune nǎn che chuh Dihvo vo. Ihyan chenǎhn ne, chihca ye yǎta cue, ne chehntǎve ye numa yune. ⁹Nducoyáca ihyan, ihyan che ndǎhnǎn ye mǎn, ihyan che chenán ive ye mǎn ne, ama rah yeno ye, ne rǎhn ye:

—¡Ndeva vo yavenǎn Dihvo vo Dendiohs! ¡Ndeva vo yavenǎn ihyan cuh che dechuh ye ihyan! ¹⁰¡Ama ndah ro yuhn vo, te cochi ye quenán cuma ye vederihquentiyon yahn ihyan ndico yuhn vo David! ¡Ndeva vo yavenǎn Dendiohs che va ye vahchetero!

¹¹Cuahn che ndǎ Dihvo vo yǎn Jerusalén ne, chendǎ ye chete yáco chahte, ndihchero ye nducuahn che va min. Nducote a chi chino ne, ndaconan ye yǎn Betania nduco nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, din dine ye ama yǎhn higo

¹²Tǎma ro me ura che chica Dihvo vo yǎn Betania ne, chi cuico ye. ¹³Chinǎn ye ama yǎhn higo che chenán yǎta yahn, ne cuahn ye ndihchero ye ndete che chenán ndute yahn. Ate demǎn yǎta yahn chenán. Ametah ndute yahn, te hua ro yahn. ¹⁴Tuhme din dine ye yǎhn higo me, ne rǎhn ye:

—Ametah ndaconan co ndute yehn, cheh ihyan.

Chihnevan ihyan apóstol che tihcǎ rǎhn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndetendǎh vah ye ihyan che rendihcue ye chete yáco

¹⁵Ndǎ ihyan chahn yǎn Jerusalén, ne cuahn che chendǎ Dihvo vo chete yáco ne, ndetendǎh vah ye ihyan che rendihcue ye mǎn, ihyan che ra ye mǎn, chenun ye chete yáco me. Chi muhn chi min ye mesa yahn sǎhn che rendevahcorun se tume mǎn, silla yahn sǎhn che rendihcue se icui mǎn, ¹⁶ne ametah cǎh yune ye che chendǎ nde ama ihyan chete yáco me che nda ye dehtenduh. ¹⁷Rǎhn ye ri ye ihyan che chenun ye min:

—A ndirun nǎn Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Yáco yǎhn ne, cǎva che covǎh ihyan nducuahn nación.” Ate nchuhn ne, nedin ne anduhneca vah nǎn che rendo dama sǎhn duco.

¹⁸Chihnevan chidocuyan ndinǎn mǎn, sǎhn devano ley che dirun Moisés mǎn, ne rinuhn ino se tǎca din se che cǎhno se Dihvo vo, te vah se ihyan yǎn yahn che nducoyáca ye rihcován ye che ricuahn Dihvo vo.

¹⁹Cuahn che chi man me ne, ndaca Dihvo vo min, conǎhn ye.

Tih yǎhn higo me

²⁰Chi dave tǎma ro me, ura che a chenun yune ye ne, ndihchero ye che a nihno ntih yǎhn higo me. ²¹Tuhme necǎhco Pedro, ne rǎhn ye ri ye Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, condihche ne yǎhn higo che din dine ne me ne, a ntih.

²²Ndahconan Dihvo vo, ne rǎhn ye ri ye ihyan chahn:

—Nahn che cotahno nchuhn Dendiohs. ²³Cuáco rǎhn rí nchuhn te adecoduhno ihyan che cǎhma ye co ye ico cǎh che cǎhn condǎhnun vǎn nuniyǎhn, ndete che hua o ndedecadino ye mǎn, cotahno ye che conahn nduhcǎ che rǎhn ye mǎn ne, va che conahn. ²⁴Chemin

che ráhn rí nchuhn te nducuahn che cāca ne ura che covāh ne ne, cuihco ne chedave yahn ne Dendiohs, ne di-nahn ye.²⁵⁻²⁶ Cuahn che covāh nchuhn, ndete che vate ihyan che nedin tān ye nduco ne ne, cuenchahco ne yahn ye, cāva che Chida ne che va ye vahchetero ne, nchahco ye nunde yahn ne. Ate ndete che hua nchahco nchuhn yahn ihyan ne, Dendiohs hua nchahco ye yahn ne.

Sahn ndinan ne, nahn cadino se duh cāh vederihquentiyon che quenan cuma Dihvo vo Jesucristo

²⁷ Cuahn che ndā ihyan chahn yān Jerusalén ne, cuahn Dihvo vo yāco. Ura che quenun ye min ne, chahn ndā chidocuyan ndinan mān, sahn intiyahn mān, sahn devano ley che dirun Moisés mān,²⁸ ne tumerune se ihyan:

¿Deh vederihquentiyon quenan come ne? ¿Duh chihquentiyon di che tihcā redin ne?

²⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne ráhn ye ri ye sahn chahn:

Namin u ne, va āma nan che tumeruné nchuhn. Cuendahconan ne yáhn, tuhme có nchuhn deh vederihquentiyon quenán cumá che tihcā redín: ³⁰ ¿A Dendiohs dechuh ye Juan che chehdenune ye ihyan, o che nahn mān ye ne? Cuendahconan nchuhn yáhn.

³¹ Tuhme canān rente se vān mān se nduco vih:

Ndete che cāhmo vo che Dendiohs dechuh ye Juan ne, cāhma se co se uvo: “¿Dehco che hua chitahno nchuhn tuhme ne?” ³² Ate, ¿a cāhmo vo che ndiyu Dendiohs dechuh ye ihyan ne?

Hua chihquino se ráhn se tihcā, te vah se ihyan yān yahn che nducoyāca ye ritahno ye che Dendiohs dechuh ye Juan.

³³ Chemin che ráhn se ri se Dihvo vo:

—Hua devano nuhn.

Tuhme ráhn ye ri ye sahn:

—Namin u ne, hua có nchuhn deh vederihquentiyon quenán cumá che tihcā redín.

Ejemplo yahn sahn redin ntiyon che duhtuno ihyan se

12 Quendi Dihvo vo, ne nte ye āma ejemplo, chihnevan sahn chahn. Ráhn ye:

—Āma ihyan ne, chihche ye dihyo uva nan yān yahn ye, ne dendah ye chan yahn mān, dendah ye āma tanque nan che cuhno ye nune yahn uva me mān, chahto ye āma chete yāco cāva che din ye cudādo chendata me mān.

¹ Ndacō ye ntiyon me tāh āma o sahn che din se ntiyon nduco cāva che necahn māhn se nduco ye. Tuhme chica ye min, cuahn yahn ye. ² Cuahn che a rine ndute me ne, dechuh ye āma sahn decahya yahn ye cāva che cāca se sahn chahn māhn va che va che co yahn ye.

³ Ate chetāh sahn chahn sahn, chahn se sahn, ne ndedechuh se sahn diya tāh se. ⁴ Dechuh ye tāma se, ate chihya sahn chahn sahn, cāh se tu sahn, nuhn yah se tin se. ⁵ Dechuh ye tāma se, ne chihno sahn chahn sahn. Adiva ne, yāhn se dechuh ye. Āma o se ne, chahn sahn chahn sahn, ne tāma te o se ne, chihno sahn chahn sahn.

⁶ Chihno min ne, ametah duhva che dechuh ye, atenan āma sahn dāya ye che āma yahino ye sahn. Dechuh ye sahn, ráhco ye che nevahnecon sahn chahn sahn. ⁷ Ate cuahn che ndā se min ne, ráhn sahn chahn vān mān se nduco vih: “Sahn tih che nuhnde tāh se ntiyon cuh. Cāhno vo sahn, ne co yuhn vo.” ⁸ Tuhme chetāh sahn chahn sahn, chihno se sahn, ne chacondah se sahn cuāhn chihito me.

⁹ Tuhme ráhn Dihvo vo ri ye sahn ndinan chahn:

—A devano nchuhn te ihyan che dihve ntiyon me ne, hua nchahco ye yahn sahn chahn. Ndā ye ne, decuihno ye sahn, ne

caḥ ye yaḥn me taḡa te o se, din se ntiyon nduco.

¹⁰ Quendi Dihvo vo, ne raḥn ye ri ye saḥn chahn:

—A ndero ndi che hua renahn nchuhn Ndudo yahn Dendiohs che ndirun tuhca: Tu che chacondah saḥn vicherahto ne, chemin che nde tahque chichihve.

¹¹ Dihvo vo Dendiohs chihquentiyon ye chemin, ne ama ndaḥca che tiḥca din ye.

¹² Chenahn saḥn chahn che a yahn se che nte Dihvo vo ejemplo me, ne nahn din se preso ihyan. Ate hua chihquino se, te vaḥ se ihyan yaḥn. Tahque ndah chihcomañ se ihyan, conaḥn se.

Saḥn fariseo ne, tumerune se Dihvo vo Jesucristo yahn tume caḡe iyo

¹³ Adiva dechuh chidocuyan ndinan chahn ama o saḥn fariseo nduco ama o saḥn partido yahn Herodes cava che tumarande se Dihvo vo, ne caḡa nunde se yahn ye. ¹⁴ Nda saḥn chahn naḥn ye, ne raḥn se ri se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, devano nuhn che ndih ne, cuaco raḥn ne, te dama no rendihche ne nducoyaca ihyan maḥn, numa cuaco ricuahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs maḥn. Caḥma ne co ne nuhn: ¿A rihquentiyon Dendiohs che nedihvo vo tume caḡe iyo yahn César, o hua ne?

¹⁵ Devano Dihvo vo te o naḥn o chende saḥn chahn, ne raḥn ye ri ye saḥn:

—¿Dehco che retumarande nchuhn u ne? Te ne ama tume, ndihcheró.

¹⁶ Cah se ama tume, ndihchero ye. Tuhme tumerune ye saḥn:

—¿Duh ihyan yavenañ ye che quenanaḥn tume cuh maḥn, duh ihyan che quenanaḥn che duche ye maḥn ne?

Ndahconan se, ne raḥn se ri se ihyan.

—Yahn César.

¹⁷ Tuhme raḥn Dihvo vo ri ye saḥn:

—Cha che rihquentiyon César ne, codinahn nchuhn. Cha che rihquentiyon Dendiohs ne, namin codinahn ne.

Ama cuahn ino saḥn chahn yaḥn ndudo che tiḥca ndahconan ye.

Saḥn saduceo ne, tumerune se Dihvo vo Jesucristo yahn che ntuche tenaḥn

¹⁸ Saḥn saduceo ne, hua ritahno se che va che ntuche tenaḥn. Ama yune ne, nda ama o se naḥn Dihvo vo, ne raḥn se ri se ihyan:

¹⁹—Ihyan Ricuahn, naḥn ley che dirun Moisés ne, rihquentiyon te ndete che coh inchahn ama ndaḥta che hua vate daya se ne, va che cahnevaco dihno se nduco te cava che ndaca daya se nduco te, ne nduco tiḥca hua cuihno ndata yahn dihno se. ²⁰ Ama yune ne, chahte ndache se che dihno se vih. Saḥn che menañ ne, chihnevaco se nduco ama taḥn. Ate chih se, ne hua chihco se nde ama daya se. ²¹ Chihnevaco taḡa dihno se nduco te, ne cuahn che chih se ne, namin hua chihco se nde ama daya se. Atihnocā chahno chi taḡa se. ²² Nduh che ndache saḥn chahn chihnevaco se nduco te, ate chih nducoyaca se. Nde ama se hua chihco se daya se. Naḥn che chihnonan yahn ne, namin chih taḥn min. ²³ Nda ro che ntuche tenaḥn ne, nducote nduh che ndache saḥn chahn chihnevaco se nduco te ne, ¿cha se che inchahn te ne?

²⁴ Ndahconan Dihvo vo, ne raḥn ye ri ye saḥn:

—Nchuhn ne, nde hua devano ne Ndudo yahn Dendiohs maḥn, vederihquentiyon yahn ye maḥn, ne chemin che hua cuaco che ricuahn ne. ²⁵ Cuedevano ne te cuahn che ntuche tenaḥn ne, metah cahnevaco ye, nde metah decahnevaco ye ihyan yahn ye, te co ye nduhca ángel che vate ye vahchetero. ²⁶ Me yahn che va che ntuche tenaḥn ne, anduhneca ndete che metah ndihchenan nchuhn che dirun Moisés yahn ro min

cuahn che quenun Dendiohs chihto yahn lihn che riche, ne rahn ye ri ye ihyan: “U che Dendiohs yahn Abraham man, Isaac man, Jacob man.” ²⁷ Dendiohs ne, Dendiohs yahn nducoyaca ihyan, ihyan che vate ye iyehense man, ihyan che a ndaca ye muhn man. Hua cuaco che ama yune rihnonan yahn ihyan cuahn che rih ye nduhca che rahco nchuhn.

Vederihquentiyon yahn Dendiohs che tahque menan vihca

²⁸ Nduco ama sahn devano ley che dirun Moisés quenun se min rihnevan se, ne tumacadino se che ndahca ndahconan Dihvo vo yahn sahn chahn. Chahn nda se nan ye, ne tumerune se ihyan:

—¿Cha vederihquentiyon yahn Dendiohs che tahque menan vihca ne?

²⁹ Ndahconan ye yahn se, ne rahn ye:

—Vederihquentiyon yahn Dendiohs che tahque menan vihca ne, tuhca: “Nchuhn ihyan naci6n yahn Israel, cuihnevan ne. Va ama no Dendiohs, ihyan min che Dihvo vo. ³⁰ Codin yahino nchuhn ihyan numacuahn chedave yahn ne man, numa ino ne man, numacuahn vederendedecadino yahn ne man, numacuahn fuerza yahn ne man.” ³¹ Va tama vederihquentiyon yahn ye che a nahn dama: “Codin yahino nchuhn nducoyaca ihyan nduhca che yahino man ne nchuhn.” A vederihquentiyon che tuhchan che tahque menan vihca van nducuahn.

³² Tuhme rahn sahn min ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, ama ndahca rahn ne. Cuaco rahn ne te va ama no Dendiohs. Ametah tama ye nduhca ihyan min. ³³ Me che numacuahn chedave yuhn vo man, numacuahn vederendedecadino yuhn vo man, numacuahn fuerza yuhn vo man, din yahino vo Dendiohs man, din yahino vo nducoyaca ihyan nduhca che yahino man vo uvo

man ne, tahque rigonun chihve che co nducuahn vedino che recah vo man, che rihquiyahn vo man.

³⁴ Checadino Dihvo vo che numacuahn vededevano ndahconan sahn min, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ametah yahn renda che cahcantiyon Dendiohs di.

Nduco ndudo che ndahconan Dihvo vo ne, nde ama ihyan ametah chihquino ye tumerune ca ye ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, Daya Dendiohs ihyan

³⁵ Ura che ricuahn Dihvo vo chete yaco ne, rahn ye:

—Ihyan che a va cade che dechuh Dendiohs ihyan, ndedevahn ye ihyan iyehense ne, ¿dehco che rahn sahn devano ley che dirun Moisés te daya David ihyan ne? ³⁶ Din Vaco Dendiohs che dirun man David tuhca:

Rahn Dihvé Dendiohs ri ye Dihvé:

“Cuihnde muhn lado tah cuaco numanahn che ndahco ndiyá ihyan che hua ri rendihche ye di, nevahnevan ye di.”

³⁷ Ihyan che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehense ne, nducote dirun man David che Dihve ye ihyan ne, ¿taca che daya ye ihyan tuhme ne?

Ama yahn ihyan chenun ye min, ne ama yeno ye rihnevan ye che ricuahn Dihvo vo.

Dihvo vo Jesucristo ne, rentihyon yan ye nunde yahn sahn devano ley che dirun Moisés

³⁸ Quendi Dihvo vo ricuahn ye, ne rahn ye nduco ihyan:

—Cuihco nchuhn cudado, ne hua dama co ne nduco sahn devano ley che dirun Moisés, sahn chahn che vat-echica se chenun se cahteca chahno se. Ama renan ino se che nevahnevan ihyan

sahn, necah ye Dendiohs sahn cuahn ndihve. ³⁹Chete yaco ne, renan ino se cuahte se nan che rahte ihyan ndinan. Nan vihco ne, renan ino se cuahte se nan che tahque ndeva ihyan yavenan se. ⁴⁰Rehnevi se dehtenduh yahn ndahta vah, ne cava che hua cuhnde ro vede idihya yahn se ne, ama rahn revah se, redin ca se che ndah ihyan se. Sahn chahn ne, tahque chahte castigo din Dendiohs sahn.

Vedino yahn ama ndahta vah

⁴¹Ama yune ne, va Dihvo vo chete yaco, nino nan va yave yahn tume vedino, ne ndihchero ye che renda ihyan, rih ye tume chete. Ama yahn ihyan cuihca ne, ama ndeh tume rih ye chete. ⁴²Ura min nda ama ndahta vah, ne chih ye o tume cahya che ama doh chihve. ⁴³Tuhme cah Dihvo vo ihyan apóstol yahn ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuaco rahn ri nchuhn te ndahta vah cah ne, tahque rignonun chihve vedino yahn ye nan Dendiohs che co vedino yahn ihyan chenahn sih. ⁴⁴Nducoyaca ihyan sih ne, chih ye che ngava yahn ye. Ate ndahta cah ne, van vedechevah yahn ye ne, chih ye nducuahh che va yahn ye. Nde che va che toh ye ne, chih ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn ye te va che ndora yaco yahn yan Jerusalén

13 Cuahn che ndiquenda Dihvo vo chete yaco chahte me ne, rahn ama cha ihyan apóstol ri ye ihyan:

—Ihyan Ricuahh, condihche ne tah. ¡Ama ndahca yaco man, tu che ndahto man!

²Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—¿A rahn ine che ama ndahca yaco? Rahn ri di te va che ndora, nde o tu che ndahto vih ne, hua cotave.

Dehtenduh che va che co cuahn che a cochi nino che nto iyehhse

³Tah cuahn adiva ne, cuahn ihyan chahn Cuete Olivo nan che rendihche cuaco yaco chahte me. Numanahn che va Dihvo vo ne, chahn nda Pedro man, Jacobo man, Juan man, Andrés man, ne tumerune ye ihyan:

⁴—¿Ticuahh conahn che rahn ne ri ne nuhn yahn yaco me ne? ¿Deh va che co ro cuahn che a cochi nino che conahn ne?

⁵Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Cuihco nchuhn cudado che hua cah-ncheh nde ama ihyan nchuhn, ⁶te nda ama yahn se, cahhcheh se ihyan, din ca se che a vederihquentiyon yahn chenah cuma se. Cahma queri ama se te a sahn chahn che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn se ihyan iyehhse, ne ama yahn ihyan cahhcheh se.

⁷Cuahh che cahnevan nchuhn che rente ihyan che cuanan canda man, che a va canda man ne, hua dihya ne co, te a tihca va che co. Ate che nto iyehhse ne, condah ca. ⁸Ihyan ama naci6n ne, cuahtecuhma ye nduco ihyan tama naci6n man, a muhn a min necuan canda man, nuhn yahn cahnguh cuahngah man, cuhnde cuico man. Ate vedeyah chemin chan ne, cade cuanan.

⁹Cuihco nchuhn cudado, te necah ihyan nchuhn tah intiyahn, cuih nunde ye yahn ne man, cuahn ye nchuhn chete yaco man. Va che quenda ihyan nchuhn nan gobernador man, rey man, yahn che rahndudo ne ndudo yahn. Min va che cahma ne nduhca che ritahno ne u. ¹⁰Ate numanahn che ametah nto iyehhse ne, va che conan cuahndudo ihyan ndudo ndah yahn Dendiohs numachahte iyehhse. ¹¹Me cuahn che necah ihyan nchuhn tah intiyahn, cuih nunde ye yahn ne ne, hua ndedecadino ne taca cahma ne, te a Vaco Dendiohs

te ndudo che cahma ne. Ndiyu van vededevano yahn man ne quendah che cahma ne. ¹²Nda ro min ne, ama din tan ihyan nduco vih. Nahn ye ne, caca ye che cahno se dihno ye, nahn ye ne, caca ye che cahno se daya ye, nahn ye ne, caca ye che cahno se indihthe yahn ye. ¹³Nducoyaca ihyan ndihche tan ye nchuhn yahn che ritahno ne u, ate ndete che cocha ne nducuaahn vedeyah chemin chan ne, ndevahn ne.

¹⁴'Dirun ihyan profeta Daniel yahn ama nan che ama chihnga man, che redetohnan man. Cuahn che ndihchero nchuhn che a nti nan che hua redin yahn che cuandi ne, tahque ndah che cuano ihyan che vate ye estado yahn Judea, cuahtenun ndeh ye van icoyahn. (Ndahca che conahn tin ihyan cuahn che ndihchenan ye nan Ndudo yahn Dendiohs nan che rahn yahn chemin). ¹⁵Ro min ne, ihyan che vate ye tin vah yuto ne, ndetahno nchan ye cano ye. Hua redin yahn che condah ca ye chete vah, cotah ye dehtenduh yahn ye. ¹⁶Me ihyan che chenun ye viyata ne, a min no caca ye, te hua conun yahn ye che nahn ye viyan, quengua ye tino yahn ye. ¹⁷¡Chevah ihyan ndahtha che chenun daya ye nda ro min man, ihyan ndahtha che retave ye man! ¹⁸Nahn che covah nchuhn, caca ne Dendiohs cava che conan ye nchuhn, ne hua ro iche va che cano ne, ¹⁹te ro min ne, ama yah cuahno ihyan che hua nahno ye nde ro che dendah Dendiohs iyehense nde meniyon. ²⁰Ndete che cuahnecon Dendiohs che rahn cuhnde vedeyah min ne, nde ama ihyan hua ndevahn ye. Ate cava che hua chuhnan chuhrihn ihyan che tendahnun ye ne, a chihco cade ye che hua rahn cuhnde vedeyah min.

²¹'Nda ro min ne, ndete che cahma ihyan co ye nchuhn: "Condihchero ne. Muhn quenun ihyan min che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye

ihyan iyehense", o cahma ye: "Condihchero ne. Min quenun ye" ne, hua co-tahno ne. ²²Va che nda ihyan che ndere cahma ye che a ihyan chahn che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehense. Namin va che nda ihyan che din ca ye che cuahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs. Din ihyan chahn vederihno cava che cahnceh ye, ndete che co ne, nde ihyan che a tendahnun Dendiohs. ²³Cuihco nchuhn cudado. A riyahve nchuhn numanahn che metah conahn cava che cuahteyan ne.

Daya Dendiohs ne, va che chi tun ye

²⁴'Cuahn che cuihno vedeyah chemin chan ne, co man iyehense. Cuihno dave yahn yahn man, iyo man, ²⁵cora iyon man, nuhn nducuaahn che a nihnde cade nan ro man. ²⁶Tuhme ndihchero nducoyaca ihyan che u che rinduco nducoyaca ihyan ne, nda van man numacuahn vederihquentiyon chahte yahn. ²⁷Dechuh angel yahn numachahte iyehense, nedin dama ye nducoyaca ihyan che a tendahnun.

²⁸'Cua cuande nchuhn nduhca che rineve yahn higo. Cuahn che renecahno yan, rendo tu yata yahn ne, a devano ne te a cuanan ro ihno. ²⁹Atihno-ca cuahn che ndihchero nchuhn che a conahn nducuaahn dehtenduh che a rahn ri nchuhn, te nduco chemin codevano ne te a denan nda. ³⁰Cuaco rahn ri nchuhn te nde metah conan coh ihyan che vate ye man ro cuh ne, a conahn nducuaahn. ³¹Nan ro man, iyehense man ne, va che cuihno. Ate ndudo yahn ne, hua chuh ya, te va che conahn nducuaahn.

³²'Ate hua duh devano deh ro man, deh ura man, che conahn. Nde angel che vate ye vahchetero hua devano ye. Nde u che Daya Dendiohs ne, hua devano. Atenan Dendiohs Chida che devano ye.

³³'Cuahteyan nchuhn man, covah ne man, te hua devano ne ticuahn conahn.

³⁴U che rinducó nducoyaca ihyan ne, nduhca ama ihyan che quendaḥ ye cuahn ye nan yahn. Ihyan min ne, chihco ye ntiyon che din queri ama mozo yahn ye man, chihquentiyon ye sahn che redin cudado chendevah che cuhndeyan se man. ³⁵Cuahteyan nchuhn, te nduhca che hua devano sahn chahn deh ura ndaconan dihve se ne, namin hua devano nchuhn deh ura ndaconan chí. ¿A ndá ura che cuehche yahn ne? ¿A ndá nan mahñ yan ne? ¿A ndá ura che co dave ne? Hua devano ne. ³⁶Chemin che nahn che cuahteyan ne, ne a de-codehno ura che ndaconán ne, ntaçá nchuhn che vateyan ne. ³⁷Che ráhn rí nchuhn ne, namin ráhn cava ihyan chenahn: ¡Cuahteyan nducoyaca ne!

Rentuhno se taça din se preso Dihvo vo Jesucristo

14 O ro ca renda che ndá ro yudo, vihco cuahn che reh ihyan nación yahn Israel pan che hua nduco ya yahn ne, chidocuyan ndinan nduco sahn devano ley che dirun Moisés ne, rentuhno se deh vederihncheh din se cava che co din se preso Dihvo vo, ne cahno se ihyan. ²Rente çade se van man se nduco vih: —Hua cahno vo sahn menahn vihco, te ama nto dama ihyan, ne necuan ye numacuahn vedetan.

Ama ihyan ndahta ne, chacotahme ye nunedan tin Dihvo vo Jesucristo

³Cuahn che quenán Dihvo vo yan Betania, vaco Simón, sahn min che chi se cah che rechá yute ro menan me, ura che va ye reh ye nan mesa ne, ndá ama ihyan ndahta, nda ye ama frasco che ndindah nduco ama nan tu che duche alabastro. Chenun chete frasco me ama nan che deman nunedan che duche nardo, ama yahn chihve. Cun ye chende frasco me, ne chacotahme ye nunedan me tin Dihvo vo. ⁴Van ihyan che chenun min ne,

nduco ama o se che hua chahtenan ino se che tihca din ihyan ndahta me, ne rahñ nun se nan ye van man se nduco vih:

—¿Dehco che ndere redetoh tahn tihn nunedan tih? ⁵Tahque ndah ndete che ndihcue te, cua te nchuh ca ino ciento tume denario, ne conan te ihyan chevah. Nde chihya se ihyan.

⁶Tuhme rahñ Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—¿Dehco che ri tan nchuhn nduco ihyan ndahta tih? Ndaḥca che tihca din ye cavá. ⁷Ihyan chevah ne, cuahn dama chenun ye van nchuhn, ne adehno ro che nahn ne ne, co conan ne ihyan. Ate u ne, hua conán van nchuhn numacuahn ro. ⁸Ihyan ndahta tih ne, din ye nducuahn che tuno tah ye, te chacotahme ye u, ne nduco tihca chihcoyan ye u cava che co cuhche ihyan u. ⁹Cuaco ráhn rí nchuhn te numachahte iyehñse che cuahndudo ihyan ndudo ndah yahn Dendiohs ne, ntiyon yan ye nduhca che din ihyan ndahta tih nducó.

Nte çade Judas nduco chidocuyan ndinan che necah se Dihvo vo Jesucristo

¹⁰Judas Iscariote, ama cha sahn che nduco se chi cuande se van ihyan apóstol che ndichio chahn ne, chahn se nte çade se nduco chidocuyan ndinan chahn cava che necah se Dihvo vo. ¹¹Ama chi yeno chidocuyan chahn che tihca rahñ se, ne cah se ndudo yahn se che cah se tume sahn. Tuhme nuhn ino se taça din se che necah se ihyan tah sahn chahn.

Chéh vino Dihvo vo Jesucristo che cuande yahn ro yudo

¹²Ro che canan vihco che reh ihyan nación yahn Israel pan che hua nduco ya yahn man, rihno ye itecuche cahya, ri te vedino yahn ro yudo man ne, tumerune ihyan apóstol Dihvo vo:

—¿Ti nahn ne che cahn nuhn cahcoy-
an nuhn che cheh ne che cuande yahn ro
yudo ne?

¹³Tuhme tahve Dihvo vo o ihyan
chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuahn nchuhn viyan, ne min ntaca
ne ama sahn che nda se ama cuhtenune.
Cuiquendi ne sahn. ¹⁴Nda ne vah che
ndonda se ne, cahma ne co ne ihyan che
vaco min: “Nahn cadino Ihyan Ricuahn
ti va cuarto nan che cheh vino ye nduco
ihyan apóstol yahn ye che cuande yahn
ro yudo.” ¹⁵Tuhme nahma ye nchuhn
ama cuarto chahte che va nde yaco nan
che a vateyan dehtenduh. Min chihcoy-
an nchuhn che chuh vino vo.

¹⁶Cuahn ihyan che o chahn viyan me,
ne ntaca ye vah me nduhca che rahn Di-
hvo vo. Min chihcoyan ye che cheh vino
ye nduco vih che cuande yahn ro yudo.

¹⁷Cuahn che chi man me ne, nda Di-
hvo vo nduco nduh che ndichio ihyan
apóstol yahn ye. ¹⁸Cuahn che a vate ye
reh ye nduco vih nan mesa ne, rahn Di-
hvo vo ri ye ihyan:

—Cuaco rahn ri nchuhn te ama cha ne
che reh ne dama nducó ne, ndihcue ndeh
ne u.

¹⁹Tuhme chi ran ihyan chahn, ne ca
ama ca ama ye rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Ate co ndiyu u che tihca din.

²⁰Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye.

—Ama cha nchuhn che dama reh ne
nducó chete cuh cuh che tihca din ne.
²¹Cuaco te u che rinducó nducoyaca
ihyan ne, va che conahn nducó nduhca
che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs.
Ate ¡chevah sahn che ndihcue ndeh se u!
Tahque ndah ndete che hua chihndeyan
se.

²²Numanahn che reh vino ihyan
chahn ne, chetah Dihvo vo pan, ne necah
ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme
ndeh ye, cah ye, cheh ihyan chahn, ne
rahn ye ri ye ihyan:

—Cocheh nchuhn pan cuh. Chu ne,
yute yahn.

²³Namin chetah ye ama vaso vino,
ne cuahn che a necah tun ye nundihve
cuahn Dendiohs ne, cah ye, chih nducoy-
aca ihyan chahn, ²⁴ne rahn ye ri ye
ihyan:

—Chu ne, yun yahn. Chu che dito
yahn ndudo ra che ndahco cade Den-
diohs. Man ne, va che cora cava ama
yahn ihyan. ²⁵Cuaco rahn ri nchuhn te
ametah ndaconan cúh nune yahn uva
nde nda ro che nuhnde cade nducuahn
quenuma ra, ne quenun nan che ri-
hquentiyon Dendiohs.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te cahma Pedro te hua rendihche ye ihyan

²⁶Chihno che chita ihyan chahn
himno ne, cuahn ye cuahn Cuete Olivo.

²⁷Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan
apóstol yahn ye:

—Man vino cuh ne, cahcoman
nducoyaca nchuhn u nduhca che a
ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs
tuhca: “Cuahnecon Dendiohs che cahno
se ihyan che redin cudado itecuche, ne
cuihno cotuhn te.” ²⁸Ate cuahn che
ntuché van tenahn ne, cahn estado
yahn Galilea tahque menan ca che co
nchuhn.

²⁹Tuhme rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Andahre che cahcoman nducoyaca
ihyan sih ndih ne, ate u ne, hua cah-
coman ndih.

³⁰Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuaco rahn ri di te man yan cuh ne,
numanahn che metah cuah o co tuh ne,
a ino yune cahme che hua rendihche u.
³¹Ate tahque yudo nan Pedro rahn ye:

—Andahre va che cóh dama nduco ne,
ate hua cahcoman ndih.

Atihnoca rahn ihyan apóstol chenahn
chahn.

**Dihvo vo Jesucristo ne, covah ye
ama cuan nan che duche Getsemani**

³² Nda ihyan chahn ama cuan nan che duche Getsemani, ne rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Cuahte nchuhn muhn numanahn che cahn covah.

³³ Tuhme quenda ye Pedro man, Jacobo man, Juan man, cuahn ye nduco vih. Ura min canan ama chi ndache ye, ne ama chuhrihn ye che rendedecadino ye. ³⁴ Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Adeche cóh che ama ndache rí. Cuahtenan rino nchuhn muhn, cuahtenduche ne.

³⁵ Tuhme cuahn Dihvo vo tahque cana nan min, chendih ye ndiyahn, ne chica ye Dendiohs che ndete che cuahnecun ye ne, hua chuhrihn ye nduhca che a va cade. ³⁶ Rahn ye:

—Chida man, ndih ne, ri redin ne nducuaahn che nahn ne. Cuahnecun ne che hua chuhríhn nduhca che a va cade. Chemin che ricá ndih, ate hua co nduhca che nahn, co nduhca che nahn man ne.

³⁷ Tuhme ndaconan ye nan che chenu ihyan apóstol chahn. Ntaca ye ihyan che vateyado ye, ne rahn ye ri ye Pedro:

—Simón, ¿a nde ama ura hua chi quendoche? ³⁸ Cuahtenduche nchuhn man, covah ne man, cava che hua dinahn ne che tumarande chundah nchuhn. Ndiyu che rahcotahn ne yahn, ate anduhneca ndete che ndi i ne.

³⁹ Ndaconan cuahn tun ye, ne a chemin no chica ye Dendiohs. ⁴⁰ Cuahn che ndaconan ye ne, a namin no vateyado ihyan chahn, anduhneca ndete che nda vih ndutinan ye che nahn cuahteyado ye, ne hua devano ye deh che ndahconan ye. ⁴¹ Cuahn che ntá Dihvo vo nan che chi ino yune ne, rahn ye ri ye ihyan chahn:

—A chahteyado nchuhn. A tuno ura che necah se u che rinducó nducoy-

aca ihyan tah sahn nunde. ⁴² A cochi sahn che ndihcue ndeh se u. Cuenecuan nchuhn, quendi yuno vo sahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, chi ye preso

⁴³ Nde metah cuihno cahma Dihvo vo cuahn che nda Judas, ama cha sahn che chi cuande se van ihyan apóstol che ndichio chahn. Nduco se ama yahn sahn che nda espada man, sahn che nda yahn man, sahn chahn che dechuh chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man. ⁴⁴ Judas, sahn min che ndihcue ndeh se Dihvo vo ne, a nte cade se nduco sahn chahn tuhca:

—A ihyan che tenan ihyan ne, a ihyan min codin nchuhn preso ihyan. Cuihno ne cudado che hua cano ye.

⁴⁵ Ndetahn nda se ne, rahn se ri se Dihvo vo:

—¡Ihyan Ricuahn! ¡Ihyan Ricuahn!

Tuhme tenan se ihyan, ⁴⁶ ne din sahn chahn preso ihyan.

⁴⁷ Ama cha ihyan apóstol chahn ne, ndetendah ye espada yahn ye, ne chahn ye ama sahn decahya yahn chidocuyan che tahque ndinan, chacondah ye revan se.

⁴⁸ Rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Nchuhn ne, cochi ne nda ne espada man, nda ne yahn man, din ne preso u nduhca sahn duco. ⁴⁹ A van nchuhn quenún ro ro, ricuahn chete yaco, ne hua din ne preso u. Ate man ne, nda ne, te a tihca va che conahn nducó nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs.

⁵⁰ Ura min chihcoman ihyan apóstol chahn Dihvo vo, ne chihno chano ye.

Chano ama sahn yuno

⁵¹ Cuahn ama sahn yuno cuahn nan che cuahn Dihvo vo, ndacotuma se ama tino chahte. Chetah sahn chahn sahn, ⁵² ate ndairun se tino me, ne devane se chano se.

Nda Dihvo vo Jesucristo nan intiyahn

⁵³Quenda sahn chahn Dihvo vo nan chidocuyan che tahque ndinan, ne min ndo dama nducoyaca chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man.

⁵⁴Cuahn Pedro diyahn diyahn cuahn nan che quenda sahn chahn Dihvo vo nde nda ye chevah vaco chidocuyan che tahque ndinan me. Min quenun ye van sahn ndahco chahn, recah ihno ye ihyan chihto vacoyahn.

⁵⁵Chidocuyan ndinan chahn nduco sahn intiyahn chahn ne, renuhn ino se deh nunde cacueh dame se Dihvo vo, cava che co cahno se ihyan, ate hua ndaca se nde ama. ⁵⁶Ama yahn se ndere rih nunde se yahn Dihvo vo, ate hua chi dama ndudo yahn se nduco vih, te hua cuaco che rahn nde ama se. ⁵⁷Necuan ama o se, ne ndere chih nunde se yahn Dihvo vo, ne rahn se tuhca:

⁵⁸—Nuhn chihnevan nuhn che rahn sahn tih: “U ndahtera yaco cuh che ndahto ihyan, ne chete che ino ro ne, nahno tama che hua nduhca yaco che rahto ihyan.”

⁵⁹Ate nde nduco nduh ne, hua chidama ndudo yahn se nduco vih.

⁶⁰Tuhme necuan chidocuyan che tahque ndinan me, ne rahn ye ri ye Dihvo vo:

—¿Dehco che hua rendahconen yahn sahn sih che ama rica nunde se yehn?

⁶¹Ate nde ama hua rahn Dihvo vo. Tuhme tumerune chidocuyan che tahque ndinan me:

—¿A di che Daya Dendiohs, ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense ne?

⁶²Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—A u chemin. Cuedevano ne te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndihchero ne u che vá lado tah cuaco Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquen-

tiyon yahn ye. Namin ndihchero ne u che ndá van man.

⁶³Tuhme chidocuyan che tahque ndinan me ne, ndeh ye tino yahn ye, ne rahn ye:

—¿Dehca din vo testigo ne? ⁶⁴A man nchuhn chihnevan ne ndudo che rahn se, ducherino se Dendiohs. Nchuhn cahma ne che co.

Rahn nducoyaca sahn chahn te redin yahn che cahno se ihyan.

⁶⁵Tuhme ama o se ne, cahnan dan se Dihvo vo. Dechiche se nan ye, chahn se ihyan, ne rahn se ri se ihyan:

—Cahme co nuhn duh chahn di.

Namin sahn policia ne, chahn se ihyan.

Rahn Pedro te hua rendihche ye Dihvo vo Jesucristo

⁶⁶Numanahn min ne, quenun ca Pedro chevah me. Ura min nda ama tahn decahya yahn chidocuyan che tahque ndinan me, ⁶⁷ne ndihchero te Pedro che recah ihno ye ihyan chihto vacoyahn. Chahn nino te ndihchero ndah te ihyan, ne rahn te ri te ihyan:

—Namin di ne, chindoque Jesús yahn yan Nazaret.

⁶⁸Ate rahn Pedro ri ye tahn:

—Nde hua rendihché duh ihyan che rahn yahn ye.

Tuhme cuahn ye cuan chendevah, ne ura min cah menahn tuh. ⁶⁹Ndihchero tahn min ihyan tama yune, ne rahn te ri te sahn che chenun se min:

—Sahnguh ne, namin chinduco se sahn chahn.

⁷⁰Ate rahn Pedro tama yune te hua cuaco. Tah cuahn adiva me ne, rahn sahn che chenun se min ri se ihyan:

—Cuaco che chindoque sahn sih, te nde nan ndudo yehn ro yehn che sahn Galilea di.

⁷¹Tuhme rahva Pedro, ne rahn ye ri ye sahn chahn:

—Nde muhn nde nan Dendiohs, ráhn rí nchuhn te hua rendihche duh ihyan che ráhn ne.

⁷²Ura min cah o co tuh, ne necahco Pedro che ráhn Dihvo vo ri ye ihyan tuhca: “Ura che ametah cuah o co tuh ne, cahmé ino yune te hua rendihche u.” Ndedecadino ye yahn chemin, ne chaco ye.

Techecade Pilato yahn Dihvo vo Jesucristo

15 Cuahn che a chi dave ne, ndo dama chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man, ne dechiche se Dihvo vo, quenda se ihyan, necah se ihyan tah Pilato. ²Pilato ne, tumerune se Dihvo vo:

—¿A di che rey yahn ihyan nación yahn Israel ne?

Ndahconan ye yahn se:

—U, nduhca che rahh.

³Chidocuyan ndinan chahn ne, ama rih nunde se yahn Dihvo vo. ⁴Ndaconan tumerune Pilato ihyan, ne ráhn se:

—¿Dehco che hua ndahconen yahn sahn sih?, te ama rih nunde se yehn.

⁵Ate nde ama ndudo hua ndahconan Dihvo vo yahn se, ne ama rahh ino se.

Chihco cade Pilato che cahno se Dihvo vo Jesucristo

⁶Va ama costumbre che nduyo nduyo che renda ro yudo ne, rentahte Pilato ama preso, adecoduhno che nahn ihyan yan. ⁷Min vacoyahn ne, chenun sahn preso che chi se contra yahn gobierno, chahtecuhn se nduco ye, chihno se ihyan yahn ye. Van sahn chahn ne, nduco ama se che duche se Barrabás. ⁸Ro min nda ama yahn ihyan nan Pilato, ne chica ye che ntahte se ama preso nduhca che redin se nduyo nduyo. ⁹Tumerune Pilato yahn ihyan chahn:

—¿A nahn nchuhn che ntahte rey yahn ne ne?

¹⁰Tihca ráhn se, te a checadino se te che ri ve chidocuyan ndinan chahn yahn Dihvo vo, ne chemin che necah se ihyan tah se. ¹¹Ate chidocuyan ndinan chahn ne, chinun se ihyan yan che tahque ndahca che caca ye che ntahte Pilato Barrabás. ¹²Tuhme tumerune tun Pilato ihyan chahn:

—¿Me deh nahn nchuhn che dín nduco sahnguh che ráhn ne che rey yahn ne?

¹³Ndahconan ihyan chahn, ne ráhn ye numacuahh vedetan:

—¿Conahn yah ne sahn!

¹⁴Tumerune tun Pilato ihyan chahn:

—¿Dehco? ¿Deh nunde quendihco se? Ate ndaconan cah ihyan chahn:

—¿Conahn yah ne sahn!

¹⁵Nducote nahn Pilato che co yeno ihyan chahn ne, ntahte se Barrabás. Tuhme chahn se Dihvo vo, ne necah se ihyan tah sandado cava che nahn yah se ihyan.

¹⁶Quenda sandado chahn Dihvo vo chevah yahn palacio me, ne nedin dama se nducoyaca combiero yahn se. ¹⁷Chaconuhn se ama tino morado ihyan, ne dendah se ama corona yan, tihyon se tin ye. ¹⁸Chihno min ne, redin ca se che renevahnecun se ihyan, ne rah se:

—¿Ndeva nuhn yavenan rey yahn ihyan nación yahn Israel!

¹⁹Chahn se tin ye nduco ama nducodi, ne cahnan dan se ihyan. Chehntihya se nan ye, redin ca se che rendeva se yavenan ye. ²⁰Chihno che din duche yahn se ihyan ne, chehnevi se tino morado me, ne ntihyon se tino yahn man ye ihyan. Tuhme quenda se ihyan nan che nahn yah se ihyan.

Nahn yah se Dihvo vo Jesucristo

²¹Ura min ne, chuh Simón, ama ihyan yan Cirene, nahn ye viyata. Ihyan min che chida Alejandro man, Rufo man. Din

sandado chahn fuerza ihyan, ne quenda ye cruz nan che nahn yah se Dihvo vo.

²²Quenda sandado chahn Dihvo vo ama cuan nan che duche Gólgota, che nahn cahma Cuete Ine Tin Tenahn.

²³Min cah se vino che ndihchetahn nduco ama nan ico che duche mirra, cuh Dihvo vo. Ate hua chih ye. ²⁴Cuahn che a chihno nahn yah sandado chahn ihyan ne, din se sortear tino yahn ye cha sahn quendah yahn se che co yahn se.

²⁵Nan raco nun vatiyan nahn yahn se ihyan. ²⁶Nunde yahn ye che ndirun, chaconahn se nan cruz ne, rahn tuhca: “Ihyan cuh che Rey yahn ihyan nación yahn Israel.” ²⁷Namin nahn yah se o sahn duco, ama se lado tah cuaco ye, ne tama se lado tah cueh ye. ²⁸Nduco tihca chinahn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Din cuande se ihyan van sahn nunde.”

²⁹Ihyan che rechuh ye min ne, rahva ye yahn Dihvo vo, rahco tin ye, ne rahn ye:

—Di che rahn che ndahtere yaco, ne chete che ino ro nahne, ³⁰¡cuendevahn man di, cuenchehn nan cruz tih!

³¹Namin chidocuyan ndinan chahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, din duche yahn se ihyan, ne rahn se van man se nduco vih:

—Ndedevahn se tama ca ihyan, ate man se ne, hua ri rendedevahn se sahn.

³²Ndete che cuaco che sahn tih ihyan min che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehense man, rey yahn ihyan nación yahn Israel man ne, ndahca che nchahn se nan cruz, ndihchero vo, cava che cotahno vo.

Nde sahn che chenan yah se dama nduco ye ne, rahva se nduco ye.

Chih Dihvo vo Jesucristo

³³Cuahn che a chi inguiyahn ne, chi man iyehense, chengu nde nan rahco ino.

³⁴Ura min cah Dihvo vo numa dito ye:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —che nahn cahma: Dendiohs yahn, Dendiohs yahn, ¿dehco che chihcoman ne u?

³⁵Chihnevan ama o sahn che chenun min, ne rahn se:

—Cuihnevan nchuhn. Rah se ihyan profeta Elías.

³⁶Tuhme aderano ama se, decahnda se ama esponja nduco vinagre. Chacotah se esponja me tin ama nduco, nahn se chende ye cava che tihve ye, ne rahn se:

—Cuahtenan rino vo, ne ndihchero vo ndete che chi Elías ndedevah ye sahn.

³⁷Ate ama dito cah Dihvo vo, ne chih ye. ³⁸Ura min nde tino chahte che quendihco chete yaco, chica nde yaco, chiya nde ndiyahn, ne ndo o ndi. ³⁹Sahn capitán che nti se chihto nan Dihvo vo ne, chihnevan se che cah ye man, ndihchero se nduhca che chih ye man, ne rahn se:

—Cuaco niyon te ihyan cuh che Daya Dendiohs.

⁴⁰Min vatendi ama o ihyan ndahta ama lado, rendihchero ye. Ama ye ne, duche María yahn yan Magdala. Tama ye ne, duche María che chaco José, ihyan min che menan ye yahn dihno ye Jacobo. Tama ye ne, duche Salomé.

⁴¹Ihyan ndahta chahn ne, chinduco ye Dihvo vo, chinan ye ihyan cuahn che quechica ye estado yahn Galilea. Namin yahn ca ihyan ndahta che nda ye nduco Dihvo vo yan Jerusalén chenun ye min.

Chihche ye Dihvo vo Jesucristo

^{42–43}José yahn yan Arimatea ne, ama ihyan ndinan yahn nación yahn Israel. Ihyan min ne, quenan ino ye che a nun cahcantiyon Dendiohs. Nducote a ro min che víspera yahn ro che rahtetuhno ihyan ne, din nun ino ye chahn ye nan Pilato, ne chica ye sahn che cuahnecon se che cuhche ye Dihvo vo.

⁴⁴Pilato ne, ama cuahn ino se che rahn ihyan min che a chih Dihvo vo. Tuhme

cah se capitán me, ne tumerune se sahn ndete che cuaco. ⁴⁵ Rahn capitán me ri se sahn te cuaco, ne cahnecon se che chahn ye, cuhche ye Dihvo vo. ⁴⁶ Tuhme chahn José, ca ye ama tino cua, quenda ye. Ndedevah ye Dihvo vo, chahcotuma ye tino me ihyan, chacondihte ye ihyan chete ama yayan che ndindah nan yava, ne necahde ye chende yayan me nduco ama tu chahno. ⁴⁷ María yahn yan Magdala man, María che chaco José man ne, chahn ye ndihchero ye nan che quenun Dihvo vo.

Dihvo vo Jesucristo ne, ntuche ye van tenahn

16 Cuahn che a chuh ro che rahtetuhno ihyan ne, María yahn yan Magdala man, Salomé man, María che chaco Jacobo man ne, ca ye nunedan cava che chahn ye nan yayan, cuacotahme ye Dihvo vo. ² Ro min ne, ro che ndeva ndate. Ura che a quendah yahn ne, nda ye nan yayan me, ³ ne rahn ye van man ye nduco vih:

—¿Taca che metah duh che cahnevi tu che ntude nduco chende yayan me?

⁴ Ate cuahn che ndihchero ye ne, a ndavi tu ndico me che ntude nduco chende yayan me. ⁵ Chenda ihyan chahn chete yayan me, ne ndihchero ye ama ángel che va ye lado tah cuaco, ndacotuma ye ama tino cua chahte, ne dihya ihyan chahn chi. ⁶ Tuhme rahn ángel me ri ye ihyan:

—Hua dihya nchuhn co. Nchuhn ne, rinuhn ne Jesús yahn yan Nazaret, ihyan min che quenan yah ye. Ate ametah ye muhn. A ntuche ye. Condihte ne tan nan che chacondihte ye ihyan; ametah ye. ⁷ Cuahn nchuhn ngo ne Pedro man, ihyan apóstol chenhahn man, te chahn Dihvo vo estado yahn Galilea tahque menan che co nchuhn. Min ndihchero ne ihyan nduhca che a rahn ye ri ye nchuhn.

⁸ Ndaqa ihyan ndahta chahn nan yayan me, conahn ye rano ye, nde tuno rendoh ye che dihya ye chi, ate hua rahn ye nduco nde ama ihyan che chahno chi ye, te vah ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, chihnde ro ye nan María yahn yan Magdala

⁹ Cuahn che a ntuche Dihvo vo vatiyan ro che ndeva ndate ne, chihnde ro ye menan vihca nan María yahn yan Magdala, ihyan min che chenun ndache vaco chihnga ihyan ro menan me, ndetendah Dihvo vo. ¹⁰ Chahn ihyan min chengo ye ihyan apóstol. Ihyan chahn ne, ran ye man, raco ye man. ¹¹ Ate hua chitahno ye che rahn ihyan ndahta me che ntuche Dihvo vo man, che ndihchero ye ihyan man.

Chihnde ro Dihvo vo Jesucristo nan o ihyan che chinduco ye ihyan

¹² Chihno min ne, chihnde ro Dihvo vo nan o ihyan che chinduco ye ihyan ura che chenun yune ye conahn ye. Ate a ntacorun Dihvo vo, ametah nduhca ye ro menan. ¹³ Tuhme chahn ihyan chahn chengo ye ihyan chenhahn che chinduco ye Dihvo vo. Ate a namin no tun, te hua chitahno ihyan chahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, chihquentiyon ye ihyan apóstol che chahn ye cuahndudo ye

¹⁴ Adiva ne, chihnde ro Dihvo vo nan ihyan apóstol che ndichiama chahn ura che vate ye reh ye nan mesa. Chihya ye ihyan chahn yahn che hua chitahno ye che rahn ihyan che a ndihchero ye ihyan che a ntuche ye. ¹⁵ Namin rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuahn nchuhn numachahte iyehense, cuahndudo ne ndudo ndah yahn Dendiohs, cahnevan nducoyaca ihyan. ¹⁶ Ihyan che cotahno ye man, cuedenune ye man ne, ndevahn ye.

Ate ihyan che hua cotahno ye ne, conda ye. ¹⁷Ihyan che ritahno ye ne, din ye vederihno. Numacuahn vederihquentiyon yáhn ndetendáh ye vaco chihnga man, cahma ye tama te o nan devaco man, ¹⁸nahn tah ye ihyan cah, ne din ye che ndoyahn ye man. Namin ndete che denan cotah ye ama cu tan, o cuh ye veneno ne, hua dehva co yahn ye.

**Dihvo vo Jesucristo
ne, conahn ye vahchetero**

¹⁹Chihno nte Dihvo vo nduco ihyan chahn ne, din Dendiohs che conahn ye

vahchetero, chihnde ye lado tah cuaco ye. ²⁰Me ihyan apóstol ne, chahtechica ye numachahte, cahndudo ye ndudo ndah yahn Dendiohs. Rinan Dihvo vo ihyan, ne redin ye che renahn nducoyaca ihyan che cuaco ndudo che rahndudo ihyan chahn yahn vederihno che redin ye. Tihca chi.

NDUDO NDAH YAHN DIHVO VO JESUCRISTO CHE DIRUN SAN LUCAS

1 Ama yahn ihyan, dirun ye rine quenahn yahn dehtenduh che chi van uvo, ²nduhça che a rente ihyan che, nde ro che canan, ndihchero man ye man, cahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs man. ³Ndih Teófilo che yahinó ndih, namin rahcó che ndahça che tihça dín. Chemin che ndeh nduyo nedin damá nduco cudado, ndudo yahn queri ama che chi. Man ne, a dirun yahn ne nducuahñ chemin, ⁴cava che codevano ndah ne te cuaco ndudo che chicuahñ ihyan ndih.

Tahve Dendiohs ama ángel, checu ye ndudo che cuhndeyan Juan Bautista

⁵Cuahn che quenahñ Herodes rey yahn Judea ne, chihnde ama chidocuyan che duche ye Zacarías, ndata yahn Abías. Ihyan ndahta yahn ye ne, duche ye Elisabet, ndata yahn Aarón. ⁶Nduh che o ye ne, ndah ihyan ye, ne redinahñ ye nducuahñ che rihquentiyon Dihvo vo Dendiohs. ⁷Ate metah daya ye, te Elisabet ne, hua rendaca daya ye. Avane ne, nduh che o ye ne, a ndico ye.

⁸Ama yune ne, quendañ yahn chidocuyan che combiero yahn Zacarías che covahñ ye nan Dendiohs. ⁹Chidocuyan chahn ne, ro ro redin ye sortear deh ntiyon din queri ama ye, ne ro min ne, quendañ yahn Zacarías che condá ye chete yaco chahte yahn Dihvo vo, cahcoyahn ye cuhn. ¹⁰Ura che riche cuhn me ne, revah nducoyaca ihyan yan, chennun ye cuahn chevah. ¹¹Tuhme chihndero ama ángel che dechuh Dendiohs, chandi ye nan Zacarías lado tah cuaco yahn nan ta. ¹²Cuahn che ndihchero Zacarías ángel me ne, ama dihya ye chi. ¹³Ate rahn ángel me ri ye ihyan:

—Zacarías, hua dihye co, te a chihnevan Dendiohs che chique. Man ne, ndahta yahn Elisabet ne, ndaca ama sahn daya te, ne coneñ che duche se, Juan. ¹⁴Ama co yene, ne namin co yeno ama yahn ihyan che cuhndeyan se, ¹⁵te daye ne, chahte vederihquentiyon cah Dendiohs, conan cuma se. Hua cuh se vino, nde hua cuh se nde ama nan nune che din che cocoh se. Conun Vaco Ndah yahn Dendiohs sahn nde ro che ametah cuhndeyan se. ¹⁶Ama yahn ihyan nación yahn Israel, din se che ndaconan cotahno ye Dihve ye Dendiohs. ¹⁷Nda se tahque menan ca che co Dihvo vo, conan cuma se vederihquentiyon nduhça che quenahñ cuma Elías, cava che ndoyan ihyan nduco indihñte yahn ye man, cava che cotahno ihyan Ndudo yahn Dendiohs nduhça che ritahno ihyan che ndah ihyan ye nan Dendiohs man. Tihça cahcoyan se chedave yahn ama yahn ihyan, cava che nevahñecun ye Dihvo vo.

¹⁸Chiquerune Zacarías ángel me:

—¿Taca cotahnó che rahn ne ne?, te u ne, a indihñte u. Namin ihyan ndahta yahn, a indihñte ye.

¹⁹Ndahconan ángel me yahn ye:

—U ne, Gabriel che redinahñ che rihquentiyon Dendiohs. Man ye tahve ye u, cava che cahmá ndoque ndudo ndah cuh. ²⁰Ndudo che a rahn ndoque ne, va che conahñ, ate nducote hua chitehne ne, co lihme di, ne hua co nte nde nda ro che cuhndeyan daye.

²¹Numanahñ min ne, ihyan yan chahn ne, chenan rino ye, ne rahn ino ye che ama rendah Zacarías chete yaco. ²²Cuahn che ndiquendañ ye ne, redin tah redin nan ye, te chi lihme ye. Tuhme chenhñ ihyan chahn che ndihchero ye ama vederihñno chete yaco.

²³Cuahn che chihno ndate che quenahñ Zacarías ntiyon min ne, conahñ ye ndevaco ye. ²⁴Chuh neve ro min ne, a que-

nun daya ihyan ndahta yahn ye Elisabet. Ihyan min ne, quenun ye vah; hua chahn ye nde ama cuan chete che uhn iyo, ne ndedecadino ye: ²⁵“Dihvé Dendiohs din ye vederihno cuh nducó. Man ne, ametah co cuihnán nan ihyan.”

Nda ama ángel, checu ye ndudo che cuhndeyan Dihvo vo Jesucristo

²⁶ Chihno te an iyo ne, tahve tun Dendiohs ángel Gabriel, cuahn ye ama yan lihn che duche Nazaret, estado yahn Galilea. ²⁷ Nda ye ndudo che dechuh Dendiohs yahn ama ndahta ntuco che duche ye María. Ndahta me ne, a va ndudo yahn ye che cahnevaco ye nduco José, ama ihyan che ndata yahn David. ²⁸ Cuahn che nda ángel me nan che quenun ndahta me ne, rahn ye ri ye ihyan:

—Necuma di. Dendiohs ne, yahino ye di, ne nduco ye di. A tendañnun ye di van nducoyaca ndahta.

²⁹ Cuahn che chihnevan ye che rahn ángel me ne, cuahn ino ye, ne ndedecadino ye: “¿Dehra cuande che tihca rahn ye nducó?” ³⁰ Tuhme rahn ángel me ri ye ihyan:

—María, dehve rahque, te Dendiohs ne, yahino ye di. ³¹ Man ne, ndaça ama daye, ne conehn che duche ye, JESUS. ³² Ihyan min ne, ama chahte vederihquentiyon conan cuma ye, te Daya Dendiohs che ama yudo ye ihyan. Dihvo vo Dendiohs ne, ndañco ye vederihquentiyon che quenan cuma David tañ ye. ³³ Cañcantiyon ye ihyan nación yahn Israel, ne hua cuihno vederihquentiyon yahn ye.

³⁴ Tuhme chiquerune María ángel me: —¿Taça co conahn che rahn ne ne?, te u ne, ametah cahnevaco.

³⁵ Ndahconan ángel me yahn ye:

—Co Vaco Ndah yahn Dendiohs, conun di, ne nduco vederihquentiyon yahn Dendiohs conahn. Chemin che daye che cuhndeyan ne, Daya Ndah yahn Den-

diohs. ³⁶ A ndihche che din Dendiohs nduco tañ vih Elisabet. Andahre a ndico te, ne hua rendaca daya te, ate man ne, quenun daya te a chi an iyo, ³⁷ te Dendiohs ne, nducuahn che nahn ye ne, rinahn.

³⁸ Tuhme rahn María:

—Conahn nduhca che rahn ne, te u ne, renevahnecún che rihquentiyon Dihvé Dendiohs.

Chihno min ne, conahn ángel me.

Chahn María chendihchero ye Elisabet

³⁹ Ama o ro min ne, cuahn María ama yan che va cuahn icoyahn, estado yahn Judea. ⁴⁰ Nda ye min ne, min chenda ye chete vaco Zacarías, ne necañ ye Dendiohs Elisabet. ⁴¹ Ndetahn chihnevan Elisabet che necañ María Dendiohs ihyan ne, nuhn decuah yahn ye che quenun chete ye, ne chiya Vaco Ndah yahn Dendiohs, quenun ihyan. ⁴² Rahn ye:

—Van nducoyaca ndahta ne, a tendañnun Dendiohs di. Namin a tendañnun ye daye. ⁴³ Di che co chaco Dihvé. ¿Taça che man cochi quendihchero u? ⁴⁴ Ndetahn che nte Dendiohs u ne, nuhn dayá che quenun cheté che chi yeno. ⁴⁵ ¡Ndah ro yehn che chitehne!, te conahn ndoque ndudo che dechuh Dihvo vo Dendiohs.

⁴⁶ Tuhme rahn María:

Numacuahn chedave yáhn, rendeva yavenan Dihvé Dendiohs.

⁴⁷ Ama yenó nduco ye, te ndedevahn ye u.

⁴⁸ Andahre ama chevah u nan ye, ate necañco ye u.

Man ne, nducoyaca ihyan cañma ye te ndah ro yáhn,

⁴⁹ te Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye din ye vederihno nducó.

Ihyan min che cuaco, runecade ye nan nducuahn.

⁵⁰Numacuahn ro renan vahino ye nducoyaca ihyan che renevahnecun ye ihyan.

⁵¹Ihyan min ne, redin ye vederihno rahte.

Rendahco ndiya ye ihyan che yade ye.

⁵²Rehnevi ye vederihquentiyon yahn ihyan che ndinan ye, ne redin ye che rinan ihyan che necun ye.

⁵³Rinan ye ihyan che renevahnecun ye Ndudo yahn ye, ne rihcoman ye ihyan che rahco ye che nde hua rendotenan ye ihyan.

⁵⁴Redin ye cudado ihyan naci6n yahn Israel, ne

renan vahino ye ihyan,

⁵⁵nduhca che cah ye ndudo yahn ye indihthe yuhn vo Abraham nduco nducoyaca ndata yahn ye.

⁵⁶Tenduh ino iyo quenan María vaco Elisabet, tuhme conahn ye ndevaco ye.

Chihndeyan Juan Bautista

⁵⁷Cuahn che tuno ro yahn Elisabet ne, chihndeyan daya ye. ⁵⁸Nducoyaca ihyan nino ndevaco ye nduco ihyan yahn ye ne, a devano ye te ama quenan vahino Dendiohs ihyan, ne chi yeno ye nduco vih. ⁵⁹Chi nine ro ne, cuahn ihyan cava che conahn ye seña decuah me, ne nahn conahn ye che duche se Zacarías, nduhca che duche chida se. ⁶⁰Ate rahn chaco se.

—Hua, te Juan conan che duche se.

⁶¹Rahn ihyan chahn:

—¿Dehco ne?, te ametah nde ama ihyan yahn nchuhn che tihca duche ye.

⁶²Tuhme din tah ye che tumerune ye chida se tacá nahn ye che conan che duche se. ⁶³Din tah chida se, chica ye nan che dirun ye, ne chaconahn ye: “Juan duche se.” Tuhme cuahn ino ihyan chahn. ⁶⁴A ura min no nuhnde cava chihya Zacarías, ndiquendah cahn ye, ne

canan ndeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs. ⁶⁵Nde tahque cuahn ino ihyan chahn chi, ne chetuhn ndudo me numachahte estado yahn Judea. ⁶⁶Nducoyaca ihyan che checadino ye ne, rente ye nduco vih:

—¡Ama chahte ntiyon conan cuma sahn dihn cah!

Tihca rahn ye, te Dendiohs ne, nduco ye sahn.

Nduhca che cahndudo Zacarías

⁶⁷Chiya Vaco Ndah yahn Dendiohs, quenun Zacarías, ne cahndudo ye:

⁶⁸Ndeva vo yavenan Dihvo vo Dendiohs yahn Israel, te ndedevahn ye uvo yahn ye.

⁶⁹Van ndata yahn David, ihyan min che dinahn ye ndudo yahn ye ne, a tendahnun ye ama ihyan che ndedevahn ye uvo numacuahn vederihquentiyon yahn ye,

⁷⁰nduhca che cah ye ndudo yahn ye ro menan, cahndudo ihyan ndah che profeta yahn ye.

⁷¹Tihca ndedevahn ye uvo nan nducoyaca ihyan che hua ri rendihche ye uvo.

⁷²Renan vahino ye indihthe yuhn vo, ne redinahn ye ndudo ndah yahn ye che chihco cade ye.

⁷³Ndudo min che cah ye indihthe yuhn vo Abraham,

⁷⁴che ndedevahn ye uvo nan ihyan che hua ri rendihche ye uvo, cava che numa ino vo ndeva vo yavenan ye.

⁷⁵Numacuahn ro che cuahtenan vo iyehense cuh ne, nahn che dave che-dave yuhn vo nan ye.

⁷⁶Di, daya man, cuahndode ndudo yahn Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye.

Cahn tahque menan ca che co Dihvo vo, cahcoyan chedave yahn ihyan, cava che nevahnecon ye ihyan.

⁷⁷ Cah, checadino ihyan che ndedevahn Dendiohs uvo yahn ye, te nchahco ye nunde yuhn vo.

⁷⁸ Dendiohs yuhn vo ne, ama quenah vahino ye ihyan iyehense. Chemin che caca Daya ye vahchetero,

⁷⁹ ndedevahn ye ihyan che cahnda yahn ye che vate ye tah vederih, din ye che ndahca cuahtenan ye.

⁸⁰ Me sahn dihn me ne, chihta se, ne chi chahte vededevano yahn se. Quechica se yahn nan che metah duhva, nde nda ro che canan cahndudo se ndudo yahn Dendiohs, chihnevan ihyan naci6n yahn Israel.

Chihndeyan Dihvo vo Jesucristo

2 Tahn min ne, chihquentiyon emperador Augusto C6sar che conan caca nducoyaca ihyan che vate ye numachahte nan che rihquentiyon ye.

² Quenan Cirenio gobernador yahn Siria, ne cade ro min canan raconahn caca se ihyan. ³ Nducoyaca ihyan, adecotino che chenah ye ne, va che cahh ye, conan caca ye yan nan che chica ndata yahn ye. ⁴ Jos6 ne, chica ye yan Nazaret, estado yahn Galilea, cuahn ye yan Bel6n, estado yahn Judea, yan vaco David, te ndata yahn David ihyan. ⁵ Min va che conan caca ye. Namin min va che conan caca Mar6a, ihyan min che va ndudo yahn ye che cahnevaco ye nduco vih. Ihyan min ne, a nun cuhndeyan daya ye.

⁶ Cuahn che chenah ye Bel6n ne, nda ro yahn Mar6a che cuacoyahn ye. ⁷ Min chihndeyan daya ye che menan, ne chahcotuma ye decuah me nduco tino. Nducote hua ndaca ye nde ama vah ne, chahtenan ye ama vaco yuhdo. Chete ama inguhto nan che reh nun yuhdo, min din dave ye nan che chacondihte ye decuah me.

⁸ Nino yan Bel6n vatenduche ama o ihyan, redin ye cudado itecuche yahn ye.

⁹ Nahmin ne, nda ama 6ngel che dechuh Dihvo vo Dendiohs nan ihyan chahn.

Adenan chiya dave nan che chenun ye, ne ama dihya ye chi. ¹⁰ Ate rahn 6ngel me ri ye ihyan:

—Hua dihya nchuhn co, te coch6, chec6 ama ndudo ndah, ne ama co yeno nducoyaca ihyan. ¹¹ Man ro cuh ne, min yan vaco David chihndeyan ama decuah. A decuah min che Dihvo vo CRISTO, ihyan min che ndedevahn ye nchuhn. ¹² Codevano nchuhn te cuaco ndudo che r6 nchuhn, te ntaca ne decuah me, ndacotuma tino, quendite chete vaco yuhdo.

¹³ Adenan nda ama yahn 6ngel che chica ye vahchetero, chinduco ye 6ngel me, ndeva ye yavenan Dendiohs, ne rahn ye:

¹⁴ ¡Ndahca che ndeva nducoyaca ihyan numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero!

Muhn iyehense cuh ne, nducoyaca ihyan che yeno Dendiohs nduco ye ne, din Dendiohs che ndahca cuahtenan ye nduco vih.

¹⁵ Cuahn che conahn 6ngel chahn vahchetero ne, ihyan che redin ye cudado itecuche ne, rahn ye:

—Cuhn vo nduco vih yan Bel6n, quendihchero vo vederihno che chi, nduhca che dechuh Dendiohs ndudo yuhn vo.

¹⁶ Ndetahno cuahn ihyan chahn, ne ntaca ye Mar6a nduco Jos6 nduco decuah me che quendite chete vaco yuhdo.

¹⁷ Cuahn che ndihchero ihyan chahn decuah me ne, rente ye nduhca che rahn 6ngel me yahn decuah me. ¹⁸ Nducoyaca ihyan che chihnevan ye che rente ihyan chahn ne, ama rahn ino ye. ¹⁹ Mar6a ne, quenun ino ye nducuah che rente ihyan chahn, ne ndeva ye ndudo me chete chedave yahn ye. ²⁰ Tuhme conahn ihyan chahn, rendeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs, te a chinahn nducuah ndudo che dechuh Dendiohs yahn

ye, ne a man ye chihnevan ye man, ndihchero ye man.

Simeón nduco Ana

²¹ Chi nine ro me ne, nahn ye seña decuah me, ne chaconahn ye che duche JESUS, a nduhca che rahn ángel me ri ye María nde ro menan cuahn che ametah conun daya ye.

²² Moisés ne, dirun ye te ihyan ndahta che cuacoyahn ye ne, hua co condá ye chete yaco, nde tuno ro che a ndihco cade Dendiohs. María ne, quenan rino ye nde tuno ro min, tuhme cuahn ye nduco José yan Jerusalén, quenda ye decuah me, cava che nahma ye nan Dendiohs. ²³ Tihca din ye, te a nihnde cade nan ley yahn Dendiohs: “Nducoyaca checahya chahn che rahteyan menan ne, va che cahco vih ihyan, cava che din ntiyon yahn Dendiohs.” ²⁴ Namin ndihco cade Dendiohs te nducoyaca ihyan ndahta che cuhndeyan daya ye ne, va che cah ye o icui, o o pichón cahya, cava che co te vedino, ne cah María vedino min.

²⁵ Ro min ne, min yan Jerusalén va ama ihyan che duche ye Simeón. Ihyan min ne, ndah ihyan ye nan Dendiohs, ne quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan. Quenan rino ye ro che ndedevahn Dendiohs ihyan nación yahn Israel. ²⁶ Cah Vaco Ndah yahn Dendiohs, che checadino ye te hua coh ye nde nda ro che ndihchero man ye ihyan min che dechuh Dihvo vo Dendiohs, cava che ndedevahn ye ihyan iyehense. ²⁷ Din Vaco Dendiohs che cuahn Simeón yaco chahte, ne ura min nda José nduco María cava che nahma ye decuah me nan Dendiohs nduhca che a nihnde cade nan ley che dirun Moisés. ²⁸ Simeón ne, chetah ye decuah me, quenuhn ye. Ndeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs, ne rahn ye:

²⁹ Dihvé Dendiohs, man ne, a co ndacá iyehense cuh.

Hua dehva rahcó, te a chinahn ndudo che te ne, checadinó.

³⁰ A ndihchero man decuah cuh yahn ne che ndedevahn ihyan iyehense.

³¹ A dechuh ne cava che ndedevahn ihyan iyehense.

³² Man che cuaco codevano ihyan tama nación Ndudo yahn ne, ne ndeva nducoyaca ihyan yavenan ihyan yahn ne, ihyan nación yahn Israel.

³³ José nduco María ne, ama chahn ino ye yahn ndudo che tihca rahn Simeón yahn decuah me. ³⁴ Tuhme chica Simeón Dendiohs cava ihyan chahn, ne rahn ye nduco María:

—Condihche. Cuahn che cuihta decuah cuh che dechuh Dendiohs ne, ama yahn ihyan co tan ye nduco. Chemin che van ihyan nación yahn Israel ne, ama yahn ihyan ndevahn ye, ne ama yahn ye conda ye. ³⁵ Nduco tihca cuhnde ro vederedecadino yahn queri ama ye. Me di ne, va che choh ama vedeyah chahte.

³⁶ Min chete yaco quenun ama indihthe ndahta che duche ye Ana. Ihyan min ne, rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs. Fanuel duche chida ye, ndata yahn Aser. Chihno ndache nduyo che chihnevaco ye ne, chih inchahn ye. ³⁷ Ro min ne, a cun raco cun nduyo ye. Ro man, vino man, quenun ye chete yaco, revah ye man, ri-hnde ye yahte man. ³⁸ Nda ye ura min, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Cahndudo ye yahn decuah me, chihnevan ama yahn ihyan che chenán rino ye ro che ndedevahn Dendiohs ihyan yan Jerusalén.

Chihta Dihvo vo Jesucristo yan Nazaret

³⁹ José nduco María ne, dinahn ye nducuahn che ndihco cade Dendiohs, tuhme conahn ye yan vaco ye Nazaret, estado yahn Galilea. ⁴⁰ Dihvo vo Jesucristo ne, rihta ye, ne ama va vedede-

vano yahn ye. Dendiohs ne, ama yahino ye ihyan.

Quenun Dihvo vo Jesucristo yaco chahte

⁴¹ Nduyo nduyo, ro che renda vihco ro yudo ne, rahn José nduco María yan Jerusalén. ⁴² Cuahn che chi Dihvo vo ndichio nduyo ne, cuahn tun ihyan chahn vihco me. ⁴³ Chuh vihco me ne, conahn ye, nde hua devano ye te quenan ca Dihvo vo min yan Jerusalén. ⁴⁴ Rahco ye te co van ihyan che a conahn ye chinduco ye, ne rinuhn ye ihyan van ihyan yahn ye man, ihyan rendihche ye man. A numa ro vatechica ye, ⁴⁵ ate nducote hua ntaca ye ihyan ne, ndaconan tun ye yan Jerusalén, rinuhn ye ihyan.

⁴⁶ Nde nan che chi ino ro che rinuhn ye ihyan ne, ntaca ye ihyan chete yaco van sahn devano ley che dirun Moisés. Min quenun ye, rihnevan ye che rente sahn chahn man, retumarune ye sahn man. ⁴⁷ Namin sahn chahn ne, retumarune se ihyan, ne ama rahn ino se yahn che ama va vededevano yahn ye man, yahn ndudo che rendahconan ye man. ⁴⁸ Cuahn che ndihchero José nduco María che min quenun ye ne, ama chahn ino ye, ne rahn María:

—Dayá, ¿dehco che tihca din nduco nuhn?, te u nduco chide, ama chuhrihn nuhn, rendedecadino nuhn cave, rinuhn nuhn di.

⁴⁹ Ndahconan Dihvo vo yahn ye:

—¿Dehco che rinuhn nchuhn u? ¿A hua devano te nan ntiyon yahn Chidá va che conán?

⁵⁰ Ate hua chenahn ihyan chahn deh cuande che tihca rahn ye.

⁵¹ Tuhme conahn ye nduco ihyan chahn yan vaco ye, Nazaret. Quendi redinahn ye che rahn ihyan chahn, ne quenun ino María nducahn. ⁵² Dihvo vo ne, chihta ye, ne chi chahte vededevano

yahn ye. Ndahca quenan ye nan Dendiohs man, nan ihyan man.

Rahndudo Juan Bautista che va che nto ino ihyan nunde yahn ye

3 Cuahn che chi ntiyon nduyo che quenan Tiberio César emperador ne, Poncio Pilato quenan se gobernador yahn Judea. Herodes quenan se gobernador yahn Galilea, ne dihno Herodes che duche se Felipe, quenan se gobernador yahn Iturea nduco Traconite. Lisanías quenan se gobernador yahn Abilinia. ² Anás nduco Caifás che chidocuyan che tahque ndinan. Nduyo min quechica Juan, daya Zacarías, yahn nan che metah duhva. Min cah Dendiohs che checadino ye ndudo che cuahndudo ye. ³ Chihto ico Jordán canan rahndudo Juan che nto ino ihyan nunde yahn ye man, che cuedenune ye man, cava che nchahco Dendiohs yahn ye. ⁴ Tihca chihnahn nduhca che dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

Cuahndudo ama se min yahn nan che metah duhva tuhca:

“Cuihcoyan nchuhn chedave yahn ne, te a nun nda Dihvo vo.

⁵ Ihyan che redendah ye yune che ndahca ne, rendedecuto ye ya man, rihtera ye ico man, cuete man, rene din cuaco ye nan che cueh man, rendahco nahn ye nan che chihnga man. Tihca va che cahcoyan ihyan chedave yahn ye,

⁶ te codevano nducoyaca ihyan che ndedevahn Dendiohs ihyan.”

⁷ Rahn Juan ri ye ihyan che renda ye cava che cuedenune ye:

—Nchuhn ne, nduhca cu tan tihchan ne. Hua rahco ne che nduco che cuedenune ne a ndevahn ne yahn castigo yahn Dendiohs che va che conahn. ⁸ Va che nto ino nchuhn nunde yahn ne man, ndahca cuahtenan ne nan Dendiohs man. Hua ndere rahco ne che

cochihve yahn ne che ndata yahn Abraham nchuhn, te hua redinahn ne. Ndete che nahn Dendiohs che ndere co yahn ndata yahn Abraham ne, andahre nan tu che tuhchan, co ndedecuan ca ye ndata yahn ihyan min. ⁹Nduhca che richihve ndute yahn, riquiyahn ye ne, tihca a nun techecade Dendiohs yahn nducoyaca ihyan.

¹⁰Tuhme tumerune ihyan:

—¿Deh va che din nuhn ne?

¹¹Ndahconan Juan yahn ye:

—Ihyan che va o tino yahn ye ne, va che cah ye ama yahn ihyan che metah yahn ye, ne ihyan che va che reh ye ne, va che conan ye ihyan che metah che cheh ye.

¹²Namin nda ama o sahn rica tumeçadiyo cava che cuedenune se, ne tumerune se:

—Ihyan Ricuahn, ¿deh va che din nuhn ne?

¹³Ndahconan Juan yahn se:

—Hua caca nchuhn tumecaçadiyo che tahque ndeh che co che rihquentiyon ley.

¹⁴Namin ama o sandado ne, tumerune se:

—Nuhn, ¿deh va che din nuhn ne?

Ndahconan Juan yahn se:

—Hua duco nchuhn. Hua ndere cuih nunde ne yahn ihyan. Cuahtenan ne vedeyeno nduco tume che renevihe nchuhn.

¹⁵Ama yahn ihyan rendedecadino ye yahn Juan, ne recah yeno ye chedave yahn ye, te rahco ye te co a ihyan min che va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense. ¹⁶Ate rahn Juan ri ye nducoyaca ihyan:

—Ndiyu u. Cochi tama ihyan che tahque chahte vederihquentiyon yahn ye che co u. U ne, nde hua redin yahn che co mare ama sahn decahya yahn ye. U ne, rehdenuné ihyan, ate ihyan min ne,

din ye che conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn man, din ye castigo ihyan nunde man. ¹⁷Cuahn che retiveyato ihyan trigo ne, renevahn ye ndute yahn, rih ndah ye. Ate dacheyama yahn ne, rene din dama ye, rihquiyahn ye. Atihnoça ihyan min, te a nun techecade ye yahn nducoyaca ihyan. Ihyan che ndah ihyan ye nan Dendiohs ne, quenda ye ihyan vahchetero, ne ihyan che hua ndah ye ne, dechuh ye ihyan van ruchiyahn che hua rintoh.

¹⁸Nduco ama ndeh ndudo che tuhchan, rahndudo Juan, ricuahn ye ihyan ndudo ndah yahn Dendiohs. ¹⁹Juan ne, riyahve ye gobernador Herodes yahn che quenan se nduco Herodías, ndahta yahn dihno se Felipe. Namin riyahve ye sahn yahn nducuahn nunde yahn se. ²⁰Chemin che chihquentiyon se che quenun Juan vacoyahn, ne nduco chemin decuihta nduh se nunde yahn se.

Chedenune Dihvo vo Jesucristo

²¹Cuahn che chihno chedenune ama yahn ihyan nación yahn Israel ne, nda Dihvo vo, chedenune ye. Chihno min ne, nahmin che revah ye ne, ndondah vahchetero. ²²Nduhca che ro ama icui ne, tihca chi ro Vaco Ndah yahn Dendiohs, chiya, quenun ihyan. Tuhme chihnevan ye ama ndudo che chica vahchetero che rahn:

—Di che Dayá. Yahiró di. Ama yenó ndoque.

²³⁻³⁸A tahn min che canan Dihvo vo, redin ye ntiyon yahn ye. A ri ye tenduh ndico ndiche nduyo.

Tuhca cochi ndata yahn Dihvo vo Jesucristo

Nde nan che canan ne, dendah Dendiohs Adán. Daya Adán ne, Set. Daya Set ne, Enós. Daya Enós ne, Cainán. Daya Cainán ne, Mahalaleel. Daya Mahalaleel

ne, Jared. Daya Jared ne, Enoc. Daya Enoc ne, Matusalén. Daya Matusalén ne, Lamec. Daya Lamec ne, Noé. Daya Noé ne, Sem. Daya Sem ne, Arfaxad. Daya Arfaxad ne, Cainán. Daya Cainán ne, Sala. Daya Sala ne, Heber. Daya Heber ne, Peleg. Daya Peleg ne, Ragau. Daya Ragau ne, Serug. Daya Serug ne, Nacor. Daya Nacor ne, Taré. Daya Taré ne, Abraham. Daya Abraham ne, Isaac. Daya Isaac ne, Jacob. Daya Jacob ne, Judá. Daya Judá ne, Fares. Daya Fares ne, Esrom. Daya Esrom ne, Aram. Daya Aram ne, Aminadab. Daya Aminadab ne, Naasón. Daya Naasón ne, Salmón. Daya Salmón ne, Booz. Daya Booz ne, Obed. Daya Obed ne, Isaí. Daya Isaí ne, David. Daya David ne, Natán. Daya Natán ne, Matata. Daya Matata ne, Mainán. Daya Mainán ne, Melea. Daya Melea ne, Eliaquim. Daya Eliaquim ne, Jonán. Daya Jonán ne, José. Daya José ne, Judá. Daya Judá ne, Simeón. Daya Simeón ne, Leví. Daya Leví ne, Matat. Daya Matat ne, Jorim. Daya Jorim ne, Eliezer. Daya Eliezer ne, Josué. Daya Josué ne, Er. Daya Er ne, Elmodam. Daya Elmodam ne, Cosam. Daya Cosam ne, Adi. Daya Adi ne, Melqui. Daya Melqui ne, Neri. Daya Neri ne, Salatiel. Daya Salatiel ne, Zorobabel. Daya Zorobabel ne, Resa. Daya Resa ne, Joana. Daya Joana ne, Judá. Daya Judá ne, Semei. Daya Semei ne, Matatías. Daya Matatías ne, Maat. Daya Maat ne, Nagai. Daya Nagai ne, Esli. Daya Esli ne, Nahum. Daya Nahum ne, Amós. Daya Amós ne, Matatías. Daya Matatías ne, José. Daya José ne, Jana. Daya Jana ne, Melqui. Daya Melqui ne, Leví. Daya Leví ne, Matat. Daya Matat ne, Elí. Daya Elí ne, José.

Tihca cochi ndata yahn José. Nducoyaca ihyan ne, rahco ye te Dihvo vo Jesucristo ne, daya José ihyan.

Chundah ne, tumarande se Dihvo vo Jesucristo

4 Dihvo vo ne, quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan, ne chica ye min ico Jordán. Din Vaco Dendiohs che cuahn ye yahn nan che metah duhva. ²Min quenan ye o raco ro, ne chundah ne, retumarande se ihyan. Nducuahn ro min ne, hua cheh ye, ne chihno min ne, chi cuico ye. ³Tuhme rahn chundah me ri se ihyan:

—Ndete che Daya Dendiohs ndih ne, cuihquentiyon ne tu cuh che ndaconda pan.

⁴Ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Nan Ndudo yahn Dendiohs a ndirun: “Ndiyu deman nduco pan co conun ico ihyan, te namin rendotenan ye Ndudo yahn Dendiohs.”

⁵Tuhme quenda chundah me Dihvo vo ama tingüete yaco, ne venchahteno nahma se ihyan nducuahn vederihquentiyon che va iyehense. ⁶Rahn se ri se ihyan:

—U té nducuahn vederihquentiyon che tihchan ndih, ndete che dinahn ne che cahmá, te u va tãh nducuahn, ne adecoduhno ihyan che náhn ne, co cãh ihyan. ⁷Ndete che cahntihya ne nan, ndeva ne yavenan ne, co yahn ne nducuahn.

⁸Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuehn vane chundah, te nan Ndudo yahn Dendiohs a ndirun: “Cuendeva yavenan Dihve Dendiohs, ne a ihyan min no codinehn che cahma ye.”

⁹Tuhme quenda se ihyan tin yaco chahte yahn yan Jerusalén, ne rahn se ri se ihyan:

—Ndete che Daya Dendiohs ndih ne, cava ne muhn. ¹⁰Hua dehva co yahn ne, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs: Dechuh Dendiohs ángel yahn ye cava che conduco ye ndih,

¹¹ din ye cudado ndih cava che hua de-hva co yahn ne.

¹² Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Namin nan Ndudo yahn Dendiohs a ndirun: “Hua tumarende Dihve Dendiohs.”

¹³ Cuahn che chihno tumarande chundah me Dihvo vo ne, conahn se. Quenan rino se nde nda ama ro che ndahca cava se.

Dihvo vo Jesucristo ne, canan redin ye ntiyon yahn ye estado yahn Galilea

¹⁴ Dihvo vo ne, quenan cuma ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, ne conahn ye estado yahn Galilea. Nducuahn yan ne, ama chetuhn ndudo yahn vederihquentiyon che quenan cuma ye. ¹⁵ Ricuahn ye chete yaco, ne rendeva nducoyaca ihyan yavenan ye.

Ndetendah ihyan Dihvo vo Jesucristo yan Nazaret

¹⁶ Nda Dihvo vo yan Nazaret nan che chihta ye, ne rahn ye yaco ndate ndate, ro che rahte tuhno ihyan. Ama ro ne, chenda ye chete yaco, ne chandi ye cava che cuahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs. ¹⁷ Sahn che redin cudado yaco me ne, cah se caca che dirun ihyan profeta Isafas ihyan. Cuahn che nta ye caca me ne, cahndudo ye nan che ndirun tuhca:

¹⁸ Vaco Dihve Dendiohs ne, quenun u. Dechuh Dendiohs u, cava che cacuahn ndudo ndah yahn ye, cahnevan nducoyaca ihyan che necun ye man, cava che cuahndudo che va ye vedeyeno che nchahco ye yahn ihyan che nto ino ye nunde yahn ye man.

¹⁹ Din che co ro nan ihyan che hua ro nan ye man, ndedevahn ihyan che yah rahno ye, redin nunde yahn ye man, cuahndudo nduhca che yahino Dihvo vo Dendiohs ihyan iyehse man.

²⁰ Chihno min ne, ndechetihve Dihvo vo caca me, necah ye sahn che redin cudado yaco me, ne chihnde ye. Nducoyaca ihyan che chenun ye chete yaco me ne, vateyan ye numacuahn vedenecon.

²¹ Tuhme rahn ye:

—Man ro cuh ne, a chinahn ndudo che chihno cahndudo, chihnevan nchuhn.

²² Chi yeno nducoyaca ihyan nduco Dihvo vo, ne rahn ino ye yahn ndudo ndah che rente ye. Ate canan tumerone ye van man ye nduco vih:

—¿A ndiyu sahn tih che daya José me?

²³ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco te nahn cahma nchuhn nducó ndudo cuh: “Doctor, tahque ndah che codique man di. Codin muhn yan vaque vederihno nduhca che din min yan Capernaum.”

²⁴ Quendi Dihvo vo, ne rahn ye:

—Cuaco rahn ri nchuhn te nde ama ihyan profeta, hua renevahnecon ihyan yan vaco ye ihyan. ²⁵ Ro menan me ne, ama chihnde cuico, te hua chan co ino nduyo quenan man. Ro min ne, ama vate ndahta vah nación yahn Israel, ne andahre min quenan ihyan profeta Elías, ²⁶ ate hua dechuh Dendiohs ihyan, cava che conan ye nde ama ndahta vah chahn. Tahque ndah ye ne, dechuh ye ihyan, cava che conan ye ama ndahta vah yahn tama nación che va te yan Sarepta, nino yan Sidón. ²⁷ Tama yune ne, a nación yahn Israel, vate ama yahn ihyan che ndi ye cah che rechá yute. Min quenan profeta Eliseo, ne namin hua din ye che ndoyahn nde ama ihyan chahn. Ate din ye che ndoyahn ama sahn nación yahn Siria che duche se Naamán, andahre sahn tama nación se.

²⁸ Cuahn che chihnevan ihyan che chenun ye chete yaco me che tihca rahn Dihvo vo ne, ama chi tan ye. ²⁹ Ndetahn necuan ihyan chahn, ne quenda ye ihyan numacuahn vedetan cuahn chihto yan nan ama tin yava yaco cava che decava

ye ihyan. ³⁰Ate hua chi din ihyan chahn tihca, te chuh Dihvo vo van nducoyaca ye, ne cuahn ye.

Quenun vaco chihnga ama se

³¹Nda Dihvo vo Jesucristo yan Capernaum, estado yahn Galilea, ne ndate ndate, ro che rahte tuhno ihyan, ricuahn ye chete yaco. ³²Ihyan che rihnevan ye che ricuahn Dihvo vo ne, ama rahn ino ye, te numacuahn vederihquentiyon yahn ye ricuahn ye.

³³Ama yune ne, chenda Dihvo vo chete yaco me, ne min quenun ama sahn che quenun vaco chihnga sahn. Ama dito cah se:

³⁴—Ndih, Jesús yahn yan Nazaret, ¿dehco che rechdenun ne yune yahn nuhn? ¿A cochi ne che decuihno ne nuhn ne? U devano duh ndih. Ndih che Daya Dendiohs.

³⁵Chihquentiyon Dihvo vo vaco chihnga me:

—¡Cuenedihn chende! ¡Cuendiquendah sahn tih!

Ndetahno din vaco chihnga me che chendave sahn min nan nducoyaca ihyan che chenun ye min. Ate hua dehva chi yahn se, ne ndiquendah sahn. ³⁶Nducoyaca ye ne, ama dihya ye chi, ne rente ye van man ye nduco vih:

—¡Ama chahte vederihquentiyon quenun cuma ihyan tih! ¡Nde vaco chihnga redinahn ndudo yahn ye, ne rendiquendah!

³⁷Numachahte estado yahn Galilea, chetuhn ndudo yahn vederihno che redin Dihvo vo.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn indahn Simón Pedro

³⁸Chihno min ne, ndiquendah Dihvo vo chete yaco me, ne cuahn ye ndevaco Simón. Indahn Simón ne, quendihte ye,

ndi ye cah ihno. Chica ihyan ndevaco ye Dihvo vo che din ye che ndoyahn ye. ³⁹Chahn nda ye nan ihyan min, ne chihquentiyon ye che cuavi cah me. Ndetahno ndoyahn ihyan min, ne necuan ye, cah ye, cheh Dihvo vo nduco combiero yahn ye.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama yahn ihyan cah

⁴⁰Ura che a chehche yahn ne, quenda ihyan nducoyaca ihyan cah yahn ye che ndeh nan cah ndi ye, cuahn ye nan Dihvo vo. Nahn tah ye queri ama ihyan cah chahn, ne ndoyahn ye. ⁴¹Van ihyan cah chahn ne, nduco ama yahn ihyan che chenun vaco chihnga ihyan, ne ndetendah Dihvo vo vaco chihnga chahn. Cuahn che rendiquendah ne, rah:

—Ndih che Daya Dendiohs.

Ate chihco yudo Dihvo vo vaco chihnga chahn, ne hua cah yune ye che cahma duh ihyan ye, te a devano che a ihyan min che a va cade che ndedevahn ye ihyan iyehanse.

Quechica Dihvo vo Jesucristo estado yahn Galilea rahndudo ye

⁴²Tama ro cuahn che a chi dave ne, cuahn Dihvo vo ama cuan nan che metah duhva, ne min cuahn ihyan yan, quenuhn ye ihyan. Ntaca ihyan chahn ihyan, ne rahn ye nduco ye che hua ndaca ye min, te nahn ihyan chahn che conan ca ye. ⁴³Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Va che cahn yan chenahn, cacuahn ndudo ndah yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, te a cava chemin che cochí.

⁴⁴Tuhme quechica ye nduh yan nduh yan, estado yahn Galilea, ricuahn ye chete yaco.

**Din Dihvo vo Jesucristo vederihno,
ne ama yahn yahca chetah Simón
nduco combiero yahn ye**

5 Ama yune ne, nti Dihvo vo chihto vine yahn Galilea, ne ama chi dama ihyan nan ye, cava che cahnevan ye Ndudo yahn Dendiohs. ² Ndihercho Dihvo vo che vate o barco nan nune chihto vine me. Ihyan che retah yahca ne, a ndiquendah ye chete barco chahn, ne ura min ne, renano ye yana yahn ye. ³ Cuahn Dihvo vo, ne chenda ye chete barco che yahn Simón, ne chica ye favor ihyan che cacahca ye barco yahn ye nan che hua nino cuahn chihto vine me. Tuhme chihnde ye chete barco me, ne canan chicuahn ye ihyan che ndi dama ye min. ⁴ Cuahn che chihno chicuahn ye ne, rahn ye ri ye Simón:

—Cuicahque barco cuh cuahn nan che yano nune, ne cuih yana yehn cava che cotah yahca.

⁵ Ndahconan Simón yahn ye:

—Ihyan Ricuahn, a numa yan din nuhn ntiyon, ne nde ama yahca hua chetah nuhn. Ate nducote a ndih che riqhentiyon ne ne, cuh yana.

⁶ Tihca din ihyan chahn, ne ama chito yahca nde a canan rendan yana me. ⁷ Tuhme din tah ihyan chahn yahn combiero yahn ye che chenun ye barco che tama me, cava che chi ye conan ye ihyan. Nda ihyan chahn, ne van nducoyaca ye decuto ye yahca nduh che o barco chahn, nde tuno adeche cuehchenun van nune. ⁸ Cuahn che ndihchero Simón che tihca chi ne, chehntihya ye nan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Dihvé, u ne, ndiyu ihyan che co cochí nan ne, te u ne, ihyan nunde u.

⁹ Tihca rahn ye, te cuahn ino ye nduco nducoyaca ihyan chahn yahn vederihno che din Dihvo vo che ama yahn yahca ndaca ye. ¹⁰ Namin cuahn ino nduh che

o daya Zebedeo che duche ye Jacobo man, Juan man. Ihyan chahn che combiero yahn Simón. Ate rahn Dihvo vo ri ye Simón:

—Dehve rahque, te nduhca che redin ntiyon che retah yahca ne, man ne, tihca din ntiyon, din dame ihyan cava che conduco ye u.

¹¹ Tuhme ndetendah ihyan chahn barco chahn van nune, ne chihcoman ye ntiyon yahn ye man, dehtenduh yahn ye man, ne cuahn ye, chinduco ye Dihvo vo.

**Din Dihvo vo Jesucristo che
ndoyahn ama sahn che ndi se
cah che rechā yute**

¹² Ama yune ne, quenan Dihvo vo ama cuan yan, ne nda ama sahn che ndi se cah che rechā yute. Cuahn che ndihchero se Dihvo vo ne, cuahn se, chehntihya se nan ye. Chica se favor ihyan, ne rahn se:

—Dihvé, a devanó te co din ne che ndoyahn, ndete che nahn ne.

¹³ Nahn tah Dihvo vo sahn, ne rahn ye: —¿Taca hua? Nahn. Man ne, a ndoyehn.

Chihno rahn ye chemin ne, a ndetahn ndoyahn se. ¹⁴ Tuhme chihquentiyon ye sahn che hua cahma se nduco nde ama ihyan taca chi che ndoyahn se. Rahn ye ri ye sahn:

—Nducote a ndoyehn ne, cuehn nan chidocuyan, ne cah vedino che ndihquentiyon Moisés, cava che ndihchero nducoyaca ihyan che a ntoyehn.

¹⁵ Ama nun chetuhn ndudo yahn vederihno che tihca din Dihvo vo, ne ama yahn ihyan ri dama ye ro ro, cava che cahnevan ye che ricuahn Dihvo vo man, cava che din Dihvo vo che ndoyahn ihyan che cah ye man.

¹⁶ Ura va ne, rahn Dihvo vo deman ye nan che metah duhva, ne min revah ye.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama sahn che ndi cheche se

¹⁷ Ama ro cuahn che ricuahn Dihvo vo ne, min vate sahn fariseo nduco sahn devano ley che dirun Moisés che chica se nducuahn yan yahn Judea man, yan Jerusalén man, cava che cahnevan se che ricuahn ye. Dihvo vo ne, redin ye che rendoyahn ihyan cah, te quenan cuma ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo Dendiohs. ¹⁸ Ura min nda ama o ihyan, nda ye ama sahn che ndi cheche se, quendite se nan yundo. Nahn condá ihyan chahn nduco se chete vah, cava che condite ye sahn nan Dihvo vo. ¹⁹ Ate hua chi chuh ihyan chahn nduco se chendevah, te ama yahn ihyan ndito ye min. Tuhme cocha ye tin vah me, ne ntihne ye ama ndi ima vah. Nde min ndedevah ye yundo nan che quendite se cuahn chete vah nan nducoyaca ihyan. Nduco tihca nda se nan Dihvo vo. ²⁰ Ndiheche Dihvo vo nduhca che ritahno ihyan chahn, ne rahñ ye ri ye sahn che ndi cheche me:

—A nchahcó nunde yehn.

²¹ Sahn fariseo chahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, rendecadino se: “¿Duh sahn tih che redin duche yahn se Dendiohs?, te nde ama ihyan hua co nchahco ye nunde, atenan Dendiohs.”

²² Ate a devano Dihvo vo che tihca rendecadino sahn chahn, ne rahñ ye ri ye sahn:

—¿Dehco che tihca rendecadino nchuhn? ²³ ¿Deh che tahque ndahca cahmá: “A nchahcó nunde yehn,” o cahmá: “cuenecuen, cuique”? ²⁴ Ate cava che cadino nchuhn te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, va vederihquentiyon yahn cava che nchahcó nunde yahn ihyan muhn iyehñse cuh ne, condiche ne.

Tuhme rahñ ye ri ye sahn che ndi cheche me:

—Rihquentiyón di. Cuenecuen, cotah yundo yehn, conahn ndevaque.

²⁵ Ndetahno necuan se, chetañ se yundo yahn se, ne numacuahn vedeyeno rendeva se yavenan Dendiohs. Chuh se mendahn yahn nducoyaca ihyan che chenun ye min, ne conahn se ndevaco se. ²⁶ Rahñ ino nducoyaca ihyan chahn, ne rendeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs, ne rahñ ye:

—Man che cuaco ne, ndihchero vo vederihno.

Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye Leví che conduco se ihyan

²⁷ Cuahn che chica Dihvo vo min ne, ndihchero ye ama sahn rica tume cade iyo che duche se Leví, va se nan che rica se tume. Rahñ ye ri ye sahn:

—Cuhn vo ndoque, condoque u.

²⁸ Ndetahno chihcoman se ntiyon yahn se man, nducuahn che va yahn se man, ne necuan se, cuahn se, chinduco se Dihvo vo.

²⁹ Adiva ne, chihquentiyon Leví che chindah comida ndevaco se, ne cah se, cheh Dihvo vo nduco ama yahn ihyan, chenun van ama yahn sahn rica tume cade iyo. ³⁰ Ama o sahn fariseo nduco sahn devano ley che dirun Moisés ne, chi yudo yahn se, ne tumerune se ihyan apóstol yahn Dihvo vo:

—¿Dehco che tihca redin nchuhn che reh ne, rih ne dama nduco sahn nunde man, nduco sahn rica tume cade iyo man ne?

³¹ Ndahconan Dihvo vo yahn sahn chahn:

—Ihyan che hua cah ye ne, hua rendotenan ye sahn doctor, ate ihyan che cah ye ne, nahn ye sahn. ³² Atihnocá u, te nda cava ihyan nunde cava che nto ino ye nunde yahn ye, ndiyu cava ihyan che rahco ye che metah nunde yahn ye.

**Sahn devano ley che dirun
Moisés ne, tumerune se Dihvo
vo Jesucristo yahn yahte**

³³Tuhme tumerune sahn chahn Dihvo vo:

—¿Dehco che sahn che rahn nduco Juan Bautista nduco sahn che rahn nduco sahn fariseo ne, ama rahte se yahte man, revah se man, ne sahn che rahn ndoque ne, reh se man, rih se man, ro ro ne?

³⁴Ndahconan Dihvo vo yahn se:

—A devano nchuhn te ihyan che nduco ye sahn rihnevaco ne, hua rahte ye yahte. ³⁵Ate ndete che cuavi sahn min ne, tuhme che cuaco ne, cuahte ye yahte.

³⁶Namin nte ye tama te o ejemplo, chihnevan sahn chahn:

—Nde ama ihyan ne, hua rendeh ye ama tino ra cava che necahnan ye ama tino ndico. Ndete che tihca din ye ne, din ye che conda tino ra me. Avane ne, ama ndi tino ra nan tino ndico ne, chihnga ro, te hua dama. ³⁷Namin nde ama ihyan hua rih ye vino ra chete ima ndico, te redin vino che rendan ima, ne rinda vino man, ima man. ³⁸Chemin che nahn che cuih ihyan vino ra chete ima ra, cava che hua dehva co yahn vino man, ima man. ³⁹Ihyan che rih ye vino ndico ne, hua nahn cuh ye che ra, te rahn ye te tahque ndah rihn vino ndico.

Ihyan apóstol ne, tico ye indo trigo

6 Ama ro che rahte tuhno ihyan ne, chuh Dihvo vo nan va chendata. Ihyan apóstol yahn ye ne, tico ye indo trigo, ne rendihvenun tah ye, reh ye ndute yahn. ²Tuhme rahn ama o sahn fariseo ri se ihyan chahn:

—¿Dehco che tihca redin nchuhn?, te a va cade che hua co din vo ntiyon ro che rahte tuhno ihyan.

³Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—¿A hua ndihchenan nchuhn che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs nduhca che din David ro che chi cuico ye nduco combiero yahn ye? ⁴A devano ne nduhca che chenda ye chete yaco yahn Dendiohs, ne cheh ye pan che va min, ne cah ye, cheh ihyan che nduco ye. Ate nduco nduh hua quendihco ye nunde, andahre pan chemin chan, a ndi vedino yahn Dendiohs, ne atenan chidocuyan co cheh ye.

⁵Quendi Dihvo vo rahn ye nduco sahn chahn:

—U che rinducó nducoyaca ihyan ne, rihquentiyón nde nducuah che redin ihyan ro che rahte tuhno ye.

**Dihvo vo Jesucristo ne, din
ye che ndoyahn ama sahn
che ndi cuma tah se**

⁶Tama ro che rahte tuhno ihyan ne, chenda Dihvo vo chete ama yaco, chicuahn ye. Min quenun ama sahn che ndi cuma tah cuaco se. ⁷Sahn devano ley che dirun Moisés man, sahn fariseo man ne, rihno se Dihvo vo ndete che din ye che ndoyahn sahn min ro che rahte tuhno ihyan, cava che cuih nunde se yahn ye. ⁸A devano Dihvo vo che rendecadino sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn che ndi cuma tah me:

—Cuenecuen, cuandi mendahn.

Necuan sahn min, chandi se. ⁹Tuhme rahn ye ri ye sahn chahn:

—Man ne, tumerune nchuhn: ¿Deh din vo ro che rahte tuhno ihyan ne? ¿A din vo che ndah, o din vo che hua ndah ne? ¿A cah yune vo che coh ihyan, o ndedevahn vo ihyan ne?

¹⁰Chaconan ye, ndihchero ye nducoyaca sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn che ndi cuma tah me:

—Cuacondihque tah.

Chacondihco tah se, ne ndetahno ndoyahn tah se. ¹¹ Ama chi tan sahn chahn, ne rente se van man se nduco vih deh din se nduco Dihvo vo.

Tendahnun Dihvo vo Jesucristo ndichio apóstol

¹² Tahn min ne, cuahn Dihvo vo ama cuete, ne min covah ye numa yan. ¹³ Cuahn che chi dave ne, nedin dama ye ihyan che rinduco ye ihyan, ne tendahnun ye ndichio ihyan chahn cava che co ye apóstol. ¹⁴ Ama ihyan chahn ne, Simón, ne chaconahn Dihvo vo che duche ye Pedro. Ihyan chenhahn ne, Andrés, dihno Simón man, Jacobo man, Juan man, Felipe man, Bartolomé man, ¹⁵ Mateo man, Tomás man, Jacobo, daya Alfeo man, Simón Zelote man, ¹⁶ Judas, dihno Jacobo man. Namin nduco ama se Judas Iscariote, sahn min che ndihcue ndeh se Dihvo vo.

Chicuahn Dihvo vo Jesucristo ama yahn ihyan

¹⁷ Cuenchahn Dihvo vo cuete me, ne ndo ye ama ya ico nduco ihyan chahn. Namin ama yahn ihyan che vate ye estado yahn Judea man, yan Jerusalén man, chihto yan Tiro nduco Sidón man, ndo dama ye min nduco ye. Nda nducoyaca ihyan chahn, te nahn cahnevan ye che ricuahn Dihvo vo man, nahn ye che din Dihvo vo che ndoyahn ye man. ¹⁸ Namin ndetendah Dihvo vo vaco chihnga che chenun ihyan. ¹⁹ Ihyan che cah ye ne, nahn nahn tah ye Dihvo vo yahn che quenán cuma ye vederihquentiyon chahte, ne nducoyaca ihyan che tihca redin ye ne, ndetahno rendoyahn ye.

Ihyan che ndah ro yahn ye

²⁰ Tuhme ndihchero Dihvo vo Jesucristo ihyan che rinduco ye ihyan, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nchuhn che chevah ne man, che necun ne man ne, ndah ro yahn ne, te ndi cuande ne van ihyan yahn Dendiohs.

²¹ Ndah ro yahn nchuhn che nahn cahnevan ne Ndudo yahn Dendiohs, te din ye conahn ne.

'Ndah ro yahn nchuhn che ndache ri ne, te din Dendiohs che co yeno ne.

²² Ndah ro yahn nchuhn cuahn che cava u che rinduco nducoyaca ihyan, co tan ihyan nduco ne man, hua co ndihche ye nchuhn man, cahva ye nduco ne man, ndere cahma ye te duhtuno ihyan ne man. ²³ Ro che tihca din ihyan nduco ne ne, ndahca che cah yeno ne chedave yahn ne, te cuahn che nda ne vahchetero ne, a va yan che ndah cava ne. Ndahca che necahco ne te ihyan ndico yahn ihyan tan chahn ne, a tihca din ye nduco ihyan profeta.

²⁴ Ate yah ri cava ihyan cuihca, te atenan man ro cuh che vate ye vedeyeno.

²⁵ Yah ri cava ihyan che hua rendotenan ye Ndudo yahn Dendiohs che rahco ye, te nda ro che ndotenan ye.

'Yah ri cava ihyan che yeno ye, te nda ro che co ran ye.

²⁶ Yah ri cava ihyan che rahn nducoyaca ihyan che ndah ihyan ye, te ihyan ndico yahn ihyan chahn tihca rahn ye yahn ihyan che din ca ye che profeta ye.

Nahn che din yahino vo ihyan che hua ri rendihche ye uvo

²⁷ Rahn ri nchuhn: codin yahino ne ihyan che hua ri rendihche ye nchuhn. Codin ne che ndah nduco ihyan che tan ye nduco ne. ²⁸ Ndah cahma ne yahn ihyan che rahva ye nduco ne, covah ne cava ye. ²⁹ Ndete che va ihyan che din tan ye nduco ne ne, hua dama co ne nduco ye. Ndete che nahn cahnevi ihyan tino rendiche nchuhn ne, tahque ndah cuahnevan ne che cahnevi ye nde cahteca ne che co che cuhma ne nduco ye. ³⁰ Adecoduhno ihyan che caca ye de-

htenduh yahn ne, cocah ne, ne ihyan che cahnevi ye deh che va yahn ne ne, hua ndaca ne. ³¹Nduhca che nahn nchuhn che ndah din nducoyaca ihyan nduco ne ne, tihca codin ne che ndah nduco ye.

³²Ndete che din yahino nchuhn deman ihyan che yahino ye nchuhn ne, ¿dehra cochihve yahn ne? Nde ihyan che duhtuno ihyan ye ne, tihca redin ye. ³³Ndete che deman ihyan che ndah ihyan ye nduco nchuhn, ndah din ne nduco ye ne, ¿dehra cochihve yahn ne? Nde ihyan che duhtuno ihyan ye ne, tihca redin ye. ³⁴Ndete che deman ihyan che co nedihve ye yahn nchuhn, cah ne, tumanan ye ne, ¿dehra cochihve yahn ne? Nde ihyan che duhtuno ihyan ye ne, tihca rech ye, retumanan combiero yahn ye che co nedihve ye yahn vih. ³⁵Ate nchuhn ne, codin yahino ne nde ihyan che hua ri rendihche ye nchuhn. Codin ne che ndah. Cocah nchuhn, tumanan ihyan, nde hua cuahtenan rino ne che nevihve yahn ne. Ndetete che tihca din nchuhn ne, Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye ne, ndahco menun ndahva ye yahn ne, nedin daya ye nchuhn, te ihyan min ne, ndah ye nde nduco ihyan che duhtuno ihyan ye man, ihyan che nde hua renecah ye nundihve cuahn ihyan man. ³⁶Nduhca che renan vahino Chida nchuhn nducoyaca ihyan ne, tihca codin ne.

Nduhca che va che cuahtenan vo nduco ihyan

³⁷Hua ndahchenan nchuhn ihyan, ne hua conan cuma che techecade Dendiohs yahn ne yahn nunde min, din ye castigo nchuhn. Cuenchahco ne yahn ihyan, ne nchahco Dendiohs yahn ne. ³⁸Codin nchuhn che ndah nduco ihyan, ne din Dendiohs che ndah nduco ne, nde tihdenan ca ye ndahco menun ye yahn ne. Tihca, te nduhca che redin ne nduco

ihyan ne, atihnocā ndahco menun Dendiohs yahn ne.

³⁹Tuhme nte Dihvo vo ejemplo cuh, chihnevan ihyan chahn:

—A devano nchuhn te ama sahn nan ve hua co quendanan se tama sahn nan ve, te coranun nduh che o se ive yahn. ⁴⁰Tahque devano ihyan ricuahn che co ama sahn che rahh. Ate cuihno cuahn sahn min ne, anduhneva che devano ihyan ricuahn yahn se ne, tihca codevano se. Hua chuhnan vededevano yahn se.

⁴¹Ndetete che rihco nchuhn cudado nunde yahn tama ca ihyan, ne hua retumacah ne nunde yahn man ne ne, anduhneca ndete che ndihchero ne ama iyaca che quenun ndutenan ye, ate nde hua retumacadino ne che quenun ama vihto ndutenan man ne. ⁴²Ndetete che tihca ne, o nan o chende ne. Nde hua quenān yahn ne che cahma ne co ne ihyan: “Conán di cava che hua condihque nunde”, te nde hua retumacadino ne che tahque chihnga redin man ne. Tahque ndah che dinoca cahcomān ne che chihnga redin ne, tuhme co conan ne ihyan cava che runecade cochica ye.

Ejemplo yahn yahn ndata

⁴³Yahn ndata che ndah ne, ndah ndute yahn, ne yahn ndata che hua ndah ne, hua ndah ndute yahn. ⁴⁴Ama yahn ndata ne, ro deh yahn cuahn che ri ndute yahn. Ndute higo ne, hua retun ihyan tin yahn yan, nde hua retun ye uva nan dihyo yan. ⁴⁵Ihyan che ndah ye ne, redin ye dehtenduh che ndah, te ndah chedave yahn ye, ne ihyan che hua ndah ye ne, redin ye dehtenduh che hua ndah, te hua ndah chedave yahn ye. Nan ndudo yahn ihyan ne, rihcoro nduhca ihyan ye.

⁴⁶¿Dehco che rahh nchuhn ri ne u: “Dihve nuhn, Dihve nuhn ne”?, te hua redinahn ne che rihquentiyón. ⁴⁷Adecoduhno ihyan che renda ye nan man, che

rihnevan ye che ráhn man, che redinahn ye che rihquentiyón man ne, cahmá có nchuhn duh nduhcá ye. ⁴⁸ Ihyan min ne, nduhcá ihyan che chihno ye vaco ye, ne yano chino ye nde nan yava, ne min chihco ye name yahn. Cuahn che chihnta ico ne, ama dito chahn nune nan vah me. Ate hua chi quenda nune vah me, te nan yava va name yahn. ⁴⁹ Me ihyan che rihnevan ye ndudo yáhn, ne hua redinahn ye ne, ihyan min ne, nduhcá tama ihyan che chihno ye vaco ye, nde hua chihco ye name yahn. Cuahn che chihnta ico ne, ama dito chahn nune nan vah me. Ndora vah me, ne chihno chinda.

Nduhcá che chitahno ama capitán

7 Cuahn che chihno chicuahn Dihvo vo ihyan chahn ne, cuahn ye yan Capernaum. ² Ama capitán che va ye yan min ne, va sahn decahya yahn ye che ama yahino ye sahn, ne chetah cah sahn. Ama tahn ndi se, adeche coh se. ³ Cuahn che checadino capitán me yahn Dihvo vo che redin ye vederihno ne, dechuh ye ama o ihyan ndinan yahn ihyan nación yahn Israel, cava che caca ye favor ihyan che cahñ ye, ne din ye che ndoyahn sahn decahya me. ⁴ Chahn ihyan chahn nan Dihvo vo, ne ama chica ye favor ihyan, ne rahñ ye:

—Capitán cahñ ne, ndahcá che conan ne ihyan, ⁵ te yahino ye nación yuhn vo, ne chihno ye ama yaco yahn nuhn.

⁶ Tuhme cuahn Dihvo vo nduco ihyan chahn. Cuahn che a nda nino ye ne, dechuh capitán me ndudo nduco ama o amigo yahn ye, rahñ ye tuhca:

—Dihvé, hua denduh ne ndih cava no u, che chi ne nde chete vacó. ⁷ A devanó te u ne, ndiyu ihyan che co chí nan ne. Nde nan che cochi ne, cuihquentiyon ne, ne ndoyahn sahn decahya yáhn. ⁸ Che cahcantiyon ne ne, a devanó te va che conahn, te namin u ne, va ihyan che te ye vederihquentiyon quenán cumá, ne

vate sandado yáhn. Rihquentiyón ama se che cahñ se, ne rahn se, ne rihquentiyón tama se che chi se, ne rechi se, ne nducuahn che rihquentiyón sahn decahya yáhn ne, redinahn se.

⁹ Yahn che tihca rahñ capitán me ne, cuahn ino Dihvo vo, ne chaconan ye, ndihchero ye ihyan che nduco ye, ne rahñ ye:

—Cuaco rahñ rí nchuhn te nde numachahte nación yuhn vo ne, hua rendacá ihyan che tihca ama ritahno ye.

¹⁰ Cuahn che ndaconan ihyan che chahn ye ntiyon yahn capitán me ne, ntaca ye sahn che adeche coh me che a ntoyahn se.

Ndedetuhche Dihvo vo Jesucristo ama tenahn, daya ama ndahta vah

¹¹ Chihno min ne, Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye man, ama yahñ ca ihyan man, cuahn ye ama yan che duche Naín. ¹² Cuahn che nda ye viyan me ne, tahn nun ye ihyan che cuahn ye cuhche ye ama tenahn daya ama ndahta vah. Ama ndiyahn ra sahn dihn min yahn ndahta vah me, ne ama yahñ ihyan nduco ye. ¹³ Cuahn che ndihche Dihvo vo ndahta vah me ne, quenán vahino ye tahn, ne rahñ ye ri ye tahn:

—Hua cueque.

¹⁴ Tuhme chahn nda ye, ne cahñ tah ye yave yahn tenahn me, ne sahn che nda se yave me ne, chahtendi rino se. Rahñ ye ri ye tenahn me:

—¡Cuenequen!

¹⁵ Ndetahno necuan sahn dihn che a ndih me, ne canan rente se. Tuhme necah Dihvo vo sahn chaco se. ¹⁶ Ama cuahn ino nducoyaca ihyan, ne rendeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs, ne rahñ ye:

—Nda ama profeta van uvo, ihyan yahn Dendiohs. ¡Ama chahte vederihquentiyon quenán cuma ye! Dechuh Dendiohs ihyan.

¹⁷ Ama chetuhn ndudo yahn vederihno che din Dihvo vo numachahte estado yahn Judea man, nduh cuan nan che nino min man.

**Dechuh Juan Bautista ihyan
che rinduco ye ihyan nan
Dihvo vo Jesucristo**

¹⁸ Ihyan che rinduco ye Juan Bautista ne, rahn ye ri ye ihyan yahn nducuahn vederihno che redin Dihvo vo. Tuhme cah Juan o ihyan chahn, ¹⁹ ne dechuh ye ihyan cava che tumerune ye Dihvo vo, a ihyan min niyon ihyan che a va cade che dechuh Dendiohs ihyan, ndedevahn ye ihyan iyehense, o cuahtenan rino ye tama ihyan. ²⁰ Nda ihyan chahn nan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Juan Bautista ne, dechuh ye nuhn, tumerune nuhn ndih: ¿A ndih ihyan che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehense, o cuahtenan rino nuhn tama ihyan ne?

²¹ Ura min din Dihvo vo che ndoyahn ama yahn ihyan cah man, din ye che chi ro nan ihyan che ve nan ye man, ndetendah ye vaco chihnga che chenun ihyan man. ²² Tuhme ndahconan ye yahn ihyan chahn che dechuh Juan:

—Conahn nchuhn, cuenecah cuande ne Juan yahn nducuahn che ndihchero ne man, che chihnevan ne man. Ihyan che ve nan ye ne, redin che ri ro nan ye. Ihyan che ndi cheche cah ye ne, redin che rica ye. Ihyan che ndi ye cah che rechā yute ne, redin che rendoyahn ye. Ihyan che a ndih ye ne, rendedetuhché ihyan. Ihyan che necun ye ne, ricuahn ndudo ndah yahn Dendiohs ihyan. ²³ Ndah ro yahn ihyan che ritahno ye che dechuh Dendiohs u.

²⁴ Cuahn che conahn ihyan chahn ne, rente Dihvo vo nduco ihyan che chenun ye min yahn Juan, ne rahn ye:

—¿Deh che chahn nchuhn, ndihchero ne min yahn nan che metah duhva?

¿A ama nduco che ra yuhne? ²⁵ ¿Duh che chahn nchuhn, ndihchero ne tuhme? ¿A ama sahn che ninevaca se nduco tino ndah? A devano nchuhn te sahn che renevaca se nduco tino ndah man, rahte se vihco man ne, sahn chahn ne, chete vaco rey chenun se. ²⁶ Tuhme ne, ¿duhra che chahn nchuhn, ndihchero ne? ¿A ndiyu ama profeta? Cuaco niyon, te ihyan min ne, tahque chahte vederihquentiyon che quenan cuma ye che co ihyan profeta chenahn. ²⁷ A yahn ihyan min che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Con dihche, dechuh ama sahn tahque menan ca che co di, cuahndudo se ndudo yahn.

Cahcoyan se chedave yahn ihyan, cava che nevahnecon ye di.

²⁸ Rahn ri nchuhn te van nducoyaca ihyan iyehense ne, Juan Bautista che tahque chahte vederihquentiyon che quenan cuma ye. Ate ihyan che tahque necun ye van ihyan che rihquentiyon Dendiohs ne, tahque ndah ro yahn ye che co ihyan min.

²⁹ Cuahn che tihca rahn Dihvo vo ne, ama yahn ihyan yan, nde sahn rica tumeçadiyo, ndeva ye yavenan Dendiohs, te chahn ye, chehdenune Juan ihyan.

³⁰ Ate sahn fariseo nduco sahn devano ley che dirun Moisés ne, chahcotahn se che rihquentiyon Dendiohs, te hua chahn se che chehdenune Juan sahn.

³¹ Tuhme rahn Dihvo vo:

—¿Deh cahma yahn nchuhn che vate ne man ro cuh ne? ³² Nchuhn che vate ne man ro cuh ne, nduhchan sahn cahya che rahn se ri se combiero yahn se: “Tive nuhn cu retive, ne hua ndeh nchuhn. Cah ran nuhn nduhca che rah ran ihyan nan ndih tenahn, ne hua chaco nchuhn.”

³³ Tihchan nchuhn, te nda Juan Bautista, ne hua cheh ye pan, nde hua chih ye vino, ne rahn ne te quenun vaco chihnga ihyan. ³⁴ Nda u che rinduco nducoy-

aca ihyan, ne réh man, ríh man, ne rahn nchuhn: “Nga ama se, ne ama reh se man, ama rih se vino man, rinduco se ihyan nunde man, sahn rica tumecadiyo man.” ³⁵ Ate dehve din yahn che tihca rahn nchuhn, te nducoyaca ihyan devano, renahn ye te vededevano yahn Dendiohs ne, chemin che richihve.

Nchahco Dihvo vo Jesucristo yahn ama tahn nunde

³⁶ Ama sahn fariseo ne, yahve se Dihvo vo che cheh ye nduco se, ne cuahn ye ndevaco se. ³⁷ Ama tahn nunde che va te yan min ne, checadino te che min chete vaco sahn fariseo me va Dihvo vo, reh ye. Tuhme nda te, nda te ama frasco nunedan. ³⁸ Chahn nda te, ne chehntihya te nan Dihvo vo. Ama raco te, ne canan te redechanda te cah ye nduco nune ndutenan te. Rendedetih te nduco yudo tin te. Retenan te cah ye, ne chacotahma te nunedan me. ³⁹ Ndihe sahn fariseo me, ne ndedecadino se: “Tahn tih ne, chihnga ihyan te. Ndete che cuaco che profeta ihyan tih ne, cadino ye duh ihyan te.” ⁴⁰ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn fariseo me:

—Simón, nté ama ejemplo, cahneven.

Ndahconan Simón:

—Ihyan Ricuahn, cuente ne, cahneván.

⁴¹ Rahn ye:

—O se ne, quendihco se yahn ama ihyan. Ama se ne, quendihco se uhn ciento, ne tama se ne, quendihco se o raco ndiche. ⁴² Nducote metah dehva yahn sahn chahn ne, hua chi nedihve se yahn ye. Ate nchahco ye yahn nduh che o se. Man ne, cahme co u: ¿Cha sahn chahn che tahque yahino se ihyan min ne?

⁴³ Ndahconan Simón:

—Rahcó te sahn che tahque ndeh quendihco se yahn ye.

Rahn Dihvo vo ri ye Simón:

—Ndahca rahn.

⁴⁴ Chaconan ye, ndihchero ye ndahta me, ne tuhme rahn ye ri ye Simón:

—¿A chihque cudado nduhca che din ndahta tih ne? Chendá chete vaque, ne hua te nune cava che ntu cáh, ate ndahta tih ne, dechanda te cáh nduco nune ndutenan te, ne ndedetih te nduco yudo tin te. ⁴⁵ Di ne, hua tenan u che nevahnecon u, ate ndahta tih ne, nde ura che ndá ndevaque, nde meniyon ne, hua reguan te retenan te cáh. ⁴⁶ Hua chih aceite tín, ate ndahta tih ne, chacotahma te nunedan cáh. ⁴⁷ Chemin che rahn rí di te nducote ama va vedeyahino yahn te ne, codevene te va vederenchahco cava te, andahre ama quendihco te nunde. Ate ihyan che ndaca ye vederenchahco yahn tah sihn che quendihco ye ne, hua chahte vedeyahino yahn ye.

⁴⁸ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ndahta me:

—A nchahcó nunde yehn.

⁴⁹ Nducoyaca ihyan che vate ye min, reh ye nduco Dihvo vo ne, ndedecadino ye: “¿Duhra sahn tih che rahco se che renchahco se nunde yahn ihyan?”

⁵⁰ Ate rahn Dihvo vo ri ye ndahta me:

—Yahn che chitehne ne, ndaque vederenchahco. Conahn. Dehve rahque.

Yahn ihyan ndahta che chinduco ye Dihvo vo Jesucristo

8 Chihno min ne, quechica Dihvo vo nduh yan nduh yan, ricuahn ye ndudo ndah yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. Nduco ye nduh che ndichio apóstol yahn ye. ² Namin nduco ye yahn ihyan ndahta che ndetendah ye vaco chihnga che chenun ihyan man, ihyan ndahta che din ye che ndoyahn ye man. Van ndahta chahn nduco María yahn yan Magdala, ihyan min che chenun ndache vaco chihnga ro menan, ndetendah ye. ³ Namin nduco Juana, ndahta yahn Chuza, ama sahn ndinan

yahn rey Herodes. Nduco Susana man, nduco yahn ca ndahta che chinan ye Dihvo vo nduco tume yahn ye man.

Ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndata

⁴ Ama yahn ihyan yahn queri ama yan, ndo dama ye nan Dihvo vo, ne nte ye ejemplo cuh, chihnevan ihyan chahn:

⁵—Cuahn ama ihyan, retuhdo ye ndute ndata yahn ye. Cuahn che retuhdo ye ne, chera neve ndute chihto yune. Chemin ne, chendinun ihyan, ne nda yahda, ne cheh te. ⁶Te neve ndute ne, chera nan tu. Cuahn che quenda ne, tih yahn che ndo cuma yahn nan tu me. ⁷Te neve ndute ne, chera van chano yan. Chihta dama nduco chano yan chahn, ne quenun man chendata me. ⁸Te neve ndute ne, chera nan yahn ndah, ne quenda, ne chi yahn, cade ciento queri ama.

Chihno nte ye ejemplo me ne, tuhme ama dito rahn ye:

—Nducoyaca nchuhn, ¡cuendecadino ndah ne yahn ejemplo me!

Rahn Dihvo vo Jesucristo deh cuande che rente ye ejemplo

⁹Tuhme tumerune ihyan apóstol chahn ihyan:

—¿Deh conahn ejemplo che nte ne me ne?

¹⁰Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn ne, te Dendiohs che conahn ne yahn vederihquentiyon yahn ye. Ate ihyan chenahn sih ne, renté nduco ye deman nduco ejemplo, cava che ndihchero no ye, ne hua nchanan ye, cahnevan no ye, ne hua conahn ye.

Te cuande Dihvo vo Jesucristo deh conahn ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndata me

¹¹Tuhca conahn ejemplo me: Ndute ndata me ne, nduhca Ndudo yahn Den-

diohs. ¹²Ndute che chera chihto yune me ne, nduhca ndudo che rihnevan ama o ihyan, ne ndetahno renda chundah, ne rehnevi se Ndudo me chete chedave yahn ye, cava che hua cotahno ye, ne hua ndevahn ye. ¹³Ndute che chera nan tu me ne, nduhca Ndudo che rihnevan tama te o ihyan, ne renevahnevan ye numacuahn vedeyeno. Ate nduhca chendata che metah cua yano dihyoduto tihchan ye, te cuahn che rechuhrih ye, o redin tan ihyan nduco ye cava Ndudo me ne, ndetahno rihcoman ye. ¹⁴Ndute che chera van chano yan me ne, nduhca Ndudo che rihnevan tama te o ihyan, ate ama rendedecadino ye yahn ntiyon yahn ye ro ro man, nahn yahn ye vedecuihca che va iyehense cuh man, nahn quendi ye vedeyeno yahn man ye man. Chemin che hua ri redin Ndudo me che ndah nduco ye. ¹⁵Ate ndute che chera nan yahn ndah me ne, nduhca Ndudo che rihnevan tama te o ihyan, ne renevahnevan ye numacuahn chedave yahn ye, ne riquendi ye. Ihyan chahn che redin Ndudo yahn Dendiohs che ndah nduco ye.

Ejemplo yahn candil

¹⁶Quendi Dihvo vo ricuahn ye:

—Nde ama ihyan ne, hua renahn yahn ye ama candil cava che cahco ndeh ye man cajun, o man yundo. Rihco ye nan che yaco, cava che co ro dave yahn ihyan che renda ye. ¹⁷Tihca nducuahn che rahn ri nchuhn cuahn che a deman vo ne, va che cuahndudo nchuhn, cahnevan ihyan. Nducuahn che rahn, andahre ama rihn cava che conahn ihyan, ate conahn ye.

¹⁸Chemin che cuihnevan ndah nchuhn ndudo che rahn, te ihyan che ndah renahn ye ne, nde tahque ndah ca conahn ye, ne ihyan che hua ndah renahn ye ne, va che conan ye nde tahsihn che chenahn ye.

**Nda chaco Dihvo vo
Jesucristo nduco dihno ye**

¹⁹ Nda chaco Dihvo vo nduco dihno ye, ne hua chi chenda ihyan chahn nan che quenun ye, te ama yahn ihyan chenun ye min. ²⁰ Tuhme rahn ihyan ri ye Dihvo vo:

—Chaco ne nduco dihno ne, vatendi ye cuahn chevah, nahn ndihchero ye ndih.

²¹ Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Ihyan che rihnevan ye Ndudo yahn Dendiohs, ne redinahn ye ne, a ihyan chahn che rendihché ihyan nduhca chacó man, nduhca dihnó man.

**Chihco dihn Dihvo vo
Jesucristo yuhne tan**

²² Ama yune ne, chenda Dihvo vo chete ama barco nduco ihyan apóstol yahn ye, ne rahn ye:

—Cuhn vo nduco nchuhn tama lado viche cah.

Tuhme cuahn ye nduco vih. ²³ Ura che cuahn ye nduco vih ne, quiyado Dihvo vo, ne canan rano yuhne tan, nde a rito nune chete barco me, adeche cuehchenun chete vine me. ²⁴ Chahn ihyan chahn, ndedetuhche ye Dihvo vo, ne rahn ye:

—¡Ihyan Ricuahn! ¡Ihyan Ricuahn! ¡Cuentuche ne, te adeche cuehchenun vo van nune!

Necuan Dihvo vo, ne chihco dihn ye yuhne tan me, ne quendite dihn vine me.

²⁵ Tuhme tumerune ye ihyan chahn:

—¿A hua ritahno nchuhn?

Ate ihyan chahn ne, ama rahn ino ye, ama redihya ye ri, ne retumarune vih ye:

—¿Duhra ihyan cuh?, te nde yuhne, nde vine, redinahn che rihquentiyon ye.

**Ama sahn yan Gadara che
chenun vaco chihnga sahn**

²⁶ Chihno min ne, nda ihyan chahn yan Gadara, ama yan che va tama lado viche yahn vine yahn Galilea. ²⁷ Ndetahn che ndiquendah Dihvo vo chete barco me ne, nda ama sahn yan min nan ye. Sahn min ne, a rahn cuahn che chenun vaco chihnga sahn. Devane se, quechica se, nde hua quenun se vaco se, te nan rehche tenahn ne, min quenun se. ²⁸ Cuahn che ndihchero se Dihvo vo ne, chahn nda se, chehntihya se nan ye, ne cah se:

—Jesús, Daya Dendiohs che ama yudo vederihquentiyon yahn ye, ¿dehco che recahdenun ne yune yahn? Ricá favor ndih che hua din ne che chuhrhn.

²⁹ Tihca rahn se, te Dihvo vo ne, a chihquentiyon ye vaco chihnga chahn che ndiquendah sahn. Ama ndeh yune cuahn che retumangan vaco chihnga chahn sahn ne, redechiche ihyan sahn nduco cadena, ate rihno rendeh se cadena me, ne riquenda vaco chihnga chahn sahn van chano. ³⁰ Dihvo vo ne, tumerune ye sahn:

—¿Deh doche ne?

Ndahconan se:

—Legión duché.

Tihca duche se yahn che ama yahn vaco chihnga chenun sahn. ³¹ Ama chica vaco chihnga chahn favor ihyan che hua dechuh ye van ruchiyahn. ³² Min nino van chano ne, chenan ama yahn cuche, reh te. Ama chica vaco chihnga chahn che cah yune ye che conda chete cuche chahn, ne cah yune ye. ³³ Tuhme ndiquendah vaco chihnga chahn sahn min, ne chenda cuche chahn. Cuche chahn ne, cochahn te, rano te nan ndava, ne cheranun te chete vine me, cuahn ico te.

³⁴ Cuahn che ndihchero sahn che redin cudado cuche chahn che tihca chi ne,

chano se. Cuahn se, chengo se ihyan viyan man, ihyan rancho man. ³⁵Tuhme cuahn ihyan viyan ndihchero ye deh che chi. Cuahn che nda ihyan chahn nan che quenun Dihvo vo ne, ndihchero ye sahn min che a ntiquenda vaco chahn sahn. Va se chihto nan Dihvo vo, quenun se tino yahn se. A va cuaco dave yahn se, ne dihya ihyan chahn chi. ³⁶Tuhme ihyan che ndihchero ye ne, rente ye nduco ihyan che nda chahn taqa chi che ndiquenda vaco chihnga chahn sahn min. ³⁷Nducoyaca ihyan che vate ye yahn yahn yan Gadara, ama dihya ye chi. Chemin che rahn ye ri ye Dihvo vo che ndaca ye yan min. Tuhme chenda Dihvo vo chete barco, conahn ye. ³⁸Sahn che a ntiquenda vaco chahn sahn ne, ama rica se Dihvo vo che cah yune ye che conduco se ihyan. Ate hua cah yune ye, ne rahn ye ri ye sahn:

³⁹—Conahn cuahn ndevaue, ne cuente yahn vederihno chahte che din Dendiohs ndoque.

Tuhme conahn se, ne chacotuhn se ndudo numacuahn viyan me yahn vederihno chahte che din Dihvo vo nduco se.

Rica Jairo cava tahn dihn daya se

⁴⁰Cuahn che ndaconan Dihvo vo viche lado cuh yahn vine me ne, ama yahn ihyan nevahnecun ye ihyan numacuahn vedeyeno, te nducoyaca ye ne, chenan rino ye ihyan. ⁴¹Ura min nda ama sahn ndinan yahn yaco, duche se Jairo, ne chehntihya se nan Dihvo vo, chica se favor ihyan, cava che cah ye vaco se, ⁴²te va ama ndiyahn ra tahn dihn yahn se, a ri te tenduh ndichio nduyo. Chetah cah tahn, adeche coh te. Tuhme cuahn Dihvo vo, ne nde hua ri che caca ye, te ama yahn ihyan nduco ye.

Ndoyahn ama ndahta che nahn tah te tino yahn Dihvo vo Jesucristo

⁴³Min van ihyan chahn, nduco ama ndahta che cah te, rendora te yun ro ro. A ri ndichio nduyo che quenun cah me tahn, ne a chihno nducuahn yahn te che va che renehive te sahn doctor. Ate nde ama se hua chi dico se tahn. ⁴⁴Chahn nda te cuahn vedame Dihvo vo, nahn tah te tino yahn ye, ne ndetahno cheguan rahn yun me tahn.

⁴⁵Tuhme tumerune Dihvo vo:

—¿Duh nahn tah tino yahn ne?

Nducoyaca ye rahn ye te ndiyu ihyan chahn. Pedro nduco combiero yahn ye ne, rahn ye:

—Ihyan Ricuahn, ama yahn ihyan chenun chiche ye chihto nan ne, ¿dehco che retumerune ne duh nahn tah tino yahn ne?

⁴⁶Ate rahn Dihvo vo:

—Va duh che nahn tah tino yahn, te checadino che ndoyahn ama ihyan nduco vederihquentiyon yahn.

⁴⁷Ndihche ndahta me che a checadino Dihvo vo, ne chahn nda te, chehntihya te nan ye, nde tuno rendoh te. Tuhme necah cuande te ihyan nan nducoyaca ihyan yan deh cuande che nahn tah te tino yahn ye man, nduhca che ndetahno ndoyahn te man. ⁴⁸Rahn Dihvo vo ri ye tahn:

—Daya, yahn che chitehne ne, a ndoyehn. Dehve rahque. Co conahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndedetuhche ye tahn dihn yahn Jairo

⁴⁹Nde metah cuihno cahma Dihvo vo cuahn che nda ama ihyan ndevaco Jairo, ne rahn ye:

—A chih tahn dihn daya ne. Ametah deh cuande che quenda ne Ihyan Ricuahn.

⁵⁰Chihnevan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye Jairo:

—Hua co ran. Cuitehne che co conán di, ne tahn dihn daye ne, ndaconan conan te.

⁵¹ Cuahn che nda ye ndevaco se ne, hua cah yune ye che chenda nducoyaca ihyan nduco ye, deman Pedro man, Jacobo man, Juan man, nduco chida tahn dihn me man, nduco chaco te man. ⁵² Rah ran nducoyaca ihyan man, raco ye man, cava tahn dihn me. Ate rahn Dihvo vo:

—Hua cuaco nchuhn, te tahn dihn tih ne, dehve ndih te, te quiyado te.

⁵³ Ate riyon nan ihyan chahn ihyan, te a devano ye te tahn dihn me ne, a ndih te. ⁵⁴ Tuhme chetah Dihvo vo tah te, ne ama dito rahn ye:

—Tahn dihn, ¡cuenecuen!

⁵⁵ Nta vaco tahn dihn me, ne ndetahno necuan te. Chihquentiyon Dihvo vo che cah ihyan chahn, cheh te. ⁵⁶ Chida te nduco chaco te ne, ama cuahn ino ye. Ate chihquentiyon Dihvo vo ihyan chahn che hua cahma ye nduco nde ama ihyan, che ndedetuhche ye tahn.

Dechuh Dihvo vo Jesucristo nduh che ndichio apóstol che chahn ye cahndudo ye

9 Ama yune ne, din dama Dihvo vo nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye, ne cah ye vederihquentiyon ihyan chahn cava che ndetendah ye vaco chihnga man, din ye che ndoyahn ihyan cah man. ² Dechuh ye ihyan chahn che cahh ye cuahndudo ye ndudo ndah yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs man, din ye che ndoyahn ihyan cah man. ³ Chihquentiyon ye ihyan chahn:

—Hua dehva quenda nchuhn cuahn yune. Nde indahco, nde dino, nde pan, nde tume, hua quenda ne. A cahteca no ne che chenun ne; hua quenda ne tama. ⁴ Adecotino vaco ihyan che conda nchuhn ne, min cuahtenan ne nde tuno ro che ndaca ne yan min. ⁵ Nan

che hua ntumanecun ihyan nchuhn ne, cuendiquendah ne yan min, ne condahde ne yune yahn che chenah cah ne, cava che cadino ihyan chahn te hua ndahca din ye.

⁶ Tuhme cuahn ihyan chahn nducuahn yan, rahndudo ye ndudo ndah yahn Dendiohs man, redin ye che rendoyahn ihyan cah man.

Herodes ne, nahn ndihchero ye Dihvo vo Jesucristo

⁷ Checadino rey Herodes yahn vederihno che redin Dihvo vo, ate hua devano ye duh ihyan min yahn che nahn ihyan ne, rahn ye te Juan Bautista ntuche ye van tenahn. ⁸ Te nahn ihyan ne, rahn ye te profeta Elías nuhnde ro ye. Nahn tun ihyan ne, rahn ye te ama cha ihyan profeta che chahte ye a rahn me, ntuche ye. ⁹ Tuhme rahn Herodes:

—Juan ne, u dechuh che chica yan sandado dando ye. ¿Duhra ihyan cah che rihneván che rente ihyan yahn ye tuhme ne?

Chemin che nahn ndihchero ye Dihvo vo.

Cah Dihvo vo Jesucristo, cheh uhn mil ihyan

¹⁰ Cuahn che ndaconan ihyan apóstol chahn ne, necah cuande ye Dihvo vo yahn nducuahn che din ye nan che chahtechica ye. Tuhme quenda Dihvo vo ihyan chahn ama cuan nan che metah duhva nino yan Betsaida. ¹¹ Ate checadino ihyan yan, ne ama yahn ye cuahn ye quendi ye Dihvo vo. Cuahn che nda ye nan che quenun Dihvo vo ne, chicuahn Dihvo vo ihyan chahn yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne din ye che ndoyahn ihyan che cah ye.

¹² Cuahn che a chi chino ne, ndo dama nduh che ndichio apóstol chahn nan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuedechuh ne ihyan sih yan che nino man, nan rancho man, cava che cua ye che cheh ye man, ndaca nan che cuah-tenan ye man, te muhn nan che chenan vo ne, metah dehva.

¹³ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cah nchuhn, cheh ihyan sih.

Rahn ihyan chahn ri ye Dihvo vo:

—Uhn ra pan nduco o yahca va yahn nuhn, atenan che cah nuhn, cua nuhn che cheh nducoyaca ihyan sih.

¹⁴ Ihyan chahn ne, ri ye tenduh uhn mil che deman ihyan chahn. Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Cuihquentiyon nchuhn che co dama ihyan sih, cuahte ye cade o raco ndiche ye queri ama cuan.

¹⁵ Tihca din ihyan chahn, ne chahte nducoyaca ihyan. ¹⁶ Tuhme chetah Dihvo vo nduh che uhn pan me nduco o yahca chahn, ne chenihyon nan ye nan ro, necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Ndeh ye, ne cah ye ihyan apóstol cava che cah ye, cheh ihyan che ndi dama chahn. ¹⁷ Cheh nducoyaca ihyan chahn nduhva che rica chedave yahn ye. Chihno min ne, nedin dama ye che ngava, ne chi ndichio cuahte.

Rahn Pedro te a Dihvo vo Jesucristo che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehense

¹⁸ Ama ro ne, quenan Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye, ne man ye revah ye ama lado. Chihno min ne, tumerune ye ihyan chahn:

—¿Duh u, rahn ihyan ne?

¹⁹ Ndahconan ihyan chahn:

—Nahn ihyan ne, rahn ye te ndih ne, Juan Bautista. Nahn ye ne, rahn ye te ndih ne, Elías. Nahn tun ye ne, rahn ye te ndih ne, ama cha ihyan profeta che chahte ye a rahn me, ntuche ye.

²⁰ Tuhme tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—Me nchuhn, ¿deh rahn ne yahn ne?

Ndahconan Pedro:

—A ndih che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ne ihyan iyehense.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te va che cahno se ihyan

²¹ Tuhme chihquentiyon Dihvo vo ihyan chahn che hua nuhnde ye che a ihyan min che a va che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense. ²² Quendi ye rahn ye:

—U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che ama chuhrfn. Intiyahn man, chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, ndahchenan se u, ne cahno se u. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn.

²³ Chihno min ne, rahn ye nduco nducoyaca ihyan:

—Adecoduhno ihyan che nahn con-duco ye u ne, va che cahcoman ye vedeyeno yahn man ye. Andahre nahn yah se ihyan nan cruz, ate va che con-duco ye u ro ro. ²⁴ Tihca, te adeco-duhno ihyan che cahcoman ye u che nahn ndedevahn man ye ihyan ne, ihyan min ne, conda ye. Ate ihyan che cahco mendahn ye ihyan, coh ye cava u ne, ihyan min che cuaco ne, ndevahn ye. ²⁵ Nde tah hua cochihve che nedin dama ihyan nducuahn vedecuihca che va iyehense ndete che conda ye. ²⁶ Adecoduhno ihyan che co cuihnan ye cava u nduco ndudo yahn ne, tihca u che rinducó nducoyaca ihyan ne, co cuihnan cava ihyan min ro che ndá nduco ángel ndah numacuahn vederihquentiyon yahn man, numacuahn vederihquentiyon yahn Chidá man. ²⁷ Cuaco rahn rí nchuhn te o ino ihyan che chenen ye muhn ne, hua coh ye nde ndá ro che ndihchero ye che conahn vederihquentiyon yahn Dendiohs.

Ndo diyahn Dihvo vo Jesucristo

²⁸ Chihno tenduh nine ro che tihca rahn Dihvo vo ne, quenda ye Pe-

dro man, Jacobo man, Juan man, ne cocha ye ama tingüete cava che covah ye. ²⁹ Numanahn che revah ye ne, ndo diyahn ye. Tino yahn ye ne, ama ndo cua, ama diyahn ro. ³⁰ Adenan chihnde ro o ndaco, rente ye nduco Dihvo vo. Ihyan chahn ne, Moisés nduco Elías. ³¹ Quendihco dave yahn vahchetero, ne rente ihyan chahn nduco Dihvo vo yahn che va che cahno sahn nunde ihyan min yan Jerusalén. ³² Pedro nduco combiero yahn ye ne, ama rendave yahnde ye. Cuaahn che ntah ndutinan ye ne, ndihchero ye che ama ndo diyahn Dihvo vo. Namin ndihchero ye ihyan che o chahn che chenun ye min nduco ye. ³³ Ura che a rahn Moisés nduco Elías ne, rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, jndahca che cuahtenan vo muhn! Dendah nuhn ino vache vah, ama nan che cuhnde ne, ne tama nan che cuhnde Moisés, ne tama nan che cuhnde Elías.

Nde hua devano Pedro deh che rahn ye. ³⁴ Numanahn che rahn ye ne, chiya ama man, ne ama dihya ihyan chahn chi che chenun ye van man me. ³⁵ Van man me ne, chihnevan ihyan chahn ndudo che rahn Dendiohs:

—Sahn tih che Dayá. Yahinó sahn. Che cahma se ne, chemin che codinahn nchuhn.

³⁶ Chihno che chihnevan ihyan chahn ndudo me ne, a deman Dihvo vo nti ye. Tahn min ne, hua rahn ihyan chahn nduco nde ama ihyan yahn vederihno che ndihchero ye.

Ndetendah Dihvo vo Jesucristo vaco chihnga che quenun ama sahn dihn

³⁷ Tama ro me ne, cuenchahn ihyan chahn cuete me, ne ama yahn ihyan chahn ye, chendi yune ye Dihvo vo. ³⁸ Van ihyan chahn ne, rahn ama se numa dito:

—Ihyan Ricuahn, conan vahino ne u. Condihchero ne cava sahn dihn yahn, te ama ndiyahn ra se yahn. ³⁹ Ama vaco chihnga retumangan sahn, ne adenah rah se. Ama dito rendoh se, riche yan chende se. Rihno renuhn yah sahn, ne hua nahn cahcoman sahn. ⁴⁰ A chicá favor ihyan apóstol yahn ne che ndetendah ye vaco chihnga me sahn, ate hua chi ndetendah ye.

⁴¹ Ndahconan Dihvo vo:

—¡Ama yah rí cava nchuhn, ihyan nunde che hua ritahno ne! ¿A numacuahn ro conán nduco nchuhn? ¿Tava ro va che cochá nduco ne? Cuehn, ngua daye.

⁴² Ura che nda sahn dihn me ne, tumangan vaco chihnga me sahn, ne chendava se ndiyahn, rih diha se. Ate ndetendah Dihvo vo vaco chihnga me, ne nenecah ye sahn chida se. ⁴³ Nducoyaca ihyan ne, ama rahn ino ye yahn vederihno chahte che tihca din Dendiohs.

Tama yune rahn Dihvo vo Jesucristo te va che cahno se ihyan

Namin nducoyaca ye rahn ino ye yahn nducuahn vederihno che redin Dihvo vo. Rahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye:

⁴⁴ Ndah conun ino nchuhn ndudo che rahn nduco ne. U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che necah se u tah sahn nunde.

⁴⁵ Ate hua chenahn ihyan chahn che rahn ye, te vahche yahn ye cava che conahn ye, ne vah ye tumerune ye deh conahn ndudo min.

¿Duh che tahque ndinan ne?

⁴⁶ Ihyan apóstol chahn ne, rente ye van man ye nduco vih, cha ye che tahque conan ye. ⁴⁷ Checadino Dihvo vo che tihca rendedecadino ihyan chahn, ne chetah ye ama lihn. Chehndi ye nan ye, ⁴⁸ ne rahn ye nduco ihyan chahn:

—Adecoduhno ihyan che nevahneccun ye lihn cuh che cuande yáhn ne, u nevahneccun ye. Adecoduhno ihyan che nevahneccun ye u ne, Ihyan che dechuh ye u nevahneccun ye. Adecoduhno ihyan che tahque necun ye van nducoyaca nchuhn ne, ihyan min che tahque ndinan ye.

Ihyan che hua tan ye nduco vo ne, rinan ye uvo

⁴⁹ Tuhme rahn Juan ri ye Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, ndihchero nuhn ama ihyan che, nduco che rahn no ye che duce ne ne, rendetendah ye vaco chihnga. Ate hua cah yune nuhn che quendi ye, te hua nduco ye uvo.

⁵⁰ Rahn Dihvo vo ri ye Juan:

—Hua cahca tan nchuhn che tihca redin ye, te ihyan che hua tan ye nduco vo ne, rinan ye uvo.

Dihvo vo Jesucristo ne, chihya ye Jacobo nduco Juan

⁵¹ Cuahn che a nda nino ro che va che rahn Dihvo vo vahchetero ne, chihco dama ino ye, ne cuahn ye yan Jerusalén.

⁵² Dechuh menan ye ama o ihyan apóstol ama cuan yan yahn Samaria, cava che nuhn ihyan chahn nan che conan ye. ⁵³ Ate ihyan yan min ne, hua nevahneccun ye Dihvo vo, te a devano ye te yan Jerusalén cahñ ye. ⁵⁴ Cuahn che ndihchero Jacobo nduco Juan che tihca ne, rahn ye:

—Dihve nuhn, nduhca che chihquentiyon ihyan profeta Elías che chera yahn che chica nan ro, ne chiche ama yahn ihyan ne, ¿a nahn ne che tihca din vo, ne cuihno cuco ihyan yan tih ne?

⁵⁵ Chaconan Dihvo vo, ndihchero ye ihyan chahn, ne chihya ye ihyan:

—Nchuhn ne, nde hua devano ne ti rica vedetan yahn ne che tihca rahn ne, ⁵⁶ te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, nda cava che ndedevahn ihyan, ndiyu cava che decuihnó ihyan.

Tuhme chuh dama ye, cuahn ye tama yan nduco vih.

Sahn che nahn conduco se Dihvo vo Jesucristo

⁵⁷ Cuahn che a chenun yune ihyan chahn ne, rahn ama se ri se Dihvo vo:

—Dihvé, conducó ndih adecotino che cahñ ne.

⁵⁸ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Yuhne ne, va ive vaco te; yahda ne, va nan che rahte te, ate u che rinducó nducoyaca ihyan ne, metah nde nan che conditenán.

⁵⁹ Tama se ne, rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuhn vo, condoque u.

Ndahconan se yahn ye:

—Dihvé, te yune ne che conán nan chidá nde nda ro che coh ye. Cuhché ihyan, tuhme conducó ndih.

⁶⁰ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuihcoman ihyan che hua ritahno ye u, te anduhneca ndete che a ndih ye nan Dendiohs. Ihyan chahn co cuhche ye tenahn yahn ye. Me di ne, cuehn cuahndode ndudo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs.

⁶¹ Rahn tama se ri se Dihvo vo:

—Dihvé, cahñ conducó ndih, ate te yune ne che dinoca cahñ cahma nduco ihyan yáhn che chenun ye ndevacó, te va che cahcomán ihyan.

⁶² Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Nduhca che hua cochihve ntiyon yahn ihyan che ndaconan ye cuahn vedame ye ura che rih rine ye nduco curuhnyahn ne, tihca hua cochihve che hua riquendi ihyan vederihquentiyon yahn Dendiohs cuahn dama.

Dechuh Dihvo vo Jesucristo ino raco ndiche ihyan che chahn ye cahndudo ye

10 Chihno min ne, tendahnun Dihvo vo te ino raco ndiche ihyan che

rinduco ye ihyan, ne dechuh ye ihyan chahn çade o ye queri ama yan cuahn nan che va che chuh man ye. ²Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nduhca che ndeh ndute ndata cuahn che ama riyahn ne, tihca ama yahn ihyan che nahn cahnevan ye Ndudo yahn Dendiohs. Chemin che cuica nchuhn Dihvo vo Dendiohs che dechuh ca ye ihyan che cuahndudo ye Ndudo yahn ye. ³Cuahn nchuhn, te u dechuh nchuhn nduhca che çahn itecuche van lobo. ⁴Hua quenda ne dino. Nde tume, nde ndaco, hua quenda ne. Nde hua cuahtendi ne yune çava che necah ne Dendiohs nde ama ihyan. ⁵Cuahn che condã nchuhn ama vah ne, çahma ne: “Dendiohs nduco ye nchuhn, hua dehve rahco ne.” ⁶Ndete che min quenun ama ihyan che necun ye ne, conahn nduco ye nduhca che çahma nchuhn. Ndete che hua ne, hua conahn. ⁷Cuahtenan nchuhn vah nan che nevahnevan ye nchuhn, ne coheh ne man, cuih ne man, deh che reh ye te ye, cheh ne, te nan che redin ihyan ntiyon ne, a min va che quenda che cheh ye. Hua çahn nchuhn nduh vah nduh vah. ⁸Cuahn che ndã nchuhn adecotino yan nan che nevahnevan ye nchuhn ne, coheh ne adecodehno che çahco ye nan ne. ⁹Codin nchuhn che ndoyahn ihyan cah che vate ye min, ne çahma ne nduco nducoyaca ihyan: “Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a va van nchuhn.” ¹⁰Ate adecotino yan che ndã nchuhn nan che hua nevahnevan ye nchuhn ne, cuahn che ndiquenda ne cuahn yune ne, çahma ne: ¹¹“Nde yune yahn yahn yan vaco nchuhn che quenah çah nuhn ne, ndahde nuhn yahn che hua chitahno ne. Ate cuedevano nchuhn te vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a va van ne.” ¹²Rahn ri nchuhn te ro che techecade Dendiohs yahn ihyan ne, tahque chuhrihn ca ihyan yan min che co ihyan yan Sodoma.

Ihyan yan Corazín nduco ihyan yan Betsaida ne, va che co ye castigo yah

¹³Ihyan yan Corazín, iyah ri çava nchuhn! Ihyan yan Betsaida, iyah ri çava nchuhn!, te ndete che ihyan yan Tiro nduco ihyan yan Sidón ndihchero ye vederihno che ndihchero nchuhn ne, ametah ro nto ino ihyan chahn nunde yahn ye, chahtenun ye tino ndere man, chahte ran ye van iya man. ¹⁴Ate ndã ro che techecade Dendiohs yahn ihyan ne, nchuhn che tahque chuhrihn ne che co ihyan yan Tiro nduco ihyan yan Sidón. ¹⁵Namin nchuhn, ihyan yan Capernaum, ama yade ne man, ama nahn conan ne man, ate va che cuahtenun ne van ruchiyahn.

¹⁶Me nchuhn che rinduco ne u ne, ihyan che renevahnevan ye nchuhn ne, u renevahnevan ye. Ihyan che hua renevahnevan ye nchuhn ne, u hua renevahnevan ye. Ihyan che hua renevahnevan ye u ne, hua renevahnevan ye Ihyan che dechuh ye u.

Ndaconan ihyan che ino raco ndiche chahn che dechuh Dihvo vo Jesucristo

¹⁷Ihyan che ino raco ndiche chahn che dechuh Dihvo vo ne, ntã ye. Ama yeno ye, ne rahn ye:

—Dihve nuhn, nde vaco chihnga ne, redinahn yahn nuhn yahn vederihquentiyon che te ne, çenan cuma nuhn.

¹⁸Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco, te u ne, ndihcheró sahn chundah che nduhca che riya cuah, rica se nan ro, renda se nde ndiyahn. ¹⁹U té vederihquentiyon, çenan cuma nchuhn, ne ndahco ndiya ne vederihquentiyon yahn chundah. Andahre condinun ne cu tan man, itedahn man, ate hua dehva co yahn ne. ²⁰Nchuhn ne, nde hua nduh co yeno ne che redinahn vaco chihnga che rihquentiyon ne.

Tahque co yeno ne yahn che a chenan çaca ne vahchetero.

Ama chi yeno Dihvo vo Jesucristo

²¹ Ura min ne, din Vaco Dendiohs che ama chi yeno Dihvo vo, ne covah ye:

—Chida man, ndih che dendah ne vahchetero man, iyehse man. U rendevá numacuahn vedeyeno yavenan ne, te chihco ndeh ne vededevano yahn ne nan ihyan che rahco ye che ama devano ye, ne çah ne, chi devano ihyan che necun ye. Chidá, tihça din ne, te tihça nahn man ne.

²² Tuhme rahn ye ri ye ihyan che nduco ye:

—Chidá ne, ndahco ye nducuahn dehtenduh táh. Nde ama ihyan hua rendihche ye duh che Daya Dendiohs. Ate Chidá ne, rendihche ye u, te u che Daya ye. Nde ama ihyan hua rendihche ye Chidá, atenan u, Daya ye man, ihyan che tendahnún ihyan man, rendihche nuhn ihyan.

²³ Chaconan ye ndihchero ye ihyan che rinduco ye ihyan, ne deva vih rahn ye nduco ye:

—Nchuhn ne, ama ndah ro yahn ne, ²⁴ te rahn rí nchuhn te ama yahn ihyan profeta man, rey man, che chahte ye a rahn me, chenan ino ye che ndihchero ye che rendihchero nchuhn, ate hua ndaca ndihchero ye. Chenan ino ye che cahnevan ye che rihnevan nchuhn, ate hua ndaca chihnevan ye.

Ejemplo yahn ama sahn nación yahn Samaria

²⁵ Ama sahn devano ley che dirun Moisés ne, çava che tumerande se Dihvo vo ne, tumerune se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, ¿deh va che dín çava che conán vahchetero numacuahn ro ne?

²⁶ Tumerune Dihvo vo sahn:

—¿Deh che ndirun nan ley che dirun Moisés ne? ¿Taça renehn ne?

²⁷ Ndahconan se:

—“Codin yahine Dihve Dendiohs numacuahn chedave yehn man, numa ine man, numacuahn fuerza yehn man, numacuahn vederendedecadino yehn man. Namin codin yahine nducoyaca ihyan nduhça che yahine man di.”

²⁸ Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Ndahça ndahconen. Ndete che tihça din ne, conen vahchetero numacuahn ro.

²⁹ Ate nducote hua nahn se che cora vedecuihno yahn se ne, tumerune se Dihvo vo:

—¿Duh ihyan che din yahinó me ne?

³⁰ Ndahconan Dihvo vo yahn se nduco ejemplo cuh:

—Ama ihyan ne, chica ye yan Jerusalén, cuahn ye yune che renda yan Jericó. Min tahn nun sahn duco ihyan, ne chahn se ihyan, chehnevi se nde tino yahn ye. Nuhn yah se ihyan, ne chacondihche se ihyan, ndih tahn ye, ne conahn se. ³¹ Ura min chuh ama chidocuyan nan che quendite ihyan che ntaca yah me, ne chahconan ye yune, chuh ye cuahn ye. ³² Namenan me ne, chuh tama chidocuyan, ama levita, ihyan che redin cudado nan ta. Ndishchero ye che quendite ihyan che ntaca yah me, ne namin chahconan ye yune, chuh ye cuahn ye. ³³ Ate chihno min ne, nda ama sahn nación yahn Samaria nan che quendite ihyan che ntaca yah me, ne quenah vāhino se ihyan. ³⁴ Chahn nda se, ne dico se ihyan, chih se aceite nduco vino, ne dechiche se nduh cuan nan yah yahn ye. Tuhme tihde se ihyan dame yuhdo che ra se, ne quenda se ihyan ama vah, ne min din se cudado ihyan. ³⁵ Tama ro me, ura che a çahn se ne, tendah se tume, çah se sahn che vāco min, ne rahn se ri se vih: “Codin cudado ihyan cuh, ne cuahn che ndaconán ne, nedihvé yehn tava ca tume che toh nduco ye.”

³⁶ Tuhme tumerune Dihvo vo sahn:

—¿Cha ihyan che ino chahn che din yahino ye ihyan che nuhn yah sahn duco chahn ne?

³⁷ Ndahconan se yahn ye:

—Sahn che din se vedevahino nduco ye tahque yahino se ihyan.

Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Ndahca ndahconen. Namin di ne, codin yahine nducoyaca ihyan.

Chahn Dihvo vo Jesucristo vaco Marta nduco María

³⁸ Chihno min ne, chahn Dihvo vo ama yan lihn, vaco ama ndahta che duche te Marta. ³⁹ Marta ne, va ama tahn coh te che duche te María. Tahn min ne, chihnde te nan Dihvo vo, rihnevan te ndudo yahn ye. ⁴⁰ Ate Marta ne, ama va ntiyon yahn te, ne chahn te nan Dihvo vo, ne rahn te ri te ihyan:

—Dihvé, ¿a hua rihco ne cudado che tahn coh ne, rihcoman te u nduco ntiyon yahn nuhn? Cahma ne co ne tahn che conan te u.

⁴¹ Ndahconan Dihvo vo yahn te:

—Marta, Marta, di ne, ama rendedecadine yahn ntiyon yehn. ⁴² Ate va ama nan che tahque cochihve. María ne, tendahnun te cha che tahque ndah, ne hua duhva cahnevi yahn te.

Chicuahn Dihvo vo Jesucristo nduhca che covah vo

11 Ama yune ne, revah Dihvo vo, ne cuahn che a chihno covah ye ne, rahn ama ihyan apóstol ri ye ihyan:

—Dihve nuhn, cuicuahn ne nuhn, covah nuhn nduhca che chicuahn Juan Bautista ihyan che chinduco ye ihyan.

² Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuahn che covah nchuhn ne, cahma ne tuhca:

Chida nuhn che va ne vahchetero, ndahca che ndeva nducoyaca ihyan yavenan ne.

Ndahca che cahcantiyon ne nducoyaca ihyan.

Nduhca che rinahn nducuahn che nahn ne vahchetero ne, tihca conahn muhn iyehnse cuh.

³ Cuete ne che cheh nuhn man nduhca che rete ne ro ro.

⁴ Cuenchahco ne nunde yahn nuhn, te namin nuhn ne, renchahco nuhn yahn nducoyaca ihyan che rendihco ye yahn nuhn.

Hua cuahnecun ne che tumerande chundah nuhn.

Cuenedevahn ne nuhn yahn nducuahn che chihnga.

⁵ Tuhme quendi Dihvo vo, ne rahn ye:

—Ndete che nan mahn yan, chahn ama cha nchuhn vaco amigo yahn ne, ne cahma ne nduco ye: “Combiero, teche ne o ino pan, tumenán, ⁶ te ama amigo yahn nda ye ndevaco, ne metah dehva che cah cheh ye”, ⁷ ¿a ndahconan ye nde chete vah tuhca ne?: “Hua dendo u, te a quendite nan yundo nduco chechaya yahn, ne chendevah ne, a ntude. Hua co necuan té che rique.” ⁸ Rahn ri nchuhn te andahre hua necuan ye, te ye cava che amigo yahn ne ihyan, ate ndete che quendi ne caca ne ihyan ne, necuan ye te ye nducuahn che nahn ne. ⁹⁻¹⁰ Namin rahn ri nchuhn: Cuica ne dehtenduh che nahn ne Dendiohs, ne te ye nchuhn. Tihca, te nducoyaca ihyan che rica ye ne, rendonda tah ye. Ihyan che renuhn ye ne, rendaça ye. Ihyan che riyahve ye ne, renane chendevah cava ye.

¹¹ Ndete che caca daya ama cha nchuhn pan ne, ¿a cah ne ama tu? O ndete che caca daya nchuhn yahca, ¿a cah ne ama cu? ¹² O ndete che caca daya nchuhn ama dute tuh ne, ¿a cah ne ama itedahn? ¹³ Andahre duhtuno ihyan nchuhn, ate devano cah ne dehtenduh che ndah daya ne. ¿A ndiyu tahque nun te Chida nchuhn che va ye vahchetero

Vaco Ndah yahn ye nchuhn cuahn che caca ne?

**Rahn se yahn Dihvo vo Jesucristo
te quenan cuma ye
vederihquentiyon yahn chundah**

¹⁴ Ama yune ne, ndetendah Dihvo vo vaco chihnga che quenun ama se, nedin che ndi lihme se. Cuahn che a ndiquendah vaco chihnga me ne, a chi cahñ sahn min, ne ama cuahn ino ihyan. ¹⁵ Ate nahñ se ne, rahñ se:

—Sahn tih ne, rendetendah se vaco chihnga, te quenan cuma se vederihquentiyon yahn chundah, sahn min che ndinan se yahn vaco chihnga.

¹⁶ Nahñ tun se che nahñ tumerande se Dihvo vo ne, rica se che din ye ama vederihno che caca vahchetero, ndihchero se. ¹⁷ Ate devano Dihvo vo deh che rendedecadino sahn chahn, ne rahñ ye ri ye sahn:

—Ndete ihyan che vate ye rihquentiyon ye, cuahtecuhma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye cahcantiyon ye. Namin ihyan che chenun ye ama vah, ndete che cuahtecuhma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye, cuahtenun dama ye. ¹⁸ Namin chundah, ndete che cuhma se nduco ihyan yahn se ne, ¿taca co quendi cahcantiyon se? Tihca tumerune nchuhn, te rahñ ne te nduco vederihquentiyon yahn chundah, rendetendah vaco chihnga. ¹⁹ Ndete che rendetendah vaco chihnga nduco vederihquentiyon yahn chundah ne, tuhme ¿duhra rinan combiero yahn nchuhn che rendetendah se vaco chihnga? Man sahn chahn cahma se co se nchuhn. ²⁰ Ate ndete che nduco vederihquentiyon yahn Dendiohs rendetendah vaco chihnga ne, codevano nchuhn te vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a va van ne.

²¹ Cuahn che ama sahn dito va che redin nduco se cudado vaco se ne, nducuahñ dehtenduh yahn se ne, ndahca

va. ²² Ate ndete che nda tama ihyan che tahque dito ye che co sahn min ne, ndahco ndiya ye sahn, cahnevi ye nducuahñ dehtenduh che redin nduco se cudado vaco se, ne necahn mahñ ye nduco combiero yahn ye nducuahñ che cahnevi ye yahn se.

²³ Ihyan che hua rinduco ye u ne, tan ye nducó. Ihyan che hua redin ye ntiyon nducó ne, redetohnan ye ntiyon che redin.

²⁴ Cuahn che a ndiquendah vaco chihnga ama ihyan ne, rechica nan yahn cuma, renuhn nan che conun. Ndete che hua rendaça nan che conun ne, rendedecadino: “Nahñ tun nan che ndiquendah.” ²⁵ Cuahn che rendaconan ne, rendaça ihyan min nduhca ama vah che ndahca nto dave nde tuno necuco. ²⁶ Tuhme rahñ regua te ndache vaco che tahque chihnga, ne renda ihyan min, ne tahque rechuhrihn ye che co ro menan me.

**Ndah ro yahn ihyan che redinahn
ye Ndudo yahn Dendiohs**

²⁷ Ura che rahñ Dihvo vo dehtenduh che tuhchan ne, ama dito rahñ ama ndahta van ihyan:

—¡Ndah ro yahn ihyan ndahta che chacoyahn ye ndih man, che tave ye ndih man!

²⁸ Dihvo vo ne, rahñ ye:

—Tahque ndah ro yahn ihyan che ri-hnevan ye Ndudo yahn Dendiohs man, redinahn ye man.

**Ihyan nunde ne, rica ye ama
vederihno ndihchero ye**

²⁹ Cuahn che ama ndo dama ihyan ne, rahñ Dihvo vo:

—Nchuhn che vate ne man ro cuh ne, duhtuno ihyan ne, rica ne vederihno. Ate vederihno ne, hua ndaca ndihchero ne. Atenan ama vederihno nduhca vederihno che din Dendiohs nduco

Jonás, ndaça ndihchero ne. ³⁰Nduhca che ndihchero ihyan yan Nínive vederihno che din Dendiohs nduco Jonás ne, tihca conahn ama vederihno nduco u che rinducó nducoyaca ihyan, ndihchero nchuhn che vate ne man ro cuh. ³¹Nda ro che techecađe Dendiohs yahn nducoyaca ihyan ne, necuan reina che va te cuahn yahn ndiya, caca nunde te yahn nchuhn che vate ne man ro cuh, te tahn min ne, chica te yahn yahn, ne nda te, chihnevan te vededevano yahn Salomón. Ate u che tahque chahte vederihquentiyon yahn che co Salomón, muhn quenún van nchuhn, nde hua retumacah ne u. ³²Nda ro che techecađe Dendiohs yahn nducoyaca ihyan ne, necuan ihyan yan Nínive, caca nunde ye yahn nchuhn che vate ne man ro cuh, te ihyan chahn ne, nto ino ye nunde yahn ye cuahn che cahndudo Jonás. Ate u che tahque chahte vederihquentiyon yahn che co Jonás, muhn quenún van nchuhn, nde hua retumacah ne u.

Ejemplo yahn ndudo che ricuahn Dihvo vo Jesucristo

³³Nde ama ihyan hua rihco ye ama yahn man ama cajún, ate rihco ye nan che yaco cava che co ro dave yahn ihyan che renda ye. Tihca ndudo yahn, te hua co conun ndeh. ³⁴Ndutenan nchuhn ne, nduhca ama yahn che redin che ri ro nan ne. Chedave yahn ne ne, nduhca ama yahn che redin che ri renahn ne. Ndete che ndah chedave yahn ne ne, conahn ndah ne. Ate ndete hua ndah ne, nde hua conahn ne. ³⁵Chemin che nahn che cahco nchuhn cudado chedave yahn ne cava che ndah conahn ne. ³⁶Ndete che tihca cahco ne cudado ne, chedave yahn ne ne, nduhca ama yahn ndah che din che conahn ndah ne.

Sahn fariseo nduco sahn devano ley che dirun Moisés ne, ndevih Dihvo vo Jesucristo nunde yahn se vaconan se

³⁷Cuahn che chihno rahn Dihvo vo ne, yahve ama sahn fariseo ihyan che cahñ ye vaco se, cheh ye nduco se. Chenda ye vaco se, ne cuahn che nda ura ne, chihnde ye nan mesa. ³⁸Ndihchero sahn fariseo me che hua nano ye tah ye nduhca costumbre yahn se, ne ama cuahn ino se chi. ³⁹Rahn ye ri ye sahn:

—Nchuhn sahn fariseo ne, ama renano ne vaso man, cuh man. Ate chete chedave yahn man ne ne, ndito vede idihya man, nducuahn che chihnga man. ⁴⁰Hua renahn nchuhn! ¿A hua devano nchuhn te Dendiohs che dendah ye ihyan ne, tahque nahn ye che dave chedave yahn ihyan che co cuahn menan ye? ⁴¹Cuedin nchuhn vedevahino numacuahn chedave yahn ne. Tuhme co ro che dave yavenan ne nan Dendiohs.

⁴²Nchuhn sahn fariseo, iyah ri cava ne!, te deman riya yahn ive man, aruda man, dehtenduh yata man, recah ne. Ate vederihquentiyon yahn Dendiohs man, vedevahino yahn ye man, andahre chemin che tahque rigonun chihve ne, rihcoman ne. Nduhca che redinahn ne yahn riya ne, tihca codinahn ne yahn nducuahn.

⁴³Nchuhn sahn fariseo, iyah ri cava ne!, te renan ino ne cuahte ne chete yaco nan silla che rahte ihyan ndinan. Namin renan ino ne che nevahnecun ihyan nchuhn, nte ye Dendiohs nchuhn cuahn ndihve.

⁴⁴Nchuhn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man, iyah ri cava ne! ¡O nan o chende ne! Nchuhn ne, nduhca yayan che a nincheh, che vatechica ihyan menan nde hua devano ye che yayan, tihchan ne.

⁴⁵Tuhme rahn ama sahn devano ley che dirun Moisés:

—Ihyan Ricuahn, cuahn che tihca rahn ne ne, nde nuhn, chihnga riya yahn nuhn.

⁴⁶Ate rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Namin nchuhn, sahn devano ley che dirun Moisés, ¡yah rí cava ne!, te recah rihn nduh ne ihyan nduco dehtenduh che nentihdenan ne, rihquentiyon ne che va che dinahn ye. Ate man ne ne, nde tah hua rinan ne ihyan.

⁴⁷¡Yah rí cava nchuhn!, te rahto ne yayan yahn ihyan profeta che man indihthe yahn ne, chihno ye ihyan. ⁴⁸Nchuhn ne, devano ne che din indihthe yahn ne, ne dama ri ne nduco ye, te ihyan chahn chihno ye, ne nchuhn rahto ne yayan.

⁴⁹‘A yahn che tihca redin nchuhn che rahn Dendiohs numacuahn vededevano yahn ye: “Dechúh ihyan profeta man, ihyan apóstol man, ne cahno se nahn ihyan chahn, ne nahn ye ne, din tan se nduco ye.” ⁵⁰Dendiohs va che techecade ye yahn ihyan che vate ye man ro cuh, te ndehde dame ye yun yahn nducoyaca ihyan profeta che chihno ihyan nde nan che canan iyehense. ⁵¹Ndehde dame ye nde yun yahn Abel, nde yun yahn Zacarías, che chihno se ihyan mendahn yahn nan ta nduco yaco chahte. Tihca rahn rí nchuhn, te yun yahn nducoyaca ihyan chahn ne, va che nedihve ihyan che vate man ro cuh.

⁵²Nchuhn, sahn devano ley che dirun Moisés, ¡yah rí cava ne!, te vededevano che chihcoro Dendiohs ne, nchuhn ne, rihco ndeh ne. Nde hua riquendi man nchuhn, nde hua rahnecun ne che quendi ihyan chenahn.

⁵³Cuahn che rahn Dihvo vo dehtenduh che tuhchan ne, sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, chi tan se nduco ye, ne ama ndeh nan dehtenduh retumerune se ihyan. ⁵⁴Nduco tihca ne, retumarande se ihyan, te nahn se che cahma ye ama ndudo che

hua ndahca, cava che co caca nunde se yahn ye.

Ndudo che ricuahn sahn fariseo ne, nduhca ya yahn pan

12 Ura min ne, ama yahn ihyan ndo dama ye nde tuno raconda vih ye. Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Cuihco nchuhn cudado nduco ndudo che ricuahn sahn fariseo, te o nan o chende se, ne ndudo yahn se ne, rendih nduhca che rendih ya yahn pan. ²Nducuahn che va cuahn ndeh ne, va che cuhnde ro. Namin nducoyahn che ri cuahn ndeh ne, va che cadino ihyan. ³Tihca, te che rente nchuhn cuahn deman ne nduco vih ne, va che cadino nducoyaca ihyan. Namin che rahn nchuhn cuahn chete vah ne, va che cuahndudo ihyan nde tin vah yuto.

Duh che va che din vah vo

⁴Ate nchuhn amigo yahn, rahn rí nchuhn te hua din vah ne sahn che rihno se ihyan, te cuihno min ne, ametah dehva co din se. ⁵U có nchuhn duh che din vah ne. Codin vah ne Ihyan che co cahnevi ye vedevihche yahn ne, ne cuihno min ne, va vederihquentiyon yahn ye che dechuh ye nchuhn van ruchiyahn. A Ihyan min che codin vah nchuhn.

⁶Yahda cahya ne, nde hua rigonun chihve te, rendihcue ihyan uhn te, ra ye co tume cahya, ate Dendiohs ne, nda cuande ye ite. ⁷Nde yudo tin queri ama nchuhn ne, nda cuande ye. Huate vah nchuhn, te tahque rigonun chihve nchuhn che co ama yahn yahda cahya.

Ihyan che renevahnecun ye Dihvo vo Jesucristo nan nducoyaca ihyan

⁸Rahn rí nchuhn te adecoduhno ihyan che renevahnecun ye u nan nducoyaca ihyan ne, u che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndevá ihyan min

nan nducoyaca ángel yahn Dendiohs.
⁹Ate ihyan che hua renevahnecon ye u nan nducoyaca ihyan ne, hua ndevá ihyan min nan ángel yahn Dendiohs.

¹⁰Adecoduhno ihyan, andahre chihnga çahma ye yahn u che rinducó nducoyaca ihyan, co ca ndaca ye vederenchahco. Ate ihyan che çahva ye yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, ametah nchahco cuahno Dendiohs çava ye.

¹¹Cuahn che quenda se nchuhn chete yaco man, nan juez man, nan intiyahn man ne, hua ndedecadino nchuhn deh çahma ne, o taça çahma ne, ¹²te ura min ne, Vaco Ndah yahn Dendiohs te cuande nchuhn deh che çahma ne.

Rihco yudo Dihvo vo Jesucristo yahn vedeidihya

¹³Rahn ama se ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, çahma ne co ne sahn dihnó che cahmahñ se nducó dehtenduh che chihco indihite yahn nuhn.

¹⁴Ate rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Ndacó, ndiyu juez u çava che çahcantiyón che cahmahñ nchuhn dehtenduh yahn ne nduco vih.

¹⁵Tuhme rahn ye ri ye nducoyaca ihyan:

—Cuihco nchuhn cudado, ne hua din yahino ne vedecuihca che va iyehñse cuh, te andahre ama va vedecuihca yahn ihyan, ate ndiyu nduco chemin co ndevahn ye.

Ama sahn cuihca che hua renahn se

¹⁶Tuhme nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Chihnde ama sahn cuihca, ne ama nduyo ne, ama chi chendata yahn se.
¹⁷Tuhme ndedecadino se: “Man ne, ¿taça dín?, te ametah ti nan che cuih ndáh ndute ndata yáhn. ¹⁸Tuhça dín. Ntiñé nducuahñ vahyaca yáhn, ne çahnó che tahque rahte. Min cuih ndáh nducuahñ ndute ndata yáhn. ¹⁹Ama va vedecuihca yáhn çava ndeh nduyo. Man ne, cuhnde

táhn, chéh man, cúh man, co yenó man.”

²⁰Ate rahn Dendiohs ri ye sahn: “Hua renehn. Man yan cuh, va che coh. Ama nedin dame vedecuihca, ate man ne, nde hua devene duh che ndah yahn.”

²¹Quendi Dihvo vo, ne rahn ye:

—Tihchan ihyan che reneidin dama ye vedecuihca çava man ye, ate nan Dendiohs ne, ametah dehva yahn ye.

Dendiohs ne, redin ye cudado ihyan yahn ye

²²Rahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye:

—Chemin che rahn rí nchuhn. Hua cuahcoran ne taça din ne che ndaca cheh ne, nde hua cuahcoran ne çava tino yahn ne. ²³Vedevihche yahn nchuhn ne, tahque quenun yan che co che reh ne, ne man nchuhn ne, tahque chenun yan ne che co tino che rahtenun ne.

²⁴Condiheche nchuhn chihnda. Nde hua rino te ndata, nde metah nan che cuih ndah te deh che cheh te, ate Dendiohs ne, rihquecheh ye ite. ¡Tahque rigonun chihve nchuhn che co yahda! ²⁵¿Duh nchuhn che andahre ama rendedecadino ne, co tihdenan ne mahñ metro che yaco ne? ²⁶Ndete che hua ri redin nchuhn cha che hua vahche, ¿dehco che ama rendedecadino ne yahn dehtenduh chenahn?

²⁷Condiheche nchuhn taça rihta nanda. Nde hua rendahyon, nde hua rah cuhe, ate rahn rí nchuhn te tahque ndahchan ro nanda che co tino che quenun Salomón, andahre ama chahte vederihquentiyon quenan cuma ye. ²⁸Dendiohs ne, redin ye che riya nanda viyata andahre ama ro rihnde, ne tama ro ne, rih di. ¿A ndiyu tahque redin ye cudado nchuhn? ¿Dehco che ama doh ritahno ne tuhme? ²⁹Chemin che hua çah rihn man ne nchuhn che rendedecadino ne deh cheh ne man, deh cuh ne man. ³⁰Ihyan iyehñse ne, ama rendedecadino ye yahn nducuahñ

dehtenduh che tuhchan. Ate nchuhn ne, va Chida ne vahchetero, ne a devano ye che rendotenan ne nducuahn dehtenduh che tuhchan. ³¹Dinoca cuahneceun nchuhn che cahcantiyon Dendiohs nchuhn. Tuhme nducuahn dehtenduh che tuhchan ne, nde tihdenan ca ye te ye nchuhn.

³²Nchuhn che doh ri ne, che rinduco ne u, huate vah ne, te Chida ne ne, nahn cahcantiyon ye nchuhn. ³³Condi-hue nchuhn dehtenduh che va yahn ne, ne codin ne vedevahino nduco. Codin nchuhn che ndah cava che ndeva ne che ndah vahchetero. Chemin ne, nduhca ama vedecuihca che hua co cahnevi sahn duco man, hua co detoh iteduhn man. ³⁴Tihca, te cha vedecuihca che va yahn nchuhn ne, a yahn chemin che rendecadino ne.

Nahn che cuahteyan ihyan

³⁵⁻³⁶Cuahn che rahn ama ihyan vihco nan che rihnevaco ihyan ne, rahtenun sahn decahya yahn ye cudado vah. Vateyan se cava che ndetahno che nta dihve se yahve ye ne, aderano se nahne se chendevah. ³⁷Ndah ro yahn sahn decahya che vateyan se ura che nta dihve se. Cuaco rahn ri nchuhn te man ye cuahcondihte ye mesa, ne cahco ye sahn che cheh se. ³⁸Andahre nan mahnan, o a nino co dave nta ye, ndete che nta ca ye sahn che vateyan se ne, ndah ro yahn se. ³⁹Cuedevano nchuhn te ndete che devano ama ihyan deh ura nda sahn duco ne, cuhndeyan ye, ne hua cah yune ye che condá se chete vaco ye, duco se. ⁴⁰Nchuhn ne, tihca cuahteyan ne, te u che rinduco nducoyaca ihyan ne, adenan nda ura che nde tah hua vate ne cudado.

Ejemplo yahn mozo

⁴¹Tuhme tumerune Pedro:

—Dihvé, ¿a rente ne ejemplo cuh yahn deman nuhn, o yahn nducoyaca ihyan ne?

⁴²Ndahconan Dihvo vo:

—¿Cha sahn decahya che cahco dihve se ntiyon tah se cava che cahcantiyon se vaco ye man, cahcacheh se mozo yahn ye man? ¿A ndiyu sahn che redinah se man, che rino nan se man? ⁴³Ndah ro yahn sahn che nta ca dihve se sahn che redinah se ntiyon yahn ye. ⁴⁴Cuaco rahn ri nchuhn te cahco dihve sahn min ntiyon tah se cava che din se cudado nducuahn ntiyon yahn ye. ⁴⁵Ate ndete che rahco ama cha sahn decahya te hua nun nta dihve se, ne cuanan redin tan se, rahn se sahn mozo yahn ye man, tahn mozo yahn ye man, reh se man, rih se man, ricoh se man ne, ⁴⁶nta dihve se ro che hua quenán rino se, ura che hua devano se, ne din ye castigo sahn nduhca che redin ihyan castigo sahn che hua redinah se.

⁴⁷Sahn decahya che a devano se dehtenduh che nahn dihve se, ne hua dinahn se ne, ama chahte castigo co se. ⁴⁸Ate sahn decahya che hua devano se, ne din se dehtenduh che hua ndahca ne, hua nduh chahte castigo co se. Adecoduhno ihyan che chahte ntiyon condá tah ye ne, ndahva ndehde dame ye, ne ihyan che nde tahque chahte ntiyon condá tah ye ne, nde tahque ndeh ca ndehde dame ye.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te va che cuahte canda ihyan

⁴⁹Cava u ne, cuahte canda ihyan van man ye nduco vih anduhneca ndete che a chih yahn muhn iyehense cuh, ne jama nahán ndete a riche! ⁵⁰U ne, va che ama chuhrihn, ne jama yah nahán ndete che a conahn! ⁵¹¿A rahco nchuhn che nda muhn iyehense cuh cava che ndahca cuahtenan ihyan nduco vih? Rahn ri nchuhn te hua, te nda cava che cuahte canda ye nduco vih. ⁵²Cuanan

nde meniyon, ndete che uhn ihyan che-nun ye ama vah ne, ino ye co tan ye nduco o ye. ⁵³ Ihyan chahn ne, co tan ye nduco sahn daya ye, ne sahn daya ye ne, co tan se nduco chida se. Ihyan ndahta ne, co tan ye nduco tahn daya ye, ne tahn daya ye ne, co tan te nduco chaco te. Namin co tan ihyan ndahta nduco tahn decuno ye, ne tahn decuno ye ne, co tan te nduco indahn te.

Ri ro cuahn che rendacorun tiempo

⁵⁴ Quendi Dihvo vo, ne rahn ye nduco nducoyaca ihyan:

—Cuahn che rendihchero nchuhn che reneuan man cuahn nan che rehche yahn ne, ndetahno rahn ne te cuan co, ne tihca ri. ⁵⁵ Namin cuahn che rano yuhneyahn ne, rahn nchuhn te cuhnde ihno, ne tihca ri. ⁵⁶ ¡O nan o chende nchuhn! Devano nchuhn cuahn che co ihno man, cuahn che cuan co man. ¿Dehco che hua devano ne deh ri ro cuh che vate ne? ⁵⁷ ¿Dehco che hua rendedecadino man nchuhn cha che tahque ndah din ne nan Dendiohs? ⁵⁸ Numanahn che cahn ama cha nchuhn nan intiyahn nduco sahn che tan se nduco ne ne, codin nun ino ne, cuenedin ndah ne ndudo nduco se cuahn yune, cava che hua quenda se ndih nan juez, ne necah ye ndih tah policia cava che tihyon se ndih vacoyahn. ⁵⁹ Rahn ri ndih te ndete che hua nedin ndah ne ndudo nduco se ne, hua ndiquendahe ne vacoyahn nde cuihno nedihve ne nducuah che quendihco ne.

Nahn che nto ino ihyan nunde yahn ye

13 Ura min ne, min chenan neve ihyan, ne necah cuande ye Dihvo vo nduhca che chahno sahn estado yahn Galilea chi, che chihquentiyon Pilato sandado che chihno se sahn, ura che rihno se ite che co te vedino nan ta. ² Tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—¿A raho nchuhn che sahn Galilea chahn che tihca chih se, tahque chendihco se nunde van nducoyaca ihyan Galilea? ³ Rahn ri nchuhn te hua. Ndete che hua nto ino nchuhn nunde yahn ne ne, va che conda nducoyaca ne. ⁴ Namin, ¿a raho nchuhn che ihyan che ntihyon ino chahn che chendah ndudo torre yahn Siloé, tahque chendihco ye nunde van nducoyaca ihyan van Jerusalén? ⁵ Rahn ri nchuhn te hua. Ndete che hua nto ino nchuhn nunde yahn ne ne, conda nducoyaca ne.

Ejemplo yahn yahn higo che hua ri yahn

⁶ Namin nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Ama ihyan ne, ndihche ye ama yahn higo van yahn ndata yahn ye, ne ama yune ne, chahn ye chinuhn ye ndute yahn, ne hua ndaca ye, te hua ri yahn. ⁷ Tuhme rahn ye ri ye sahn che redin cu dado yahn ndata chahn: “A ino nduyo che renda rinuhn ndute yahn yahn tih, ne hua dehva rendaca. Cuihque, te ¿dehco che ndere rehnevi fuerza yahn yahn nan che nti?” ⁸ Ate sahn che redin cu dado min ne, rahn se: “Dihvé, cuahne-cun ne che cuandi ca yahn tih tama nduyo, ne ndahco cava yahn yahn, ne cuahto yahn ndah duto. ⁹ A huane co ndute yahn. Ate ndete che a hua co yahn ne, tuhme cahcá nduhca che rahn ne.”

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama ndahta che ruhte dame te

¹⁰ Ama ro che rahte tuhno ihyan ne, quenun Dihvo vo chete ama yaco, ricuah ye. ¹¹ Min quenun ama ndahta che a ri ntihyon ino nduyo che hua ri che ndo cuaco te. Ruhte dame te, nedin ama vaco chihnga. ¹² Cuahn che ndihchero Dihvo vo tahn ne, cah ye tahn, ne rahn ye:

—Ndahta, a ndevahn di. Ametah chuhrihn.

¹³Tuhme nahn t̄ah ye t̄ahn, ne nde-t̄ahnno ndo cūaco te, ne can̄an te rendeva te yaven̄an Dendiohs. ¹⁴Ate sahn ndinan yahn yāco me ne, chi tan se nduco Dihvo vo yahn che din ye che ndo cūaco t̄ahn min ro che rahte tuhno ihyan. Rahn se nduco ihyan che chenun ye min:

—Va an ro che din vo ntiyon. Ade-codehno ro chemin chan co chi nchuhn cāva che din ye che ndoyahn ne, ate ndiyu ro che rahte tuhno vo.

¹⁵Tuhme ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Di ne, jo nan o chende! Ndete che chenān chiche itenine, o burro yehn chete vāco te, za hua ntahte ite ro che rahte tuhno ihyan cāva che cahn te cuh te nune? ¹⁶Ndahta cuh ne, ndata yahn Abraham t̄ahn nduhcā di, ne a ntihyon ino nduyo redin chundah che rechuhrihn te. za hua redin yahn che ndedevahn t̄ahn andahre ro che rahte tuhno ihyan?

¹⁷Cuahn che tihcā rahn Dihvo vo ne, ama chi cuihnan nducoyāca sahn che hua ri rendihche se ihyan. Ate nducoyāca ihyan yan ne, ama yeno ye yahn vederihno rahte che redin Dihvo vo.

Ejemplo yahn ndute yahn mostaza

¹⁸Tuhme rahn Dihvo vo:

—za Deh nduhcā vederihquentiyon yahn Dendiohs? za Deh nduhcā, cahmā che tihcā vederihquentiyon yahn ye? ¹⁹Chemin ne, nduhcā ndute yahn mostaza che chino ama se nan yahn yahn se. Quendāh ndute me, ne chihta. Chi chahte nde yahda redin ndahque te van dune.

Ejemplo yahn ya yahn pan

²⁰Namin rahn Dihvo vo:

—za Deh nduhcā, cahmā che tihcā vederihquentiyon yahn Dendiohs?

²¹Chemin ne, nduhcā ya yahn pan che

ndahchetahn ama ndahta van ndeh yune pan, din che chihta nducuah.

Ejemplo yahn chendevah che tuhco

²²Quendi Dihvo vo cuahn ye yan Jerusalén, ne rechuh ye yan cahya man, yan rahte man, ricuah ye. ²³Ama se ne, tumerune se ihyan:

—Dihvé, za yahn ihyan che ndevahn ye ne?

Ndahconan ye:

²⁴—Nduhcā che redin nun ino ihyan che condā ye chendevah che tuhco ne, tihcā codin nun ino nchuhn che ndevahn ne. Ate rahn ri nchuhn te ama yahn ihyan nahn ndevahn ye, ne hua co. ²⁵Cuihno che necuan ama ihyan, necahde ye chendevah vāco ye ne, ndete che ura min nda nchuhn yahve ne: “Dihve nuhn, conahne ne chendevah” ne, ihyan min ne, ndahconan ye yahn ne: “Hua rendihché nchuhn, nde hua devanó ti cochi ne.” ²⁶Tuhme andahre cahma ne: “Dama cheh dama chih nuhn nduco ne, ne ndih che chicuah ne ndihve yahn yan vāco nuhn”, ²⁷ate ihyan min ne, ndahconan ye yahn ne: “A rahn ri nchuhn te hua rendihché nchuhn, nde hua devanó ti cochi ne. Nchuhn ne, chihnga ihyan ne. Cuavi ne tan, cuahn ne vane, nde hua nahn ndihcheró nchuhn.”

²⁸Tuhme che cūaco, cuaco nchuhn man, cheh dihyon ne man, te ndihchero ne Abraham man, Isaac man, Jacobo man, nducoyāca ihyan profeta man, che ndi dama ye nan che rihquentiyon Dendiohs, ate nchuhn ne, cuahn chevah vatendi ne. ²⁹Namin ndo dama ihyan, cāca ye numachahte iyehse, ne cuahte ye, cheh ndah ye nan che rihquentiyon Dendiohs. ³⁰Tuhme ne, nahn ihyan che ndahnan ye man ro cuh ne, cuahtenan ive ye, ne nahn ye che chenān ive ye man ne, quendāhnan ye.

Rahn sahn fariseo te Herodes nahn cahn se Dihvo vo Jesucristo

³¹ Ura min ne, nda neve sahn fariseo, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Conda ca ne muhn conahn ne, te nahn cahno Herodes ndih.

³² Ndahconan ye yahn sahn chahn:

—Cuahn nchuhn, ne cahma ne co ne yuhne min: “Condi hche, u ne, rendetendah vaco chihnga, ne redin che rendoyahn ihyan cah man ro cuh man, caviyan man, deman man. Tuhme cuihno din nityon cuh yahn.” ³³ Ate va che quendi yune yahn man ro cuh man, caviyan man, deman man, te yan Jerusalen ne, a min va ndi che rihno se nducoyaca ihyan profeta.

Dihvo vo Jesucristo ne, chaco ye cava ihyan yan Jerusalen

³⁴ Nchuhn ihyan yan Jerusalen, che rihno ne ihyan profeta man, recah ne tu ihyan che redechuh Dendiohs man, jama ndeh yune nda, te nahn nedin dama nchuhn nduhca che rene din dama chaco tuh daya te man reche te, ate hua cah necun ne! ³⁵ Condi hche nchuhn, te yaco yahn ne ne, cuhnde man, ne rahn ri nchuhn te ametah ndaconan ndihchero ne u nde nda ro che cahma ne yahn: “Ndeva vo yavenan ihyan cuh che cochi ye menun Dihvo vo Dendiohs.”

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama sahn che ndi se cah ntito

14 Ama ro che rahte tuhno ihyan ne, chahn Dihvo vo, cheh ye ndevaco ama sahn ndinan yahn sahn fariseo. Combiero yahn se ne, rihno se Dihvo vo, nahn ndihchero se deh din ye. ² Min quenun ama sahn che ndi se cah ntito, ne chahn nda se nan Dihvo vo. ³ Tumerune Dihvo vo sahn fariseo chahn man, sahn devano ley che dirun Moises man:

—¿A nihnde cade che co din vo che ndoyahn ihyan cah ro che rahte tuhno ihyan ne?

⁴ Ate hua ndahconan sahn chahn. Tuhme chetah ye tah sahn ntito me, din ye che ndoyahn se, ne ndedechuh ye sahn. ⁵ Chihno min ne, rahn ye nduco sahn chahn:

—Ndete che condahnun ama burro, o ama itenine yahn nchuhn chete veh ico ne, ¿a hua ndetendah nchuhn ite andahre ro che rahte tuhno ihyan?

⁶ Ate hua chi ndahconan sahn chahn nde ama ndudo.

Ejemplo yahn ihyan che rahn ye nan rihnevaco ihyan

⁷ Cuahn che ndihche Dihvo vo nduhca che retendahnun sahn chahn nan che cuahte se ne, nte ye ejemplo cuh:

⁸ —Ro che yahve ihyan ama cha nchuhn che cahne ne nan vihco che rihnevaco ye ne, hua cuhnde ne nan silla menan, te denan ndiyahve ye ama ihyan che tahque redin yahn che cuhnde ye min. ⁹ Ndete che tihca ne, ura che a va ne ne, cahma ihyan che vaco me co ye ndih: “Cuavi ne tan, cuhnde amigo yahn.” Tuhme cora vedecuihno yahn ne, ne necuan ne cahne ne cuhnde ne nan che rahte ihyan che dendah ye. ¹⁰ Cuahn che yahve ihyan ndih ne, tahque ndah cuahn ne, cuihnde ne nan silla che rahte ihyan che dendah, ne cuahn che nda ihyan che vaco ne, cahma ye nduco ne: “Amigo, cuihnde nan silla menan.” Tihca quenda yavenan ne nan ihyan che vate ye min. ¹¹ Tihca, te ihyan che rendeva man ye yavenan ye ne, nuhnde ndiya ye, ne ihyan che necun ye ne, conan ye.

¹² Namin rahn Dihvo vo nduco sahn fariseo che vaco me:

—Cuahn che yahve ihyan cava che cah, cheh ye ne, hua yahve amigo yehn man, dihne man, ihyan yehn man, ihyan cuihca che vate ye nino ndevaque man,

te ihyan chahn ne, co ndahco menun ye yehn. ¹³ Cuahn che cah, cheh ihyan ne, tahque ndah coyahve ihyan chevah man, ihyan che ndi cheche ye man, ihyan che cueh cah ye man, ihyan che ve nan ye man. ¹⁴ Ndete che tihca din ne, ndah ro yehn, te ihyan chahn ne, hua co ndahco menun ye yehn. Ate cuahn che ndedetuhsche Dendiohs tenahn che ndah ihyan ye nan ye ne, ro min ndahco menun Dendiohs yehn.

Ejemplo yahn che cheh vino ihyan

¹⁵ Chihnevan ama sahn che nduco se va se reh se, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Ndah ro yahn ihyan che cuahte ye cheh ye nan che rihquentiyon Dendiohs.

¹⁶ Tuhme nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Ama ihyan ne, yahve ye ama yahn se che cah se cheh vino se ndevaco ye.

¹⁷ Ura che a quendihte mesa ne, dechuh ye sahn decahya yahn ye che cahma se nduco sahn chahn: “Cahn nchuhn, te a va yan nducuahn.” ¹⁸ Ate nducoyaca se ne, canan chica se che din chahtino ye yahn se. Ama se ne, rahn se: “Cade ca ama ndi yahn, ne va che cahn ndihcheró. Cahme co ihyan, ne din chahtino ye yahn.” ¹⁹ Tama se ne, rahn se: “Ca uhn yanda itenine ruhnyahn, ne va che cahn ndihchenán ite nan ntiyon. Cahme co ihyan, ne din chahtino ye yahn.” ²⁰ Tama se ne, rahn se: “Cade chihnevaco, ne chemin che cahme co ihyan te hua co cahn.” ²¹ Ndaconan sahn decahya me, ne neco se dihve se nduhca che rahn sahn chahn. Chi tan dihve se, ne rahn ye ri ye sahn decahya me: “Cuehn tenun tenun no cuahn ndihve man, cuahn yune man, ne ihyan chevah man, ihyan che ndi cheche ye man, ihyan che cueh cah ye man, ihyan che ve nan ye man, quenda ihyan muhn ndevaco.” ²² Cuahn che ndaconan sahn decahya me ne, rahn se: “Dihvé, a dinahn che rahn ne, ate va ca nan che cuahte ihyan.” ²³ Rahn di-

hve se ri ye sahn: “Cuehn cuahn yune man, tinduh cuahn chihto man, ne codin fuerza ihyan che chi ye cava che cuto ihyan vacó. ²⁴ Rahn te nde ama sahn che yahvé menan ne, hua cheh vino se che ndihcoyan.”

Ihyan che nahn conduco ye Dihvo vo Jesucristo ne, va che chuhrihn ye

²⁵ Ama yahn ihyan cuahn ye nduco Dihvo vo. Chaconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

²⁶—Adecoduhno ihyan che nahn conduco ye u ne, va che cahcoman ye chida ye man, chaco ye man, ndahta yahn ye man, daya ye man, dihno ye man, cahve ye man, vida yahn man ye man, cava che co conduco ye u. ²⁷ Ihyan che hua nahn chuhrihn ye cava u ne, hua co conduco ye u. ²⁸ Adecoduhno nchuhn che cahno ne ama vah, za hua dinoca rendah cuande ne tava nahn cava che tuno vah me? ²⁹ Ndete che cahco ne name yahn vah me, ate hua cocha ne tuno ne, nducoyaca ihyan che ndihche ye ne, cahyon nan ye, ³⁰ ne cahma ye: “Sahn tih ne, canan rihno se ama vah, ne hua chicha se tuno.” ³¹ Namin ama rey che va che cah ye cuhma ye nduco tama rey, za hua dinoca rihnde ye, rendecadino ye ndete che nduco ndiche mil sandado yahn ye cocha ye cuhma ye nduco tama rey che cochi ye nduco ndico mil sandado? ³² Me ndete che rih che hua cocha ye ne, cuahn che yahn ca cochi rey che cuhma nduco ye ne, dechuh ye sahn che cah se menun ye, cahma se nduco rey min cava che cuhnde dihn ye, ne hua cuhma ye nduco vih. ³³ Tihca, te adecoduhno nchuhn che hua cahcoman ne nducuahn yahn ne che va ne, hua co conduco ne u.

Ejemplo yahn ima

³⁴ Ima ne, ndah. Ate ndete che cuihno dine yahn ne, zdehra nduco ndo

dine? ³⁵Va che cora, te hua cochihve, nde cava che cotave ndiyahn, nde cava che cuahto duto chendata. Nducoyaca nchuhn, ¡cuendecadino ndah ne deh conahn ejemplo cuh!

Ejemplo yahn itecuche che chinda te

15 Rahn nducoyaca sahn rica tume-
cadiyo man, sahn nunde chenahn
man, nan Dihvo vo che nahn cahnevan
se ndudo yahn ye. ²Yahn chemin che ri
yudo yahn sahn fariseo man, sahn de-
vano ley che dirun Moisés man, ne rahn
se yahn Dihvo vo:

—Sahn tih ne, rinduco se sahn nunde,
ne reh se dama nduco se.

³Tuhme nte Dihvo vo ejemplo cuh
nduco sahn chahn:

⁴—Ndete che ama cha nchuhn va
ama ciento itecuche yahn ne, me ndete
che conda ama te ne, za hua cahco-
man ne ite che cun raco ntiyon cun
chahn viyata, ne cahn ne, quenuhn ne
ite che chinda me, nde nan che ntaca ne
ite? ⁵Cuahn che a ntaca ne ite ne, nu-
macuahn vedeyeno tihde dihme ne ite,
ndiquenda ne ite. ⁶Cuahn che ntaca ne ne,
nedin dama ne ihyan nino ndevaco ne
man, ihyan rendihche ne man, ne cahma
ne nduco ye: “Cuahte yeno vo nduco
nchuhn, te itecuche yahn che chinda te
ne, a ntaca ite.” ⁷Rahn ri nchuhn te tih-
ca tahque cuhnde vedeyeno vahchetero
cava ama ihyan nunde che nto ino ye
nunde yahn ye che co cava cun raco nti-
hyon cun ihyan che rahco ye che nde hua
nahn che nto ino ye.

Ejemplo yahn tume che chinda

⁸Ndete che ama ndahta che va ndiche
tume diyahngua yahn te, ne conda ama
ne, za hua nahn yahn te candil, ndache
te vah, nuhn te tume me nde nan che
ntaca te? ⁹Cuahn che ntaca te ne, nedin
dama te ihyan nino ndevaco te nduco
ihyan rendihche te, ne cahma te co te

ihyan: “Cuahte yeno vo nduco nchuhn,
te a ntaca tume yahn che chinda.”
¹⁰Rahn ri nchuhn te tihca co yeno angel
yahn Dendiohs cava ama ihyan nunde
che nto ino ye nunde yahn ye.

Ejemplo yahn sahn yuno che ndere quechica se

¹¹Quendi Dihvo vo, ne nte ye tama
ejemplo:

—Ama ndaco ne, chahte o daya ye.
¹²Sahn che ive me ne, rahn se ri se chida
se: “Chida, te ne vedecuihca che va che
cahco ne yahn.” Tuhme cahman chida
se vedecuihca yahn ye, ne cah ye sahn.
¹³Chihno neve ro ne, chihcoyan se de-
htenduh yahn se, ne cuahn se nan yahn
yahn. Min chihno toh se tume yahn se,
ndere quechica se. ¹⁴Cuahn che a chi-
hno toh se tume yahn se ne, ama chih-
nde cuico yahn nan che quenán se, ne
canan ama yah chahno se. ¹⁵Chica se
ntiyon din se ama ihyan che yan vaco ye
min, ne dechuh ye sahn, din se cudado
cuche yahn ye. ¹⁶Nde dehtenduh dima
che reh cuche chahn ama nahn cheh se,
ate nde dehtenduh chemin chan, hua
rendaca reh se. ¹⁷Tuhme necahco se, ne
ndedecadino se: “Ama yahn ihyan redin
ntiyon chenán ye vaco chida, ne ama
va che reh ye. Me u ne, muhn quenán,
adeche coh cuico. ¹⁸Tahque ndah che
nahn yahn chida, ne cahma co ihyan:
Chida, quendiho nunde, nde nan Den-
diohs, nde nan ne. ¹⁹Ametah redin yahn
che cahma ne daya ne yahn. Man ne, co
nduhca ama mozo yahn ne.” ²⁰Tuhme
ndonun yune se, conahn se yahn chida
se.

²¹Yahn ca va che ntaca se, ne ndihchero
chida se sahn. Quenan vahino ye sahn,
ne chahn ye rano ye, chahtemahn ye
sahn, tenan ye sahn. ²²Rahn se ri se
ihyan: “Chida, quendiho nunde, nde
nan Dendiohs, nde nan ne. Ametah redin
yahn che cahma ne daya ne yahn.” ²²Ate

chida se ne, rahn ye ri ye sahn decahya yahn ye: “Tenun tenun no cuetendah nchuhn tino che tahque ndah, conun se man, chinetah che conun tah se man, ndaco che conun cah se man. ²³ Cuahn nchuhn, ngua ne ama itenine che vihche te, ne cuihno ne ite. Chuh vo ite, ne din vo vihco, ²⁴ te sahn dayá cuh ne, a ndih se che rahcó, ate man ne, ndaconan se. A denda sahn, ate man ne, a ntaca sahn.” Tuhme canan ihyan chahn vihco vedeyeno.

²⁵ Sahn daya ye che menan me ne, quenan se viyata, ne cuahn che nta nino se ndevah ne, chihnevan se che retive ihyan man, rendeh ye man. ²⁶ Tuhme cah se ama sahn decahya yahn chida se, ne tumerune se sahn deh che ri min. ²⁷ Ndahconan se: “A nta sahn dihno ne, ne hua dehva chahno se chi. Chemin che chihquentiyon chida ne che coh ama itenine che vihche te.” ²⁸ Chi tan sahn che menan me, nde hua nahn ndonda se vah. Tuhme quendah chida se, chica ye favor sahn che ndonda se vah. ²⁹ Ate ndahconan se yahn ye: “U ne, cuahn dama redin ntiyon nduco ne, ne hua rahcotahn yahn ne. Nde ama yune hua te ne amare ama chivato lihn cava che cheh yenó nduco amigo yahn. ³⁰ Ate cuahn che ndaconan sahn daya ne tih che ndere toh se tume yahn ne nduco ndahtha che ndere vatechica te ne, chihquentiyon ne che chih ama itenine vihche cava se.” ³¹ Tuhme ndahconan chida se: “Dayá, di ne, cuahn dama quenene nducó, ne nducuahndeh tenduh yahn ne, a yehn. ³² Ate ndahca che cah yeno vo chedave yuhn vo, din vo ama vihco vedeyeno, te sahn dihne ne, a ndih se che rahcó, ate man ne, nta se. A denda vo sahn, ate man ne, ntaca vo sahn.”

Ejemplo yahn ama sahn duhtuno ihyan che va tah se ama ntiyon

16 Namin nte Dihvo vo ejemplo cuh nduco ihyan apóstol yahn ye:

—Chihnde ama ihyan cuihca che quen ama sahn che redin se cudado ntiyon yahn ye, ne chahn ihyan nuhnde ye sahn nan ye che ndere retah se dehtenduh yahn ye. ² Tuhme cah ye sahn, ne rahn ye ri ye sahn: “¿Deh chu che renuhnde ihyan di nan? Cuente cuende u yahn ntiyon che quenene, te cahneví ntiyon che va tah.” ³ Tuhme ndedecadino se: “¿Taca dín man?, te dihvé ne, cahnevi ye ntiyon che va tah. Hua co dín ntiyon dito, ne ndete che ndere cacá chéh ne, cuihnán. ⁴ A nta tín taca dín cava che nevahnecon ihyan u vaco ye cuahn che a cahnevi dihvé ntiyon che va tah.” ⁵ Tuhme cah se queri ama ihyan che chendihco ye yahn dihve se. Tumerune se ama ye: “¿Tava quendihque yahn dihvé ne?” ⁶ Ndahconan ihyan min yahn se: “Ama ciento barril aceite quendihcó yahn ye.” Rahn se ri se ihyan: “Ti va niyon che quenene caca. Cuihnde, ne menchahte no cuahconehe caque o raco ndiche.” ⁷ Chihno min ne, tumerune se tama ye: “Di, ¿tava quendihque yahn dihvé ne?” Ndahconan ye yahn se: “Quendihcó ama ciento cade trigo yahn ye.” Tuhme rahn se ri se ihyan: “Nga caca yehn. Cuahconehe cun raco.” ⁸ Cuahn che checadino dihve ntiyon me ne, ndeva ye yavenan sahn min che ndere retah se dehtenduh yahn ye, yahn che ama vivo se.

Tuhme rahn Dihvo vo:

—Man ro cuh ne, ihyan nunde ne, tahque vivo ye che co ihyan che riquendi ye vederihquentiyon Dendiohs.

⁹ Chemin che rahn rí nchuhn: Cotoh ne vedecuihca andahre chihnga, ne nduco chemin ndaca amigo yahn ne, cava che nda ro che coh ne ne, co cuahatenan ne vahchetero.

¹⁰ Ihyan che hua reduco ye vān tah sihn che redin ye cudādo ne, namin hua reduco ye andahre che ndeh, ne ihyan che reduco ye vān tah sihn che redin ye cudādo ne, namin reduco ye ndete che ndeh. ¹¹ Ndete che hua toh nchuhn vedecuihca che va t̄ah ne çava che din ne che ndah ne, ¿duhra te ntiyon yahn Dendiohs, din ne? ¹² Ndete che hua redin nchuhn cudādo dehtenduh yahn ihyan che rihco ye t̄ah ne ne, ¿duhra te dehtenduh che co yahn mān ne?

¹³ Nde āma ihyan hua co conan cuma ye o dihye ye, te tahque din yahino ye āma che co t̄ama, ne quendi ye nduco āma, ne çahcomān ye t̄ama. Hua co dīn yahino nchuhn Dendiohs ndete che yahino ne vedecuihca.

¹⁴ Rihnevan sahn fariseo che chenun se min che tihçā rente Dihvo vo, ne riyon nan se ihyan, te yahino se vedecuihca.

¹⁵ Tuhme raħn ye ri ye sahn:

—Nchuhn ne, redin çā ne che ndah ihyan ne nan ihyan. Ate Dendiohs ne, a devano ye duh ihyan nchuhn. Va deh che āma richihve che raħco ihyan, ate nan Dendiohs ne, hua richihve.

¹⁶ Ley che dirun Moisés nduco ndudo che dirun ihyan profeta ne, chihnde nde ndā ro che ndā Juān Bautista. Nde t̄ahn min ne, rahndudo ihyan yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne āma yahn ihyan redin nun ino ye che nahn dinahn ye.

¹⁷ Tahque nun nto iyehñse che co che cuavi āma cheneliħn nan vederihquentiyon yahn Dendiohs.

¹⁸ Adecoduhno ihyan che tehche ye ndahta yahn ye, ne cahnevāco ye nduco t̄ama te ne, din duche yahn ye che nihnevāco ye. Namin ihyan che cahnevāco ye nduco āma t̄ahn che ntehche inçahn te t̄ahn ne, din duche yahn ye che nihnevāco te.

Ejemplo yahn āma sahn cuihca nduco Lázaro

¹⁹ Namin nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Chihnde āma sahn cuihca che renun se demān cuahno tino ndah, ne āma va demān cuahno che ndah reh se ro ro. ²⁰ Tahn min ne, namin chihnde āma ihyan chevah che duche ye Lázaro, ne āma ndechendih yute ihyan. Quendite ye chendevah yahn sahn cuihca me, ²¹ ne āma nahn cheh ye andahre d̄ache che ra mān mesa yahn se. Nde yahna rendā te, riyavenan te nan yah yahn ye. ²² Cuahn che ndā ro che chih ihyan chevah me ne, quenda āngel ihyan vahchetero, ne min quenān Abraham. Adivē ne, chih sahn cuihca me, ne chihche ihyan sahn. ²³ Cuahn che rechuhriħn se vān ruchiyahn ne, chenihyon nan se, ne āma yahn ndihchero se Abraham. Namin ndihchero se Lázaro che quenān ye min. ²⁴ Tuhme çah se: “Chidā Abraham, conan vahino ne u. Cuedechuh ne Lázaro, deçahnda ye tin ndutetah ye vān nune, çava che ndedevan ye chihyā, te āma rechuhriħn muħn vān ruchiyahn.” ²⁵ Ndahconan Abraham yahn se: “Dayā, cuenecahque te āma ndahçā chehne cuahn che quenē iyehñse, ate Lázaro ne, āma yah çahno ye. Mān ne, āma ndahçā quenān ye muħn, ate di ne, rechuhriħn tan nan che quenon. ²⁶ Avāne ne, a nihnde çade che ihyan che chenān ye muħn, andahre nahn çahn ye tan, ate hua co chuh ye. Namin ihyan che chenun ye tan ne, hua co chuh ye, chi ye muħn.” ²⁷ Tuhme raħn sahn cuihca me: “Chidā Abraham, ricā ndih, codin ne favor, cuedechuh ne Lázaro che çahn ye vāco chidā, ²⁸ co ye uħn sahn diħnó che vate se min, çava che hua chi se muħn nan che rechuhriħn ihyan nunde.” ²⁹ Raħn Abraham ri ye sahn: “Min va ley che dirun Moisés mān, ndudo che dirun ihyan profeta mān, rah-

ndudo ihyan. A ndudo min va che dinahn se.”³⁰ Tuhme rahn sahn cuihca me: “Chidá Abraham, hua retumacah se yahn chemin. Ate ndete che ntuche ama ihyan che a ndih ye, cahñ ye, yahve ye sahn ne, tuhme che cuaco, nto ino se nunde yahn se.”³¹ Ate rahn Abraham ri ye sahn cuihca me: “Ndete che hua ritahno se yahn che dirun Moisés nduco che dirun ihyan profeta ne, namin hua cotahno se, andahre che ntuche ama ihyan che a ndih ye, cahñ ye, yahve ye sahn.”

Riyahve Dihvo vo Jesucristo ihyan cava che hua cuahtendihco ye nunde

17 Rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—A cade no che va dehtenduh che din che cuahtendihco ihyan nunde, ate iyah rí cava adecoduhno ihyan che din ye che cuahtendihco ihyan chenahn nunde!² Tahque ndahca cava ihyan min che dechiche ihyan ama tu yudo dādo ye, ne cuacondahnun ye ihyan van nuniyahn, che co che din ye che condihco ama cha ihyan chuñ che necun ye nunde.³ Cuihco nchuhn cudado.

’Cuahn che din tan ama ihyan nduco nchuhn ne, coyahve ne ihyan nduco ndah. Ndete che nto ino ye che tihca din ye ne, cuenchahco ne yahn ye.⁴ Andahre ndache yune che ama ro din tan ama ihyan nduco nchuhn, ate ndete che namin ndache yune rendaconan ye, ne rahn ye: “Yah rí che tihca dín”, tuhme ne, cuenchahco ne yahn ye.

⁵ Ihyan apóstol ne, rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Cuenan ne nuñ cava che cotahno ndah nuñ.

⁶ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Ndete che ritahno nchuhn amare tah sihn, co cahcantiyon ne yahn

tih: “Cuavi tan, cuehn, cuandi van nuniyahn”, ne dinahn yahn ne.

Nduhca che va che din vo ntiyon nduco Dihvo vo Jesucristo

⁷ Ndete che va ama mozo yahn nchuhn che ruñ se yahn, o redin se cudado itenine, ura che ndaconan se che chahn se viyata, ¿a ndetahno cahma ne co ne sahn tuhca?: “Cuechoh, cuihnde nan mesa, cheh.”⁸ ¿A ndiyu tahque ndah che cahcantiyon ne sahn tuhca?: “Cuedendah comida, cuihqueyan nan mesa, cuihque cudado nahmin che cheh vinó. Cuihno cheh vinó, tuhme cheh vine.”⁹ Cuihno din se nducuahn che chihquentiyan ne, ¿a va che necah ne nundihve cuahn sahn ne? Hua.¹⁰ Namin cuahn che a cuihno din nchuhn nducuahn che a va cade che din ne ne, tahque ndah che cahma ne co ne Dihve ne: “Nuhn ne, mozo nuñ. Nde hua nahn che nte ne nundihve cuahn nuñ, te atenan ntiyan che chihquentiyan ne ne, a chemin no che din nuñ.”

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ndiche sahn che ndi se cah che rechā yute

¹¹ Cuahn che cuahn Dihvo vo yan Jerusalén ne, chuñ ye nan che rivah estado yahn Galilea nduco nación yahn Samaria.¹² Ura che a ndā nino ye ama yan lihn ne, ndā ndiche sahn che ndi se cah che rechā yute.¹³ Cah se:

—Dihve nuñ, Jesús, ¡conan vahino ne nuñ!

¹⁴ Cuahn che ndihchero ye sahn chahn ne, rahn ye ri ye sahn:

—Cuahn nchuhn nan chidocuyan.

Dinahn sahn chahn, ne nahmin che cuahn se ne, ndoyahn nducoyaca se.

¹⁵ Tuhme ama se ne, cade ndihchero se che a ndoyahn se ne, ndaconan se, ne ama rendeva se yavenan Dendiohs.

¹⁶ Chehntihya se numacuahn vedene-

cun nan Dihvo vo, ne necah se nundihve cuahn ihyan. Sahn min ne, sahn tama naci3n se. Samaria naci3n yahn se.
¹⁷ Tuhme tumerune Dihvo vo:

—¿A ndiyu ri ndiche sahn chahn che ndoyahn se? ¿Tiya sahn che nun chahn? ¹⁸ ¿A deman sahn tama naci3n cuh che ndaconan se, ndeva se yavenan Dendiohs?

¹⁹ Chihno min ne, rahn ye ri ye sahn:

—Dehve rahque. Cuenecuen. Conahn, te nducote chitehne ne, a ndoyehn.

Nduhca che rihquentiyon Dendiohs

²⁰ Tumerune sahn fariseo Dihvo vo ticuahn cuanan vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne ndahconan ye yahn se:

—Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, hua cuanan nduhca che chenano rino nchuhn. ²¹ Nde ama ihyan hua co ye nchuhn: “Muhn va”, o “min va”, te Dendiohs ne, a ndahco cade ye vederihquentiyon yahn ye van nchuhn.

²² Rahn Dihvo vo ri ye ihyan ap3stol yahn ye:

—U che rinduc3 nducoyaca ihyan ne, nda ro che ama nahn nchuhn che ndaconan, ate hua ndaca ndihchero ne u. ²³ Ndere cahma ihyan co ye nchuhn: “Nga ihyan che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense, quenun ye muhn”, o “nga ye, quenano ye min.” Hua tumecah nchuhn, nde hua cahne, ndihchero ne. ²⁴ Chemin che ri nchuhn te nduhca che rendihchero ihyan che riya cuah, ri ro dave numachahte ne, tihca ndihchero ihyan u che rinduc3 nducoyaca ihyan, ro che nda. ²⁵ Ate dinoca va che ama chuhrin, te ihyan che vate ye man ro cuh ne, hua co ndihche ye u. ²⁶ Nduhca che chahno ihyan chi ro che quenano Noe iyehense ne, tihca cuahno ihyan co ro che u che rinduc3 nducoyaca ihyan, nda. ²⁷ Ihyan che vate ye ro min ne, reh ye man, rih ye man, rihnevaco ye man, redecahnovaco ye man, nde nda

ro che chenda Noe chete arca, ne chan conahn, chito nuno iyehense, chihno chih ihyan chahn. ²⁸ Atihnocah chi cuahn che quenano Lot iyehense. Ihyan che vate ye ro min ne, reh ye man, rih ye man, ra ye man, rendihcue ye man, rino ye ndata man, rihno ye vah man. ²⁹ Ate nda ro che chica Lot yan Sodoma ne, chera yahn che chica nan ro, ne chihno chih ihyan yan min. ³⁰ Tihca co ro che u che rinduc3 nducoyaca ihyan, nda.

³¹ Nda ro min ne, ihyan che vate ye tin vah yuto ne, tahque ndah che hua conda ye chete vah, cotah ye dehtenduh yahn ye. Namin ihyan che chenun ye viyata ne, tahque ndah che hua ndaconano ye viyan. ³² Cuenecahco nchuhn nduhca che chahno chi ihyan ndahta yahn Lot. ³³ Adecoduhno ihyan che nahn ndedevahn man ye ihyan ne, ihyan min ne, conda ye, ne adecoduhno ihyan che cahco mendahn ye ihyan, coh ye cava ne, ihyan min ne, ndevahn ye.

³⁴ Rahn ri nchuhn te vino min ne, adecotino che vateyado o ihyan nan yundo ne, ama ye ne, quenda ihyan, ne tama ye ne, cahcoman ihyan. ³⁵ Namin adecotino che chenun o ihyan ndahta, rengu ye ne, ama ye ne, quenda ihyan, ne tama ye ne, cahcoman ihyan. ³⁶ Adecotino che chenano o se viyata ne, ama se ne, quenda sahn, ne tama se ne, cahcoman sahn.

³⁷ Tuhme tumerune ihyan chahn:

—Dihve nuhn, ¿ti che conahn chemin ne?

Ndahconano Dihvo vo yahn ye:

—Adecotino che vate ihyan nunde ne, a min va che conahn.

Ejemplo yahn ama ndahta vah che chica te nan juez

18 Nte Dihvo vo ama ejemplo, chihnevan ihyan chahn, cava che cadino ye te va che covah ye cuahn dama. ² Rahn ye:

—Ama cuan yan ne, chihnde ama juez che nde hua ritahno se Dendiohs, nde hua retumacah se yahn ihyan. ³Namin chihnde ama ndahta vah yan min, ne ndeh yune rahn te nan juez min, ne rahn te: “Cochí rica nundé yahn ama ihyan che hua ri rendihche ye u.” ⁴Chuh ro, ne hua tumecah juez me, techecade se yahn te. Ate adive ne, ndedecadino se: “Andahre hua ritahnó Dendiohs, nde hua retumacah yahn ihyan, ⁵ate nducote tahn ndahta vah tih ama renda te redenduh te u ne, techecade yahn te, cava che hua quendi te denduh te u.”

⁶Tuhme rahn Dihvo vo:

—Cuihco nchuhn cudado nduhca che ndedecadino juez me, andahre duhtuno ihyan se. ⁷¿A ndiyu tahque nun conan Dendiohs ihyan che a tendahnun ye? Dendiohs ne, hua rechuhrihn ye, andahre nde ro nde rahn, revah ihyan nan ye. ⁸Cuaco rahn rí nchuhn te Dendiohs ne, nun conan ye ihyan yahn ye. U che rinducó nducoyaca ihyan ne, ¿a ndacá ihyan che ritahno ye u ro che ndá ne?

**Ejemplo nduhca che covah
ama sahn fariseo man, ama
sahn rica tume cade iyo man**

⁹Nte Dihvo vo ejemplo cuh cava ihyan yade che rendaichenan ye ihyan chenhahn. Rahn ye:

¹⁰—O se ne, chenda se chete yaco, covah se. Ama se ne, sahn fariseo, ne tama se ne, sahn rica tume cade iyo. ¹¹Sahn fariseo me ne, chandi se revah se tuhca: “Dendiohs, nundihve cuahn ndih che din ne che u ne, ndiyu nduhca ihyan chenhahn, te rahtendihco ye nunde man, reduco ye man, redin duche yahn ye che nihnevaco ye man. U ne, ndiyu nduhca sahn rica tume cade iyo tih. ¹²U ne, o yune rihnde yahrté che ama ndate, ne rihcó riya yahn nducuah che va yahn nan ne, nduhca che a ndihco cade ne.” ¹³Ate sahn rica tume cade iyo me ne, nde hua

rihquino se cahn nda se nan ta, nde hua nahn ndonihyon nan se yahn che cuihn nan se. Chendih se, chahn se ticua se, ne rahn se: “Dendiohs, ¡cuenan vahino ne u!, te ama quendihcó nunde nan ne.” ¹⁴Cuaco rahn rí nchuhn te sahn che necun me ne, a nchahco Dendiohs yahn se, ne conahn se. Ate sahn che yade me ne, hua ntaca se vederenchahco. A tihca va cade, te adecoduhno ihyan che rendeva man ye yavenan ye ne, co cuihn nan ye nan Dendiohs, ne adecoduhno ihyan che necun ye ne, ndeva Dendiohs ihyan.

**Chica Dihvo vo Jesucristo che
conan Dendiohs checaha**

¹⁵Ama ro ne, nda ihyan, nda ye checaha yahn ye cava che nahn tah Dihvo vo, covah ye cava. Ate ihyan apóstol ne, hua nahn cah yune ye che cahn nda ihyan chahn nan Dihvo vo. ¹⁶Tuhme cah Dihvo vo ihyan apóstol chahn nan ye, ne rahn ye:

—Hua cahdenun nchuhn yune yahn checaha che chi nan, te deman ihyan che necun ye nduhca checaha sih renevahnecun ye che rihquentiyon Dendiohs ihyan. ¹⁷Cuaco rahn rí nchuhn te adecoduhno ihyan che hua necun ye nduhca checaha ne, hua co nevahnecon ye vederihquentiyon yahn Dendiohs.

Ama sahn ndinan che cuihca se

¹⁸Ama sahn ndinan ne, tumerune se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn Ndah, ¿deh va che dín cava che conán vahchetero numacuahn ro ne?

¹⁹Ndahconan ye:

—¿Dehco che rahn che ndah u? Metah nde ama ihyan che ndah ye, atenah Dendiohs. ²⁰A devene vederihquentiyon yahn Dendiohs: “Hua cahne ihyan. Hua din doche yehn che nihnevaque. Hua doque. Hua cahme ndudo cuahnde.

Cuendeva yavenan chide man, cheque man.”

²¹ Rahn se ri se ihyan:

—Nducuahn vederihquentiyon cuh ne, redinahn nde ro che lihn u.

²² Chihnevan Dihvo vo che tihca rahn se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Va ca tama nan che va che din. Condihcue nducuahn che va yehn, ne cuinen ihyan chevah cava che co conen vahchetero. Tuhme cochi, condoque u.

²³ Cuahn che chihnevan se che tihca rahn ye ne, ama chi ndache se, te ama cuihca se. ²⁴ Ndihchero Dihvo vo che ama chi ndache se, ne rahn ye:

—Ihyan cuihca ne, jama vahche cava ye che nevahnecon ye che rihquentiyon Dendiohs ihyan! ²⁵ Nde hua co nevahnecon ye. ²⁶ Ihyan che chihnevan ye che tihca rahn Dihvo vo ne, rahn ye:

—¿Duhra ihyan co ndevahn ye tuhme?

²⁷ Ndahconan Dihvo vo yahn ye:

—Nducuahn che hua co din ihyan ne, Dendiohs ne, ri redin ye.

²⁸ Tuhme rahn Pedro:

—Ndihche ne, a chihcoman nuhn nducuahn che va yahn nuhn, ne chinduco nuhn ndih.

²⁹ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te adeco-duhno ihyan che rihcoman ye a vaco ye man, a indihche yahn ye man, a dihno ye man, a ihyan ndahta yahn ye man, a daya ye man, cava che co nevahnecon ye che rihquentiyon Dendiohs ihyan ne, ³⁰ ihyan min ne, tahque ndeh ca nuhnde menun yahn ye man ro cuh, ne adive ne, conan ye vahchetero numacuahn ro.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te va che cahno se ihyan

³¹ Nedin dama Dihvo vo nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Man ne, cuhn vo nduco nchuhn yan Jerusalén. U che rinducó nducoyaca ihyan ne, min va che chuhríhn nduhca che dirun ihyan profeta nde ro menan. ³² Necah ihyan u tah sahn tama nación, din duche yahn se u man, din tan se nducó man, cahnan dan se u man. ³³ Cuihno cuahn se u ne, cahno se u. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn.

³⁴ Ihyan chahn ne, hua chenahn ye che tihca rahn Dihvo vo, te vahche ri yahn ye cava che conahn ye.

Din Dihvo vo Jesucristo che chi ro nan ama sahn nan ve

³⁵ Ura che cuahn nino Dihvo vo yan Jericó ne, ama sahn nan ve ne, va se chihito yune, rica se che din ihyan vedevahino nduco se. ³⁶ Nducote ama rechuh ihyan yune ne, tumerune se deh ri.

³⁷ Rahn ihyan ri ye sahn:

—A tan cochi Jesús yahn yan Nazaret.

³⁸ Tuhme rahn se numa dito se:

—Jesús, Daya David, jconan vahino ne u!

³⁹ Ihyan che ndahnan ye ne, rahn ye ri ye sahn che cuhnde dihn chende se. Ate nde tahque yudo nan se rahn se:

—Daya David, jconan vahino ne u!

⁴⁰ Tuhme chandi Dihvo vo, ne tahve ye che chehua sahn. Cuahn che nda se nan ye ne, tumerune ye sahn:

⁴¹ ¿Deh nehn che dín ndoque ne?

Ndahconan se yahn ye:

—Dihvé, codin ne che co ro nan.

⁴² Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Nducote chitehne ne, a co ro nan.

⁴³ Ndetahno chi ro nan se, ne cuahn se nduco Dihvo vo, rendeva se numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs. Namin nducoyaca ihyan che ndihchero ye vederihno me ne, rendeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs.

**Nduhça che chitahno Zaqueo
Dihvo vo Jesucristo**

19 Nahmin che chuh Dihvo vo Jesucristo mendahn yan Jericó ne, ²quenán rino ama sahn cuihca che duche se Zaqueo. Sahn min ne, ndinan se yahn sahn rica tumecadiyo. ³Quenan rino se, te nahn ndihchero se Dihvo vo, duh ihyan chemin. Ate hua ri che ndihchero se ihyan, te ama yahn ihyan nduco ye. Avane ne, ama cahya cah se. ⁴Tuhme cuahn se, rano se tahque nde çana ca nan che va che chuh ye. Cocha se tin ama yahn che duche sicómoro çava che tuno se, ndihchero se ihyan. ⁵Cuahn che a nda Dihvo vo min ne, chinan ye sahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—Zaqueo, codin nun ine, cuenchehn tan, te man va che conán ndevaue.

⁶Tuhme aderano se cuenchahn se, nevahnecon se ihyan numacuahn vedeyeno. ⁷Ihyan che ndihche ye chemin ne, ama rahn tan ye yahn Dihvo vo che cuahn ye vao ama sahn nunde. ⁸Tuhme chandi Zaqueo nan nducoyaca ihyan chahn, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Dihvé, mahn va vedecuihca yahn, nahn cah ihyan chevah, ne ndete che va ihyan che ndere chehneví dehtenduh yahn ye ne, va vedeyenó che necah cun ndi nduhva che chehneví yahn ye.

⁹Rahn Dihvo vo:

—Man ne, ndevahn sahnguh, te chitahno se nduhça che chitahno Abraham. Namin ndevahn ihyan ndevao se. ¹⁰U che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndá, núhn ihyan che chinda ye, din nunde yahn ye, çava che ndedevahn ihyan.

**Ejemplo yahn sahn patrón
che cah se tume tah ndiche
sahn decahya yahn se**

¹¹Cuahn che nda nino Dihvo vo yan Jerusalén ne, ihyan che rihnevan ye che rente ye ne, raho ye te a nun cua-

nan vederihquentiyon yahn Dendiohs. ¹²Tuhme nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Ama sahn, ndata yahn ihyan ndinan ne, cuahn se yahn yahn nan va rey çava che cah ye vederihquentiyon, conan cuma se. ¹³Ro che ametah çahn se ne, nedin dama se ndiche sahn decahya yahn se, ne din duche se tume, cah se queri ama sahn chahn, ne rahn se: “Codin nchuhn ntiyon nduco tume cuh numanahn che çahn.” ¹⁴Ihyan yan vao se ne, hua ri rendihche ye sahn, ne cuahn che a chuh se cuahn se ne, dechuh ye ama o ihyan çava che çahma ye nduco rey min: “Hua nahn nuhn sahnguh çava che çahcantiyon se nuhn.” ¹⁵Cuahn che ndaconan se ne, a quenán cuma se vederihquentiyon. Nedin dama tun se ca ama ca ama sahn decahya chahn che va tah se tume me çava che necah cuande se sahn. ¹⁶Nda ama se, ne rahn se: “Dihvé, tume yahn ne ne, a chi ndiche çade yahn queri ama çade che te ne u.” ¹⁷Ndahconan dihve se: “Ndahça din. Di ne, sahn decahya ndah. Nducote ndahça din ntiyon nduco tume andahre tah, man ne, çahcó ntiyon tah çava che cahquentiyen ndiche yan.” ¹⁸Nda tama se, ne rahn se: “Dihvé, tume yahn ne ne, a chi uhn çade yahn queri ama çade che te ne u.” ¹⁹Ndahconan dihve se: “Namin di ne, çahcó ntiyon tah çava che cahquentiyen uhn yan.” ²⁰Nda tama se, ne rahn se: “Dihvé, nga tume yahn ne, chihco ndáh. ²¹Hua dín ntiyon nduco yahn che vah dendá tume yahn ne nan ntiyon, te ndih ne, ama dito nan ne. A ndihché ndih nduhça che retah nduh ne tume che rendaca nan ntiyon che redin ihyan nduco tume yahn ne.” ²²Tuhme rahn dihve se: “¡Ama duhtuno ihyan di! Nduco ndudo che tihça rahn, a tumecadinó duh ihyan di. A devene che ama dito nan, che retah ndúh tume che rendaca nan ntiyon che redin ihyan nduco tume yahn. ²³¿Dehco che hua cah tume yahn, din tama ihyan ntiyon

nduco?, te ndete che tihcá din ne, man che ntá, ndacá tume yáhn nduco daya.”
²⁴ Tuhme rahn dihve se ri se ihyan che chenun ye min: “Cuehnevi nchuhn tume che nda sahn tih, ne cocah ne sahn che cahcantiyon ndiche yan me.”²⁵ Ndahconan ihyan chahn: “Dihve nuhn sahn min ne, a va yahn se.”²⁶ Ate rahn dihve se: “Dehve din yahn, te ihyan che ndeh va yahn ye ne, nde tahque ndeh ca ndonda tah ye, ne ihyan che doh yahn ye va ne, nde cuavi tah yahn ye che va.”²⁷ Namin ihyan che hua ri rendihche ye u, che hua nahn ye che cahcantiyón ihyan ne, cuahn nchuhn, ngua ne ihyan, ne cuihno ne ihyan muhn nan.”

Ndā Dihvo vo Jesucristo yan Jerusalén

²⁸ Chihno nte Dihvo vo ejemplo me ne, quendañnan ye, quendi ye cuahn ye yan Jerusalén.²⁹ Cuahn che ndā nino ye yan Betfagé nduco yan Betania, nan che duce Cuete Olivo ne, dechuh ye o ihyan apóstol yahn ye,³⁰ ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuahn nchuhn yan che va viche lado cah. Ndā nchuhn min ne, ntāca ne ama burro che nde ama ihyan ametah condudo ye ite. Cuendahte ne ite, quenda ne ite muhn.³¹ Ndete che çacarune ihyan nchuhn: “¿Dehco che rentāhte nchuhn ite?”, cuendañconan ne yahn ye: “Huante, Dihve nuhn nahn ye ite.”

³² Cuahn ihyan chahn, ne ntāca ye burro me a nduhcā che rahn Dihvo vo.
³³ Cuahn che rentāhte ye burro me ne, rahn ihyan che dihve te:

—¿Dehco che rentāhte nchuhn burro tih?

³⁴ Ndahconan ihyan chahn:

—Huante, Dihve nuhn nahn ye ite.

³⁵ Tuhme quenda ye ite nan quenān Dihvo vo. Tihde ye tino yahn ye dame burro me, ne quendudo Dihvo vo ite.
³⁶ Rehntāve ihyan chahn tino yahn ye

yune cuahn nan che cuahn Dihvo vo.
³⁷ Cuahn che cuahn nino ye nan che renchahn yune Cuete Olivo ne, nducoyaca ihyan che rinduco ye ihyan ne, chi yeno ye, ne canan ndeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs yahn nducuahn vederihno che ndihchero ye. Ama rah yeno ye, ne rahn ye:

³⁸ —¡Ndeva vo yavenan rey cuh che cochi ye menun Dihvo vo Dendiohs! ¡Ndoyan Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero! ¡Numacuahn vedeyeno ndeva vo yavenan ye!

³⁹ Tuhme ama o sahn fariseo che nduco se van ihyan chahn ne, rahn se ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, cuihquentiyon ne ihyan sih che cuahte dihn chende ye.

⁴⁰ Ndahconan ye yahn se:

—Rāhn rí nchuhn te ndete che cuahte dihn chende ihyan sih ne, tu che chetava tan ne, va che cuah yeno.

⁴¹ Cuahn che ndā ye nan che a chi ro yan Jerusalén ne, chaco ye che yah ri ye çava ihyan yan min.⁴² Tuhme rahn ye:

—Ama ndāhcā ndete che devano nchuhn te a man ndā ro ndah yahn ne che ndevahn ne. Ate hua devano ne, te hua te Dendiohs che co devano ne.

⁴³ Sahn che tan se nduco nchuhn ne, ndā ro che cuahte se trinchera, techendive se yan yahn nchuhn, cuahtecuhma se nduco ne. Hua te yune se che çano ne,
⁴⁴ ne çahno se nchuhn, cuihno ndahtera se yan yahn ne. Nde o tu che ndahto vih hua cotāve. Tihcā castigo va che co ne, te man che dechuh Dendiohs u çava che ndah yahn ne ne, hua tumacāh ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndetendāh vah ye sahn che rendihcue se dehtenduh chete yāco

⁴⁵ Tuhme chendā Dihvo vo chete yāco chahte, ne canan ndetendā vah ye nducoyaca sahn che rendihcue se man,

ra se man, min chete yaco. ⁴⁶ Rahn ye ri ye sahn:

—A ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs: “Yaco yahn ne, yaco nan che revah ihyan”, ate nchuhn ne, nedin ne nduhca yaco sahn duco.

⁴⁷ Ricuahn Dihvo vo ro ro chete yaco me. Chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man, sahn intiyahn man, renuhn ino se taça co cahno se ihyan. ⁴⁸ Ate hua rentaca ino se taça din se, te nducoyaca ihyan ne, renevahnecon ye numacuahn vedeyeno che ricuahn Dihvo vo.

Tumerune ye yahn vederihquentiyon che quenán cuma Dihvo vo Jesucristo

20 Ama ro ne, ricuahn Dihvo vo chete yaco man, rahndudo ye ndudo ndah yahn Dendiohs man. Ura min nda chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man, sahn intiyahn man, ² ne tumerune se ihyan:

—¿Deh vederihquentiyon quenán come che tihca redin ne? ¿Duh te vederihquentiyon di ne?

³ Ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Namin u, va ama nan che tumeruné nchuhn. Condahconan ne yahn: ⁴ ¿A chehdenune Juan che cuande yahn Dendiohs, o chehdenune ye che cuande yahn ihyan ne?

⁵ Ndedecadino sahn chahn, ne rahn se van man se nduco vih:

—Ndete che cahma vo che cuande yahn Dendiohs ne, ndahconan se yuhn vo: “¿Dehco che hua ritahno nchuhn tuhme?” ⁶ A namin no ndete che cahma vo che cuande yahn ihyan. Necuan nducoyaca ihyan yan, cah ye tu uvo, te devano cuaco ye te Juan ne, profeta ye.

⁷ Chemin che tahque ndah rahn sahn chahn te hua devano se. ⁸ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Namin u, hua cahmá có nchuhn deh vederihquentiyon va tah che tihca redín.

Ejemplo yahn sahn redin ntiyon che ama duhtuno ihyan se

⁹ Tuhme nte Dihvo vo ejemplo cuh, chihnevan ihyan che chenun ye min:

—Ama ihyan ne, chihche ye dihyo uva, ne cah ye chendata me ama o sahn che din se ntiyon nduco cava che cahmahñ se nduco ye. Chica ye min, ne cuahn rahn ye. ¹⁰ Cuahn che nda ro che a rine ndute me ne, dechuh ye ama sahn decahya yahn ye cava che ndaca se mahñ va ndute ndata me sahn chahn. Ate chahn se sahn decahya me, ne ndedechuh se sahn, diya tah se. ¹¹ Dechuh ye tama sahn decahya yahn ye, ne din tan sahn chahn nduco se, chahn se sahn, ne namin ndedechuh se sahn, diya tah se. ¹² Dihve chendata me ne, ndaconan dechuh ye tama sahn decahya yahn ye. Namin chahn sahn chahn sahn, chi nun se sahn cuahn chevah.

¹³ Tuhme ndedecadino ihyan che dihye chendata me: “¿Taca dín? Tahque ndah dechuh sahn dayá che yahinó. ¿A huane nevahnecon sahn chahn sahn cuahn che nda se min?” ¹⁴ Ate cuahn che ndihchero sahn chahn sahn ne, rahn se van man se nduco vih: “Sahnguh che co yahn se vedecuihca cuh. Cahno vo sahn cava che co yuhn vo.” ¹⁵ Tuhme quenda sahn chahn sahn cuahn chihto nan va chendata me, ne chihno se sahn.

Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—¿Deh din ihyan che dihye chendata me nduco sahn chahn? ¹⁶ Cahñ ye, ne dechuhno ye sahn. Tuhme cah ye chendata me tah tama ca ihyan che din ye ntiyon nduco.

Nducote chihnevan sahn fariseo che chenun se min ne, rahn se:

—¿Tahque ndah ndete che hua cuahnecon Dendiohs che tihca co!

¹⁷ Ate ndihchero Dihvo vo sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—¿Tuhme deh conahn che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca?:

Tu che hua quenan ino sahn che rahto vah ne,

chemin che tahque chichihve.

¹⁸ Ihyan che cotahno ye u ne, anduhneca ndete che condah ndudo ye nan tu me, ndaca yah ye. Me ihyan che hua cotahno ye u ne, anduhneca ndete che condah ndudo tu me ihyan, cuihnonan yahn ye.

Tume cade iyo che renehive ihyan yahn César

¹⁹ A ura min no, chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, ran dito se che nahn cotah se Dihvo vo, te tumacadino se che a yahn se che nte ye ejemplo me. Ate hua de-hva din se, te vah se ihyan yan. ²⁰ Tuhme dechuh se ama o se che din ca se che ndah ihyan se, cava che tumerande se ihyan, din se che cahma ye ama ndudo che hua ndahca. Tihca din se, te nahn caça nunde se yahn ye nan gobernador.

²¹ Rahn sahn chahn ri se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, a devano nuhn te ndah ndudo che rente ne man, ricuahn ne man. Dama no rendihche ne nducoyaca ihyan, ne ricuahn ne numa cuaco nduhca che nahn Dendiohs che cuahtehica ihyan. ²² Cahma ne co ne nuhn: ¿a redin yahn che nedihvo vo tume cade iyo yahn César, o hua?

²³ A devano Dihvo vo te o nan o chende sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—¿Dehco che retumarande nchuhn u?

²⁴ Conahma ne ama tume u.

Cuahn che ndihchero ye tume me ne, tumerune ye sahn:

—¿Duh yavenan man, duh che duche man, quenan nan tume cuh ne?

Ndahconan sahn chahn:

—César.

²⁵ Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Cha che rihquentiyon César ne, cod-inahn nchuhn, ne cha che rihquentiyon Dendiohs ne, namin codinahn ne.

²⁶ Hua chi tumerande se ihyan nduco nde ama ndudo nan ihyan yan. Cuahn ino se chi yahn che tihca ndahconan ye, ne chahte dihn chende se.

Tumerune sahn saduceo yahn che ntuche tenahn

²⁷ Chihno min ne, nda ama o sahn saduceo. Sahn chahn ne, hua ritahno se che va che ntuche tenahn. Rahn se ri se Dihvo vo:

²⁸ —Ihyan Ricuahn, nan ley che dirun Moisés ne, rihquentiyon tuhca: “Ndete che coh ama se che hua ndaca daya se nduco ndahta yahn se ne, va che cahnevaco dihno se nduco te, cava che hua cuihno ndata yahn dihno se.” ²⁹ Ama yune ne, chahte ndache se che dihno se vih. Sahn che menan me ne, chihnevaco se nduco ama ndahta. Ate hua no rahn me ne, chih se, ne hua ndaca daya se nduco te. ³⁰ Chihnevaco ama dihno se nduco te, ne namin chih se, ne hua ndaca daya se nduco te. ³¹ Tihca queri ama sahn chahn, nduh che ndache se, chihnevaco se nduco te, ate chih nducoyaca se nde ama se hua ndaca daya se nduco te. ³² Adiva ne, chih ndahta me. ³³ Nda ro che ntuche tenahn ne, nducote nduh che ndache se chihnevaco se nduco tahn min ne, ¿cha se che ndahta yahn se tahn ne?

³⁴ Tuhme ndahconan Dihvo vo:

—Ihyan che vate ye man ro cuh ne, rihnevaco ye man, redecahnovaco ye man. ³⁵ Ate nda ro che ntuche tenahn ne, ihyan che ndevahn ye ne, metah cahnevaco ye, nde metah decahnovaco ye, ³⁶ te ametah ndaconan coh ye. Nducote ntuche ihyan chahn van tenahn ne, nedin daya Dendiohs ihyan, ne nduhca angel ne, tihca co ye. ³⁷ Yahn che va che ntuche tenahn ne, man Moisés dirun

ye yahn cuahn che riche yahn yan me: “Dihvo vo Dendiohs ne, Dendiohs yahn Abraham man, Isaac man, Jacob man.”³⁸ Dendiohs ne, Dendiohs yahn nducoyaca ihyan, ihyan che chenduche ye man, ihyan che a ndih ye man, te nan ye ne, chenduche nducoyaca ye.

³⁹ Tuhme rahn ama o sahn devano ley che dirun Moisés ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, cuaco niyon rahn ne.

⁴⁰ Nduco chemin ne, ametah chihquino se tumerune ca se ihyan.

David ne, dirun ye yahn Dihvo vo Jesucristo che Dihve ye ihyan

⁴¹ Rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—¿Dehra cuande che rente ihyan te ihyan che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense ne, Daya David ihyan? ⁴² Man David a dirun ye nan libro yahn Salmo:

Rahn Dihvé Dendiohs ri ye Dihvé:

“Cuihnde muhn lado tah cuacó,

⁴³ numanahn che ndahco ndiyá ihyan che hua ri rendihche ye di.”

⁴⁴ Nducote dirun David te ihyan min che Dihve ye ne, ¿taca che daya ye tuhme?

Sahn devano ley che dirun Moisés ne, ndevih Dihvo vo Jesucristo nunde yahn se vaconan se

⁴⁵ Nan nducoyaca ihyan che chenun ye min ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

⁴⁶ —Cuihco nchuhn cudado nduco sahn devano ley che dirun Moisés, te renan ino se cuahtechica se, chenun se cahteca chano se man, renan ino se che necah ihyan Dendiohs sahn cuahn ndihve numacuahn vedenecon man, chete yaco man, nan vihco man ne, renan ino se cuahte se nan che tahque ndeva ihyan yavenan se man. ⁴⁷ Nde dehtenduh che va yahn ndahta vah ne, rehnevi se, ne ama rahn revah se, redin ca se che ndah

ihyan se. Sahn chahn che tahque chahte castigo din Dendiohs sahn.

Vedino yahn ama ndahta vah

21 Cuahn che quenun Dihvo vo Jesucristo chete yaco ne, ndihchero ye nduhca che rih ihyan cuihca tume chete yave yahn tume vedino. ² Namin ndihchero ye che chih ama ndahta vah o tume cahya chete yave me. ³ Tuhme rahn Dihvo vo:

—Cuaco rahn ri nchuhn te nan Dendiohs ne, tahque rigonun chihve vedino yahn ndahta vah cah che co vedino yahn ihyan chenahn sih, ⁴ te nducoyaca ye ne, chih ye che ngava yahn ye. Ate ndahta vah cah ne, van vedechevah yahn ye ne, chih ye nde che va che toh ye.

Dehtenduh che va che conahn cuahn che a cochi nino che nto iyehense

⁵ Rahn ama o ihyan te yaco chahte ne, ama ndahchan tu che ndahto man, dehtenduh vedino che necuco man. Tuhme rahn Dihvo vo:

⁶ —Nducuahn dehtenduh che tahchan cah che rendihchero nchuhn ne, nda ro che hua cotave dama nde o tu che ndahto vih.

⁷ Tumerune ihyan chahn:

—Ihyan Ricuahn, ¿ticuahn conahn che rahn ne me ne? ¿Deh vederihno co ran cuahn che a nun conahn ne?

⁸ Rahn Dihvo vo:

—Cuihco nchuhn cudado che hua cahneh nde ama ihyan nchuhn, te ama yahn sahn rihneh nda se, ne cahma queri ama se te a man se ihyan min che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehense. Namin cahma se: “A cochi nino ro.” Ate rahn ri nchuhn che hua tumacah ne yahn se. ⁹ Cuahn che cahnevan nchuhn che va canda man, che rahteruhn ihyan nduco vih man ne, hua dehve dihya nchuhn co, te a tihca va

che co menan vih. Ate ro min ne, ametah conahn nducuahn.

¹⁰Van nación ne, cuanan canda, ne cuahtecuhma ama ihyan che rihquentiyon ye nduco tama ye. ¹¹Ama nuhn yahn man, ne cuahnguh cuahngah ne, ama cuhnde cuico man, cah man. Nan ro ne, cuhnde ro vederihno rahte, ne ama dihya ihyan co.

¹²Ate cuahn che ametah conahn nducuahn che tilhchan ne, co tan ihyan nduco nchuhn man, din ye preso nchuhn man, quenda ye nchuhn yaco man, cuih ye nchuhn vacoyahn man. Yahn che rinduco nchuhn u ne, quenda ye nchuhn nan rey man, gobernador man, ndere caca nunde ye yahn ne. ¹³Tihca cuahno nchuhn cava che ndaca yune che cuahndudo ne ndudo yahn, cahnevan ihyan chahn. ¹⁴Nde hua ndedecadino nchuhn taca ndahconan ne yahn ye, ¹⁵te u cahma có nchuhn ndudo che cahma ne man, té vededevano yahn che conan cuma ne man, nde hua co ndahconan ye yahn ne. ¹⁶Nde indihche yahn nchuhn man, dihno ne man, ihyan yahn ne man, ihyan rendihche ne man, necah ye nchuhn. Ama o nchuhn ne, cahno ye nchuhn. ¹⁷Nducoyaca ihyan ne, hua co ndihche ye nchuhn yahn che rinduco ne u. ¹⁸Ate nde ama yudo tin nchuhn ne, hua conda. ¹⁹Ndete che quendah ne vedechahtino van nducuahn vedeyah min ne, ndevahn ne.

²⁰Cuahn che ndihchero nchuhn che a ntechendive sandado yan Jerusalén ne, codevano ne te a nda ro che cuihno yan min. ²¹Tuhme ihyan che vate ye estado yahn Judea man, yan Jerusalén man ne, tahque ndah che cano ye, cahne ye van icoyahn. Ihyan che chenah ye viyata ne, tahque ndah che hua ndaconan ye viyan. ²²Ro min ne, co ihyan castigo, din nunde yahn ye cava che conahn nducuahn che a chenah caca. ²³¡Chevah ihyan ndahta che chenun daya ye ro min man, che re-

tava ye daya ye man!, te ama chahte castigo co ihyan yan min, ne ama cuhnde vedeyah iyehense. ²⁴Nahn ye ne, cahno se ihyan nduco espada, ne nahn ye ne, quenda se ihyan tama nación cava che din ye ntiyon. Sahn tama nación ne, condinun condinahn se yan Jerusalén nde tuno ro che ndihco cade Dendiohs.

²⁵Tuhme cuhnde ro vederihno yahn Dendiohs nan yahn man, iyo man, iyon man. Muhn iyehense cuh ne, ama cuhnde vedeyah nducuahn nación, nde hua devano ihyan deh che din ye che vah ye. ²⁶Condave cuno ihyan che rendedecadino ye yahn nducuahn vedeyah che cochi ca, te nde nducuahn che a cade nan ro ne, nuhn. ²⁷Tuhme ndihchero ihyan u che rinduco nducoyaca ihyan, che nda van man numacuahn vederihquentiyon chahte yahn. ²⁸Cuahn che cuanan conahn dehtenduh che tuhchan ne, cah yeno nchuhn chedave yahn ne, te a cochi nino ro che ndevahn ne.

²⁹Namin nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Condihche nchuhn nduhca che ri yahn yahn higo man, yahn chenahn che rendaconun yata yahn man. ³⁰Cuahn che a renecahno yan ne, a devano nchuhn te a cochi nino ro ihno. ³¹Namin cuahn che a rinahn dehtenduh che tuhchan ne, cuedevano nchuhn te a nun cuanan vederihquentiyon yahn Dendiohs.

³²Cuaco rahn ri nchuhn te cuahn che ametah coh ihyan che vate ye man ro cuh ne, a conahn nducuahn. ³³Iyehense ne, cuihno. Ate ndudo yahn ne, hua cuihno; va che conahn.

³⁴Cuihco nchuhn cudado. Hua denda ne ura yahn ne che deman che cheh ne man, che cocoh ne man, che ndedecadino ne yahn ntiyon yahn ne man, cava che nda ro min ne, vateyan ne. ³⁵Vedeyah che tuhchan ne, a denan conahn numachahte iyehense. ³⁶Ro ro

ne, cuahteyan nchuhn man, covah ne man, cava che co ndevahn ne yahn vedeyah che tuhchan man, cava che vateyan ne ro che u che rinducó nducoyaca ihyan, ndá.

³⁷ Ro ne, ricuahn Dihvo vo chete yaco chahte, ne vino ne, rahn ye renan ye ama cuan nan che duce Cuete Olivo. ³⁸ Nducoyaca ihyan yan, rahn ye yaco vatiyan vatiyan, rihnevan ye che ricuahn Dihvo vo.

Rente cade se taca din se preso Dihvo vo Jesucristo

22 Cuahn che a cochi nino vihco ro yudo, ro che reh ihyan pan che ametah ya yahn ne, ² chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, renuhn ino se taca cahno se Dihvo vo cava che hua cadino ihyan yan, te vah se che co tan ye.

³ Chenda chundah Judas Iscariote, ama cha sahn che chi cuande se van ihyan che ndichio chahn, ⁴ ne chahn se nan chidocuyan ndinan man, sahn ndinan yahn policia che redin se cudado yaco chahte man, ne rahn se te co necah se Dihvo vo tah sahn chahn. ⁵ Chi yeno sahn chahn, ne nte cade se nduco se che cah se tume sahn. ⁶ Cah Judas ndudo yahn se sahn chahn, ne nuhn ino se taca co necah se Dihvo vo cava che hua cadino ihyan yan.

Vihco ro yudo

⁷ Nda vihco ro yudo, ro che reh ihyan pan che ametah ya yahn. Ro min ne, nihnde cade che rihno ihyan ama itecuche lihn cava che co te vedino. ⁸ Dihvo vo ne, dechuh ye Pedro nduco Juan, ne rahn ye:

—Cuahn nchuhn, cuihcoyan ne che chuh vo che cuande yahn ro yudo.

⁹ Tumerune ihyan chahn:

—¿Ti nahn ne che cahcoyan nuhn ne?

¹⁰ Ndahconan Dihvo vo:

—Ura che condá nchuhn viyan ne, ntaca ne ama sahn che nda se ama cuhtenune. Quendi nchuhn sahn min nde vah nan che condá se, ¹¹ ne cahma ne co ne ihyan che vaco ye min: “Dechuh Ihyan Ricuahn nuhn che tumerune nuhn ndih: ¿Ti va cuarto nan che cheh ye nduco ihyan apóstol yahn ye che cuande yahn ro yudo ne?” ¹² Tuhme nahma ye ama cuarto chahte nchuhn che a va yan. Min cuihcoyan nchuhn che chuh vo nduco vih.

¹³ Chahn ihyan chahn, ne ntaca ye nducuahn che rahn Dihvo vo ri ye ihyan, ne chihcoyan ye che cheh ye che cuande yahn ro yudo.

¹⁴ Cuahn che nda ura che cheh ye ne, chihnde Dihvo vo nan mesa nduco ihyan apóstol yahn ye, ¹⁵ ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Ama nahn chéh nduco nchuhn che cuande yahn ro yudo numanahn che ametah cahno se u, ¹⁶ te rahn rí nchuhn te ametah ndaconan chéh, nde nda ro che conahn nducó che ndihco cade Dendiohs, ne conán nan che rihquentiyon ye.

¹⁷ Tuhme chetah ye ama vaso vino, necah ye nundihve cuahn Dendiohs, ne rahn ye:

—Cotah nchuhn, cuih ne nduco vih. ¹⁸ Rahn rí nchuhn te ametah ndaconan cúh vino yahn uva, nde nda ro che conahn vederihquentiyon yahn Dendiohs.

¹⁹ Chetah ye pan me, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye, cah ye ihyan chahn, ne rahn ye:

—Che tuhca redín ne, conahn che cuahnecún che cahno ihyan u cava che ndevahn nchuhn. Tihca cheh nchuhn cava che cahco ran ne che renecahco ne u.

²⁰ Chihno cheh vino ye ne, ndaconan chetah ye vaso vino me, ne rahn ye:

—Chu ne, yun yáhn che reçaḥ dito ndudo ra che ndaḥco çaḍe Dendiohs. Va che cora çaḍa nchuhn.

²¹ Meniyon ne, sahn che necaḥ se u ne, ḍama reh se nducó. ²² Cuaco te caḥno ihyan u che rinducó nducoyaça ihyan, nduhça che a nihnde çaḍe. Ate yah rí çaḍa sahn che necaḥ se u.

²³ Tuhme canaḥ tumerune vih ihyan chahn cha ye che tiḥça din ye.

Rente ihyan apóstol nduco vih cha ye che tahque conaḥ ye

²⁴ Chihno min ne, rente ihyan apóstol nduco vih cha ye che tahque conaḥ ye.

²⁵ Tuhme raḥn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Adecoduhno rey ne, ama yudo ri-hquentiyon ye nación yahn ye, ne sahn intiyahn ne, rendeva ihyan yavenaḥ se.

²⁶ Ate vaḥ nchuhn ne, hua co tiḥça, te cha nchuhn che tahque quenun yan ne ne, co ne nduhça ama sahn yuno, ne cha nchuhn che tahque ndinaḥ ne ne, co ne nduhça ama mozo. ²⁷ Condedecadino ne duh che tahque ndinaḥ. ¿A ihyan che va ye naḥ mesa, reh ye, o sahn deçaḥya che redin se cuḍaḍo numanahn che reh ye? ¿A ndiyu ihyan che va ye naḥ mesa, reh ye che tahque ndinaḥ ye? Ate condi-hche nchuhn. U ne, nduhça ama ihyan che redin ye ntiyon yahn nchuhn.

²⁸ Ro ro che chuhríhn ne, a nchuhn che chinduco ne u. ²⁹ Chemin che nduhça che te Chidá vederihquentiyon, quenana cumá ne, namin té vederihquentiyon, cuahtenan cuma ne ³⁰ çaḍa che chuh vo maḥ, cuh vo maḥ, ḍama nduco vih, ro che caḥcantiyón, ne cuahte ne techecaḍe ne yahn ihyan nación yahn Israel, nduh che ndichio ndaḍa yahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, raḥn ye te caḥma Pedro te hua rendihche ye ihyan

³¹ Namin raḥn Dihvo vo ri ye Pedro:

—Simón, Simón, cuihque cuḍaḍo, te chundah ne, chica se Dendiohs çaḍa che tumerande se nchuhn nde naḥ che ndaḥco ndiya se nchuhn. ³² Ate u ne, cováḥ cave çaḍa che hua ama yune no caḥcoman. Cuahn che ndaconen cotehne ne, cueneçaḥ yan chedave yahn ihyan che ritahno ye u.

³³ Ndaḥconan Simón, ne raḥn ye:

—Dihvé, va vedeyenó che conducó ndih, andahre conún vaçoyahn nduco ne maḥ, andahre cóh ḍama nduco ne maḥ.

³⁴ Ate raḥn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Pedro, raḥn rí di te ura che ametah cuah tuh ne, caḥme ino yune te hua rendihche u.

³⁵ Tuhme raḥn Dihvo vo nduco nducoyaça ihyan chahn:

—Cuahn che dechúh nchuhn che nde dino, nde morral, nde indaço, hua quenda ne ne, ¿deh chinda yahn ne ne?

Ndaḥconan ye:

—Hua dehva chinda yahn nuhn.

³⁶ Tuhme raḥn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Ate maḥ ne, ndete che va dino yahn nchuhn, cuiquenda ne, ndete che va morral, cuiquenda ne. Cha nchuhn che ametah espaḍa yahn ne ne, cuendiḥcue ne tino rendiche ne, cua ne ama. ³⁷ Raḥn rí nchuhn te va che conahn ndudo cuh che a ndirun yáhn: “Caḥma ihyan te ihyan min ne, ihyan nunde ye.” Nducuahn che a ndirun che va che cuahnó có ne, va che conahn.

³⁸ Tuhme raḥn ihyan chahn:

—Dihve nuhn, nga o espaḍa, va yahn nuhn.

Ndaḥconan ye:

—Nduco sih ne, a va.

Getsemaní

³⁹ Chihno min ne, cuahn Dihvo vo Cuete Olivo nduhça che a raḥn ye, ne cuahn ihyan apóstol nduco ye. ⁴⁰ Cuahn

che nda ye min ne, rahn ye nduco ihyan chahn:

—Covah nchuhn cava che hua di-nahn ne cuahn che tumarande chundah nchuhn.

⁴¹ Tuhme chihco rino Dihvo vo ihyan chahn, ne cuahn ye cana nan me. Min chehntihya ye, covah ye, ⁴² ne rahn ye:

—Chida man, ndete che nahn ne ne, cuehnevi ne che va che chuhrihn. Ate hua co nduhca che nahn. Co nduhca che nahn man ne.

⁴³ Tuhme nda ama angel che chica ye vahchetero, ne necah yan ye chedave yahn Dihvo vo. ⁴⁴ Ama chuhrihn ye che rendecadino ye, ne tahque dito covah ye. Ama chi ye nuneyan nduhca yun, ne ra nde ndiyahn.

⁴⁵ Chihno covah ye ne, ndaconan ye nan che chenun ihyan apóstol chahn, ne ntaca ye ihyan che vateyado ye, te ama ndi cuno ye che ran ye. ⁴⁶ Tuhme rahn ye ri ye ihyan:

—¿Dehco che vateyado nchuhn? Cuenecuan ne, covah ne cava che hua dinahn ne cuahn che tumarande chundah nchuhn.

Din se preso Dihvo vo Jesucristo

⁴⁷ Nde ametah cuihno cahma ye cuahn che nda ama yahn sandado nduco sahn policia che redin se cudado yaco chahte, ne ndahn nan Judas, ama cha sahn che chi cuande se van ihyan che ndichio chahn. Chahn nda sahn min nan Dihvo vo cava che tenan se ihyan. ⁴⁸ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Judas, ¿a nahn tenan u, ne nduco tihca necah u che rinducó nducoyaca ihyan ne?

⁴⁹ Cuahn che ndihchero ihyan apóstol che tihca ri ne, tumerune ye ihyan:

—Dihve nuhn, ¿a cuahn nuhn sahn sih nduco espada ne?

⁵⁰ Ama cha ihyan chahn ne, chahn ye ama sahn decahya yahn chidocuyan che

tahque ndinan, chacondah ye revan se lado tah cuaco se. ⁵¹ Ate rahn Dihvo vo:

—Hua cuhma nchuhn.

Tuhme nahn tah ye revan sahn min, ne ndonan. ⁵² Rahn Dihvo vo ri ye chidocuyan ndinan man, sahn ndinan yahn policia che redin cudado yaco man, sahn intiyahn man:

—¿A cochi nchuhn nduco espada man, nduco yahn man, din ne preso u nduhca sahn duco? ⁵³ Ro ro quenun chete yaco chahte van nchuhn, ne hua din ne preso u. Ate man ne, nda ura yahn ne, ura che rihquentiyon chundah.

Rahn Pedro te hua rendihche ye Dihvo vo Jesucristo

⁵⁴ Tuhme din sahn chahn preso Dihvo vo, quenda se ihyan vaco chidocuyan che tahque ndinan. Cuahn Pedro diyahn diyahn, quendi ye ihyan. ⁵⁵ Din sahn chahn ama vacoyahn chevah, ne vatendi se, recah ihno se sahn. ⁵⁶ Tuhme ndihchero ama tahn decahya che nduco Pedro, nti ye min. Ndihchero ndah te ihyan, ne rahn te:

—Sahnguh ne, chinduco se sahn preso cah.

⁵⁷ Ndahconan Pedro, ne rahn ye ri ye tahn:

—Nde hua rendihché ihyan.

⁵⁸ Namenan me ne, ndihchero tama se ihyan, ne rahn se:

—Namin di, ndoque van sahn che rinduco se sahn gah.

Ndahconan Pedro:

—Ndiyu u.

⁵⁹ Chihno tenduh ama ura ne, rahn tama se:

—Cuaco te sahn gah ne, chinduco se sahn gah, te sahn Galilea se.

⁶⁰ Ndahconan Pedro:

—Nde hua devano deh che rahn.

Nde ametah cuihno cahma Pedro, ne cah tuh. ⁶¹ Tuhme chaconan Dihvo vo, ndihchero ye Pedro, ne necahco ye

nduhca che rahn Dihvo vo: “Ura che ametah cuah tuh ne, cahme ino yune te hua rendihche u.”⁶² Tuhme ndihquenda Pedro, ne ama chaco ye.

Chahn se Dihvo vo Jesucristo

⁶³ Sahn che redin se cudado Dihvo vo ne, redin duche yahn se ihyan, ne rahn se ihyan. ⁶⁴ Dechiche se ama tino nan ye. Rahn se ihyan, ne rahn se:

—Cahme duh che chahn di.

⁶⁵ Ama ndeh nan ca dehtenduh rahn se, din duche yahn se ihyan.

Quenda se Dihvo vo Jesucristo nan intiyahn

⁶⁶ Cuahn che a chi dave me ne, ndo dama chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man, sahn intiyahn man, ne quenda se Dihvo vo nan che cuhnde cade yahn ye. ⁶⁷ Min tumerune se ihyan:

—¿A di ihyan che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehanse ne?

Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ndete che cahma có nchuhn te u ne, nde hua cotahno ne. ⁶⁸ Ndete che va deh che tumerune ne, nde hua ndahconan ne yahn. ⁶⁹ Ate u che rinducó nducoyaca ihyan ne, a nun cuhndé lado tah cuaco Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye.

⁷⁰ Tumerune nducoyaca sahn chahn:

—¿A di che Daya Dendiohs tuhme ne?

Ndahconan ye yahn se:

—A u. A man nchuhn rahn ne meniyan.

⁷¹ Tuhme rahn se:

—¿Dehca din vo testigo? Nduco ndudo che tihca rahn se ne, a va. A man vo chihnevan vo.

Quenda se Dihvo vo Jesucristo nan Pilato

23 Tuhme necuan nducoyaca se, quenda se Dihvo vo nan Pilato.

² Canan ndere rica nunde se yahn ye, ne rahn se:

—Ntaca nuhn sahnguh che rinun se ihyan che hua nedihve ye tumecadiyo yahn César. Avane ne, rahn se te man se che rey man, ihyan che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehanse man.

³ Tuhme tumerune Pilato ihyan:

—¿A di che rey yahn nación yahn Israel ne?

Ndahconan Dihvo vo:

—U, nduhca che rahn.

⁴ Rahn Pilato ri se chidocuyan ndinan nduco nducoyaca ihyan:

—Hua renda cá nde ama nunde yahn sahnguh.

⁵ Ate quendi sahn chahn rica nunde se, ne rahn se:

—Numacuahn nación yahn nuhn, nde estado yahn Galilea nde muhn, ndedecuan se ihyan nduco ndudo che ricuahn se.

Quenda se Dihvo vo Jesucristo nan Herodes

⁶ Cuahn che chihnevan Pilato che rahn se yahn Galilea ne, tumerune se ndete che min yan vaco Dihvo vo. ⁷ Cuahn che checadino se te min yan vaco ye ne, dechuh ye ihyan nan Herodes, te sahn min che rihquentiyon se min, ne quenan se yan Jerusalén ro min. ⁸ Ama chi yeno Herodes cuahn che ndihchero se Dihvo vo, te a rahn che nahn ndihchero se ihyan. Nducote rihnevan se che ama rente ihyan yahn Dihvo vo ne, quenan rino se che din ye ama vederihno, ndihchero se. ⁹ Ama ndeh nan che tumerune se, ate nde hua ndahconan Dihvo vo. ¹⁰ Chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, ndevanan se, ndere rica nunde se yahn ye. ¹¹ Tuhme Herodes nduco sandado yahn se ne, din duche yahn se Dihvo vo. Tihyon se ama tino ndah ihyan, ne ndedechuh se ihyan nan Pilato. ¹² Ro

menan ne, tan Pilato nduco Herodes, ate nde ro min ne, ndoyan se nduco vih.

Ndaconan Dihvo vo Jesucristo nan Pilato

¹³ Nedin dama Pilato chidocuyan ndinan man, sahn intiyahn man, ihyan yan man, ¹⁴ ne rahn se:

—Nchuhn ne, nda ne sahnguh nan, rica nunde ne yahn che ndedecuan se ihyan yan. Ate tumeruné sahn nan nchuhn yahn dehtenduh che rica nunde ne yahn se, ne metah nde ama nunde yahn se. ¹⁵ Dechúh nchuhn nduco se nan Herodes, ne namin hua ntaca se nde ama nunde yahn se. Cuaco te hua dehva din se cava che cahno vo sahn. ¹⁶ Tahque ndah cuahn sahn, ntahté sahn.

¹⁷ Nduyo nduyo che renda vihco ro yudo ne, va che ntahte se ama preso. ¹⁸ Ate cah nducoyaca ihyan:

—¡Cuihno ne sahn tih! ¡Cuentahte ne Barrabás!

¹⁹ Barrabás ne, quenun se vacoyahn, te ndedecuan se ihyan yan che cuhma ye nduco gobierno man, chihno se sandado yahn ye man. ²⁰ Ndaconan rahn Pilato te nahn ntahte se Dihvo vo. ²¹ Ate cah tun ihyan chahn:

—¡Cuenahn yah ne sahn! ¡Cuenahn yah ne sahn!

²² Ndaconan rahn Pilato nde nan che chi ino yune:

—¿Dehra nedin sahnguh? Hua co cahno vo sahn, te metah nde ama nunde yahn se. Tahque ndah din castigo sahn, ne ntahté sahn.

Nahn yah se Dihvo vo Jesucristo

²³ Ate quendi ihyan chahn rah ye, rica ye che conan yah Dihvo vo. Ama quendi chidocuyan ndinan nduco ihyan chahn rah ye. ²⁴ Tuhme cah yune Pilato che co nduhca che rica ye. ²⁵ Ntahte se sahn che quenun vacoyahn me nduhca che

nahn ye, ne chihquentiyon se sandado che nahn yah se Dihvo vo.

²⁶ Cuahn che quenda sandado chahn Dihvo vo ne, chihquentiyon se ama ihyan yan Cirene che duche ye Simón, che cuenchi ye nahn ye viyata, che nti-hde dihme ye cruz, quendi ye Dihvo vo.

²⁷ Ama yahn ihyan yan man, ihyan ndahta che raco ye man, rah ran ye man, cuahn ye nduco vih. ²⁸ Ndiherero Dihvo vo ihyan ndahta chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nchuhn ihyan yan Jerusalén, hua cuaco ne cava u. Cuaco ne cava man ne man, cava daya ne man, ²⁹ te nda ro che cahma ihyan: “Ndah ro yahn ihyan ndahta che hua rahcoyan ye man, ihyan ndahta che hua renda daya ye man, ihyan ndahta che hua retave ye man.”

³⁰ Ro min ne, cahma ihyan co ye ico man, cuete man: “Condah ndudo nchuhn nuhn, cuendeh ne nuhn.” ³¹ Nducote numacuahn vedetan cahno se u che ametah nunde yahn ne, nda ro min ne, tahque nun cahno se ihyan nunde.

³² Namin quenda se o sahn nunde cava che cahno se sahn dama nduco Dihvo vo.

³³ Cuahn che nda se nan che duche Cuete Ine Tin Tenahn ne, nahn yah se Dihvo vo dama nduco sahn nunde chahn. Ama se ne, quenun yah se lado tah cuaco ye, ne tama se lado tah cueh ye. ³⁴ Covah Dihvo vo:

—Chida man, cuenchahco ne yahn ihyan sih, te nde hua devano ye deh che redin ye.

Sandado chahn ne, din se sortear tino yahn ye, cha sahn quenda yahn se che co yahn se queri ama. ³⁵ Ihyan yan chahn ne, vatendi ye, rendihchero ye. Sahn intiyahn ne, riyon nan se Dihvo vo, ne rahn se:

—Tama ca ihyan ne, ndedevahn se. Ndete che sahn tih che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn se ihyan

iyehñse ne, ¿dehco che hua ndedevahn mañ se sahn?

³⁶Namin redin duche yahn sandado chahn ihyan, recah se vinagre, cuh ye, ³⁷ne rahn se ri se ihyan:

—Ndete che di che rey yahn nación yahn Israel ne, cuendedevahn man di.

³⁸Tin cruz ne, ndirun ndudo griego mañ, ndudo latín mañ, ndudo hebreo mañ, tuhca: “Nga Rey yahn nación yahn Israel.”

³⁹Ama cha sahn nunde chahn che quen yah se ne, riyon nan se ihyan, ne rahn se:

—Ndete a di ihyan che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehñse ne, cuendedevahn man di mañ, cuendedevahn nuhn mañ.

⁴⁰Ate sahn che tama me ne, rahnva se nduco vih, ne rahn se:

—Namin di, ¿a hua vah Dendiohs, andahre quenah yah nduhca che quenah yah ye? ⁴¹Uvo ne, a redin yahn che rechuhrihn vo, te renehivo vo nunde yuhn vo. Ate ihyan cuh ne, nde ama nunde hua quendihco ye.

⁴²Tuhme rahn se ri se Dihvo vo:

—Cuahn che a va ne, rihquentiyon ne ne, cuenecahco ne u, ne conan vahino ne u.

⁴³Ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Cuaco rahn ri di te nde a mañ ro cuh conen nducó vahchetero.

Nduhca che chih Dihvo vo Jesucristo

⁴⁴Ura che a chi mañ yahn ne, ama chi man numachahte iyehñse nde nan rahco ino a chino, ⁴⁵te chih yahn. Tino che quendihco chete yaco chahte ne, nde, ndo o ndi. ⁴⁶Tuhme cah Dihvo vo:

—Chida man, ndahcó chedave yahn tah ne.

Chihno rahn ye tihca ne, chih ye.

⁴⁷Nducote ndihchero sahn ndinan yahn sandado che tihca chi ne, ndeva se yavenan Dendiohs, ne rahn se:

—Cuaco niyon te ihyan tih ne, metah nde ama nunde yahn ye.

⁴⁸Nducoyaca ihyan che chenun ye min, ndihchero ye che tihca chi ne, yah ri ye, ne conahn ye, rahn ye ticua ye.

⁴⁹Ate nducoyaca ihyan che a rendihche ye Dihvo vo mañ, ihyan ndahta che chinduco ye Dihvo vo nde estado yahn Galilea mañ ne, yahn no chahtendi ye, ndihchero ye che tihca chi.

⁵⁰Ama ihyan yan Arimatea, estado yahn Judea, che duche ye José che nduco ye van ihyan ndinan yahn nación yahn Israel ne, ndah ihyan ye nan Dendiohs mañ, nan ihyan mañ. ⁵¹Namin quenah rino ye che conah vederihquentiyon yahn Dendiohs. Ihyan min ne, hua chi dama ndudo yahn ye nduco combiero yahn ye, chih nunde se yahn Dihvo vo. ⁵²Chahn ihyan min nan Pilato, ne chica ye sahn che cah yune se che cuhche ye Dihvo vo. ⁵³Tuhme chahn ye, ndedevah ye ihyan. Chahcotuma ye ama tino ihyan, ne chacondihte ye ihyan chete ama yayan ra, che ndindah nan ama yava. ⁵⁴Ro min ne, víspere yahn ro yudo, a cuanan ro che rahte tuhno ihyan.

⁵⁵Ihyan ndahta chahn che chica ye estado yahn Galilea nduco Dihvo vo ne, chahn nduco ye, ne ndihchero ye nan va yayan mañ, taça chacondihte ye Dihvo vo mañ. ⁵⁶Cuahn che ndaconan ihyan ndahta chahn ne, ca ye yunedan mañ, nunedan mañ, ne nducote a canan ro che rahte tuhno ihyan ne, chahte tuhno ye nduhca che a va cade.

Ntuche Dihvo vo Jesucristo van tenahn

24 Ama vatiyan dahca, ro che ndeva ndate ne, cuahn ihyan ndahta chahn nduco tama te o ihyan ndahta, quenda ye yunedan mañ, nunedan mañ, che a ndihcoyan ye. ²Cuahn che nda ye nan yayan me ne, ndihchero ye che a ndavi tu che ndechendih chende. ³Chen-

da ye chete yayan me, ate hua ntaca ye Dihvo vo. ⁴ Ama dihya ye chi che tihca, ne numanahmin ne, adenan chinan ye o angel, vatendi ye, chenun ye tino che ama diyahn. ⁵ Tuhme nde tahque dihya ihyan ndahta chahn chi, ne chendih ye, nde ametah nahn ndonihyon nan ye che vah ye. Rahn angel chahn nduco ye:

—¿Dehco che van tenahn renuhn nchuhn ama ihyan che quenduche ye? ⁶ Metah ye muhn, te a ntuche ye. Cuenechaco nchuhn cuahn che nduco ca ne ihyan estado yahn Galilea, nduhca che rahn ye ri ye nchuhn: ⁷ “U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che necah se u tah sahn nunde cava che nahn yah se u. Ate cuihno ino ro ne, ntuché.”

⁸ Tuhme nta tin ihyan ndahta chahn che tihca rahn Dihvo vo. ⁹ Ndaça ye nan yayan me, conahn ye, ne necah cuande ye ihyan apóstol che ndichiamá chahn man, ihyan chenahn che nduco ye man. ¹⁰ María yahn yan Magdala man, Juana man, María che chaco Jacobo man, nduco ihyan ndahta chenahn chahn ne, a ihyan chahn che necah cuande ye ihyan apóstol che tihca chi. ¹¹ Ate ihyan apóstol chahn ne, hua chitahno ye, ne rahco ye te co hua va cuaco dave yahn ihyan ndahta chahn che tihca rahn ye.

¹² Tuhme necuan Pedro, cuahn ye rano ye nan yayan me. Nda ye min ne, ndihchero ye che a deman tino che chatuma Dihvo vo quendite min. Ama cuahn ino ye che tihca, ne conahn ye.

Chihnde ro Dihvo vo Jesucristo nan o ihyan che cuahn ye yan Emaús

¹³ A ro min no ne, cuahn o ihyan chahn ama yan lihn che duche Emaús, ri tenduh ndichio dahno che renda yan Jerusalén. ¹⁴ Numanahn che chenun yune ihyan chahn ne, rente ye nduco vih yahn nducuahn che chi. ¹⁵ Ura min nda man Dihvo vo nan ihyan chahn, ne cuahn ye dama nduco vih. ¹⁶ Ate hua

nchanan ihyan chahn ihyan, te a tihca va cade che hua nchanan ye ihyan. ¹⁷ Tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—¿Deh che rente nchuhn van man ne nduco vih che ama ran ne ne?

¹⁸ Ama cha ihyan chahn che duche ye Cleofas ne, ndahconan ye:

—¿A deman ndih che tama yan cochi ne, che hua devano ne dehtenduh che chi yan Jerusalén ro cuh?

¹⁹ Tumerune Dihvo vo:

—¿Deh chi min ne?

Tuhme ndahconan ihyan chahn yahn ye:

—Ama ndeh nan dehtenduh chahno chi Jesús yahn yan Nazaret. Ihyan min ne, ama ihyan profeta che quenana cuma ye vederihquentiyon chahte nan Dendiohs man, nan ihyan man, che din ye vederihno man, chicuahn ye man. ²⁰ Chidocuyan ndinan man, sahn intiyahn man ne, chih nunde se yahn ye, ne necah se ihyan tah sahn che nahn yah se ihyan. ²¹ Nuhn ne, chenana ino nuhn che a ihyan min che ndedevahn ye ihyan nación yuhn vo, Israel. Man ne, a chi ino ro che chihno se ihyan. ²² Avane ne, ama rendedecadino nuhn, te ama o ihyan ndahta che chinduco ye nuhn ne, chahn ye nan yayan ura che chi dave, ²³ ate hua ntaca ye ihyan min chete yayan me. Cuahn che ndaconan ye ne, rahn ye te ndihchero ye angel. Angel chahn ne, rahn ye te a ntuche ihyan min. ²⁴ Tuhme chahn ama o combiero yahn nuhn nan yayan me, ne ntaca ye nduhca che rahn ihyan ndahta chahn, ate hua ndihchero ye ihyan min.

²⁵ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—¿Ama tuntu nchuhn! ¡Taca che hua renahn ne nduhca che dirun ihyan profeta! ²⁶ ¿A ndiyu a nihnde cade che ihyan che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense ne, chuhrihn ye dehtenduh che tuhchan man, nda ye vahchetero man?

²⁷ Tuhme c̄ah cuande ye ihyan chahn Ndudo yahn Dendiohs, can̄an ye nde che dirun Moisés man, che dirun nducoy-aca ihyan profeta man, yahn nduhca che cuahno ye co.

²⁸ Nda ihyan chahn yan lihn me, ne din cā Dihvo vo che nahn chuh dama ye, c̄ahn ye tahque yahn ca. ²⁹ Ate din ihyan chahn fuerza ihyan che conan ye min, te a chi chino. Tuhme chenda ye chete vah, chinduco ye ihyan chahn. ³⁰ Ura che chahte ye, cheh vino ye ne, chetah Dihvo vo pan, necah ye nundihve cuahn Dendiohs, ne ndeh ye, c̄ah ye ihyan chahn. ³¹ Ura min nchanan ihyan chahn te a ihyan min che Dihvo vo, ne adenan no chehnan ihyan chahn ihyan.

³² Tuhme rahn ye nduco vih:

—¿A ndiyu yeno chedave yuhn vo numanahn che rente ye nduco vo man, ricuahn ye uvo Ndudo yahn Dendiohs man, cuahn yune?

³³ Ndetahno ndaconan ihyan chahn yan Jerusalén, ne ntaca ye ihyan apóstol che ndichiama chahn che ndi dama ye nduco ihyan chenahn chahn. ³⁴ Ihyan che ndi dama ye min ne, rente ye van man ye nduco vih:

—Cuaco che ntuche Dihvo vo, te chihnde ro ye nan Simón.

³⁵ Tuhme necah cuande ihyan che o chahn nduhca che chahno ye chi cuahn yune man, nduhca che nchanan ye Dihvo vo ura che ndeh ye pan man.

Chihnde ro Dihvo vo Jesucristo nan ihyan apóstol yahn ye

³⁶ Numanahn che rente ihyan chahn yahn dehtenduh che tihchan ne, adenan chinan ye Dihvo vo che nti ye mendahn. Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Dehve rahco nchuhn.

³⁷ Dihya ihyan chahn chi, rahco ye te co ama vaco ndihchero ye. ³⁸ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—¿Dehco che ama vah nchuhn man, ndeh rendedecadino ne man? ³⁹ Condihche ne yahvetah man, c̄ah man, te a u che ntí nan ne. Conahn tah ne u, ne condihche ne te va yute yahn man, va ine yahn man, ndiyu ama vaco nduhca che rendedecadino ne.

⁴⁰ Chihno rahn ye chemin ne, nahma ye yahvetah ye man, c̄ah ye man, ihyan chahn. ⁴¹ Ate nducote ama cuahn ino ihyan chahn man, ama yeno ye man ne, nde ametah cotahno ye. Chemin che tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—¿A va deh che chuh vo muhn ne?

⁴² Tuhme c̄ah ihyan chahn ama ndi yahca ndiyuche nduco ama ndi vaconedih yahn. ⁴³ Cheh ye man, chih ye man, nan ihyan chahn. ⁴⁴ Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuahn che nduco cá nchuhn ne, a te cuandé nchuhn te va che conahn nducuah che nihnde cade che cuahno có, nduhca che a ndirun nan ley che dirun Moisés man, nduhca che dirun ihyan profeta man, nduhca che ndirun nan libro yahn Salmo man.

⁴⁵ Tuhme din Dihvo vo che chenahn ihyan chahn Ndudo yahn Dendiohs, ⁴⁶ ne rahn ye:

—A tihca va che conahn nducó nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs. U che a va cade che chí, ndedevahn ihyan iyehense ne, a tihca nihnde cade che chahno se u nduhca a chi. Namin a nihnde cade che cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn. ⁴⁷ Va che dechúh ihyan, cuahndudo ye muhn yan Jerusalén man, nde nducuah nación man, che nto ino ihyan nunde yahn ye cava che nchahco Dendiohs yahn ye. ⁴⁸ A nchuhn che ndihchero ne nducuah dehtenduh che tihca chinahn, ne va che cuahndudo ne. ⁴⁹ Condihche nchuhn. Nduhca che a te Chidá ndudo yahn ye ne, u dechúh Vaco Ndah yahn ye, conun nchuhn. Cuahtenan rino nchuhn muhn yan Jerusalén

nde nda ro che cuahtenan cuma ne ved-
erihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye.

**Conda Dihvo vo
Jesucristo vahchetero**

⁵⁰Cuahn Dihvo vo nduco ihyan
chahn nde yan Betania. Chenihyon
tah ye, ne chica ye Dendiohs cava

ihyan chahn. ⁵¹Tuhme chica ye min, ne
conda ye vahchetero. ⁵²Ndeva ihyan
chahn yavenan Dihvo vo, ne conahn
ye yan Jerusalén, ama yeno ye. ⁵³Min
chete yaco chahtenun ye ro ro, rendeva
ye yavenan Dendiohs numacuahn
vedeyeno. Tihca chi.

NDUDO NDAH YAHN DIHVO VO JESUCRISTO CHE DIRUN SAN JUAN

1 Cuahn che metah cuhnde iyehñse ne, a va ama ihyan che duche ye Ndudo yahn Dendiohs. Ihyan min ne, nduco ye Dendiohs Chida, ne Dendiohs ye. ²Nde ñan che canañ nducuahn ne, a nduco ye Dendiohs. ³A nduco ye Dendiohs dendah ye nducuahn. Ndendi ndendita che va ne, a nduco ye dendah ye. ⁴Ihyan min ne, a va çade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehñse, ne anduhñeça dave yahn yahn che ri ro dave nan ihyan ne, tihça ihyan min, te chicuahn ye ndudo yahn Dendiohs ihyan. ⁵Quechica ye van ihyan nunde, chicuahn ye ihyan, ne andahre nahn ndahco ndiya ihyan chahn vederihquentiyon yahn ye, ate hua chicha ye, te vederihquentiyon yahn ye ne, anduhñeça dave yahn yahn che rendihco dave ñan che man.

⁶Ama yune ne, tendahnun Dendiohs ama ihyan che duche ye Juan, ⁷cah ye vederihquentiyon ihyan che cuahndudo ye ndudo yahn ihyan min che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse, çava che cahnevan nducoyaca ihyan, ne cotahno ye. ⁸Juan ne, ndiyu man ye che ndedevahn ye ihyan iyehñse, te vederihquentiyon che quenan cuma ye ne, che cuahndudo ye yahn ihyan min che a va çade che chi ye. ⁹Ro che quechica Juan cahndudo ye ne, a cochi nino ro che cuañan ntiyon yahn ihyan min che cacuahn ye nducoyaca ihyan iyehñse nduhça che nahn Dendiohs che runeçade cuahtechica ye.

¹⁰Ihyan min che duche ye Ndudo yahn Dendiohs ne, nda ye iyehñse, ne andahre nduco ye Dendiohs dendah ye iyehñse, ate ihyan iyehñse ne, chacondah vedame ye ihyan. ¹¹Nda ye muhn iyehñse cuh

che dendah man ye, ate ihyan nación yahn ye ne, chacondah vedame ye ihyan. ¹²Me ihyan che nevahñecun ye ihyan, chitahno ye ihyan ne, numacuahn vederihquentiyon yahn ye, ndahco ye ihyan chahn tah Dendiohs, nedin ðaya ye ihyan. ¹³Ihyan chahn ne, chi ðaya Dendiohs ihyan, ndiyu çava ndata yahn ye, nde huane yahn che tihça nahn indihñe yahn ye, te man Dendiohs nedin ðaya ye ihyan.

¹⁴Ihyan min che duche ye Ndudo yahn Dendiohs ne, ndo ye nduhça ihyan iyehñse, ne quechica ye neve nduyo van nuhn. Ndiñchero nuhn che ama yudo vederihquentiyon quenan cuma ye, ne tumacadino nuhn che Daya Dendiohs Chida ihyan. Metah nde ama ihyan nduhça ye. Ama chahte vedeyahino quenan cuma ye man, demañ ndudo cuaco chicuahn ye man. ¹⁵Ama yune ne, rahñ Juan yahn ihyan min tuhça:

—A ihyan tih che renté yahn ye ro menañ me cuahn che rahñ rí nchuhn che cochi ama ihyan che tahque chahte vederihquentiyon quenan cuma ye che co u, te a va ye nde ro che metah cuhnde iyehñse.

¹⁶Ihyan min ne, numacuahn vederihquentiyon chahte yahn ye, redin yahino ye nducoyaco vo. ¹⁷Ihyan min ne, Dihvo vo Jesucristo, che dechuh Dendiohs ihyan, chicuahn ye Ndudo yahn ye man, yahn vedeyahino yahn ye man, ne chemin ne, tahque yudo che co vederihquentiyon che dirun Moisés. ¹⁸Nde ama ihyan, hua ndihche ye Dendiohs Chida. Ate Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Daya man ye, che ama yahino ye ne, a ihyan min che chicuahn ye uvo taça ye.

**Juan Bautista ne, rahñ ye
yahn Dihvo vo Jesucristo**

¹⁹Ama yune ne, sahn ndinan yahn nación yahn Israel che vate se yan

Jerusalén ne, dechuh se ama o chidocuyan ndinan man, sahn levita che redin se cudádo nan ta man, che chahn se tumerune se Juan deh vederihquentiyon quenán cuma ye. ²⁰ Juan ne, rahn cuaco ye ri ye sahn chahn:

—U ne, ndiyu ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense.

²¹ Tumerune se ihyan:

—¿Duh ndih tuhme ne? ¿A ndih che profeta Elías ne?

Ndahconan Juan yahn se:

—Ndiyu u.

Tumerune tun se ihyan:

—Tuhme, ¿a ndih ihyan profeta che a va cade che chi ye ne?

Ndahconan Juan yahn se:

—Ndiyu u.

²² Ndaconan tumerune se ihyan:

—¿Deh vederihquentiyon quenán cuma ne ne?, te va che necáh cuande nuhn ihyan ndinan yahn nuhn che tahve ye nuhn. ¿A hua co cahma ne co ne nuhn deh ntiyon quechica ne ne?

²³ Ndahconan Juan yahn se:

—Ntiyon che quechicá ne, che rahn-dudó yahn nan che metah duhva nduhcá che dirun ihyan profeta Isaías tuhca: “Cuihcoyán nchuhn chedave yahn ne cava che nevahnecon ne Dihvo vo cuahn che nda ye.”

²⁴ Sahn ndinan che dechuh se sahn chahn ne, fariseo se. ²⁵ Rahn se ri se Juan:

—Nducote ndiyu ndih ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense, nde huane Elías, nde huane profeta min ne, ¿deh cuande che rehdenune ne ihyan tuhme?

²⁶ Ndahconan Juan, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ntiyon che quechicá ne, che rihcoyán chedave yahn ihyan cava che nevahnecon ye Dihvo vo, ne chemin che rehdenuné ihyan. Ihyan min ne, quechica ye nación yuhn vo, ne nde hua

rendihche nchuhn ihyan. ²⁷ A va ye nde ro che metah cuhnde iyehense, ne a va cade che chi ye tah cuahn adive che co u. U ne, nde hua rignonun chihvé cava che có mare ama sahn decahya yahn ye.

²⁸ Ro min ne, quenán Juan rehdenune ye ama cuán nan che duche Betábara, chihto ico Jordán, lado cuahn nan che riquendáh yahn. Min che chahn sahn chahn tumerune se ihyan.

Juan Bautista ne, rahn ye yahn Dihvo vo Jesucristo che a ihyan min che nedihve ye nunde yahn ihyan iyehense

²⁹ Tama ro me ne, nda nino Dihvo vo, ne cuahn che ndihchero Juan ihyan ne, rahn ye ri ye ihyan che chenun ye min:

—Con dihche nchuhn. A ihyan tih che dechuh Dendiohs ihyan. Nduhcá ama itecuche lihn che co te vedino cava nunde yahn ihyan ne, tihca ye, cahco mendahn ye ihyan coh ye, nedihve ye nunde yahn ihyan iyehense. ³⁰ A ihyan tih che renté yahn ye ro min cuahn che tuhca rahn: “Cochi ama ihyan che tahque chahte vederihquentiyon quenán cuma ye che co u, te a va ye nde ro che metah cuhnde iyehense.” ³¹ Ro menán me ne, nde hua devanó che a ihyan tih, ihyan che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense. Ate nducote a devanó che va che chi ye ne, chemin che rehdenuné ihyan nación yuhn vo Israel, cava che cuahteyan ye, ne nevahnecon ye ihyan.

³² Namin rahn Juan ri ye ihyan chahn:

—Ndi hcheró Vaco Ndah yahn Dendiohs, nduhcá ama icui, chiya, ne quenun ihyan tih. ³³ Ro menán me ne, nde hua devanó duh ihyan che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense, ate Dendiohs, ihyan min che dechuh ye u cava che cuehdenuné ihyan yan ne, rahn ye ri ye u: “Ihyan che ndihchero che co Vaco Ndah yáhn, conun ihyan ne, a ihyan min che din ye che conun Vaco Ndah yáhn ihyan yáhn.” ³⁴ Man ne,

a ndihché ihyan, ne rahn rí nchuhn te Daya Dendiohs ihyan.

**Ihyan che chinduco ye Dihvo vo
Jesucristo cuahn che canan
din ye ntiyon yahn ye**

³⁵ Tama ro me ne, a min tun quen Juan nduco o ihyan che rinduco ye ihyan. ³⁶ Ura min ne, ndihchero ye che chuh Dihvo vo, ne rahn Juan ri ye ihyan chahn:

—A ihyan tih che dechuh Dendiohs. Nduhca ama itecuche lihn che co te vedino cava nunde yahn ihyan ne, tihca ye, te cahco mendahn ye ihyan coh ye, nedihve ye nunde yahn ihyan iyehense.

³⁷ Chihnevan ihyan che o chahn che tihca rahn ye, ne cuahn ye cuahn nan cuahn Dihvo vo cava che conduco ye ihyan. ³⁸ Ndaconan Dihvo vo, ndihchero ye ihyan chahn, ne tumerune ye:

—¿Deh renuhn nchuhn?

Ndahconan ihyan chahn yahn ye:

—Ihyan Ricuahn, nuhn ne, cochi nuhn, te nahn ndihchero nuhn ti vaco ne.

³⁹ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuhn vo nduco nchuhn, ndihchero ne.

Tuhme cuahn ihyan chahn nduco ye nan che quenan ye, ne nducote a ri tenduh nan rahco cun a chino ura min ne, chahtenan ye nduco vih.

⁴⁰ Ama cha ihyan chahn ne, duche ye Andrés, dihno Simón Pedro. ⁴¹ Ihyan min ne, cuahn che ndaca ye min ne, dinoca chahn ye chinuhn ye dihno ye Simón, ne cuahn che ntaca vih ye ne, rahn ye ri ye ihyan:

—Ntaca nuhn ihyan min che Mesías.

Ihyan nación yahn Israel ne, rahn ye “Mesías” yahn ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense.

⁴² Ndetahno quenda ye dihno ye nan quenan Dihvo vo, ne cuahn che nda ye ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Di ne, doche Simón, daya Jonás, ate man ne, ndahco che doche Cefas —che nahn cahma Pedro.

**Dihvo vo Jesucristo ne, yahve
ye Felipe nduco Natanael
cava che conduco ye ihyan**

⁴³ Cuahn che a chi cun ro min ne, tah nun Dihvo vo ama ihyan che duche ye Felipe, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuhn vo, condoque u.

Tuhme cuahn Dihvo vo nduco ihyan che rinduco ye ihyan estado yahn Galilea. ⁴⁴ Felipe ne, yan Betsaida yan vaco ye. Dama yan vaco ye nduco Andrés man, Pedro man. ⁴⁵ Ura che cuahn Felipe ne, chinuhn ye ama amigo yahn ye che duche ye Natanael, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ntaca nuhn ihyan min che dirun Moisés man, ihyan profeta man, yahn ye. Ihyan min ne, duche ye Jesús daya José. Nazaret yan vaco ye.

⁴⁶ Rahn Natanael ri ye Felipe:

—¿Taca che yan min quendah ama ihyan che cochihve ye?

Ndahconan Felipe yahn ye:

—Cuhn vo ndoque, ne ndihchero man.

⁴⁷ Cuahn che nda ihyan chahn min ne, nte Dihvo vo yahn Natanael, ne rahn ye: —Ihyan cuh che cuaco ne, redin yahn che cahmo vo yahn ye che ihyan nación yahn Israel ihyan, te hua o nan o chende ye.

⁴⁸ Cuahn ino Natanael, ne rahn ye:

—¿Taca che a rendihche ne u?

Ndahconan Dihvo vo yahn ye:

—Ndhcheró di nde ura che metah yahve Felipe di, ura che ve min man yahn higo me, ne a checadinó nduhca ihyan di.

⁴⁹ Tuhme rahn Natanael ri ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, ndih che Daya Dendiohs, ndih che Rey yahn nación yuhn vo Israel.

⁵⁰ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Chitehne u, yahn che ráhn rí di che ndihcheró di man yahn higo me man, yahn che checadinó nduhca ihyan di man, ate ráhn rí di te nde hua çahn ine çava chemin, te coman ndihchero vederihno che tahque rahte ca.

⁵¹ Namin ráhn ye ri ihyan chahn:

—Cuáço ráhn rí nchuhn te cuhnde ro vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs che te ye quenán cumá, ne anduhneçá ndete che condah vahchetero, ndihchero ne u che rinducó nducoyaca ihyan, che cuahn cochi ángel yahn ye nan.

Vihco che rihnevaco ihyan yan Caná, estado yahn Galilea

2 Cuahn che a co ino ro che chinduco Felipe man, Natanael man, Dihvo vo ne, chihnde ama vihco che rihnevaco ihyan, ama yan che duche Caná, estado yahn Galilea. Chaco Dihvo vo ne, a quenán ye min. ²Namin Dihvo vo nduco ihyan che rinduco ye ihyan ne, yahve ihyan che redin vihco me ihyan çava che çahn ye conduco ye. ³Cade mendahn vihco me ne, a chihno vino, ne ráhn chaco Dihvo vo ri ye ihyan:

—A chihno vino yahn ihyan sih. ¿A hua conen tah ihyan?

⁴ Ate ráhn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Chacó, metah deh cuande che çahma ne nducó yahn vino, te metah nda ura che cuhnde ro vederihquentiyon che quenán cumá.

⁵ Tuhme ráhn chaco ye ri ye sahn che chenán se rínan se nan vihco me:

—Codínahn nchuhn nducahn che çahcantiyon ye.

⁶ Min vate an chite rahte che deman tu ndi ndah. Chite chemin chan ne, che retoh ihyan nación yahn Israel, rih ye nune che reñano ye dehtenduh çava che co vihco nduhca costumbre yahn ye. Queri ama chite chemin chan ne, rahn tenduh ama ciento litro nune. ⁷Ráhn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Cuedecuto nchuhn nune chite che tihchan vate tan.

Cuahn che a chihno decuto nahn se chite chahn ne, ⁸tuhme ráhn Dihvo vo ri ye sahn:

—Man ne, cuetendah nchuhn tah, ne çah ne ndaço ndihte.

Dínahn sahn chahn, ⁹ne çah se ndaço ndihte me, dechihn ye. Nune me ne, a ntaçonda vino, nde hua devano ndaço ndihte me ti chica, atenán sahn chahn. Tuhme çah ye sahn che rihnevaco me, ¹⁰ne ráhn ye ri ye sahn:

—Nducoyaca ihyan che redin ye vihco ne, dinoca vino ndah reça ye, ne cuahn che a ya ndih ihyan ne, reça ye vino ndere. Me di ne, ¿dehra cuande che denderen che redin, nde man tendah vino ndah?

¹¹ Tihca chi che canan din Dihvo vo vederihno, min yan Caná, estado yahn Galilea, chihco ro ye che ama yudo vederihquentiyon che quenán cuma ye, ne ihyan che rinduco ye ihyan ne, chitahn ye ihyan. ¹² Chihno min ne, cuahn Dihvo vo yan Capernaum nduco chaco ye man, dihno ye man, ihyan chahn che rinduco ye ihyan man, ne min chahtenan ye nduco vih neve ro.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndetendah ye sahn che rendihcue se dehtenduh, chenun se chete yaco

¹³ Cuahn che a nda nino vihco ro yudo che renun van ihyan nación yahn Israel ne, cuahn Dihvo vo yan Jerusalén.

¹⁴ Cuahn che nda ye min ne, cuahn ye chete yaco chahte, ne min chenun sahn che rendihcue itenine man, sahn che rendihcue itecuche man, sahn che rendihcue icui man. Namin min chenun sahn che rendahcorun tume, vate se nan mesa yahn se. ¹⁵ Tuhme din chine ye ama ndi ihyo, ne nduco chemin ndetendah ye sahn chahn chete yaco, nde nduco itenine yahn se man, itecuche yahn se man.

Me sahn che rendahcorun tume chahn ne, chih muhn chih min ye mesa yahn se, chihtera ye tume me ndiyahn. ¹⁶ Me sahn che rendihcue icui chahn ne, rahn ye ri ye sahn:

—¡Cuahn nchuhn cuahn chevah nduco dehtenduh yahn ne! ¡Hua tuma ne yaco yahn Chidá cava che ndihcue ne dehtenduh yahn ne!

¹⁷ Ura min ne, ntá tin ihyan che rinduco ye ihyan nduhca che a ndirun yahn ye nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “¡Ama yahinó yaco yahn ne! ¡Hua cuahnecún che ndere din ihyan, cuahtenun ye chete!”

¹⁸ Sahn ndinan yahn nación yahn Israel che redin se cudado min ne, rahn se ri se Dihvo vo:

—Codin ama vederihno, ndihchero nuhn, cuhnde ro deh vederihquentiyon che quenán come che tihca redin.

¹⁹ Rahn ye ri ye sahn:

—Ndete che ndahtera nchuhn yaco cuh ne, cuihno ino ro ne, nedin numá.

²⁰ Tuhme rahn se ri se ihyan:

—O raco an nduyo chendah ihyan, che dendah ye yaco cuh, ¿a rahque che nduco ino ro no nedin nome?

²¹ Sahn chahn ne, hua chenahn se. Rahco se che yahn yaco che nti min che tihca rahn ye. Ate rahn ye yahn man ye, ndiyu yahn yaco. ²² Nda ro che ndedetuhche Dendiohs ihyan van tenahn ne, tuhme ntá tin ihyan apóstol yahn ye yahn che tihca rahn ye, ne chitahno ye Ndudo yahn Dendiohs, chenahn ye che nduco ndudo che tihca rahn ye ne, conahn che va che ntuche ye van tenahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, a devano ye deh che rendedecadino ihyan

²³ Numanahn che quenán Dihvo vo yan Jerusalén ro yudo me ne, ama yahn ihyan chitahno ye ihyan, yahn vederihno che din ye. ²⁴ Ate Dihvo vo ne, hua chichahtino ye ihyan chahn, te a devano

ye nduhchan ihyan iyehanse, rendacorun ye vederendedecadino yahn ye. ²⁵ Hua rendotenan ye che cahma ihyan nduco ye tachan ye, te a man ye devano ye deh che rendedecadino queri ama ihyan.

Nicodemo ne, chendihchero ye Dihvo vo Jesucristo

3 Chihnde ama ihyan, partido yahn fariseo, che duche ye Nicodemo. Ihyan min ne, nduco ye van ihyan ndinan yahn ihyan nación yahn Israel. ² Tuma ye ama vino, chahn ye chendihchero ye Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, a devano nuhn che Dendiohs dechuh ye ndih cava che cacuahn ne nuhn, te nde ama ihyan hua co din ye vederihno che redin ne, ndete che hua nduco Dendiohs ihyan.

³ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuaco rahn rí ndih te cava che nedin yahn Dendiohs ihyan, cahcantiyon ye ihyan ne, va che cuahteyan ye quenuma ra.

⁴ Cuahn ino Nicodemo chi, ne rahn ye ri ye ihyan:

—¿Taca chemin? ¿Taca co ndonun ama ihyan che a ndico ye chete chaco ye cava che ndaconan cuhndeyan ye?

⁵ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuaco rahn rí ndih te ne, atenan ihyan che din Vaco Ndah yahn Dendiohs che ndacorun vederendedecadino yahn ye, ndo ye ihyan ra, cuedenune ye ne, atenan ihyan chahn che nedin yahn Dendiohs ihyan, cahcantiyon ye ihyan. ⁶ Daya ihyan iyehanse ne, ihyan nunde. Ate ihyan che redin Vaco Ndah yahn Dendiohs che rendacorun vederendedecadino yahn ye, rendo ye ihyan ra ne, quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan. ⁷ Hua cahn ino ne yahn che rahn rí ndih: “Nducoyaca ihyan, nahn che ndacorun vederendedecadino

yahn ye, ndo ye ihyan ra.”⁸ Yuhne ne, rano muhn min, ne andahre rihnevan ne, ate hua devano ne ticuahn rechi, nde huane ticuahn rahh. Atihnoca Vaco Ndah yahn Dendiohs, te hua devano ne taça redin che rendacorun vederendecadino yahn ihyan, rendo ye ihyan ra.

⁹ Tuhme tumerune Nicodemo ihyan:

—¿Taça che rahh ne?, te hua renáhn.

¹⁰ Rahh Dihvo vo ri ye ihyan:

—¿Taça che ihyan ricuahn yahn ihyan nación yahn Israel ndih, ne hua rehahn ne che ráhn nduco ne? ¹¹ Cuçco ráhn rí ndih te nuhn ne, rahh nuhn ri nuhn nchuhn yahn dehtenduh che devano nuhn man, che a ntihche nuhn man, ate nchuhn ne, hua ritahno ne. ¹² Nducote hua ritahno nchuhn che renté nduco ne yahn dehtenduh che ri iyehhse ne, tahque hua cotahno ne ndete che nté nduco ne yahn vahchetero.

¹³ Nde ama ihyan iyehhse ne, hua nahn ye vahchetero, çava che co nte ye yahn. Atenan u che rinducó nducoyaca ihyan, te min chicá, ne min va che ndaconán. ¹⁴ Nduhça che chaconahn Moisés cu che ntave ye me tin ama yahn min yahn nan che metah duhva ne, tihça u che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che cuaconahn yah ihyan u nan ama cruz, ¹⁵ çava che ndevahn nducoyaca ihyan che cotahno ye u, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

Nduhça che din yahino Dendiohs ihyan iyehhse

¹⁶ Tihça, te ama yahino Dendiohs ihyan iyehhse, ne andahre ama ndiyahn ra Daya ye, ate chihco mendahn ye ihyan, çava che nducoyaca ihyan che cotahno ye ihyan min ne, ndevahn ye, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ¹⁷ Dechuh Dendiohs Daya ye muhn iyehhse cuh, ndiyu çava che din ye castigo ihyan iyehhse, ate çava che cotahno

ihyan iyehhse ihyan min, ndedevahn ye ihyan.

¹⁸ Ihyan che ritahno ye Daya Dendiohs ne, hua co ye castigo. Ate ihyan che hua ritahno ye ne, a vate mendahn ye che co ye castigo, te hua ritahno ye Daya man Dendiohs. ¹⁹ Ihyan che hua ritahno ye Daya Dendiohs ne, a vate mendahn che co ye castigo, te nda ihyan min muhn iyehhse cuh, chicuahn ye Ndudo yahn Dendiohs, ate ihyan chahn ne, tahque yeno ye che quendi ye cuahtendihco ye nunde, ne chemin che hua chitahno ye. ²⁰ Nducoyaca ihyan che riquendi ye rahtendihco ye nunde ne, rahcotahn ye yahn Ndudo yahn Dendiohs. Hua renevahnecun ye, te hua nahn ye che cuhnde ro nunde yahn ye. ²¹ Ate ihyan che runecađe vat-echica ye ne, renevahnecun ye Ndudo yahn Dendiohs, çava che cuhnde ro che rinduco Dendiohs ihyan nan dehtenduh che redin ye.

Juan Bautista ne, quendi ye nte ye yahn Dihvo vo Jesucristo

²² Chihno min ne, cuahn Dihvo vo nduco ihyan che rinduco ye ihyan, estađo yahn Judea. Min chahtenan ye neve ro, ne chidama ihyan, chedenune ye. ²³⁻²⁴ Ro min ne, metah din se preso Juan, ne quenan ye ama cuan nan che duche Enón, nino yan Salim, rehdenune ye ihyan che renda ye, te min ne, ama va nune.

²⁵ Tahn min ne, nda ama o sahn ndinan yahn nación yahn Israel, ne chahtecuhn chende se nduco ihyan che rinduco ye Juan, ndahchenan se che reddenune ihyan. ²⁶ Tuhme chahn ihyan chahn chengo ye Juan:

—Ihyan Ricuahn, ihyan che nduco ne cuahn che quenan ne viche lado çah yahn ico Jordán, che nte ne yahn ye nduco nuhn ne, man ne, rehdenune ye

ihyan, ne ama yahn ihyan rinduco ye ihyan.

²⁷ Rahn Juan ri ye ihyan:

—Queri ama vo ne, a man Dendiohs ndihco ye tah vo ntiyon che redin vo.

²⁸ A rahn cuaco ri nchuhn te ndiyu u, ihyan che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehmse, te ntiyon che ndihco Dendiohs tah ne, che cahcoyan chedave yahn ihyan cava che nevahne-cun ye ihyan min. ²⁹ Nan vihco che ri-hnevaco ihyan ne, ama ri yeno ndaco ndihte cuahn che ndihchero ye che yeno sahn che cahnevaco se, te a devano ye te ndahca rinahn ntiyon che quenan ye. Atihnoça u, te ama ri yeno yahn che ama ri yahn ihyan rinduco ye ihyan min.

³⁰ Ihyan min ne, a va cade che co chahte ntiyon yahn ye, ne u ne, a va cade che cuihno ntiyon yahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, a vahchetero chica ye che nda ye muhn iyehmse cuh

³¹ Dihvo vo ne, chica ye vahchetero, ne ndinan ye yahn nducoyaco vo. Ihyan iyehmse ne, rahndudo ye deman yahn dehtenduh che ri iyehmse cuh. ³² Ihyan min ne, rahndudo ye yahn dehtenduh che ri vahchetero, che ndihche ye man, chihnevan ye man, ate atenan ama o ra ihyan ritahno ye. ³³ Ihyan che ritahno ye ne, recah dito ye Ndudo yahn Dendiohs che rahndudo ihyan min, rihco ro ye che cuaco. ³⁴ A Dendiohs dechuh ye ihyan min, din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye ihyan, quenan cuma ye nducuahn vederihquentiyon yahn. Chemin che numacuahn vederihquentiyon min rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs. ³⁵ Dendiohs Chida ne, yahino ye ihyan min che Daya ye, ndahco ye nducuahn vederihquentiyon tah ye. ³⁶ Ihyan che ritahno ye ihyan min che Daya Dendiohs ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Ate ihyan che hua ritahno ye ihyan min ne, hua ndaca vahchetero cuahtenan ye.

Tahque ndah ne, ama yah castigo din Dendiohs ihyan.

Ama tahn nación yahn Samaria, chitahno te Dihvo vo Jesucristo

4 Tahn min ne, ama yahn ihyan rinduco ye Dihvo vo, redenune ye, ne checadino sahn fariseo che tahque yahn ihyan rinduco ye Dihvo vo che co Juan. ² Ndiyu man Dihvo vo che rehdenune ye ihyan chahn, te ihyan apóstol yahn ye. ³ Nducote hua nahn Dihvo vo che co yudo yahn sahn chahn, yahn che ama yahn ihyan rinduco ye ihyan ne, chica ye min estado yahn Judea, conahn ye estado yahn Galilea.

⁴ Yune cuahn nan che cuahn ye ne, chuh nación yahn Samaria. ⁵⁻⁶ Ama ro, tenduh nan inguiyahn ne, nda ye chihto ama yan yahn Samaria che duche Sicar, nan yahn yahn Jacob che chihco ye yahn daya ye José. Min va ama pozo nune che duche Pozo yahn Jacob, ne nducote ndi cuno Dihvo vo ne, cuahn ye chihnde ye chihto pozo me. ⁷⁻⁸ Ihyan apóstol yahn ye ne, cuahn ye viyan me cua ye dehtenduh che cheh ye nduco vih. Ura min ne, nda ama tahn yan min nan pozo me tendah te nune, ne rahn Dihvo vo ri ye tahn:

—¿A hua te tah nune, cuh?

⁹ Cuahn ino te, ne rahn te ri te ihyan:

—¿Taca che rica ne nune cuh ne u?, te ndih ne, ihyan nación yahn Israel ndih, ne u ne, ihyan nación yahn Samaria u.

(Tihca rahn te, te ihyan nación yahn Israel ne, nde hua rente ye nduco ihyan nación yahn Samaria.) ¹⁰ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye tahn:

—Nde hua renehn yahn vedeyahino yahn Dendiohs, nde hua devene duh u che rica nune di, te ndete che devene ne, man caque nune u, nune min che vedevihche yahn ihyan iyehmse.

¹¹ Rahn te ri te ihyan:

—Pozo cuh ne, ama yano, ne ndih ne, nde hua nda ne deh che tendah nduco ne nune, ¿ti ra ngua ne nune che rahn ne che te ne u? ¹² Ihyan ndico yahn nuhn Jacob, chino ye pozo cuh, chichi-hve yahn man ye man, yahn daya ye man, yahn ite ndata yahn ye man, ne man ne, nuhnde tah nuhn. ¿A rahco ne che tahque rigonun chihve ne che co ihyan min?

¹³ Rahn ye ri ye tahn:

—Nducoyaca ihyan che cuh ye nune tih ne, ndaconan co yaca ye. ¹⁴ Ate ihyan che cuh ye nune che cah ne, ametah ndaconan co yaca ye, te nune min ne, hua nda ro che tihnan, ne din che cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

¹⁵ Tuhme rahn te ri te ihyan:

—Te ne nune che rahn ne me, cuh, cava che ametah ndaconan co yaca, ne hua conan cuma che chi tendah nan pozo cuh.

¹⁶ Rahn ye ri ye tahn:

—Cuehn ngua inchahn, tuhme cochi nduco se.

¹⁷⁻¹⁸ Ndahconan te yahn ye:

—Metah inchahn.

Tuhme rahn ye ri ye tahn:

—Cuaco rahn che metah inchahn, te ro menan ne, uhn inchahn nenan come, ate sahn che quenan come man ne, ndere quenen nduco se.

¹⁹ Cuahn che chihnevan te che tihca rahn ye ne, rahn te ri te ihyan:

—Che tihca rahn ne ri ne u ne, a ndero ndi che ihyan profeta ndih. ²⁰ Ihyan ndico yahn nuhn ne, muhn cuete cuh rechi ye rendeva ye yavenan Dendiohs, ne nchuhn ihyan naci6n yahn Israel ne, rahn ne te min yan Jerusal6n va che ndeva vo yavenan ye. ¿Cha che cuaco ne?

²¹ Ndahconan ye yahn te:

—Cuedevene te ndiyu deman cuete cuh, nde huane deman yan Jerusal6n ndeva ihyan yavenan Dendiohs Chida,

te a nda ro che, adecotino che chenan ihyan ne, a min no co ndeva ye yavenan ye. ²² Nchuhn, ihyan naci6n yahn Samaria ne, nde hua devano ne taca va cade che ndeva ihyan yavenan Dendiohs. Ate nuhn ihyan naci6n yahn Israel ne, a devano nuhn, te a van ndata yahn nuhn, quenda6 ihyan che ndedevahn ye ihyan iyehense. ²³ A nda ro che ihyan che redin yahn che cahmo vo che rendeva ye yavenan Dendiohs Chida ne, rendeva ye yavenan ye numacuahn chedave yahn ye man, numa cuaco man, te ihyan min ne, nahn ye che tihca ndeva ihyan yavenan ye. ²⁴ Dendiohs ne, ama Vaco, ne ihyan che rendeva ye yavenan ye ne, nahn che ndeva ye numacuahn chedave yahn ye man, numa cuaco man.

²⁵ Rahn te ri te ihyan:

—A devano che va che chi ihyan min che Mesias, che a va cade che ndedevahn ye ihyan iyehense, ne cuahn che nda ye ne, te cuande ye uvo yahn nducuahn.

²⁶ Rahn ye ri ye tahn:

—A u, ihyan min, che rente ndoque.

²⁷ Ura min nta ihyan ap6stol yahn ye, ne cuahn ino ihyan chahn che rente ye nduco ama ndahta, ate nde ama ye hua chihquino ye tumerune ye ihyan deh chica ye tahn man, deh yahn che rente ye nduco te man. ²⁸ Tuhme chihco te cuhte yahn te min, conahn te, ne rahn te ri te ihyan viyan:

²⁹—Cochi nchuhn ndihchero ne ama ihyan che rahn ye ri ye u nducuahn che ned6n. Co a ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense.

³⁰ Tuhme cuahn ihyan yan quendi-hchero ye Dihvo vo. ³¹ Numanahn min ne, rahn ihyan ap6stol yahn ye ri ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, ¿a hua cheh inguiyahn ne?

³² Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—U ne, va ama comida yáhn, che nde hua devano nchuhn yahn.

³³ Ate hua chenahn ihyan chahn deh conahn che tihca rahn ye, ne rente ye van man ye nduco vih:

—¿A va duh che checu che cheh ye, che tihca rahn ye?

³⁴ Tuhme rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Che dináhn nan ntiyon yahn Dendiohs, ihyan min che dechuh ye u ne, chemin che vedeyeno yáhn, anduh-neca ama comida yáhn. ³⁵ Nchuhn ne, rahn ne te renda ca te cun iyo cava che ndevahn ihyan ndute ndata. Ate u ne, rahn ri nchuhn te, nde meniyon ne, ama yahn ihyan vateyan ye cava che cahcovan ye Ndudo yahn Dendiohs che cuahndudo ne. ³⁶ Nan ntiyon yahn ihyan ne, nahn cuan ne, ama ye rino ye ndute ndata, ne tama ye rendevahn ye cuahn che a ri yahn. Atihnocá nan ntiyon yahn Dendiohs, te nahn cuan ne, ama ye ranan ye rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs, ne tama ye riquendi ye, tuhme ritahno ihyan. Ihyan che ritahno ye ne, rendevahn ye, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Me ihyan che redin ye ntiyon min, ihyan che rahndudo ye menan man, ihyan che rahndudo ye cuahn che a ritahno ihyan man ne, rahte yeno ama tama ye nduco vih. ³⁷ Nducote tihca ne, riquendah cuaco ndudo che tuhca rente ihyan: “Ama ye rino ye ndute ndata, ne tama ye rendevahn ye cuahn che a ri yahn.” ³⁸ U ne, dechuh nchuhn, cuahndudo ne Ndudo yahn Dendiohs nan che a vih ihyan nedin ye ntiyon, ne ndonda tah ne ntiyon min quendi ne.

³⁹ Ama yahn ihyan yan min, rente tahn min nduco ye yahn che rahn Dihvo vo ri ye tahn nducuah che nedin te, ne chitahno ye ihyan. ⁴⁰ Chemin che cuahn che nda ihyan yan chahn nan Dihvo vo ne, yahve ye ihyan che conan ye min. Quenan ye yan min o ro, ⁴¹ ne nde

tahque yahn ca ihyan chitahno ye ihyan cuahn che chihnevan ye che rahndudo ye. ⁴² Tuhme rahn ihyan yan chahn ri ye tahn min:

—Chitahno nuhn ihyan min, yahn che nte yahn ye nduco nuhn. Ate man ne, tahque chichahtino nuhn ihyan, te chihnevan man nuhn che rahndudo ye. A devano cuaco nuhn te a ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense.

**Dihvo vo Jesucristo ne, din
ye che ndoyahn ama sahn
dihn, daya ama sahn ndinan**

⁴³ Chihno nduh che o ro min ne, chica Dihvo vo yan min cuahn ye cuahn estado yahn Galilea. ⁴⁴ Nducote man ye rahn ye te atenan ihyan tama yan che renevanecun ye ihyan profeta, ndiyu ihyan yan vaco ye ne, chemin che cuahn ye min. ⁴⁵ Cuahn che nda ye ne, ihyan che vate ye min ne, ama nevahnevan ye ihyan, te namin chahn ihyan chahn yan Jerusalén vihco ro yudo, ne ndihchero ye vederihno che din ye min.

⁴⁶⁻⁴⁷ Cuahn che quechica ye min estado yahn Galilea ne, nda tun ye yan Caná, yan min nan che din ye vederihno, din ye che ndaconda vino nune me. Numanahn che quenan ye yan min ne, nda ama sahn ndinan che va se yan Capernaum, rinuhn se ihyan. Sahn min ne, ama cah sahn dihn yahn se, adeche coh se, ne chemin che, cuahn che checadino se che a ndaconan Dihvo vo che chahn ye estado yahn Judea ne, chahn se yahve se ihyan. Chica se favor ihyan che cahin ye ndevaco se, din ye che ndoyahn daya se. ⁴⁸ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Nchuhn ne, nde hua cotahno ne ndete che hua ndihchero ne vederihno.

⁴⁹ Ate rahn se ri se ihyan:

—Co din favor, ne cuhn vo nduco ne, te adeche coh dayá.

⁵⁰ Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Co ndaconen conahn, te sahn daye ne, a ndoyahn se.

Chitahno se che rahn ye, ne conahn se. ⁵¹ Ura che a nta nino se ndevaco se ne, chahn ama o mozo yahn se chendi yune se sahn, ne rahn se ri se sahn:

—Sahn dihn yahn ne, a ndoyahn se.

⁵² Tumerune se sahn chahn deh ura canan chihunde dihn yahn daya se. Ndahconan sahn chahn yahn se:

—Ico, nan rahco ama a chino, chavi ihno che netah sahn.

⁵³ Tuhme nta tin sahn ndinan me che a ura min rahn Dihvo vo nduco se che a ndoyahn daya se, ne chemin che chitahno se ihyan nduco nducoyaca ihyan yahn se.

⁵⁴ Nduco chemin chi o yune che din Dihvo vo vederihno estado yahn Galilea.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama sahn che ndi cheche se ama cuan nan che duche Betesda

5 Cuahn che quenan ca Dihvo vo estado yahn Galilea ne, quenun ama vihco yahn ihyan naci3n yahn Israel min yan Jerusal3n, ne cuahn Dihvo vo vihco me. ² Ama chendevah yahn chete che ndacoriya yan min ne, duche Chendevah yahn Itecuche. Nino chendevah min ne, va ama tanque nune che duche Betesda, che devaco hebreo. Chihito tanque me ne, chendihco uhn corredor, ³ ne min chenun ama yahn ihyan che ve nan ye man, ihyan che neneva doh cah ye man, ihyan che ndi cheche ye man, chenan rino ye ura che nuhn nune me. ⁴ Yahn quenun riya ama 3ngel, rendahchetahn ye nune me, ne ihyan che conun cond3 ye van nune me ura che cuihno ndahchetahn ne, ndoyahn ye, adecodehno che ndi yahn ye. ⁵ Min quendite ama sahn che a ri ndico ntihyon ino nduyo che ndi cheche se. ⁶ Nda Dihvo vo min, ne ndihchero ye sahn.

Checadino ye che a rahn cuahn ndi cheche se, ne tumerune ye sahn:

—¿A nehn che ndoyehn ne?

⁷ Ndahconan se yahn ye:

—Taca hua. Nahn che ndoyahn, ate metah duh ihyan che quenda ye u van nune ura che nuhn. Queri ama yune che redin fuerza, nahn cond3 van nune ne, tama ca ihyan rechuhnan ye u, renda ye.

⁸ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuenecuen, condo tah yundo yehn, ne cuique.

⁹ A ndetahno ndoyahn sahn min, ndo tah se yundo yahn se, ne canan rica se. Ro min ne, ama ro che rahtetuhno ihyan, ¹⁰ ne ama o sahn ndinan yahn naci3n yahn Israel ne, rahn se ri se sahn che ndoyahn me:

—Man ne, ro che rahtetuhno vo. Hua redin yahn che din ntiyon, quenohn yundo yehn.

¹¹ Ndahconan sahn min, ne rahn se ri se sahn chahn:

—Hua te, a man ihyan che din ye che ndoyahn, chihquentiyon ye che quenuhn yundo yahn, ne cac3.

¹² Tuhme tumerune sahn chahn sahn:

—¿Duh ihyan min che chihquentiyon ye che quenohn yundo yehn, caque ne?

¹³ Ate sahn min ne, nde hua devano se che a Dihvo vo Jesucristo che din ye che ndoyahn se, te ama yahn ihyan chenun ye min, ne ndetahno chenda ye van ihyan, cheh nan se ihyan. ¹⁴ Adivene, ndihchero Dihvo vo sahn, quenun se chete yaco, ne rahn ye ri ye sahn:

—Cuihcoven che cahm3 c3 di. Man che a ndoyehn ne, ametah ndaconen condihque nunde cava che hua cotah tama cah di, din che tahque chuhrihn.

¹⁵ Tuhme chahn sahn min, chengo se sahn ndinan chahn che a Dihvo vo che din ye che ndoyahn se. ¹⁶ Nducote a ro che rahtetuhno ihyan redin Dihvo vo che rendoyahn ihyan cah ne, chemin che din

tān sahn chahn nduco ye, nahn caḥno se ihyan.

¹⁷ Ama yune ne, raḥn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Chidá ne, cuahn dama redin ye che ndah cava ihyan, ne u ne, riquendí yune yahn ye.

¹⁸ Che tiḥca raḥn ye ne, nde tahque chi tān sahn ndinaḥ chahn, nahn caḥno se ihyan, te cuahn che raḥn ye te a Dendiohs che Chida ye ne, raḥco se te duche rino ye ihyan, nahn co ye dama nduhca ihyan min. Avane ne, nducote redin Dihvo vo che rendoyahn ihyan cah, andahre ro che rahtetuhno ihyan ne, raḥco se te rahcotahn ye che rihquentiyon ley nduhca che rahtetuhno ihyan.

Vederihquentiyon che quenan cuma Dihvo vo Jesucristo

¹⁹ Tuhme raḥn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Cuaco raḥn rí nchuhn te hua co dín nde ama nan ntiyon che ndiyu ntiyon yahn Chidá. Nducuahn che redin ye ne, namin redín. ²⁰ Chidá ne, yahino ye u, ne man ye nduco ye u redin ye nducuahn vederihno. Nde va ca vederihno che tahque rahte che dín ye, ne ama caḥn ino nchuhn. ²¹ Cuahn che man náhn ne, nde ndedetuhché tenaḥn, nduhca che redin Chidá. ²² Chidá ne, ndaḥco ye vederihquentiyon yahn ye táh, cava che techecadé yahn nducoyaca ihyan, ²³ te nahn ye che ndeva ihyan yavenan nduhca che rendeva ihyan yavenan ye. Ihyan che hua rendeva ye yavenan ne, namin hua rendeva ye yavenan Chidá, ihyan min che dechuh ye u.

²⁴ Cuaco raḥn rí nchuhn te ihyan che rihcovan ye ndudo yáhn, ne ritahno ye ihyan min che dechuh ye u ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Ihyan chahn ne, hua conda ye, te ndevahn ye. ²⁵ Cuaco raḥn rí nchuhn te nducoyaca ihyan nunde ne, anduhneca ndete

che a ndih ye nan Dendiohs. Man ne, a nda ro che cahnevan ye ndudo yáhn, ne nducoyaca ye che cotahno ye ne, ndevahn ye. ²⁶ Tihca, te Chidá ne, quenan cuma ye vederihquentiyon cava che ndevahn ye ihyan iyehñse, ne ndaḥco ye vederihquentiyon min táh. ²⁷ Namin ndaḥco ye vederihquentiyon táh cava che techecadé yahn ihyan iyehñse, te a u che rinducó nducoyaca ihyan. ²⁸ Hua caḥn ino nchuhn che tiḥca raḥn, te nda ro che, nducoyaca tenaḥn ne, cahnevan ye ndudo yáhn, ²⁹ ne ntuche ye. Ihyan che ndah din ye chahtenan ye iyehñse ne, cuahtenan ye vahchetero, ne ihyan che hua ndah din ye ne, co ye castigo.

Nduhca che a ndero ndi vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo

³⁰ Che tin demán ne, hua co dín nde ama nan dehtenduh. Retecheacadé nduhca che rihquentiyon Dendiohs Chida u, ne nducuahn che retecheacadé ne, numa cuaco, te a ndudo yahn ihyan min ndiyu ndudo yahn man. ³¹ Cuahn che rendonan vederihquentiyon che quenan cumá ne, nde hua richihve che renté, che raḥco nchuhn. ³² Ate che rendonan Dendiohs vederihquentiyon yáhn ne, a ndero ndi che cuaco, te ihyan min ne, cuaco nducuahn che raḥn ye. ³³ Nchuhn ne, tahve ne sahn che tumerune se Juan, ne ndudo che ndahconan ye yahn ne yahn vederihquentiyon che quenan cumá ne, cuaco. ³⁴ U ne, hua rendotenan che ihyan iyehñse caḥma nan ye u, ate ntiyon yan ndudo che ndahconan ye yahn ne, cava che cotahno ne u, ne ndevahn ne. ³⁵ Juan ne, nduhca ama yahn che din che chi ro dave nan ne neve ro, te chicuahn ye nchuhn yahn vederihquentiyon yáhn, ne quenan ino ne. ³⁶ Ate vederihno che redín ne, tahque rihco ro che quenan cumá vederihquentiyon che co ndudo che raḥn

Juan yáhn, te cava chemin ne, a ndero ndi che a Dendiohs Chida dechuh ye u. ³⁷Namin, andahre hua nihnevan nchuhn ndudo yahn Dendiohs Chida, nde hua ntihche ne ihyan, ate rihco ro ye van nchuhn, che man ye dechuh ye u. ³⁸Me nchuhn ne, racondah vedame ne ndudo yahn ye, te hua ritahno ne u che man ye dechuh ye. ³⁹Rendihchenan ne Ndudo yahn ye nduco cudado, te rahco ne te ndudo min din che ndevahn ne, ne cuah-tenan ne vahchetero numacuahn ro. Ate nde hua retumacadino ne che a nan Ndudo min ndirun yahn vederihquentiyon yáhn. ⁴⁰Hua nahn cotahno ne u cava che ndevahn ne, cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro.

⁴¹U ne, hua rendotenán che ndeva nchuhn yavenán. ⁴²Avane ne, a rendihché nduhchan ihyan nchuhn, ne a devanó che hua yahino ne Dendiohs. ⁴³U ne, man Chidá dechuh ye u, ne nchuhn ne, racondah vedame ne u. Ate ndete che nda tama sahn che ricuahn se vedevavano yahn man se ne, sahn min che cuaco nevahnevan ne sahn. ⁴⁴¿Taca co cotahno nchuhn Dendiohs?, te ndotenan che nuhn ino ne dinahn ne, cava che co yeno ye nduco ne ne, renan ino ne rendeva ama tama ne yavenan vih. ⁴⁵Ndiyu u che cahco ró nunde yahn nchuhn nan Chidá, te a ley che dirun Moisés, che ama ndichahntino nchuhn ne, a chemin che renuhnde nunde yahn ne. ⁴⁶Ndete che ritahno nchuhn che dirun Moisés ne, namin cotahno ne u, te ihyan min dirun ye yahn vederihquentiyon yáhn. ⁴⁷Ate nducote hua ritahno ne ndudo che dirun ye ne, chemin che nde hua co cotahno ne ndudo yáhn.

Cah Dihvo vo Jesucristo cheh nchuh ca uhn mil ihyan

6 Chihno min ne, cuahn Dihvo vo tama lado viche yahn vine yahn Galilea, nan che duche Tiberias.

²Nducote rendihchero ihyan vederihno che redin ye che rendoyahn ihyan cah ne, chemin che ama yahn ihyan cuahn ye nduco ye. ³Cuahn che nda Dihvo vo min ne, cocha ye ama tingüete chihnde ye nduco ihyan apóstol yahn ye. ⁴Ro min ne, a nda nino vihco ro yudo yahn ihyan nación yahn Israel. ⁵Cuahn che ndihchero Dihvo vo che ama yahn ihyan nda ye chidama ye min ne, tumerune ye Felipe:

—¿Ti cuhn vo cua vo che cheh nducoyaca ihyan sih ne?

⁶Dihvo vo ne, a derahn ye tihca che nahn cadino ye deh cahma Felipe, te man ye ne, a devano ye taca din ye che cahcaceh ye ihyan chahn. ⁷Ndahconan Felipe yahn ye:

—Andahre o ciento tume diyahngua quenda vo che cua vo pan ne, nde hua tuno cava che ndaca tahsihn, cheh queri ama ihyan sih.

⁸Tuhme tama ihyan apóstol, ihyan min che duche ye Andrés, dihno Simón Pedro ne, rahn ye ri ye Dihvo vo:

⁹—Muhn quenun ama sahn dihn che nda se uhn pan che ndindah nduco cebada man, o yahca man. Ate rahco che dehra cochihve chemin cava ihyan sih, te ama yahn ri ye.

¹⁰Rahn Dihvo vo:

—Cahma nchuhn co ne nducoyaca ihyan sih che cuahte ye.

Ama va chano cahya min, ne chahte ihyan chahn nan chano me. Che deman ihyan chahn ne, ri tenduh uhn mil ye. ¹¹Tuhme chetah Dihvo vo pan me, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Chihno min ne, cah ye ihyan apóstol yahn ye cava che cah ye cheh nducoyaca ihyan. Namin chetah ye yahca me. Atihnocá din ye, ne cheh nducoyaca ihyan nde nan che chito ihyan. ¹²Cuahn che a chenah cheh ihyan ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol:

—Cuendevahn nchuhn nducuahn che ngava çava che hua cora.

¹³ Ndevahn ihyan chahn nducuahn, ne chito ndichio cuahte cheyahn pan me che ngava. ¹⁴ Nducote ndihchero ihyan vederihno min che din Dihvo ne, rahn ye:

—Cuaco niyon te ihyan cuh, ihyan profeta che a va çade che chi ye iyehñse.

¹⁵ Checadino Dihvo vo che nahn quenda ihyan chahn ihyan nduco fuerza, çava che co ye rey yahn ye, ne chemin che ndiquendah ye van ye, cuahn ye deman ye tama tingüete yaco.

Dihvo vo Jesucristo ne, rica ye nan nune vine

¹⁶ Cuahn che a chi dah ne, cuenechahn ihyan apóstol chahn cuahn chihto vine me. ¹⁷ Chahtenun ye chete ama barco che va min, ne cuahn ye tama lado viche me, cuahn yan Capernaum. A man, ne Dihvo vo ne, a hua renta ye. ¹⁸ Ura min ne, canan rano yuhne tan, ne ama rendecuan nune vine me. ¹⁹ A cuahn ihyan chahn nduco barco me tenduh an mil metro, cuahn che ndihchero ye Dihvo vo, che a nda nino ye, rica ye nan nune vine me, ne ama dihya ye chi. ²⁰ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—A u che ntá. ¡Condi nchuhn dihya ne co!

²¹ Chenda Dihvo vo chete barco me, ne ama yeno ihyan chahn, netumanecun ye ihyan. Nduco venchahte no nda barco me nan che cuahn ye.

Chinuhn ihyan Dihvo vo Jesucristo

²² Me ihyan che chahtenan ye tama lado viche yahn vine me ne, tumacadino ye chi dave tama ro me, che ihyan apóstol chahn ne, chahtenun ye chete ama ndiyahn ra barco che va min, cuahn ye, ne Dihvo vo ne, hua cuahn ye nduco vih. ²³ Numanahn che chenan ye min ne, nda neve barco che chica yan Tiberias,

ne chan chihto vine, nino nan che cheh ye pan che cah Dihvo vo a ama ro me.

²⁴ Nducote ndihchero ihyan chahn che ametah Dihvo vo min, nde huane ihyan apóstol yahn ye ne, chahtenun ye chete barco chahn, cuahn ye yan Capernaum, quenuhn ye ihyan.

²⁵ Cuahn che a tuche ihyan chahn vine me, nda ye nan che quenun Dihvo vo, ne tumerune ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, ¿deh ura nda ne muhn ne?

²⁶ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuaco rahn rí nchuhn te rinuhn ne u, yahn che chihcachéh nchuhn nde nan che chito nchuhn, ndiyu yahn che chenahn ne yahn vederihno che dín.

²⁷ Hua cuahcoran nchuhn deman yahn dehtenduh che reh ne, te chemin ne, rihno. Tahque ndah ne ne, codinun ino ne, cuihcovan ne ndudo yahn, çava che ndevahn ne, ne cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro. Ndudo yahn ne, anduh-neca ama comida che ngu cuahn dama yahn ne. Tihca, te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndahco Dendiohs Chida vederihquentiyon tah, çava che ndedevahn nchuhn.

²⁸ Tuhme tumerune ihyan chahn Dihvo vo:

—¿A va vederihquentiyon yahn Dendiohs che va che dinahn nuhn ne?

²⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Che nahn Dendiohs ne, che cotahno nchuhn u che man ye dechuh ye.

³⁰ Ndaconan tumerune ihyan chahn Dihvo vo:

—¿Deh vederihno co din ne, ndihchero nuhn, çava che cotahno nuhn ndih ne? ¿Deh ntiyon nda ne ne?

³¹ Ihyan ndico yahn nuhn ne, cheh ye pan che duche maná, min yahn nan che metah duhva nduhca che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Çah Den-

diohs pan che chica vahchetero, cheh ye.”

³² Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn: Pan che chica vahchetero ne, ndiyu Moisés che cah ye ihyan, te a Chidá. Namin rete ye nchuhn tama nan pan che tahque ndah che chica vahchetero. ³³ Pan min che cah Dendiohs ne, chica vahchetero, ne nduco chemin rendevahn ihyan iyehense.

³⁴ Tuhme rahn ihyan chahn ri ye Dihvo vo:

—Te ne pan che rahn ne me nuhn ro ro.

³⁵ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—A u che anduhneca pan cava ihyan che ritahno ye u, te rendedevahn ihyan, ne cuahtenan ye vahchetero. Che reh ihyan man, che rih ye man ne, hua retumanan ihyan cuahn dama. Ate vedeyahino yahn cava ihyan che ritahno ye u, ne hua nda ro che cuihno. ³⁶ Ate nchuhn ne, hua ritahno ne u, andahre rendihchero ne u, nduhca che a rahn ri nchuhn. ³⁷ Nducoyaca ihyan che retendahnun Chidá cava che cotahno ye u ne, ritahno ye u, ne hua racondah vedame ihyan. ³⁸ Tihca, te u ne, chicá vahchetero, dechuh Chidá u, cava che dinahn che nahn ye, ndiyu che nahn man. ³⁹ Chidá ne, dechuh ye u, ne nahn ye che ndedevahn nducoyaca ihyan che man ye tendahnun ye cava che cotahno ye u. Namin nahn ye che ndedetuhché ihyan chahn ro che cuihno iyehense. ⁴⁰ Chidá ne, nahn ye che nducoyaca ihyan che ndihchero ye u che Daya ye, ne cotahno ye u ne, ndedetuhché ihyan ro che cuihno iyehense, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

⁴¹ Nducote rahn Dihvo vo yahn man ye, che anduhneca pan che chica vahchetero cava ihyan iyehense ne, chemin che ndahchenan sahn ndinan

yahn nación yahn Israel chahn ihyan, ⁴² ne rente se van man se nduco vih:

—Ihyan tih che Jesús, che daya José me. Uvo ne, a rendihcho vo chida ye man, chaco ye man, ¿me dehco che rahn ye che vahchetero chica ye?

⁴³ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Hua ndahchenan nchuhn u. ⁴⁴ Cuedevano ne te nde ama ihyan hua co cotahno ye u, ndete che hua man Chidá tendahnun ye ihyan. Nducoyaca ihyan che cotahno ye u ne, ndedetuhché ihyan ro che cuihno iyehense. ⁴⁵ Nan libro che dirun ihyan profeta ne, tuhca rahn: “Dendiohs ne, din ye che conahn nducoyaca ihyan.” Chemin che nducoyaca ihyan che redinahn ye yahn Dendiohs Chida ne, ritahno ye u.

⁴⁶ Nde ama ihyan iyehense ne, hua ntihche ye Dendiohs Chida. Atenan u che rendihché ihyan. ⁴⁷ Cuaco rahn ri nchuhn te ihyan che ritahno ye u ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁴⁸ U ne, anduhneca pan cava ihyan iyehense, te rendedevahn ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁴⁹ Ihyan ndico yahn nchuhn ne, cheh ye pan che duche maná min yahn nan che metah duhva, ate pan min ne, metah vederihquentiyon yahn cava che ndevahn ye, cuahtenan ye vahchetero. ⁵⁰⁻⁵¹ Ate ihyan che cheh ye pan che chica vahchetero ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Pan min ne, redin che rendevahn ihyan. Adecoduhno ihyan che cheh ye ne, ndevahn ye, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Che rahn yahn pan min ne, rahn yahn man, te va che cahco mendahn u coh, cava che ndedevahn ihyan iyehense.

⁵² Tuhme ama ndeh rente sahn ndinan chahn van man se nduco vih, ne rahn se:

—¿Taca che rahn ihyan tih che covahn ye pan, cava che chuh vo ihyan?

⁵³ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuāco ráhn rí nchuhn te, u che rinducó nducoyāca ihyān ne, cāva che ndevahn ne ne, va che cotahno ne u mān, cochahtino ne yun yáhn che cora mān. ⁵⁴Ihyān che cotahno ye u, ne cochahtino ye yun yáhn che cora ne, ndedetuhché ihyān ro che cuihno iyehñse, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁵⁵Tihcā, te cāva che co ndevahn ihyān ne, va che cāhco mendáhn u, cora yun yáhn cāva ye. ⁵⁶Ihyān che cotahno ye u, ne cochahtino yun yáhn che corá ne, conduco ye u, ne dín cudādo ihyān. ⁵⁷Dendiohs Chida ne, hua ndā ro che cuihno ye. A ihyān min che dechuh ye u, ne vedeyeno yáhn ne, che richahtinó ihyān. Me ihyān che richahtino ye u ne, ndedeváhn ihyān, cuahtenan ye vahchetero. ⁵⁸U ne, anduhnca pān che chica vahchetero, cāva ihyān iyehñse. Pān che duche maná, che cheh ihyān ndico yahn nchuhn ne, metah vederihquentiyon yahn cāva che ndevahn ihyān, cuahtenan ye vahchetero. Ate ihyān che cochahtino ye u ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

⁵⁹Chete yāco, min yān Capernaum, che tihcā chicuahn Dihvo vo sahn chahn.

⁶⁰Chihno chicuahn Dihvo vo ndudo min ne, nde ihyān che rinducó ye ihyān ne, āma yāhn ye ráhn ye:

Ndudo che tihcā ricuahn ye ne, āma vahche. Nde āma ihyān hua co nevahñcun ye.

⁶¹Checadino Dihvo vo che hua चाहtenan ino ihyān chahn ndudo che chicuahn ye, ne ráhn ye ri ye ihyān:

—Nducote hua चाहtenan ino nchuhn ndudo che tihcā ricuáhn ne, ⁶²nde tahque hua cuahtenan ino ne ndete che ndihchero ne u che rinducó nducoyāca ihyān, che náhn vahchetero nan che chicá. ⁶³A Vaco Ndah yahn Dendiohs che redin che rendevahn ihyān. U ne, cāhco mendáhn u cóh, nedihvé nunde

yahn ihyān iyehñse, ate a Vaco Ndah yahn Dendiohs che redin che rendevahn ye. Ndudo che renté nduco nchuhn ne, renté numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, cāva che ndevahn ne. ⁶⁴Ate hua nducoyāca nchuhn ritahno ne.

Tihcā ráhn Dihvo vo, te a devano ye nde ro menān, duhtenduh ihyān che hua ritahno ye ihyān mān, sahn che va che ndihcue ndeh se ihyān mān. ⁶⁵Namin ráhn ye:

—Ráhn rí nchuhn te ihyān che mān Chidá tendáhnun ye ihyān ne, atenan ihyān chahn che co cotahno ye u.

⁶⁶Āma yāhn ihyān che chinduco ye Dihvo vo ro menān ne, chihcoman ye ihyān nde ro min, ametah chinduco ye ihyān. ⁶⁷Tuhme tumerune Dihvo vo nduh che ndichio ihyān apóstol yahn ye:

—Namin nchuhn ne, ¿a nahn cāhcoman ne u ne?

⁶⁸Ndahconan Simón Pedro, ne ráhn ye:

—Dihve nuhn, metah nde tāmā ihyān che cochahtino nuhn cāva che ndevahn nuhn, atenan ndih. Ndudo che ricuahn ne ne, retihyon yune ihyān che ndevahn ye, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁶⁹Nuhn ne, a ritahno nuhn ndih, ne a devano cuāco nuhn te ndih che Daya Dendiohs, che hua ndā ro che cuihno vederihquentiyon yahn ye mān, ndih, ihyān min che a va cāde che chi ye, ndedevahn ye ihyān iyehñse mān.

⁷⁰Ráhn Dihvo vo ri ye ihyān chahn:

—A devano nchuhn che a mān tendáhnun nduh che ndichio ne, ate nde nduco nduh ne, rihquentiyon chundah āma cha nchuhn.

⁷¹Che tihcā ráhn Dihvo vo ne, ráhn ye yahn daya Simón, sahn min che duche se Judas Iscariote, te sahn min va che ndihcue ndeh se ihyān, andahre nduco se ndi cuande se van ihyān apóstol chahn.

Dihno Dihvo vo Jesucristo ne, hua ritahno ye ihyan

7 Quendi Dihvo vo quechica ye estado yahn Galilea. Hua nahn conan ye estado yahn Judea, te sahn ndinan yahn nación yahn Israel che vate se min ne, nahn cahno se ihyan. ²Ro min ne, a nda nino vihco yahn vah cue che redin ihyan nación yahn Israel. ³Tuhme rahn dihno Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuique muhn, cuehn yan Jerusalén cava che namin ihyan che vate ye min, che ritahno ye di ne, ndihchero ye vederihno che redin. ⁴Tihca, te cuahn che nahn vo che cadino ihyan yahn ntiyon che redin vo ne, va che cahco ro vo. Chemin che tahque ndah, cuehn min, din vederihno nan che tahque yahn ihyan rendo dama ye.

⁵Tihca rahn dihno ye, te nde ihyan chahn ne, hua ritahno ye ihyan. ⁶Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Metah nda ura che cahñ, ate nchuhn ne, adecodehno ura che nahn ne, co cahñ ne. ⁷Nchuhn ne, hua tan ihyan nunde nduco ne, ate u che cuaco ne, tan ye nducó, te renevih nunde yahn ye vacoñan ye. ⁸Cuahn nchuhn vihco. U ne, hua cahñ meniyan, te metah nda ura che cahñ.

Chahn Dihvo vo Jesucristo vihco yahn vah cue

⁹⁻¹⁰Chihno min ne, quenan ca Dihvo vo estado yahn Galilea, ne cuahn dihno ye. Adiva ne, cuahn che a chihno cuahn nducoyaca ihyan vihco me ne, tuhme cuahn ye deman ye. ¹¹Sahn ndinan yahn nación yahn Israel ne, rinuhn ndudo se ti quenan Dihvo vo. ¹²Ama yahn ihyan ne, rente ye yahn Dihvo vo. Nahn ye ne, rahn ye: “Ihyan min ne, ndah ihyan ye.” Ate rahn ye ne, rahn ye: “Hua ndah ihyan ye, te rihnceh ye ihyan.”

¹³Nducoyaca ihyan ne, cuahn ndeh rente ye yahn Dihvo vo, yahn che vah che cadino sahn ndinan yahn nación yahn Israel. ¹⁴Cuahn che a mendahn vihco me ne, chenda Dihvo vo chete yaco, canan ricuahn ye ihyan. ¹⁵Me sahn ndinan chahn ne, ama rahn ino se che ama ndahca ricuahn ye, ne rahn se:

—¿Ti chehua ihyan tih che tihca ricuahn ye?, te hua nahn ye escuela che rahn ihyan ricuahn.

¹⁶Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Che ricuahn ne, ndiyu che cuande yahn man, te che cuande yahn Dendiohs, ihyan min che dechuh ye u. ¹⁷Ihyan che nahn dinahn ye che rihquentiyon Dendiohs ne, conahn ye te che ricuahn ne, che cuande yahn Dendiohs, ihyan min che dechuh ye u, ndiyu che cuande yahn man. ¹⁸Ihyan che ricuahn ye vededeveno yahn man ye ne, che nahn ye ne, che ndeva ihyan yavenan ye. Ate ihyan che ricuahn ye cava che quenda yavenan ihyan che dechuh ye ihyan ne, ricuahn ye numa cuaco.

¹⁹Moisés ne, dirun ye ley, chihco ye yahn nchuhn, ate nde ama ne hua redinahn ne. Tahque ndah ne ne, nahn cahno ne u.

²⁰Ndahconan ihyan chenahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Co quenun vaco chihnga ndih, ne chemin che tihca rahn ne. ¿Duh nahn cahno ndih?

²¹Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Yahn ama vederihno che din ro che rahtetuhno ihyan ne, ama rahn ino nducoyaca nchuhn. ²²Moisés ne, dirun ye yahn ley che renan seña nchuhn, nduhca che chihquentiyon Dendiohs ihyan ndico yahn ye. Chemin che raconahn ne seña checahya, andahre ro che rahtetuhno ihyan. ²³Nducote raconahn ne seña checahya, andahre ro che rahtetuhno ihyan cava che hua cuahcotañ ne yahn ley min ne, ¿me de-

hco che ri t̄an ne nducó, yahn che ro che rahtetuhno ihyan dín che ndoyahn ama sahn che rechuhrihn se? ²⁴ Ndotenan che ndahchenan nchuhn ne, cuendecadino ndah ne, ne tumacadino ne che ndahc̄a redín.

²⁵ Ama o ihyan che vate ye yan min che a devano ye che nahn c̄ahno se Dihvo vo ne, retumerune vih ye:

—¿A ndiyu ihyan tih che rinuhn se ihyan, che nahn c̄ahno se ihyan ne? ²⁶ Man ne, nḡa ye, quenun ye t̄an ricuahn ye, ne hua d̄uhva retumac̄ah ihyan, c̄ava che co ye preso. A din ndete che, a nduco ihyan ndinan yuhn vo, ritahno ye che ihyan tih, che a va c̄ade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense. ²⁷ Ate ndiyu ihyan tih chemin, te uvo ne, a devano vo ti chica ye. Cuahn che nd̄a ihyan min ne, nde ama ihyan hua co devano ye ticuahn quend̄ah ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn ye ti chica ye

²⁸ Dihvo vo ne, chihnevan ye che tihc̄a rente ihyan chahn. Tuhme ama dito rahn ye:

—Nchuhn ne, rahn ne che a rendihche ne u man, a devano ne ti chicá man, ate ndere rahn ne chemin. Ndiyu che cuande yahn man che cochí, te cochí che cuande yahn Chidá, ihyan min che quenan cuma ye vederihquentiyon che ama chahte, ihyan min che nde hua rendihche ne ihyan. ²⁹ U ne, a rendihché ihyan, te a nan ye quenán, ne a man ye dechuh ye u.

³⁰ Cuahn che chihnevan sahn ndinan chahn che tihc̄a rahn ye ne, nahn dín se preso ihyan, ate nde ama se, hua chihquino se din se preso ihyan, te ro min ne, metah nd̄a ro yahn ye che c̄ahno se ihyan. ³¹ Van ihyan chahn ne, ama yahn ihyan chitahno ye ihyan, ne rahn ye:

—A ihyan cuh che a va c̄ade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense, te ¿a chi

t̄ama ye che tahque din ca ye vederihno che co ihyan cuh?

Sahn fariseo ne, dechuh se policía c̄ava che din se preso Dihvo vo Jesucristo

³² Checadino sahn fariseo che rendonan ihyan yan Dihvo vo. Chemin che nte c̄ade se nduco chidocuyan ndinan, ne dechuh se policia yahn yaco, ngua se ihyan, co ye preso. ³³ Cuahn che nd̄a se ne, rahn Dihvo vo:

—Conan cá te neve ro nduco nchuhn, tuhme nahn nan Ihyan che dechuh ye u. ³⁴ Nd̄a ro min ne, nuhn nchuhn u, ate hua nt̄aca ne u, te hua co c̄ahn ne nan che conán.

³⁵ Tuhme rente sahn chahn van man se nduco vih, ne rahn se:

—¿Ti ra conan ihyan tih che rahn ye che hua nt̄aca vo ihyan? ¿A ndihco ye che c̄ahn ye van ihyan nación yuhn vo che chenán ye nación chenahn? ¿A min conan ye, cacuahn ye ihyan nación chenahn chahn? ³⁶ ¿Deh conahn che tihc̄a rahn ye che nuhn vo ihyan, ne hua nt̄aca vo ihyan, te hua co cuhn vo nan che conan ye?

Rahn Dihvo vo Jesucristo te ihyan che ritahno ye ihyan ne, conun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan

³⁷ Ro vihco chahte me ne, chandi Dihvo vo nan nducoyaca ihyan, ne cahnudo ye:

—Adecoduhno ihyan che yaca ye ne, chi ye nán, c̄ah nune, cuh ye. ³⁸ Nduhc̄a che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs ne, ihyan che cotahno ye u ne, cuahtenan cuma ye vederihquentiyon, anduhneca ama nune che hua retihnan.

³⁹ Che tihc̄a rahn Dihvo vo ne, c̄ah ye, checadino ihyan, che ihyan che cotahno ye ihyan ne, conun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan. Ro min ne, ametah co Vaco

Ndah yahn Dendiohs, te metah nahñ Dihvo vo vahchetero.

**Ihyan ne, hua ra vih ndudo ye
çava Dihvo vo Jesucristo**

⁴⁰ Cuahn che a chihno çah cuande Dihvo vo ihyan ne, nahñ ihyan ne, rahñ ye:
—Cuäco niyon che ihyan tih, ihyan profeta che a va çade che chi ye.

⁴¹ Nahñ ye ne, rahñ ye:

—Ihyan tih ne, a man ihyan min che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse.

Ate nahñ ihyan ne, rahñ ye:

—Hua cuäco chemin, te ihyan min che a va çade che chi ye ne, ndiyu estado yahn Galilea quendah ye, ⁴² te nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun che ihyan min ne, nan ndata yahn rey David quendah ye man, cuhndeyan ye yan Belén, yan vaço David man.

⁴³ Tihça chi che a vih rahñ ama, a vih rahñ tama ihyan chahn, yahn Dihvo vo.
⁴⁴ Van ihyan chahn ne, chenun ama o se che nahñ din se preso Dihvo vo, ate hua chihquino se.

**Sahn ndinan yahn ihyan
nación yahn Israel ne, hua
chitahno se Dihvo vo Jesucristo**

⁴⁵ Sahn policia chahn ne, ndaconan se nan che chenun sahn fariseo man, chidocuyan ndinan man. Tuhme rahñ se ri se sahn policia chahn:

—¿Dehco che hua quenda nchuhn ihyan min?

⁴⁶ Ndahconan sahn policia chahn, ne rahñ se:

—Hua quenda nuhn ihyan, te nde ama yune hua nihnevan nuhn che ricuahn ihyan nduhça che ricuahn ihyan min.

⁴⁷ Rahñ sahn fariseo chahn ri se sahn:
—Namin nchuhn ne, co a çah yune ne che chihnechey ye nchuhn. ⁴⁸ Cuedevano ne, te nde ama nuhn, hua ritahno nuhn ihyan min. ⁴⁹ Sahn yan sih ne,

hua devano se ley che dirun Moisés, ne chemin che ndinda se.

⁵⁰ Van sahn ndinan chahn ne, ndi cuande ama ihyan fariseo che duche ye Nicodemo. A ihyan min che chahn ye ama vino, chendihchero ye Dihvo vo. Ihyan min ne, rahñ ye ri ye combiero yahn ye:

⁵¹ —Ley che riquendi vo ne, rihquentiyon che hua co çahmo vo che a ndinda ama ihyan numanahn che metah cadino cuäco vo deh nunde yahn ye va.

⁵² Ndaconan se yahn Nicodemo, ne rahñ se:

—¿A namin nduco di chique estado yahn Galilea? Condihchenen nan Ndudo yahn Dendiohs, ne cadine te nde ama ihyan profeta hua quendah ye min.

⁵³ Chihno min ne, conahñ queri ama se ndeväco se.

Ama tahñ che ndere quechica te

8 Chihno chicuahn Dihvo vo ihyan chahn ne, cuahn ye Cuete Olivo.

² Chi dave tama ro me ne, nda tun ye, ne chenda ye chete vaço. Ndo dama nducoyaca ihyan nan ye, ne chihnde ye, ndevanan ricuahn ye ihyan chahn.

³ Tuhme nda sahn devano ley che dirun Moisés man, sahn fariseo man, nda se ama tahñ ndahta che va inçahn te, che ntaca ihyan tahñ, ura che quendite te nduco chihyo te. Chihno se tahñ mendahn, ⁴ ne rahñ se ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, tahñ tih ne, ntaca ihyan tahñ, ura che quendite te nduco chihyo te. ⁵ Nan ley che dirun Moisés ne, rihquentiyon che çahno nuhn tahñ che tihchan sih, nduco tu. ¿Me ndih, deh rahñ ne ne?

⁶ Tihça rahñ sahn chahn, te retumarande se Dihvo vo, renuhn ino se taça co çaca nunde se yahn ye. Ate Dihvo vo ne, nde hua tumaçah ye yahn se, ne canan dirun ye ndiyahn, nduco nduti-tah ye. ⁷ Quendi se retumarune se ihyan.

Nan menan ne, ndevandi cuaco ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Adecochano nchuhn che metah nunde yahn ne ne, cah ne tu tahn.

⁸Chihno rahn ye ne, ndaconan ndondih ye, ne quendi ye redirun ye ndiyahn. ⁹Chi cuihnan sahn chahn che tihca rahn ye ri ye sahn, te a devano se te chendihco se nunde, ne canan ndiquendah vah ca ama ca ama se, conahn se, menan vihca sahn che tahque ndico chahn. Cuahn che a chihno conahn se ne, a deman tahn ndahta me, nti te min. ¹⁰Tuhme ndevandi cuaco Dihvo vo, ne tumerune ye tahn:

—¿Tiya sahn chahn che rih nunde se yehn ne? ¿A nde ama se hua quendi se rih nunde se yehn ne?

¹¹Ndaconan te yahn ye, ne rahn te:

—Hua Dihvé, nde ama se.

Tuhme rahn ye ri ye tahn:

—U ne, nchahco nunde yehn. Man ne, conahn. Ametah ndaconan ndere cochique condihque nunde.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, cuahtenan ye vahchetero

¹²Tama yune ne, ricuahn Dihvo vo ihyan, ne rahn ye:

—U ne, anduhneca ama yahn che ri ro dave nan ihyan iyehense. Chemin che ihyan che ritahno ye u ne, conahn ye ndudo yahn, ne ndedevahn ihyan, cuahtenan ye vahchetero.

¹³Tuhme rahn sahn fariseo chahn ri se ihyan:

—Ndih ne, rendonan man ne ndih. Chemin ne, hua cochihve yahn ne.

¹⁴Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ndudo che renté ne, cuaco, andahre rahn nchuhn che rendonan man u, te u ne, devano ti chicá man, ti nahn man. Ate nchuhn ne, hua devano ne ti chicá

nde huane ti nahn. ¹⁵Nchuhn ne, ra cuande ne ihyan nduhca costumbre yahn ne, rendahchenan ne ihyan. Ate u ne, hua rendahchenan nde ama ihyan. ¹⁶Me cuahn che retechecadé ne, retechecadé numa cuaco, te retechecadé dama nduco Chidá, ihyan min che dechuh ye u, ndiyu demán. ¹⁷Nan ley che rendihchenan nchuhn ne, rihquentiyon che, cuahn che va o testigo che ra vih ndudo yahn ye, rahn ye che cuaco ne, va che cotahno vo che rahn ye. ¹⁸U ne, rahn ndudo cuaco yahn ntiyon yahn. Me Chidá che dechuh ye u ne, namin rahn ye yahn.

¹⁹Tuhme tumerune sahn chahn ihyan, ne rahn se:

—¿Ti va chida ne ne?

Ndahconan ye yahn se, ne rahn ye:

—Nchuhn ne, hua renahn ne yahn vederihquentiyon che quenán cumá, nde hua rendihche ne Chidá. Nducote hua renahn ne yahn vederihquentiyon che quenán cumá ne, chemin che hua rendihche ne Chidá.

²⁰Tihca chicuahn Dihvo vo chete yaco, nan che va yave yahn tume vedino. Ate nde ama sahn chahn, hua din se preso ihyan, yahn che metah nda ura che ndihco cade Dendiohs.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn tun ye che nahn ye vahchetero

²¹Ndaconan rahn Dihvo vo tama yune nduco ihyan tuhca:

—U ne, nahn, ne nchuhn ne, nuhn ne u, ate hua ntaca ne u. Conda ne, din nunde yahn ne, te nan che nahn ne, hua co nda ne.

²²Tuhme rahn sahn ndinan chahn van man se nduco vih:

—¿A cahno man ihyan tih ihyan, che tihca rahn ye che nan che cahne ye ne, hua co nda vo ne?

²³Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Nchuhn ne, ihyan iyehense nchuhn. Ate u ne, vahchetero chicá. ²⁴Chemin

che ráhn rí nchuhn che conda ne, din nunde yahn ne. Tihcá, te ndete che hua cotahno ne che u, ihyan min che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse ne, conda ne, din nunde yahn ne.

²⁵ Tuhme tumerune sahn chahn ihyan:

—¿Duh ndih ne?

Ndahconan ye, ne ráhn ye ri ye sahn:

—A ráhn rí nchuhn nde a ráhn me.

²⁶ Ama ndeh nan dehtenduh va che có nchuhn man, nevñ nunde yahn ne va-conan ne man. Ihyan che dechuh ye u ne, riquendaç cuaco che ráhn ye. Me u ne, a ndudo yahn ye che ricuáhn ihyan iyehñse.

²⁷ Ate sahn chahn ne, hua chenahn se che a yahn Dendiohs Chida che tihcá ráhn ye. ²⁸ Chemin che ráhn ye ri ye sahn:

—Cuahn che cuaconahn yah nchuhn u che rinducó nducoyaca ihyan ne, tuhme tumacadino ne yahn vederihquentiyon che quenán cumá. Namin tumacadino ne che hua ricuáhn che cuande yahn man, te ricuáhn ndudo che a man Chidá te cuande ye u. ²⁹ Tihcá, te Chidá ne, dechuh ye u, ne rinduco ye u. Hua rihcoman ye u, te cuahn dama redináhn nducuahn che renan ino ye.

³⁰ Cuahn che chihno ráhn Dihvo vo nducuahn ndudo chemin chan ne, ama yahñ ihyan chitahno ye ihyan.

³¹ Tuhme ráhn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Ndete che quendi nchuhn numa ino ne cotahno ne ndudo che ricuáhn nchuhn ne, tuhme che cuaco conduco ne u. ³² Avane ne, conahn ne ndudo yáhn, ne ndo ne libre.

³³ Ndahconan ihyan chahn ne, ráhn ye ri ye Dihvo vo:

—Nuhn ne, ndata yahn Abraham nuhn, ne nde ama yune hua ntiñcue ihyan nuhn. ¿Me taça che ráhn ne che ndo nuhn libre ne?

³⁴ Ráhn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco ráhn rí nchuhn te nducoyaca ihyan che vatechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde ne, anduhñeca ndete che hua libre ye, te hua co cahcoman ye nunde yahn ye. ³⁵ Nchuhn ne, nduhca sahn decahya yahn ihyan che hua redin cuande ye van daya ye ne, tihchan nchuhn nan Dendiohs. Ate u ne, Daya ye u. ³⁶ Chemin che, cuahn che ndedeváhn ihyan ne, ametah deh che ndedecadino ye. ³⁷ A devanó che ndata yahn Abraham nchuhn. Ate hua renevahñecun ne ndudo yáhn, ne chemin che nahn caño ne u. ³⁸ U ne, ricuáhn nchuhn ndudo che rete cuande Chidá u, ne nchuhn ne, redin ne dehtenduh che nahn chida ne.

³⁹ Ndahconan ihyan chahn yahn Dihvo vo, ne ráhn ye:

—Nuhn ne, Abraham che chida nuhn.

Ate ráhn ye ri ye ihyan chahn:

—A ndere redin chida nchuhn Abraham, te hua riquendi ne yune yahn ye. ⁴⁰ U ne, ráhn cuacó rí nchuhn ndudo che a man Dendiohs rete cuande ye u, ate nchuhn ne, nahn caño ne u. Abraham ne, ndiyu chemin che din ye. ⁴¹ Nchuhn ne, cuahto redin chida ne, cuahto redin man ne.

Ráhn ihyan chahn ri ye Dihvo vo:

—Nuhn ne, Dendiohs che Chida nuhn.

⁴² Ráhn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—A ndere redin Chida nchuhn Dendiohs. Hua cuaco che ráhn ne, ne chemin che hua ri rendihche ne u. Ndiyu che cuande yahn man che cochí, te a man Dendiohs dechuh ye u. ⁴³ Yahn che hua renevahñecun nchuhn ndudo yáhn ne, chemin che hua renahn ne. ⁴⁴ Nchuhn ne, chundah che chida ne, sahn min che redinahn ne yahn se. Sahn min ne, rihquentiyon se sahn rihno ihyan nde ro che chihnde iyehñse. Cuahn dama rihñcheh se, te chemin che ntiyon yahn se. ⁴⁵ U ne, ricuáhn ndudo cuaco, ate

nducote ndi nino ne vederihneche ne, chemin che hua ritahno ne che ráhn. ⁴⁶Nde ama nchuhn ne, hua co cahma ne che va nunde yáhn. Ndudo cuaco che ricuáhn, ne redin yahn che cotahno ne. ⁴⁷A ndero ndi ihyan che yahn Dendiohs ihyan, te rihcovan ye Ndudo yahn ye. Ate nchuhn ne, ndiyu yahn Dendiohs nchuhn, ne chemin che hua nahn cahcovan ne Ndudo yahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, a va ye nde ro che metah cuhndeyan Abraham

⁴⁸Tuhme ráhn sahn ndinan chahn ri se Dihvo vo:

—Ráhn cuaco nuhn ri nuhn ndih che ndere ihyan ndih, nduhca ihyan nación yahn Samaria man, quenun vaco chihnga ndih man.

⁴⁹Ráhn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—U ne, rendevá yavenan Chidá. Ate nchuhn ne, rendahechenan ne u, ne chemin che ndere ráhn ne che quenun vaco chihnga u. ⁵⁰U ne, hua rendonan man u. Ate va Chidá che rendeva ye yavenán, ne ihyan min che retechecade ye. ⁵¹Cuaco ráhn rí nchuhn te ihyan che rihcovan ye che ricuáhn ne, cuahtenan ye cuahn dama.

⁵²Tuhme ráhn se ri se Dihvo vo:

—Man ne, a devano cuaco nuhn che quenun vaco chihnga ndih, yahn che tihca ráhn ne. Abraham man, nducoyaca ihyan profeta man ne, chih ye. Me ndih ne, ráhn ne te ihyan che cahcovan ye ndudo che ricuahn ne ne, cuahtenan ye cuahn dama. ⁵³¿A tahque rignonun chihve ndih che co chida nuhn Abraham, che rahco ne? Ihyan min man, nducoyaca ihyan profeta man ne, chih ye. ¿Duh ndih, che rahco ne?

⁵⁴Ráhn Dihvo vo ri ye sahn:

—Ndete che rendonan man u ne, nde hua cochihve yáhn. Chidá, ihyan min che ráhn nchuhn che Dendiohs yahn ne ne, a ihyan min che rendeva ye

yavenán. ⁵⁵U ne, rendihché ihyan, ate nchuhn ne, hua rendihche ne ihyan. Rendihché ihyan, ne redinán che rihquentiyon ye. Cuaco che ráhn, ndiyu nduhca nchuhn che ndere ráhn ne che rendihche ne ihyan. ⁵⁶Ihyan ndico yahn nchuhn, Abraham ne, ama chi yeno ye cuahn che checadino ye che va che chí iyehense, ne nde tahque chí yeno ye cuahn che a chinahn.

⁵⁷Tuhme ráhn se ri se Dihvo vo:

—Nde mare o raco ndiche nduyo metah co ndih, ¿taça che ndihchero ne Abraham?

⁵⁸Ráhn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuaco ráhn rí nchuhn te u ne, a vá nde ro che metah cuhndeyan Abraham.

⁵⁹Tuhme chetah sahn chahn tu, che cah se Dihvo vo. Ate cheh nan se ihyan, ne ndiquenda ye chete yaco me. Chuh ye van nducoyaca se, cuahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che chi ro nan ama sahn che ve nan se nde ro che chihndeyan se

9 Ama ro ne, ndihchero Dihvo vo ama sahn che ve nan se nde ro che chihndeyan se. ²Ihyan apóstol yahn ye ne, tumerune ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, ¿dehco che ve nan sahn tih ne? ¿A cava nunde yahn indihthe yahn se, o cava nunde yahn man se ne?

³Ndahconan Dihvo vo yahn ihyan chahn, ne ráhn ye:

—Ndiyú cava nunde yahn indihthe yahn se, nde huane cava nunde yahn man se. Ve nan se cava che cuhnde ro vederihquentiyon yahn Dendiohs, tumacadino ihyan. ⁴U ne, va che din nun inó dináhn ntiyon yahn Ihyan che dechuh ye u numanahn che quenán muhn ne, ricuáhn Ndudo yahn Dendiohs ihyan cava che netah ndutinan ye.

⁶Chihno ráhn ye chemin ne, din ye tah nchete nduco nunedan ye, ne cha-

cotaḥme ye ndutinān sahn nan ve me.
⁷Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Cuehn conane nan nan nune che duche Siloé —che tihca duche nune me ne, conahn “Nune Rica.”

Cuahn sahn nan ve me, ne cuahn che nāno se nan se nan nune me ne, chi ro nan se. ⁸Cuahn che nta se ne, rahn ihyān nino ndevāco se man, ihyān che rendi-hche ye sahn man:

—¿A ndiyu sahn tih che rica se che din ihyān vedevāhino nduco se ne?

⁹Nahn ihyān ne, rahn ye:

—Sahn tih chemin.

Nahn tun ihyān ne, rahn ye:

—Ndiyu sahn tih chemin, ate tihca ro se.

Rahn man se:

—A u chemin.

¹⁰Tumerune ihyān sahn:

—¿Me taça chi che chi ro nan ne?

¹¹Ndahconan se, ne rahn se:

—Ihyān min che duche ye Jesús, din ye nchete, chacotaḥme ye ndutinān, ne tahve ye u, cháhn nanó nan nan nune Siloé. Chihno nanó nan ne, ndetaḥno chi ro nan.

¹²Tumerune ihyān chahn sahn:

—¿Ti quenān ihyān min ne?

Ndahconan se, ne rahn se:

—Hua devanó.

¹³Tuhme quenda ihyān sahn min nan sahn fariseo. ¹⁴Ro che din Dihvo vo che chi ro nan sahn min ne, ro che rahtetuhno ihyān. ¹⁵Chemin che tumerune sahn fariseo chahn sahn taça chi che chi ro nan se. Ndahconan se, ne rahn se ri se sahn chahn:

—Chacotaḥme Jesús nchete ndutinān, ne nanó nan nduhca che rahn ye, ne ndetaḥno chi ro nan.

¹⁶Tuhme rahn ama o sahn fariseo chahn:

—Sahn che tihca din me ne, ametah yahn Dendiohs che tihca redin se, te

hua renevahnecun se ro che rahtetuhno ihyān.

Ate tama te o se ne, rahn se:

—Ndete che hua yahn Dendiohs sahn ne, ¿taça redin se vederihno tuhme?

Nduco tihca ne, hua cavih ndudo yahn se nduco vih, ¹⁷ne ndaconan tumerune se sahn min:

—Me di, ¿deh rahn yahn sahn min che din se che chi ro nan ne?

Ndahconan se, ne rahn se ri se sahn chahn:

—U ne rahn te ihyān min ne, ama ihyān profeta.

¹⁸Ate sahn chahn ne, hua nahn cotaḥno se che ve nan sahn min ro menān. Chemin che tahve se chehua indihthe yahn sahn min, ¹⁹ne tumerune se ihyān:

—¿A nchuhn daya ne sahguh ne? ¿A cuāco che ve nan se cuahn che chihndeyān se ne? ¿Me taça chi che chi ro nan se ne?

²⁰Ndahconan indihthe yahn sahn min:

—Sahguh che daya nuhn, ne ve nan se cuahn che chihndeyān se. ²¹Ate hua devano nuhn taça chi che chi ro nan se, nde hua devano nuhn duh ihyān din ye che chi ro nan se. Tumerune nchuhn sahn. A va nduyo yahn se, ne man se co nte cuande se nchuhn.

²²Indihthe yahn sahn min ne, tihca rahn ye, te vahino ye, yahn che a checadino ye te sahn ndinān chahn ne, a ntuhno se che ndetendaḥ se adeduhno ihyān chete yaço, ndete che cotaḥno ye che Dihvo vo ne, a ihyān min che a va cađe che chi ye ndedevahn ye ihyān iyehense. ²³Chemin che rahn ihyān chahn ri ye sahn ndinān chahn che tumerune se man sahn daya ye te a va nduyo yahn se.

²⁴Tuhme ndaconan cah sahn ndinān chahn sahn min, ne rahn se ri se sahn:

—Codin cava Dendiohs, ne cahme co nuhn cha che cuāco, te nuhn ne, devano

nuhn te sahn min che din se che chi ro nan ne, sahn nunde se.

²⁵ Ndahconan sahn min, ne rahn se ri se sahn chahn:

—U ne, hua devano a ihyan nunde ye o hua. Ate devano che ro menan me ne, ve nan, ne ihyan min din ye che chi ro nan.

²⁶ Ndaconan tumerune sahn chahn sahn:

—¿Taca din se che chi ro nan ne?

²⁷ Ndahconan sahn min, ne rahn se ri se sahn chahn:

—A rahn ri nchuhn, ne hua ritahno ne. ¿Deh ndah co yahn ne che ndaconan cahma tun ne? ¿A nduco ne nahn co-tahno ne ihyan min ne?

²⁸ Rahva sahn chahn nduco sahn min, ne rahn se ri se sahn:

—Di ne, ndichahtine sahn min. Ate nuhn ne, ndichahtino nuhn Moisés. ²⁹ A devano nuhn te Moisés ne, a man Dendiohs cah ye ntiyon ihyan. Ate sahn che rahn me ne, nde hua devano nuhn ti chica se.

³⁰ Ndahconan sahn min, ne rahn se ri se sahn chahn:

—Ama rahn ino yahn nchuhn, che rahn ne che hua devano ne ti chica ihyan min, te u ne, din ye che chi ro nan. ³¹ A devano cuaco vo te Dendiohs ne, hua rihcovan ye yahn ihyan nunde, ate rihcovan ye yahn ihyan che renevahne-cun ye ihyan man, redinahn ye vederihquentiyon yahn ye man. ³² Nde ama yune hua nihnevan vo yahn ama ihyan che co din ye che co ro nan ihyan nan ve. ³³ Ihyan min ne, Dendiohs dechuh ye ihyan, ne chemin che redin ye vederihno. Ndete che hua ne, hua dehva co din ye.

³⁴ Rahn sahn chahn ri se sahn min:

—Di ne, ama sahn nunde di nde ro che chihneyan. ¿Taca che nahn cacuehn nuhn ne?

Chihno rahn se chemin ne, ndetendah se sahn chete yaco.

³⁵ Checadino Dihvo vo che ndetendah sahn ndinan chahn sahn min chete yaco, ne cuahn che ntaca ye sahn ne, tumerune ye sahn:

—¿A ritehne Daya Dendiohs ne?

³⁶ Rahn se ri se ihyan:

—Dihvé, cahma ne co ne u duh ihyan min cava che cotahnó ihyan.

³⁷ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—A u chemin, che renté ndoque. Man ne, a ndihche u.

³⁸ Tuhme chehtihya se nan Dihvo vo, ne rahn se ri se ihyan:

—Dihvé, ritahnó ndih.

³⁹ Namin rahn Dihvo vo:

—U ne, ndá iyehanse cuh cava che techecadé yahn nducoyaca ihyan. Ihyan che hua devano ye Ndudo yahn Dendiohs ne, cacúahn ihyan, ne ihyan che devano ye che rahco ye ne, cuhnde ro yahn ye che nde hua devano ye.

⁴⁰ Ama o sahn fariseo che chenun se min ne, chihnevan se che tihca rahn ye, ne rahn se ri se ihyan:

—¿A namin nuhn, rahn ne yahn nuhn che hua devano nuhn ne?

⁴¹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ndete che hua devano nchuhn ne, nde hua chendihco ne nunde. Ate nducote a man nchuhn rahn ne te a devano ne man, nducote rahcotahn ne man ne, chemin che chendihco ne nunde.

Ejemplo yahn itecuche

10 Quendi Dihvo vo, ne rahn ye:
—Cuaco rahn ri nchuhn te sahn duco ne, hua renda se cuahn chendevah yahn chan nan chenun itecuche, te renda se cuahn chihto chan. ² Ate ihyan che redin ye cudado itecuche ne, renda ye cuahn chendevah yahn chan. ³ Sahn che redin cudado chendevah ne, renahne se, ne renda ye. Rahn ye che duce queri ama te, ne rah ye ite. Cuahn che rah ye

ite ne, rechi te, ne retendāh ye ite chete chan. ⁴ Cuahn che a retendāh ye nducoyāca te chete chan ne, riquendāhnan ye yahn te, ne riquendi te ihyan, te ndi nino te ihyan. ⁵ Ate hua riquendi te sahn che hua rendihche te. Tahque ndah te ne, rano te yahn se, yahn che hua rendonah te ndudo yahn se.

⁶ Dihvo vo ne, nte ye ejemplo cuh çava sahn chahn, ate hua chenahn se.

Ejemplo yahn ihyan che ndah redin ye cudādo itecuche

⁷⁻⁹ Quendi Dihvo vo, ne rañh ye ri ye sahn chahn:

—Cuāco rāñh rí nchuhn te, nduhcā che richihve chendevah yahn chan çava che co chuh itecuche ne, tihcā u çava ihyan yāñh. Ihyan che ritahno ye u ne, ndevahn ye, ne cuahtenan ye vahchetero. Ihyan chahn ne, anduhnecā itecuche che hua ndere vatechica man te, che rendondā te chete chan, ri te cudādo man, riquendāh te rahn te reh te man. Nducoyāca sahn rihnech che chahte se ro che metah ndā, redin cā se che Ndudo yahn Dendiohs rahndudo se ne, anduhnecā sahn duco, tihchan se, ne ihyan yahn Dendiohs ne, hua rihcovan ye ndudo yahn se.

¹⁰ Sahn duco ne, rendā se çava che çahno se ihyan man, duco se man, cuihno denda se ihyan man. Ate u ne, ndā çava che ndedevāñh ihyan, ne ama ndāhçā cuahno ye, cuahtenan ye vahchetero. ¹¹ Nduhçā ama ihyan che ndah redin ye cudādo itecuche yahn ye nde ndihco mendāñh ye ihyan çava che ndedevahn ye ite ne, tihcā u, te ndah redín cudādo ihyan yāñh, nde çahco mendāñh u cóh, çava che ndedevāñh ihyan. ¹² Ate nducoyāca sahn mozo che redin se ntiyon min ne, nducote ndiyu yahn se itecuche ne, hua cudādo se. Cuahn che rendā lobo ne, rihcomān se itecuche che nduco se, ne rano se.

Tuhme retāh lobo ite, ne rihno rano ite chenāñh. ¹³ Rano se, te ndiyu dihve itecuche sañh, ne hua redin se cudādo ite numa ino se.

¹⁴⁻¹⁵ U ne, anduhnecā ama ihyan che ndah redin ye cudādo itecuche yahn ye. Chidā ne, rendihche ye u, ne u ne, rendihché ihyan. U ne, nda cuandé ihyan yāñh, ne man ye ne, richahtino ye u. U ne, nde çahco mendāñh u cóh, çava che ndedevāñh ihyan. ¹⁶ Namin vate ca ihyan che nedin yāñh ihyan, ndedevāñh ihyan. Man ne, vatechica vane ye, ate nevahnecun ye u, ne ndo dama ye van ihyan yāñh.

¹⁷ Chidā ne, yahino ye u, te çahco mendāñh u cóh, çava che ndedevāñh ihyan iyehñse. Cuihno min ne, va che ntuché. ¹⁸ Nde ama ihyan ne, hua co çahno ye u, ndete che hua man çahco mendāñh u. Va vederihquentiyon yāñh çava che çahco mendāñh u cóh. Namin va vederihquentiyon yāñh che ntuché. Vederihquentiyon min che te Chidā u.

¹⁹ Cuahn che chihno rañh Dihvo vo ndudo chemin chan, chihnevan sañh ndinan chahn ne, ndevanan se, a vih rañh ama a vih rañh tama se. ²⁰ Ama yahn se ne, rañh se:

—Nde hua tumacāh nchuhn che rañh sañh tih, te quenun vaco chihngā sañh, ne hua va cuāco dave yahn se.

²¹ Ate nañh tun se ne, rañh se:

—Adecoduhno ihyan che quenun vaco chihngā ihyan ne, hua tihcā runecade rente ye. Avane ne, hua co din ye che co ro nan ihyan nan ve.

Sahn ndinan yahn nación yahn Israel ne, nahn çah se tu Dihvo vo Jesucristo

²² Ro min ne, ro iche, ne tañh min redin ihyan vihco yahn yaco, min yan Jerusalén. ²³ Dihvo vo ne, quechica ye ndiyaco me man corredor che duche Corredor yahn Salomón. ²⁴ Ndo dama

sahn ndinan chahn nan ye, ne rahn se ri se ihyan:

—Ndete che ndih, ihyan min che a va cađe che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse ne, cahma cuaco no ne co ne nuhn. Hua ndahca che rihco ndeh ne.

²⁵ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—A rahn ri nchuhn, ne hua ritahno ne. Nduco vederihno che redin numacuahn vederihquentiyon yahn Chida ne, a ndero ndi che a u chemin. ²⁶ Ate nchuhn ne, hua ritahno ne, te hua ndi cuande ne van ihyan yahn, nduhca che a rahn ri nchuhn. ²⁷ Ihyan yahn ne, rihcovan ye ndudo yahn, ne rinduco ye u. Me u ne, nda cuandé ihyan. ²⁸ Rendedevahn ihyan, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Hua duhva co din che conda ye, te u nda cuandé ihyan. ²⁹ Man Chida tendahnun ye ihyan chahn cava che cotahno ye u. Ihyan min che tahque chahte vederihquentiyon yahn ye, ne nducote namin nda cuande ye ihyan ne, chemin che hua duhva co din che conda ye. ³⁰ U nduco Chida ne, ama no vederihquentiyon yahn nuhn man, ama no vederendedecadino yahn nuhn man.

³¹ Cuahn che tihca rahn Dihvo vo ne, ndaconan chetah sahn ndinan chahn tu che cah se ihyan. ³² Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Numacuahn vederihquentiyon yahn Chida, ama ndeh nan dehtenduh che ndah nedin nan nchuhn. Ate nchuhn ne, de tu nahn cah ne u.

³³ Ndahconan sahn chahn ne, rahn se ri se ihyan:

—Ndiyu yahn dehtenduh che redin ne che cah nuhn tu ndih, ate yahn che duche rino ne Dendiohs che tihca rahn ne. A ndero ndi che ihyan iyehñse ndih, ne rahn ne te ama no vederihquentiyon quenan cuma ne nduco Dendiohs.

³⁴ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Nan ley che riquendi nchuhn ne, ndirun che rahn Dendiohs yahn ihyan tuhca: “Nchuhn ne, menun Dendiohs nchuhn.” ³⁵⁻³⁶ A devano nchuhn te cha che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs ne, hua co cahmo vo che hua cuaco. Nducote a man Dendiohs rahn ye yahn ihyan che rihnde tah ye Ndudo yahn ye te menun Dendiohs ihyan ne, chemin che nde tah hua ndahca che tihca rahn ne che duche rinó Dendiohs, che rahn che u che Daya ye man, che tendahnun ye u, dechuh ye u muhn iyehñse man. ³⁷ Cuentah nchuhn ndutinan ne, condihchero ne. Ndete che numacuahn vederihquentiyon yahn Chida, redin vederihno, tuhme cotahno ne u. ³⁸ Nducote redin vederihno numacuahn vederihquentiyon yahn ye ne, cotahno ne u, andahre hua nahn cotahno ne yahn ndudo che ricuahn. Tuhme tumacadino ne che rinduco Dendiohs Chida u.

³⁹ Chihco dama ino sahn chahn tama yune che nahn din se preso ihyan, ate ndiquendah ye van se, ne din vi ye.

⁴⁰ Tuhme cuahn ye cuahn chihto ico Jordán, ne min quenan ye, lado cuahn nan che riquendah yahn, cuahn nan che quenan Juan Bautista chehdenuye ye ihyan ro menan. ⁴¹ Ama yahn ihyan rahn ye, rendihchero ye Dihvo vo, ne rahn ye:

—Juan Bautista ne, andahre hua din ye nde ama vederihno, ate nducuahn che rahn ye yahn ihyan cuh ne, cuaco.

⁴² Ihyan che chahn ye min ne, ama yahn ye chitahno ye ihyan.

Chih Lázaro

11 ¹⁻³ Yan Betania ne, chihnde ama ihyan che duche ye Lázaro. Ihyan min ne, chahte o cahve ye; ama ye ne, duche ye María, ne tama ye ne, duche ye Marta. A ihyan che duche María me che chacotahme ye nunedan cah Dihvo vo, ne ndi cuma ye nduco yudo tin ye. Ama yune ne, chetah cah Lázaro, ne ama tahn

ndi ye. Tuhme tahve nduh che o cahve ye ndudo yahn Dihvo vo, ne rahn ye:

—Dihve nuhn, amigo yahn ne Lázaro ne, chetah cah ihyan, ne ama tahn ndi ye.

⁴ Cuahn che chihnevan Dihvo vo ne, rahn ye:

—Cah min ne, andahre din che coh ye, ate chemin ne, çava che cuhnde ro ved-erihquentiyon çachte yahn Dendiohs, ne ndeva ihyan yavenan ye man, ndeva ye yavenan u che Daya ye man.

⁵ Andahre ama yahino Dihvo vo ihyan chahn, Lázaro man, María man, Marta man ne, ⁶ cuahn che nda ndudo yahn ye che cah Lázaro ne, chendah ca ye te o ro min nan che quenan ye. ⁷ Chihno min ne, rahn ye ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Ndaconan cuhn vo nduco nchuhn estado yahn Judea.

⁸ Tuhme rahn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, cade chuh neve ro che nahn cahno sahn ndinan chahn ndih nduco tu, ne man ne, ¿a rihco ne che cah tun ne min ne?

⁹ Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Ndichio ura che ama ro, ne cuahn che ro vatechica vo ne, hua renda cah vo, te ro nan vo yahn che quendihco dave yahn yahn. ¹⁰ Ate ndete che vino vatechico vo ne, conda cah vo yahn che man ro.

¹¹ Chihno min ne, rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Amigo yuhn vo Lázaro ne, quiyado ye, ate cahñ ndedetuhché ihyan.

¹² Rahn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Dihve nuhn, ndete che chetah yahnde ihyan ne, ametah nduh dito ri yahn ye.

¹³ Dihvo vo ne, hua rahn cuaco ye che a chih Lázaro, ne chemin che rahco ihyan apóstol chahn che quiyado ye.

¹⁴ Tuhme rahn cuaco ye ri ye ihyan chahn:

—Lázaro ne, a chih ye. ¹⁵ Tahque ndahca che hua quenán min ro che chih ye, te nduco tihca ne, tahque ndah ro yahn nchuhn, çava che cotahno ne. Man ne, cuhn vo quendihchero vo ihyan.

¹⁶ Tomás, ihyan min che ntahco ihyan che duche ye “Cuahche” ne, rahn ye ri ye ihyan apóstol chenahn chahn:

—Cuhn vo nduco nchuhn, conduco vo Dihvo vo, andahre va che coh vo dama nduco ye.

A Dihvo vo Jesucristo che rendedevahn ye ihyan iyehñse man, rendedetuhche ye tenahn man

¹⁷ Cuahn che nda Dihvo vo yan Betania ne, a cun ro che quenun Lázaro chete yayan. ¹⁸ Betania ne, nino nduco yan Jerusalén, ri tenduh o kilómetro quenan mahn, ¹⁹ ne ama yahn sahn ndinan yahn nación yahn Israel, chahn se chendihchero se Marta man, María man, çava che necah se vedechahtino ihyan, yahn che chih cahve ye.

²⁰ Cuahn che checadino Marta che a nda nino Dihvo vo ne, cuahn ye quendi yune ye ihyan. Numanahn min ne, quenun María vah.

²¹ Ura che a tahn nun Marta Dihvo vo ne, rahn ye ri ye ihyan:

—Dihvé, ndete che muhn quenan ne ro che chi dito yahn cahvé ne, nde hua chih ye. ²² Ate dehve din yahn, te ndih ne, adecodehno che çaca ne Dendiohs ne, cuahñecun ye.

²³ Rahn Dihvo vo ri ye Marta:

—Quehve ne, ndaconan conan se.

²⁴ Rahn Marta ri ye Dihvo vo:

—Cuaco che ndaconan conan ye, cuahn che ntuche tenahn, ro che cuihno iyehñse.

²⁵ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye Marta:

—Che ntuche tenahn man, che cuahñenan ye vahchetero man ne, a u che rihquentiyón. Ihyan che ritahno ye u ne, andahre coh ye ne, ntuche ye. ²⁶ Nducoyaca ihyan che ritahno ye u

ne, hua conda ye, te cuahtenan ye vahchetero cuahn dama. ¿A ritehne chemin ne?

²⁷ Rahn Marta ri ye Dihvo vo:

—Taca hua, Dihvé. Ritahnó. Namin ritahnó che a ndih che Daya Dendiohs man, a ndih che a va cade che chi ne ndevehahn ne ihyan iyehanse man.

²⁸ Chihno rahn Marta ne, cuahn ye ngua ye coh ye María, ne rahn ye deco deco ri ye ihyan:

—Nda Ihyan Ricuahn, ne rah ye di.

²⁹ Ndetahno necuan María, ne cuahn ye nan che quenun Dihvo vo. ³⁰ Dihvo vo ne, ametah conda ye viyan, te quenano rino ye yune nan che ntaca Marta ihyan. ³¹ Sahn ndinan chahn che chenan se vaco María renecah se vedechahtino ihyan ne, ndihchero se che aderano ye necuan ye cuahn ye, ne cuahn se nduco ye. Rahnco se te cuahn ye nan yayan, cuaco ye cava cahve ye.

³² Cuahn che nda María nan Dihvo vo ne, chehntihya ye, ne rahn ye:

—Ndete che muhn quenano ne ro che chi dito yahn cahvé ne, nde hua chih ye.

³³ María ne, ama raco ye. Namin sahn chahn ne, raco se. Ndi-chero Dihvo vo, ne ama chi ndache ye. ³⁴ Tumeruno ye ihyan chahn:

—¿Ti chihche nchuhn tenahn me ne?

Rahn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Dihve nuhn, cuhn vo nduco ne, ndihchero ne.

³⁵ Namin chaco Dihvo vo. ³⁶ Tuhme rahn ama o sahn chahn:

—Condi-chche nchuhn. A ndero ndi che ama yahino ye tenahn me.

³⁷ Tama te o se ne, rahn se:

—Ihyan tih ne, din ye che chi ro nan sahn nan ve me. ¿Taca che hua din ye che ndoyahn Lázaro, ne hua chih ye?

Dihvo vo Jesucristo ne, ndedetuhche ye Lázaro

³⁸ Dihvo vo ne, ama chi ndache ye, ne cuahn nda ye nan yayan me. Yayan me ne, ndindah nan ama yava, ne ama tu chahno ndi chendevehahn. ³⁹ Rahn Dihvo vo:

—Cuehnevi nchuhn tu chende yayan. Conahne ne.

Tuhme rahn Marta ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, co a ran tenahn, te a chihno cun ro che chih ye.

⁴⁰ Ate rahn Dihvo vo ri ye Marta:

—A rahn ri di te ndete che ritehne ne, tumacadine vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs.

⁴¹ Tuhme chehnevi ihyan chahn tu me. Chenihyon nan Dihvo vo nan ro, ne covah ye tuhca:

—Chidá, renté nundihve cuahn ndih yahn che rihcovano ne che revah. ⁴² A devano te cuahn dama che revah ne, rihcovano ne, ate tihca rahn cava che ndah yahn ihyan che chenun ye muhn, cava che cotahno ye che a ndih dechuh ne u.

⁴³ Chihno covah ye ne, rahn ye ama dito:

—Lázaro, ¡cuendi-quendahn tan!

⁴⁴ Ndetahno ntuche ihyan min, ndiquendahn ye chete yayan. Deva ndacotuma ye tino, nde tah nde cah ye man, nan ye man. Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuentahte nchuhn tino che ndacotuma ye.

Rente cade sahn ndinan chahn che din se preso Dihvo vo Jesucristo

⁴⁵ Sahn ndinan chahn che chahn se chinduco se María cuahn che chih cahve ye ne, ndihchero se vederihno che din Dihvo vo, ne ama yahn se chitahno se ihyan. ⁴⁶ Ate rahn se ne, chahn se chengo se sahn fariseo yahn vederihno che din ye, ndedetuhche ye Lázaro.

⁴⁷ Tuhme ndo dama sahn fariseo chahn man, chidocuyan ndinan man, nduco nducoyaca sahn ndinan yahn naci6n yahn Israel, nte cade se, ne rahn se:

—¿Taca din vo?, te ihyan min ne, ama redin ye vederihno. ⁴⁸ Ndete che cahcoman vo che quendi ye ne, nducoyaca ihyan cotahno ye ihyan, ne denan chi sahn ndinan yahn Roma, cuihno ndahtera se yaco yuhn vo man, cuihno cahno se ihyan naci6n yuhn vo man.

⁴⁹ Ate Caifás, ihyan min che chidocuyan che tahque ndinan nduyo min ne, rahn ye ri ye sahn chahn:

—Nchuhn ne, nde hua devano ne. ⁵⁰ Nde tah hua retumacadino ne, te tahque ndahca yuhn vo, che coh ama no ihyan cava ihyan naci6n yuhn vo yudomin ca che coh nducoyaca ye.

⁵¹ Caifás ne, ndiyu che ndedecadino man ye che tihca rahn ye. Nducote ihyan min ndinan ye nduyo min ne, cah Dendiohs, checadino ye, ne chemin che rahn ye che va che coh Dihvo vo Jesucristo, cava che ndedevahn ye ihyan naci6n yahn Israel man, ⁵² nducoyaca ihyan yahn Dendiohs che chenani ye muhn min numachahte iyehense man. ⁵³ Tihca chi, che nde ro min, chihco cade sahn ndinan chahn che cahno se Dihvo vo.

⁵⁴ Chemin che ametah quechica ro Dihvo vo van ihyan. Tahque ndah ye ne, chica ye estado yahn Judea, ne cuahn ye ama cuan, nino yahn nan che metah duhva, chihto ama yan che duche Efraín. Min quenani ye nduco ihyan ap6stol yahn ye.

⁵⁵ A cochi nino vihco ro yudo yahn ihyan naci6n yahn Israel, ne ama yahn ihyan rica ye van vaco ye, rahn ye van Jerusalén ama o ro numanahn che metah cuanan vihco me, cava che ndo dave ye nduhca costumbre yahn ye. ⁵⁶ Rinuhn ihyan chahn Dihvo vo, ne ama retumarune vih ye ura che chenun ye chete yaco:

—Nchuhn, a hua devano ne, ¿a chi ye vihco ne?

⁵⁷ Sahn fariseo man, chidocuyan ndinan man ne, a ndihquentiyon se che adocoduhno ihyan che devano ye ti quenani Dihvo vo ne, cahma ye co ye sahn, cava che din se preso ihyan.

Ama ihyan ndahta ne, chacotahme ye nunedan cah Dihvo vo Jesucristo

12 Te an ro ca renda che nda ro yudo me, ne cuahn Dihvo vo van Betania, quendihchero ye Lázaro, ihyan min che ndedetuhche ye ihyan van tenahn. ² Vaco Lázaro din ihyan chahn ama vihco cava Dihvo vo, ne cah ye, cheh vino ye. Marta ne, chihntave ye che cheh ihyan chahn, ne Lázaro man, Dihvo vo man, vate ye nduco ihyan chenahn nan mesa. ³ Ura min nda María, nda ye tenduh mahñ litro nunedan ndah, che duche nardo. Chemin ne, ama yahn chihve. Chacotahme ye cah Dihvo vo, ne nedin cuma ye nduco yudo tin ye. Numacuahn chetevah me quendihco chandan. ⁴ Tuhme ama sahn che ndi cuande se van ihyan ap6stol chahn, che duche se Judas Iscariote, daya Sim6n, sahn min che va che ndihcue ndeh se Dihvo vo ne, rahn se:

⁵—Nunedan tih ne, rigonun chihve tenduh ino ciento tume diyahngua, ¿taca che hua ndihcue tahn tih, ndaca che conan te ihyan chevah?

⁶ Judas ne, ndiyu che yahino se ihyan chevah che tihca rahn se, te yahn che duco se. Nducote sahn min ndi se tesorero van ihyan ap6stol chahn ne, rendaca yune che reduco se. ⁷ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Hua cahca tan che tihca redin te. Chehdenda te nunedan me u, cava che cuhndeyan che conun chete yayan. ⁸ Ihyan chevah ne, cuahn dama chenun ye van nchuhn, ne co conan ne ihyan

cuahn che nahn ne. Ate u ne, hua cuahn d̄ama conán nduco ne.

**Rentuhno sahn ndinān chahn
çava che çahno se Lázaro**

⁹ Ama yahn ihyan nación yahn Israel, checadino ye che yan Betania quenān Dihvo vo, ne cuahn ye quendihero ye ihyan. Namin nahn ndihchero ye Lázaro, ihyan min che ndedetuhche Dihvo vo ihyan van tenān. ¹⁰ Tuhme ntuhno chidocuyan ndinān chahn che namin nduco Lázaro çahno se ihyan, ¹¹ te a çava Lázaro che ama yahn ihyan nación yahn Israel rihcomān ye sahn, ritahno ye Dihvo vo.

**Chenda Dihvo vo
Jesucristo yan Jerusalén**

¹² Ama yahn ihyan ndā ye vihco ro yudo, yan Jerusalén. Chi dave tama ro me ne, checadino ye che va che ndā Dihvo vo. ¹³ Tuhme chihca ye iyon, quenda ye, ne cuahn ye quendi yune ye Dihvo vo. Cuahn che tahn nun ye ihyan ne, chenda ye viyan rah yeno ye:

—¡Ndeva vo yavenān Dihvo vo Dendiohs! ¡Ndeva vo yavenān ihyan cuh che dechuh ye! ¡Ndeva vo yavenān ihyan cuh che Rey yahn nación yuhn vo Israel!

¹⁴ Dihvo vo ne, ndāca ye ama burro lihn, quendudo ye ite, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhça:

¹⁵ Nchuhn ihyan yan Jerusalén, hua de-hva rahco ne.

Condihche ne. Cochi Rey yahn ne, quendudo ye ama burro lihn.

¹⁶ Ro menān ne, hua chenahn ihyan apóstol yahn dehtenduh che tuhchan, ate adive cuahn che a conān Dihvo vo vahchetero ne, tuhme chenahn ye che nducuah che chahno chi Dihvo vo ne, a ndirun yahn nan Ndudo yahn Dendiohs.

¹⁷ Ihyan che ndihchero ye vederihno che din Dihvo vo, ndedetuhche ye Lázaro van tenān ne, rente ye yahn.

¹⁸ Chahn ino ihyan yahn vederihno me, ne chemin che ama yahn ye chahn ye chendi yune ye Dihvo vo. ¹⁹ Tuhme rente sahn fariseo chahn van man se nduco vih:

—Condihche nchuhn. A chihnonan yahn ntiyon yuhn vo, te nducoyāca ihyan ne, a chinduco ye ihyan çah.

**Ama o sahn nación yahn
Grecia ne, nahn ndihchero se
Dihvo vo Jesucristo**

²⁰ Van ihyan che chahn ye vihco min yan Jerusalén, ndeva ye yavenān Dendiohs ne, nduco neve sahn nación yahn Grecia. ²¹ Sahn chahn ne, chahn ndā se nan ama ihyan yan Betsaida, estado yahn Galilea, duche ye Felipe, ne rahn se ri se ihyan:

—Codin ne favor, ne quenda ne nuhn nan Jesús, te nahn ndihchero nuhn ihyan.

²² Felipe ne, chahn ye rahn ye nduco Andrés, ne cuahn nduh che o ye, yahve ye Dihvo vo. ²³ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—U che rinducó nducoyāca ihyan ne, a decodehno ura nāhn vahchetero.

²⁴ Cuāco rahn rí nchuhn te çava che co yahn ama ndute trigo, ndo ndeh ne, va che cuehche ndiyahn. Ndete che hua cuehche ne, hua co ndeh. ²⁵ Ihyan che nahn ndedevahn man ye ihyan ne, denda ye ihyan. Ate ihyan che rihco mendahn ye ihyan muhn iyehense ne, cuahtenan ye vahchetero numacuah ro. ²⁶ Duh ihyan che nahn din ye ntiyon yahn ne, va che çahco d̄ama ino ye conduco ye u. Ihyan che redin ye ntiyon yahn ne, cuahtenan ye vahchetero nducó, ne din Chidá che quendāh yavenān ye.

**Rahn Dihvo vo Jesucristo
te va che çahno se ihyan**

²⁷ Man ne, ama rán. Ate ndotenan che çahmá có Chidá che ndedevahn ye

u, cahnevi ye che va che chuhríhn ne, tahque ndah cahco dama inó, te a cava che chuhríhn che cochí. ²⁸ Chidá, cahmá có ihyan: “Vá vedeyeno che dináhn nducuahñ che chihquentiyon ne, cava che quendañ yavenañ ne.”

Tuhme chenun ama ndudo che chica vahchetero, che rahn:

—A dín che quendañ yavenañ. Man ne, dín che quendañ yavenañ tama yune.

²⁹ Chihnevan ihyan che chenun ye min, ne nahñ ye ne, rahn ye che chine dave. Nahñ tun ye ne, rahn ye te co ama ángel yahve ye Dihvo vo. ³⁰ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Ndudo che chihnevan nchuhn ne, a cava man ne, ndiyu cava u. ³¹ A nda ura che cuhnde cade yahn ihyan iyehñse, ne chundah, sahn min che rihquentiyon se iyehñse ne, ndahco ndiya Dendiohs sahn. ³² Cuedevano nchuhn te cuahn che conan yah, dín che cotahno ihyan numachahte iyehñse u.

³³ Che tihca rahn ye ne, rahn ye nduhca che va che coh ye. ³⁴ Rahn ihyan chahn ri ye ihyan:

—A devano nuhn te nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun che ihyan che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse ne, hua nda ro che cuihno vederihquentiyon yahn ye. ¿Taca che rahn ne che ndih che rinduco ne nducoyaca ihyan, conan yah ne? ¿Duh ndih tuhme ne?

³⁵ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Conan cá te neve ro nduco nchuhn, cacuahñ nchuhn. Cuihcovan ne ndudo yahñ, cava che runecade cuahtechica ne, ne co ndevahn ne, te ihyan che hua runecade vatechica ye ne, nde hua devano ye ti nda ti tuno ye. ³⁶ Cuitahno nchuhn u, numanahn che quenán nduco ne, cava che co ne ihyan runecade.

Chihno rahn Dihvo vo chemin ne, chicomañ ye ihyan chahn, ne cuahn ye.

Deh cuande che hua ritahno ihyan nación yahn Israel Dihvo vo Jesucristo

³⁷ Andahre ama din Dihvo vo vederihno van ihyan chahn ne, hua chitahno ye ihyan. ³⁸ Hua chitahno ye, te va che conahn nduco ye, nduhca che dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

Dihvé, neve cuahn ra ihyan che ritahno ye ndudo che rahndudo nuhn.

Neve cuahn ra ihyan che tumacadino ye vederihquentiyon yahn ne.

³⁹ Tihca chi che hua chi chitahno ihyan chahn. Namin dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

⁴⁰ Dendiohs ne, deche ye ndutinán ihyan chahn man, din cheche ye chedave yahn ye man,

cava che hua nchanan ye man, hua conahn ye man,

ne hua cotahno ye Dihvo vo, ndevahn ye.

⁴¹ Tihca dirun ihyan profeta Isaías yahn vederihquentiyon chahte yahn Dihvo vo, te chinahn ama vederihno nduco ye, ndihchero ye vederihquentiyon min.

⁴² Andahre tihca ne, ama yahñ ihyan nación yahn Israel chitahno ye Dihvo vo. Nde sahn ndinan chahn, chitahno neve se. Ate hua chihco ro se che ritahno se ihyan, yahn che vah se che cahnevi sahn fariseo chahn vederihquentiyon yahn se chete yaco. ⁴³ Hua chihco ro se che ritahno se Dihvo vo, te tahque renan ino se che quendañ yavenañ se nan ihyan iyehñse che co nan Dendiohs.

Ihyan che hua rihcovan ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo ne, va che conda ye

⁴⁴ Ama yune cuahn che rahndudo Dihvo vo ne, ama dito rahn ye:

—Ihyan che ritahno ye u ne, namin ritahno ye Dendiohs Chida, ihyan min che dechuh ye u. ⁴⁵ Ihyan che rendihche

ye u ne, retumacadino ye taça ihyan min. ⁴⁶ U ne, ndá muhn iyehanse, ricuáhn Ndudo yahn Dendiohs, çava che ihyan che cotahno ye u ne, ndevahn ye, ne runecáde cuahtenan ye. ⁴⁷ Ate ihyan che rihnevan ye ndudo yáhn, ne hua redinahn ye ne, ndiyu che nahn mán che dín castigo ihyan, te ndá çava che ndedeváhn ihyan iyehanse, ndiyu demañ che dín castigo ihyan. ⁴⁸ Ihyan che racondah vedame ye u, ne hua rihcovan ye ndudo yáhn ne, va che co ye castigo ro che cuihno iyehanse, tunoca che hua dinahn ye ndudo che ricuáhn. ⁴⁹ Tihçá, te Dendiohs Chida, ihyan min che dechuh ye u ne, a ndudo che rihquentiyon ye che renté mán, che rahndudó mán, ndiyu dehtenduh che ri yeno mán. ⁵⁰ A devanó te che rihquentiyon Chidá ne, che cuahtenan ihyan vahchetero cuahn dáma. Chemin che rahndudó nduhçá che rihquentiyon ye u.

Dihvo vo Jesucristo ne, naño ye cah ihyan apóstol yahn ye

13 Cuahn che a tama ro ra renda che cuanan vihco ro yudo me ne, nducote a devano Dihvo vo che a ndá ro che ndáca ye iyehanse, ne nañ ye nañ Dendiohs Chida ne, chihco ro ye nduhçá che ama yahino ye ihyan yahn ye. ²⁻⁴ Chundah ne, a nde menañ cañ nun se chete chedave yahn Judas Iscariote, dáya Simón, nduhçá che ndihcue ndeh se Dihvo vo. Nducote Dihvo vo ne, a devano ye che a mán Dendiohs Chida ndahco ye nducuahñ vederihquentiyon tah ye mán, nañ ihyan min chica ye man, min nañ ye mán ne, ura che chihno cheh vino ye nduco ihyan apóstol yahn ye ne, necuan ye nañ mesa. Chehnevi ye tino tu che quenun ye, ne chetañ ye ama toalla, chacondihco ye yutorañ ye. ⁵ Namin chetañ ye cu che renano nun ye tah ye, ne chih ye nune. Tuhme canañ

renano ye cañ ihyan apóstol yahn ye, ne reneñdin cuma ye nduco toalla me.

⁶ Cuahn che ndá ye nañ va Simón Pedro çava che naño ye cañ ye ne, rañ ihyan min ri ye ihyan:

—Dihvé, ¿taça che ndih naño ne cañ ne?

⁷ Ndahconan Dihvo vo, ne rañ ye ri ye ihyan:

—Mán ne, hua reneñ deñ conahn che tihçá redín, ate adive ne, coneñ.

⁸ Ate rañ Simón Pedro ri ye Dihvo vo:

—U ne, hua ndá ro che naño ne cañ.

Rañ Dihvo vo ri ye ihyan:

—Ndete che hua nañó cañ ne, ametah din cuandé di van ihyan yáhn.

⁹ Rañ Simón Pedro ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, ndete che tihçá ne, conaño ne ndiyu demañ cañ, te namin conaño ne tah mán, tín mán.

¹⁰ Ate rañ Dihvo vo ri ye ihyan:

—Ihyan che a dave ye ne, a de cañ ye rendotenan che ntu. Nchuhn ne, a dave ne, andahre hua nducoyaca ne.

¹¹ Rañ ye te hua dave nducoyaca ihyan chahn, yahn che a devano ye te ama cha sañ che chi cuande se van ihyan chahn ndihcue ndeh se ihyan.

¹² Chihno naño Dihvo vo cañ ihyan chahn ne, ndonun ye tino tu yahn ye, ne ndaconan chihnde ye nañ mesa. Tuhme rañ ye ri ye ihyan chahn:

—¿A chenahn nchuhn deñ conahn che nañó cañ ne? Cañmá có nchuhn deñ conahn che tihçá nañó cañ ne. ¹³ Nchuhn ne, renevahnecun ne u, rañ ne te a u che Dihve ne mán, Ihyan Ricuahñ yahn ne mán, ne cuáco che rañ ne. ¹⁴ Cua cuande nchuhn. Andahre u che Dihve ne mán, Ihyan Ricuahñ yahn ne mán, ate nañó cañ ne. Tihçá quenan cuma che din yahino ama tama ne vih, naño ne cañ vih. ¹⁵ Chihcó ejemplo cuh çava che quendi ne. ¹⁶ Cuáco rañ rí nchuhn te nde ama mozo hua tahque chahte vederihquentiyon yahn se che co patrón

yahn se. Namin nde ama sahn che rahn ntiyon hua tahque chahte vederihquentiyon yahn se che co ihyan che redечuh ye sahn. ¹⁷Ndete che chenahn nchuhn yahn ejemplo che chihcó yahn ne, ne dinahn ne ne, ama ndah ro yahn ne.

¹⁸Che tuhca rahn ne, hua cava nducoyaca nchuhn. U ne, ndiyu che hua tumacadinó duh nduh nchuhn che tendahmún nchuhn, ate va che conahn Ndudo yahn Dendiohs che a ndirun tuhca: “Sahn che dama reh dama rih se nducó ne, sahn min che din tan se nducó.” ¹⁹Rahn rí nchuhn ndudo cuh man che ametah conahn, cava che cuahn che a conahn ne, cotahno ne te a u che a va cade che chí ndedevahn ihyan iyehense. ²⁰Cuaco rahn rí nchuhn te adecoduhno ihyan che nevahnecon ye ihyan che dechúh ihyan ne, a u renevahnecon ye. Me ihyan che renevahnecon ye u ne, renevahnecon ye Dendiohs Chida, ihyan min che dechuh ye u.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn cuaco ye te Judas va che ndihcue ndeh se ihyan

²¹Chihno rahn Dihvo vo chemin ne, ama chi ran ye, ne rahn cuaco ye:

—Cuaco rahn rí nchuhn te ama cha nchuhn ndihcue ndeh ne u.

²²Ihyan apóstol chahn ne, a ndere rendihchenun ye nan vih, rendedecadino ye duh yahn che rahn Dihvo vo. ²³Ama ihyan apóstol che ama yahino Dihvo vo ihyan ne, dama va ye nduco vih. ²⁴Din tah Simón Pedro yahn ye, cava che tumerune ye Dihvo vo duh yahn che rahn ye. ²⁵Tuhme cuahn nda ca ye nan Dihvo vo, ne tumerune ye ihyan:

—Dihvé, ¿duh yahn che rahn ne ne?

²⁶Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Decahnda ama ndi pan, ne sahn che cah, cheh se ne, a sahn min.

Tuhme decahnda Dihvo vo ama ndi pan, ne cah ye, cheh Judas Iscariote, daya Simón. ²⁷Ndetahno che chetah Judas pan me ne, quenun chundah chete chedave yahn se. Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cha che ndihque che din ne, codin no ndetahno.

²⁸Nde ama ihyan che vate ye nan mesa ne, hua chenahn ye deh cuande che tihca rahn Dihvo vo ri ye Judas. ²⁹Nducote sahn min ndi se tesoroero yahn ihyan chahn ne, chemin che nahn ye ne, ndedecadino ye, te co rahn Dihvo vo nduco se che cua se dehtenduh che nahn yahn vihco, o che cah se tume ihyan chevah. ³⁰Ura min ne, a man, ne cuahn che chihno cheh Judas pan me ne, quenda vah se cuahn se.

Ama vederihquentiyon ra

³¹Cuahn che a chuh Judas cuahn se ne, rahn Dihvo vo:

—Man ne, u che rinducó nducoyaca ihyan ne, nan dehtenduh che cuahno có ne, cuhnde ro vederihquentiyon chahte yahn. Namin cuhnde ro vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs. ³²Nducote u che rinducó nducoyaca ihyan, cahco ró vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs ne, namin Dendiohs ne, cahco ro ye vederihquentiyon chahte yahn, ne a nun cuahn cahco ro ye. ³³Dayá che yahinó nchuhn, a te neve ro ra che quenán nduco ne. Nchuhn ne, nuhn ne u, ate anduhneca che rahn nduco sahn ndinan chahn ne, tihca rahn nduco ne man, te nan che nahn ne, hua co cahne ne quenuhn ne u. ³⁴Cahcó ama vederihquentiyon ra cava nchuhn. Chemin ne, che din yahino ama tama ne vih, nduhca che yahino man nchuhn. ³⁵Ndete che din yahino ama tama ne vih ne, tumacadino nducoyaca ihyan che ritahno ne u.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te cahma Pedro te hua rendihche ye ihyan

³⁶ Simón Pedro ne, tumerune ye Dihvo vo:

—Dihvé, ¿ti che nahñ ne ne?

Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ñan che nahñ ne, hua co condoque u man, ate adiva ne, condoque u.

³⁷ Tuhme rahn Pedro ri ye ihyan:

—Dihvé, ¿dehco che hua co conducó ndih man?, te nde vá vedeyeno che cahco mendahn u, andahre cahno ihyan u cava ne.

³⁸ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Ndere rahn che ve vedeyeno che cahco mendahn di, cava u. Cuaco rahn rí di te numanahn che metah cuah tuh ne, cahme ino yune te hua rendihche u.

Atenah che cotahno ihyan Dihvo vo Jesucristo che co cuahtenan ye nah Dendiohs Chida

14 ¹Hua ndeh ndecadino nchuhn. Codin chahtino ne Dendiohs. Namin codin chahtino ne u. ²Vaco Chidá ne, ama va nah che cuahtenan ihyan. Ndete che hua tihca ne, a rahn cá rí nchuhn. Cahñ cahcoyán nah che cuahtenan ne. ³Cuahn che a chahn chihcoyán nah che cuahtenan nchuhn ne, chi tún ndichecuá nchuhn cava che cuahtenan ne dama nducó nah che conán. ⁴Nchuhn ne, a devano ne ti nahñ. Namin a devano ne taça tuno ne min.

⁵Rahn Tomás ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, nducote hua devano nuhn ti che nahñ ne ne, nde hua codevano nuhn taça che co tuno nuhn min.

⁶Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—A u che retihyon yuné ihyan, a u che ricuáhn ndudo cuaco, a u che rendedeváhn ihyan. Atenah cava u che co cuahtenan ihyan nah Dendiohs Chida. ⁷Ndete che a tumacadino nchuhn yahn vederi-

hquentiyon che quenán cumá ne, namin tumacadino ne duh che Chidá. Man ne, a tumacadino ne duh che Chidá, anduhneca ndete che a ndihchero ne ihyan.

⁸Tuhme rahn Felipe ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, codin ne che co ndihchero nuhn Dendiohs Chida, ne nduco chemin ne, a cochahtino nuhn.

⁹Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Felipe, ametah ro che rinducó nchuhn, me ¿taça che hua retumacatine yahn vederihquentiyon yáhn? Ihyan che rendihchero ye u ne, anduhneca ndete che rendihchero Dendiohs Chida. Ametah deh cuande che caque u che dín che ndihchero nchuhn ihyan. ¹⁰Che tihca rahn ne, rihque ro che hua devene che u ne, rinducó Chidá, ne rinduco man ye u. Ndudo che ricuáhn nchuhn ne, ndiyu che cuande yahn man, te che cuande yahn Chidá. A ihyan min che rinduco ye u, redin ye che rinahn ntiyon yahn ye. ¹¹Cuitahno nchuhn che u ne, rinducó Chidá, ne man ye rinduco ye u. Me ndete che hua co cotahno ne chemin che dendudo renté nduco ne ne, cuitahno ne yahn vederihno che redín. ¹²Cuaco rahn rí nchuhn te ihyan che ritahno ye u ne, namin dín ye vederihno nduhca che redín, nde vederihno che tahque rahte dín ye. Tihca, te u ne, nahñ nah Dendiohs Chida, ¹³ne nducuahñ che caça nchuhn ihyan che cuande yáhn ne, u che Daya ye ne, dín che conahn nduco ne, cahco ró che ama chahte vederihquentiyon yahn ye. ¹⁴U dín che conahn nduco nchuhn adecodehno che caça ne che cuande yáhn.

Rahn Dihvo vo Jesucristo che dechuh ye Vaco Ndah yahn Dendiohs

¹⁵Ndete che yahino nchuhn u ne, codinahn ne che rihquentiyón. ¹⁶Nducote va che nahñ ne, cacá favor Chidá, ne dechuh ye Vaco Ndah yahn ye conduco nchuhn cuahn dama, ndaca

vedechahtino yahn ne. A Vaco Ndah yahn ye redin che renahn ihyan cha che cuaco. ¹⁷Ihyan nunde ne, hua co conduco Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan, te hua retumacadino ye vederihquentiyon yahn. Ate nchuhn ne, retumacadino ne, te rinduco Vaco ye nchuhn, ne conun nchuhn cuahn dama. ¹⁸Hua ama yune cahcomán nchuhn, te ndaconan conducó nchuhn. ¹⁹Cuihno neve ro ne, ametah ndaconan ndihchero ihyan iyehense u, ate nchuhn ne, tumacadino ne che quendí conducó nchuhn, ne cuahtenan ne vahchetero, te u ne, vá cava ne. ²⁰Tuhme tumacadino ne te u ne, rinducó Chidá. Me nchuhn ne, ndichahtino ne u, ne rinducó nchuhn. ²¹Ihyan che renahn ye, ne redinahn ye che rihquentiyón ne, rihco ro ye che yahino ye u. Chidá ne, yahino ye ihyan che yahino ye u, ne namin u ne, yahinó ihyan, ne rinducó ihyan.

²²Ama ihyan apóstol che duche ye Judas, ndiyu Judas Iscariote ne, tumerune ye Dihvo vo:

—Dihvé, ¿dehco che rahn ne che conduco ne nuhn, ne hua conduco ne ihyan iyehense ne?

²³Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ihyan che yahino ye u ne, redinahn ye che rihquentiyón. Ihyan chahn ne, yahino Chidá ihyan man, rinduco ye ihyan man. Namin u ne, rinducó ihyan. ²⁴Ihyan che hua yahino ye u ne, hua redinahn ye che rihquentiyón. Ndudo che ricuáhn nchuhn ne, a ndudo yahn Chidá, ihyan min che dechuh ye u, ndiyu ndudo yahn man.

²⁵Rete cuandé nchuhn nducuahn ndudo che tuhchan numanahn che que nan cá nduco ne. ²⁶Avane ne, Vaco Ndah yahn Dendiohs, che dechuh ye che cuande yáhn, cava che nte vedechahtino nchuhn man, conan nchuhn man ne, din che conahn nchuhn nducuahn man,

ntihyon yan nducuahn che te cuandé nchuhn man.

²⁷Man ne, Dendiohs conduco ye nchuhn. Din che ama ndahca cuahtenan ne, cuahte dihn chedave yahn ne, ne chemin ne, hua co din nde ama ihyan iyehense. Hua ndeh ndedecadino nchuhn, nde huane dihya ne co. ²⁸A chihnevan nchuhn che rahn rí nchuhn che náhn, ne ndaconán conducó nchuhn. Ndete che cuaco che yahino nchuhn u ne, nde tuno chí yeno ne che rahn rí nchuhn che náhn nan Chidá, te Ihyan min ne, tahque chahte vederihquentiyon yahn ye che co u. ²⁹A nde man no rahn rí nchuhn, cava che cuahn che a conahn ne, cotahno ne che a nan ihyan min che náhn.

³⁰Ametah tuno ura yáhn che quendi cá te cuandé nchuhn, te a cochi nino ura che conahn che nahn chundah, sahn min che rihquentiyon se iyehense cuh. Sahn min ne, metah nde ama vederihquentiyon yahn se nan, ³¹ate cuah necún che conahn nduhca che nahn se, cava che codevano ihyan iyehense che yahinó Chidá, ne redinahn che rihquentiyon ye. Man ne, caco vo muhn, cuhn vo nduco nchuhn.

Ejemplo yahn dihyo uva

15 ¹U ne, anduhneca dihyo uva ndah. Me Chidá ne, anduhneca ihyan che redin ye cudado dihyo uva. ²Dune dihyo uva che hua ri yahn ne, rihca ye. Ate dune che ri yahn ne, rihca ndudo ye man, rene din dave ye man, cava che tahque co yahn. Anduhneca ndete che tihca redin Chidá nduco ihyan che ritahno ye u. ³Nchuhn ne, anduhneca dihyo uva che a nedin davé, tihchan ne, yahn che a chicuáhn nchuhn. ⁴Cuiquendi ne cochahtino ne u, ne u ne, quendí nda cuandé nchuhn. Ndete che nda riya ama dune dihyo uva ne, ametah co yahn, te ametah nda nan duto. Cuihco nchuhn cudado cava che hua cuahno

co ne tihça. Ndete che hua quendi ne cohahtino ne u ne, co ne nduhça dune dihyo uva che a metah ri ndute yahn, yahn che ametah nda nan duto.

⁵U ne, anduhneca duto dihyo uva. Me nchuhn ne, anduhneca dune. Nchuhn che nda cuandé nchuhn, ne ndete che quendi ne cohahtino ne u ne, co ne nduhça dune dihyo uva che ama ri yahn. Ate che tin deman nchuhn ne, hua dehva co din ne, te hua ndichahtino ne u. ⁶Duh nchuhn che hua cohahtino ne u ne, cuacondah vedamé nchuhn, co ne nduhça ama dune dihyo uva che a ntah. Dune chemin chan ne, retih, ne renedin dama ihyan rihquiyahn ye.

⁷Ndete che quendi nchuhn cohahtino ne u man, quendi ne dinahn ne che a chicuáhn nchuhn man ne, cuica ne deh che nahn ne, ne conahn nduco ne. ⁸Chidá ne, riquendah yavenan ye cuahn che ama ndahça redin nchuhn ntiyon. Nduco tihça ne, rihco ro ne che numa cuaco rinduco ne u. ⁹Nduhça che yahino Chidá u ne, tihça yahinó nchuhn. Cuiquendi ne, cohahtino ne u, ne quendí din yahinó nchuhn. ¹⁰U ne, redináhn vederihquentiyon yahn Chidá, ne cuahn dama yahino ye u. Namin nchuhn ne, ndete che dinahn ne che rihquentiyón ne, quendí din yahinó nchuhn.

¹¹Tihça ricuáhn nchuhn çava che ama co yeno ne nduhça che yeno man. ¹²Vederihquentiyon yáhn çava nchuhn ne, che din yahino ama tama ne vih nduhça che yahino man nchuhn. ¹³Vedeyahino che tahque chahte che co cuahtenan cuma ihyan ne, che çahco mendahn ye ihyan coh ye, ndedevahn ye amigo yahn ye. ¹⁴Nchuhn ne, amigo yáhn nchuhn, ndete che dinahn ne che rihquentiyón nchuhn. ¹⁵Ihyan ne, hua renecah cuande ye mozo yahn ye dehtenduh che redin ye. Ate nchuhn ne, amigo yáhn nchuhn. Hua rinó

nchuhn nduhça mozo yáhn, ne chemin che chicuáhn nchuhn nducuahh che te cuande Chidá u. ¹⁶Ndiyu nchuhn che tendahnun ne u. A man che tendahnún nchuhn, ne chihquentiyón nchuhn che din ne ntiyon yáhn, ntiyon min che cochihve numacuahn ro. Nduco tihça ne, din Chidá che conahn nduco ne, nducuahh che çaca ne ihyan che cuande yáhn. ¹⁷Man ne, ndaconan rihquentiyón nchuhn che din yahino ama tama ne vih.

Ihyan iyehhse ne, rendihche tan ye Dihvo vo Jesucristo man, ihyan yahn ye man

¹⁸Nchuhn ne, a devano ne che din tan ihyan iyehhse nducó. Chemin che nde hua çahn ino ne cuahn che din tan ye nduco ne. ¹⁹Nchuhn ne, hua dama ri ne nduco ihyan nunde. Chemin che hua yahino ye nchuhn nduhça che yahino ye combiero yahn ye. U ne, a tendahnún nchuhn van ye, ne redin tan ye nduco ne, yahn che ametah dama ri ne nduco ye. ²⁰Cuenecahco nchuhn ndudo che a ráhn rí nchuhn tuhça: “Nde ama mozo yahn ihyan ne, hua tahque yudo se che co man ye.” Ihyan che redin tan ye nducó ne, namin din tan ye nduco nchuhn. Me ihyan che redinahn ye yahn ndudo che ricuáhn ne, namin nevahnecon ye ndudo che cacuahh nchuhn. ²¹Va che chuhrihn nchuhn nducuahh vedetan yahn ihyan, yahn che rinduco ne u. Din tan ye nduco ne, te hua rendihche ye Chidá, ihyan min che dechuh ye u.

²²Nducote ndá, chicuáhn ihyan, ne hua chitahno ye ne, chemin che tahque chihta nunde yahn ye, nde nan che çahma ye metah. ²³Ihyan che hua ri rendihche ye u ne, namin hua ri rendihche ye Chidá. ²⁴Vederihno che nde ama ihyan hua nedin ye ne, dín van ye, ate nde nduco nduh ne, rendihche tan ye u man, rendihche tan ye Chidá man, ne chemin che nde tahque chihta

nunde yahn ye. ²⁵Tihçá va che co çava che conahn ndudo yahn Dendiohs che a ndirun tuhçá: “Andahre nde ama nunde yáhn metah, ate din tan ihyan nducó.”

²⁶A Vaco Ndah yahn Dendiohs che rete vedechahtino nchuhn man, che rete duto ndudo yahn ndudo ndah yahn ye man. Dechúh, ne cuahn che ndá ne, te duto ndudo yahn ndudo yáhn. ²⁷Namin nchuhn ne, çah ne duto ndudo yahn ndudo yáhn, te chinduco ne u nde ro che canan ntiyon yáhn.

16 Rete cuandé nchuhn yahn dehtenduh che cuahno co ne, çava che hua ndáça dâma ne. ²Sahn tan chahn ne, ndetendâh se nchuhn chete yáço, ne ndá ura che adecoduhno sahn che çahno se nchuhn ne, nde tuno ndedecadino se che a ntiyon yahn Dendiohs che redin se. ³Tihçá din se, te hua rendihche se Chidá man, u man. ⁴Cuahn che ndá ura che conahn nduco nchuhn tihçá ne, cuenecaçhco ne te a ráhn rí nchuhn.

Vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs

¹Ro menan ne, hua te cuandé nchuhn yahn ndudo cuh, yahn che quenán cá muhn iyehense nduco ne. ⁵Ate man ne, náhn nan Ihyan che dechuh ye u, ne nde ama nchuhn hua returmarune ne u ti che náhn. ⁶Tahque ndah ne, ama chi ran ne che tihçá ráhn nduco ne. ⁷Ráhn cuácó rí nchuhn te tahque ndah çava ne che náhn, te atenán nduco tihçá co dechúh Vaco Ndah Yahn Dendiohs, nte vedechahtino nchuhn. ⁸Cuahn che ndá ne, din che conahn ihyan che chendiçhco ye nunde man, din che conahn ye che runecaçade u man, din che conahn ye che Dendiohs ne, techecaçade ye yahn ye, din ye castigo ihyan man. ⁹Conahn ye che chendiçhco ye nunde yahn che hua ritahno ye u. ¹⁰Conahn ye che runecaçade u, te náhn nan Chidá, ndaçá

van nchuhn. ¹¹Conahn ye che Dendiohs ne, techecaçade ye yahn ye, din ye castigo ihyan, te chundah, sahn min che quenán cuma se vederihquentiyon muhn iyehense ne, a techecaçade ye yahn se, ne va che din ye castigo sahn.

¹²Ama va ca ndudo che cacuáhn nchuhn ate meniyan ne, hua tuno vederedecadino yahn ne che conahn ne. ¹³A Vaco Ndah yahn Dendiohs che reçaç duto ndudo yahn ndudo ndah yahn ye. Cuahn che ndá ne, te cuande nchuhn yahn ndudo min. Ndiyu tin deman che tihçá din, te a Dendiohs che rihquentiyon che tihçá din. Namin te cuande nchuhn nde yahn dehtenduh che coman cochi che co. ¹⁴Ndeva yavenán, te a vederihquentiyon yáhn che te cuande nchuhn. ¹⁵Tihçá, te nducuahn vederihquentiyon yahn Chidá ne, va táh. Chemin che ráhn che Vaco Ndah yahn ye ne, a vederihquentiyon yáhn che te cuande nchuhn.

Ihyan apóstol ne, co ran ye, ate adiva ne, cuavi vederan yahn ye, ne co yeno ye

¹⁶A tah ra che quenán nduco nchuhn, te náhn nan Dendiohs Chida. Ate adiva tah cuahn ne, ndaconan ndihchero ne u.

¹⁷Tuhme returmerune vih náhn ihyan apóstol chahn van man ye nduco vih:

—Ráhn ye che cuihno neve ro ne, ametah ndihchero vo ihyan man, che adiva tah cuahn ne, ndaconan ndihchero vo ihyan man, che a náhn ye nan Dendiohs Chida man. ¿Dehra conahn ne? ¹⁸¿Dehra conahn che ráhn ye che cuihno neve ro me ne? Hua renahn vo deh conahn che tihçá ráhn ye.

¹⁹Dihvo vo ne, checadino che hua chenahn ihyan chahn, ne nahn tumerune ye ihyan. Tuhme ráhn ye ri ye ihyan:

—U ne, ráhn rí nchuhn che cuihno neve ro ne, ametah ndihchero ne u, ne adiva tah cuahn ne, ndaconan ndihchero ne u. ¿A yahn chemin che ama

retumerune vih ne ne? ²⁰ Cuāco ráhn rí nchuhn che ama co ndāche ne, nde ama cuaco ne. Numanahn min ne, ihyan nunde ne, ama co yeno ye. Ate cuavi vederān yahn ne, ne co yeno ne. ²¹ Ama ndāhta, cuahn che a ndā ura yahn te che cuacoyāhn te ne, ri rān te, yahn che ra yah chete te. Ate cuahn che a chacoyāhn te decuāh yahn te ne, nde metah renechāhco te yahn vedeyah me, yahn che ama yeno te che a va decuāh yahn te. ²² Nduhca vederān min che hua rengu ne, tihca vederān yahn nchuhn, te cuahn che ndaconan conducó nchuhn ne, ama co yeno ne, nde hua duhva co din che co rān ne.

²³ Ndā ro min ne, nde ama nan dehtenduh ametah ndotenan che cāca ne u che te cuandé nchuhn. Cuāco ráhn rí nchuhn te nducuahn dehtenduh che nahn ne ne, co cāca ne Chidá che cuande yāhn, ne din ye che conahn nduco ne. ²⁴ Nde meniyon ne, nde ama nan dehtenduh hua rica nchuhn Ihyan che cuande yāhn. Mān ne, cuica ne nducuahn dehtenduh che nahn ne, ne din ye che conahn nduco ne, cāva che ama co yeno ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndāhco ndiya ye ihyan nunde

²⁵ Ricuáhn nchuhn demān nduco ejemplo, ate ndā ro che ametah cacuáhn nchuhn nduco ejemplo, te tahque ndāh ne, cāhma cuacó có nchuhn yahn vederihquentiyon yahn Chidá. ²⁶ Ro min ne, nducuahn dehtenduh che cāca ne Dendiohs Chida che cuande yāhn ne, metah ndotenan che u cacā favor ihyan che conahn nduco ne, ²⁷ te yahino ye nchuhn, ne mān ye din ye che conahn nduco ne. Yahino ye nchuhn yahn che yahino ne u mān, yahn che ritahno ne che mān ye dechuh ye u mān. ²⁸ U ne, chicá nan Dendiohs Chida, ndā muhn iyehñse. Mān ne, a nun ndacá muhn, ne nahñ tún nan ye.

²⁹ Tuhme ráhn ihyan apóstol yahn ye ri ye ihyan:

—Mān che cuāco ne, ráhn cuāco ne nduco nuhn. Ametah nduco ejemplo rete cuande ne. ³⁰ A ndero ndi che devano ne nducuahn dehtenduh nde hua rendotenan che cāca ihyan ndih che cāh cuande ne ihyan. Chemin che ritahno nuhn che Dendiohs dechuh ye ndih.

³¹ Ráhn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Mān ne, a ritahno nchuhn u numa ino ne. ³² Ate a cochi nino ura che cāno ne, cāhn muhn cāhn min ne, cāhcomān ne u. Ate hua demān, te nduco Dendiohs Chida u. ³³ Nducuahn dehtenduh chemin chan ne, rete cuandé nchuhn cāva che cochahtino ne u, ne cuahte dihn chedave yahn ne. Cuedevano ne te va che chuhríhn ne, din tān ihyan nunde nduco ne, ate hua dehva ráhco ne, te va che ndāhco ndiyá chundah nduco ihyan yahn se.

Dihvo vo Jesucristo ne, covāh ye cāva ihyan apóstol yahn ye

17 Chihno che tihca ráhn Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye ne, chenihyon nan ye nan ro, ne covāh ye tuhca:

—Chidá, ndā nino ura che va che chuhríhn. Cuendeva ne yavenān cāva che namin u ne, ndevá yavenān ne. ² Tihca, te ndih ne, chihco ne vederihquentiyon tāh che cāhcantiyón nducoyāca ihyan iyehñse mān, che ndedeváhn nducoyāca ihyan che tendāhnun ne che cotahno ye u, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro mān. ³ Ate nan ndih che Dendiohs, ne ihyan che nevahñecun ye ndih mān, u che dechuh ne mān ne, atenān ihyan chahn che cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

⁴ U ne, ndevá yavenān ne muhn iyehñse. Namin dináhn ntiyon che chihquentiyon ne che dín. ⁵ Chidá, mān ne, cuendeva ne u, ne codin ne che cuh-

nde ro vederihquentiyon yuhn vo nduhcā ro menān cuahn che metah cuhnde iyehñse.

⁶Thyan che tendāhnun ne vān ihyān nunde cāva che cotahno ye u ne, a cāh cuandé ihyān che Dendiohs ndih. Ihyān chahn ne, ihyān yahn ne, ne din ne che chitahno ye u, nevahñecun ye ndudo ndah yahn ne. ⁷Mān ne, a devano ye te nducuahn vederihquentiyon che quenān cumá ne, a ndih te ne u. ⁸Chicuáhn ihyān ndudo yahn ne che ndāhco ne tāh, ne nevahñecun ye. A checadino ndah ye, ne chitahno ye che a mān ne dechuh ne u.

⁹Ricá ndih cāva ihyān chuhn che tendāhnun ne che cotahno ye u, te ihyān yahn ne ihyān. Ndiyu cāva ihyān nunde che ricá. ¹⁰Nducoyāca ihyān yāhn ne, yahn ne ihyān. Namin nducoyāca ihyān yahn ne ne, yāhn ihyān, ne a cāva ihyān chahn che ndeva ihyān yavenán.

¹¹U ne, ndācá muhn iyehñse, ne nchí cāva che conán nduco ne. Ate ihyān chuhn ne, cuahtenan ca ye iyehñse. Chidá che va ne vahchetero, numacuahn vederihquentiyon yahn ne, codin ne cudādo ihyān che tendāhnun ne che cotahno ye u, cāva che āma ndudo co no ye nduhcā uvo. ¹²Numanahn che quenán muhn iyehñse nduco ihyān chuhn che tendāhnun ne che cotahno ye u ne, numacuahn vederihquentiyon yahn ne, dín cudādo ihyān. Hua chinda nde āma ye, atenan āma sahn che a ndinda se, cāva che conahn nduhcā che a ndirun nan Ndudo yahn ne.

¹³Mān ne, nchí nan ne. Ate numanahn che quenān cá muhn iyehñse ne, tihcā ricá ndih cāva che co yeno ihyān chuhn, nduhcā che yeno mán. ¹⁴Chicuáhn ndudo yahn ne ihyān chuhn, ne ihyān nunde ne, rendihche tān ye ihyān yahn che ametah dāma ri ye nduco ye, nduhcā che u ne, hua dāma rí nduco ihyān nunde. ¹⁵Ricá

ndih cāva ihyān chuhn. Ndiyu cāva che ndetāhno ndeva ne ihyān, ate che ndedevahn ne ihyān tāh chundah.

¹⁶Nduhcā che ndiyu ihyān nunde u ne, namin ihyān chuhn ne, ametah dāma ri ye nduco ihyān nunde. ¹⁷Numacuahn vederihquentiyon yahn Ndudo yahn ne, Ndudo min che redin che renahn ihyān cha che cuāco ne, cuihco vih ne ihyān chuhn cāva mān ne. ¹⁸Nduhcā che te ne ntiyon u, dechuh ne u vān ihyān nunde ne, tihcā cāh ntiyon ihyān chuhn, dechúh ihyān vān ihyān nunde. ¹⁹A cāva ihyān chuhn che cāhco mendāhn u cóh, cāva che cotahno ye ndudo ndah yahn ne, ne runecāde cuahtenan ye.

²⁰Ricá ndih, ndiyu demān cāva ihyān chuhn, te namin cāva ihyān che cotahno ye u adiva, yahn che cahnevan ye ndudo che cuahndudo ihyān chuhn.

²¹Chidá, nduhcā u nduco ne ne, āma no vederendedecadino yuhn vo ne, ricá ndih che din ne che āma ndudo no co nducoyāca ye, cochantino ye uvo. Nahn che āma ndudo no co nducoyāca ye, cāva che cotahno ihyān iyehñse che ndih dechuh ne u. ²²Vederihquentiyon che te ne u ne, namin cāh ihyān chuhn, cāva che āma ndudo no co ye, nduhcā che u nduco ndih ne, āma no vederendedecadino yuhn vo. ²³Ndih ne, rinduco ne u, ne u ne, rinducó ihyān chuhn, cāva che āma ndudo no co ye. Nduco tihcā ne, tumacadino ihyān nunde che dechuh ne u mān, yahino ne ihyān chuhn nduhcā che yahino ne u mān.

²⁴Chidá, ihyān chuhn che tendāhnun ne cāva che co nduco ye u ne, nāhn che cuahtenan ye nducó nan che conán, cāva che tumacadino ye yahn vederihquentiyon che numacuahn vedeyahino yahn ne ndāhco ne tāh nde ro che metah cuhnde iyehñse. ²⁵Chidá che va ne vahchetero, ihyān nunde ne, hua rendihche ye ndih, ate u ne, rendihché ndih. Me ihyān chuhn ne, a devano ye che

ndih dechuh ne u. ²⁶A çah cuandé ihyan chuhn yahn vederihquentiyon yahn ne, ne conduco cá ihyan, quendí çah cuandé ihyan, çava che, nduhça che yahino ne u ne, tihça din yahino ne ihyan.

Din se preso Dihvo vo Jesucristo

18 Chihno rahn Dihvo vo dehtenduh che tuhchan ne, chica ye min nduco ihyan apóstol yahn ye, cuahn ye tama lado viche ama ya che duche Cedrón. Ama cuan min ne, va yahn ndata, ne min chenda ye nduco vih. ²Judas, sahn min che a rihco çade se che ndihcue ndeh se Dihvo vo ne, namin a rendihche se min, te ama ndeh yune chahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye. ³Nducote a rendihche se min ne, hua chi vahche yahn se, ne chahn cuaco no se nan che quenun Dihvo vo. Nduco se ama yahn sandado man, policia yahn yaco man, che dechuh chidocuyan ndinan nduco sahn fariseo. Sandado chahn man, policia man ne, nda se espada man, linterna man. Cuahn che a nda nino sahn chahn ne, ⁴nducote a devano Dihvo vo nducuah che va che cuahno co ye ne, quenda ye van ihyan apóstol yahn ye ne, tumerune ye sahn:

—¿Duh rinuhn nchuhn ne?

⁵Ndahconan sahn chahn, ne rahn se ri se ihyan:

—Jesús yahn yan Nazaret, rinuhn nuhn.

Rahn ye ri ye sahn:

—A u che rahn nduco nchuhn.

Judas, sahn min che ndihcue ndeh se Dihvo vo ne, min quenun se van sahn chahn. ⁶Cuahn che rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn che a ihyan min che rinuhn se ne, chica dama nducoyaca se, ne chera se nde ndiyahn. ⁷Tuhme ndaco-nan tumerune Dihvo vo sahn:

—¿Duh rinuhn nchuhn ne?

Rahn se ri se ihyan:

—Jesús yahn yan Nazaret rinuhn nuhn.

⁸Rahn ye ri ye sahn:

—A rahn ri nchuhn te a u che rahn nduco ne. Nducote u che rinuhn ne ne, cuahnecon ne che nahn ihyan chuhn.

⁹Tihça chi çava che conahn nduhça che rahn man Dihvo vo tuhça: “Ihyan che tendahn Dendiohs Chida çava che conduco ye u ne, hua chinda nde ama ye.” ¹⁰Simón Pedro ne, nda ye ama espada. Ndetenda ye, ne chahn ye ama sahn deçahya yahn chidocuyan che tahque ndinan che duche se Malco, ne chaconda ye revan se lado tah cuaco se.

¹¹Ate rahn Dihvo vo ri ye Pedro:

—Cuentihyen ndah espada tih chete vaco. Va che chuhrin nducuah che a ndihco çade Dendiohs Chida.

Quenda se Dihvo vo Jesucristo nan chidocuyan che tahque ndinan

¹²Sandado chahn nduco sahn ndinan yahn se man, sahn policia yahn yaco man ne, chi ihyo se Dihvo vo, din se preso ihyan. ¹³Quenda se ihyan ndevaco Anás, inchahn ndico Caifás, chidocuyan che tahque ndinan ye nduyo min. ¹⁴Caifás ne, a ihyan min che rahn ye ri ye sahn ndinan yahn nación yahn Israel, che tahque ndahça che ama no ihyan coh ye çava nducoyaca ihyan nación yahn ye.

Pedro ne, rahn ye te hua rendihche ye Dihvo vo Jesucristo

¹⁵Simón Pedro nduco tama ihyan apóstol ne, cuahn ye diyahn diyahn cuahn nan cuahn Dihvo vo. Ihyan apóstol che tama me ne, a rendihche chidocuyan ndinan me ihyan, ne chemin che chi chenda ye ura che nda Dihvo vo, quenun ye nan che ri chevah vaco chidocuyan ndinan me. ¹⁶Ate Pedro ne, chandi ye cuahn chevah me. Tuhme quenda ye ihyan apóstol che tama me, ne

yahve ye tahn che redin cudado chende-
vah me, ne quenda ye Pedro cuahn chete
me. ¹⁷ Tahn che redin cudado chende-
vah me ne, tumerume te Pedro:

—¿A ndiyu nduco di rindoque ihyan
cah ne?

Ndahconan Pedro ne, rahn ye ri ye
tahn:

—Hua. Hua rinducó ihyan.

¹⁸ Nducote ama iche vino min ne, sahn
decahya yahn chidocuyan man, sahn
policia man, ndihco se ama vacoyahn, ne
vatendi se recah ihno se sahn. Namin Pe-
dro ne, nduco ye sahn chahn, nti ye chi-
hto vacoyahn me, recah ihno ye ihyan.

**Chihnde cade yahn Dihvo vo
Jesucristo nan chidocuyan
che tahque ndinan**

¹⁹ Chicarune chidocuyan che tahque
ndinan me Dihvo vo, duh nduh ihyan
che rinduco ye ihyan man, deh che
ricuahn ye man. ²⁰ Rahn Dihvo vo ri ye
chidocuyan me:

—U ne, cuahn dama chicuahn van
nducoyaca ihyan, chete yaco chahte
man, yaco cahya man, nan che rendo
dama nducoyaca ihyan naci6n yahn Is-
rael. Dehve chicuahn cuahn man cuahn
ndeh. ²¹ Ndotenan che u cacarune ne ne,
cuicarune ne ihyan che chicuahn. Ihyan
chahn cahma ye co ye ndih deh che
chicuahn ihyan.

²² Cuahn che tihca rahn Dihvo ne,
chahn ama sahn policia yahn yaco va-
conan ye, ne rahn se ri se ihyan:

—¿Dehco che tihca ndahconen yahn
chidocuyan ndinan?

²³ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Ndete che hua tihca che rahn ne,
cahme ti quenan che hua ndahca rahn.
Ate ndete che ndahca rahn ne, hua ndah-
ca din che chehn u.

²⁴ Tuhme ndedechuh Anás Dihvo vo,
nchiche ihyo ye, tah Caifás, chidocuyan
che tahque ndinan.

**Ndaconan rahn Pedro che hua
rendihche ye Dihvo vo Jesucristo**

²⁵ Numanahn min ne, nti Pedro re-
cah ihno ye ihyan chihto vacoyahn, ne
tumerune sahn che chenun min ihyan:

—¿A ndiyu nduco di rindoque ihyan
cah ne?

Ndahconan Pedro yahn se:

—Hua. Hua rinducó ihyan.

²⁶ Tuhme ama sahn decahya yahn chi-
docuyan che tahque ndinan, sahn vih
sahn che chacondah Pedro revan me ne,
rahn se ri se Pedro:

—¿Taca hua?, te u ne, ndihcheró di
nduco ye min van yahn ndata me.

²⁷ Ndaconan rahn Pedro che hua
rendihche ye Dihvo vo, ne ura min cah
tuh.

**Quenda se Dihvo vo
Jesucristo nan Pilato**

²⁸ Tuhme quenda sahn ndinan chahn
Dihvo vo, chica se vaco Caifás, ne nda se
nduco ye nan palacio yahn gobernador.
Ura min ne, a chi dave. Sahn chahn ne,
hua chenda se chete palacio me, te rahco
se te cahnda yahn se, ne hua co conduco
se, ro yudo me. ²⁹ Nducote hua chenda
se ne, quendah Pilato, ne tumerune se
sahn:

—¿Deh yahn che rica nunde nchuhn
yahn ihyan cuh ne?

³⁰ Ndahconan sahn chahn, ne rahn se:
—A che a duhtuno ihyan sahn tih, ne
chemin che checu nuhn sahn tah ne.

³¹ Tuhme rahn Pilato ri se sahn chahn:
—Cuiquenda nchuhn ihyan,
cotechecade man ne yahn ye nduhca
che rihquentiyon ley yahn ne.

Ndahconan sahn chahn, ne rahn se:

—Ate nuhn ihyan naci6n yahn Israel
ne, metah vederihquentiyon yahn nuhn
cava che cahno nuhn ihyan.

³² Nduco tihca ne, canan chinahn che
rahn Dihvo vo nduhca che va che cahno

se ihyān. ³³Ndaconan ndonda Pilato chete palacio, ne cah se Dihvo vo, tumerune se ihyān:

—¿A ndih che Rey yahn ihyān naci3n yahn Israel ne?

³⁴Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—¿A che rendedecadine man che tihca retumerone, o a ihyān rahn ye ri ye di ne?

³⁵Ndahconan Pilato, ne rahn se:

—U ne, ndiyu ihyān naci3n yahn Israel u. Sahn naci3n yahn ne man, chidocuyan ndinan man, checu se ndih tahn. ¿Deh din ne ne?

³⁶Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Ndiyu iyehanse cuh che rihquentiy3n. Chemin che ihyān che rinduco ye u ne, hua cuhn ye cava che ndedevahn ye u tahn sahn sih.

³⁷Rahn Pilato ri se ihyān:

—¿A Rey ndih tuhme ne?

Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Rey u, nduhca che rahn. U ne, nda iyehanse cuh, chihndeyan, cava che cuahndud3 ndudo cuaco. Nducoyaca ihyān che renevahnecun ye ndudo cuaco ne, rihcovan ye che rahndud3.

³⁸Rahn Pilato ri se ihyān:

—¿Deh ndudo cuaco che tihca rahn ne yahn ne?

Chihco cade se che cahno se Dihvo vo Jesucristo

Chihno rahn Pilato chemin ne, quenda se tama yune, ne rahn se ri se sahn ndinan chahn:

—Ihyān cuh ne, nde ama nunde yahn ye metah. ³⁹Nchuhn ne, va costumbre yahn ne che ntaht3 adecoduhno preso che nahn ne vihco ro yudo. ¿A nahn ne che ntaht3 ihyān cuh che Rey yahn ne ne?

⁴⁰Tuhme ndaconan cah sahn chahn:

—¿Sahn tih ne, hua! ¡Cuentahte ne Barrabás!

Me Barrabás ne, ama sahn duco.

19 Tuhme chihquentiyon Pilato che chahn sandado Dihvo vo. ²Sandado chahn ne, dendah se ama corona yan, tihyon se tin Dihvo vo, ne tihyon se ama tino morado ihyān, nduhca tino che rahtenun rey. ³Chihno min ne, ndo dama se nan ye, ne redin ca se che rendeva se yavenan ye. Rah se:

—¡Ndeva vo yavenan Rey yahn ihyān naci3n yahn Israel!

Namin chahn se vaconan ye.

⁴Quenda tun Pilato, ne rahn se ri se sahn ndinan chahn:

—Condihche nchuhn. Ndetendahn ihyān meniyon cava che codevano ne te metah nde ama nunde yahn ye.

⁵Quenda Dihvo vo, quenun tin ye corona yan me man, quenun ye tino morado me man. Tuhme rahn Pilato ri se sahn chahn:

—¡Nga ye! ¡Condihchero nchuhn ihyān!

⁶Cuahn che ndihchero chidocuyan ndinan chahn man, sahn policia man, Dihvo vo ne, numacuahn vedetan cah se:

—¡Cuaconahn yah ne sahn! ¡Cuaconahn yah ne sahn!

Rahn Pilato ri se sahn:

—Cuiquenda man nchuhn ihyān, cuaconahn yah ne ihyān, te u ne, a techecad3 yahn ye, ne a devan3 te metah nde ama nunde yahn ye.

⁷Ndahconan sahn chahn, ne rahn se ri se Pilato:

—Sahn tih ne, va che coh se, te tihca rihquentiyon ley yahn nuhn yahn che rahn se che Daya Dendiohs sahn.

⁸Cuahn chihnevan Pilato che tihca rahn sahn chahn ne, nde tahque dihya se chi. ⁹Ndaconan ndonda se chete palacio yahn se, ne tumerune se Dihvo vo:

—¿Ti yan vaco ne ne?

Ate Dihvo vo ne, nde hua ndahconan ye yahn se.

¹⁰Tuhme rahn se ri se ihyān:

—¿Dehco che hua rendahconan ne yáhn? ¿A hua devano ne te va vederihquentiyon yáhn? Co ndahcó libre ndih ndete che náhn. Namin co cahcantiyón che conan yah ne.

¹¹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahñ ye ri ye sahn:

—Nde ama vederihquentiyon, hua co conan come nán, ndete che Dendiohs hua te ye di. Chemin che sahn che checu se u tah ne, tahque chendihco se nunde che co di.

¹² A nde ura min rinuhn ino Pilato ta-ca co ndahco se libre Dihvo vo, ate sahn ndinan chahn ne, cah se yahn se:

—Ndete che ndahco ne libre sahn tih ne, ¡hua amigo yahn ne emperador ndih!, te adecoduhno ihyan che nahn co ye rey ne, redin vahche ye yahn ye.

¹³ Cuahn che chihnevan Pilato che tih-ca rahñ sahn chahn ne, chihquentiyon se che ndiquendah Dihvo vo, ne chihnde se nan che retechecade se, nan che duche Gabata che devaco hebreo, che conahn tuhca: “Nan Che Chenun Tu.” ¹⁴ Ura min ne, ri tenduh nan mahñ yahn, ne a tama ro me che ro yudo. Tuhme rahñ Pilato ri se sahn ndinan chahn:

—¡Nga Rey yahn nchuhn!

¹⁵ Ate sahn chahn ne, rah se:

—¡Cuedecuihno ne sahn! ¡Cuedecuihno ne sahn! ¡Cuaconahn yah ne sahn!

Rahñ Pilato ri se sahn chahn:

—¿Taca che cuaconahn yahñ Rey yahn ne?

Ate sahn chicocuyan ndinan chahn ne, ndahconan se, ne rahñ se ri se Pilato:

—Nuhn ne, atenan emperador che rey yahn nuhn.

¹⁶ Nduco ndudo che tihca rahñ se ne, ndahco Pilato Dihvo vo tah se cava che conan yah ye, ne quenda se ihyan.

Chaconahn yah se Dihvo vo Jesuchristo

¹⁷ Quenda se Dihvo vo, ne quenda ye cruz nan che va che conan yah ye, cuahn ye ama cuan nan che duche Cuete Ine Tin Tenahn, ne che devaco hebreo ne, duche Gólgota. ¹⁸ Min chaconahn yah se Dihvo vo dama nduco o se, ama se ama ama lado chihto nan ye. ¹⁹ Dirun Pilato ama letrero, ne chihquentiyon se che quenan tin cruz. Ndirun tuhca: “Ihyan cuh che Jesús yahn yan Nazaret, Rey yahn ihyan nación yahn Israel.” ²⁰ Ama yahñ sahn nación yahn Israel ndihchenan se che tihca ndirun, te nan che chaconahn yah se Dihvo vo ne, nino viyan me. Letrero me ne, ndirun devaco hebreo man, griego man, latín man.

²¹ Chidocuyan ndinan chahn ne, rahñ se ri se Pilato:

—Hua ndahca che dirun ne “Rey yahn ihyan nación yahn Israel.” Tahque ndah ne, codirun ne “Ihyan cuh ne, rahñ ye che man ye che Rey yahn ihyan nación yahn Israel.”

²² Ate Pilato ne, rahñ se ri se sahn:

—Che dirún ne, a tihca conan, ametah ndahcorún.

²³ Cuahn che a chihno chaconahn yah sandado chahn Dihvo vo ne, cahn mahñ se tino yahn ye van cun se. Namin chetah se cahteca tu yahn ye, ne nducote chemin ne, hua ntahyon te ndiya ne, ²⁴⁻²⁵ chemin che rahñ se nduco vih:

—Tahque ndah ne, hua ndeh vo, ne tendah vo suerte yuhn vo cava che cadino vo cha uvo che quendah yuhn vo che co yuhn vo.

Tihca din se, ne chinahn nduhca che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Cahn mahñ se tino yáhn nduco vih, ne tendah se suerte cha sahn quendah yahn se che co yahn se tino tu yáhn.”

Chihto cruz nan che quenan yah Dihvo vo ne, nti chaco ye man, coh chaco ye

María, ndahta yahn Cleofas man, María yahn yan Magdala man. ²⁶ Cuahn che ndihchero Dihvo vo chaco ye man, ama ihyan apóstol, ihyan min che ama din yahino ye man, che vatendi ye min ne, rahn ye ri ye chaco ye:

—Chacó, nga daya ne, nti se tan.

²⁷ Namin rahn ye ri ye ihyan apóstol me:

—Nga cheque, nti ye tan.

Nde ro min ndeva ihyan apóstol min chaco Dihvo vo ndevaco ye.

Chih Dihvo vo Jesucristo

²⁸ Chihno min ne, nducote a devano Dihvo vo che a chinahn nducuahn ne, cava che conan conahn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs ne, rahn ye:

—Yaca rí.

²⁹ Va ama jarro min ndito vino. Tuhme chaconahn sahn chahn ama esponja tin ama nduco che duche hisopo, ne decahn da se esponja me nduco vino me, chaconahn se chende Dihvo vo. ³⁰ Tihve ye vino me, ne rahn ye:

—Man ne, a chinahn nducuahn.

Tuhme chendih ye, ne chih ye.

Ama sandado ne, terun se lanza ticua Dihvo vo Jesucristo

³¹ A tama ro me che vihco ro yudo, ne chemin che hua nahn chidocuyan ndinan chahn che cuahtendihco tenahn nan cruz ro che rahtetuhno ihyan, te ama yudo ro min. Chemin che chica se Pilato che dechuh se sandado che cah se, ndeh se ine dihma ihyan che chenan yah chahn, ne ndedevah se ihyan. ³² Tuhme tahve Pilato sandado, chahn se, ndeh se ine dihma ama sahn che quenan yah chih to nan Dihvo vo. Chihno min ne, ndeh se ine dihma sahn che tama me.

³³ Me cuahn che chahn nda se nan che quenan yah Dihvo vo ne, ndihchero se

che a ndih ye. Chemin che ametah ndeh se ine dihma ye.

³⁴ Ate nde nduco nduh ne, cah ama sandado lanza ticua ye nino van chete ye, ne quendah yun man, nune man. ³⁵ U che dirun caca cuh ne, cuaco ndudo che dirun, te man ndihcheró che tihca chi. Dirun yahn cava che namin nchuhn ne, cotahno ne. ³⁶ Tihca chahno chi Dihvo vo cava che conahn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Hua ndeh se nde ama ine yahn ye.” ³⁷ Namin chinahn nduhca che a ndirun tama cuan nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Cuah-tendi se, ndihchero se ihyan che cah se lanza.”

Quenun Dihvo vo Jesucristo chete yayan

³⁸ Chihno min ne, ama ihyan yan Arimatea che duche ye José, che chitahno ye Dihvo vo cuahn ndeh yahn che vah ye chidocuyan ndinan chahn ne, chica ye Pilato cava che cah yune se che ndedevah ye Dihvo vo, quenda ye ihyan, cuhche ye ihyan. Cah yune Pilato, ne chahn José quenda ye Dihvo vo. ³⁹ Nicodemo, ihyan min che chahn ye vino chendihchero ye Dihvo vo ne, namin chahn ye nduco José, ne quenda ye ndico ndiche kilo nunedan che ndindah nduco mirra man, aloes man. ⁴⁰ Ndedevah ihyan chahn Dihvo vo, ne chacotahme ye nunedan me tino, chahcotuma ye Dihvo vo nduhca costumbre yahn ihyan nación yahn Israel che richche ye tenahn. ⁴¹ Nino nan che nahn yah se Dihvo vo ne, va ama cuan nan che va yahn ndata. Min va ama yayan ra nan che nde ama tenahn metah conun ye. ⁴² Min chaconuhn ihyan chahn Dihvo vo yahn che nino ri, te a cuanan ro che rahtetuhno ihyan.

**Ntuche Dihvo vo
Jesucristo van tenahn**

20 Ro che ndeva ndate ne, chahn María yahn van Magdala vateyan dahca, nan yayan nan che quenun Dihvo vo, ne cuahn che nda ye ne, a ndavi tu chahno che ndechendih chende yayan me. ²Tuhme conahn ye rano ye nan che quenun Simón Pedro nduco tama ihyan apóstol, ihyan min che ama din yahino Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn: —Ndetendah ihyan Dihvo vo chete yayan, ne hua devano nuhn ti quenda ye ihyan.

³Ndetahno cuahn Pedro nduco ihyan apóstol che tama me nan yayan. ⁴Ama rano nduh che o ye cuahn ye, ate ihyan che tama me ne, tahque dito chano ye che co Pedro, ne tahque menan ca nda ye nan yayan me. ⁵Ndihchenun ye chete yayan me, ne ndihchero ye tino che chahcotuma ihyan Dihvo vo che chetave min, ate hua chenda ye. ⁶Numanahn min ne, nda Simón Pedro, ne chenda ye chete yayan me. Namin ndihchero ye tino chahn che chetave min. ⁷Avane ne, tino che chacotuma tin Dihvo vo ne, ndechetive, quendite ama lado. ⁸Tuhme chenda ihyan apóstol che tama me chete yayan, ne ndihchero ye nduhca che chi, ne chitahno ye. ⁹Ro min ne, metah conahn ihyan chahn che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs nduhca che va che ntuche Dihvo vo van tenahn. ¹⁰Chihno min ne, ndaconan ihyan apóstol chahn nan che chenun ye.

**Dihvo vo Jesucristo ne, chihnde ro
ye nan María yahn van Magdala**

¹¹Numanahn min ne, ndaconan María, ne chihnde ye chihto yayan me, raco ye. Ura che raco ye ne, ndihchenun ye chete yayan me, ¹²ne ndihchero ye o ángel chenun ye tino cua, vate ye nan che chacondihte ihyan Dihvo vo. Ama

ye cuahn nan che chi nihno tin Dihvo vo, ne tama ye ne, cuahn ndiya cah ye. ¹³Tumerune ángel chahn ihyan:

—¿Deh cuande che reque ne?

Ndahconan María, ne rahn ye ri ye ángel chahn:

—Racó yahn che quenda ihyan Dihvé, ne hua devanó ti chengu ye ihyan.

¹⁴Cade chihno rahn ye chemin cuahn che ndaconan ye, ne ndihchero ye Dihvo vo che nti ye min, ate hua devano ye che ihyan min. ¹⁵Tuhme tumerune Dihvo vo ihyan, ne rahn ye:

—¿Deh cuande che reque ne? ¿Duh ri-nohn ne?

María ne, rahco ye te co sahn che redin cudado yahn ndata me, ne rahn ye:

—Ndete che ndih quenda ne Dihvé ne, cahma ne co ne u ti chengu ne ihyan, cava che cahñ quenguá ihyan.

¹⁶Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—¡María!

Ndaconan María, ne rahn ye devaco yahn ye, hebreo, ri ye Dihvo vo:

—¡Raboni! —che nahn cahma Ihyan Ricuahn.

¹⁷Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Hua nahn tah u, te metah nahn nan va Chidá. Tahque ndah ne, cuehn ngo ihyan apóstol yahn che nahn nan va Chidá, ihyan min che Chida nchuhñ man, Dendiohs yahn man, Dendiohs yahn ne man.

¹⁸Tuhme chahn María chego ye ihyan apóstol chahn che ndihchero ye Dihvo vo man, nduhca che rahn ye ri ye ihyan man.

**Chihnde ro Dihvo vo Jesucristo
nan ihyan apóstol yahn ye**

¹⁹A ro min no cuahn che a chi man ne, ndi dama ihyan apóstol chahn, ne nenecahde ye vah nan che chenun ye yahn che vah ye sahn ndinan yahn ihyan nación yahn Israel. Ura min ne, adenan

chenda Dihvo vo vah, chandi ye mendahn, ne rahn ye:

—Dendiohs din yahino ye nchuhn. Hua dehve rahco ne.

²⁰ Chihno rahn Dihvo vo chemin ne, nahme ye tah ye nan che nchuh clavo man, ticua ye man, ihyan chahn, ne ama chi yeno ye ndihchero ye ihyan. ²¹ Ndaconan rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Dendiohs din yahino ye nchuhn. Hua dehve rahco ne.

Namin rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nduhca che dechuh Chidá u ne, namin dechuh nchuhn.

²² Tuhme tivenan ye ihyan chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn. ²³ Ndete che nchahco ne nunde yahn adecoduhno ihyan ne, a ndaca ye vederenchahco. Me ndete che hua ne, a hua ndaca ye.

**Tomás ne, chitahno ye che ntuche
Dihvo vo Jesucristo cuahn che
ndihchero man ye ihyan**

²⁴ Ama ihyan apóstol chahn che duche ye Tomás, ihyan min che ntahco ihyan che duche ye “Cuahche” ne, metah ye ro che nda Dihvo vo. ²⁵ Cuahn che nta ye ne, rahn ihyan chenahn chahn ri ye ihyan:

—A ntuche Dihvo vo. A ndihchero nuhn ihyan.

Ata rahn Tomás ri ye ihyan chahn:

—Atenan che terún ndutitah yahvetah ye nan che nchuh clavo man, ticua ye nan che nchuh lanza man, tuhme cotahnó che a ntuche ye.

²⁶ Chihno nine ro ne, nto dama tun ihyan apóstol chahn chete ama vah, ne ro min ne, nduco Tomás quenun ye min. Andahre ntude chendevah ne, chenda Dihvo vo chandi ye mendahn, ne rahn ye:

—Dendiohs din yahino ye nchuhn. Hua dehve rahco ne.

²⁷ Tuhme rahn ye ri ye Tomás:

—Condihchero yahvetah, ne cueteron ndutitah. Namin cueteron ndutitah ticuá. Cuitehne, che a ntuché. Hua o ndedecadine.

²⁸ Tuhme rahn Tomás ri ye Dihvo vo:

—¡Ndih che Dihvé man, Dendiohs yahn man!

²⁹ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Tomás, man ne, ritehne yahn che ndihchero u. Ndah ro yahn ihyan che andahre hua rendihchero ye u, ate ritahno ye u.

**Chirun caca cuh cava che cotahno
ihyan Dihvo vo Jesucristo**

³⁰ Dihvo vo Jesucristo ne, ama ndeh nan ca vederihno din ye nan ihyan apóstol yahn ye che hua ndirun nan caca cuh.

³¹ Me nducuahn che ndirun ne, cava che cotahno nchuhn che Dihvo vo Jesucristo ne, a ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense man, a ihyan min che Daya Dendiohs man, ne nduco che cotahno ne ihyan ne, ndevahn ne, cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro.

**Dihvo vo Jesucristo ne, nda ye nan
chenun ndache ihyan apóstol yahn ye**

21 Chihno min ne, nda Dihvo vo nan che chenun ihyan apóstol yahn ye, chihto vine yahn Galilea nino yan Tiberias. Tuhca chi: ² Nto dama ihyan apóstol chahn, Simón Pedro man, Tomás, ihyan min che ntahco ihyan che duche ye “Cuahche” man, Natanael yahn yan Caná, estado yahn Galilea man, nduh che o sahn daya Zebedéo man, nduco te o ihyan apóstol man. ³ Rahn Simón Pedro ri ye ihyan chahn:

—Cáhn cotah yahca.

Rahn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Namin nuhn ne, cahn nuhn nduco ne.

Tuhme cuahn ye, ne chahtenun ye ama barco che va nan vine me, ate numa yan min ne, nde ama yahca hua chetah ye. ⁴ Cuahn che a cochi ri dave ne, nda Dihvo vo chihto vine me, ate ihyan apóstol chahn ne, hua nchanan ye che ihyan min. ⁵ Tuhme rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn sahn cahya, ¿a hua ndaca ne nde ama yahca ne?

Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nde ama te hua ndaca nuhn.

⁶ Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cotihyon nchuhn yana yahn ne lado tah cuaco barco, ne ndaca ne ite.

Tihca din ihyan chahn, ne cuahn che ndetendah ye yana me ne, nde hua richa ye che ama ndito yahca. ⁷ Tuhme ama ihyan apóstol, ihyan min che ama din yahino Dihvo vo ihyan ne, rahn ye ri ye Pedro:

—¡A Dihvo vo che nda ye tan!

Ndetahno che chihnevan Simón Pedro yahn Dihvo vo ne, ndonun ye tino menan yahn ye, ne ca nun ye van nune che cahh ye nan che va ye. ⁸ Nan chenun ihyan apóstol chenhahn chahn nduco chihto vine ne, ri tenduh ama ciento metro. Chichahca ye barco me nde min, chihnda ye yana me, ndito yahca. ⁹ Cuahn che ndiquendah ye chete barco me ne, ndihchero ye che va ama vacoyahn, ama chenun nducoyahn, ne quendudo ama yahca nan nducoyahn me, riyuche te. Namin va pan. ¹⁰ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Te nchuhn neve yahca che cade chetah ne.

¹¹ Chenda Simón Pedro chete barco me, ne chihnda ye yana me, ndetendah ye van nune. Chenun deman yahca rahte, ri ama ciento quenán o raco ndiche ino te. Andahre ama yahn te, ate hua chendan yana me. ¹² Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cochi nchuhn, cahdino ne.

Ihyan apóstol chahn ne, a devano ye che Dihvo vo, ne chemin che nde hua chihquino ye tumerune ye ihyan duh ihyan ye. ¹³ Chahn nda Dihvo vo, ne chetah ye pan me man, yahca me man, ne cah ye, cheh ihyan chahn.

¹⁴ A ro min chi ino yune che chendi-hchero Dihvo vo ihyan apóstol yahn ye cuahn che a ntuche ye van tenahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye Simón Pedro

¹⁵ Cuahn che a chihno cahdino ihyan chahn ne, tumerune Dihvo vo Pedro:

—Simón, daya Jonás, ¿a tahque yahine u che co ihyan chuhn ne?

Ndahconan Simón Pedro yahn ye:

—Taca hua, Dihvé. Yahinó ndih. A man ne devano ne.

Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Tuhme ne, codin cudado ihyan yahn.

¹⁶ Ndaconan tumerune ye ihyan, chi o yune:

—Simón, daya Jonás, ¿a yahine u ne?

Ndahconan Pedro yahn ye:

—Taca hua, Dihvé. Yahinó ndih. A man ne devano ne.

Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Tuhme ne, codin cudado ihyan yahn.

¹⁷ Ndaconan tumerune ye ihyan, chi ino yune:

—Simón, daya Jonás, ¿a yahine u ne?

Nducote a nde ino yune che tumerune ye Pedro ndete che a yahino ye ihyan ne, chi ndache ye, ne rahn ye:

—Dihvé, a man ne devano ne nducuahh. A devano ne che yahinó ndih.

Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Tuhme ne, codin cudado ihyan yahn. ¹⁸ Cuaco rahn ri di te cuahn che decahya di ne, rendonon man tino yehn, ne rehn ti che nahn cahn. Ate cuahn che a co ndico di ne, ntah reche, ne tama ca

ihyan ntihyon ye tino yehn di, ne quenda ye di nan che hua nahn cahn.

¹⁹ Che tihca rahn Dihvo vo ri ye Pedro ne, conahn nduhca che va che cahco mendahn ye ihyan nan ntiyon yahn Dendiohs, cahno se ihyan. Tuhme rahn Dihvo vo ri ye Pedro:

—¡Cuindoque u!

²⁰ Ura che cuahn ye ne, ndaconan Pedro, ne ndihchero ye che cuahn nduco ihyan apóstol min che ama din yahino Dihvo vo, ihyan min che dama chihnde ye nduco Dihvo vo cuahn che cheh vino ye me, ne tumerune ye duh che ndihcue ndeh ihyan. ²¹ Tuhme tumerune Pedro Dihvo vo:

—Dihvé, me ihyan tih ne, ¿deh co yahn ye ne?

²² Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ndete che u náhn che conan ye iyehnse nde ro che ndaconan chí ne, di ne, hua cuande yehn chemin. Cuindoque u.

²³ Chemin che chihnde ndudo van dihno vo che ihyan apóstol min ne, hua nda ro che coh ye. Ate Dihvo vo ne, ndiyu che rahn ye che hua coh ihyan min, te rahn ye te ndete che nahn ye che conan ihyan min nde ro che chi tun ye ne, hua cuande yahn Pedro chemin.

²⁴ A ihyan apóstol min che dirun ye caça cuh, ne a devano vo che nducuahn che dirun ye ne, cuaco.

²⁵ Ama ndeh nan ca dehtenduh che din Dihvo vo Jesucristo. Ndete che corun queri ama nan dehtenduh che din ye ne, rahcó te cuto libro numachahte iyehnse, nde hua tuno nan che conun. Tihca chi.

NTIYON CHE DIN IHYAN APOSTOL

Nda Vaco Ndah yahn Dendiohs nduhca che a necah ye ndudo yahn ye

1 Ndiñ Teófilo che yahinó ndiñ, ñañ caça che dendáh menañ ne, a dirún ama ndeh ñañ dehtenduh che din Dihvo vo Jesucristo ñañ, che chicuahn ye ñañ, ²nde nda ro che conahn ye vahchetero. Cuahn che ametah ñaññ ye vahchetero ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, cañ ye ntiyon che va che din ihyan apóstol yahn ye che a tendah nun ye. ³Adivé che chihno se Dihvo vo ne, ntuche ye, ne ñañ ye nda ye ndeh yune, chinduco ye ihyan chahn chete che o raco ro. Nduco chemin ne, chenahn ihyan chahn te cuaco che quenduche ye, ne cañ cuande ye ihyan chahn yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. ⁴Cuahn che nduco ca ye ihyan apóstol chahn ne, ñaññ ye ri ye ihyan:

—Hua ndaca nchuhn ñaññ Jerusalén. Conan rino ne nde nda ro che conahn che ndihco cade Dendiohs Chida che co Vaco Ndah yahn ye. A yahn chemin che renté nduco ne nde ro menañ. ⁵Cuaco te Juan ne, chehdenune ye ihyan, ate nchuhn ne, cuihno neve ro ne, conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn.

Conahn Dihvo vo Jesucristo vahchetero

⁶Tahn min cuahn che ndidama ihyan chahn ne, tumerune ye Dihvo vo:

—Dihve nuhn, ¿a ñañ ro cuh che ndahco cade ne che cahcantiyon ñaññ nación yahn Israel ne?

⁷Ndahconan ye, ne ñaññ ye ri ye ihyan chahn:

—Hua cuande yahn nchuhn che cadino ne deh ro, o deh ura che conahn

che ñaññ Dendiohs Chida a ndihco cade ye. ⁸Ate chu che cuande yahn ne. Cuahn che co Vaco Ndah yahn Dendiohs, conun nchuhn ne, conan cuma ne vederihquentiyon. Tuhme cuacotuhn ne ndudo yahn ñaññ Jerusalén ñaññ, numacuahn estado yahn Judea ñaññ, nación yahn Samaria ñaññ, nde numachahte iyehñse.

⁹Chihno ñaññ Dihvo vo chemin ne, nahn min che rendihchero ihyan chahn ne, conda ye vahchetero. Tuhme quendihco ama ñaññ, ne chehñaññ ihyan chahn ihyan. ¹⁰Numanahn che vatendi ca ye, rihno ye che conda Dihvo vo ñaññ ro ne, adenaññ nda o ángel, chenun ye tino cua. ¹¹Ñañññ ye ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn, ñaññ Galilea, ¿dehco che rihno cuahn ñaññ ro ne? Ñañññ Dihvo vo che ndaca ye ñañññ nchuhn, din Dendiohs che conahn ye vahchetero ne, nduhca che ndihchero ne che conahn ye, tihca ndaconan chi tun ye.

Tendahnun ye Matías cava che co ye apóstol, conan ye menun Judas

¹²Chihno min ne, ndaca ihyan chahn min ñaññ che duche Cuete Olivo, ne conahn ye ñañññ Jerusalén. Nino yune min, nuhneva che nihnde cade ñañññ ley yahn Dendiohs che co caça ihyan ro che rahte tuhno ye. ¹³Cuahn che ñañññ ihyan chahn viñaññ me ne, chenda ye ama vah, cocha ye ñañññ o cuahto, cuarto ñañññ che rahtenun ye. Ñaññññ ihyan chahn ne, nduco Pedro ñañññ, Jacobo ñañññ, Juan ñañññ, Andrés ñañññ, Felipe ñañññ, Tomás ñañññ, Bartolomé ñañññ, Mateo ñañññ, Jacobo, che daya Alfeo ñañññ, Simón Zelote ñañññ, Judas, che dihno Jacobo ñañññ. ¹⁴Ro ro ne, rendo dama nducoyaca ihyan chahn nduco dihno Dihvo vo ñañññ, chaco ye, María ñañññ, yahn ca ihyan ndahta ñañññ, revah ye.

¹⁵Ama ro min ne, chandi Pedro ñañññ ihyan che ritahno ye Dihvo vo, che ri

ye tenduh ama ciento quenan ndico, ne cahndudo ye:

¹⁶—Nchuhn dihnó, a va che conahn ndudo che din Vaco Ndah yahn Dendiohs che dirun David yahn Judas, che quendahnān se yahn sahn che din se preso Dihvo vo. ¹⁷Sahn min ne, chi cuande se van nuhn, din se ntiyon nduco nuhn. ¹⁸Tume che ndāca se yahn nunde yahn se ne, ca ama ndi yahn. Chihno min ne, chendāh se, denderen se, ne chendan se, chihno chetuhn rehte se ndiyahn. ¹⁹Cuahn che checadino ihyan yān Jerusalén yahn chemin ne, chaconahn ye che duche yahn min, Acéldama, devāco yahn ye, che nahn cahma Yahn Yahn Yun. ²⁰A ndirun nān libro yahn Salmo tuhca:

Cuhnde mān vāco se.

Nde ama ihyan hua conun ye min.

Namin a ndirun:

Conan tama ihyan menun se, ndondā tāh ye ntiyon che quenan cuma se.

²¹'Chemin che ama cha ihyan che namin chinduco ye Dihvo vo numacuahn ro che quechica ye, ²²nde ro che chehdenune Juan ihyan, nde ndā ro che din Dendiohs che conāhn ye vahchetero ne, va che co cuande ye van nuhn, cāva che cuācotuhn ye ndudo yahn che a ntuche Dihvo vo.

²³Ntihyon yān ihyan chahn o ihyan.

Ama ye ne, José Barsabás, che namin duche ye Justo, ne tama ye ne, Matías.

²⁴Tuhme covāh nducoyāca ye:

—Dihve nuhn, a ndih che rendiche ne chedave yahn nducoyāca ihyan. Conāhma ne nuhn cha ihyan che o chuhn, nahn ne ²⁵che co ye apóstol, conan ye menun Judas, din ye ntiyon che denda se, din nunde yahn se, te a cuahn se nān che redin yahn che conun se.

²⁶Tuhme din ihyan chahn sortear, ne quendāh yahn Matías che co ye apóstol, co cuande ye van ihyan che ndichiamā chahn.

Chiya Vaco Ndah yahn Dendiohs

2 Cuahn che ndā vihco Pentecostés ne, nto dama ihyan apóstol nduco nducoyāca ihyan chahn che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ²Adenān chahco chine nān ro nduhcā yuhne tān che ama rano, ne chito chete vah nān che chenun ye. ³Ndihchero ye che deca ro ruchiyāhn ro chetuhn, ne chiya tin queri ama ye. ⁴Tuhme quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nducoyāca ihyan chahn, din che rāhn ye tama te o nān devāco.

⁵Ama yahn ihyan ndāta yahn Israel che redinahn ye che nihnde cade nān ley yahn Dendiohs ne, chica ye numachahte iyehñse, ne chenan ye yān Jerusalén ro min. ⁶Cuahn che chihnevan ye che chine ne, ndo dama ye, ne ama rahn ino ye, te queri ama ye ne, chihnevan ye devāco yahn mān ye che rente ihyan che che-nun ye chete vah. ⁷Ama rahn ino ihyan chahn, ne rāhn ye van mān ye nduco vih:

—¿A ndiyu ihyan Galilea nducoyāca ihyan sih che tihcā rente ye? ⁸¿Tāca che rente ye devāco yahn queri ama vo che rente vo yān vāco vo? ⁹Van nducoyāco vo ne, nduco ihyan yāhn yahn Partia mān, Media mān, Elam mān, Mesopotamia mān, Judea mān, Capadocia mān, Ponto mān, Asia mān, ¹⁰Frigia mān, Panfilia mān, Egipto mān, Africa che nde tahque yahn ca va che co yān Cirene mān. Namin nduco ihyan yān Roma mān. Nāhn vo ne, ihyan nación yahn Israel, ne nāhn vo ne, ihyan tama nación che ritahno vo dama nduco ye. ¹¹Namin nduco ihyan yāhn yahn Creta mān, Arabia mān. Rahndudo ihyan sih ndudo yahn vederihno che redin Dendiohs, rihnevan queri ama vo devāco yahn mān vo.

¹²Ama rahn ino nducoyāca ye, ne tumerune vih ye:

—¿Deh conahn che tihcā ri ne?

¹³ Ate nahñ ihyan chahn ne, duche rino ye, ne rahñ ye:

—Coh ihyan sih, ne chemin che tihca redin ye.

Cahndudo Pedro

¹⁴ Tuhme necuandi Pedro nduco ihyan apóstol che ndichiamá chahn, ne cahndudo ye:

—Nchuhn, ihyan nación yahn Israel nduco nducoyaca ne che vate ne yan Jerusalén, cua cuande ne man, cuihcovan ndah ne che cahmá man.

¹⁵ Hua dehve coh nuhn nduhca che rahñ nchuhn, te meniyon ne, comañ rahco nun vatiyan. ¹⁶ Che rendihchero nchuhn ne, a yahn chemin che dirun ihyan profeta Joel tuhca:

¹⁷ Rahñ Dendiohs: “Cuahn che a nahn tuno ro che conahn che a ndihco cadé ne,

dechúh Vacó, cava che conun ihyan iyehñse.

Daya nchuhn ne, cuahndudo ye ndudo yáhn man,

ihyan decahya ne, ndihchero ye vederihno van yahnde yahn ye man,

ihyan ndico ne, cahno ye man.

¹⁸ Ro min ne, dechúh Vacó cava che conun ihyan che redin ye ntiyon yáhn, ne cuahndudo ye ndudo yáhn.

¹⁹ Nan ro man, ndiyáhn man, dñ vederihno, ne cuhnde ro yun man, yáhn man, yahme man.

²⁰ U che Dihve nducoyaca ihyan ne, cuahn che ametah nda ro che techacadé ne,

nan yahñ ne, co man,

ne iyo ne, ndo nduhca yun.

Ro min ne, ro che ama yudo, ro che cahco ró che ama chahte vederihquentiyon yáhn.

²¹ Tuhme nducoyaca ihyan che cuah ye u che Dihve ye ne, ndedeváhn ihyan.”

²² Nchuhn, ihyan nación yahn Israel, cuihcovan ndah ne che cahmá: Dendiohs

ne, dechuh ye Jesús yahn yan Nazaret van nchuhn, ne man nchuhn devano cuaco ne, te numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, din ye vederihno, ndihchero ne. ²³ Cuahn che nda ye tah nchuhn ne, nduhca che a ndihco cade Dendiohs nde ro menan ne, din nchuhn preso ihyan, necah ne ihyan tah sahñ nunde. Nahn yah se ihyan, ne chihno se ihyan nduhca che nahn ne. ²⁴ Ate ndedetuhche Dendiohs ihyan, chehnevi ye ihyan tah vederih, te hua co che ndahco ndiya vederih ihyan. ²⁵ Hua co che conan ye tah vederih cuahn dama, te a yahn ye che dirun David tuhca:

Dihvé, cuahn dama rendihché ndih che nduco ne u.

Quenan ne lado tah cuacó, cava che hua dihya nun inó co.

²⁶ Chemin che chi yenó, ne ndevá yaveñan ne numacuahn vedeyeno.

Recáh vedechahtino chedave yáhn,

²⁷ te u che yahino ne ne, hua cahcomañ ne u van tenahn,

nde hua cuahñecun ne che conún chete yayan cuahn dama, cha u.

²⁸ Tihyon yune ne u nduhca che ndahca conán nan ne.

Ama yenó yahn che nduco ne u.

²⁹ Nchuhn dihnó, cuaco te chih indihthe yuhn vo David man, che chehche ye man, che va yayan yahn ye nde meniyon man. ³⁰ Ihyan min ne, profeta ye, ne numacuahn vedeyudo ne, cah Dendiohs ndudo yahn ye che van ndata yahn ye ne, quendah ihyan min che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehñse, nuhnde tah ye vederihquentiyon yahn ye. ³¹ David ne, anduhñeca ndete che ndihchero ye che ntuche ihyan min che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehñse, ne chemin che dirun ye che hua conun ihyan min van tenahn man, che hua cha ye man.

³² Man ne, Dendiohs ne, a ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo, ne nuhn ne, de-

vano cuāco nuhn yahn. ³³Nducote ndedetuhche Dendiohs Chida ihyān min numacuahn vederihquentiyon yahn ye mān, nducote dinahn ye ndudo che necāh ye che dechuh ye Vaco Ndah yahn ye mān ne, chemin che redin ihyān min vederihno che rendihchero nchuhn mān, rihnevan ne mān. ³⁴A yahn ihyān min che ndā ye vahchetero che dirun David tuhca, ndiyu yahn mān ye:

Dihve Dendiohs ne, rāhn ye ri ye Dihvé:
“Cuihnde muhn laḏo tāh cuācō,

³⁵numanahn che ndāhco ndiyá ihyān che hua ri rendihche ye di, ndeva ye yavenan.”

³⁶Nducote tihca ne, codevano cuāco nducoyaca ihyān nación yahn Israel te a Jesús, ihyān min che nahn yah nchuhn ne, ndāhco Dendiohs vederihquentiyon tāh ye che ndedevahn ye ihyān iyehñse mān, che co ye Dihve nducoyaca ihyān mān.

³⁷Cuahn che chihnevan ihyān chahn che tihca cahndudo Pedro ne, āma chi rān ye, ne tumerune ye Pedro nduco ihyān apóstol chenāhn chahn:

—Dihno nuhn, ¿deh va che din nuhn mān ne?

³⁸Ndahconan Pedro, ne rāhn ye ri ye ihyān:

—Querī āma nchuhn, cuento ino ne nunde yahn ne, ne cuah ne Dihvo vo Jesucristo, cuedenune ne, cava che nchahco Dendiohs nunde yahn ne, ne din ye che conun Vaco Ndah yahn ye nchuhn. ³⁹Tihca, te a necāh Dihvo vo Dendiohs ndudo min cava nducoyaca ihyān che tendāhnun ye, nchuhn mān, ḏaya ne mān, ndāta yahn ne mān.

⁴⁰Cuahn che chihno cahndudo Pedro ndudo cuh nduco ndeh nān ca ndudo che tuhchan ne, yahve ye ihyān chahn, ne rāhn ye:

—Cuendedevahn ne nchuhn vān ihyān nunde che vate ye mān ro cuh.

⁴¹Tuhme ihyān che nevahñecun ye ndudo yahn ye ne, chedenune ye, ne ro min ne, tenduh ino mil ihyān chitahno ye Dihvo vo, chinduco ye ihyān chahn. ⁴²Nducoyaca ye ne, riquendi ye che ricuahn ihyān apóstol chahn, ne rendo dama ye nduco vih mān, revāh ye mān, rendeh ye pān nduhca che chihquentiyon Dihvo vo mān.

Nduhca che redin ihyān che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁴³Āma rahn ino nducoyaca ihyān yān, te āma redin ihyān apóstol chahn vederihno. ⁴⁴Nducoyaca ihyān che ritahno ye Dihvo vo ne, āma no vederendecadino yahn ye nduco vih, ne rihco mendahn ye dehtenduh yahn ye cava nducoyaca ye. ⁴⁵Cuahn che va vederetāhn yahn combiero yahn ye ne, rendihcue ye yahn yahn ye mān, dehtenduh yahn ye mān, ne necāh ye tume me querī āma ihyān chahn tunoca va vederetāhn yahn ye. ⁴⁶Ro ro rendo dama ye yaco chahte, ne ndevaco ye ne, reh ye nduco vih, ne rendeh ye pān nduhca che chihquentiyon Dihvo vo. Chenan cuma ye vedeyeno mān, vedeneñcun mān. ⁴⁷Rendeva ye yavenān Dendiohs numacuahn vedeyeno, ne ndāhca chenān ye nān nducoyaca ihyān. Ro ro ne, rendedevahn Dihvo vo Dendiohs ihyān, rinduco ye ihyān chahn.

Ndoyahn āma sahn che neneva doh cañ se

3 Āma ro nān rahco ino a chino, ura che revāh ihyān ne, cuahn Pedro nduco Juān yaco chahte. ²Āma chende yaco me ne, duche Hermosa, ne āma sahn che neneva doh cañ se nde ro che chihñdeyān se ne, va se min. Ro ro riquenda ihyān sahn, ne min rihco ye sahn cava che caça se ihyān che rendā ye yaco che din ye vedevāhino nduco se. ³Cuahn che ndihchero se Pedro nduco

Juan che nda ye chende yaco me ne, chica se che din ye vedevahino nduco se. ⁴Ndihchero ihyan chahn sahn, ne rahn Pedro ri ye sahn:

—Condihchero nuhn.

⁵Sahn min ne, va yan se, rendihchero se ihyan, te rahco se te cah ye tume sahn.

⁶Ate rahn Pedro ri ye sahn:

—Metah diyahnguan yahn, nde hua ne diyahngua, ate co conan di. Nduco vederihquentiyon yahn Jesucristo yahn yan Nazaret, cuenecuen, ne cuique.

⁷Chetah Pedro tah cuaco se, ndedecuan ye sahn, ne ndetahn nuhnde cava dandocah se, ne ndo cuaco cah se.

⁸Tuhme nde tuno ca yaco se, canan rica se. Chenda se chete yaco nduco ihyan chahn, ra yaco se che yeno se man, rendeva se yavenan Dendiohs numacuahn vedeyeno man. ⁹Nducoyaca ihyan che chenun ye min ne, ndihche ye che rica se man, chihnevan ye che rendeva se yavenan Dendiohs man, ¹⁰ne ama rahn ino ye man, redihya ye ri man, yahn vederihno me, te a rendihche ye te a sahn min che rihnde se chende yaco Hermosa, rica se che din ihyan vedevahino nduco se.

Cahndudo Pedro man corredor che duche Salomón

¹¹Sahn che a ndoyahn me ne, nda ca se tah Pedro man, Juan man, chenun ye man corredor che duche Salomón. Nducote ama rahn ino ihyan che chenun ye chete yaco ne, aderano ye, ndo dama ye min. ¹²Cuahn che ndihchero Pedro che ama chito ihyan min ne, cahndudo ye:

—Nchuhn, ihyan naci6n yahn Israel, ¿dehco che ama rahn ino ne? ¿Dehco che ama rendihchero ne nuhn? ¿A rahco ne che nduco vederihquentiyon yahn man nuhn, o che ama ndah ihyan nuhn, din nuhn che ndoyahn sahgguh? ¹³Hua, te Dendiohs yahn indihche yuhn vo Abraham man, Isaac man, Jacob man ne, a

ihyan min che din ye vederihno cuh, cava che ndeva ye yavenan daya ye Jesucristo che necah nchuhn tah Pilato. Pilato ne, nahn ntahte ye ihyan, ate nchuhn ne, hua cahnecun ne. ¹⁴Ndotenan che caca nchuhn che ntahte ye ihyan min che ndah ye nan Dendiohs ne, chica ne che ntahte ye ama sahn rihno ihyan.

¹⁵Tihca chihno nchuhn ihyan min che quenan cuma ye vederihquentiyon che din ye che cuahtenan ihyan vahchetero numacuahn ro. Ate Dendiohs ne, ndedetuhche ye ihyan van tenahn, ne yahn chemin ne, nuhn devano cuaco nuhn.

¹⁶Nduco vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ndoyahn sahgguh che a ntihche nchuhn sahn, te chitahno se ihyan. Chitahno se ihyan, ne chemin che ndoyahn se nduhca che rendihchero ne.

¹⁷Nchuhn dihno, u devano te van vedetundo yahn ne nduco ihyan ndinan yahn ne, chihno ne Dihvo vo. ¹⁸Ate nde ro menan me ne, a ndihco cade Dendiohs che va che chuhrihn ihyan min yahn ye che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense. Yahn chemin ne, a dirun ihyan profeta, ne tihca chinahn.

¹⁹Man ne, cuento ino nchuhn nunde yahn ne man, cuah ne Dendiohs man, cava che nchahco ye yahn ne man, din ye che cuahte dihn chedave yahn ne man, necah yan ye chedave yahn ne man.

²⁰Va che dechuh tun ye Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va cade che chi ye, ndedevahn ye nchuhn. ²¹Ate man ro cuh ne, va che conan ca ye vahchetero nde nda ro che cuhno ndahco cade Dendiohs nducuahn, nduhca che cah ye ndudo yahn ye, dirun ihyan profeta ndah yahn ye a rahn me. ²²A chinahn nduhca che rahn Mois6s ri ye indihche yuhn vo tuhca: “Dihvo vo Dendiohs ne, tendah nun ye ama ihyan profeta van ndata yahn nchuhn nduhca che tendah nun ye u. Codinahn ne nducuahn che cahma ihyan min, ²³te nducoyaca ihyan che

hua dinahn ye che c̄ahma ye ne, conda ye v̄an ihyan naci3n yuhn vo.”

²⁴Nducoyaca ihyan profeta, nde Samuel, nde nducoyaca ye che chahte ye adiva ne, namin dirun ye yahn ro cuh. ²⁵A cava nchuhn che dirun ihyan chahn, ne che ndah yahn ne che nte cade Dendiohs nduco ihyan ndico yuhn vo nduhca che cah ye ndudo yahn ye Abraham tuhca: “Cava ihyan, ndata yehn, dfin che ndah nduco nducoyaca ihyan iyehmse.” ²⁶Cuahn che a ndedetuhche Dendiohs Daya ye ne, menan vih ca dechuh ye ihyan v̄an nchuhn, cava che din ye che ndah nduco ne, ne cahcoman ne nunde yahn ne.

Sahn intiyahn ne, din se preso Pedro man, Juan man

4 Nde ametah cuihno cuahndudo Pedro man, Juan man, cuahn che nda chidocuyan ndinan chahn man, sahn saduceo man, sahn ndinan yahn policia che redin se cudado yaco man. ²Yudo ri yahn sahn chahn yahn che Pedro nduco Juan ne, ricuahn ye ihyan yan che a ntuche Dihvo vo Jesucristo, ne chemin che va che ntuche tenahn. ³Tuhme quenda se ihyan chahn, chih se ihyan vacyoyahn nde tama ro me, te ura min ne, a chino. ⁴Ate yahn ihyan che chihnevan ye che ricuahn ihyan chahn ne, chitahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne ihyan chahn nduco ihyan che a chitahno ye Dihvo vo nde ro menan me ne, ri ye tenduh uhn mil che deman ihyan chahn.

⁵Tama ro me ne, min yan Jerusalen ndo dama nducoyaca sahn ndinan yahn naci3n yahn Israel man, sahn intiyahn man, sahn devano ley che dirun Moises man. ⁶Namin nduco Anas, chidocuyan che tahque ndinan man, Caifas man, Juan man, Alejandro man, nducoyaca ihyan che ndata yahn chidocuyan ndinan chahn man. ⁷Tuhme tahve sahn

chahn che ngua Pedro man, Juan man, chahtendi ye mendahn, ne chiquerune se ihyan:

—¿Duh te nchuhn vederihquentiyon che redin ne dehtenduh che tihchan ne?

⁸Tuhme numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, ndahconan Pedro, ne rahn ye ri ye sahn:

—Nchuhn, sahn ndinan man, sahn intiyahn yahn naci3n yuhn vo man, ⁹man che riquerune ne yahn vederihno che chinahn nduco sahguh che nenevadoh cah se man, taça chi che ndoyahn se man, ¹⁰cahma nuhn nan nchuhn cava che codevano nducoyaca ihyan naci3n yuhn vo. Sahnguh che nti se muhn nan nducoyaca nchuhn ne, a ntoyahn se nduco vederihquentiyon yahn Jesucristo yahn yan Nazaret. A ihyan min che nahn yah nchuhn, ate Dendiohs ne, ndedetuhche ye ihyan v̄an tenahn. ¹¹Nduhca sahn rahto vah che chacondah se tu che tahque cochihve yahn se ne, tihchan nchuhn, te hua nevahnevan ne ihyan min. ¹²Nde ama ihyan hua co ndedevahn ye uvo, te atenan ihyan min che va tah ye vederihquentiyon che ndedevahn ye ihyan iyehmse.

¹³Cuahn che ndihche sahn ndinan chahn che hua vah Pedro man, Juan man, che rente ye numa ino ye ne, nducote a devano se te ihyan chahn ne, ndata yahn ihyan chevah ihyan man, hua devano ye caca man ne, ama cuahn ino se, ne tumacadino se che chinduco ye Dihvo vo Jesucristo. ¹⁴Avane ne, sahn che ndoyahn me ne, min nti se nduco ihyan chahn. Chemin che nde nan che cahma sahn ndinan chahn metah. ¹⁵Tuhme chihquentiyon se che ndiquendah vah ihyan chahn, numanahn che nte cade se nduco vih. ¹⁶Rahn se:

—¿Deh din vo nduco sahn chuhn ne?, te nducoyaca ihyan che vate ye yan Jerusalen, a devano ye yahn vederihno me, ne hua co cahma vo che hua cuaco.

¹⁷Man ne, cava che hua quendi cotuhn ndudo yahn vederihno me ne, nahn dihyo vo sahn, ne ametah quendi se cahma se nduco nde ama ihyan yahn vederihquentiyon yahn Jesús min.

¹⁸Tuhme cah sahn ndinan chahn ihyan, ne chihquentiyon se che ametah quendi ye cacuahn ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo. ¹⁹Ate ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—Condedecadino man nchuhn. Nan Dendiohs ne, za ndahca che hua dinahn nuhn che rihquentiyon ye, cava che dinahn nuhn yahn ne ne? ²⁰Va che dinahn nuhn yahn Dendiohs, te yahn nducuah che ndihchero nuhn man, chihnevan nuhn man ne, va che cahma nuhn.

²¹Tuhme nahn dihya sahn ndinan chahn ihyan, ne ndedechuh se ihyan, conahn ye. Hua chihquino se din se castigo ihyan yahn che rendeva nducoyaca ihyan yan yavenan Dendiohs yahn vederihno che chinahn. ²²Sahn che chinahn vederihno nduco me, ndoyahn se ne, a ri se nchuh o raco nduyo.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, chica ye che cah Dendiohs vedechahtino ihyan

²³Pedro nduco Juan ne, cuahn che ndaca ye nan chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn chahn man ne, conahn ye nan che chenun combiero yahn ye, ne necah cuande ye ihyan nducuah che rahn se ri se ihyan. ²⁴Chihno necah cuande ye ihyan ne, covah nducoyaca ye tuhca:

—Dihve nuhn, Dendiohs, ndih che dendah ne nan ro man, iyehense man, nuniyahn man, nducuah che va man. ²⁵Numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ne ne, cah cuande ne ihyan yahn ne David, ne dirun ye tuhca: ¿Dehco che rendedecadino ihyan nación yahn Israel yahn dehtenduh che hua cochihve?

¿Dehco che renecuan ihyan nación chenahn, ri tan ye nduco Dendiohs?

²⁶Nducoyaca rey che vate ye iyehense ne, necuan ye,

ne nducoyaca ihyan che rihquentiyon ye ne, ndo dama ye,

cava che cuhma ye nduco Dihvo vo Dendiohs man, ihyan yahn ye che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense man.

²⁷Tihca chinahn, te muhn yan cuh ne, ndo dama Herodes man, Poncio Pilato man, sahn nación yahn Israel man, sahn nación chenahn man, cava che chihno se Daya Ndah yahn ne, Jesucristo, ihyan min che ndahco ne vederihquentiyon tah ye. ²⁸Nduco tihca che nun cah nducuah che a ndihco cade ne. ²⁹Dihve nuhn, man ne, condihche ne nduhca che renahn dihya sahn sih nuhn. Cuete ne vedechahtino nuhn cava che numa ino nuhn cuahndudo nuhn Ndudo yahn ne. ³⁰Numacuahn vederihquentiyon yahn ne ne, codin ne che ndoyahn ihyan cah man, che cuhnde ro vederihno man, che cuande yahn Daya Ndah yahn ne, Jesucristo.

³¹Cuahn che chihno covah ihyan chahn ne, nuhn yahn nan che chenun ye. Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, quenun nducoyaca ye, ne rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs numa ino ye.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, va mendahn dehtenduh yahn ye cava nducoyaca ye

³²Nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ama no vederendecadino yahn ye nduco vih. Nde ama ye ne, hua rihco vih ye dehtenduh yahn ye, te ndihco mendahn ye cava nducoyaca ye. ³³Numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs rahndudo ihyan apóstol chahn che ntuche Dihvo vo Jesucristo, ne ama rinan Dendiohs nducoy-

aca ihyan chahn, redin ye che chenan cuma ye vedeyahino nduco vih. ³⁴Nde ama ihyan chahn ne, hua rindanan dehtenduh che nahn ye, te ihyan che va yahn yahn ye man, o vah yahn ye man ne, rendihcue ye, ne riquenda ye tume me, ³⁵renehcah ye ihyan apóstol chahn cava che recah ihyan chahn queri ama ihyan tunoca vederetahn yahn ye. ³⁶Tihca din ama ihyan, yahn yahn Chipre, che duche ye José, ndata yahn chidocuyan Levita. Ihyan apóstol ne, chaonahn ye che duche ye Bernabé, che nahn cahma ihyan che renehcah yan ye chedave yahn ihyan. ³⁷Ihyan min ne, ndihcue ye ama yahn yahn ye, ne nehcah ye tume me ihyan apóstol chahn.

Nunde yahn Ananías nduco Safira

5 Ate hua tihca din ama sahn che duche se Ananías nduco ndahta yahn se Safira. Namin ndihcue se ama yahn yahn se, ²ne chihco vih se tah tume yahn. Quenda se tume chenahn me, din ca se che a nducuah, ne nehcah se ihyan apóstol chahn. Tahn ndahta yahn se ne, a devano te chemin. ³Tuhme rahñ Pedro ri ye sahn:

—Ananías, ¿dehco che dinehn che chinun chundah di ne?, te nahn cahnceh Vaco Ndah yahn Dendiohs, chihco vih tah tume yahn yahn che ndihcue. ⁴Nde ama ihyan hua din ye fuerza di cava che ndihcue yahn yehn, nde huane che checo tume che ca yahn muhn. ¿Dehco che tihca ndedecadine?, te nunde yahn vederihncheh yehn ne, quendihque nan Dendiohs, ndiyu deman nan ihyan.

⁵Cuahn che chihnevan Ananías ndudo cuh ne, chendah se, ne chih se. Nducoyaca ihyan che checadino ye che tihca chi ne, ama dihya ye chi. ⁶Nda ama o sahn decahya, ne chahcotuma se tino sahn, quenda se sahn, chihche se sahn.

⁷Chihno tenduh ino ura ne, nda tahn ndahta me, nde hua devano te deh che chi. ⁸Tumerune Pedro tahn:

—¿A cuaco che tuhva tume ca nchuhn yahn yahn yahn ne ne?

Ndahconan te:

—Cuaco. Nduco tihva.

⁹Tuhme rahñ Pedro ri ye tahn:

—¿Dehco che tihca din nchuhn, che ntuhno ne cava che tumarande ne Vaco Ndah yahn Dihvo vo Dendiohs? A tan cuenchi sahn che chahn se chihche se inchahn. Man ne, namin quenda se di, cuhche se di.

¹⁰Ndetahno chendah tahn min, ne chih te nan Pedro. Cuahn che nta sahn decahya chahn ne, a ndih te, ne quenda se tahn chihche se tahn dama nduco inchahn te. ¹¹Nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, nde ihyan chenahn ne, checadino ye che tihca chi, ne ama dihya ye chi.

Ama din ihyan apóstol vederihno

¹²Ama redin ihyan apóstol vederihno nan ihyan, ne nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, rendo dama ye yaco chahte, man corredor che duche Salomón. ¹³Ihyan yan ne, ama renevahnecon ye ihyan chahn, ne andahre vahino ye, conda van ye min, ¹⁴ate ama yahn ye, nde ndahta, nde chahn ye, chitahno ye Dihvo vo, ne chinduco ye ihyan chahn. ¹⁵Quendi tihca nde nda ro cuahn che ama riquenda ihyan ihyan cah yahn ye nduco yundo, rentave ye chihto yune, cava che cuahn che chuh Pedro ne, amare dahno ye conan ama o ihyan chahn. ¹⁶Namin rica ihyan yan che nino, renda ye yan Jerusalén, nda ye ihyan cah yahn ye nduco ihyan che chenun vaco chihnga ihyan, ne ihyan cah chahn ne, rendoyahn ye, ne ihyan che chenun vaco chihnga ihyan ne, rendiquendah.

Din se preso Pedro man, Juan man

¹⁷ Tuhme chidocuyan che tahque ndinan nduco sahn saduceo che rinduco se ihyan ne, chi tan se, din vedeve. ¹⁸ Din se preso ihyan apóstol chahn, ne chih se ihyan vacoyahn. ¹⁹ Ate ama ángel yahn Dendiohs ne, nahne ye vacoyahn me vino, ne ndetendah ye ihyan chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

²⁰ —Cuahn nchuhn chete yaco chahte, cuahndudo ne nan ihyan vederihquentiyon che rendahcorun Dendiohs ihyan, rendedevahn ye ihyan.

²¹ Dinahn ihyan chahn, ne tama ro tiyan ndita ne, chenda ye chete yaco me, cahndudo ye.

Numanahmin ne, chidocuyan che tahque ndinan nduco sahn che rinduco se ihyan ne, nedin dama ye nducoyaca sahn ndinan yahn nación yahn Israel man, sahn intiyahn man. Tuhme tahve ye che chehua ihyan apóstol che chenun ye vacoyahn. ²² Ate cuahn che nda sahn policía vacoyahn me ne, metah ihyan chahn, ne ndaconan se, chengu se ndudo. ²³ Rahn se:

—Vacoyahn ne, ndah ntude, ne sandado chahn ne, chenan se cudado chendevah. Ate cuahn che nahne nuhn chende vacoyahn me ne, metah duhva.

²⁴ Cuahn che chihnevan chidocuyan che tahque ndinan man, sahn ndinan yahn policía che redin cudado yaco man, chidocuyan ndinan chahn man ne, retumerune vih se nde ti nda, nde ti tuno che tihca ri. ²⁵ Ura min ne, nda ama se, ne rahn se ri se sahn chahn:

—Sahn che chih nchuhn vacoyahn ne, chete yaco chenun se, ricuahn se.

²⁶ Tuhme cuahn sahn ndinan me nduco policía yahn se, chehua se ihyan apóstol chahn nduco ndah. Hua din tan se nduco ye, te vah se che cah ihyan yan tu sahn. ²⁷ Cuahn che nta se ne, chengu se ihyan nan sahn ndinan chahn. Tuhme

rahn chidocuyan che tahque ndinan me ri ye ihyan apóstol chahn:

²⁸ —Nuhn ne, numacuahn vedeyudo chihquentiyon nuhn che hua quendi nchuhn cacuahn ne vederihquentiyon yahn sahn min. Ate hua dinahn ne, te a ndacotuhn ne ndudo che ricuahn ne numachahte yan Jerusalén. Avane ne, ricueh dame ne nuhn che nuhn chihno nuhn sahn min.

²⁹ Tuhme Pedro nduco ihyan apóstol chenahn chahn ne, ndahconan ye:

—Nuhn ne, quenan cuma che dinahn nuhn vederihquentiyon yahn Dendiohs, te chemin che tahque yudo che co vederihquentiyon yahn ihyan iyehense.

³⁰ Nchuhn ne, nahn yah ne Jesucristo nan ama cruz, chihno ne ihyan, ate Dendiohs yahn indihthe yuhn vo ne, ndedetuhche ye ihyan, ³¹ ne chihco ye ihyan lado tah cuaco ye, ndahco ye vederihquentiyon tah ye che conan ye man, ndedevahn ye ihyan iyehense man, cava che nto ino ihyan nación yahn Israel nunde yahn ye, ne ndaca ye vederenchahco.

³² Nuhn ne, racotuhn nuhn ndudo yahn dehtenduh che tuhchan numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, che redin Dendiohs che renun ihyan che redinahn ye ndudo yahn ye.

³³ Cuahn che chihnevan sahn ndinan chahn che tihca rahn ihyan apóstol ne, ama chi tan se, ne nahn cahno se ihyan. ³⁴ Ate van sahn chahn ne, nduco ama ihyan fariseo che duche ye Gamaliel. Ihyan min ne, ihyan devano ley che dirun Moisés, ne ama renevahnevan ihyan yan ihyan. Chandi ye, ne chihquentiyon ye che ndiquendah vah ihyan apóstol chahn menan lihn. ³⁵ Tuhme rahn ye ri ye combiero yahn ye:

—Nchuhn, ihyan ndinan yahn nación yuhn vo Israel, cuihco ne cudado deh che rihco ne che din ne nduco ihyan sih. ³⁶ Cuenecahco ne te ametah rahn

me che necuan Teudas, chinun se ihyan che va tah se ama vederihquentiyon, ne chinduco tenduh cun ciento ihyan sahn. Ate chihno sandado sahn, chihno chano nducoyaca ihyan che chinduco ye sahn, ne min chihnonan yahn se. ³⁷ Adiva ne, ro che renan caca ihyan ne, necuan Judas yahn estado yahn Galilea, ne ama yahn ihyan chinduco ye sahn. Ate namin chihno sandado sahn, ne chihno chano ihyan che chinduco ye sahn. ³⁸ Chemin che tahque ndahca che hua cahdenun nchuhn yune yahn ihyan sih, te ndete che vederihquentiyon yahn man ye che ricuahn ye ne, va che cuihno. ³⁹ Ate ndete che vederihquentiyon yahn Dendiohs che ricuahn ye ne, hua co decuihno nchuhn. Avane ne, ndete che tihca ne, cahnda yahn ne, te redin vahche ne yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs.

⁴⁰ Quenan ino nducoyaca sahn ndinan chahn che rahn ihyan min, ne cah se ihyan apóstol chahn, chahn se ihyan. Chihquentiyon se che ametah ndaconan cacuahn ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo, ne ndedechuh se ihyan, conahn ye. ⁴¹ Ndaca ihyan apóstol chahn nan sahn ndinan chahn, ne ama yeno ye, te cah yune Dendiohs che chuhrihn ye cava Dihvo vo. ⁴² Quendi ihyan apóstol chahn chihuahn ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo ro ro, chete yaco man, yaco ihyan man.

Tendahnun ye ndache diácono

6 Tahn min ne, ama ri yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. Ihyan che rente ye devaco griego ne, chica nunde ye yahn ihyan che rente ye hebreo, te ura che rih ye dehtenduh che cheh ihyan ne, hua ndahva rechah ye ndahnta vah che rente ye griego. ²⁻³ Tuhme nedin dama ihyan apóstol che ndichio chahn nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne rahn ye:

—Dihno nuhn, hua ndahca che cahcoman nuhn che rahndudo nuhn Ndudo yahn Dendiohs, din nuhn ntiyon che cuih nuhn che cheh nchuhn. Chemin che van nchuhn ne, cuetendahnun ne ndache ihyan che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan man, che chenan ino vo ihyan man, che ndahca vederendecadino yahn ye man, ne ihyan chahn ne, ndahco nuhn ntiyon cuh tah ye. ⁴ Me nuhn ne, quendi nuhn covah nuhn man, cacuahn nuhn Ndudo yahn Dendiohs man.

⁵ Chahtenan ino ihyan chahn, ne tendahnun ye Esteban, ama ihyan che numa ino ye ritahno ye Dihvo vo Jesucristo man, che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan man. Namin tendahnun ye Felipe man, Prócoro man, Nicanor man, Timón man, Parmenas man, Nicolás man, ama ihyan yan Antioquía che chitahno ye dama nduco ihyan nación yahn Israel ro menan. ⁶ Tuhme covah ihyan apóstol cava ihyan chahn, nahn tah ye ihyan, ndahco ye ntiyon min tah ye.

⁷ Ndudo yahn Dendiohs ne, ama retuhn, ne min yan Jerusalén ne, ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ama ri yahn ye. Nde chidocuyan, ama yahn ye chitahno ye, chinduco ye ihyan chahn.

Din se preso Esteban

⁸ Esteban ne, redin ye vederihno nan ihyan, te ama yahino Dendiohs ihyan man, necah ye vederihquentiyon ihyan man. ⁹ Ama o sahn ndiyaco che duce Esclavos Libertados, nduco ama o sahn yan Cirene man, Alejandría man, yahn yahn Cilicia man, Asia man ne, canan se ruhn chende se nduco Esteban. ¹⁰ Ate hua chi ndahco ndiya se ihyan, te quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan man, ama va vededevano yahn ye man. ¹¹ Tuhme nedihve se ama o sahn cava che cuacotuhn se ndudo cuahnde, ne cahma se te chihnevan se che chihn-

ga rahn Esteban yahn Dendiohs man, yahn ley che dirun Moisés man. ¹²Nduco chemin ne, ndedecuan se sahn yan man, sahn ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man, ne chi tan sahn chahn nduco Esteban, quenda se ihyan nan intiyahn. ¹³Namin nuhn sahn chahn ama o se che cahma se ndudo cuahnde tuhca:

—Cuahn dama chihnga rahn sahn tih yahn yaco cuh che nihnde vih yahn Dendiohs man, yahn ley che dirun Moisés man. ¹⁴Cuaco chemin, te chihnevan nuhn che rahn se te Jesucristo yahn yan Nazaret ne, ndatera ye yaco cuh man, ndahcorun ye costumbre che chihco Moisés man.

¹⁵Nducoyaca sahn ndinan che vate se min ne, ndihchero se Esteban, ne nduhca che ro nan ángel, tihca ro nan ye.

Cahndudo Esteban che rendedevahn ye ihyan

7 Tuhme chidocuyan che tahque ndinan me ne, chiquerune ye Esteban: —¿A cuaco nducuahñ che rica nunde sahn sih yehn ne?

²Ndahconan Esteban, ne rahn ye:

—Nducoyaca nchuhn, dihnó man, ihyan ndinan yahn nación yuhn vo man, cuihcovan ne che cahmá. Dendiohs yuhn vo, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye ne, nda ye nan indihnte yuhn vo Abraham, cuahn che que nan ca ye yahn yahn Mesopotamia, ro che ametah cuhnde ye yan Harán, ³ne rahn ye ri ye ihyan: “Cuihcoman yan vaque man, nducoyaca ihyan yehn man, ne cuehn ama cuan yahn nan che nahmá di.” ⁴Tuhme chica Abraham yan vaco ye, Caldea, ne chahn ye, chihnde ye yan Harán. Adiva ne, chih chida ye, ne nahma Dendiohs ihyan yune, nde nan che nda ye muhn, yahn nan che vahto vo man ro cuh. ⁵Hua cah Dendiohs nde ama ndi yahn cuh ihyan, nde nan che cahno ye ama cah ye. Ate cah ye ndudo yahn

ye ihyan te co yahn ndata yahn ye, andahre ro min ne, ametah nde ama daya ye. ⁶Namin rahn Dendiohs ri ye ihyan te ndata yahn ye ne, va che cuahtenan ye yan vaco ihyan tama nación, ne din tan ihyan nación min nduco ye man, din ye ntiyon yahn ihyan chahn nduco fuerza man, nde cuihno cun ciento nduyo. ⁷Ate namin rahn Dendiohs ri ye ihyan: “U dín castigo ihyan nación min che cahcantiyon ye numacuahn vedetan ndata yehn che din ye ntiyon yahn ye. Cuihno min ne, ndaca ye nación min, ne cochi ye muhn yahn cuh, ndeva ye yavenán.” ⁸Namin cah Dendiohs ndudo yahn ye Abraham, ne chihquentiyon ye che conan ama seña queri ama ihyan, ndata yahn ye, cava che cahco ran ye che nevahnecon ye ndudo min. Chemin che cuahn che chihndeyan daya Abraham che duce Isaac ne, chihno nine ro ne, chaconahn ye seña. Tihca chaconahn Isaac seña daya ye Jacob, ne Jacob ne, tihca chaconahn ye seña nducoyaca daya ye. A ihyan min che chihco ndata ye nduh che ndichio ndata yahn ihyan nación yahn Israel.

⁹Daya Jacob che ihyan ndico yuhn vo ne, a ihyan chahn che din ve ye yahn dihnó ye José, ne ndihcue ndeh ye ihyan nduco sahn che quenda se ihyan nde nación yahn Egipto. Ate Dendiohs ne, chinduco ye José, ¹⁰ne ndedevahn ye ihyan yahn nducuahñ che rechuhrihn ye. Cah Dendiohs vederendecadino che ndahca ihyan, ne din ye che Faraón, rey yahn Egipto ne, din yahino ye ihyan. Chemin che chaconahn Faraón ihyan che cahcantiyon ye ndevaco ye man, nde numachahte nación yahn Egipto man.

¹¹Tuhme chihnde cuico numachahte nación yahn Egipto man, Canaán man, ne ama chuhrihn nducoyaca ihyan, nde indihnte yuhn vo, ne ametah rendaca che cheh ye. ¹²Ate cuahn che checadino Ja-

cob che min nación yahn Egipto va trigo ne, dechuh ye daya ye. Tahn min ne, cade ama yune chahn ihyan ndico yuhn vo. ¹³ Cuahn che chi o yune che chahn ihyan chahn ne, cah José che checadino ye te ihyan min che dihno ye, ne nduco chemin checadino Faraón ti chica ndata yahn José. ¹⁴ Tuhme dechuh José che chehua chida ye Jacob nduco ihyan yahn ye. Nducoyaca ihyan chahn ne, ri ye ino raco nthyon. ¹⁵ Tihca chi che chahn Jacob, chihnde ye nación yahn Egipto. Adiva ne, chih ye, ne namin a min chih ihyan ndico yuhn vo. ¹⁶ Adiva ne, ndiquenda ihyan ine yahn tenahn chahn nde yan Siquem. Min chihche tun ye ihyan nan yayan che ca Abraham, ndihcue daya Hamor.

¹⁷ Cuahn che a nda nino ro che conahn ndudo che cah Dendiohs numacuahn vedeyudo Abraham ne, ihyan nación yahn Israel ne, ama chi yahn ye min nación yahn Egipto. ¹⁸ Tahn min chihnde tama rey yahn Egipto che hua rendihche ye José. ¹⁹ Rey min ne, din tan ye numacuahn vederihncheh nduco ihyan ndico yuhn vo, ne chihquentiyon ye ihyan chahn che cade cuahteyan daya ye che chahn ne, cahn ye, cuacondah ye cava che coh. ²⁰ Tahn min chihndeyan Moisés, ne ama quenan ino Dendiohs lihn me. Ino iyo ra chi tave indihche yahn se sahn, ²¹ ne cuahn che chihco-man ye lihn me ne, tahn daya man rey ntaca te sahn. Ndeva te sahn, ne tave te sahn nduhca daya man te. ²² Chemin che chahn Moisés nducuahn vededevano yahn ihyan nación yahn Egipto. Cuahn che chi chahte ye ne, ama dito nan ye nan che rente ye man, nan dehtenduh che redin ye man.

²³ Cuahn che a chi ye o raco nduyo ne, chahn ye chendihchero ye ihyan nación yahn ye, Israel. ²⁴ Min ndihchero ye che chahn ama sahn Egipto ama sahn nación yahn ye, ne chihno ye sahn

Egipto me, ndedevahn ye sahn che tama me. ²⁵ Tihca din ye, te rahco ye te nduco chemin ne, ihyan nación yahn ye ne, conahn ye te dechuh Dendiohs ihyan, ndedevahn ye ihyan chahn. Ate ihyan chahn ne, hua chenahn ye. ²⁶ Tama ro me ne, ndihchero Moisés o sahn nación yahn ye che rahteruhn se nduco vih, ne nahn cahco dihn ye sahn. Rahn ye ri ye sahn: “Nchuhn ne, dama nación yuhn vo nduco vih, ¿dehco che rahteruhn ne nduco vih?” ²⁷ Ate sahn che redin tan nduco combiero yahn me ne, chaconda se ihyan, ne rahn se: “¿Duh chaconahn di che conan yahn nuhn, techecade yahn nuhn?” ²⁸ ¿A namin nahn cahne u nduhca che chihne sahn Egipto me ico?” ²⁹ Cuahn che chihnevan Moisés che tihca rahn sahn min ne, chano ye, ne cuahn ye, chihnde ye ama cuan yahn che duche Madián. Min chihnevaco ye, ne ndaca o daya ye.

³⁰ Chihno o raco nduyo ne, min yahn nan che metah duhva, nino nan cuete che duche Sinaí ne, adenan chihnde ro ama ángel van ruchiyahn yahn ama yahn lihn che riche, ndihchero Moisés. ³¹ Moisés ne, ama cuahn ino ye yahn vederihno che rendihchero ye, ne cuahn che chahn nda ye cava che ndihchero ndah ye ne, chihnevan ye che rahn Dihvo vo Dendiohs: ³² “U che Dendiohs yahn ihyan ndico yehn, Abraham man, Isaac man, Jacob man.” Tuhme ama dihya Moisés chi, nde tuno rendoh ye che vah ye, nde metah chihquino ye ndihchero ca ye. ³³ Rahn Dendiohs ri ye ihyan: “Cuehnevi ndaco che che-nun cah, te cahnda yehn yahn che nti nino nan che quenún. ³⁴ A ndihcheró che rechuhrihn ihyan yahn min nación yahn Egipto, ne chihneván che revah ye. Chemin che cochí, ndedevahn ihyan. Man ne, conan yan, te dechuh di Egipto.”

³⁵ Andahre hua nevahnevan ihyan chahn Moisés ro menan, rahn ye ri ye

ihyan: “¿Duh chaconahn di che conan yahn nuhn, techecade yahn nuhn?” Ate man Dendiohs dechuh ye ihyan cava che conan ye yahn ihyan chahn man, cava che ndedevahn ye ihyan man, nduhca che rahn ye ro che chihnde ro ángel me nan yahn lihn che riche me. ³⁶ A Moisés che ndetendah ye ihyan ndico yuhn vo min nación yahn Egipto, ne din ye vederihno yahn min man, nan Nuniyahn Cuah man, yahn nan che metah duhva man, chete che o raco nduyo. ³⁷ A Moisés che rahn ye ri ye ihyan nación yuhn vo, Israel: “Dendiohs ne, ndedecuan ye ama ihyan profeta van ndata yuhn vo nduhca che ndedecuan ye u, ne che cahma ihyan min ne, chemin che codinahn nchuhn.” ³⁸ A Moisés che quendahn nan ye yahn ihyan nación yuhn vo, Israel, min yahn nan che metah duhva, ne a ihyan min che nte ángel nduco ye min Cuete Sinaí cava che cah ye ndudo min ihyan ndico yuhn vo. A ihyan min che chihnevan ye ndudo yahn che ndedevahn Dendiohs ihyan iyehanse, chihco ye cava vo.

³⁹ Ate ihyan ndico yuhn vo ne, chaco-tahn ye yahn Moisés man, nahn ndaconan ye nación yahn Egipto man. ⁴⁰ Rahn ihyan chahn ri ye Aarón: “Nahn nuhn che dendah ne ama o dendiohs che quendahn nan ye yuhn vo, te Moisés, ihyan min che ndetendah ye uvo nación yahn Egipto ne, a hua rentā ye, ne hua devano nuhn deh chi yahn ye.” ⁴¹ Tuhme dendah ihyan chahn ama itenine lihn. Chihno ye ama o ite cava che co te vedino nan itenine me, ne ama chi yeno ye nduco dendiohs min yahn ye che dendah man ye. ⁴² Chemin che chihcoman Dendiohs ihyan chahn, ne cah yune ye che chitahno ye iyon che chenan nan ro, chivahn dendiohs yahn ye, nduhca che dirun ama cha ihyan profeta tuhca:

Nchuhn, ihyan nación yahn Israel, cuahn che chahtechica ne yahn nan

che metah duhva chete che o raco nduyo ne, ndotenan che cahno ne ite cava che co te vedino, ndeva ne yavenan ne,

⁴³ tahque ndah ne ne, quenda ne yaco nan che quenun Moloc man, iyon yahn Renfán man, ndeva ne yavenan dendiohs chemin chan che dendah man ne.

Chemin che quenun cuma che dín castigo nchuhn, dechúh nchuhn nde tahque cana yahn nación yahn Babilonia.

⁴⁴ Min yahn nan che metah duhva ne, ihyan ndico yuhn vo ne, chihnde tah ye yaco che chindah nduhca che nahma Dendiohs Moisés taça va che dendah ye. A chete yaco min ne, chenun ndah tu rahno nan che ndirun ley yahn Dendiohs. ⁴⁵ Chan rine, chihnde tah ihyan chahn yaco me nde ro che ndā ye nduco Josué, chetah ye yahn yahn ihyan tama nación che chehnevi Dendiohs nan ye. Tihca chihco cudado ye yaco me nde ro che quenun David. ⁴⁶ Dendiohs, ihyan min che ndeva Jacob yavenan ye ne, din yahino ye rey David, ne nahn cahno rey me ama yaco yahn ye. ⁴⁷ Ate Salomón che chihno ye yaco yahn Dendiohs, ⁴⁸ andahre Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye, hua rendotenan ye yaco che rihno ihyan. Tihca nduhca che dirun ihyan profeta me tuhca:

⁴⁹ Rahn Dihvo vo Dendiohs: “Rihquentiyón nde vahchetero man, nde numachahte iyehanse man.

¿Taca conún chete ama yaco che rihno ihyan?

¿Taca cuhndé ama cuan no?

⁵⁰ A man dendáh nducuahn dehtenduh che va.”

⁵¹ Quendi Esteban, ne rahn ye:

—Nchuhn ne, cheche chedave yahn ne. Dama ri ne nduco ihyan che hua ritahno ye Dendiohs, te hua redinahn ne.

Numacuahn ro ne, rahcotahn ne vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs. Nduhca ihyan ndico yahn ne ne, tihchan ne. ⁵²Nducoyaca ihyan profeta ne, din tan ihyan ndico yahn nchuhn nduco ye. Ihyan ndico yahn ne ne, chihno ye ihyan profeta chahn che dirun ye nde ro menan che va che chi Daya Dendiohs, ne cuahn che nda ye ne, a man nchuhn hua chitahno ne ihyan, ne chihno ne ihyan. ⁵³Nchuhn ne, nduco angel dechuh Dendiohs ley yahn ye cava che dinahn ne, ate hua redinahn ne.

⁵⁴Cuahn che chihnevan sahn ndinan chahn che tihca rahn Esteban ne, ama chi tan se, nde tuno reh dihyon se. ⁵⁵Ate Esteban ne, quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan, ne chenihyon nan ye nan ro, ne ndihchero ye che ama yudo vederihquentiyon yahn Dendiohs man, che nti Dihvo vo Jesucristo lado tah cuaco ye man. ⁵⁶Tuhme rahn ye:

—¡Condiheche nchuhn! ¡Quendah vahchetero! ¡Nga Ihyan min che rinduco ye nducoyaca ihyan, nti ye lado tah cuaco Dendiohs!

⁵⁷Ate sahn chahn ne, necahde se iverevan se, nde tuno rah tan se, tumangan se Esteban. ⁵⁸Quenda se ihyan cuahn chihto yan, ne min cah se tu ihyan. Ama sahn che duche se Saulo ne, din se cudado tino yahn sahn che chenan se ntiyon che cah se tu ihyan. ⁵⁹Ura che recah se tu Esteban ne, covah ye tuhca:

—Dihvé Jesucristo, ndahcó chedave yahn tah ne.

⁶⁰Tuhme chehntihya ye, ne rahn ye numa dito ye:

—Dihvé, cuenchahco ne yahn sahn sih che tihca redin se.

Chihno rahn ye chemin ne, chih ye.

Din tan Saulo nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

8 Saulo ne, dama chi se nduco sahn chahn che chihno se Esteban.

A ro min no canan ama redin tan se nduco ihyan yan Jerusalén che ritahno ye Dihvo vo. Van ihyan chahn ne, atenan ihyan apóstol che chahtenan ye min, te chihno chano nducoyaca ye, cuahn muhn cuahn min ye estado yahn Judea man, nación yahn Samaria man. ²Ihyan che ndah ihyan ye nan Dendiohs ne, ama chi ran ye cava Esteban, ne chahn ye chihche ye ihyan. ³Saulo ne, quendi se redin tan se nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne renda se nduh vah nduh vah, retendah vah se ihyan. Nde ndahta, nde chahn ye, rihnda rudo se ihyan, riquenda se ihyan, rih se ihyan vacoyahn.

Rahndudo ye ndudo ndah yahn Dendiohs min nación yahn Samaria

⁴Ihyan che chano chahn ne, rahndudo ye ndudo ndah yahn Dendiohs nduh cuan yan nan che renda ye. ⁵Ama cha ihyan chahn che duche ye Felipe ne, cuahn che nda ye ama cuan yan yahn Samaria ne, min rahndudo ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, che a ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense. ⁶Ama rendo dama ihyan, rihnevan ye numacuahn vedenecon che rahndudo Felipe man, rendihchero ye vederihno che redin ye man. ⁷Ama yahn ihyan che chenun vaco chihnga ihyan ne, rendihquendah vaco chahn, ama rah. Namin rendoyahn ama yahn ihyan che ndi cheche ye man, che neneva doh cah ye man, tah ye man. ⁸Chemin che nducoyaca ihyan yan min ne, ama yeno ye.

⁹Yan min ne, va ama sahn che duche se Simón, che cuah se. A rahn me ne, ama chihncheh se ihyan che vate ye numachahte nación yahn Samaria, rahn se te ametah nde ama ihyan nduhca sahn min. ¹⁰Nducoyaca ihyan, nde ihyan ndico man, nde chechahya man, renevahnecon ye sahn, ne rahn ye:

—Sahnguh ne, quenan cuma se vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs.

¹¹ Ama rahn chitahno ihyan chahn sahn, te nduco vedecuah yahn se ne, chihneh se ihyan. ¹² Ate cuahn che chihnevan ihyan chahn che rahndudo Felipe yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs man, yahn che ndedevahn Dihvo vo Jesucristo ihyan man ne, nducoyaca ye, nde ndahta, nde chahn ye, chitahno ye Dihvo vo, ne chedenune ye. ¹³ Nde Simón cuah me ne, chitahno se, ne chedenune se. Chinduco se Felipe, ne ama rahn ino se yahn vederihno che rinahn.

¹⁴ Cuahn che ihyan apóstol che chenan ye yan Jerusalén checadino ye che nevahnecon ihyan yahn yahn Samaria Ndudo yahn Dendiohs ne, dechuh ye Pedro nduco Juan. ¹⁵ Cuahn che nda ihyan apóstol chahn ne, covah ye cava che conun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan chahn. ¹⁶ Ametah conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nde ama ihyan chahn, te cade chedenune ye che nevahnecon ye Dihvo vo Jesucristo. ¹⁷ Tuhme Pedro nduco Juan ne, nahn tah ye ihyan chahn, ne quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan.

¹⁸ Cuahn che ndihchero Simón che renun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan che renahn tah ihyan apóstol chahn ne, nahn cah se tume ihyan, ¹⁹ ne rahn se:

—Cuedin nchuhn che namin nducó conan cumá vederihquentiyon tih, cava che adecoduhno ihyan che nahn tah ihyan ne, conun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan.

²⁰ Tuhme rahn Pedro ri ye sahn:

—A ndinda di nde nduco tume yehn, te rendedecadine te co cua nduco tume vederihquentiyon che recah Dendiohs. ²¹ Di ne, nde hua co conen nan ntiyon cuh, te hua ndah chedave yehn nan Dendiohs. ²² Cuento ine yahn nunde yehn, ne cuique Dendiohs ndete che nchahco

ye yehn che tihca rendedecadine, ²³ te ndero ndi che a ndinda di, nedin nunde yehn.

²⁴ Ndahconan Simón, ne rahn se ri se ihyan:

—Covah nchuhn cava che nchahco Dihvo vo Dendiohs nunde yahn, ne hua cuahno có nduhca che rahn ne.

²⁵ Cuahn che a nte ihyan apóstol chahn yahn vederihno che din Dendiohs man, cahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs man ne, conahn ye yan Jerusalén, racotuhn ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ama ndeh yan yahn Samaria nan che rechuh ye.

Felipe nduco sahn nación yahn Etiopía

²⁶ Chihno min ne, rahn ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs ri ye Felipe:

—Cuehn cuahn yune che rica yan Jerusalén, rahn cuahn yan Gaza.

Yune min che rechuh cuahn yahn nan che metah duhva. ²⁷ Tuhme cuahn Felipe, ne ura che a quenun yune ye ne, ntaca ye ama sahn ndinan, che tesoroero yahn tahn Candace, reina yahn nación yahn Etiopía. Ro min ne, a ndaconan se che chahn se yan Jerusalén, ndeva se yavenan Dendiohs. ²⁸ Conahn se yan vaco se, va se chete carro yahn se, ne rahndudo se libro che dirun ihyan profeta Isaiás. ²⁹ Tuhme rahn Vaco Dendiohs nduco Felipe:

—Cuehn, cotone carro tih.

³⁰ Cuahn che tuno Felipe carro me ne, chihnevan ye che rahndudo sahn min libro che dirun Isaiás, ne tumerune ye sahn:

—¿A renahn ne ndudo tih che rahndudo ne ne? ³¹ Ndahconan se yahn ye:

—Hua, te metah duh che te cuande u.

Tuhme yahve se ihyan che condá ye chete carro me, cuhnde ye dama nduco se. ³² Nan Ndudo yahn Dendiohs che rahndudo se ne, ndirun tuhca:

Nduhca che riquenda ihyan itecuche nan che cahno ye ite ne, tihca quenda ye ihyan.

Nduhca ama itecuche lihn che hua rah te che rendu ihyan ite ne, tihca ihyan min, te hua dehva cahma ye.

³³ Ndere caca nunde se yahn ye, ne ametah deh che cahma ye, te hua ndaca duh che techecade yahn ye numa cuaco.

¿Duh co cahma yahn ndata yahn ihyan min?, te cahno se ihyan, ne ndaca ye iyehse cuh.

³⁴ Tumerune sahn min Felipe:

—Codin favor, ne cahme co u, ¿Duh yahn che tihca dirun ihyan profeta me? ¿A yahn man ye, o yahn tama ihyan?

³⁵ Tuhme canan Felipe nde nan che rahndudo se, cah cuande ye sahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ³⁶ Cuahn che nda ihyan chahn ama cuan nan che va nune ne, rahn sahn ndinan me:

—Muhn va nune, ¿a hua co cuedenuné ne?

³⁷ Ndahconan Felipe yahn se:

—Ndete che ritahnó ne numacuahn chedave yahn ne ne, taca hua, co cuedenune ne.

Tuhme rahn sahn min:

—Ritahnó te Jesucristo ne, ihyan min che Daya Dendiohs.

³⁸ Chihquentiyon se che chan carro me. Tuhme cochahn se nduco Felipe nan nune me, ne chehdenuye ye sahn.

³⁹ Cuahn che ndiquendah ihyan chahn van nune ne, quenda Vaco Dihvo vo Dendiohs Felipe, ne chehnan se ihyan. Tuhme ndonun yune se, conahn se, ne ama yeno se. ⁴⁰ Felipe ne, adenan nda ye yan Azoto, ne chuh ye nduh yan nduh yan, rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs nde nda ye yan Cesarea.

Nto ino Saulo nunde yahn se

9 Numacuahn ro min ne, riquendi Saulo redin tan se nduco ihyan che

ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, nahn cahno se ihyan. Chahn se nan chidocuyan che tahque ndinan, ² chica se ama caca, quenda se, cava che cahno se yaco yahn ihyan naci6n yahn Israel che vate ye yan Damasco, din se preso nde ndahta, nde chahn, ihyan che ritahno ye Dihvo vo, quenda se ihyan yan Jerusalén. ³ Ate cuahn che nda nino se yan Damasco ne, adenan chiya ama dave che chica nan ro nan se. ⁴ Ndetahnó chendah se ndiyahn, ne chihnevan se ama ndudo che rahn:

—Saulo, Saulo, ¿dehco che redin tan nduco ihyan yahn?

⁵ Tumerune se:

—Dihvé, ¿duh ndih ne?

Ndaconan ndudo me:

—U che Jesucristo che redin tan nducó. Nduhca itenine che renun yah man te ite, renun te yahn cuiyon che rahco nduco ihyan ite ne, tihca redin.

⁶ Saulo ne, ama dihya se chi, nde tuno rendoh se che vah se, ne rahn se:

—Dihvé, ¿deh nahn ne che dín ne?

Ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Cuenequen, ne cuehn viyan. Min cahma ama ihyan co ye di deh va che din.

⁷ Namin sahn che nduco Saulo ne, ama dihya se chi, te chihnevan sahn chahn ndudo me, ate hua duhva ndihche se.

⁸ Tuhme necuan Saulo, ate cuahn che nahne se ndutinan se ne, ametah ro nan se. Chemin che chetah sahn chahn tah se, ne quendanan se sahn nde nda se yan Damasco. ⁹ Min quenán se ino ro, ne hua ro nan se, nde hua cheh se, nde hua chih se.

¹⁰ Yan min va ama ihyan che duche ye Ananías che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. Ndihero ihyan min ama vederihno van yahnde yahn ye che nda Dihvo vo nan ye, ne yahve ye ihyan:

—¿Ananías!

Ndahconan ye:

—Dihvé, çahma ne.

¹¹ Tuhme rah̄n Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuehn cuahn yune che duche Yune Cuāco, ne min ndevāco Judas, cuiquerone çava āma sahn yān Tarso che duche se Saulo. Min quenun se, revāh se. ¹² Sahn min ne, din Dendiohs che vān yāhnde yahn se ndihchero se di che nda, nahn tah sahn çava che ndaconan co ro nān se.

¹³ Cuahn che chihnevan Ananías che tihça ne, rah̄n ye:

—Dihvé, āma yāhn ihyan rente ye nducó yahn sahn min che āma redin tān se min yān Jerusalén nduco ihyan che ritahno ye ndih. ¹⁴ Mān ne, ndā se muhn, nda se āma çaca che dendah chidocuyān che tahque ndinān çava che din se preso nducoyāca nuhn che ritahno nuhn ndih, quenda se nuhn.

¹⁵ Ate rah̄n Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuehn, te mān tendāhnún sahn çava che cuahndudo se ndudo yāhn, cahnevan ihyan naciōn yahn Israel mān, ihyan naciōn chenāhn mān, rey yahn ye mān. ¹⁶ Çah cuandé sahn che va che āma chuhrihn se che cuande yāhn.

¹⁷ Tuhme cuahn Ananías, chendā ye vah nān che quenun Saulo. Nahn tāh ye sahn, ne rah̄n ye ri ye sahn:

—Dihnó Saulo, Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chihnde ro ye nan cuāhn yune ne, dechuh ye u çava che ndaconan co ro nan mān, çava che conun Vaco Ndah yahn Dendiohs di mān.

¹⁸ Ndetāhno chera che deçā ro yun ro che chenān ndutinān se, ne chi ro nān se. Tuhme necuan se, ne chedenune se.

¹⁹ Chihno min ne, cheh se, ne ndeva fuerza sahn. Quenan se neve ro min yān Damasco nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo.

Cahndudo Saulo Ndudo yahn Dendiohs yān Damasco

²⁰ Chihno min ne, canān cahndudo Saulo nduh cuān chete yāco, ne rah̄n ye te Jesucristo ne, ihyan min che Daya Dendiohs. ²¹ Nducoyāca ihyan che rihnevan ye ne, rah̄n ino ye, ne retumarune vih ye:

—¿A ndiyu sahn tih che redin tān se yān Jerusalén nduco ihyan che ritahno ye Jesús? ¿A ndiyu sahn tih che ndā se muhn çava che quenda se ihyan che ritahno ye ihyan min, necāh se ihyan tāh chidocuyān ndinān?

²² Ate Saulo ne, nde tahque numa ino se rahndudo se che cuāco te Dihvo vo Jesucristo ne, a ihyan min che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse. Nde nān che ametah deh che çahma ihyan naciōn yahn Israel che vate ye min yān Damasco.

Chano Saulo

²³ Chihno ndeh ro ne, ihyan naciōn yahn Israel chahn ne, ntuhno ye çava che çahno ye Saulo, ²⁴ ate checadino se. Nde ro nde rah̄n rano ihyan chahn sahn nduh cuān chende chan yahn yān me çava che çahno ye sahn. ²⁵ Ate āma vino ne, ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, ndedevah ye sahn chete āma cuahte chahte nān chete che ndi chan yahn yān me, ne tihça chi che ndevahn se.

Ntā Saulo yān Jerusalén

²⁶ Cuahn che ntā Saulo yān Jerusalén ne, nahn conduco se ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, ate nducoyāca ihyan chahn ne, vah ye, te rah̄co ye te co hua cuāco che a ritahno se Dihvo vo. ²⁷ Ate Bernabé ne, quenda ye Saulo nān ihyan apóstol chahn, ne necāh cuande ye ihyan nduhça che chihnde ro Dihvo vo nān se cuāhn yune mān, nduhça che yahve ye sahn mān, nduhça che

numa ino se cahndudo se yan Damasco vederihquentiyon yahn Dihvo vo man.²⁸ Tuhme chinduco Saulo ihyan apóstol chahn, ne quenán se min yan Jerusalén.²⁹ Numa ino se rahndudo se vederihquentiyon yahn Dihvo vo, riyahve se ihyan, ndata yahn Israel, che rente ye devaco griego. Ate ihyan chahn ne, rinuhn ino ye taça co cahno ye sahn.³⁰ Cuahn che checadino ihyan che ritahno ye Dihvo vo che tihca ne, quenda ye sahn yan Cesarea, ne ndedechuh ye sahn yan vaco se Tarso.

³¹ Tahn min ne, numachahte estado yahn Judea man, Galilea man, nación yahn Samaria man ne, nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, cheguan redin tan ihyan nduco ye, ne a ndevate tahn ye, rendeva ye yavenan Dihvo vo Dendiohs numacuahn vedene-cun. Renecah yan Vaco Ndah yahn Dendiohs chedave yahn ihyan chahn, ne redin Dendiohs che ama yahn ihyan ritahno ye Dihvo vo, rinduco ye ihyan.

Ndoyahn Eneas

³² Cuahn che quechica Pedro, rahn-dudo ye van ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, chahn ye, chendi-chero ye ihyan che vate ye yan Lida.³³ Min ntaca ye ama sahn cah che duche se Eneas. A nine nduyo ndi cheche se, quendite se nan yundo.³⁴ Rahn Pedro ri ye sahn:

—Eneas, Dihvo vo Jesucristo din ye che ndoyehn. Cuenecuen, condihte ndah yundo yehn.

Ndetahno ndoyahn Eneas, ne necuan se.³⁵ Nducoyaca ihyan yan Lida man, yan Sarón man, ndihchero ye che ndoyahn se, ne ama yahn ye chihcoman ye dehtenduh che ritahno ye ro menan, ne chitahno ye Dihvo vo Jesucristo.

Ntuche Dorcas

³⁶ Tahn min ne, chihnde ama ihyan ndahna yan Jope che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. Ihyan min ne, duche ye Tabita, ne che devaco griego ne, Dorcas. Ama ndah ihyan ye, ne ama yeno ye, rinan ye ihyan chevah.³⁷ Chetah cah ihyan min, ne chih ye. Chihno nan ihyan tenahn me ne, chacondihte ndah ye ihyan chete cuarto che va nan o cuahto.³⁸ Checadino ihyan che ritahno ye Dihvo vo che yan Lida quenán Pedro, ne nducote nino yan min ne, tahve ye o ihyan che cahn ye, ngua ye ihyan, ne rahn ye:

—Cuhn vo nduco ne yan Jope tenun tenun no.

³⁹ Tuhme cuahn Pedro nduco ihyan chahn, ne cuahn che nda ye min ne, quenda ihyan chahn ihyan chete vah nan che quendite tenahn me. Min che-nun nducoyaca ndahna vah, ama raco ye, ne nahme ye Pedro vestido man, coyano man, che ndahyon tenahn me ro che quenán ye iyehense.⁴⁰ Chihquentiyon Pedro che ndiquendah vah nducoyaca ihyan chahn, ne chentihya ye, covah ye. Ndhichero ye tenahn me, ne rahn ye:

—Tabita, cuenecuen.

Ndetahno nahne ye ndutinán ye, ne ndihchero ye Pedro, ne necuan ye, va ye nan yundo.⁴¹ Tuhme chetah Pedro tah ye, ne ndedecuan ye ihyan. Cah ye nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo man, ndahna vah chahn man, ne nahme ye ihyan ndahna me che a ntuche ye van tenahn.⁴² Nducoyaca ihyan yan Jope ne, checadino ye yahn vederihno me, ne ama yahn ye chitahno ye Dihvo vo.⁴³ Rahn quenán Pedro min yan Jope, ndevaco Simón, ama sahn che redin dave se ima.

Chahn Pedro ndevaco Cornelio

10 Min yan Cesarea chihnde ama capitán che duche se Cornelio, che ndi cuande se compañía che duche Italiana. ²Sahn min nduco nducoyaca ihyan yahn se che chenun ye ndevaco se ne, rendeva se yavenan Dendiohs numacuahn vedenecon. Ama recah se tume che rihan se ihyan nación yahn Israel, ne revah se ro ro. ³Ama ro, tenduh nan rahco ino a chino ne, chinahn ama vederihno nan se, ndihchero ndah se ama ángel yahn Dendiohs che chenda ye nan quenun se, ne yahve ye sahn:

—¡Cornelio!

⁴Ama dihya se chi, ndihchero se ángel me, ne tumerune se ihyan:

—Dihvé, ¿deh nahn ne ne?

Ndahconan ángel me yahn se:

—Dendiohs, a chihnevan ye che revah, ne ndihchero ye che redin vedevahino nduco ihyan chevah. ⁵Man ne, cuedechoh ihyan che cahñ ye yan Jope, ngua ye Simón che namin duche ye Pedro. ⁶Quenan ye ama vah che nti nino nuniyahn, vaco ama sahn redin dave ima che namin duche se Simón. Ihyan min cahma ye co ye di deh che va che din.

⁷Cuahn che conahn ángel me ne, cah Cornelio o sahn decahya yahn se nduco ama sandado che quenan se ndevaco se che namin ritahno se Dendiohs. ⁸Chihno necah cuande se sahn nducuahn ne, dechuh se sahn yan Jope.

⁹Tama ro me ne, tenduh nan inguiyahn ne, cuahn che a cuahn nino sahn chahn yan Jope ne, cocha Pedro tin vah yuto nan che quenan ye, cava che covah ye. ¹⁰Ama chi cuico ye, ne numanahn che rindah che cheh ye ne, chinahn ama vederihno nan ye. ¹¹Ndihchero ye nan ro ama che deca ro ama tino chahte tihca ro che nechiche nduh che cun esquina yahn, ne cochahn cuahn ndiyahn nino nan ye. ¹²Min chete tino me che-

nun nducoyaca nan ite che cun cah te man, cu man, yahda man. ¹³Tuhme chihnevan ye ama ndudo che rahñ:

—Pedro, cuihne ite sih, cocheh ite.

¹⁴Ate ndahconan Pedro:

—Dihvé, hua, te u ne, nde menahn metah chéh nde ama nan ite che chihnga te.

¹⁵Ndaconan ndudo me:

—Cha che a nedin dave Dendiohs ne, hua quendi ndedecadine che chihnga.

¹⁶Ino yune ndaconan ndihchero ye vederihno me. Tuhme conda tino me cuahn nan ro. ¹⁷Nahmin che ama rendedecadino Pedro deh conahn vederihno me ne, sahn che dechuh Cornelio ne, a nda se chendevah, retumerune se ti che vaco Simón. ¹⁸Tuhme tumerune se a min quenán ama ihyan che duche ye Simón che namin duche ye Pedro. ¹⁹Rendedecadino ca Pedro yahn vederihno me cuahn che yahve Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan:

—Nda ino se, rinuhn se di.

²⁰Cuenchehn, ne cuehn nduco se. Dehve rahque, te u dechuh sahn.

²¹Tuhme cuenchahn Pedro cuahn nan che vatendi sahn che dechuh Cornelio, ne rahñ ye ri ye sahn:

—U che rinuhn nchuhn. ¿Deh ntiyon cochi ne ne?

²²Ndahconan sahn chahn:

—Huante, capitán Cornelio dechuh ye nuhn. Ihyan min ne, ama ndah ihyan ye, ne rendeva ye yavenan Dendiohs. Nducoyaca ihyan nación yahn Israel ne, yahino ye ihyan. Rahñ ama ángel yahn Dendiohs ri ye ihyan che dechuh ye chehua ndih, cava che cahñ ne ndevaco ye, cahnevan ye deh che va che cahma ne co ne ihyan.

²³Tuhme rahñ Pedro che conda sahn chahn chete vah, ne chahtenan se nduco ye. Nde tama ro me cuahn ye nduco se, nduco neve ihyan yan Jope che ritahno ye Dihvo vo. ²⁴Nan che chi o ro

me ne, ndá ihyan chahn yan Cesarea, ne quenán rino Cornelio nduco nducoyaca ihyan yahn se man, amigo yahn se man, che ndiyahve se. ²⁵ Cuahn che ndá nino ihyan chahn vaco Cornelio ne, quendah se vah cava che nevahnecon se Pedro, ne chehntihya se nan ye, rendeva se yavenan ye. ²⁶ Ate ndedecuan Pedro sahn, ne rahn ye:

—Cuenequen, cuandi. Hua ndahca che ndeva yavenan, te u ne, ihyan iyehse u nduhca di.

²⁷ Ca rahn ca rica ye, chenda ye chete vah, ne ndihche ye che ama yahn ihyan ndi dama ye min. ²⁸ Tuhme rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn ne, a devano ne te cahnda va yahn nuhn, ihyan nación yahn Israel, che cahñ nuhn ndevaco ihyan tama nación man, che conduco nuhn ihyan chahn man. Ate Dendiohs ne, te ye, checadinó te hua quendi ndedecadinó che hua ndahca che codama nuhn nduco ihyan tama nación. ²⁹ Chemin che cuahn che tahve nchuhn che chehua u ne, ndetahno cochí, hua chacotahn. Man ne, nahn cadinó deh cuande che tahve ne che chehua u.

³⁰ Tuhme ndahconan Cornelio:

—A man cun ro, co tenduh ura cuh ne, va yahté man, revah man, muhn chete vacó, cuahn che chihnde ro ama ángel, quenun ye tino che tuno diyahn ro. ³¹ Rahn ye ri ye u: “Cornelio, chihnevan Dendiohs che revah, ne ndihchero ye che redin vedevahino nduco ihyan chevah. ³² Man ne, cuedechoh nde yan Jope che ngua Simón che namin duche ye Pedro. Quenan ye ama vah che nti nino nuniyahn, ndevaco ama sahn che redin dave ima, che namin Simón duche se.” ³³ Chemin che a ndetahno dechúh che chehua ndih. Ndahca din ne che cochí ne. Man ne, nto dama nducoyaca nuhn muhn nan Dendiohs cava che cahnevan

nuhn nducuahn che chihquentiyon ye che cahma ne.

³⁴ Tuhme cahndudo Pedro:

—Man ne, a chenahn te Dendiohs che cuaco niyon ne, hua retendah nun ye ihyan, ³⁵ te dama no yahino ye nducoyaca ihyan adecotino nación yahn ye, ndete che rendeva ye yavenan ye man, redin ye che ndah man. ³⁶ Dendiohs ne, dechuh ye Jesucristo, Dihve nducoyaca ihyan, van ihyan nación yahn Israel, cava che cuahndudo ye ndudo ndah yahn che ndo yan Dendiohs nduco ihyan iyehse. ³⁷ Nchuhn ne, a devano ndah ne yahn nducuahn che coman chihnahn numachahte nación yahn Israel, canan nde estado yahn Galilea, cuahn che a chuh che cahndudo Juan Bautista man, chehdenune ye ihyan man. ³⁸ A devano ne te Dendiohs ne, din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye Jesucristo yahn yan Nazaret, ne ndahco ye vederihquentiyon chahte tah ye. Ihyan min ne, quechica ye, redin ye che ndah, ne rendedevahn ye ihyan che rechuhrihn ye, redin chundah. Tihca redin ye, te quenán cuma ye vederihquentiyon yahn Dendiohs. ³⁹ Nuhn racotuhn nuhn ndudo cuaco yahn nducuahn che din Dihvo vo Jesucristo numachahte nación yahn Israel man, yan Jerusalén man. Ihyan min ne, nahn yah se ihyan nan ama cruz, chihno se ihyan. ⁴⁰ Ate chihno ino ro ne, ndedetuhche Dendiohs ihyan, ne cahnecon ye che quechica ro ye van nuhn. ⁴¹ Hua quechica ro ye van nducoyaca ihyan yan, ate quechica ro ye van nuhn che a tendah nun Dendiohs nuhn nde ro menan cava che cuacotuhn nuhn ndudo yahn che tihca chí. Cuahn che a ntuche ye van tenahn ne, dama cheh nuhn, dama chih nuhn nduco ye. ⁴² Chihquentiyon ye che cuahndudo nuhn nan ihyan che ndahco Dendiohs vederihquentiyon tah ye cava che teche cade ye yahn nducoyaca ihyan che chenduche ye man,

che ndih ye man. ⁴³ A yahn ihyan min che dirun nducoyaca ihyan profeta nde a rahn me. Dirun ye te nducoyaca ihyan che cotahno ye ihyan min ne, nchahco Dendiohs nunde yahn ye che cuande yahn ihyan min.

⁴⁴ Nde metah cuihno cuahndudo Pedro cuahn che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nducoyaca ihyan che rihnevan ye ndudo me. ⁴⁵ Ihyan nación yahn Israel che ritahno ye Dihvo vo che nduco ye Pedro ne, ama cuahn ino ye chi yahn che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nde ihyan tama nación. ⁴⁶ Devano cuaco ye te quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan chahn, te rente ye tama te o nan devaco man, rendeva ye yavenan Dendiohs man. ⁴⁷ Chemin che rahn Pedro:

—¿A va duh che cahco tan che cuedenune ihyan chuhn?, te a quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan nduhca che quenun uvo.

⁴⁸ Tuhme chihquentiyon ye che cuedenune ihyan chahn, cuah ye Dihvo vo Jesucristo. Chihno min ne, chica ihyan chahn favor Pedro che conan ye neve ro nduco vih.

Necah cuande Pedro ihyan ndiyaco che vate ye yan Jerusalén

11 Ihyan apóstol chahn nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo che vate ye estado yahn Judea ne, checadino ye te nde ihyan tama nación a chitahno ye Ndudo yahn Dendiohs. ² Cuahn che nta Pedro yan Jerusalén ne, ihyan nación yahn Israel che ritahno ye Dihvo vo ne, rahva ye nduco ye. ³ Tumerune ihyan chahn:

—¿Dehco che chehn vaco ihyan tama nación, cheh dama nduco ye ne?

⁴ Tuhme necah cuande Pedro ihyan chahn nducuahn che chi:

⁵ —Ama ro cuahn che quenán yan Jope ne, ura che reváh ne, chinahn ama vederihno nan. Ndhcheró ama che deca

ro tino chahte tihca ro, ne nechiche nduh che cun esquina yahn, chica nan ro, cochahn cuaco nan che quenún. ⁶ Cuahn che chihco ndáh cuado deh chenun chete ne, ndihcheró ite che cun cah te man, ite chano man, cu man, yahda man, ⁷ ne chihneván ndudo che rahn: “Pedro, cuihne ite sih, coheh ite.” ⁸ Ate ndahconán: “Dihvé, hua, te nde menah metah chéh nde ama ite che chihnga te.” ⁹ Tuhme ndaconan ndudo me nde nan ro: “Cha che u, Dendiohs, a nedin davé ne, hua quendi ndedecadine che chihnga.” ¹⁰ Ino co ndaconan chinahn vederihno me nan, ne condá cuahn nan ro.

¹¹ A ura min no nda ino se che rinuhn se u, che chica se nde yan Cesarea. ¹² Chihquentiyon Vaco Dendiohs che hua dehve rahcó, cahn nduco se. Namin an dino vo chuhn ne, chinduco ye u, chahn nuhn vaco ama sahn, ¹³ che nte cuande se nuhn che ndihchero se ama ángel che chandi ye, chihto nan se ndevaco se, ne tuhca rahn ye ri ye sahn: “Cuedechoh che ngua Simón che namin duche ye Pedro, quenán ye yan Jope. ¹⁴ Ihyan min cahma ye co ye di nduco ihyan yehn deh va che din nchuhn cava che ndevahn ne.” ¹⁵ Cuahn che chihno nte sahn min ne, canan cahndudó. Ate numanahn che cahndudó ne, adenán quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan chahn nduhca che quenun uvo ro menan me. ¹⁶ Tuhme necahcó che rahn Dihvo vo: “Juan ne, chehdenune ye ihyan, ate nchuhn ne, conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn.” ¹⁷ Nducote man Dendiohs din ye nduco ihyan chahn nduhca che din ye nduco uvo che chitahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, ¿duh u cava che din vahché yahn Dendiohs?

¹⁸ Cuahn che chihnevan ihyan chahn ne, chahtedihn chende ye, ne ndeva ye yavenan Dendiohs, ne rahn ye: “Tuhme ne, rahnecun Dendiohs che nto ino ihyan

tama nación nunde yahn ye, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.”

Ihyan yan Antioquía che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹⁹ Cuahn che chuh che chih Esteban ne, canan redin tan ihyan nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne chano ihyan chahn. Nahn ye ne, cuahn ye nde nación yahn Fenicia man, Chipre man, yan Antioquía man. Min chacotuhn ye Ndudo yahn Dendiohs atenan van ihyan nación yahn Israel, te van ihyan tama nación ne, hua chacotuhn ye ndudo me. ²⁰ Ate neve ihyan nación yahn Chipre man, yan Cirene man, cuahn ye yan Antioquía, ne ihyan chahn chacotuhn ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo nde van ihyan tama nación. ²¹ Nducote chenán cuma ihyan chahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo ne, ama yahn ihyan chihcoman ye dehtenduh che ritahno ye ro menan me, ne chitahno ye Dihvo vo.

²² Cuahn che checadino ihyan che ritahno ye Dihvo vo che chenán ye yan Jerusalén ne, dechuh ye Bernabé nde yan Antioquía. ²³ Cuahn che nda Bernabé min ne, ndihchero ye che ama va vedeyahino yahn Dendiohs van ihyan chahn, ne ama chi yeno ye. Yahve ye ihyan chahn che quendi ye numa ino ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo. ²⁴ Tihca din Bernabé, te ama ndah ihyan ye man, quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan man, numa ino ye ritahno ye man. Yan min ne, ama yahn ihyan chitahno ye Dihvo vo.

²⁵ Chihno min ne, cuahn Bernabé yan Tarso, ngua ye Saulo. Cuahn che ntaca ye ihyan ne, ndaconan ye nduco vih yan Antioquía. ²⁶ Min chahtenan ye ama nduyo nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo, chicuahn ye ama yahn ihyan. Min yan Antioquía cade canan ihyan rahn ye

yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo te cristiano ye.

²⁷ Tahn min ne, ama o ihyan che recadino ye yahn che va che co ne, chica ye yan Jerusalén, ne nda ye min yan Antioquía. ²⁸ Ama cha ihyan chahn che duche ye Agabo ne, din Vaco Dendiohs che checadino ye che ama cuhnde cuico numachahte iyehnsé. Chandi ihyan min nan ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne rahn ye che tihca va che co. Ndudo min ne, chinahn adive cuahn que quenán Claudio emperador. ²⁹ Tuhme ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo che vate ye min yan Antioquía ne, nte cade ye nduco vih che nedin dama ye tume nduhva che tuno tah ye, dechuh ye yahn dihno vo che vate ye estado yahn Judea cava che conan ye ihyan. ³⁰ Tihca din ihyan chahn, ne dechuh ye Bernabé nduco Saulo, quenda ye tume me, necah ye tah intiyahn yaco che vate ye min.

Chihno se Jacobo man, chaconuhn se Pedro vacoyahn man

12 Tahn min ne, redin tan rey Herodes nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ² Jacobo, dihno Juan ne, chihquentiyon rey me che chihno se ihyan nduco espada, ³ ne nducote ndihchero se che quenán ino ihyan nación yahn Israel ne, namin din se preso Pedro. Ro che tihca din se ne, ro vihco che reh ihyan pan che hua nduco ya yahn. ⁴ Cuahn che a din se preso Pedro ne, chaconuhn se ihyan vacoyahn, ne ntihton ama sandado chahtenan se cudado ihyan, te chuh vihco me ne, nahn tendah se ihyan, techecade se yahn ye, ne cahno se ihyan nan ihyan yan. ⁵ Ama vateyan sandado che redin se cudado Pedro che quenun ye vacoyahn, ne ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, revah ye numa ino ye cava ye.

Din Dendiohs che ndiquendah Pedro vacoyahn

⁶Vino che co dave tama ro me che nahn tendah Herodes Pedro nan ihyan yan ne, quiyado ye chete vacoyahn me mendahn yahn o sandado, nchiche ye nduco o cadena. Sandado chenahn chahn ne, redin se cudado chende vacoyahn me. ⁷Adenan chenda ama angel yahn Dihvo vo Dendiohs chete vacoyahn me, ne ama chiya dave. Denuhn nun angel me Pedro, ndedetuhche ye ihyan, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuenecuen tenun tenun no.

Ndetahno ntahte cadena che nchiche tah Pedro, ⁸ne rahn angel me:

—Condahco chiche ima che renan chete, ne condonun cah ndaco yehn.

Cuahn che a va yan Pedro ne, ndaconan rahn angel me:

—Condonon tino tu yehn, ne cuiquendi u, cuhn vo.

⁹Pedro ne, quendi ye angel me, nde hua devano ye a cuaco chemin, te rihno ye che rahco ye. ¹⁰Chuh ye o cuan nan che chenun sandado, redin se cudado, ne cuahn che nda ye chendevah cu che a renda nan calle ne, nane man chendevah me. Ndiquendah ye, chica ca ye tah, ne conahn angel me. ¹¹Tuhme chenahn Pedro, ne ndedecadino ye:

—Man ne, a devano cuaco te Dendiohs tahve ye ama angel yahn ye cava che ndedevahn ye u tah Herodes man, yahn nducuah che chenan ino ihyan naci6n yahn Israel che cuahno co man.

¹²Pedro ne, ca rendedecadino ye yahn che tihca chi, ca rica ye, cuahn ye ndevaco Maria, chaco Juan Marcos. Min ndi dama ama yahn ihyan, revah ye. ¹³Cuahn che nda ye min ne, recah tah ye chendevah chahte man, riyahve ye man. Cuahn ama tahn dihn che duche te Rode, quendihchero te duh che riyahve. ¹⁴Ate cuahn che ndonahn te ndudo Pedro ne,

nducote ama yeno te ne, nde hua nahne te chendevah me. Ndaconan te, rano te, ngu te ndudo che nti Pedro chendevah.

¹⁵Ihyan chahn ne, rahn ye ri ye tahn:

—¡Luco ri di, tahn dihn!

Ate tahn min ne, rahn te te cuaco che ihyan min. Tuhme rahn ihyan chahn:

—Ndiyu ihyan min. Co angel che redin cudado ihyan.

¹⁶Numanahmin ne, quendi Pedro, recah tah ye chendevah. Cuahn ihyan chahn nahne ye chendevah me, ne cuahn che ndihchero ye Pedro ne, ama cuahn ino ye chi. ¹⁷Ate din tah Pedro yahn ihyan chahn che cuahte dihn chende ye nahmin che necah cuande ye nduhca che ndetendah Dendiohs ihyan vacoyahn. Namin rahn ye:

—Cahma nchuhn co ne Jacobo man, dihno vo chenahn man, nduhca che chi.

Tuhme chica ye min, cuahn ye tama cuan.

¹⁸Cuahn che chi dave tama ro me ne, a ri rite co luco sandado chahn, te hua devano se deh chi nduco Pedro. ¹⁹Herodes ne, dechuh ye che chinuhn Pedro, ne nducote hua ntaca ihyan ne, chica ye sahn chahn che necah cuande se ihyan deh chi. Tuhme chihquentiyon ye sandado chenahn che cahno se sahn. Chihno min ne, chica Herodes min estado yahn Judea, ne cuahn ye quenan ye yan Cesarea.

Chih Herodes

²⁰Herodes ne, tan ye nduco ihyan yan Tiro man, ihyan yan Sidon man, ate ihyan chahn ne, ntuhno ye cava che cahno ye nan Herodes. Yahve ye ama sahn ndinan yahn rey me che duche se Blasto, che cahma nan se ihyan, cava che ndoyan rey me nduco ye. Tihca din ihyan chahn, te nan yahn yahn rey me, rica dehtenduh che reh ye. ²¹Herodes ne, chihco vih ye ama ro cava che ndo dama ihyan chahn, ne nda ro min ne, ndonun

ye tino che renun ye ura che retechecade ye. Chihnde ye nan che rihquentiyon ye, ne cahndudo ye, chihnevan ihyan chahn. ²²Tuhme rendeva ihyan chahn yavenan rey me, ne rah ye:

—Ihyan tih che rahndudo ye ne, ndiyu ihyan iyehkse ye, te Dendiohs ye!

²³A ura min no chiya ama angel yahn Dendiohs, ne din ye che chetah cah Herodes. Chine ndah ihyan, ne ama yah vederih chih ye, te cah yune ye che ndeva ihyan yavenan ye, nduhca ndete che ihyan min che Dendiohs.

²⁴Tahn min ne, ama retuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ri yahn ihyan che ritahno ye.

²⁵Cuahn che a dinahn Bernabé nduco Saulo ntiyon che chahn ye ne, ndaca ye yan Jerusalén, conahn ye yan Antioquía, quenda nduco ye Juan Marcos.

Bernabé nduco Saulo ne, canan chahtechica ye cahndudo ye

13 Van ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, che vate ye yan Antioquía ne, chenun van ihyan che rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs man, ihyan ricuahn man. Ihyan chahn ne, Bernabé man, Saulo man, Simón cuan man, Lucio yahn yan Cirene man, Manaén man, ihyan min che chihta ye dama nduco Herodes, gobernador yahn Galilea. ²Ama ro che vate ihyan chahn yahte man, revah ye man ne, rahn Vaco Ndah yahn Dendiohs nduco ye:

—Cuedechuh nchuhn Bernabé nduco Saulo che cah se, din se ntiyon che a necah che din se.

³Tuhme chahte tun ihyan chahn yahte, ne covah ye. Chihno min ne, nahn tah ye ihyan che o chahn cava che nuhnde tah ye ntiyon min, ne dechuh ye ihyan, cuahn ye.

Cahndudo ihyan apóstol yahn yahn Chipre

⁴Bernabé nduco Saulo ne, cuahn ye yan Seleucia nduhca che chihquentiyon Vaco Ndah yahn Dendiohs. Min chahtenun ye ama barco, ne cuahn ye yahn yahn Chipre. ⁵Cuahn che nda ihyan chahn yan Salamina ne, canan rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs chete yaco. Juan Marcos ne, nduco se ihyan chahn, rinan se ihyan. ⁶Chahtechica ye numachahte yahn min, ne nda ye yan Pafos. Min ntaca ye ama sahn, ndata yahn Israel, che duce se Barjesús. Sahn min ne, cuah se, ne redin ca se che Dendiohs rinan ye sahn. ⁷Nduco se gobernador Sergio Paulo, ama ihyan che renahn ye. Ihyan min ne, tahve ye che chehua Bernabé nduco Saulo, te nahn cahnevan ye Ndudo yahn Dendiohs. ⁸Ate sahn cuah me, che namin duce se Elimas ne, redin vahche se yahn ihyan chahn, te hua nahn se che cotahno gobernador me. ⁹Tuhme Saulo, che namin duce ye Pablo ne, quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan. Ndihe ro ndah ye sahn, ¹⁰ne rahva ye nduco se:

—Di, ¡daya chundah! ¡Ama duhtuno ihyan di! ¡Ndere quechique, rihncneh! ¡Hua renan ine nde ama dehtenduh che ndah! ¿Dehco che hua reguen, redetohnen vederihquentiyon yahn Dendiohs? ¹¹Man ne, Dendiohs din ye castigo di. Co ve nan, ne hua co ro nan.

Ndetahno chiya man nan se, ametah chi ro nan se. Canan rinuhn tah se duh che quendanan sahn, te hua ro nan se. ¹²Cuahn che ndihchero gobernador me che tihca chi ne, chitahno ye Dihvo vo Jesucristo, te ama rahn ino ye yahn ndudo yahn Dihvo vo che ricuahn ihyan chahn.

Pablo nduco Bernabé ne, ndá ye yan Antioquía, yahn yahn Pisidia

¹³ Pablo nduco combiero yahn ye ne, chahtenun ye ama barco, ne chica ye yan Pafos, ndá ye yan Perge, yahn yahn Panfilia. Juan Marcos ne, chihcoman se ihyan chahn, ne conahn se yan Jerusalén. ¹⁴ Ihyan chahn ne, quendi ye yune yahn ye, chica ye yan Perge, ne ndá ye yan Antioquía, yahn yahn Pisidia. Ama ro che rahte tuhno ihyan ne, chenda ye chete yaco yahn ihyan nación yahn Israel, chahte ye. ¹⁵ Cuahn che a chihno cahndudo ihyan ley che dirun Moisés man, ndudo che dirun profeta man ne, ihyan ndinan yahn yaco me ne, dechuh ye ndudo yahn ihyan chahn:

—Dihno nuhn, ndete che va ndudo che cahma ne nduco ihyan ne, co cahma ne meniyon.

¹⁶ Tuhme necuan Pablo, ne din tah ye che cuahteyan ihyan chahn, ne cahndudo ye:

—Nchuhn, ndata yahn Israel, che rendeva ne yavenan Dendiohs, cuihnevan ne. ¹⁷ Dendiohs yahn nación yuhn vo Israel ne, tendahnun ye ihyan ndico yuhn vo. Cuahn che chenana ca ihyan chahn nación yahn Egipto ne, din ye che ama chi yahn ye, ne ndetendah ye ihyan numacuahn vederihquentiyon yahn ye. ¹⁸ Cuahn che chenana ihyan chahn yahn nan che metah duhva ne, din chahtino Dendiohs yahn ye tenduh o raco nduyo, ¹⁹ ne decuihno ye ndache nación min yahn yahn Canaán, ne cah ye yahn min ihyan chahn. ²⁰ Canan nde ro min, chete che cun ciento quenana o raco ndiche nduyo, nde ro che quenana ihyan profeta Samuel ne, raconahn Dendiohs juez che rihquentiyon ye ihyan chahn. ²¹ Tuhme chica ihyan chahn ama rey cava che cahcantiyon ye ihyan, ne cahnecun Dendiohs. Chaconahn ye Saúl, daya Cis, ndata yahn Benjamín, cava che co se

rey yahn ihyan chahn o raco nduyo. ²² Cuahn che tuno ro ne, Dendiohs ne, chehnevi ye Saúl. Cah ye vederihquentiyon me David, ne rahn ye: “David, daya Isaí ne, ama sahn che renevah-necun se che náhn, ne dinahn se nducuaahn che cahcantiyón.” ²³ Van ndata yahn David ne, ndedecuan Dendiohs Jesucristo, nduhca che a cah ye ndudo yahn ye cava che ndedevahn ye ihyan nación yahn Israel. ²⁴ Numanahn che metah ndá Jesucristo ne, ndá Juan, cahndudo ye che nto ino nducoyaca ihyan nación yahn Israel nunde yahn ye, ne cuedenune ye. ²⁵ Cuahn che a nino cuihno ntiyon yahn Juan ne, rahn ye: “Co rahco nchuhn te u ne, ihyan che chenana rino ne, ate ndiyu u, te adive ne, cochi ama ihyan che ama yudo vederihquentiyon yahn ye. U ne, nde hua rigonun chihve u cava che co mozo yahn ihyan min, ntahte correa yahn ndaco yahn ye.”

²⁶ Nchuhn dihnó, ndata yahn Abraham, che rendeva ne yavenan Dendiohs, a dechuh ye ndudo cuh yahn ne cava che ndevahn ne. ²⁷ Ihyan yan Jerusalén nduco ihyan ndinan yahn ye ne, hua checadino cuaco ye deh vederihquentiyon quenana cuma Dihvo vo Jesucristo, nde hua chenana ye che dirun ihyan profeta, andahre ndate ndate, ro che rahtetuhno ihyan, rihnevan ye ndudo min, rahndudo ihyan chete yaco. Chemin che chihco cade ye che cahno se ihyan min, ne nduco chemin chinahn nducuaahn che dirun ihyan profeta chahn. ²⁸ Andahre metah nde ama nunde yahn Dihvo vo, ate chica ihyan chahn che cahcantiyon Pilato che cahno sandado ihyan. ²⁹ Cuahn che a din ihyan chahn nducuaahn che a va cade che cuahno Dihvo vo co, nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs ne, ndedevah ye ihyan nan cruz, ne chacondihte ye ihyan chete ama yayan. ³⁰ Ate Dendiohs ne, ndedetuhche ye ihyan van tenahn, ³¹ ne ama

ndeh ro chinduco ye ihyan che chica ye estado yahn Galilea, nda ye nduco ye yan Jerusalén. Man ne, a ihyan chahn che racotuhn ye ndudo yahn ihyan min van nducoyaca ihyan.

³² Namin nuhn ne, rahndudo nuhn nan nchuhn yahn ndudo ndah che cah Dendiohs ihyan ndico yuhn vo. ³³ Man ne, a dinahn Dendiohs ndudo min, te a ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo cava uvo, nduhca che a ndirun nan Salmo o tuhca: “Di che Dayá. Man ro cuh ne, a chihco ró di nan nducoyaca ihyan, cava che codevano ye te Daya man di.” ³⁴ Namin tama cuan nan Ndudo yahn Dendiohs a ndirun tuhca: “U, Dendiohs, din yahinó nchuhn nduhca che a cah ndudo yahn David.” Nduco ndudo cuh ne, chihco ro ye che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo van tenahn cava che hua cha ye. ³⁵ Namin va tama ndudo che ndirun nan tama Salmo tuhca: “Hua cuahnecon ne che cha Daya ne.” ³⁶ Me David ne, a devano vo che, nduhca che chihquentiyon Dendiohs ne, chichihve ye nan ihyan che vate ye ro che quenon ye iyehense. Tuno ro yahn ye ne, namin chih ye nduhca ihyan ndico yahn ye, ne cha ye. ³⁷ Ate ihyan min che ndedetuhche Dendiohs ihyan ne, hua cha ye. ³⁸ Nchuhn, dihnó, cuedevano ne te che cuande yahn ihyan min ne, co ndaca ne vederenchahco yahn nunde yahn ne. Chu che rahndudo nuhn nan ne. ³⁹ Che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo ne, nducoyaca ihyan che ritahno ye ihyan ne, rendaca ye vederenchahco yahn nunde yahn ye, che hua ndaca ihyan ro che rihquentiyon ley che dirun Moisés. ⁴⁰ Man ne, cuihco nchuhn cudado che hua conahn nduco ne nduhca che dirun ama cha ihyan profeta tuhca: ⁴¹ Nchuhn che duche rino ne, condihche ne.

Cuahn ino ne, ne cuih ne, te ro che vate ne ne,

u, Dendiohs, dín vederihno rahte, che nde hua cotahno ne, andahre cahma ihyan co ye nchuhn.

⁴² Cuahn che ndiquendah Pablo nduco combiero yahn ye chete yaco me ne, ihyan che hua ndata yahn Israel ne, chica ye che ndaconan cuahndudo ye yahn dehtenduh che tuhchan, ndate che tama, ro che rahtetuhno ihyan. ⁴³ Cuahn che a conahn ihyan ne, ama yahn ihyan nación yahn Israel man, ihyan tama nación man, che ritahno ye numa ino ye nduco vih ne, cuahn ye nduco Pablo nduco Bernabé. Ama riyahve ye ihyan chahn che quendi ye numa ino ye, cotahno ye, ne hua cahcoman ye Dendiohs, ihyan min che redin yahino ye ihyan.

⁴⁴ Tama ndate me, ro che rahtetuhno ihyan ne, ndo dama a nahn numa yan, ihyan che nahn cahnevan ye Ndudo yahn Dendiohs. ⁴⁵ Ate cuahn che ndihchero ihyan nación yahn Israel chahn che ama yahn ihyan ne, chi ve ye, ne canan ruhn chende ye nduco Pablo man, rahn tan ye man. ⁴⁶ Tuhme Pablo nduco Bernabé ne, numa ino ye rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn, ihyan nación yahn Israel, a cava nchuhn menan vihca che rahndudo nuhn Ndudo yahn Dendiohs. Ate man ne, nducote hua nahn nevahnecon nchuhn man, rahco ne te dehve rendotenan ne man ne, cahcoman nuhn nchuhn, ne cuahndudo nuhn, cahnevan ihyan tama nación. ⁴⁷ Va che dinahn nuhn nduhca che chihquentiyon Dihvo vo Jesucristo nuhn tuhca:

Tendah nún di cava che cuahndode ndudo yahn van ihyan nducahn nación.

Nde numachahte iyehense, nducoyaca ihyan che nevahnecon ye ndudo yahn, ndevahn ye.

⁴⁸ Cuahn che chihnevan ihyan tama nación che chenun ye min che tihca rahn ihyan chahn ne, ama chi yeno ye, ne

nevahne^{cun} ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo. Van ihyan chahn ne, chitahno nducoyaca ihyan che a va cade che cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁴⁹Tihca chetuhn ndudo yahn Dihvo vo numachahte yahn min. ⁵⁰Ate ihyan naci3n yahn Israel chahn ne, chinun ye ama o sahn nahⁿ nduco ama o tahn ndahta che ndah ihyan te, che renevahne^{cun} ihyan yan tahn. Tihca ndedecuan ihyan chahn ihyan che chi tan ye nduco Pablo nduco Bernab3 ne^c cande che ndetenda^h ye ihyan yahn min. ⁵¹Tuhme chihde ihyan chahn ndaco yahn ye, chihtera ye yuniyahⁿ cava che nahma ye ihyan yan min te hua ndahca din ye che hua nevahne^{cun} ye Ndudo yahn Dendiohs, ne cuahn ye yan Iconio. ⁵²Me ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ama yeno ye, ne quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan.

Pablo nduco Bernab3 ne, nda ye yan Iconio

14 Cuahn che nda Pablo nduco Bernab3 yan Iconio ne, chenda ye chete yaco, ne ama ndahca cahn^{dudo} ye. Chemin che ama yahn ihyan naci3n yahn Israel man, ihyan tama naci3n man, chitahno ye. ²Ate ihyan naci3n yahn Israel che hua chitahno ye ne, chinun ye ihyan tama naci3n che ametah cotahno ye, cava che ndihche tan ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ³Ama rahn chahtenan ihyan chahn min, ne rahndudo ye numa ino ye, chenan ino ye Dendiohs. Dendiohs ne, redin ye che renahn ihyan te cuaco che yahino ye ihyan iyeh^{nse} nduhca che rahndudo ihyan chahn, te cah ye vederihquentiyon ihyan cava che din ye vederihno. ⁴Ihyan yan min ne, o cuan ndi ye. Ama cuan ye ne, rinduco ye ihyan naci3n yahn Israel, ne tama cuan ye ne, rinduco ye ihyan ap3stol chahn. ⁵Tuhme ihyan naci3n yahn Is-

rael chahn nduco ihyan tama naci3n ne, ntuhno ye nduco intiyahⁿ cava che din tan ye nduco ihyan ap3stol chahn, cah ye tu ihyan. ⁶Ate Pablo nduco Bernab3 ne, checadino ye, ne chano ye, cuahn ye yahn yahn Licaonia, yan Listra man, yan Derbe man, nduh cuan nan che nino man. ⁷Min chahtechica ye, cahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs.

Ihyan yan Listra ne, cah ye tu Pablo

⁸Min yan Listra va ama sahn che nenevadoh cah se nde ro che chihndeyan se, nde tah hua ri rica se. ⁹Sahn min ne, va se, rihnevan se che rahndudo Pablo. Ndi^hchero ndah ye sahn, ne checadino ye te ritahno se che co din Dendiohs che ndoyahn se. ¹⁰Tuhme cah ye yahn se:

—Cuenecuen, cuandi cuaque.

Ndetahno chandi cuaco se, ne canan rica se. ¹¹Cuahn che ndihchero ihyan yan vederihno che din Pablo ne, nduco devaco yahn man ye, devaco yahn Licaonia ne, rah ye:

—O dendiohs yuhn vo, ndaconda ye ihyan, chiya ye iyeh^{nse}.

¹²Rahn ihyan chahn te Bernab3 ne, dendiohs yahn ye che duche ye Júpiter, ne Pablo ne, Mercurio, te ihyan min che rahndudo ye. ¹³Chidocuyan yahn Júpiter che nti yaco yahn ye chihto yan me ne, nda ye, nda ye nanda man, itenine man, cava che cahno ye ite che co te vedino, ndeva ye nduco ihyan yan chahn yavenan Bernab3 nduco Pablo. ¹⁴Cuahn che checadino ihyan ap3stol chahn che tihca ne, canan rendeh ye tino yahn ye cava che nahma ye che hua tihca din ihyan chahn, ne chenda ye van nducoyaca ye, rah ye:

¹⁵—¿Dehco che tihca redin nchuhn?, te nuhn ne, ihyan iyeh^{nse} nuhn nduhca nchuhn. A cava chemin che cochi nuhn, cahma nuhn nduco ne che cahcoman ne dehtenduh che tihchan che hua cochi^{hve}, ne cotahno ne Dendiohs, ihyan min

che quenduche ye. A ihyan min che dendah ye nan ro man, iyehñse man, nuniyahñ man, nducuahn che va man. ¹⁶Ro menan me ne, cah yune ye che quendi ihyan yune yahn man ye. ¹⁷Ate hua chihcoman ye ihyan, te din ye che ndah nduco ye, chihco ro ye vedeyahino yahn ye. A Ihyan min che redin ye che ran co man, che ndah ri chendata man. Rihquechey ye uvo man, reñeñah yan ye chedave yuhn vo man.

¹⁸Andahre tihca rahn Pablo man, Bernabé man, ate aconunde cuahn chihcade chica tan ye che cahno ihyan yan chahn itenine che co te vedino, che ndeva ye yavenan ye.

¹⁹Tuhme nda neve ihyan, ndata yahn Israel, che chica ye yan Antioquia man, yan Iconio man, chinun ye ihyan yan, ne cah ye tu Pablo. Chihno min ne, co a ndih Pablo rahco ihyan chahn, ne chihnda rudo ye ihyan nde cuahn chihito yan. ²⁰Ate ura che ndi dama ihyan che ritahno ye Dihvo vo nan Pablo ne, necuan ye, ne conahn ye viyan nduco vih. Tama ro me ne, chica ye min nduco Bernabé, nda ye yan Derbe.

²¹Min cahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs, ne ama yahn ihyan chitahno ye Dihvo vo. Chihno min ne, ndaconan ye, nchuh ye yan Listra man, yan Iconio man, nta ye yan Antioquia. ²²Queri ama yan nan che nchuh ye ne, reñeñah yan ye chedave yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne riyahve ye ihyan che quendi cotahno ye numa ino ye. Rahn ye ri ye ihyan chahn te va che ama chuhrihn ye muhn iyehñse, ate adive ne, cuahtenan ye vahchetero. ²³Namin tendah nun ye neve ihyan queri ama cuan cava che co ye intiyahn yaco. Covah ye man, chahte ye yahte man, ne ndahco ye nducoyaca ihyan chahn che ritahno ye Dihvo vo tah Dendiohs.

Pablo nduco Bernabé ne, conahn ye yan Antioquia, yahn yahn Siria

²⁴Chihno min ne, nchuh ihyan chahn yahn yahn Pisidia, ne nda ye yahn yahn Panfilia. ²⁵Cahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs yan Perge, tuhme cuahn ye yan Atalia. ²⁶Chahtenun ye ama barco, chica ye min, conahn ye yan Antioquia, a yan min che ndahco intiyahn yaco ihyan chahn tah Dendiohs che ama va vedeyahino yahn ye, cava che cahñ ye nan ntiyon che man ne, a dinahn ye. ²⁷Cuahn che a nta ye ne, nedin dama ye nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne necah cuande ye ihyan chahn nducuahn che din Dendiohs nduco ye man, nduhca che din Dendiohs che chitahno ihyan tama naciñ man. ²⁸Pablo nduco Bernabé ne, ama rahn chahtenan ye yan min nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo.

Chi ama junta yan Jerusalén

15 Tahn min ne, ama o sahn che chica se estado yahn Judea, nda se yan Antioquia ne, min chihuahn se ihyan che ritahno ye Dihvo vo te cava che co ndevahn ye ne, va che conan seña ihyan nduhca che chihquentiyon Moisés. ²Pablo nduco Bernabé ne, riyahve ye sahn chahn che ndiyu tihca, ate ama chahtecuhn chende se nduco ye. Nducote hua chi chihnde cade min ne, nte cade ihyan che ritahno ye Dihvo vo che dechuh ye ihyan chahn nduco tama te o ihyan yan Jerusalén cava che nte cade ye nduco ihyan apóstol man, intiyahn yaco man.

³Chica ihyan chahn yan Antioquia, chuh ye naciñ yahn Fenicia man, Samaria man, reñeñah cuande ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo che vate ye min, nduhca che chihcoman ihyan tama naciñ dehtenduh che ritahno ye menan, ne chitahno ye Dendiohs. Nducoyaca

ihyan che chihnevan ye ndudo me ne, ama chi yeno ye.

⁴Cuahn che nda Pablo nduco Bernabé min yan Jerusalén ne, nducoyaca ihyan ndiyaco man, ihyan apóstol man, intiyahn yaco man, nevahnevan ye ihyan. Tuhme Pablo nduco Bernabé neçah cuande ye ihyan chahn yahn nducuaahn che din Dendiohs nduco ye. ⁵Ate ama o sahn fariseo che namin ritahno se Dihvo vo ne, chahtendi se, ne rañn se:

—Va che conan seña ihyan tama nación che ritahno ye Dihvo vo man, va che dinahn ye ley che dirun Moisés man.

⁶Tuhme ndodama ihyan apóstol chahn nduco intiyahn yaco çava che nte çade ye yahn chemin. ⁷Cuahn che a ama ndeh rente ihyan chahn ne, chandi Pedro, ne rañn ye:

—Dihno, a devano nchuhn te a rañn ne, van uvo ne, tendah nun Dendiohs u çava che cuahndudó Ndudo yahn ye, cahnevan ihyan tama nación, ne cotahno ye. ⁸Dendiohs che rendihche ye che-dave yahn nducoyaca ihyan ne, te ye, checadino vo che ndeva ye ihyan chahn, te din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye ihyan, nduhça che quenun uvo. ⁹Dendiohs ne, dama no yahino ye uvo nduco ihyan chahn, te namin ihyan chahn ne, nchahco ye nunde yahn ye yahn che chitahno ye. ¹⁰¿Dehco che retumarande nchuhn Dendiohs? Che tihça rihquentiyon ne ne, reçañ rihn ne ihyan tama nación che ritahno ye Dihvo vo, te nducuaahn che nahn ne che dinahn ye ne, nde ihyan ndico yuhn vo, nde man vo, hua chi dinahn vo. ¹¹A devano vo te deman nduco vedeyahino yahn Dihvo vo Jesucristo che ndevahn vo man, ihyan chahn man.

¹²Tuhme chahtediñ chende ihyan, ne chihcovan ye che neçañ cuande Pablo nduco Bernabé yahn vederihno che din Dendiohs nduco ye van ihyan tama

nación. ¹³Cuahn che chihno nte ihyan chahn ne, necuandi Jacobo, ne rañn ye:

—Dihno, cuihcovan nchuhn che çahmá. ¹⁴Simón Pedro ne, a neco ye uvo nduhça che din yahino Dendiohs ihyan tama nación, ne tendah nun ye van ihyan chahn, ihyan che co yahn ye.

¹⁵Tihça va che co, te a tihça dirun ama cha ihyan profeta tuhça:

¹⁶Rañn Dendiohs: “Cuihno min ne, ndaconán, ne ndahco çadé vederihquentiyon yahn David che va man. Dín che ndaconan ndo chahte man, che çahcantiyon man man,

¹⁷çava che ihyan yahn nducuaahn nación che a tendahnún ne, cotahno ye u che Dihve ye.”

¹⁸Tihça rañn Dihvo vo Dendiohs, te ye, checadino vo dehtenduh che tuhchan nde a rañn me.

¹⁹Chemin che rañn te hua ndahça che çah rihn vo ihyan nación chenahn che a chihcoman ye dehtenduh che ritahno ye ro menan me, ne chitahno ye Dendiohs.

²⁰Tahque ndahça che dirun vo yahn ye che hua cheh ye che rihco ihyan nan che rañn ye dendiohs yahn ye man, che hua cheh ye yute yahn ite che hua ra yun yahn te man, che hua cheh ye yun man, che hua ndere cuahtenan ye nduco ndahta che ndiyu ndahta yahn ye man.

²¹Tihça din vo, te nducuaahn yan, nde a rañn me, ndate ndate, ro che rahtetuhno ihyan ne, rahndudo ihyan ley che dirun Moisés, ne hua ndahça che din vo che co ndache ihyan che riquendi ye ley min.

²²Tuhme ihyan apóstol man, intiyahn yaco man, nducoyaca ihyan chenahn che ritahno ye Dihvo vo man ne, nte çade ye, ne tendahnun ye o ihyan çava che dechuh ye ihyan nduco Pablo man, Bernabé man, yan Antioquía. Quendañ yahn o ihyan che namin ndinan ye van ihyan che ritahno ye Dihvo vo. Ama ye ne, Judas, che namin duche ye Barsabás, ne tama ye ne, duche ye Silas. ²³Nduco

ihyan chahn ne, dechuh ye ama caca nan che dirun ye:

“Nuhn, ihyan apóstol man, intiyahn yaco man, nducoyaca ihyan chenahn che ritahno ye Dihvo vo man ne, rente nuhn Dendiohs nchuhn, dihno nuhn, ihyan nación chenahn che vate ne yan Antioquía man, yahn yahn Siria man, Cilicia man.²⁴ Checadino nuhn te ama o ihyan che chica ye muhn, ne nda ye tan ne, redin vahche ye yahn nchuhn man, redetoh ye ino nchuhn man, che ndere ricuahn ye che va che conan seña nchuhn man, dinahn ne ley che dirun Moisés man. Hua ndiyu nuhn che dechuh nuhn ihyan chahn.²⁵ A nte cade nuhn, ne tendahnun nuhn o dihno vo van nuhn, dechuh nuhn ihyan tan, quendihchero ye nchuhn dama nduco dihno vo che ama yahino vo ihyan, Bernabé man, Pablo man.²⁶ Ihyan chahn che ndihco mendahn ye ihyan, redin ye ntiyon yahn Dihvo vo.²⁷ Me ihyan che o che dechuh nuhn ne, Judas man, Silas man. A ihyan chahn che nte cuande ye nchuhn yahn nducuahn che nte cade nuhn.²⁸ Numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs nte cade nuhn che hua cah rihn nuhn nchuhn nduco ama ndeh nan dehtenduh. Ate-nan dehtenduh che tuhchan, va che di-nahn ne.²⁹ Hua cheh nchuhn yute che rihco ihyan che ri vedino nan dehtenduh che redin ye dendiohs yahn ye man, hua cheh ne yun man, yute yahn ite che hua ra yun yahn te man, hua ndere cuahtenan ne nduco ndahta che ndiyu ndahta yahn man ne man. Ndete che dinahn ne dehtenduh che tuhchan ne, ndahca din ne. Dendiohs conduco ye nchuhn.”

³⁰Tuhme chica ye min, ne nda ye yan Antioquía. Nedin dama ye nducoy-aca ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne necah ye caca me.³¹ Cuahn che cahn-dudo ihyan caca me, chihnevan ihyan

chahn ne, ama necah yan ye chedave yahn ye, ne chi yeno ye.³² Judas nduco Silas ne, namin quenán cuma ye vederihquentiyon che rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs, ne cuahn che cahn-dudo ye, chihnevan ihyan chahn ne, ama necah yan ye chedave yahn ye.³³ Cuahn che a ndeh ro chahtenan ye min ne, ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, ndedechuh ye ihyan numacuahn vedeyeno yan Jerusalén.³⁴ Ate Silas ne, quenán ye min yan Antioquía.³⁵ Namin Pablo man, Bernabé man, chahtenan ye min, ne nduco ama yahn ihyan ne, quendi ye, ricuahn ye ndudo yahn Dihvo vo Jesu-cristo man, rahndudo ye man.

Chahn Pablo tama yune cahndudo ye

³⁶Adiva ne, rahn Pablo ri ye Bernabé:

—Cuhn vo tama yune nduco ne, quendihchero vo nducoyaca dihno vo che vate ye nducuahn yan nan che a chahtechico vo, cahndudo vo ndudo yahn Dihvo vo. Ndihchero vo taca chenán ye.

³⁷Bernabé ne, nahn ye che cahn Juan Marcos, co nduco se ihyan.³⁸ Ate Pablo ne, rahn ye te hua ndahca che quenda ye sahn yahn che, cuahn che chahn ye menan me ne, chihcoman se ihyan yahn yahn Panfilia, conahn se, ne hua quendi se nduco ye nan ntiyon.³⁹ Nducote hua chidama ndudo yahn ye nduco vih ne, chihcoman vih ye. Bernabé ne, quenda ye Juan Marcos, ne chahtenun ye ama barco, ne cuahn ye yahn yahn Chipre.⁴⁰ Me Pablo ne, quenán ino ye che conduco Silas ihyan. Covah ihyan che ritahno ye Dihvo vo cava che numacuahn vedeyahino conduco Dendiohs ihyan, ne cuahn ye.⁴¹ Chuh ye yahn yahn Siria man, Cilicia man, renecah yan ye chedave yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo.

**Timoteo ne, chinduco
se Pablo nduco Silas**

16 Pablo nduco Silas ne, chuh ye yan Derbe, ne nda ye yan Listra. Min va ama sahn che duche se Timoteo, che ritahno se Dihvo vo Jesucristo. Sahn min ne, daya ama ndahta nación yahn Israel che namin ritahno ye Dihvo vo. Chida se ne, ihyan nación yahn Grecia. ² Ihyan che vate ye yan Listra man, yan Iconio man, che ritahno ye Dihvo vo ne, rahn ye yahn se che ndah ihyan se. ³ Pablo ne, nahn ye che conduco sahn min ihyan, ne nahn ye seña sahn cava che hua co yudo yahn ihyan nación yahn Israel che vate ye yahn min, te nducoyaca ye ne, devano ye te chida se ne, ihyan tama nación ye. ⁴ Nducuahn yan nan che renda ye ne, recah cuande ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo nduhca che chihco cade ihyan apóstol man, intiyahn yaco man, che vate ye yan Jerusalén. ⁵ Me nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, riquendi ritahno ye numa ino ye, ne ro ro ne, ihyan che ranan ritahno ye Dihvo vo ne, rinduco ye ihyan chahn, ne ri yahn ye.

**Chinahn ama vederihno, ne
ndihchero Pablo ama sahn yahn
yahn Macedonia van yahnde yahn ye**

⁶ Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, hua cah yune che cahn ihyan chahn, cuahndudo ye yahn yahn Asia. Chemin che chahtechica ye yahn yahn Frigia man, Galacia man, ⁷ nde nda ye nan ri vah yahn yahn Misia. Cuahn che chenan ye min ne, nahn cahn ye yahn yahn Bitinia, ate hua cah yune Vaco Dihvo vo Jesucristo che cahn ye. ⁸ Tuhme chuh dama ye yahn yahn Misia, ne nda ye yan Troas. ⁹ Min chinahn ama vederihno, ne ndihchero Pablo van yahnde yahn ye che nti ama sahn yahn yahn Macedonia nan ye, ne rica se favor ihyan: “Cahn ne

yan vaco, Macedonia, conan ne nuhn.” ¹⁰ Ndetahn che ndihchero ye vederihno me ne, chihco yan nuhn dehtenduh yahn nuhn cava che cahn nuhn yahn yahn Macedonia, te a devano cuaco nuhn te nahn Dendiohs che cahn nuhn, cuahndudo nuhn Ndudo yahn ye min.

**Pablo nduco Silas ne,
nda ye yan Filipos**

¹¹ Min yan Troas chahtenun nuhn ama barco, ne cuahn cuaco nuhn yahn yahn Samotracia, ne tama ro me ne, nda nuhn yan Neápolis. ¹² Chica nuhn min, ne nda nuhn yan Filipos, yan che tahque chahte che co tama yan min yahn yahn Macedonia. Yan min ne, Roma ndi cuande. Min chahtenan nuhn neve ro. ¹³ Nda ro che rahte tuhno ihyan ne, cuahn nuhn cuahn chihito yan. Nda nuhn chendico nan che rahn ihyan, revah ye. Min chahte nuhn, ne cahndudo nuhn Ndudo yahn Dendiohs, chihnevan neve ihyan ndahta che chi dama ye min. ¹⁴ Min nduco ama ndahta yahn yan Tiatira che duche ye Lidia. Ihyan min ne, ihyan rendihcue tino morado, ne ritahno ye Dendiohs. Rihnevan ye che rahndudo Pablo, ne din Dihvo vo che chenahn ye ndudo me. ¹⁵ Ihyan min nduco ihyan ndevaco ye ne, chedenune nducoyaca ye. Chihno min ne, chica ye favor nuhn:

—A ndihche nchuhn che a chitahnó Dihvo vo Jesucristo. Cuhn vo nduco ne ndevaco, cuahtenan ne.

Tuhme din ye fuerza nuhn che chahtenan nuhn.

¹⁶ Ama ro ne, ura che cuahn nuhn, co vah nuhn ne, ndihchero nuhn ama tahn dihn che quenun vaco chihnga tahn, che recadino suerte yahn ihyan. Vate ama o dihve te, ne ama rendaca se tume nan ntiyon min. ¹⁷ Tahn min ne, quendah te nuhn, ne rah te:

—Ihyan chuhn ne, redin ye ntiyon yahn Dendiohs, ihyan min che ama yudo

vederihquentiyon yahn ye, ne rahndudo ye ndudo nduhca che co ndevahn ihyan.

¹⁸ A ama nde ro che tihca redin te, nde nan che chi yudo yahn Pablo, ne chaconan ye, ndihchero ye tahn, ne rahn ye ri ye vaco chihnga che quenun tahn:

—Numacuahn vederihquentiyon yahn Jesucristo, rahn ri di, cuendiquendah tahn tih.

A ndetahn ndiquendah vaco me tahn.

¹⁹ Cuahn che checadino dihve te che a ndiquendah vaco chihnga me tahn, che ametah ndaca se tume nan ntiyon min ne, chetah se Pablo nduco Silas, ne quenda se ihyan ndevacoyan nan inti-yahn. ²⁰ Chih nunde se yahn ye, ne rahn se:

—Sahn chuhn ne, sahn naci6n yahn Israel, ne rendedecuan se ihyan yan vaco vo. ²¹ Ricuahn se costumbre che hua co nevahnecon vo, nde hua co quendi vo, te uvo ne, Roma ndi cuando vo.

²² Tuhme chi tan ihyan yan nduco ihyan chahn, ne chihquentiyon inti-yahn che cahnevi se tino yahn ye, ne cuahn se ihyan nduco nducodi. ²³ Chihno che ama chahn se ihyan ne, chih se ihyan vacoyahn, ne chihquentiyon se sahn che redin cudado vacoyahn me che din ndah se cudado ihyan. ²⁴ Sahn che redin cudado vacoyahn me ne, chih se ihyan chahn chete ama cuarto che va nde cuahn candevah chete vacoyahn me, ne chih chiche se cah ye nduco ama nan vihto che duce cepo.

²⁵ Tenduh nan mahñ yan me ne, revah Pablo nduco Silas, rita ye himno, rendeva ye yavenan Dendiohs, ne sahn preso che chenun se min ne, rihcovan se. ²⁶ A ura min no adenan ama nuhn yahn, nde name yahn vacoyahn me, ama chihde. Nane nducuahn chende vacoyahn me, ne chihno ntahte cadena che nechiche nducoyaca preso chahn. ²⁷ Sahn che redin cudado vacoyahn me ne, ntuche se, ne cuahn che ndihchero

se che chendah chende vacoyahn me ne, tico se espada yahn se, nahn cahno man se sahn, te rahco se te co a chihno chano preso chahn. ²⁸ Ate cah Pablo yahn se:

—Hua te cahne man di, te muhn chenun nducoyaca nuhn.

²⁹ Tuhme chica se ama yahn, ne aderano se, chenda se nan che chenun preso chahn, nde tuno rendoh se che vah se, ne chehntihya se nan Pablo nduco Silas. ³⁰ Ndetahn ndetendah se ihyan chahn, ne tumerune se ihyan:

—¿Deh va che din cava che ndevahn u ne?

³¹ Ndahconan ye yahn se:

—Cuitehne Dihvo vo Jesucristo, ne ndevahn di nduco ihyan ndevaue.

³² Tuhme cahndudo ihyan chahn ndudo yahn Dihvo vo, chihnevan se nduco nducoyaca ihyan ndevaco se. ³³ A ura min no chete rahn, nano se nan ntaca yah yahn ihyan chahn. Tuhme chedenune se nduco nducoyaca ihyan ndevaco se. ³⁴ Chihno min ne, ndiquenda se ihyan chahn ndevaco se, ne cah se, cheh ye. Ama yeno se che chitahno se Dendiohs, ne ihyan ndevaco se ne, namin ama yeno ye che chitahno ye.

³⁵ Cuahn che a chi dave me ne, dechuh inti-yahn sahn policia che cahma se nduco sahn che redin cudado vacoyahn me, che ntahte se Pablo nduco Silas. ³⁶ Tuhme rahn sahn che redin cudado vacoyahn me ri se Pablo:

—A chihquentiyon inti-yahn u che ntahte nchuhn. Man ne, co ndiquendah ne, hua dehve rahco ne.

³⁷ Rahn Pablo ri ye sahn policia chahn:

—Ihyan che ndi cuande ye Roma ne, rihquentiyon ley che hua co co ye castigo numanahn che metah cuhnde cade yahn ye. Nuhn ne, Roma ndi cuande nuhn, ate nchuhn ne, nde hua teche cade ne yahn nuhn, ne chahn ne nuhn nan nducoyaca ihyan yan, chih ne nuhn vacoyahn. Man

ne, ¿a rihco nchuhn che ndetendah ne nuhn cuahn ndeh ne? Hua. Chi man intiyahn, ndetendah ye nuhn.

³⁸Ntā sahn policia chahn, ne necah cuande se intiyahn chahn. Cuahn che checadino ye te ndi cuande ihyan chahn Roma ne, ama dihya ye chi, ³⁹ne cuahn ye, ndaca ye che nchahconunde Pablo nduco Silas. Tuhme ndetendah ye ihyan chahn, ne chica ye favor ihyan che ndaca ye yan min. ⁴⁰Cuahn che ndiquendah ye vacoyahn me ne, cuahn ye ndevaco Lidia, quendihchero ye ihyan chahn che ritahno ye Dihvo vo. Chihno yahve ye ihyan chahn ne, chica ye min, ne cuahn ye.

**Ndo dama sahn yan Tesalónica,
nahn cuahn se Pablo**

17 Pablo nduco Silas ne, chuh ye yan Anfípolis man, yan Apolonia man, ne nda ye yan Tesalónica, nan che nti ama yaco yahn ihyan nación yahn Israel. ²Pablo, nducote a ntiyon min nda ye ne, chahn ye yaco me, ne ino ndate, ro che rahte tuhno ihyan ne, rahndudo ye che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs, rihnevan ihyan yan min. ³Rahndudo ye nduhca che va che chuhrihn Dihvo vo Jesucristo man, nduhca che chihno se ihyan man, nduhca che va che ntuche ye man. Namin rahn ye:

—Dihvo vo Jesucristo che rahndudó yahn ye nan nchuhn ne, a ihyan min che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehse.

⁴Tuhme neve ihyan nación yahn Israel chahn ne, chitahno ye Dihvo vo, ne chinduco ye Pablo nduco Silas. Namin ama yahn ihyan nación yahn Grecia, che renevahnevan ye Dendiohs nde menan, nduco ama yahn ndahta nchico ne, chitahno ye Dihvo vo. ⁵Ate sahn nación yahn Israel che hua chitahno se ne, chi ve se, ne din dama se ama o sahn dahnde che duhtuno ihyan se, vatechica se

viyan, ne chinun se sahn che ndedecuan se ihyan yan. Chahn se vaco ama ihyan che duche ye Jasón, rinuhn se Pablo nduco Silas cava che tendah vah se ihyan, necah se ihyan tah ihyan yan. ⁶Nducote hua ntaca se ihyan chahn min ne, chihnda rudo se Jasón nduco ama o dihno vo che chenay ye min, quenda se ihyan nan intiyahn, ne cah se:

—Sahn che rinun se ihyan, rendedecuan se ihyan numachahte iyehse ne, man ne, nda se muhn. ⁷Jasón tih ne, re-tuma ino se sahn ndevaco se. Nducoyaca sahn chahn ne, redetoh nan se ley yahn César, te rahn se te va tama rey che duche ye Jesús.

⁸Cuahn che chihnevan ihyan yan man, intiyahn man, che tihca ne, ama chi tan ye. ⁹Ate Jasón nduco ihyan chenahn chahn ne, nedihve ye intiyahn, ne ntahte ye ihyan.

**Pablo nduco Silas ne,
nda ye yan Berea**

¹⁰Ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, a vino min no dechuh ye Pablo nduco Silas nde yan Berea. Cuahn che nda ye min ne, chenda ye chete yaco yahn ihyan nación yahn Israel. ¹¹Ihyan nación yahn Israel che vate ye min ne, tahque renahn ye che co ihyan che vate ye yan Tesalónica, te nevahnevan ye Ndudo yahn Dendiohs numacuahn vedeyeno, ne ro ro rendihchenan ye Ndudo min cava che cadino ye a cuaco nduhca che rahndudo Pablo. ¹²Chemin che ama yahn ihyan chahn chitahno ye Dihvo vo Jesucristo. Namin van ihyan nación yahn Grecia, nde ndahta nchico man, nde chahn man, chitahno ye ihyan. ¹³Cuahn che checadino sahn nación yahn Israel che vate se yan Tesalónica che que-nan Pablo min yan Berea, rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs ne, chahn se min, chinun se ihyan yan, ndedecuan se ihyan. ¹⁴Ate ihyan che ritahno ye Dihvo

vo ne, ndetahno dechuh ye Pablo cuahn chihto nuniyahn. A deman Silas nduco Timoteo chahtenan ye min yan Berea. ¹⁵Me ihyan che chengu yune ye Pablo ne, chinduco ye ihyan nde yan Atenas. Ndetahno ndaconan ihyan chahn, nda ye ndudo yahn Pablo che cahn Silas nduco Timoteo, ntuno ye ihyan tenun tenun no.

Quenan Pablo yan Atenas

¹⁶Numanahn che quenan rino Pablo che nda Silas nduco Timoteo min yan Atenas ne, ama rendedecadino ye yahn ihyan yan min, te ndihche ye te ama vate dehtenduh che redin vahn ye dendiohs yahn ye. ¹⁷Chemin che ama rente ye chete yaco nduco ihyan naci6n yahn Israel man, ihyan tama naci6n che renevahnecon ye Dendiohs man. Namin rente ye ro ro nduco ihyan che chenun ye ndihve. ¹⁸Ama o sahn che rahn se vededevano yahn Epicureo nduco tama te o se che rahn se vededevano yahn estoico ne, canan rente se nduco Pablo. Ama o se ne, tumerune se:

—¿Deh che rahn sahn tih che ama cahnda chende se?

Tama te o se ne, rahn se:

—Cane racotuhn se ndudo yahn tama te o dendiohs.

Tihca rahn sahn chahn, te rahndudo Pablo ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo man, yahn che va che ntuche tenahn man. ¹⁹Tuhme quenda se ihyan ama cuete che duche Are6pago nan che rendo dama ihyan ndinan, rente cade ye, ne tumerune se ihyan:

—¿A nahn te cuande ne nuhn yahn ndudo ra che rahndudo ne ne?, ²⁰te rente ne dehtenduh ndudo che hua nihnevan nuhn, ne nahn cadino nuhn deh conahn.

²¹Tihca rahn se, te nducoyaca ihyan yan Atenas man, ihyan naci6n chenahn che vate ye min man ne, deman yahn de-

htenduh che hua devano ye nahn nte ye man, nahn cahnevan ye man.

²²Tuhme chandi Pablo min Are6pago nan nducoyaca sahn chahn, ne cahndudo ye:

—Nchuhn ihyan yan Atenas, rendihché te ama ritahno ne dendiohs yahn ne, ²³te cuahn che quechicá, rendihcheró yaco yahn nchuhn, ne namin ntacá ama nan ta nan che ndirun tuhca: “Nan ta yahn Dendiohs che hua rendihche ihyan.” Dendiohs min che rendeva nchuhn yavenan ye andahre hua rendihche ne ihyan ne, a ndudo yahn ye che rahndudó.

²⁴A Dendiohs min che dendah ye iyehense nduco nducuahn che va. A Dendiohs min che rihquentiyon ye numachahte iyehense, nde nan ro man, nde ndiyahn man. Hua renun ye chete yaco che rihno ihyan, ²⁵nde hua rendotenan ye dehtenduh che co din ihyan cava ye, te man ye redin ye che chenun ico nducoyaco vo man, rete ye vedevihche yuhn vo man, nducuahn dehtenduh che rendotenan vo man. ²⁶A ihyan min dendah ye ama ndata no ihyan yahn nducuahn naci6n, ne chihquentiyon ye che cuahte ye numachahte iyehense. Chihco cade ye ro che cuahte ye man, nan che cuahte ye man. ²⁷Nahn Dendiohs che nuhn ihyan iyehense ihyan ndete che ndaca ye ihyan, andahre cuaco te hua yahn quenan ye yahn queri ama vo. ²⁸Hua yahn quenan ye, te a ihyan min che redin ye che chenun ico vo man, vatechico vo man, chenduche vo man. Namin rahn ama o ihyan devano yahn nchuhn ndudo cuh che dama: “Ndata yahn Dendiohs uvo.” ²⁹Tuhme, nducote ndata yahn Dendiohs uvo ne, hua ndedecadino vo che Dendiohs ne, ama mieca che ndindah nduco diyahnguan man, o diyahngua man, o tu man, che redendah ihyan nduhca che nahn man ye. ³⁰Ro menan me ne, din chahtino

Dendiohs vedetundo yahn ihyan, ate man ne, rihquentiyon ye ihyan che vate ye numachahte iyehense che nto ino ye nunde yahn ye, ³¹ te a ndihco cade ye ro che techecade ye numa cuaco yahn nducoyaca ihyan iyehense. A tendah nun ye ama ihyan che techecade ye menun ye, ne ndedetuhche ye ihyan min van tenahn. Nduco chemin ne, cah ye, checadino nducoyaca ihyan che tihca va cade.

³² Cuahn che chihnevan sahn chahn yahn che ntuche tenahn ne, nahn se ne, rihyon nan se Pablo, ne nahn se ne, rahn se:

—Tahque ndah tama ro cuahndudo ne, cahnevan nuhn.

³³ Tuhme chica Pablo min, conahn ye.

³⁴ Ate van sahn chahn ne, chenun neve ihyan che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne chinduco ye Pablo. Ama ye ne, duche ye Dionisio. Ihyan min ne, ama intiyahn yahn junta Areópago. Tama ye ne, ama ndahta che duche ye Dámaris. Namin te neve ihyan, chitahno ye Dihvo vo.

Nda Pablo yan Corinto

18 Chihno min ne, chica Pablo yan Atenas, ne nda ye yan Corinto. ² Min ntaca ye ama sahn, ndata yahn Israel, che duche se Aquila. Yahn yahn Ponto chihta se. Adiva ne, chihnde se yahn yahn Italia. Nducote chihquentiyon emperador Claudio che ndaca nducoyaca ihyan, ndata yahn Israel, Roma, yahn yahn Italia ne, chica se min nduco ndahta yahn se che duche te Priscila. Pablo ne, cuahn ye, quendihchero ye ihyan chahn, ³ ne nducote dama ntiyon yahn ihyan chahn nduco ye, che rendahyon ye tino tu cava che co vah tino ne, quenán ye nduco ihyan chahn, din ye ntiyon nduco vih. ⁴ Ndate ndate, ro che rahtetuhno ihyan, rahn Pablo yaco. Min rahndudo ye, ne redin

ye che renahn ihyan nación yahn Israel man, ihyan tama nación man.

⁵ Cuahn che nda Silas nduco Timoteo che chica ye yahn yahn Macedonia ne, chihcoman Pablo ntiyon che redin ye, ne rahndudo ye ro ro nan ihyan nación yahn Israel. Rahndudo ye te Dihvo vo Jesucristo ne, a ihyan min che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense. ⁶ Ate ihyan chahn ne, chi tan ye nduco Pablo, ne rahn tan ye nduco ye. Chemin che chihde ye tino yahn ye, cah ye, checadino ihyan chahn che ndaca ye min, cahcoman ye ihyan. Rahn ye:

—A man nchuhn chendihco ne nunde che conda ne, te u ne, a yahvé nchuhn. Man ne, cahn, cuahndudó, cahnevan ihyan nación chenahn.

⁷ Ndiquendah ye yaco min, ne cuahn ye vaco ama ihyan che duche ye Justo, che nti chihto yaco. Ihyan min ne, namin rendeva ye yavenan Dendiohs. ⁸ Ama intiyahn yaco che duche ye Crispo nduco nducoyaca ihyan ndevaco ye ne, chitahno ye Dihvo vo Jesucristo. Namin cuahn che chihnevan ama yahn ihyan yan Corinto Ndudo yahn Dendiohs ne, chitahno ye, ne chedenune ye. ⁹ Ama vino ne, chinahn ama vederihno nan Pablo, ne chihnevan ye che rahn Dihvo vo nduco ye:

—Cuiquendi, cuahndode. Hua te vah. Hua ngüen, ¹⁰ te u ne, nducó di, ne nde ama ihyan hua co nahn tah ye di cava che nuhn yah ye di. Cuiquendi, cuahndode, te muhn yan cuh ne, vate ca ama yahn ihyan che cotahno ye u.

¹¹ Chemin che quenán Pablo min yan Corinto ama nduyo quenán man, ricuahn ye Ndudo yahn Dendiohs, rihnevan ihyan chahn.

¹² Ate cuahn che quenán Galión gobernador yahn Acaya ne, ihyan nación yahn Israel ne, chi tan ye nduco Pablo, ne ndo dama ye, quenda ye ihyan nan se. ¹³ Rahn ye ri ye sahn:

—Sahnguh ne, rinun se ihyan che co-tahno ye Dendiohs, ate hua nduhca che rihquentiyon ley.

¹⁴ Pablo ne, adeche cuanan cahma ye cuahn che rahn Galión ri se ihyan chahn:

—Nchuhn, ihyan nación yahn Israel, ndete che cava ama nunde chahte che nda ne sahn tih nan ne, va vedeyenó che techecadé yahn se. ¹⁵ Ate nducote deman ndudo man, che duche ihyan man, yahn ley yahn man nchuhn man ne, tan condihche ne taca techecadé man ne, te u ne, nde hua nahn techecadé yahn dehtenduh che tihchan.

¹⁶ Chihno rahn se chemin ne, chihquentiyon se che ndiquendah vah ihyan chahn. ¹⁷ Tuhme nducoyaca sahn nación yahn Grecia che nduco se min ne, tumangan se ihyan ndinan yahn yaco che duche ye Sóstenes, ne a min no chahn se ihyan. Gobernador ne, ndihchero se, ate nde hua tumacah se.

Nta Pablo yan Antioquia, ne ndaconan cuahn tun ye che co ino yune, cuahndudo ye

¹⁸ Pablo ne, ndeh ro ca quenan ye yan min. Tuhme yahve ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne chahtenun ye ama barco nduco Aquila nduco Priscila, ne cuahn ye nduco vih yahn yahn Siria. Min yan Cencrea, ura che ametah conun Pablo chete barco me ne, ndu rah tin ye cava che nahma ye che a tuno ro yahn ama ndudo che a nechah ye Dendiohs ro menan. ¹⁹ Cuahn che nda ihyan chahn yan Efeso ne, Pablo ne, chihcoman ye Aquila nduco Priscila, ne cuahn ye yaco, nte ye nduco ihyan nación yahn Israel che rendo dama ye min. ²⁰ Ihyan chahn ne, chica ye favor ihyan che conan ca ye min, ate hua cahnecon ye. ²¹ Tuhme yahve ye ihyan chahn:

—Va che cahn yan Jerusalén cava che a min quenán nda ro vihco. Ate ndete

che nahn Dendiohs ne, ndaconan tún, ndihchero vih vo.

Tuhme ndonun ye barco me, ne chica ye yan Efeso.

²² Cuahn che nda Pablo yan Cesarea ne, chahn ye yan Jerusalén, nechah ye Dendiohs ihyan ndiyaco. Tuhme conahn ye yan Antioquia. ²³ Cuahn che a chi rahn che nta ye min ne, cuahn tun ye nduh yan nduh yan, yahn yahn Galacia man, Frigia man, renechah yan ye che-dave yahn nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo.

Rahndudo Apolos yan Efeso

²⁴ Tahn min ne, ama ihyan, ndata yahn Israel, che duche ye Apolos ne, nda ye yan Efeso. Ihyan min ne, chih-ta ye yan Alejandría. Ama devano ye Ndudo yahn Dendiohs, ne ama ndahca rahndudo ye. ²⁵ Ndah nahn ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, ne numa cuaco man, numa ino ye man, rahndudo ye yahn ye, andahre deman yahn che chehdenune Juan Bautista devano ye. ²⁶ Min chete yaco ne, tihca cahndudo ye numa ino ye, ne cuahn che chihno cahndudo ye ne, Aquila nduco Priscila ne, quenda ye ihyan deva vih, ne cah cuande ndah ye ihyan yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. ²⁷ Cuahn che nahn cahn Apolos yahn yahn Acaya ne, ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, chinan ye ihyan, ne dirun ye ama caca yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo che vate ye yahn min cava che nevahnecon ye ihyan. Cuahn che nda ye yahn min ne, ama chinan ye ihyan chahn che numacuahn vedeyahino yahn Dendiohs chitahno ye Dihvo vo Jesucristo, ²⁸ te rihco ro ye nan nducoyaca ihyan te hua ndahca che rendedecadino ihyan nación yahn Israel, nde nan che cahma ye metah. Nduco Ndudo yahn Dendiohs ne, rechah cuande ye ihyan chahn te Di-

hvo vo Jesucristo ne, a ihyan min che va çade che ndedevahn ye ihyan iyehñse.

Nda Pablo yan Efeso

19 Numanahn che quenan Apolos yan Corinto ne, chuh Pablo cuahn icoyahn, ne nda ye yan Efeso. Min ndihche ye neve se che ritahno se Dihvo vo Jesucristo, ² ne tumerune ye sahn:

—¿A quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn cuahn che chitahno ne Jesucristo ne?

Ndahconan sahn chahn:

—Nde hua nihnevan nuhn yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs.

³ Tuhme ndaconan tumerune ye sahn chahn:

—¿Taca chedenune nchuhn tuhme ne? Ndahconan se:

—Chedenune nuhn nduhca che chehdenune Juan Bautista ihyan.

⁴ Rahn Pablo ri ye sahn:

—Juan ne, chehdenune ye ihyan çava che co ro che a nto ino ihyan chahn nunde yahn ye. Namin rahn Juan ri ye ihyan te va che cotahno ye ama ihyan che cochi ye adiva. A ihyan min che Jesús che a va çade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehñse.

⁵ Cuahn che chihnevan sahn chahn che tihca ne, chedenune se, cah se Dihvo vo Jesucristo. ⁶ Nahn tah Pablo sahn, ne quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs sahn, din che nte se tama te o devaco man, cahndudo se Ndudo yahn Dendiohs man. ⁷ Van nducoyaca ne, ri se tenduh ndichio ihyan se.

⁸ Numanahn che quenan Pablo min ino iyo ne, rahn ye yaco, rahndudo ye numa ino ye, redin ye che renahn ihyan yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. ⁹ Ate ama yahn ihyan ne, nducote cheche chedave yahn ye ne, hua chitahno ye, ne chihnga rahn ye yahn ndudo ndah yahn Dendiohs. Chemin che Pablo nduco nducoyaca ihyan che ri-

tahno ye Dihvo vo ne, chihcoman ye ihyan chahn, ne cuahn ye, ndo dama ye chete escuela yahn ama ihyan che duche ye Tiranno. Min cahndudo ye ro ro. ¹⁰ Chete che o nduyo quendi ye, rahndudo ye min, ne ama yahn ihyan, ihyan naci3n yahn Israel man, ihyan naci3n chenahn man, che vate ye yahn yahn Asia ne, chihnevan ye ndudo yahn Dihvo vo. ¹¹ Dendiohs ne, cah ye vederihquentiyon, quenun cuma Pablo, ne ri-nahn vederihno rahte. ¹² Nde tino che re-toh Pablo, o payon yahn ye ne, riquenda ihyan, renahn ye ihyan cah, ne rendoyahn ye, renahn ye ihyan che chenun vaco chihnga ihyan, ne rendiquendah.

¹³ Ate ama o sahn naci3n yahn Israel che vatechica se, rendetendah se vaco chihnga che chenun ihyan ne, nahn ndetendah se vaco chihnga nduco vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Rahn se ri se vaco chahn:

—Numacuahn vederihquentiyon yahn Jesucristo che rahndudo Pablo yahn ye ne, rihquentiyon nuhn nchuhn che ndiquendah ne.

¹⁴ Esceva, ama ihyan naci3n yahn Israel, che chidocuyan ndinan ye ne, vate ndache daya ye, ne sahn chahn ne, tihca redin se. ¹⁵ Ate ama yune cuahn che tihca rahn se nduco ama vaco chihnga ne, ndahconan vaco me yahn se:

—A rendihché Jesucristo. Namin a devan3 duh che Pablo. Ate nchuhn ne, ¿duh nchuhn ne?

¹⁶ Tuhme sahn che quenun vaco chihnga me ne, tumangan se sahn chahn, ne chahn se sahn numacuahn vedetan, ndenan che din cuno se nducoyaca se. A devane sahn chahn man, ntaca yah se man, ndiquendah vah se, chano se. ¹⁷ Nducoyaca ihyan naci3n yahn Israel man, ihyan naci3n chenahn man, che vate ye min yan Efeso ne, checadino ye che tihca chi. Ama chahn ino ye, ne ndeva ye yavenan Dihvo vo Jesucristo.

¹⁸ Me ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, ama yahn ye ne, ntuma ino ye nunde yahn ye che chitahno ye vedecuah ro menan me. ¹⁹ Namin ama yahn ihyan che quenan cuma ye vedecuah ro menan me ne, quenda ye libro yahn ye, chihquiyahn ye nan nducoyaca ihyan. Cuahn che tendah cuande ihyan tava chihve nducuah libro chahn ne, rigonun o raco ndiche mil tume diyahngua. ²⁰ Nduco tihca ne, ama chetuhn ndudo yahn Dihvo vo, chihnde ro vederihquentiyon yahn ye.

²¹ Chihno min ne, chihco cade Pablo che chahn ye yahn yahn Macedonia man, Acaya man, quendihchero ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne quendi ye nde yan Jerusalen. Tuhme va che chahn ye yan Roma. ²² Dechuh ye o combiero yahn ye che rinan se ihyan, Timoteo nduco Erasto, che chahn se yahn yahn Macedonia numanahn che quenan ca ye yahn yahn Asia.

Ndo dama ihyan yan Efeso numacuahn vedetan

²³ Tahn min ne, ama chi tan ihyan yahn che retuhn ndudo ndah yahn Dendiohs. ²⁴ Vedetan min ne, canan cava ama sahn vichediyahngua che duche se Demetrio. Sahn min ne, rendedevihne se diyahngua, redendah se yaco cahya nduhca yaco yahn Diana, dendiohs che va ye yan vaco se. Yahn chihve ntiyon min, ne yahn sahn che redin se ntiyon nduco se. ²⁵ Din dama se sahn chahn man, nducoyaca ca sahn che rinan se sahn nan ntiyon min man, ne rahn se ri se sahn:

—Nchuhn ne, a devano ne te nan ntiyon cuh ama rendaca vo tume. ²⁶ A rendihche ne man, a rihnevan ne man, nduhca che ama racotuhn Pablo ndudo van nducoyaca ihyan yan Efeso man, van ihyan che vate ye numachahte yahn yahn Asia man. Hua renguan se, rahn-

dudo se te dendiohs che redendah ihyan ne, ndiyu dendiohs, ne a ama yahn ihyan ritahno ye. ²⁷ Che redin se ne, cahnda yahn ntiyon che redin vo, te co cuihno, nde co cuhnde man yaco yahn dendiohs Diana, che ama yudo ye, che rendeva nducoyaca ihyan yavenan ye, numachahte yahn yahn Asia man, numachahte iyehne man. Ndete che quendi tihca ne, nde ametah tumecah ihyan yahn vederihquentiyon yahn ye.

²⁸ Cuahn che chihnevan sahn chahn che tihca ne, ama chi tan se, ne canan cah se:

—¡Ama yudo vederihquentiyon yahn Diana, dihve ihyan yan Efeso!

²⁹ Nduco chemin ne, necuan ihyan yan numacuahn vedetan, chetah ye Gayo nduco Aristarco, o ihyan yahn yahn Macedonia che nduco ye Pablo, ne chihnda rudo ye ihyan chahn, quenda ye ihyan ndevacoyan. ³⁰ Pablo ne, nahn chahn ye min, yahve ye ihyan yan chahn, ate ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, hua cahnevan ye. ³¹ Namin o ino ihyan ndinan che rihquentiyon ye yahn yahn Asia, che amigo yahn Pablo ne, tahve ye ndudo yahn ye che hua nahme nan ye min. ³² Numanahmin ne, vari chende ihyan yan chahn, chenun ye min. A vih rah ama, a vih rah tama ye, te a nahn nducoyaca ye nde hua devano ye deh cuande che nto dama ye. ³³ Ama o sahn che nduco se min ne, cah cuande se Alejandro deh che ri, ne chaonahn ihyan nacion yahn Israel sahn nan nducoyaca ihyan cava che cahma nan se ihyan. Din tah se che cuahte dihn chende nducoyaca ihyan yan chahn cava che cuahndudo se. ³⁴ Ate cuahn che checadino ye te ndata yahn Israel sahn ne, cah ye tenduh o ura tuhca:

—¡Ama yudo vederihquentiyon yahn Diana, dihve ihyan yan Efeso!

³⁵ Tuhme nda sahn secretario, chihco dihn se ihyan chahn, ne rahn se:

—Nchuhn, ihyan yan Efeso, numachahte iyehñse ne, devano ihyan te redin ihyan yan Efeso cudado yaco yahn dendiohs Diana che chica ye nan ro. ³⁶Nducote nducoyaca ihyan devano ye yahn chemin ne, cuahte dihn nchuhn. Hua cuhma ne numanhn che metah ndedecadino ndah ne, ³⁷te sahn sih che nda ne muhn ne, hua chihnga rahn se yahn dendiohs yahn ne. ³⁸Ndete che Demetrio nduco sahn che redin ntiyon nduco se vate canda se nduco adecoduhno ihyan ne, va vacoyan man, vate intiyahn che retechecade ye man. Min cahn queri ama se cuhnde cade yahn se. ³⁹Ate ndete che tahque chahte canda yahn se ne, conan rino se, te va che ndo dama nducoyaca ihyan yan, ne ro min ne, co cuhnde cade yahn se. ⁴⁰Nde cahnda yuhn vo che tihca rendo dama nchuhn, rah ne, te co caca nunde ihyan yuhn vo che rendedecuan vo canda. Ndete che caçarune ihyan ndinan ne, nde nan che cahma vo metah.

⁴¹Chihno rahn ye chemin ne, ndedechuh ye ihyan yan chahn, conahn ye.

Ndaconan Pablo, nchuh ye yahn yahn Macedonia, nta ye yahn yahn Grecia

20 Cuahn che a chahte dihn ihyan yan chahn ne, nedin dama Pablo ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne yahve ye ihyan. Chihno min ne, chahtemahn vih ye, ne ndaca ye min, nda ye yahn yahn Macedonia. ²Quechica ye nduh yan nduh yan yahn Macedonia, yahve ye nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo, nde nda ye yahn yahn Grecia. ³Min quenan ye ino iyo, ne cuahn che a va yan yahn ye che conun ye ama barco, nahn ye yahn yahn Siria ne, checadino ye te ihyan nación yahn Israel ne, nahn cahno ye ihyan. Chemin che ndonun yune ye, ndaconan ye yahn yahn

Macedonia. ⁴Sópater yahn yan Berea man, Aristarco nduco Segundo yahn yan Tesalónica man, Gayo yahn yan Derbe man, Timoteo man, Tíquico man, Trófimo yahn yahn yahn Asia man ne, cuahn ye nduco Pablo. ⁵Quendah nan ihyan chahn yahn nuhn, ne chahtenan rino ye nuhn nde yan Troas. ⁶Chuh ro yudo, vihco che reh ihyan pan che metah ya yahn ne, chahtenun nuhn ama barco, chica nuhn yan Filipos. Chihno uhn ro ne, ntuno nuhn ihyan chahn min yan Troas, ne min chahtenan nuhn nduco vih ndache ro.

Rahndudo Pablo yan Troas

⁷Ro che ndeva ndate ne, ndo dama nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo cava che ndeh ye pan nduhca che a va cade, ne riyahve Pablo ihyan. Quendi ye rente ye nde chi mahn yan, te tama ro me ne, va che ndaca ye min. ⁸⁻⁹Nto dama ihyan chahn nde nan cuarto che tahque yaco, nan ino cuahto, ne ama chendi hco lámpara, riche. Ama sahn yuno che duche se Eutico ne, va se nan ventana, ne nducote ama rahn quendi Pablo rahndudo ye ne, chetah yahnde sahn, ne cuahn che a ndah quiyado se ne, ndaconda se min, chendah se nde ndiyahn. Chahn ihyan chahn, ndedecuan ye sahn, ne a ndih se. ¹⁰Tuhme cuenchahn Pablo, ne chahtemahn ye sahn. Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Huate dihya nchuhn co, te man ne, quenduche se, a ndedetuhche Dendiohs sahn.

¹¹Chihno min ne, conda Pablo, ne cheh ye nduco ihyan chahn. Quendi ye rahndudo ye nde chi dave, ne tuhme cuahn ye. ¹²Me sahn yuno me ne, ndiquenda ihyan chahn sahn ndevaco se, quenduche se, ne ama chi yeno nducoyaca ye.

Pablo nduco combiero yahn ye, chica ye yan Troas, cuahn ye yan Mileto

¹³ Chahtenun nuhn ama barco, quendaḥ nan nuhn yahn Pablo, cuahn nuhn yan Asón. A nte cade nuhn te min va che cuahtenan rino nuhn ihyan, te man ye nahn caça çah ye nde min. ¹⁴ Cuahn che ntça vih nuhn nduco ye min yan Asón ne, chenda ye chete barco nduco nuhn, ne nda nuhn yan Mitilene. ¹⁵ Tama ro me ne, chica nuhn min, ne chuh nuhn yan Trogilio, ne nde tama ro me ne, nda nuhn yan Mileto. ¹⁶ Tihça din nuhn, te nahn chuh dama Pablo yan Efeso çava che hua condah ye yahn yahn Asia. Ndete che conun ne, nahn ntã nun ye yan Jerusalén, conan ye min nda ro vihco Pentecostés.

Cahndudo Pablo nan intiyahn yaco che vate ye yan Efeso

¹⁷ Cuahn che a chenan nuhn yan Mileto ne, tahve Pablo che chehua intiyahn yaco nde yan Efeso. ¹⁸ Cuahn che nda ihyan chahn min ne, cahndudo Pablo:

—Nchuhn ne, a devano ne nduhça che quechicã van nchuhn nde ro che ndã yahn yahn Asia. ¹⁹ Numacuahn ro che quenã nduco nchuhn ne, dín ntiyon yahn Dendiohs numacuahn vedencun. Ama chuhríhn man, chihtera nune ndutinã man, yahn che ihyan nación yahn Israel ne, chenun ino ye vedetan nducó. ²⁰ Ate hua cheguã cahndudó nan nchuhn nducuahn che cochihve yahn ne. Chicuãhn nchuhn nan nducoyaca ihyan man, queri ama ne ndevaco ne man. ²¹ Ihyan nación yahn Israel man, ihyan nación chenhã man, chicuãhn nducoyaca ye che va che nto ino ye nunde yahn ye, ne cotahno ye Dihvo vo Jesucristo. ²² Man ne, nahn Vaco Dendiohs che cãhn yan Jerusalén, nde hua devanó nducuahn che cuahno có

min. ²³ Ate devanó te nduh cuan yan nan che ráhn ne, ráhn Vaco Ndah yahn Dendiohs ri u te va che conún vacoyahn man, ama chuhríhn man. ²⁴ Ate nde hua rendedecadinó yahn chemin, andahre cahno ihyan u, te nahn dinãhn numacuahn vedeyeno ntiyon che te Dihvo vo Jesucristo u, che cuahndudó ndudo ndah yahn vedeyahino yahn Dendiohs.

²⁵ Man ne, a devano cuacó te nde ama nchuhn che cahndudó ndudo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs nan ne ne, ametah ndaconan ndihchero ne u. ²⁶ Chemin che çahmã có nchuhn te ametah quendiçhó nunde çava nde ama ne, ²⁷ te a cahndudó nan ne nducuahn che ndihco cade Dendiohs, nde tah hua chinã. ²⁸ Cuihco nchuhn cudado man ne. Namin codin ne cudado nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo, te chaconahn Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn che din ne ntiyon min. Nunde yahn ihyan chahn ne, a nenevihve nduco yun yahn Dihvo vo. ²⁹ U devanó te cuahn che a conãhn ne, nda sahn che conun se ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne din se che cuihno cotuhn ye nduhça che retuhn itecuche cuahn che renda lobo. ³⁰ Van man nchuhn ne, quendaḥ sahn che detoh nan se ndudo cuaco, cahnceh se ihyan che a ritahno ye Dihvo vo, ne quenda se ihyan laḍo yahn se. ³¹ Chemin che cuihco nchuhn cudado, ne cuenecaḥco ne te ino nduyo nde ro nde ráhn, riyahvé queri ama ne, nde chihterã nune ndutinã çava ne.

³² Dihno, man ne, ndahcó nchuhn taḥ Dendiohs. Codinhã ne ndudo yahn vedeyahino yahn ye, te va vederihquentiyon yahn, ne co din che quendi cotahno ne Dihvo vo Jesucristo numa ino ne. Namin nedin dama Dendiohs nchuhn nduco nducoyaca ihyan che a ndihco vih ye çava che co ye ihyan yahn man ye. ³³ Çava man ne, hua nahn yãhn nde ama dehtenduh yahn ihyan, nde tume, nde

tino. ³⁴ Mán redín ntiyon cava che ndaca che rechuhnún nduco ihyan che rinduco ye u. A man nchuhn devano ne. ³⁵ Cuahn dama chicuáhn nchuhn che tihca va che din vo ntiyon, ne conan vo ihyan che metah yahn ye nduhca che rahn Dihvo vo Jesucristo: “Tahque ndah che cah vo ihyan che co che cotah vo che te ye.”

³⁶ Cuahn che a chihno cahndudo Pablo ne, chehntihya ye, ne covah ye nduco yaca ihyan chahn. ³⁷ Tuhme ama chaco nduco yaca ihyan chahn, chatemahn ye Pablo, ne tenan ye ihyan, ³⁸ te ama chi ran ye yahn che rahn Pablo te ametah ndaconan ndihche vih ye. Tuhme chengu yune ye Pablo nde nan che va barco.

Cuahn Pablo yan Jerusalén

21 Chihco man nuhn dihno vo chahn, chahtenun nuhn chete barco me, ne cuahn dama nuhn nde yahn yahn Cos. Tama ro me ne, nda nuhn yahn yahn Rodas, ne chica nuhn min, cuahn nuhn yan Pátara. ² Min ndihche nuhn ama barco che cuahn cuahn yahn yahn Fenicia, ne chahtenun nuhn chete, cuahn nuhn. ³ Chuhnan nuhn yahn yahn Chipre, quenan cuahn lado tah cueh nuhn, ne cuahn dama nuhn nde yahn yahn Siria. Nducote barco min ne, yan Tiro chan cava che ndevah chede yahn ne, cuenchahn nuhn. ⁴ Min ntaca nuhn ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne chahtenan nuhn nduco ye ndache ro. Ihyan chahn ne, din Vaco Dendiohs che checadino ye deh che va che co, ne rahn ye ri ye Pablo che hua cahn ye yan Jerusalén. ⁵ Ate chihno ndate min ne, chica nuhn min, ne nduco yaca ihyan chahn, nde ndahta, nde chahn, nde chechaya yahn ye man, chengu yune ye nuhn nde chihto nuniyahn. Min chehntihya nduco yaca nuhn, covah nuhn. ⁶ Chihno yahve vih nuhn man, chahtemahn vih nuhn man, tuhme chahtenun nuhn

barco me, ne ihyan chahn ne, conahn ye ndevaco ye.

⁷ Chica nuhn yan Tiro, nda nuhn yan Tolemaida. Min ntaca nuhn ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne chahtenan nuhn nduco ye ama ro. ⁸ Tama ro me ne, chica nuhn min, ne nda nuhn yan Cesarea. Chenda nuhn vaco dihno vo, Felipe evangelista, ama ihyan diacono che ndache chahn, ne min chahtenan nuhn nduco ye. ⁹ Ihyan min ne, vate cun tahn ntuco daya ye, che rahndudo te Ndudo yahn Dendiohs. ¹⁰ A ndeh ro chenah nuhn min cuahn che nda ama ihyan che duche ye Agabo che chica ye estado yahn Judea. Ihyan min ne, recah Dendiohs che recadino ye deh che va che co. ¹¹ Nda ye nan che chenun nuhn, ne chetah ye payon chahno yahn Pablo. Dechiche ye cah ye man, tah ye man, ne rahn ye:

—Rahn Vaco Ndah yahn Dendiohs te ihyan naci6n yahn Israel che vate ye yan Jerusalén ne, tuhca dechiche ye ihyan che yahn ye payon chahno cuh, ne necah ye ihyan tah sahn tama naci6n.

¹² Tuhme nuhn nduco dihno vo che vate ye yan Cesarea ne, ama ndeh rahn nuhn nduco Pablo che hua cahn ye yan Jerusalén. ¹³ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye nuhn:

—¿Dehco che raco nchuhn, recah ran ne chedave yahn?, te u ne, a va yan ndiyu deman che dechiche ihyan u, ate a va yan andahre chahno ye u min yan Jerusalén yahn che rahndud6 ndudo yahn Dihvo vo.

¹⁴ Nducote hua chicha ndudo yahn nuhn ne, cheguan nuhn riyahve nuhn ihyan, ne rahn nuhn:

—Co nduhca che nahn Dihvo vo Dendiohs.

¹⁵ Chihno min ne, chihco yan nuhn dehtenduh yahn nuhn, ne cuahn nuhn yan Jerusalén. ¹⁶ Yahn dihno vo che vate ye min yan Cesarea ne, cuahn ye

nduco nuhn. Namin cuahn ama dihno vo, yahn yahn Chipre, che duche ye Mnasón. Ihyan min ne, a rahn ritahno ye Dihvo vo, ne vaco ye va che cuahtenan nuhn min yan Jerusalen.

Chahn Pablo quendihchero ye Jacobo

¹⁷ Cuahn che nda nuhn yan Jerusalén ne, ihyan yan min che ritahno ye Dihvo vo ne, nte ye Dendiohs nuhn numacuahn vedeyeno. ¹⁸ Tama ro me ne, chahn nuhn nduco Pablo, chendihchero ye Jacobo, ne min nto dama nducoyaca intiyahn yaco. ¹⁹ Pablo ne, necah ye Dendiohs ihyan chahn, tuhme necah cuande ye ihyan queri ama vederihno che din Dendiohs van ihyan nación chenahn. ²⁰ Cuahn che chihnevan ihyan chahn ne, ndeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs. Tuhme rahn ye ri ye Pablo:

—Dihno nuhn, ndahca nduhca che rahn ne, ate rendihche ne te ama yahn ihyan nación yahn Israel, cade mil ye, ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne nducoyaca ye ne, nahn ye che quendi vo, dinahn vo ley che dirun Moisés. ²¹ Checadino ihyan chahn te ndih ne, ricuahn ne ihyan nación yahn Israel che vate ye nación chenahn, che hua dinahn ye ley min man, hua nahn ye seña daya ye man, hua quendi ye costumbre ndico yuhn vo man. ²² Man ne, ¿deh din ye?, te ndo dama nducoyaca ye cuahn che cadino ye che a nda ne. ²³ Tahque ndah tuhca codin ne. Vate cun sahn dihno vo muhn che a nahn cuihno ro che vate se yahte yahn ndudo che cah se Dendiohs. ²⁴ Cuinduco ne sahn, ne cah ne tume sahn cava che cua se dehtenduh che co vedino ro min cuahn che va che ndu rah tin se. Tuhme cadino ihyan chahn te hua cuaco nduhca che rahn ihyan nduco ye yahn ne, ne codevano ye te namin ndih ne, redinahn ne che rihquentiyon ley. ²⁵ Me ihyan tama nación che ritahno ye Dihvo vo ne, a dirun nuhn yahn ye che

hua tumecah ye yahn nducuahn dehtenduh, atenan o ino che tuhchan. Hua cheh ye yute che ri vedino, rihco ihyan nan dehtenduh che redin vahn ye dendiohs yahn ye man, hua cheh ye yun man, yute yahn ite che hua ra yun yahn te man, hua cuahtenan ye nduco ndahta che ndiyu ndahta yahn ye man.

Din se preso Pablo chete yaco chahte

²⁶ Tuhme chinduco Pablo sahn che cun chahn, ne tama ro me ne, ndodave ye nduco se nduhca costumbre min, ne chenda ye chete yaco chahte cava che co ye chidocuyan ro che cuihno yahte yahn se man, cah queri ama se vedino yahn se man.

²⁷ Ate cuahn che a nahn tuno nduh che ndache ro che va che cah sahn chahn vedino yahn se ne, nda ino cun sahn nación yahn Israel che chica se yahn yahn Asia, ne ndihchero se Pablo chete yaco me. Chinun se nducoyaca ihyan yan, ne tumangan se Pablo, ²⁸ cah se:

—Nchuhn, ihyan nación yahn Israel, ¡cuinan ne nuhn! Cotah vo sahnguh che quechica se nduh yan nduh yan, rinun se ihyan che hua dinahn ye che rihquentiyon nación yuhn vo man, yaco yuhn vo man, ley yuhn vo man. Avane ne, nda se ama o sahn tama nación muhn chete yaco, detoh nan se muhn nan che rendeva vo yavenan Dendiohs.

²⁹ Tihca rahn sahn chahn yahn che ndihchero se Pablo viyan me che nduco ye Trófito, ama sahn yan Efeso, ne rahco se te co quenda ye sahn min chete yaco.

³⁰ A nahn nducoyaca ihyan yan, aderano ye, ndo dama ye, ne tumangan ye Pablo numacuahn vedetan. Chihnda rudo ye ihyan cuahn chevah, ne ndetahno necahde ye chende yaco. ³¹ Adeche cahno ihyan chahn Pablo cuahn che checadino ihyan ndinan yahn sandado che nducoyaca ihyan yan

Jerusalén, a nto dama ye numacuahn vedetan. ³²Ndetahno quenda ihyan ndinan me sandado yahn ye man, capitán man, ne cuahn ye rano ye nan che nto dama ihyan yan chahn. Cuahn che ndihche ihyan yan chahn che nda ihyan ndinan me nduco sandado chahn ne, chenguan ye rahn ye Pablo. ³³Chihquentiyon ihyan ndinan me che din sandado chahn preso Pablo, dechiche se ihyan nduco o cadena. Tuhme tumerune ye duh ihyan ye man, deh nedin ye man. ³⁴Ihyan yan chahn ne, a vih rah ama, a vih rah tama ye, ne nducote hua chi chenahn ihyan ndinan me yahn che ama vari chende ye ne, chihquentiyon ye sandado che quenda se Pablo chete cuartel. ³⁵Cuahn che nda sandado chahn nduco Pablo nan nda che renda chete cuartel ne, quenda yaco se ihyan, te ama canda chende ihyan yan chahn, ³⁶ndito cahche ye, rah ye:

—¡Cuihno nchuhn sahn tih!

Cahndudo Pablo nan ihyan yan

³⁷Cuahn che nda se nduco Pablo chendevah cuartel ne, tumerune ye ihyan ndinan me:

—¿A te yune ne che cahma ama o ndudo ne?

Ndahconan ihyan ndinan me:

—¿A ri rente devaco griego? ³⁸¿A ndiyu di sahn nación yahn Egipto che ndedecuen canda a rahn me, quenda cun mil sahn rihno ihyan cuahn icoyahn?

³⁹Tuhme ndahconan Pablo:

—U ne, ihyan nación yahn Israel u. Yan vaco ne, Tarso, ama yan chahte, yahn yahn Cilicia. Codin ne favor, ne te yune ne che cahma nduco ihyan sih.

⁴⁰Cah yune ihyan ndinan me che cahma Pablo, ne chandi ye nan nda me, din tah ye cava che cuahte dihn chende ihyan yan chahn. Tuhme cahndudo ye devaco hebreo:

22—Nducoyaca nchuhn, ihyan ndico man, dihnó man, cuihcovan ne che cahma, te hua dehva nedín yahn ne.

²Cuahn che chihnevan ihyan chahn che devaco hebreo rente ye ne, tahque chahte dihn chende ye, ne quendi ye rahn ye:

³—U ne, ndata yahn Israel u. Chihndeyán yan Tarso, yahn yahn Cilicia, ate muhn yan Jerusalén chihotá. Muhn chahn ndáh, Gamaliel chicuahn ye u nducuahn ley che dinahn ihyan ndico yuhn vo. Numacuahn ro ne, redinahn numa inó nducuahn che rihquentiyon Dendiohs, nduhca che redin nchuhn man ro cuh. ⁴Ro menan ne, tihca redin tán nduco ihyan che ritahno ye Jesucristo, ne rendah váh nde ndahta, nde chahn ye, rih ihyan vacoyahn, nde nahn decuihnó ihyan. ⁵Chidocuyan che tahque ndinan nduco intiyahn, a devano cuaco ye yahn chemin, te a ihyan chahn te ye caca u cava che cahn yan Damasco, nguá nducoyaca ihyan che ritahno ye ihyan min, din nuhn castigo ihyan muhn yan Jerusalén.

Cahndudo Pablo nduhca che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁶Ate cuahn che cuahn ninó yan Damasco, tenduh nan inguiyahn ne, adenan chiya chihito nan ama dave che chica nan ro, ⁷ne chendáh nde ndiyahn. Ura min no chihneván ama ndudo che rahn nducó: “Saulo, Saulo, ¿dehco che redin tan nduco ihyan yáhn?” ⁸Tuhme tumeruné: “Dihvé, ¿duh ndih ne?” Ndahconan ndudo me: “U che Jesucristo yahn yan Nazaret. A u che redin tan nducó.” ⁹Sahn che nduco se u ne, ama dihya se chi, ndihche se dave me, ate hua chenahn se ndudo me. ¹⁰Tuhme tumeruné: “Dihvé, ¿deh va che dín ne?” Rahn Dihvo vo ri ye u: “Cuenequen, ne cuehn dame yan Damasco. Min cahma

ihyan co ye di deh che va che din.”¹¹ Chi ve u, din dave me, ne a sahn combiero yáhn chetaḥ se táh, quenda nan se u nde ndá nuhn viyan me.

¹²Min va ama ihyan che duche ye Ananías che redinahn ye ley che dirun Moisés, ne nducoyaca ihyan nación yahn Israel che vate ye yan min ne, ama renevahnecon ye ihyan. ¹³Nda ihyan min nan che quenún, ne rahn ye: “Dihno Saulo, man ne, ndaconan co ro nan.” Ndetahn chi ro nan, ne ndihcheró ihyan. ¹⁴Tuhme rahn ye ri ye u: “Dendiohs yahn ihyan ndico yuhn vo ne, a tendah nun ye di nde ro menan cava che coneñ deh che nahn ye man, cava che ndihche Daya Ndah yahn ye man, cava che cahneven ndudo che cahma ye co ye di man. ¹⁵Tihca din Dendiohs, te va che cuahndode ndudo yahn ye nan nducoyaca ihyan man, va che cuacotohn ndudo yahn nducuañ dehtenduh che ndihchero man, chihneven man. ¹⁶Man ne, ¿dehco che quenan rine? Cuenecon, ne cuedenune di, cuah Dihvo vo Jesucristo cava che nchahco Dendiohs nunde yehn.”

Rahn Pablo nduhca che dechuh Dihvo vo Jesucristo ihyan, cuahndudo ye van ihyan nación chenahn

¹⁷Cuahn che ndaconán muhn yan Jerusalén ne, cháhn, cováh chete yaco chahte. Numanahn che reváh ne, chihnahn ama vederihno nan. ¹⁸Ndihcheró Dihvo vo Jesucristo, ne rahn ye ri ye u: “Cuique muhn yan Jerusalén tenun tenun no, te muhn ne, hua tumacah ihyan che cuahndode ndudo yáhn.” ¹⁹Tuhme ráhn rí ihyan: “Dihvé, nducoyaca ihyan sih ne, a devano ye te quechicá nduh yan nduh yan, rendá chete yaco, rehuá ihyan che ritahno ye ndih, ne ráhn ihyan man, rih ihyan vacoyahn man. ²⁰Cuahn che nte cade intiyahn che va che coh Esteban, ihyan min che dinahn

ye ndudo yahn ne man, cahndudo ye ndudo yahn ne man ne, namin nducó, chi dama ndudo yáhn nduco ye, nde tuno dín cudado tino yahn sahn che chihno se ihyan.” ²¹Ate rahn Dihvo vo ri ye u: “Cuehn, te u dechúh di yahn yahn, cuahndode ndudo yáhn van ihyan nación chenahn.”

Va Pablo tah ihyan ndinan yahn sandado

²²Nde ndudo min chihnevan ihyan yan chahn, tuhme canan rah ye:

—¡Cuihno nchuhn sahn tih! ¡Ametah nahn ndihchero nuhn sahn!

²³Nducote quendi rah ihyan chahn numacuahn vedetan, ri yaco ye tino yahn ye man, ri yaco ye yuniyahn man, ²⁴chihquentiyon ihyan ndinan me che quenda sandado chahn Pablo chete cuartel, ne cuahn se ihyan cava che cahma ye deh cuande che tihca rah ihyan yan chahn yahn ye. ²⁵Ate cuahn che a dechiche sahn chahn Pablo che a cuanan cuahn se ihyan ne, tumerune ye sahn capitán che nti se min:

—¿A rihquentiyon ley che cuahn nchuhn ama ihyan che ndi cuande ye Roma numanahn che metah techecade ne yahn ye?

²⁶Cuahn che chihnevan capitán chemin ne, chahn se, chengo se ihyan ndinan yahn se:

—Cuihco ne cudado deh che redin ne, te sahnghah ne, Roma ndi cuande se.

²⁷Tuhme cuahn ihyan ndinan me nan Pablo, ne tumerune ye ihyan:

—¿A cuaco che Roma ndi cuande di ne?

Ndahconan Pablo yahn ye:

—Taca hua. Roma ndi cuandé.

²⁸Tuhme rahn ihyan ndinan me ri ye ihyan:

—U ne, ama ndeh tume nedihvé cava che chi cuandé Roma.

Rahn Pablo:

—Ate u ne, dehve nedihvé che ndi cuandé min, te chidá ne, min ndi cuande ye.

²⁹ Nduco chemin ne, sandado che vatendi yan se che cuahn se Pablo ne, ndaca dame se, chihcoman se ihyan. Nde man ihyan ndinan me ne, nducote checadino ye che Roma ndi cuande Pablo ne, dihya nun ino ye chi yahn che chihquentiyon ye che chahyato ye.

Chahn Pablo nan nducoyaca sahn ndinan yahn naci6n yahn Israel

³⁰ Tama ro me ne, nducote nahn cadino ihyan ndinan me deh cuande che redin tan ihyan yan chahn nduco Pablo ne, chihquentiyon ye che ntahte sandado cadena che nchiche ihyan, ne cah ye nducoyaca sahn ndinan yahn naci6n yahn Israel, chidocuyan ndinan man, sahn intiyahn man. Tuhme tendah ye Pablo, ne nda ye ihyan nan sahn chahn.

23 Ndiherero Pablo nducoyaca sahn ndinan chahn, ne rahn ye:

—Nchuhn, dihn6, u ne, dave yavenan nan Dendiohs nde meniyon.

² Tuhme chidocuyan che tahque ndinan che duche ye Ananias ne, chihquentiyon ye sahn che vatendi se min che cuahn se chende Pablo. ³ Rahn Pablo ri ye ihyan min:

—O nan o chende ne, Dendiohs tihca cuahn ye ndih. ¿A ndiyu va ne tan che techecade ne yahn nduhca che rihquentiyon ley? ¿Me dehco che redin ne che hua rihquentiyon ley, chihquentiyon ne che cuahn sahn sih u?

⁴ Sahn che vatendi min ne, rahn se ri si Pablo:

—¿Dehco che rahn tan nduco chidocuyan che tahque ndinan?, te a Dendiohs che necah ye vederihquentiyon ihyan.

⁵ Rahn Pablo:

—Dihn6, a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs: “Hua cahme tan yahn ihyan

ndinan yahn yan vaque.” Ate hua nta tin che ihyan tih che chidocuyan che tahque ndinan.

⁶ A devano Pablo te sahn ndinan chahn che nto dama se, retechecade se ne, o cuan ndi se. Ama cuan se ne, saduceo, ne tama cuan se ne, fariseo. Chemin che rahn ye numa dito ye:

—Dihn6, u ne, fariseo u. Namin chidá ne, fariseo ye. Retechecade nchuhn yahn yahn che ritahn6 te va che ntuche tenahn.

⁷ Cuahn che tihca rahn ye ne, sahn fariseo chahn nduco sahn saduceo chahn ne, canan rahteruhn chende se, ne hua chi dama ndudo yahn se nduco vih, ⁸ te sahn fariseo ne, ritahno se te va che ntuche tenahn man, vate angel man, vaco man. Ate sahn saduceo ne, hua ritahno se nde ama nan dehtenduh che tihchan. ⁹ Ama vari chende nducoyaca sahn chahn. Tuhme necuan neve sahn devano ley che dirun Moisis che ndi cuande se van fariseo, ne rahn nan se Pablo:

—Sahnguh ne, metah nunde yahn se. Ndete che ndiyahve ama vaco ndah, o ama angel sahn ne, hua ndahca che din tan vo nduco se, te co din vahcho vo yahn Dendiohs.

¹⁰ Nducote ama rahteruhn chende sahn chahn ne, vah ihyan ndinan me che denan cahno se Pablo. Chemin che dechuh ye che chehua sandado cava che ndetendah se ihyan van sahn chahn, ndiquenda se ihyan nan cuartel.

¹¹ Vino min ne, chihnde ro Dihvo vo Jesucristo nan Pablo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Pablo, hua dehve rahque, te nduhca che cahndode ndudo yahn muhn yan Jerusalén ne, namin va che cuahndode min yan Roma.

Rinuhn ino sahn yan Jerusalén taca cahno se Pablo

¹²Tama ro me, ura che a chi dave ne, yahn sahn nación yahn Israel ntuhno se nduco vih che cahno se Pablo. Cah se ndudo yahn se numacuahn vedeyudo che nde hua cheh se nde hua cuh se numahn che ametah dinahn se ndudo min. ¹³Sahn che tihca ntuhno chahn ne, nchuh ca o raco ihyan se. ¹⁴Chahn sahn chahn nan chidocuyan ndinan man, sahn intiyahn yahn nación yahn Israel man, ne rahn se:

—Nuhn ne, ntuhno nuhn, ne cah nuhn ndudo yahn nuhn numacuahn vedeyudo che nde hua cheh nuhn nde hua cuh nuhn numahn che ametah cahno nuhn Pablo. ¹⁵Man ne, nchuhn nduco nducoyaca ihyan ndinan chenahn ne, cuedechuh ne ndudo yahn ihyan ndinan yahn sandado che checu ye Pablo caviyan muhn nan ne, din ca ne che nahn techecade ndah ne yahn se. Me nuhn ne, cuahtenan yan nuhn yune, ne ura che metah nda nino se ne, cahno nuhn sahn.

¹⁶Ate sahn dihn dacua Pablo ne, checadino se che nahn cahno sahn chahn ihyan, ne chahn se nan cuartel, chengo se ihyan. ¹⁷Tuhme cah Pablo ama sahn capitán, ne rahn ye ri ye sahn:

—Cuiquenda ne sahn dihn cuh nan ihyan ndinan yahn ne, te va ama ndudo che cahma se nduco ye.

¹⁸Capitán min ne, quenda se sahn dihn me nan ihyan ndinan me, ne rahn se:

—Pablo che quenun ye vacoyahn ne, cah ye u, ne rahn ye ri ye u che checú sahn dihn cuh nan ne, te va ama ndudo che cahma se nduco ne.

¹⁹Ihyan ndinan me ne, chetah ye tah sahn dihn me, quenda ye sahn ama lado, ne tumerune ye sahn:

—¿Deh che nahn cahme nducó ne?

²⁰Tuhme rahn sahn dihn me ri se ihyan:

—Yahn sahn yan ne, ntuhno se nduco ihyan ndinan yahn nación yahn nuhn che caça ye ndih che ngu ne Pablo nan ye caviyan, cava che techecade ndah ye yahn ye. ²¹Ate hua cotahno ne che cahma ye, te nchuh ca o raco se chenun ndeh se, chenán rino se Pablo. Sahn chahn ne, a cah se ndudo yahn se numacuahn vedeyudo che nde hua cheh se nde hua cuh se numahn che ametah cahno se ihyan. Man ne, a vateyan se, chenán rino se deh ndudo ndahconan ne.

²²Tuhme rahn ihyan ndinan me ri ye sahn dihn me che hua cahma se nduco nde ama ihyan che cah se, checadino ye yahn chemin, ne ndedechuh ye sahn.

Dechuh ye Pablo tah gobernador Félix

²³Cah ihyan ndinan me o sahn capitán yahn ye, ne chihquentiyon ye sahn che cahcoyan se cun ciento quenán ino raco ndiche sandado, o ciento sahn che rica cah man, o ciento sahn che nda lanza man, ino raco ndiche sahn che ra yuhdo man. Cuahteyan se cava che cahñ se yan Cesarea nan rahco nun vino. ²⁴Namin chihquentiyon ye che cahcoyan se ama o caballo che ca Pablo man, din se cudado ihyan man, cava che ndahca nda ye nan gobernador Félix. ²⁵Nduco sahn capitán chahn dechuh ye ama caça nan che dirun ye tuhca:

²⁶“Gobernador Félix che ama renevahnecún ndih, u, Claudio Lisias nté Dendiohs ndih. ²⁷Ihyan nación yahn Israel ne, din ye preso sahgñuh, a nahn cahno ye sahn, ate cuahn che checadino che Roma ndi cuande se ne, chahn nduco sandado yahn, chehneví sahn tah ye. ²⁸Nducote nahn cadinó deh cuande che din ye preso sahn ne, quenda sahn nan sahn ndinan yahn ye. ²⁹Min checadino te nahn

techecade sahn chahn yahn se nduhca che rihquentiyon ley yahn man se. Ate nduhca che rihquentiyon ley yuhn vo ne, nde metah deh cuande che cahno ye sahn, nde hua ne che co se preso. ³⁰Adiva checadino te ama yahn sahn yan ntuhno se che cahno se sahn. Chemin che man ne, dechuh sahn nan ne. A rahn ri sahn ndinan chahn che chi se nan ne, cuhnde cade yahn se nduco se. Caviyan tuhme.”

³¹Dinahn sandado chahn che chihquentiyon ihyan ndinan me, ne quenda se Pablo vino min, nda se nde yan Antipatris. ³²Tama ro me ne, a deman sandado ra yuhdo cuahn se nduco Pablo, ne sahn chenhahn chahn ne, ndaconan se nan cuartel. ³³Cuahn che nda se yan Cesarea ne, necah se caca me tah gobernador. Namin necah se Pablo tah ye. ³⁴Cuahn che chihno ndihchenan gobernador caca me ne, tumerune ye Pablo deh estado ndi cuande ye, ne cuahn che checadino ye che Cilicia ne, ³⁵rahn ye ri ye ihyan:

—Tehcecade yehn cuahn che nda sahn che rica nunde se yehn.

Tuhme chihquentiyon ye sandado che din se cudado ihyan chete palacio yahn Herodes.

Pablo nan gobernador Félix

24 Chihno uhn ro min ne, Ananias, chidocuyan che tahque ndinan nduco neve sahn intiyahn ne, nda se min yan Cesarea, nda se ama abogado che duche se Tértulo. Chahn sahn chahn nan gobernador cava che caca nunde se yahn Pablo. ²Cuahn che a chehua sandado Pablo ne, canan Tértulo, rica nunde se yahn ye:

—Gobernador, nundihve cuahn ndih yahn che numacuahn vededevano yahn ne, redin ne cudado numachahte yan vaco nuhn, ne ama dihn va man, ama ndahca chenan nuhn man. ³Gobernador

Félix, ama renevahnecon nuhn ndih, ne nte nuhn nundihve cuahn ndih yahn nducuahn che redin ne cava nuhn. ⁴Man ne, cava che hua nduh tihyon nuhn ura yahn ne ne, codin chahtino ne, cuihnevan ne menan lihn che cahma nuhn. ⁵Sahn tih ne, nduhca ama cah cava nuhn, tihca se, te quechica se numachahte yahn yahn Roma, rendedecuan se ihyan nacion yahn Israel, rinun se ihyan che rahteruhn ye nduco vih. Namin ndinan se yahn partido yahn sahn yan Nazaret che duche se Jesús. ⁶Nde nahn detoh nan se yaco chahte yahn nuhn. Chemin che chetah nuhn sahn, nahn techecade nuhn yahn se nduhca che rihquentiyon ley yahn nuhn. ⁷Ate Lisias, ihyan ndinan yahn sandado ne, chenda ye, ntico ye sahn numacuahn fuerza tah nuhn, ⁸ne rahn ye te duh ihyan che nahn caca nunde ye yahn se ne, chi ye nan ne. Co cacarune man ne sahn, ne cadino ne te cuaco nducuahn che rica nunde nuhn yahn se.

⁹Sahn nacion yahn Israel che nduco se min ne, namin rahn se te cuaco nducuahn chemin. ¹⁰Tuhme din tah gobernador cava che cahma Pablo, ne rahn ye:

—Ama yeno che ndih techecade ne yahn, te a devano te a ndeh nduyo rihquentiyon ne yan vaco. ¹¹Co cadino man ne te coman ri ndichio ro che nda yan Jerusalen cava che ndeva yavenan Dendiohs. ¹²Hua rente candá nduco ihyan, hua rendedecuan ihyan, nde huane chete yaco chahte man, nde huane chete yaco cahya man, nde huane viyan man. ¹³Sahn sih ne, hua co ndahco cuaco se nde ama dehtenduh che rica nunde se yahn. ¹⁴Cahma cuaco có ndih te redinahn vederihquentiyon ra che ndahco cade Dendiohs yahn ihyan ndico yahn. Sahn sih ne, rahn se te a deva vih vederihquentiyon min, ate hua, te ritahnó Dendiohs man, nducuahn ley yahn ye man, nducuahn vederihquen-

tiyon yahn ye che dirun ihyan profeta man. ¹⁵Nduhca che ritahno sahn sih ndudo yahn Dendiohs che va che ntuche nducoyaca tenahn, ihyan che ndah ye nan Dendiohs man, ihyan che hua ndah ye man ne, tihca ritahnó. ¹⁶Chemin che ama rihcó cudado ro ro cava che dave yavenan nan Dendiohs man, nan ihyan man.

¹⁷Chihno ndeh nduyo che quechicá nan yahn yahn ne, ndaconán nación yáhn cava che necáh tume che ndi vede- vahino cava ihyan chevah man, cah vedino yáhn nan Dendiohs man. ¹⁸Chihno che ndo davé nduhca costumbre yahn nuhn ne, ama o sahn nación yahn Israel che chica se yahn yahn Asia ne, ndihchero se u chete yaco chahte ura che recáh vedino yáhn. Hua redin candá, nde hua yáhn ihyan nducó. ¹⁹A sahn chahn che va che chi se muhn, caca nunde se yáhn ndete che va dehca che nedín yahn se. ²⁰Ndete che hua ne, sahn sih cahma se deh nunde ntaca se ro che ndo dama se, techecade se yáhn. ²¹Ametah nde ama nunde yáhn atenan che ama dito ráhn nan se tuhca: “Man ne, retechecade nchuhn yahn che ritahnó che va che ntuche tenahn.”

²²Cuahn che chihnevan Félix che tihca ne, nducote a ndah devano ye nduhca che ritahno ihyan Dihvo vo Jesucristo ne, chaconahn nan ye che retechecade ye, ne ráhn ye ri ye sahn chahn:

—Cuahn che nda Lisias, ihyan ndinan yahn sandado ne, cadino ndáh yahn dehtenduh che rica nunde nchuhn.

²³Tuhme chihquentiyon Félix capitán me che quendi se, din se cudado Pablo. Ate hua tihyon chiche se ihyan man, cah yune se che cahñ ihyan yahn ye quen- dichero ye ihyan man, cah ye dehtenduh yahn ye man.

²⁴Chihno neve ro me ne, chenda Félix nan che retechecade ye, ne nduco ye ndahta yahn ye, Drusila, ama tahn

nación yahn Israel. Dechuh tun ye che chehua Pablo cava che cahma ye nduhca che va che cotahno ihyan Dihvo vo Jesucristo. ²⁵Ate cuahn che ráhn Pablo yahn che va che cahcoman ihyan dehtenduh che ri yeno man ye man, va che dinahn ye che rihquentiyon Dendiohs man, va che techecade Dendiohs yahn ihyan man ne, dihya Félix chi, ne ráhn ye ri ye ihyan:

—Nduco chemin ne, a va. Tama ro cuahn che conun yáhn ne, tahvé che ngua di.

²⁶Namin quenán rino Félix che cah Pablo tume ihyan cava che ntahte ye ihyan, ne chemin che ama ndeh yune cah ye ihyan cava che nte ye nduco vih.

²⁷Tihca chihno o nduyo, ne ndiquenda Félix che quenán ye gobernador, chenda Porcio Festo menun ye. Nducote Félix ne, nahn ye che quendi co yeno ihyan nación yahn Israel nduco ye ne, hua ntahte ye Pablo.

Pablo nan gobernador Festo

25 Tuhme nda Festo cava che conan ye gobernador. Chihno ino ro min ne, chica ye min yan Cesarea, ne nda ye yan Jerusalén. ²Chidocuyan che tahque ndinan nduco sahn ndinan yahn nación yahn Israel ne, necáh cuande se ihyan nduhca che a chica nunde se yahn Pablo. ³Nducote a ntuhno sahn chahn che dechuh se sahn che cahno se Pablo cuahn yune ne, chica se ama favor chahte Festo che tahve ye che quengua Pablo yan Cesarea. ⁴Ate ndahconan Festo te Pablo ne, a yan Cesarea quenán ye vacoyahn, ne cuhno neve ro ne, va che ndaconan man ye min nan che rihquentiyon ye. ⁵Ráhn ye ri ye sahn chahn:

—Co cahñ nchuhn yan Cesarea nducó, ne min cuhnde cade yahn ne nduco sahn min ndete che va nunde chahte yahn se.

⁶Atenān nun, o ndiche ro quenan Festo yan Jerusalén, tuhme conahn ye yan Cesarea. Tama ro me ne, chihnde ye nan che retechecade ye, ne tahve ye che chehua Pablo. ⁷Cuahn che nda Pablo ne, ama yahn sahn ndinan yahn nación yahn Israel che chica se yan Jerusalén, nda se min ne, chahtendi se, chica nunde se yahn ye yahn ama nde nan nunde rahte, ate nde ama hua chi ndahco cuaco se. ⁸Tuhme rahn Pablo, rendedevahn ye ihyan:

—U ne, hua quendihcó nde ama nunde. Hua chihnga ráhn, nde huane yahn ley yahn ihyan nación yahn Israel, nde huane yahn yaco chahte yahn ne, nde huane yahn emperador che rihquentiyon ye Roma.

⁹Ate nducote nahn Festo che co yeno ihyan nación yahn Israel nduco ye ne, tumerune ye Pablo:

—¿A nahn cahn yan Jerusalén cava che min techecadé yehn ne?

¹⁰Ndahconan Pablo yahn ye:

—A nan intiyahn yahn emperador yahn Roma ntí meniyon. A muhn va che cuhnde cade yáhn. A devano ndah ne te nde ama nunde hua quendihcó yahn ihyan nación yahn Israel. ¹¹Ndete che quendihcó ama nunde che va che cóh ne, cuihquentiyon ne che cóh. Ate ndete che hua cuaco nde ama nan dehtenduh che rica nunde sahn sih yáhn ne, nde ama ihyan hua co necah se u tah se. Man ne, ricá che man emperador teche cade ye yáhn.

¹²Nte cade Festo nduco ihyan che rian ye ihyan, tuhme rahn ye ri ye Pablo:

—Man ne, nducote a chique che techecade emperador yehn ne, nan emperador cahn.

Pablo nan rey Agripa

¹³Chihno neve ro min ne, rey Agripa nduco Berenice ne, chahn ye yan Cesarea che ndihchero ye Festo. ¹⁴Ndeh ro

chahtenan ihyan chahn min, ne ama ro ne, rente Festo nduco rey me yahn Pablo, ne rahn ye:

—Quenun ama preso vacoyahn che chaconahn Félix sahn. ¹⁵Cuahn che chahn yan Jerusalén ne, chidocuyan che tahque ndinan nduco sahn ndinan yahn nación yahn Israel ne, nte cuande se u yahn nunde che redecueh dame se sahn, ne chica se che coh se. ¹⁶Ndahconán yahn sahn chahn te ihyan ndinan yahn Roma ne, hua rihquentiyon ye che coh ama ihyan numanahn che ametah cuhnde cade yahn ye nduco ihyan che rica nunde ye yahn ye. ¹⁷Chemin che cuahn che nda sahn chahn muhn ne, hua chihco rinó ihyan. Tama ro me ne, chahn nan che retechecadé, ne tahvé che chehua sahn preso me. ¹⁸U rahcó te co ama nunde chahte quendihco se, ate sahn che rica nunde chahn ne, hua ri deh nunde che redecueh dame se sahn. ¹⁹Demān yahn dehtenduh che ritahno se nduco yahn ama ihyan che duche ye Jesucristo che a ndih ye, ne sahn preso ne, rahn se te quenduche ye. A chemin no che rica nunde sahn chahn yahn se. ²⁰Nducote u ne, hua devanó taca techecadé yahn dehtenduh che tihchan ne, tumerune sahn ndete che nahn cahn se yan Jerusalén, cuhnde cade yahn se. ²¹Ate chica se che techecade emperador Augusto yahn se. Chemin che chihquentiyón che ndonun se vacoyahn nde ro che co dechúh sahn tah ye.

²²Tuhme rahn Agripa ri ye Festo:

—Namin u nahn cahneván che cahma se.

Ndahconan Festo yahn ye:

—Caviyan cahnevan ne che cahma se.

²³Tama ro me ne, Agripa nduco Berenice ne, chenda ye numacuahn vedeyudo chete palacio nduco ihyan ndinan yahn sandado man, ihyan nahn che vate ye yan min man. Tuhme tahve Festo che chehua Pablo, ²⁴ne rahn ye:

—Rey Agripa man, nchuhn che nto dama ne muhn man, nga sahnghuh. Ama yahn sahn ndinan yahn nación yahn Israel, nde chica nunde se yahn se cuahn che chahn min yan Jerusalén, nde nda se muhn, hua renguan se rica se u che cahcantiyón che coh se. ²⁵ Ate u ne, hua ntacá nde ama nunde yahn se cava che coh se, ne nducote man se chica se che techecadé emperador Augusto yahn se ne, chihquinó che dechúh sahn nan ye. ²⁶ Ate nducote hua devanó deh nunde yahn se che dirún nan caca che dechúh yahn emperador yuhn vo ne, tahvé che chehua sahn. Nti se nan nducoyaca nchuhn, menan vihca nan ndih, rey Agripa, cava che tumacadino ne deh nunde quendihco se che co dirún nan caca che dechúh, ²⁷ te rahcó te dín ama vedenine ndete che dechúh ama preso che nde hua dirún deh nunde quendihco se.

Chihnevan rey Agripa yahn Pablo

26 Tuhme rahn Agripa ri ye Pablo: —Co cahme.

Chenihyon Pablo tah ye, ne rahn ye:

²—Rey Agripa, ama ndah ro yahn che co cahmá nan ne yahn nducuah che rica nunde sahn ndinan yahn nación yahn Israel yahn, ³ te ndih ne, a devano ne nducuah costumbre yahn nuhn, ihyan nación yahn Israel man, yahn che ndeh cuan ndi nuhn man. Chemin che ricá ndih che din chahtino ne yahn nducuah che cahmá.

Nduhca che din Pablo ro che ametah cotahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁴ Nducoyaca ihyan nación yahn Israel ne, ndihche ye nduhca che quechicá yan vacó man, yan Jerusalén man, nde ro che lihn u. ⁵ Ndete che nahn ye ne, co cahma ye te nde ro che chihá ne, chinducó partido yahn fariseo, partido min che tahque yudo vederihquentiyon

yahn. ⁶ Man ne, cuhnde cade yahn, te ritahnó che va che ndedetuhche Dendiohs tenahn nduhca che a cah ye ndudo yahn ye ihyan ndico yahn nuhn. ⁷ Nducoyaca ihyan, nduh che ndichio ndata yahn Israel ne, ritahno ye che dinahn Dendiohs ndudo yahn ye, ne chemin che, nde ro nde rahn, redinah ye che rihquentiyon ye man, rendeva ye yavenan ye numacuahn chedeva yahn ye man. Rey Agripa, man ne, a yahn che tihca ritahnó che va che conahn ndudo min che rica nunde sahn chahn yahn. ⁸ ¿Dehco che hua ritahno nchuhn che Dendiohs va che ndedetuhche ye tenahn?

Nduhca che din tan Pablo ro menan me, nahn cahno ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁹ Ro menan me ne, ndedecadinó che va che din tán nduco ihyan che ritahno ye Jesucristo yahn yan Nazaret, ¹⁰ ne tihca din tán nduco ihyan chahn yan Jerusalén. Chidocuyan ndinan ne, dirun ye ama caca, te ye u cava che cuh ihyan vacoyahn, ne chih ama yahn ihyan che ritahno ye Jesucristo. Cuahn che rihno ye ama cha ihyan chahn ne, namin nducó ri dama ndudo yahn nduco ye. ¹¹ Ama ndeh yune cah rihn ihyan chahn cava che cahcoman ye che ritahno ye Jesucristo. Tihca redín nduh yan nduh yan chete yaco, te ama din tán nduco ihyan chahn che nde tama nación rahn, rinúhn ihyan.

Rente Pablo nduhca che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹² A ntiyon min chahn yan Damasco, ndá caca che te chidocuyan ndinan chahn u. ¹³ Ndi re, cuihcovan ndah ne. Nan inguiyahn, cuahn che quenun yuné, cuahn ne, u nduco sahn che nducó, ndihchero nuhn ama dave che chica nan ro, che tahque yudo ro che co yahn che quendihco nan ro, ne chiya chi-

hto ñan nuhn. ¹⁴Chera nducoyaca nuhn ndiyahn, ne chihneván ama ndudo devaco yahn mán, che rahn: “Saulo, Saulo, ¿dehco che redin tan nduco ihyan yáhn? Che tihca redin ne, nduhca redin itenine che renun yah man te ite, renun te yahn cuiyon che rahco nduco ihyan ite.” ¹⁵Tuhme tumeruné: “Dihvé, ¿duh ndih ne?” Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye u: “A u che Jesucristo che redin tan nducó. ¹⁶Cuenecuen, te chihnde ró nan cava che din ntiyon yáhn. A tendahnún di cava che cuacotohn ndudo yáhn che ndihchero u man ro cuh. Man va ca che ndihchero u, ne tihca cuacotohn ndudo yahn chemin. ¹⁷Ndedeváhn di tah ihyan nación yahn Israel man, tah ihyan nación chenahn man, te van ihyan chahn dechúh di, ¹⁸cava che cacuehn ihyan, ne hua quendi ye vedetundo yahn ye man, hua quendi ye, dinahn ye che rihquentiyon chundah man. Ate quendi ye vededevano man, dinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs man. Namin cotahno ye u, ne nduco chemin ne, ndaca ye vederenchahco yahn nunde yahn ye, ne cuahtenan ye dama nduco ihyan yahn Dendiohs.”

Dinahn Pablo ndudo che chihnevan ye

¹⁹Rey Agripa, hua chacotáhn ndudo che chica vahchetero, chihneván, ²⁰te cahndudó ndudo min ñan ihyan yan Damasco man, ñan ihyan yan Jerusalén man, ñan ihyan che vate ye numachahte estado yahn Judea man, ñan ihyan che vate ye nación chenahn man. Riyahvé ihyan chahn che nto ino ye nunde yahn ye man, che cuah ye Dendiohs man, che ndahca cuahtenan ye cava che cahco ro ye che a nto ino ye man. ²¹Yahn che tihca redin ne, sahn nación yahn Israel ne, tumangan se u min chete yaco chahte, nahn cahno se u. ²²Ate rinan Dendiohs u, ne nde meniyon riquendí

rahndudó ndudo yahn ye ñan nducoyaca ihyan, ihyan nahn man, ihyan chevah man. Ndudo che din Dendiohs che dirun ihyan profeta man, Moisés man, yahn che va che co ne, a ndudo min no che rahndudó. ²³Rahndudó che a va che chuhrihn ihyan min che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehnse, ne cuihno che coh ye ne, ihyan min menan vihca va che ntuche ye van tenahn, cah ye ndudo ihyan nación yahn nuhn man, ihyan nación chenahn man, che ndevahn nducoyaca ihyan che cotahno ye ihyan.

Nahn Pablo che cotahno rey Agripa

²⁴Cuahn che tihca rahn Pablo, che rendedevahn ye ihyan ne, cah Festo:

—Pablo, ¡luco ri di!, yahn che ama rehn.

²⁵Ate ndahconan Pablo:

—Festo, che ama renewahneecún ndih, hua dehve luco u, te che renté, rihnevan nchuhn ne, deman ndudo cuaco. ²⁶Ngá rey Agripa, a devano ndah ye dehtenduh che tuhchan. Chemin che nde hua rá cudado, renté ñan ye. A devano cuacó te namin ihyan cuh ne, a devano y nducuahn dehtenduh che tuhchan, te ñan nducoyaca ihyan chinahn. ²⁷Rey Agripa, ¿a ritahno ne ndudo che din Dendiohs che dirun ihyan profeta ne? U devanó te ritahno ne.

²⁸Rahn Agripa ri ye Pablo:

—Nduco tah cuahn ne, din che cotahnó Jesucristo.

²⁹Tuhme rahn Pablo:

—Nduco tah o nduco ndeh ama ndahca ndete che cuahnecon Dendiohs che ndih nduco nducoyaca ihyan che vate ye muhn, rihnevan ye che ráhn, cotahno nchuhn Jesucristo nduhca che ritahnó. Namin ama ndahca ndete che hua cuahnecon Dendiohs che co nchuhn preso nduhca u.

³⁰Chihno rahn Pablo chemin ne, rey me man, Berenice man, gobernador

man, nducoyaca ihyan che vate ye min man ne, necuan ye, ³¹cuahn ye ama lado, ne rente ye yahn Pablo van man ye nduco vih:

—Sahn tih ne, dehve quendihco se nde ama nunde cava che coh se, nde huane cava che conun se vacoyahn.

³²Agripa ne, rahn ye ri ye Festo:

—Ndete che hua chica se che techecade emperador yahn se ne, co ntahte vo sahn.

Dechuh ye Pablo yan Roma

27 Cuahn che a chihnde cade che dechuh ye Pablo yahn yahn Italia ne, chinduco nuhn ihyan. Ama capitán che duche se Julio, che ndi cuande se batallón che duche Augusto, ndondá tah se Pablo nduco te neve preso che va che cahñ se. ²Chahtenun nducoyaca nuhn ama barco yahn yan Adramitio che a va yan che nahn yahn yahn Asia, ne chica nuhn min. Namin Aristarco yahn yan Tesalónica, yahn yahn Macedonia ne, chinduco ye nuhn. ³Tama ro me ne, ndá nuhn yan Sidón, ne nducote Julio ne, renevahnecun se Pablo ne, cah yune se che chahn ye, chendihchero ye amigo yahn ye man, che conan ihyan chahn ihyan man. ⁴Cuahn che chica nuhn yan Sidón ne, chuhnan nuhn yahn yahn Chipre, quenán lado tah cueh nuhn, te cuahn nan che cuahn nuhn rechi yuhne. ⁵Chuh dama nuhn yahn yahn Cilicia man, Panfilia man, ne ndá nuhn yan Mira, yahn yahn Licia.

⁶Min ndaca capitán me ama barco yahn yan Alejandría che cuahn yahn yahn Italia, ne chihquentiyon se che chahtenun nuhn chete, quendi nuhn cuahn nuhn. ⁷Chihno ndeh ro ne, a conunde ndá nino barco me yan Gnido, te ama rino cuahn. Nducote ama rechi yuhne cuahn nan cuahn ne, tahque ndah che chuh nino yan Salmón, ne chaconduto nan yahn yahn Creta. ⁸Ama co-

nunde chuh barco me numacuahn chihto nuniyahn nde ndá ama cuan nino yan Lasea nan che duche Buenos Puertos.

⁹Ama ndeh ro chinda, ne ama cahnda che cuahtechica ca barco nan nuniyahn, te a cochi nino ro iche. Chemin che yahve Pablo nducoyaca ihyan che che-nun ye min, ¹⁰ne rahn ye:

—Nchuhn combiero, devanó te ama cahnda ndete che quendi vo cuhn vo, te denda vo barco cuh nduco chede che nda. Nde man vo ne, cahnda yuhn vo.

¹¹Ate capitán me ne, tahque tumacah ca ye yahn sahn che yahn se barco me man, sahn ndinan che ricahca man, che co che rahn Pablo. ¹²Nducote yan min ne, hua ndahca che cuahtenan ihyan ro iche ne, nducoyaca ihyan chahn ne, nahn ye che ndaca nuhn min, ndete che co ndá nuhn Fenice, ama yan, yahn yahn Creta che rendihche cuaco cuahn nan Africa, cava che min cuahtenan nuhn ro iche.

Ama ri yudo nan nuniyahn

¹³Ama ro ne, canan quendihco yuhne cuto che hua dito rano, ne chihco dama ino ihyan chahn, ne cuahn nuhn numacuahn chihto yahn yahn Creta. ¹⁴Ate huane rahn me ne, canan ama dito rano yuhne tan, rahn nan barco me. ¹⁵Nducote hua rechah yune yuhne tan me che cahñ barco cuahn nan che nahn nuhn ne, tahque ndah chihcoman nuhn che quenda cuahn nan che nahn. ¹⁶Chuh nuhn nino nan ama yahn lihn che duche Clauda nan che ametah nduh dito rano yuhne, ne a conunde chi ndo tah ihyan chahn indu lihn che rendá barco, ¹⁷ndeterun ye chete. Tuhme chahcotuma ye ihyo barco me cava che hua condan. Nino min va ama cuan nan che duche Sirte, nan che hua yano nune, ne vah ye che min cuan barco me. Chemin che ndedevah ye tino tu che quendihco nan yahn yahn barco me cava che hua cahñ

min. ¹⁸Tama ro me ne, quendi ca rano yuhne tan me, ne chihtera ye chede che nda barco me van nuniyah. ¹⁹Chihno ino ro min ne, chihtera ye nde ama ndeh nan dehtenduh yahn barco me. ²⁰A ama ndeh ro che nde yahn nde iyon hua rendihchero nuhn, ne a min cuihno coh nuhn che rahco nuhn, te ama riquendi ri yudo.

²¹Chihno ndeh ro che hua reh nuhn ne, chandi Pablo mendahn, ne rahn ye:

—Combiero, ndete che dinahn nchuhn che rahn ro che chenan vo yahn yahn Creta ne, hua chica vo min, ndere chinda dehtenduh. ²²Man ne, hua dehve rahco nchuhn, te andahre conda barco, ate nde ama vo ne, hua dehva co yuhn vo. ²³U ne, devano chemin, te icuino ne, Dendiohs yahn che redin ntiyon yahn ye ne, dechuh ye ama angel yahn ye, ²⁴ne rahn ye ri ye u: “Pablo, hua dehve rahque, te va che nda nan emperador yahn Roma, ne cava di ne, ndedevahn Dendiohs nducoyaca ihyan che chenun ye ndoque chete barco.” ²⁵Combiero, cah yan nchuhn chedave yahn ne, te u ne, devano cuaco te Dendiohs ne, redinahn ye ndudo yahn ye, ne conahn nduhca che rahn angel me. ²⁶Ate barco ne, va che cahnan nan yava.

²⁷Riquenda muhn riquenda min yuhne barco me, ne chihno o ndate ne, rechuh ama cuan nan che duche Adria. Nan mahn yan ne, checadino sahn che recahca barco me che a nino va yahn cuma. ²⁸Decade se van nune me a yano ca, ne ri ndico ntihyon ama metro. Tah cuahn cana nan ne, decade tun se, ne ri ndico ndache metro. ²⁹Nducote vah se che cahnan barco me nan yava ne, ndedevah se nduco ihyo cun cu che duche ancla cuahn cah barco me, cava che ametah co cah ca, ne chahtenan rino se, ama rendedecadino se nde chi dave. ³⁰Numanahmin ne, sahn che ricahca barco me ne, nahn cano se,

ndedevahn se sahn. Chemin che canan ndedevah se indu me, redin ca se che nahn ndedevah se tama te o cu cuahn tin barco me. ³¹Ate rahn Pablo ri ye capitán me nduco sandado chahn:

—Ndete che cano sahn chuhn ne, nchuhn ne, hua co ndevahn ne.

³²Tuhme chihca sandado chahn ihyo che nechiche indu me ne, chendah nun van nune.

³³Cuahn che a nahn co dave ne, rahn Pablo ri ye nducoyaca sahn chahn:

—Ndahca che cheh nchuhn, te a o ndate che nde hua reh ne nde hua rahteyado ne. ³⁴Coheh nchuhn mare tah cava che cocha ne, cahca ne nune. Hua dehve rahco ne, te hua dehva co yahn ne.

³⁵Chihno rahn ye chemin ne, chetah ye pan, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs nan nducoyaca sahn chahn, ne ndeh ye canan reh ye. ³⁶Tuhme chavi tah vederan yahn sahn chahn, ne namin cheh se. ³⁷Van nducoyaca nuhn che chenun nuhn chete barco me ne, ri nuhn o ciento quenan ino raco ntihyon ama ihyan. ³⁸Chihno che cheh sahn chahn tah ne, chihtera ca se trigo cava che ndah cah nduh barco me.

Chehchenun barco van nuniyah

³⁹Cuahn che a chi dave me ne, hua nchanan sahn ricahca barco chahn ti man che chenun se. Ate chinan se ama reche nuniyah che a ro yahndute numa chihto. Tuhme chihquino se che cacahca se barco me, ndete che co nda min. ⁴⁰Chihca se ihyo yahn ancla chahn, nuhnde cava barco me. Ndahco cava se indu che ricahca barco, ne cuahn che ndedeca yaco se tino tu che rendihco tin yahn yahn barco ne, canan rica, cuahn cuahn nan va reche nuniyah. ⁴¹Ate nda barco me ama cuan nan che rentahn nun vih nune, ne cahnan nan yava. Min chihnde chiche, ne nducote ama rahn

nune cuahn vedame ne, chihno chendan. ⁴²Tuhme ntuhno sandado chahn che cahno se sahn preso cava che hua cano nde ama se. ⁴³Ate capitán min ne, nducote hua nahn se che coh Pablo ne, hua cah yune se che tihca din se. Chihquentiyon se che nducoyaca sahn che ri se nune ne, cahca se nune, cahñ se nan yahn cuma, ⁴⁴ne sahn chenahn ne, nan irahno man, cheyahn barco man, cahñ nduco se. Nduco tihca ne, ndevahn nducoyaca nuhn.

Quenan Pablo yahn yahn Malta

28 Cuahn che a nda nuhn yahn min ne, checadino nuhn che Malta duche. ²Ihyan che vate ye min ne, ama nevahne necun ye nuhn, ne chihco ye ama vacoyahn chahte cava che necah ihno nuhn, te ama iche man, ama ran co man. ³Pablo ne, rene din dama ye duniyahn cuma, ne cuahn che rih ye vacoyahn ne, quendañ ama cu tan yahn ihno yahn vacoyahn, ne cah te tah ye. ⁴Cuahn che ndihche ro ihyan yahn min che quendihco raco cu me tah Pablo ne, rahn ye van man ye nduco vih:

—Sahn tih ne, co sahn rihno ihyan se, ne andahre ndevahn se van nuniyahn, ate tah Dendiohs ne, hua ndevahn se.

⁵Ate chihde Pablo tah ye, ne chendañnun cu me vacoyahn, ne hua dehva chi yahn ye. ⁶Nducoyaca ihyan chahn ne, chenan rino ye che condito Pablo, o adenan no condah ye, coh ye. Ate cuahn che a chi ndeh ura che chenan rino ye ne, a hua dehva chi, ne ndahcorun ye che rendedecadino ye, ne rahn ye te Pablo ne, Dendiohs ye.

⁷Nino min va yahn yahn ama ihyan che duche ye Pulio. Ihyan min ne, ndinan ye yahn ihyan chahn. Ama nevahne necun ye nuhn numacuahn vedeyeno, ne chahtenan nuhn vaco ye ino ro. ⁸Chida Pulio ne, quendite ye, ndi ye cah ihno man, cah yun man. Chahn Pablo, chendi-

hchero ye ihyan, ne chihno covah ye ne, nahn tah ye ihyan min, ne ndo yahn ye. ⁹Checadino ihyan yahn chemin, ne ndo dama ihyan cah che vate ye yahn min, ne namin ndoyahn ye. ¹⁰Ama nevahne necun ihyan yahn min nuhn, ne te ye nducuahn dehtenduh che cochihve yahn nuhn cuahn che ndaca nuhn min.

Nda Pablo yan Roma

¹¹Chihno ino iyo ne, chahtenan nuhn chete tama barco yahn yan Alejandria che quenan min ro iche. Barco min ne, nda ama bandera nan che nentava se Castor nduco Polux, che rivahn dendiohs yahn sahn che ricahca barco. ¹²Nda nuhn yan Siracusa, ne min chahtenan nuhn ino ro. ¹³Chica nuhn min, quendi nuhn numa chihto nuniyahn nde nda nuhn yan Regio. Tama ro me ne, rano yuhniyahn, ne chihno o ro ne, nda nuhn yan Puteoli. ¹⁴Min ntaca nuhn yahn dihno vo, ne rahn ye nduco nuhn che cuahtenan nuhn nduco ye. Chahtenan nuhn ama ndate, tuhme cuahn nuhn yan Roma. ¹⁵Dihno vo che vate ye yan Roma ne, checadino ye che nda nino nuhn, ne nda ye, chendi yune ye nuhn ama cuan nan che duche Tres Tabernas. Nahn ye ne, nda dama ye nde ndihve che duche Foro de Apio. Cuahn che ndihchero Pablo ihyan chahn ne, cah yan ye chedave yahn ye, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. ¹⁶Cuahn che nda nuhn yan Roma ne, necah capitán me preso chahn tah ihyan ndinan yahn sandado che redin cudado min. Me Pablo ne, cah yune ye che nuhn ye ama vah nan che conun ye, ne nduco ye ama sandado che redin se cudado ihyan.

Rahndudo Pablo Ndudo yahn Dendiohs yan Roma

¹⁷Chihno ino ro che nda nuhn ne, din dama Pablo nducoyaca ihyan nahn,

ndata yahn Israel, che vate ye min yan Roma, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nchuhn dihnó, u ne, nde ama nunde hua quendihcó nan ihyan nación yuhn vo Israel, nde hua rahcotáhn costumbre che chihco ihyan ndico yuhn vo. Ate andahre che tihca ne, din ye preso u min yan Jerusalén, ne necah ye u tah ihyan ndinan yahn Roma. ¹⁸Ihyan ndinan chahn ne, techecade ye yáhn, ne nducote ametah nde ama nunde yáhn cava che cahcantiyon ye che cóh ne, nahn ntahte ye u. ¹⁹Ate ihyan nación yuhn vo ne, hua cahnecon ye. Chemin che a cade chicá che techecade emperador yáhn, andahre metah nde ama nunde che cáh ihyan nación yuhn vo. ²⁰Man ne, din damá nchuhn cava che ndihche vih vo man, cava che nte cuandé nchuhn dehco che nchiche cadena cuh u man. Nchiche cadena cuh u, te ritahnó che va che conahn ndudo che te Dendiohs, checadino uvo, ihyan nación yahn Israel.

²¹Tuhme rahn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Nde ama cava che dirun ihyan estado yahn Judea yahn dehtenduh che redin ne, ametah nda tah nuhn. Namin nde ama dihno vo che rica ye min, renda ye muhn ne, hua chihnga rahn ye yahn ne. ²²Ate nahn cahnevan nuhn deh cahma ne, te a numacuahn no ne, tan ihyan yahn vederihquentiyon ra che ritahno nchuhn.

²³Tuhme chihco ye ama ro, ne ama yah ye ndo dama ye vah nan che quenun Pablo, ne numa ro cahndudo ye yahn vederihquentiyon che ndahco cade Dendiohs. Rahndudo ye ley che dirun Moisés man, ndudo che dirun profeta

man, ne nahn ye che conahn ihyan chahn yahn Dihvo vo Jesucristo. ²⁴Nahn ihyan chahn ne, chitahno ye, ne nahn ye ne, hua chitahno ye. ²⁵Nducote nahn ye ne, hua quenan ino ye ne, necuan ye che nahn nahn ye. Tuhme rahn Pablo ri ye ihyan chahn:

—A ndahca ndudo che cah Vaco Ndah yahn Dendiohs, cahndudo ihyan profeta Isaías, chihnevan ihyan ndico yuhn vo:

²⁶Cuehn, cuahndode nan ihyan sih tuhca:

“Cuahn dama rihnevan nchuhn, ate hua renahn ne.

Cuahn dama rendihche ro ne, ate hua renchanan ne,

²⁷te nedin cheche man ne chedave yahn ne.

Hua redinahn ne man, hua rihcovan ne man,

hua renahn ne man, hua rento ino ne nunde yahn ne man.

Chemin che hua renchahco Dendiohs cava ne.”

²⁸Man ne, cadino nchuhn te cuahndudo nuhn ndudo ndah yahn Jesucristo van ihyan nación chenahn. Ihyan chahn che cuaco ne, cahcovan ye, ne ndedevahn Dendiohs ihyan.

²⁹Cuahn che chihno rahn Pablo tihca ne, conahn ihyan chahn, quenan ama ndeh rente ye nduco vih, te chi tan ye yahn ndudo min.

³⁰Pablo ne, quenan ye min o nduyo, quenun ye vah nan che tumanan ye, ne nevahnecon ye nducoyaca ihyan che rahn ye, rendihchero ye ihyan. ³¹Rahndudo ye yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs man, ricuahn ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo man, ne nde ama ihyan ne, hua din vahche ye yahn ye.

**ÇAÇA CHE DIRUN SAN
PABLO, DECHUH YE YAHN
IHYAN YAHN DENDIOHS
CHE VATE YE YAN ROMA**

1 U Pablo, che tendahnun Dendiohs u, che dín ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo man, che co apóstol man, che cuahndudó ndudo ndah yahn ye man ne, dirún çaça cuh yahn ne.

²Yahn ndudo ndah min ne, a chihco çade Dendiohs nan Ndudo ndah yahn ye nde a rahn me, dirun ihyan profeta yahn ye. ³Ndudo ndah min ne, rahn yahn Daya ye, Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chihndeyan ye van ndata yahn David. ⁴Numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, ntuche ye van tenahn, ne nduco chemin chihnde ro che Daya Dendiohs ihyan. ⁵Che cuande yahn ihyan min ne, din yahino Dendiohs nuhn, ne a tendahnun ye nuhn che co nuhn apóstol, cuahndudo nuhn Ndudo yahn ye van ihyan nducuahn nación, çaça che nevah necun ye, ne cotahno ye. ⁶Van ihyan chahn ne, nchuhn che a nedin yahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn, ne nduco ne ndi cuande ne, te a tendahnun Dendiohs nchuhn.

⁷Nchuhn, ihyan yahn Dendiohs che yahino ye nchuhn, vate ne yan Roma ne, dechúh çaça cuh yahn ne. Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, dín yahino ye nchuhn, dín ye che ndahça cuahtenan ne.

Pablo ne, nahn çahn ye yan Roma

⁸Numachahte iyehanse ne, a chetuhn ndudo yahn nchuhn, nduhça che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. Chemin che menan vihca che cuande yahn ihyan min ne, reneçah nundihve cuahn Dendiohs çaça ne. ⁹Dendiohs, ihyan min che redín ntiyon yahn ye numa inó, rah-

ndudó ndudo ndah yahn Daya ye ne, devano ye che cuahn dama reváh çaça nchuhn. ¹⁰Ricá ihyan che atanoca nduh ne, cuah necun ye che chí quendihcheró nchuhn, ¹¹te ama nahn chí quendihcheró nchuhn, çaça che dín che cuahtenan cuma ne vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, ne tahque numa ino ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo. ¹²Avane ne, náhn che neçah yan ama tamo vo chedave yahn vih, yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo.

¹³Dihnó, ráhn rí nchuhn te ama ndeh yune nahn chí quendihcheró nchuhn, ne cuahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, nduhça che redín van ihyan nación chenahn, çaça che din Dendiohs che co yahn ihyan, cotahno ye dama nduco nchuhn. Ate nde meniyon ne, hua ri che chí. ¹⁴A chihquentiyon Dihvo vo Jesucristo u che cuahndudó ndudo ndah yahn ye van ihyan yahn nducuahn nación, van ihyan devano man, van ihyan tundo man. ¹⁵Chemin che quenan inó che a nun cuahn chí van nchuhn che vate ne yan Roma, cuahndudó ndudo ndah yahn ye, cahnevan ne.

Vederihquentiyon yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo

¹⁶Hua ri cuihnán yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, te chemin che vederihquentiyon yahn Dendiohs, çaça che ndedevahn ye nducoyaca ihyan che ritahno ye, menan vihca ihyan nación yahn Israel, namin ihyan nación chenahn. ¹⁷Ndudo ndah min ne, a vederihquentiyon yahn Dendiohs, te a nan ndudo min rihco ro ye che renechin yahn ye nducoyaca ihyan che ritahno ye, nduhça che a ndirun nan Ndudo yahn ye tuhça: “Ihyan che ritahno ye ne, ndo yan Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan, ndevahn ye.”

Nunde yahn ihyan

¹⁸Nahn che cotahno vo, te a devano vo che Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero ne, din ye castigo yah nducoyaca ihyan nunde che rahcotahn ye yahn Ndudo yahn ye. ¹⁹Hua ndahca che tihca rahcotahn ye, te a devano cuaco ye yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, yahn che a man Dendiohs cah ye, checadino ye. ²⁰Nde ro che dendah Dendiohs iyehse ne, a devano ihyan te ihyan min che Dendiohs, ne quenan cuma ye vederihquentiyon cuahn dama, te tumacadino ye duh ihyan min, yahn dehtenduh che dendah ye. Chemin che nde metah deh che cahma ye, cava che ndedevahn ye ihyan. ²¹Andahre a devano ye che va Dendiohs, ate hua rendeva ye yavenan ye, nde hua renecah ye nundihve cuahn ihyan. Tahque ndah ye ne, rendedecadino ye yahn dehtenduh che nde hua richihve, nto ye ihyan tundo. ²²Andahre ama devano ye, che rahco ye, ate nde hua renahn ye. ²³Ndotenan che ndeva ye yavenan Dendiohs, ihyan min che va ye cuahn dama man, che ama chahte vederihquentiyon yahn ye man ne, rendeva ye yavenan dehtenduh che redendah man ye, rentave ye ihyan iyehse man, ite che chenah cun cah te man, yahda man, cu man.

²⁴Chemin che chacondah vedame Dendiohs ihyan chahn, cava che quendi ye yune chihnga yahn ye, cahtera ye vedecuihno yahn ye van man ye nduco vih. ²⁵Ndotenan che quendi ye yune cuaco, ndeva ye yavenan Dendiohs, ihyan min che dendah ye iyehse man, rendeva nducoyaco vo yavenan ye cuahn dama man ne, quendi ye vederihncheh, rendeva ye yavenan dehtenduh che man Dendiohs dendah ye.

²⁶Chemin che chacondah vedame Dendiohs ihyan cava che quendi ye nunde yahn ye nduco vih, cahtera ye

vedecuihno yahn ye. Ihyan ndahta ne, ndotenan che cahnevaco ye, cuahtenan ye nduco inchahn ye ne, rahtenan ye van man ye nduco vih, rahtendihco ye nunde. ²⁷A namin no tun ihyan chahn. Ndotenan che nuhn ye ndahta yahn ye ne, rihtera ye vedecuihno yahn ye, rahtenan ye van man ye nduco vih, ne nduco chemin recah rihn man ye ihyan, rihco yan man ye castigo che va che co ye.

²⁸Nducote hua chihco ye chedave yahn ye che nevahnecon ye Dendiohs ne, chacondah vedame Dendiohs ihyan cava che quendi ye vederendecadino chihnga yahn ye, cuahtendihco ye nunde. ²⁹A ndedecuihta man ye nducuahn nan nunde, chendihco ye. Ndere rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, ndere rahtechica ye man, chenah cuma ye vede idihya man, vedeve man, vedetan man, vederihncheh man. Cuahnde chende ye man, vate canda ye nduco vih man, rihno ye vih man. ³⁰Chihnga rahn ye yahn vih man, rahcotahn ye yahn Dendiohs man, hua renevahnecon ye nde ama ihyan man, redin yade ye man, redin cun ye man, rendedecadino ye deman yahn dehtenduh che chihnga man, hua renevahnecon ye indihthe yahn ye man, ³¹hua renahn ye man, hua redinahn ye ndudo yahn ye man, hua renah vahino ye vih man, hua devano nchahco ye yahn vih man. ³²Andahre devano ndah ye vederihquentiyon yahn Dendiohs che ihyan nunde ne, va che co ye castigo yahn nunde yahn ye, ate riquendi ye rahtendihco ye nunde, nde tuno rendonan ye combiero yahn ye che dama ri ye nduco vih.

Dendiohs ne, techecade ye numa cuaco

2 Nducote a devano nducoyaca ihyan che va che co ihyan nunde castigo ne, adecoduhno ihyan che ren-

dahchenan ye ihyan chenahn ne, nde nan che cahma ye metah, te a dama ri ye nduco vih, rahtendihco ye nunde. ²A devano vo che dama no redin Dendiohs castigo ihyan che rendahchenan ye. ³Nchuhn che rendahchenan ne ihyan nunde chenahn, ate dama ri ne nduco ye ne, hua rahco ne che ndevahn ne yahn castigo yahn Dendiohs. ⁴Hua ducherino ne vedechahtino yahn Dendiohs man, vedeyahino chahte yahn ye man. A devano ne che quenana cuma Dendiohs vedeyahino nduco ne, te nahn ye che nto ino ne nunde yahn ne. ⁵⁻⁶Ate nducote redin cheche ne chedave yahn ne, hua nahn nto ino ne ne, redecuitha ne nunde yahn ne. Man ne vedin ne, te techecade Dendiohs yahn ne numa cuaco, ne va che co ne castigo. Nda ro min ne, techecade ye yahn nducoyaca ihyan, tunoca che nedin ye ndahtenan ye iyehense. ⁷Ihyan che chahtino ye, redin ye che ndah man, chenana ino ye che quendah yavenan ye man, che ndeva Dendiohs ihyan man ne, a ihyan chahn che cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁸Ate ihyan che canda tin ye man, che rahcotahn ye yahn ndudo cuaco man, che riquendi ye yune chihnga yahn ye man ne, quenana cuma che din Dendiohs castigo yah ihyan. ⁹Nducoyaca ihyan nunde yahn nducuahn naci6n, menan vihca ihyan naci6n yahn Israel ne, chuhrihn ye, din Dendiohs castigo ihyan. ¹⁰Me ihyan nducuahn naci6n che din ye che ndah, menan vihca ihyan naci6n yahn Israel ne, ama ndah ro yahn ye man, ndeva Dendiohs ihyan man, din ye che ndahca cuahtenan ye man.

¹¹Tihca, te Dendiohs ne, quendihconahn retechecade ye. ¹²Nducoyaca ihyan che chendihco ye nunde, che nde hua devano ye ley che dirun Mois6s ne, ndiyu ley min che cahcantiyon castigo che co ye, ate va che co ye castigo. Namin nducoyaca ihyan che a de-

vano ye ley min, ate chendihco ye nunde ne, va che co ye castigo nduhca che rihquentiyan ley min. ¹³Tihca, te atenan ihyan che redinahn ye ley min, che ndo yan Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan, ndiyu ihyan che ndere rihnevan ye. ¹⁴Cuahn che ihyan naci6n chenahn, che nde hua devano ye ley min, redin ye nduhca che rihquentiyan ne, a ndero ndi che redinahn ye vederihquentiyan yahn Dendiohs, andahre hua devano ye ley min. ¹⁵Nan nducuahn che redin ye ne, rihco ro ye che anduhneca ndete che renevahnecon ye ley min. Nahn cuan ne, renda yahn ye che cuahtendihco ye nunde, ne va che co ye castigo. Nahn cuan ne, renda yahn ye che hua co ye castigo, yahn che rahco ye che hua chahte nunde yahn ye. ¹⁶Nda ro yahn ne, quenana cuma che cahcantiyan Dendiohs che techecade Dihvo vo Jesucristo nunde yahn nducoyaca ihyan, nde nducuahn nunde che chahtendihco ye cuahn ndeh.

Nunde yahn ihyan naci6n yahn Israel

¹⁷Nchuhn ihyan naci6n yahn Israel, hua dehva co yahn ne, che rahco ne, te ndichahtino ne ley che dirun Mois6s. Redin yade ne, rahco ne che yahn Dendiohs nchuhn. ¹⁸A devano ne deh che nahn ye che dinahn ne che rahco ne, ne nducote chahn ne ley min ne, rahco ne che devano tendahnun ne cha che ndah van dehtenduh che redin ne. ¹⁹Numacuahn vedeyade chenana ino ne che devano cacuahn ne ihyan tundo. Rahco ne che ama devano cah cuande ne ihyan taca co tuno ye nan Dendiohs. ²⁰Rahco ne che ama devano cacuahn ne nde ihyan che hua renahn ye man, nde chechahya man, te a nchuhn che va tah ne vededevano man, ndudo cuaco man, nan ley che dirun Mois6s. ²¹Tuhme nducote ama devano cacuahn ne, che rahco ne, ¿me dehra cuande che hua

redinahn man ne? Nducote rahndudo ne che hua din duco ihyan, ¿me dehra cuande che reduco man ne? ²²Nducote rahndudo ne che hua din duche yahn ihyan che a nihnevaco ye, ¿me dehra cuande che redin duche yahn man ne che a nihnevaco ne? Nducote rahndudo ne che hua ndeva ihyan yavenan dehtenduh che redin ye dendiohs yahn ye, ¿me dehra cuande che reduco ne dehtenduh che rigonun chihve che va chete yaco yahn ihyan chahn? ²³Nducote ama redin yade ne che devano ne ley yahn Dendiohs, ¿me dehra cuande che duche rino ne ihyan, hua redinahn ne che rihquentiyon ye? ²⁴Nduco che tihca redin ne ne, a tan renun cah nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Ihyan naci3n chenhahn ne, a cava che duhtuno ihyan nchuhn che chihnga rahn ye yahn Dendiohs.”

²⁵Che chenan seña nchuhn ne, taca hua, richihve yahn ne ndete che redinahn ne ley che dirun Moisés. Ate nducote hua redinahn ne ne, a ndere chenan seña me nchuhn. ²⁶Me ihyan naci3n chenhahn ne, ndete che redinahn ye che rihquentiyon ley min ne, redin yahn Dendiohs ihyan, andahre hua chenan seña ihyan. ²⁷Ihyan che redinahn ye ley min, andahre hua chenan seña ihyan ne, ndahco ndiya ye nchuhn che nde chenan seña nchuhn man, nde devano ne ley min man, ate hua redinahn ne. ²⁸Ndiyu che ndata yahn Israel nchuhn man, che chenan seña nchuhn man, che cochihve yahn ne cava che nedin yahn Dendiohs nchuhn, ²⁹te atenan ihyan che numacuahn chedave yahn ye renevahnecun ye che rihquentiyon Dendiohs man, redinahn ye man, reedin yahn Dendiohs ihyan. Che cochihve yahn ne ne, che nedin yahn Dendiohs nchuhn, ndiyu che nevahne-cun ihyan iyehse nchuhn.

3 Nducote tihca ne, co vate nchuhn che rahco ne che tahque ndah ro yahn ihyan naci3n chenhahn, che co nchuhn che ndata yahn Israel nchuhn man, che chenan seña nchuhn man. ²Ate tahque ndah ro yahn nchuhn, te a tah ihyan ndico yahn ne, chihco Dendiohs Ndudo yahn ye. ³⁻⁴Andahre ama yahn ihyan chahn hua dinahn ye yahn Ndudo min, ate ndiyu cava chemin che ndaca dama Dendiohs yahn ndudo yahn ye che cah ye, te ihyan min ne, redinahn ye ndudo yahn ye, andahre nducoyaca ihyan hua redinahn ye. Tihca ye, nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn ye tuhca: Nducuah che redin Dendiohs ne, ndah. Chemin che nde hua co cahma nunde ihyan yahn ye.

⁵Co vate nchuhn che rahco ne te nan nunde yahn ne rihnde ro che ama ndah Dendiohs, ne hua redin yahn che din ye castigo nchuhn cava nunde yahn ne. ⁶Ate hua, te Dendiohs ne, a numa ca ndah ihyan ye. Ndete che hua tihca ne, nde hua co techecade ye yahn ihyan nunde.

⁷Ndete che nan nunde yuhn vo tahque ndah cuhnde ro che ama ndah Dendiohs ne, nde hua quenán cuma che techecade ye yuhn vo. ⁸Ndete che tihca ne, tahque ndah quendi vo nunde yuhn vo, te chemin che cochihve. Vate nah n ihyan che ndere rahn ye che tihca rahn-dudo nuhn. Ihyan chahn ne, redin yahn che din Dendiohs castigo ihyan.

Nducoyaca ihyan ne, chendi3co ye nunde

⁹Co vate nchuhn che rahco ne che uvo, ihyan naci3n yahn Israel che tahque ndah ihyan uvo van nducoyaca ihyan iyehse. Ate hua cuaco chemin, te nducoyaca ihyan naci3n yahn Israel man, ihyan naci3n chenhahn man ne, quendi3conahn chendi3co ye nunde

nduhc̄a che a ndirun yahn ye, ¹⁰ n̄an Ndudo yahn Dendiohs tuhc̄a:

Metah nde ȁma ihyan che ndah ihyan ye.

¹¹ Metah nde ȁma ihyan che renahn ye.

Metah nde ȁma ihyan che renec̄ahco ye Dendiohs.

¹² Nducoyȁca ye ne, chacondah vedame ye Dendiohs, quendi ye yune chihnga.

Metah nde ȁma ihyan che runec̄ade ye.

¹³ Dem̄an ndudo chihnga m̄an, ndudo rihnceh m̄an, ndudo rendih m̄an, rente ye.

¹⁴ Dem̄an che rahva ye m̄an, rah̄n tan ye m̄an.

¹⁵ Nduco hua no rih̄n deh ne, rihno ye vih.

¹⁶ Nduh cuan nan che vatechica ye ne, redetohnan ye m̄an, rihco ye vedeyah m̄an.

¹⁷ Nde hua rendȁ yahn ye che ndahc̄a cuahtenan ye nduco vih.

¹⁸ Nde hua rendȁ yahn ye che nevahne-cun ye Dendiohs.

¹⁹ A devano vo te nducuahn che ndirun n̄an ley che dirun Moisés ne, a ndirun c̄ava che, nducoyȁca ihyan che rihquentiyon ley min ihyan ne, tumacadino ye yahn nunde yahn ye, nde metah deh che c̄ahma ye ro che techec̄ade Dendiohs yahn ye. ²⁰ Ley min ne, nducote a chihnde atenan c̄ava che co devano ihyan che va nunde yahn ye ne, chemin che nde ȁma ihyan hua co c̄ahma ye che ndah ihyan ye n̄an Dendiohs, andahre rah̄n ye che redinahn ye.

**C̄ava che ndevahn vo
ne, va che cotahno vo**

²¹ Ate m̄an ne, a devano vo te ndiyu che quendi vo ley min che ndo ȳan Dendiohs nduco vo, nedin yahn ye uvo, te a m̄an ye te ye, checardino vo taçȁ che din ye, ne chemin ne, a ndirun n̄an ley min m̄an, n̄an ndudo che dirun ihyan

profeta m̄an. ²² Nducoyȁco vo ne, c̄ava che ndo ȳan Dendiohs nduco vo, nedin yahn ye uvo ne, va che cotahno vo Dihvo vo Jesucristo. Tihc̄a, te dama no rendihche ye nducoyȁco vo. ²³ Nducoyȁco vo ne, chendihco vo nunde, nde hua co c̄ahmo vo che ndah ihyan uvo n̄an Dendiohs. ²⁴ Andahre hua co c̄ahmo vo che ndah ihyan uvo n̄an ye, ate numacuahn vedeyahino ndo ȳan ye nduco vo, nedin yahn ye uvo, dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ndedevahn ye uvo. M̄an ne, a ndo ȳan ye nduco vo. ²⁵ Dechuh ye ihyan, chih ye, chera yun yahn ye c̄ava nunde yuhn vo, ne che cotahno vo ihyan ne, ndȁco vo vederenchahco. Che tihc̄a din Dendiohs ne, chihco ro ye che numa cuȁco din chahtino ye yahn nunde che chahtendihco ihyan ndico nde ro men̄an. ²⁶ Namin chihco ro ye m̄an ro cuh, che numa cuȁco rendo ȳan ye nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, rene din yahn ye ihyan.

²⁷ M̄an ne, ametah din yȁde nchuhn che redinahn ne yahn ley min, te atenan che cotahno ne Dihvo vo Jesucristo, ndo ȳan Dendiohs nduco ne, nedin yahn ye nchuhn. ²⁸ Tihc̄a, te rah̄n rí nchuhn te andahre hua nedinahn ihyan ley min, ate nduco che cotahno ye ihyan min ne, ndo ȳan Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan.

²⁹ Dendiohs ne, Dendiohs yahn nducoyȁca ihyan iyeh̄nse, ihyan naci3n yahn Israel m̄an, ihyan naci3n chenah̄n m̄an, ndiyu dem̄an yahn ihyan naci3n yahn Israel. ³⁰ Tihc̄a, te ȁma no Dendiohs, ne ihyan min ne, rendo ȳan ye nduco ihyan naci3n yahn Israel m̄an, ihyan naci3n chenah̄n m̄an, rene din yahn ye ihyan nduco che cotahno ye Dihvo vo Jesucristo. ³¹ Che ritahno vo ihyan min ne, ndotenan che rendahco ndiyu vo ley min ne, rec̄ah dito vo.

Nduhça che chitahno Abraham

4 A devano vo nduhça che din ihyan ndico yuhn vo Abraham. ²Co rahco ihyan che nedin yahn Dendiohs ihyan min yahn che runecade quenan ye iyehñse. Ate hua tihça, ³te nan Ndudo yahn Dendiohs ne, ndirun tuhça: “Abraham ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che din yahino Dendiohs ihyan, nedin yahn ye ihyan.” ⁴Che renedihvo vo mozo yuhn vo ne, ndiyu vedevahino chemin, te quendihco vo yahn ye. ⁵Ate che rendo yan Dendiohs nduco ihyan nunde che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, renedin yahn ye ihyan ne, chemin che cuaco ne, vedevahino, ndiyu che quendihco ye. ⁶Atihnocano tun che dirun David yahn ihyan che redin Dendiohs vedevahino nduco ye, rendo yan ye nduco ye, renedin yahn ye ihyan. ⁷Dirun ye tuhça:

Ama ndah ro yahn ihyan che rendaca ye vederenchahco cava nunde yahn ye.

⁸Dihvo Dendiohs ne, hua redin ye castigo ihyan chahn.

⁹Cuedevano nchuhn te vedeyahino yahn Dendiohs ne, ndiyu deman cava ihyan che chenana seña ihyan, te namin cava ihyan che hua chenana seña ihyan. A rahn vo che Abraham ne, nducote chitahno ye ne, nedin yahn Dendiohs ihyan.

¹⁰Ro che nedin yahn Dendiohs ihyan ne, nde metah conan seña ihyan. ¹¹Dinoca chitahno Abraham, tuhme nedin yahn Dendiohs ihyan, chihquentiyon ye che conan seña ihyan, cava che cuhnde ro che a nedin yahn ye ihyan. Nduco tihça ne, tihyon yune Abraham nde ihyan che hua chenana seña ihyan, che cotahno ye Dendiohs, cava che ndo yan Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan.

¹²Namin tihyon yune ye ihyan che chenana seña ihyan, che hua cochahntino ye che chenana seña ihyan, te tahque ndah ye ne, cotahno ye Dendiohs nduhça

che chitahno man ye, ro che nde metah conan seña ihyan.

Rendedevahn Dendiohs ihyan che ritahno ye

¹³Dendiohs ne, cah ye ndudo yahn ye Abraham che co yahn ndata yahn ye iyehñse, yahn che chitahno ye ihyan, ndiyu yahn che dinahn ye ley che dirun Moisés. ¹⁴Ndete che atenan ihyan che redinahno ye ley min che renedin yahn Dendiohs ihyan ne, tuhme nde metah deh cuande che cotahno vo ihyan, nde huane che cah ye ndudo yahn ye. ¹⁵Ate hua tihça, te ley min ne, ndotenan che cahco ro che nedin yahn Dendiohs ihyan ne, tahque ndah ne, rihco ro che din ye castigo ihyan nunde. Me ndete che metah ley min ne, nde hua tumacadino vo che va nunde yahn ihyan.

¹⁶Chemin che, che ritahno vo Dendiohs ne, numacuahn vedeyahino renedin yahn ye uvo. Andahre hua ndi cuande vo van ihyan che va tah ye ley min, hua dehve din yahn, te nduco che ritahno vo ihyan nduhça che chitahno Abraham ne, renedin yahn ye nducoyaco vo. Nduco tihça ne, riquendi vo yune yahn Abraham, ¹⁷nduhça che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhça: “Ama yahn ihyan quendi ye yune yehn, cotahno ye u.” Quendi vo yune yahn ye nduhça che nahn Dendiohs, ihyan min che rendedetuhche ye ihyan che a ndih ye man, rihco cade ye dehtenduh che nahn ye, ne rinahn man.

¹⁸Abraham ne, andahre ametah vedechahntino che ndaca ndata yahn ye, ate numacuahn vedechahntino chitahno ye che rahn Dendiohs nduco ye, che ama co yahn ndata yahn ye. ¹⁹Ro min ne, ametah vedechahntino yahn ye, te a ri ye tenduh ama ciento nduyo, ne ihyan ndahnta yahn ye Sara ne, namin a indihnte ye. Avane ne, a numaca hua rendaca daya ye. Ate nde

nduco nduh ne, a chitahno ye ndudo che cah Dendiohs ihyan. ²⁰Ndotenan che o vederendecadino yahn ye ne, chitahno ye numa ino ye ndudo che cah Dendiohs ihyan, ne ndeva ye yavenan ye. ²¹Chichahtino ye numacuahn chedave yahn ye che Dendiohs ne, va vederihquentiyon yahn ye che redinahn ye nducuahn ndudo yahn ye che recah ye. ²²Chemin che nducote tihca chitahno ye Dendiohs ne, nedin yahn Dendiohs ihyan.

²³Che nedin yahn Dendiohs ihyan min ne, a ndirun nan Ndudo yahn ye, ndiyu deman cava ihyan min, ²⁴te namin cava uvo, cava che tumacadino vo che nduco che cotahno vo Dendiohs ne, ndo yan ye nduco vo, nedin yahn ye uvo. A ihyan min che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo van tenahn. ²⁵Che chihno ihyan iyehmse Dihvo vo ne, a cava nunde yuhn vo, ne che ntuche ye ne, a cava che ndo yan Dendiohs nduco vo, nedin yahn ye uvo.

Nduhca che ndo yan Dendiohs nduco vo, nedin yahn ye uvo

5 Nducote tihca ne, nedin yahn Dendiohs uvo man, ndo yan ye nduco vo man, yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ²A cava Dihvo vo Jesucristo che din yahino Dendiohs uvo, nedin yahn ye uvo. Man ne, numacuahn vedeyeno chenano ino vo che cuahtenan vo nan ye vahchetero. ³Ndiyu deman yahn chemin che ri yeno vo, te namin ri yeno vo yahn che rechuhrihn vo. A devano vo te cuahn che rechuhrihn vo ne, rendaco vo vedechahtino man, ⁴cuahn che chenano cumo vo vedechahtino ne, riquendah ndah vo man, cuahn che riquendah ndah vo ne, chenano ino vo Dendiohs man, ⁵cuahn che chenano ino vo Dendiohs ne, hua dehve rahco vo man. Hua dehve rahco vo, te Dendiohs ne, rihco ro ye vedeyahino chahte yahn ye nduco vo,

din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo.

⁶Cuahn che ametah vedechahtino che ndaca ihyan vederenchahco cava nunde yahn ye ne, ro min niyon chih Dihvo vo Jesucristo cava nducoyaca ihyan nunde, nduhca che a chihco cade Dendiohs. ⁷Hua ndere ndaca ama ihyan che cahquino ye cahco mendahn ye ihyan coh ye cava tama ca ihyan, andahre ndah ihyan ye. ⁸Ate Dendiohs che cuaco, andahre ama chendihco vo nunde, chihco ro ye che ama yahino ye uvo, dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, chih ye cava che ndedevahn ye uvo. ⁹Man ne, nducote a nedin yahn Dendiohs uvo, yahn che a chih ihyan min, chera yun yahn ye cava nunde yuhn vo ne, a devano cuaco vo te a ndedevahn ihyan min uvo, ametah che co vo castigo ro che techecade Dendiohs yahn ihyan nunde. ¹⁰Tihca, te ro menan cuahn che ri yudo yahn Dendiohs nduco vo, cava nunde yuhn vo ne, ndo yan ye nduco vo yahn che chih Daya ye, nedihve ye nunde yuhn vo. Man che a ntuche ihyan min man, che yan Dendiohs nduco vo man ne, tahque nun ndevahn vo. ¹¹Ama yeno vo che ndo yan Dendiohs nduco vo, din Dihvo vo Jesucristo.

Ejemplo yahn Adán

¹²Cava Adán ne, chihnde nunde muhn iyehmse cuh, ne cava nunde min ne, chihnde cade che coh nducoyaca ihyan, te nducoyaca ye ne, chendihco ye nunde. ¹³Nde ro che metah cuhnde ley che dirun Moisés ne, ihyan iyehmse ne, a ihyan nunde ye. Ate nan che metah ley ne, nde hua duhva ra cuande nunde yahn ihyan. ¹⁴Andahre hua dama nunde yahn ihyan nduhca nunde che chahcotahn Adán yahn Dendiohs, ate quendi chih ye, canan nde ro min, nde nda ro che quenano Moisés iyehmse. Cava Adán ne, nducoyaca ihyan iyehmse ne, chendi-

hco ye nunde. Ate çava Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che nda ye iyehñse adiva ne, co ndevahn nducoyaça ye.

¹⁵ Çava nunde yahn Adán ne, chendi-hco nducoyaça ihyan nunde. Ate hua tihça vedevahino yahn Dendiohs, te dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ne numacuahn vedeyahino, ndiyu demañ ndedevahn ye ama yahn ihyan çava che hua co ye castigo, ate namin din ye che co cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

¹⁶ Çava nunde yahn Adán ne, va che co nducoyaça ihyan castigo. Ate hua tihça vedevahino yahn Dendiohs, te andahre ama chendihco ihyan nunde, ate ndo yan Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan. ¹⁷ Çava nunde yahn Adán ne, va che coh nducoyaça ihyan. Ate hua tihça vedevahino yahn Dendiohs, te çava Dihvo vo Jesucristo ne, nducoyaça ihyan che ndo yan Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan ne, ama ndah ro yahn ye, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

¹⁸ Tuhme nducote quendihco Adán nunde ne, va che co nducoyaça ihyan castigo. Ate nducote ndahça din Dihvo vo Jesucristo, chih ye çava ihyan nunde ne, ndo yan Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan. ¹⁹ Tihça, te yahn che chahcotahn Adán yahn Dendiohs ne, nducoyaça nducondi ihyan ne, chihndañan ihyan. Ate yahn che dinahn Dihvo vo Jesucristo yahn Dendiohs ne, ama yahn ihyan, nedin yahn Dendiohs ihyan.

²⁰ Ley che dirun Moisés ne, chihnde çava che tahque cuhnde ro nunde yahn ihyan che co ro menañ, ne ama chihnde ro che chendihco ye nunde. Ate nde nduco nduh ne, tahque quenan cuma Dendiohs vedeyahino, ²¹ ne andahre redin nunde yahn ihyan che co ye castigo, ate numacuahn vedeyahino ndo yan Dendiohs nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, nedin yahn ye ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ametah che cuahtendihco ye nunde

6 Nducote tihça ne, nde hua ndedecadino vo che quendi vo cuahtendihco vo nunde çava che tahque cuhnde ro vedeyahino yahn Dendiohs nduco vo. ² Ndiyu tihça che va che din vo, te a chihcomañ vo nunde yuhn vo, ne hua ndahça che quendi vo. ³ Cuedevano nchuhn te che chedenune vo, cah vo Dihvo vo Jesucristo ne, nguahco yuhn vo che chih ye, chi cuande vo van ihyan yahn ye. ⁴ Tihça, çava che nduhça che numacuahn vederihquentiyon ndedetuhche Dendiohs Chida ihyan min van tenahn ne, namin uvo che a ndi i vo, nedin nunde yuhn vo ne, din ye che ndo vo ihyan ra, cuahtechico vo runecade.

⁵ Tihça, te nducote nguahco yuhn vo che chih Dihvo vo, chi cuande vo van ihyan yahn ye ne, namin din Dendiohs che ndo vo ihyan ra, cuahtechico vo runecade nduhça che ndedetuhche ye ihyan min van tenahn. ⁶ Din vo cuande che anduhneça ndete che a chenani yahn vo nduco Dihvo vo, çava che çahcomañ vo nducuahn nunde che chahtendihco vo ro menañ, ne hua quendi vo cuahtendihco vo. ⁷ Nduco tihça ne, anduhneça ndete che a chih vo, ne ama yune no chihcomañ vo nunde yuhn vo. ⁸ Me nducote anduhneça ndete che a chih vo dama nduco Dihvo vo Jesucristo ne, a chenani ino vo che conduco vo ihyan, ⁹ te a devano vo che a ndedetuhche Dendiohs ihyan van tenahn, ametah ndacnanan coh ye. Çava ye ne, ametah vederih. ¹⁰ Me yahn che chih ye ne, ama yune no chih ye çava nunde yuhn vo. Ate ntuche ye, ne conahn ye vahchetero. Man ne, va ye nan Dendiohs. ¹¹ Nduco tihça ne, din vo cuande, ne çahcomañ vo nunde yuhn vo, runecade cuahtechico vo nduhça che

nahn Dendiohs, cochahtino vo Dihvo vo Jesucristo.

¹²Chemin che hua quendi vo cuahtechico vo vedeyeno yahn man vo, cuahtendihco vo nunde. ¹³Hua cahco vo chedave yuhn vo, cuahtendihco vo nunde, te tahque ndah ne, nduhca ihyan ra ne, va che cahco vo chedave yuhn vo tah Dendiohs cava che runecade cuahtechico vo nduhca che nahn ye. ¹⁴A ndevahn vo, ametah che cuahtendihco vo nunde, te ndotenan che cahcantiyon ley che dirun Moisés uvo ne, a rihquentiyon Dendiohs uvo, redin yahino ye uvo.

¹⁵Co vate ihyan che rahco ye che nducote yahino Dendiohs uvo man, hua rihquentiyon ley che dirun Moisés uvo man ne, a vatemān vo, co cuahtendihco vo nunde. Ate hua tihca. ¹⁶A devano vo te ndete che cuanan din vo ntiyon nduco ama patrón ne, va che dinahn vo che cahcantiyon ye. A namin no tun ndete che cahco vo chedave yuhn vo tah Dendiohs ne, va che runecade cuahtechico vo nduhca che nahn ye. Me ndete che cahco vo chedave yuhn vo che quendi vo yune yahn man vo ne, va che co vo castigo. ¹⁷Nundihve cuahn Dendiohs, te nchuhn ne, andahre chahtechica ne vedeyeno yahn man ne ro menan, chahtendihco ne nunde, ametah tama nan che co din ne ne, ate chitahno ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chihco ne chedave yahn ne tah ye. ¹⁸A ndevahn ne, a chihcomān ne yune chihnga yahn ne, cava che runecade cuahtechica ne. ¹⁹Dirun ejemplo chemin chan cava che co conahn ne. Ro menan me ne, chihco ne chedave yahn ne che quendi ne yune chihnga, ne ca cuahn ca cuahn nde tahque chihnga redin ne. Ate man ne, nahn che cahco ne chedave yahn ne tah Dendiohs, cava che tahque runecade cuahtechica ne ro ro.

²⁰Ro menan cuahn che quendi ne yune chihnga, chahtendihco ne nunde ne, va man ino ne, nde hua renda yahn ne che runecade cuahtechica ne. ²¹Nducuahn dehtenduh che chihnga din ne ro min ne, hua chichihve yahn ne, nde ri cuihnan ne yahn. Avane ne, a vate ne che co ne castigo. ²²Ate man che ndedevahn Dendiohs nchuhn, nchahco ye nunde yahn ne ne, chihco ne chedave yahn ne tah ye. Ama cochihve yahn ne, te runecade cuahtechica ne, ne cuihno min ne, cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro. ²³Ihyan che rahtendihco ye nunde ne, va che co ye castigo, din nunde yahn ye. Ate ihyan che ndichahtino ye Dihvo vo Jesucristo ne, numacuahn vedevahino, ndeva Dendiohs ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

Nduhca che rihquentiyon ley che dirun Moisés

7 Dihno, nducote a devano nchuhn ley che dirun Moisés ne, a tumacadino ne te rihquentiyon ihyan atenan ro che vate ye iyehense. ²Condihche ne. Ama ndahta ne, rihquentiyon ley min che hua co tehche te inchahn te, cahnevaco te nduco tama chahn. Ate ndete che coh inchahn te ne, nuhndeman te yahn vederihquentiyon min. ³Chemin che ndete che cuhnde te nduco tama chahn numanahn che va inchahn te ne, din duche yahn te che a nihnevaco te, condihco te nunde. Ate ndete che coh inchahn te ne, nuhndeman te yahn vederihquentiyon min, ne co ndaconan cahnevaco te, ametah condihco te nunde.

⁴Dihno, nduhca ndahta che a ndih inchahn te ne, tihchan vo nan ley che dirun Moisés, te nducote a chitahno vo Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye ndedevahn ye uvo ne, a chihno vederihquentiyon yahn ley min cavo vo. Man ne, a ndedetuhche Dendiohs ihyan van

tenahn, ne a ihyan min che rihquentiyon ye uvo, nahn ye che cochihvo vo nan ntiyon yahn Dendiohs. ⁵Ro menan cuahn che chahtechico vo vedeyeno yahn man vo ne, andahre chihco ro ley min che chendihco vo nunde, ne va che co vo castigo, ate quendi vo chahtendihco vo nunde. ⁶Ate ley ndico me ne, chihno vederihquentiyon yahn cavo vo. Man ne, redin vo ntiyon yahn Dendiohs numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye.

Rahn Pablo yahn nunde yahn ye

⁷Andahre tihca, ate hua co cahmo vo che cava ley min che rahtendihco vo nunde. U ne, ndete che hua cava ley min ne, nde hua chidevanó cha che nunde. Nduhca vede idihya ne, a che a ndirun yahn nan ley min che chidevanó che nunde chemin. ⁸A cava ley min che tumacadinó che ama quendihcó nunde yahn vede idihya, ate quendí nduco vede idihya. Ndete hua cava ley min ne, nde hua tumacadinó vo che va nunde yuhn vo. ⁹Ro menan cuahn che nde hua devanó ley min ne, va man inó. Ate cuahn che chidevanó ley min ne, tumacadinó che quendihcó nunde, ne ama chi ndaché cava. ¹⁰Ley min ne, a chihnde cava che tihyon yune ihyan che runecade cuahtechica ye, ne quenán inó che ndahca conán. Ate ndotenan che tihca ne, chihco ro che ama va nunde yahn, ne ama chi ndaché. ¹¹Quenan inó che ndahca conán, ate chihncheh man u, te hua chichá dináhn nduhca che rihquentiyon ley min. Ama chi ndaché, te cuahn dama redín dehtenduh che rihco yudo ley min yahn.

¹²Chemin che a devano vo te ley min ne, ndah. ¹³Din che chi ndaché, ate hua co cahma nundé yahn, te ley min ne, ndah, ne atenan che din ne, che chihco ro che chihnga dehtenduh che dín.

Andahre tihca, ate chahcotáhn che rihquentiyon, ne a nunde yahn man din che ama chi ndaché.

¹⁴A devano vo te ley min ne, a Dendiohs che chihco ye, ate u ne, ihyan nunde u, a ndihcó chedave yahn che condihcó nunde. ¹⁵Nde man hua retumacadinó nduhca che redín, te ndotenan che dín dehtenduh che ndah che renan inó ne, redín dehtenduh che hua ndah che hua renan inó. ¹⁶Nducote redín dehtenduh che chihnga, che nde man hua renan inó ne, retumacadinó te ley min ne, ndah, yahn che rihco yudo yahn dehtenduh che chihnga. ¹⁷Andahre hua nahn dín dehtenduh chemin chan, ate hua richá, ne redín, rendihcó nunde. ¹⁸Tihca, te vedeyeno yahn man ne, hua ndahca. Nahn dín dehtenduh che ndah, ate hua richá che dín. ¹⁹Ndotenan che dín dehtenduh che ndah che renan inó ne, redín dehtenduh che chihnga che hua renan inó. ²⁰Nducote redín deman dehtenduh che hua renan inó, rendihcó nunde ne, a ndero ndi che hua ndahca vedeyeno yahn.

²¹Tihca rahno rí. Cuahn che ndedecadinó che nahn dín che ndah ne, tahque nun renda yahn che dín dehtenduh che chihnga. ²²Andahre nahn dináhn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ²³ate hua richa yahn, te tahque nun renda yahn che riquendí vedeyeno yahn man, rendihcó nunde.

²⁴¡Ama vedín! ¿A va ihyan che co ndedevahn ye u yahn che ama quendihcó nunde ne? ²⁵Atenan Dendiohs, te dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ndedevahn ye u. ¡Nundihve cuahn ihyan! Nduhca che a rahn ne, nahn dináhn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ate hua richa yahn, te tahque nun renda yahn che riquendí vedeyeno yahn man, rendihcó nunde.

Nduhca che rahtechica ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

8 Nducote a chih Dihvo vo Jesucristo cava nunde yahn ihyan iyehense ne, nducoyaca ihyan che ritahno ye ihyan, chihcoman ye che rahtendihco ye nunde, redinahn ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, ihyan chahn ne, a nchahco Dendiohs nunde yahn ye, ametah co ye castigo. ²Tihca, te uvo che ritahno vo Dihvo vo ne, rihquentiyon Vaco Ndah yahn Dendiohs uvo, redin che rendo vo ihyan ra, ne ametah rahtendihco vo nunde man, ndevahn vo yahn castigo che va che co ihyan nunde man. ³Nducote ama nahn cuahtechico vo vedeyeno yahn man vo ne, hua chicha vo dinahn vo ley che dirun Moisés. Ate Dendiohs ne, ndedevahn ye uvo, dechuh ye Daya ye, ndo ye nduhca ama ihyan iyehense. Ihyan min ne, andahre hua quendihco ye nunde, ate chih ye, nedihve ye nunde yuhn vo. ⁴Tihca din ye cava che, uvo che a chihcoman vo vedeyeno yahn man vo, runecade vatechico vo nduhca che nahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, co dinahn vo che rihquentiyon ley min.

⁵Ihyan che vatechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde ne, rendedecadino ye dehtenduh che chihnga. Me ihyan che vatechica ye nduhca che nahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, rendedecadino ye yahn vederihquentiyon yahn. ⁶Ihyan che redinahn ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, rendo ye ihyan ra, ne ndahca rahtechica ye. Ate ihyan che vatechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde ne, quenan cuma che din Dendiohs castigo ihyan. ⁷Ihyan che vatechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde ne, rahcotahn ye yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, nde hua ri che dinahn ye. ⁸Che tihca

redin ihyan chahn ne, hua recah yune ye che ndo yan Dendiohs nduco ye.

⁹Ate nchuhn ne, ndete che cuaco che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn ne, hua vatechica ne vedeyeno yahn man ne, te redinahn ne che rihquentiyon. Me duh che metah nedin yahn Dihvo vo Jesucristo ne, hua quenun Vaco ye. ¹⁰Ndete che quenun Vaco ye nchuhn ne, andahre ama chendihco ne nunde, ate ndo yan ye nduco ne, nedin yahn ye nchuhn. ¹¹Ndete che Vaco Ndah yahn Dendiohs, ihyan min che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo van tenahn, quenun nchuhn ne, numacuahn vederihquentiyon min ndedetuhche ye nchuhn nda ro yahn.

¹²Dihnó, chemin che quenan cumo vo che cahcoman vo vedeyeno yahn man vo, ¹³te ndete che cuahtechico vo vedeyeno yahn man vo, cuahtendihco vo nunde ne, va che co vo castigo. Ate ndete che cochahtino vo Vaco Ndah yahn Dendiohs, din che cahcoman vo vedeyeno yahn man vo ne, tuhme runecade cuahtechico vo.

¹⁴Nducoyaco vo che rihquentiyon Vaco Ndah yahn Dendiohs uvo ne, a yahn ye uvo. ¹⁵Che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo ne, ndiyu cava che din vah vo ihyan nduhca che din vo ro menan, te cava che nedin daya ye uvo. Che rahn vo yahn Dendiohs: "Ndih, Chida nuhn" ne, ¹⁶a man Vaco ye rete che recadino vo che daya ye uvo. ¹⁷Me nducote a daya ye uvo ne, ndeva ye uvo, cuah-tenan vo dama nduco Dihvo vo Jesucristo vahchetero. Ndete che rechuhrihn vo man ro cuh nduhca che chuhrihn Dihvo vo ne, quenan cuma che cuah-tenan vo dama nduco ye vahchetero.

¹⁸A devano vo te che rechuhrihn vo man ro cuh ne, tah ra chemin, te amandahca cuahno vo cuahn che ndeva Dendiohs uvo, cuah-tenan vo vahchetero. ¹⁹Man ro cuh ne, nducuahn che va

iyehñse ne, ama ndache chenán, ate nda ro che ndeva Dendiohs ihyán yahn ye ne, nde nducuahn dehtenduh chemin chan ne, ama ndahca cuahno. ²⁰ Tihca, te nducuahn dehtenduh ne, a din dine Dendiohs, andahre metah nunde yahn. Ate nda ro yahn ne, ²¹ ndahco cade ye nducuahn, ne ama ndahca cuahno nduhca che cuahno ihyán yahn ye, te man ye cahcantiyon ye nducuahn. ²² A devano vo te nde meniyan ne, nducuahn che va iyehñse ne, ama ndache chenán. ²³ Namin uvo che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs uvo ne, ama ri ndache ino vo, chenán rino vo che ndedetuhche Dendiohs uvo, ndeva ye uvo. ²⁴ A ndedevahn Dendiohs uvo, ne chenán ino vo che ndeva ye uvo. Dehtenduh che a chinahn ne, ametah chenán ino vo che comán va che conahn, te a chinahn. Tihca, te nde ama ihyán ne, hua quenán ino ye che comán va che conahn dehtenduh che a chinahn. ²⁵ Uvo ne, numacuahn vedechahtino chenán ino vo dehtenduh che comán va che conahn.

²⁶ Namin Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, rinán uvo van dehtenduh che rechuhrihn vo. Andahre hua devano covah vo nduhca che redin yahn, ate rinán Vaco Ndah yahn Dendiohs uvo, rahn nan uvo numa dito, nde hua tuno vederendecadino yuhn vo deh cahmo vo yahn. ²⁷ Dendiohs, ihyán min che devano ye deh che rendecadino vo ne, renahn ye deh che rica Vaco Ndah yahn ye, te rahn nan ihyán yahn ye nduhca che nahn man ye.

Ihyán yahn Dendiohs ne, ametah deh cuande che dihya nun ino ye co

²⁸ A devano vo te uvo che yahino vo Dendiohs, che man ye tendahnun ye uvo ne, nducuahn che rahno ri vo ne, a cava che ndah yuhn vo. ²⁹ Tihca, te a tendahnun Dendiohs uvo, ne chihco cade ye nde ro menan che cotahno vo ihyán,

cava che ama yahn vo co vo nduhca Daya ye, ihyán min che conán ye yuhn vo. ³⁰ Uvo che a tendahnun Dendiohs uvo ne, din ye che chitahno vo. Ndo van ye nduco vo, nedin yahn ye uvo, ne quenán cuma che ndeva ye uvo vahchetero.

³¹ A devano cuaco vo te nducote a man Dendiohs yahino ye uvo ne, ametah duh che co cahnevi uvo tah ye. ³² Ihyán min ne, andahre ama yahino ye Daya ye, ate chihco mendahn ye ihyán, chih ye cava nducoyaco vo. Nducote tihca din ye cavo vo ne, nde tahque nun din ye dehtenduh chenahn cavo vo. ³³ Uvo che a tendahnun Dendiohs uvo ne, nde hua cochihve yahn ihyán che cuih nunde ye yuhn vo, te a man Dendiohs nedin yahn ye uvo. ³⁴ Hua cochihve yahn ihyán che cuih nunde ye yuhn vo, te Dihvo vo Jesucristo, ihyán min che chih ye, ne ntuche ye van tenahn ne, va ye lado tah cuaco Dendiohs, ne a ihyán min che rahn nan ye uvo. ³⁵ Ametah deh che co din che to ino Dihvo vo Jesucristo nduco vo. Andahre chuhrihn vo man, andahre din tan ihyán nduco vo man, andahre nde metah che chuh vo man, andahre nde metah tino yuhn vo man, andahre cahnda yuhn vo che vato vo tah vederih man, andahre cahno ihyán uvo man, ate Dihvo vo Jesucristo ne, yahino ye uvo. ³⁶ Tihca rahno ri vo, nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Dihve nuhn, yahn che ritahno nuhn ndih, rihno ihyán combiero yahn nuhn cuahn dama.

Rihno ye nuhn nduhca che rihno ye itecuche che va che cahno ye ite.

³⁷ Ate nde nduco nduh ne, hua dehva co yuhn vo, te Dihvo vo Jesucristo, ihyán min che yahino ye uvo ne, redin ye cudado uvo. ³⁸ Chemin che a devano cuaco vo te nde huane vederih, nde huane vedevihche, nde huane ángel, nde huane vaco chihnga, nde huane dehtenduh che ri, nde huane dehtenduh che va che co,

³⁹nde huane nan yaco, nde huane nan yano, nde ama nan dehtenduh chemin chan, hua co din che to ino Dendiohs nduco vo, te ihyan min ne, yahino ye uvo che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo.

A tendahnun Dendiohs ihyan nación yahn Israel

9Nduhca che ritahnó Dihvo vo Jesucristo man, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs man ne, cuaco rahn ri nchuhn ²⁻³te ama yah ri cava ihyan nación yahn man, ama rendedecadinó cava ye man, nde tuno nahn che co dine man nan Dihvo vo Jesucristo, ndete che nduco chemin co ndevahn ihyan chahn. ⁴Ihyan chahn ne, ndata yahn Israel ihyan, a nedin daya Dendiohs ihyan, ne numacuahn vederihquentiyon chinduco ye ihyan man, cah ye ndudo yahn ye ihyan man, chihco ye ley yahn ye tah ye man, chicuahn ye ihyan taca ndeva ye yavenan ye man. ⁵Ihyan chahn ne, ndata yahn ihyan ndico ihyan. A nan ndata yahn ye quendah Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Dendiohs ye. ¡Ama chahte vederihquentiyon yahn ye, ndeva vo yavenan ye cuahn dama!

⁶Che chi dine ama yahn ihyan chahn ne, hua co din vo nunde yahn Dendiohs, te ndudo yahn ye ne, rinahn. Che cuaco ne, andahre nducoyaca ye ndata yahn Israel ihyan, ate hua nducoyaca ye chitahno ye. ⁷Andahre ndata yahn Abraham ihyan, ate hua nducoyaca ye chitahno ye nduhca che chitahno ihyan min. Nan Ndudo yahn Dendiohs a ndirun tuhca: “Atenan van daye Isaac din cuandé ndata yehn.” ⁸Nduco tihca ne, tumacadino vo che hua nducoyaca ihyan che ndata yahn Abraham nedin yahn Dendiohs ihyan, te atenan ihyan che a necah ye ndudo yahn ye che nedin yahn ye ihyan. ⁹Ndudo yahn Dendiohs che cah ye Abraham ne, tuhca: “Nda

ro yahn ne, din vederihno, ne Sara ne, ndaca ama daya te.”

¹⁰A namin no tun nduh che o sahn daya ihyan ndico yuhn vo Isaac, nduco ndahca yahn ye Rebeca. ¹¹Sahn chahn ne, andahre nde metah cuahteyan se, andahre nde metah din se che ndah, nde huane che chihnga, ate Dendiohs ne, tendahnun ye ama cha sahn chahn, chihco ro ye che retendahnun ye ihyan che ri yeno man ye, atanochan ye. ¹²Rahn ye ri ye chaco se: “Sahn che ive me ne, conan se yahn dihn se che menan.” ¹³Tihca chinahn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Tahque din yahinó Jacobo che co Esaú.”

¹⁴Nde hua co cahma vo che hua ndahca che tihca redin Dendiohs, ¹⁵te a ndirun nan Ndudo yahn ye che rahn ye nduco Moisés tuhca: “Conan vahinó adecoduhno ihyan che ri yeno man.” ¹⁶Nducote tihca ne, ihyan che ndevahn ye ne, ndiyu yahn ntiyon che redin ye, nde huane yahn che redin nun ino ye, te atenan che conan vahino Dendiohs ihyan. ¹⁷Namin a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs nduhca che rahn ye nduco rey yahn Egipto tuhca: “A u che te yuné che quenén rey, ne redín vederihno nan, rihco ró che ama quenén cumá vederihquentiyon, cadino ihyan numachahte iyehense.” ¹⁸Nduco tihca ne, a ndero ndi che duh che nahn conan vahino Dendiohs ne, renan vahino ye, ne duh che nahn din cheche ye chedave yahn ne, redin ye.

¹⁹Co vate ihyan che rahco ye che nducote tihca ne, hua ndahca che din Dendiohs castigo ihyan nunde, te man ye redin cheche ye chedave yahn ihyan chahn. ²⁰Ate nde ama ihyan hua co cahma nunde ye yahn Dendiohs. A Dendiohs che dendah ye ihyan iyehense, ne nde ama ihyan hua co cahma nunde ye yahn ihyan min yahn dehtenduh che

redin ye. ²¹ Ihyan che redendah ye chite yahn ne, co dendah ye che ndahchan man, co dendah ye che ndere man, atanoca che ri yeno man ye.

²² Atihnoca Dendiohs. Co din ye ade-codehno che ri yeno man ye, ne nde ama ihyan hua co cahma nunde ye yahn ye. Cuahn che nahn ye ne, co din ye castigo ihyan nunde, cahco ro ye vederihquentiyon yahn ye. Andahre quenan cuma che din ye castigo ihyan chahn, ate redin chahtino ye yahn ye. ²³ Namin numacuahn vederihquentiyon yahn ye richo ro ye che ama chahte vedevahino yahn ye nduco ihyan che a tendahnun ye nde ro menan. Ihyan chahn ne, ndeva ye ihyan vahchetero. ²⁴ Uvo van ihyan naci6n yahn Israel man, van ihyan naci6n chenahn man ne, a tendahnun ye uvo, ²⁵ nduhca che dirun ihyan profeta Oseas tuhca:

Rahn Dendiohs: "Ihyan che hua ihyan yahn ne, nedin yahn ihyan.

Ihyan che hua din yahin6 ne, din yahin6 ihyan."

²⁶ Namin rahn ye: "Ihyan naci6n chenahn che ndiyu ihyan yahn ne, nedin day6 ihyan,

cahma nducoyaca ihyan che ihyan chahn ne, daya Dendiohs ihyan."

²⁷ Me ihyan naci6n yahn Israel ne, rahn Dendiohs yahn ye, dirun ihyan profeta Isaías tuhca: "Andahre ama yahn ihyan naci6n yahn Israel nduhca che ndeh yahndute che chetave cuahn chito nuniyahn ne, neve ra ye che ndevahn ye, ²⁸ te Dihvo vo Dendiohs ne, nduco nun no din ye castigo ihyan." ²⁹ Namin dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

Ndete che Dihvo vo Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero, hua ndedevahn ye neve ihyan naci6n yuhn vo ne,

ametah nde ama vo; a chihno chih vo, nduhca che chihno chih ihyan yan

Sodoma man, ihyan yan Gomorra man.

³⁰ Nducote tihca ne, a tumacadino vo che ihyan naci6n chenahn che nde hua yahn Dendiohs ihyan ne, nducote a chitahno ye ne, nedin yahn Dendiohs ihyan. ³¹ Me ihyan naci6n yahn Israel ne, renevahnecon ye ley che dirun Moisés, chenahno ye che ndevahn ye, ate nducote hua dinahn ye ne, hua nedin yahn Dendiohs ihyan. ³² Hua nedin yahn ye ihyan, te ndotenan che cotahno ye ne, tahque ndah ye ne, ndedecadino ye che dinahn ye ley min, ndevahn ye. Ate hua ndevahn ye, te va deh cuande che denda ye, ³³ nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Cuihcovan nchuhn. Dechuh ama ihyan naci6n yahn ne.

Ihyan min ne, nduhca ama tu che conda cah ihyan.

Ihyan che hua cotahno ye ihyan min ne, conda ye.

Ate ihyan che cotahno ye ihyan ne, ndevahn ye.

10 Dihn6, numacuahn chedave yahn ric6 Dendiohs che ndedevahn ye ihyan naci6n yahn Israel. ² U ne, rahn te ihyan chahn ne, rahco ye te ama redinahn ye che rihquenityon Dendiohs, ate nde hua renahn ye vederihquentiyon yahn ye. ³ Tihca, te nducote nde hua devano ye vederihquentiyon yahn Dendiohs che ndo yan ye nduco ihyan, nedin yahn ye ihyan ne, rahcotahn ye yahn vederihquentiyon min, riquendi ye vedevano yahn man ye. ⁴ Dendiohs ne, renecon yahn ye nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. A cava ihyan min che chihno vederihquentiyon yahn ley che dirun Moisés.

⁵ Moisés ne, dirun ye te ihyan che dinahn ye che rihquentiyon ley min ne, nedin yahn Dendiohs ihyan. ⁶ Me che nedin yahn Dendiohs ihyan che ritahno ye ne, co vate ihyan che duce rino

ye, ne tuhca rahn ye: “¿Duhra chahn vahchetero, ndihchero che min chica ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse? ⁷ ¿Duhra chahn van tenahn, ndihchero che ntuche ihyan min?” Ama vedetundo che tihca rahn ihyan, ⁸ te nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun tuhca: “Ndudo cuaco ne, a va tah nchuhn.” Ndudo min ne, a ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che rahndudo nuhn. ⁹ Cava che ndevahn nchuhn ne, nahn che cotahno ne numacuahn chedave yahn ne, che Dihvo vo Jesucristo ne, ndedetuhche Dendiohs ihyan van tenahn, ne cahma ne che a ihyan min che Dihve ne, renevahnecun ne ihyan. ¹⁰ Tihca, te ihyan che numacuahn chedave yahn ye ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne rahn ye che ihyan min che renevahnecun ye ne, ndevahn ye, ne rendo van Dendiohs nduco ye, renedin yahn ye ihyan.

¹¹ Nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun tuhca: “Adecoduhno ihyan che ritahno ye ihyan min ne, hua conda ye.” ¹² Tihca, te nducoyaca ihyan, ihyan naci3n yahn Israel man, ihyan naci3n chenahn man, a ihyan min che Dihve ye, ne yahino ye nducoyaca ihyan che ritahno ye ihyan, rendeva ye yavenan ye. ¹³ Namin a ndirun tuhca: “Nducoyaca ihyan che cuah ye Dihvo vo ne, ndevahn ye.” ¹⁴ Ate ndete che hua ritahno ye Dihvo vo ne, nde hua cuah ye ihyan. Ndete che hua nihnevan ye ndudo yahn ye ne, nde hua cotahno ye ihyan. Ndete che metah duh che cuahndudo ne, nde hua cahnevan ye ndudo yahn ye. ¹⁵ Ndete che hua dechuh Dendiohs ihyan che cuahndudo ye ne, nde metah duh che cuahndudo. A ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “¿Ama ndah ro yuhn vo!, che renda ihyan rahndudo ye ndudo ndah yahn Dendiohs, din che ndahca cuahtenan vo.”

¹⁶ Ate hua nducoyaca ihyan redinahn ye yahn ndudo min nduhca che dirun ihyan profeta Isaías tuhca: “Dihvé, neve ra ihyan che ritahno ye ndudo yahn ne che rahndudo nuhn.” ¹⁷ Cava che cotahno ihyan Dihvo vo Jesucristo ne, va che cahnevan ye ndudo yahn ye.

¹⁸ Nde hua co cahma ihyan che hua chihnevan ye ndudo min, te nan Ndudo yahn Dendiohs a ndirun tuhca: Ndudo yahn ye ne, a chetuhn numachahte iyehñse.

A chihnevan nducoyaca ihyan.

¹⁹ Me ihyan naci3n yahn Israel ne, a chenahn ye ndudo min, te Moisés menan vihca dirun ye tuhca:

Rahn Dendiohs: “U ne, nedin yahn ihyan naci3n chenahn che rahco nchuhn che ndere ihyan ye, dín che co ve ne man, co tan ne man.”

²⁰ Nde tahque numa dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

Rahn Dendiohs: “Ihyan naci3n chenahn che nde hua tumacah ye u ro menan ne,

cahco ró vederihquentiyon yahn van ye, ne cotahno ye u.”

²¹ Me yahn ihyan naci3n yahn Israel ne, dirun ye ndudo che rahn Dendiohs yahn ye tuhca: “Cuahn dama riyahvé nchuhn, ate rahcotahn ne yahn.”

Ihyan naci3n yahn Israel che ndevahn ye

11 Co vate ihyan che rahco ye, che a ama yune no chacondah vedame Dendiohs ihyan yahn ye, ihyan naci3n yahn Israel. Ate hua tihca. A devano cuacó, te u ne, ihyan naci3n yahn Israel u. Abraham man, Benjamín man, che ihyan ndico yahn. ² Dendiohs ne, hua chacondah vedame ye ihyan che a tendahnun ye nde a rahn me. A devano nchuhn nduhca che covah ihyan profeta Elías, ndirun yahn nan Ndudo yahn Dendiohs. Cahñ nunde ye yahn ihyan naci3n

yahn Israel tuhca: ³“Dihvé, ihyan sih ne, a chihno chihno ye ihyan profeta yahn ne, a chihno ndahtera ye nducuahñ nan ta yahn ne. A demañ u che ametah cahno ye, ne rinuhn ye u che cahno ye u.”
⁴Ate a devano ne nduhca che ndaconan Dendiohs yahn ye. Rañhñ ye: “Vate ca te ndache mil ihyan yáhn che metah ndeva ye yavenañ Baal che redin ihyan sih dendiohs yahn ye.”
⁵Atihnoçañ mañ ro cuh, te yáhn ihyan nación yahn Israel che tendáhnun Dendiohs ihyan numacuahn vedeyahino yahn ye.
⁶Nducote yahn che yahino ye ihyan chahn che tendáhnun ye ihyan ne, a ndero ndi che ndiyu çava che dinahn ihyan chahn ley che dirun Moisés. Ndete che yahn che dinahn ye ley min che tendáhnun Dendiohs ihyan ne, tuhme nde hua rendotenan ye vedeyahino yahn Dendiohs çava che ndevahn ye.

⁷Hua nducoyaçañ ihyan nación yahn Israel chi ndevahn ye nduhca che ndecadino ye. Atenañ ihyan che tendáhnun Dendiohs che ndevahn ye. Me ihyan chenáhn ne, din cheche Dendiohs chedave yahn ye,
⁸nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn ye tuhca:

Din Dendiohs che anduhneçañ che a ndih chedave yahn ye.

Nde meniyon ne, rendihchero no ye, ate hua renchanañ ye,

rihnevañ no ye, ate hua renahn ye.

⁹Namin dirun David tuhca:

Dihvé, codin ne che dehtenduh vihco che redin ihyan sih din che denda ye.

¹⁰Cuacondañ vedame ne ihyan cuahn dñama, codin ne castigo ihyan.

¹¹Co rañco ihyan che din cheche Dendiohs chedave yahn ihyan nación yahn Israel çava che ama yune no conda ye. Ate hua tiñca, te che चाहcotáhn ihyan chahn yahn Dendiohs, chahtendihco ye nunde ne, ndaçañ yune che ndevahn ihyan nación chenáhn. Ndihero

ye che rendevahn ihyan nación chenáhn ne, din nun ino ye, ndonun yune ye nevahñecun ye vederihquentiyon yahn Dendiohs.
¹²Nducote çava nunde yahn ihyan nación yahn Israel ama ndañca chahno ihyan nación chenáhn, ndevahn ye ne, nde tahque ndañca yahn ye cuahn che ndeva Dendiohs nducoyaçañ ihyan nación yahn Israel.

¹³Nchuhn ihyan nación chenáhn, u ne, a tendáhnun Dendiohs u che co apóstol, cuahndudó ndudo yahn ye van nchuhn. Redín ntiyon yahn ye numacuahn chedave yáhn,
¹⁴te nahn che ndihchero ihyan nación yáhn nduhca che rendevahn Dendiohs nchuhn. A huane din nun ino neve ye, codama ye nduco ne, cotahno ye Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ye.
¹⁵A çava che chacondañ vedame Dendiohs ihyan nación yahn Israel che ndañca chahno ihyan nación chenáhn, ndo yan Dendiohs nduco ye. Che ndeva ye nducoyaçañ ihyan nación yahn Israel ne, nde tahque ndañca yahn ihyan nación chenáhn, anduhneçañ ndete che a ndih ye, ne ntuche ye van tenáhn.
¹⁶Cuahn che renevahñecun Dendiohs ama vedino ne, renevahñecun ye nducuahñ. Atihnoçañ tun ihyan ndico che chihco ndañta ye ihyan nación yahn Israel. Nducote a ndeva Dendiohs ihyan chahn ne, namin ndeva ye nducoyaçañ ndañta yahn ye.

¹⁷Che chacondañ vedame Dendiohs ama yáhn ihyan nación yahn Israel ne, anduhneçañ ndete che chindudo ye dune ama yáhn olivo ndah. Che ndeva ye nchuhn, ihyan nación chenáhn ne, anduhneçañ ndete che chetáñ ye dune yáhn olivo chano, ndañco menun ye nan che chica ye dune yáhn olivo ndah me, çava che a nan duto yáhn olivo ndah me cuhnde cue yahn.
¹⁸Ate hua din yade nchuhn çava chemin. Cuenecañco ne te a ihyan ndico yahn ihyan chahn che ti-

hyon yune ye nchuhn che chitahno ne, ndeva Dendiohs nchuhn.

¹⁹ Co rahco nchuhn te yahn che tahque ndah ihyan ne che co ihyan chahn che ndeva Dendiohs nchuhn menun ye, chacondah vedame ye ihyan. ²⁰ Cuaco che ndeva Dendiohs nchuhn menun ye, ate hua din yade ne cava chemin. Tahque ndah ne, cuihco ne cudado. Cuenecahco ne te a yahn che hua chitahno ihyan chahn che chacondah vedame Dendiohs ihyan. Namin cuacondah vedame ye nchuhn, ndete che cuahcotahn ne yahn ye. ²¹ Tihca, te nducote chacondah vedame Dendiohs ihyan chahn, andahre ihyan yahn ye, nde tahque nun cuacondah vedame ye nchuhn, ndete che cuahcotahn ne yahn ye. ²² Condiheche nchuhn. Dendiohs ne, nduhca che ndah ye ne, tihca cahnda ye. Chi tan ye nduco ihyan chahn che chahcotahn ye yahn ye, ne din yahino ye nchuhn che dinahn ne yahn ye. Ndete che quendi ne dinahn ne yahn ye ne, quendi ye din yahino ye nchuhn. Ndete che hua ne, namin cuacondah vedame ye nchuhn. ²³ Ihyan chahn ne, ndete che nto ino ye che chahcotahn ye, ndaconan cotahno ye ne, ndeva Dendiohs ihyan, te quenan cuma ye vederihquentiyon che ndeva ye ihyan. ²⁴ Tihca, te nducote ndeva Dendiohs nchuhn, andahre hua ihyan yahn ye nchuhn, nde tahque nun ndeva ye ihyan chahn, te ihyan yahn ye ihyan.

Va che ndevahn nducoyaca ihyan nación yahn Israel

²⁵ Dihno, cava che hua din yade ne, duche rino ne ihyan nación yahn Israel ne, te cuandé nchuhn ama ndudo che nde hua devano ihyan ro manan. Ihyan chahn ne, yahn ye din cheche Dendiohs chedave yahn ye, nde conan cotahno ihyan nación chenahn che a va cade che cotahno ye. ²⁶ Cuihno min ne, ndedevahn Dendiohs nducoyaca ihyan nación

yahn Israel nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn ye tuhca:

Nchuhn ihyan nación yahn Israel, ndata yahn Jacobo, tendahnun ama ihyan nación yahn ne, ndedevahn ye nchuhn,

din ye che nto ino ne nunde yahn ne.

²⁷ Tuhme nchahco nunde yahn ne, conahn trato che a chihco cade nduco ne.

²⁸ Ihyan nación yahn Israel ne, hua dinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, chahcotahn ye yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Nduco chemin ne, ndaca yune che ndevahn ihyan nación chenahn. Ate Dendiohs ne, a tendahnun ye ihyan ndico yahn ihyan chahn, ne chemin che yahino ca ye ihyan. ²⁹ Tihca, te Dendiohs ne, nducuan che rihco cade ye ne, redinahn ye. Vederihquentiyon che recah ye ihyan ne, hua renevih ye. Ihyan che renevih yahn ye ne, hua racondah vedame ye ihyan.

³⁰ Nchuhn ihyan nación chenahn ne, chahcotahn ne yahn Dendiohs ro manan, ate man ne, quenan vahino ye nchuhn yahn che rahcotahn ihyan nación yahn Israel yahn ye. ³¹ Rahcotahn ye yahn Dendiohs man ro cuh, ate nduhca che quenan vahino Dendiohs nchuhn ne, namin conan vahino ye ihyan chahn.

³² Tihca, te Dendiohs ne, din cheche ye chedave yahn nducoyaca ihyan iyehanse, cava che cuahtendihco nducoyaca ye nunde, ndaca yune che conan vahino ye ihyan.

³³ ¡Ama devano Dendiohs! ¡Ama ndahca vederendedecadino yahn ye! ¡Nde hua renan retumacadino vo nducuan che rihco cade ye man, che redin ye man! ³⁴ Nde ama ihyan hua retumacadino ye che rendedecadino Dendiohs. Nde ama ihyan hua tuno vededevano yahn ye. ¿Dehra che cacuan ye Dendiohs? ³⁵ Nde ama ihyan ametah dehra yahn ye che cah ye Dendiohs. Ndiyu

che quendihco Dendiohs yahn ihyan che redin ye che ndah nduco ye, te che renan vahino ye ihyan. ³⁶Tihca, te nducuahn dehtenduh che va ne, a yahn Dendiohs, a man ye dendah ye. Ndeva vo yavenan ye cuahn dama. Tihca co.

Nduhca che va che cuahtechica ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

12 Dihno, nducote quenan vahino Dendiohs nchuhn, nedin yahn ye nchuhn ne, ricá nchuhn che numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye ndahco ne chedave yahn ne tah ye nduhca ama vedino ndah che conan ino ye. ²Hua quendi nchuhn vedeyeno yahn man ne. Tahque ndah ne ne, condahcorun ne vederendecadino yahn ne cava che runecade cuahtechica ne nduhca che nahn Dendiohs.

³Nducote yahino Dendiohs u, te ye vederihquentiyon u ne, riyahve nchuhn che hua ndedecadino ne che ama devano ne, chuhnan ne vederihquentiyon che chenana cuma ne. Tahque ndah ne, runecade ndedecadino ne, ne codin chahtino ne Dendiohs, codinahn ne tunoca vederihquentiyon che nte ye queri ama ne. ⁴Ihyan ne, tah ye man, cah ye man, ndutinan ye man ne, a vih vih ntiyon che redin queri ama. ⁵Atihnoca uvo. Andahre ama yahn uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ate ama cuan no ndi vo nduco vih. Ate va te va ntiyon che redin queri ama vo man, rendotenan vo vih man.

⁶Dendiohs ne, te ye ama ama nan vederihquentiyon queri ama vo, ne nahn che runecade dinahn vo. Duh ihyan che quenan cuma ye vederihquentiyon che cuahndudo ye ndudo che te Dendiohs ne, cuahndudo ye anduhneva che cah Dendiohs, hua tihdenan ye che cahma ye. ⁷Duh ihyan che quenan cuma ye vederihquentiyon chete yaco ne, runecade dinahn ye. Me ihyan che quenan cuma

ye vederihquentiyon che cacuahn ye Ndudo yahn Dendiohs ne, runecade cacuahn ye. ⁸Me ihyan che quenan cuma ye vederihquentiyon che yahve ye ihyan chenahn ne, yahve ye ihyan nduco ndah. Me ihyan che cah ye vedino ne, cah ye numacuahn chedave yahn ye. Me ihyan che ndinan ye chete yaco ne, cahcantiyon ye nduco cudado. Me ihyan che din ye vedevahino ne, din ye numacuahn chedave yahn ye.

⁹Cuahtenan cuma nchuhn vedeyahino numacuahn chedave yahn ne. Hua din ne dehtenduh che chihnga; codin ne che ndah. ¹⁰Codin ne cuande anduhneca ndete che dihno ne vih. Codin yahino ne vih, cuenevahnecon ne vih.

¹¹Codin ne ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo numa ino ne, hua din dahnde ne.

¹²Numacuahn vedeyeno cuahtenan ino ne che dinahn Dendiohs ndudo yahn ye nduco ne. Codin chahtino ne cuahn che chuhrihn ne. Covah ne cuahn dama.

¹³Cuenan ne dihno vo che va vedertahn yahn ye. Cuenevahnecon ne ihyan che nda ye ndevaco ne.

¹⁴Ihyan che redin tan ye nduco ne ne, ndotenan che cahva ne nduco ye ne, cuica ne Dendiohs che din ye che ndah nduco ye.

¹⁵Cuinduco ne ihyan che yeno ye man, ihyan che ri ndache ye man, cuenecah yan ne chedave yahn ye.

¹⁶Ndahca cuahtenan ne nduco vih. Co dama ne nduco ihyan che necun ye. Hua din yade ne man, hua din cun ne man.

¹⁷Hua dama co ne nduco ihyan che redin tan ye nduco ne. Runecade cuahtenan ne nan nducoyaca ihyan. ¹⁸Cuihco nchuhn cudado nan nducuahn, cava che hua ndaca yune che co tan ihyan nduco ne. ¹⁹Dihnó che yahinó nchuhn, hua cuahtenan ino ne vedetan nduco vih. Tahque ndah ne ne, condahco ne tah Dendiohs cava che techecade ye, te a ihyan min che va che techecade ye

nduhc̄a che a ndirun n̄an Ndudo yahn ye: “U quenan cumá che dín castigo ihyan nunde. U nd̄ahco menún yahn ye.”²⁰ Namin a ndirun: “Hua cuahtenun ino nchuhn vedet̄an nduco ihyan che redin t̄an ye nduco ne. Tahque ndah ne ne, codin ne che ndah nduco ye. Ndete che cuico ye ne, c̄ah ne che cheh ye, ndete che yaça ye ne, c̄ah ne che cuh ye, te nduco chemin ne, din ne che co cuihn̄an ye, ne nto ino ye.”²¹ Hua cuahneccun ne che denda ne, dín vedet̄an yahn ne. Tahque ndah ne ne, codin ne che ndah c̄ava che hua denda ne.

13 Nducoyaca nchuhn ne, codinahn ne yahn ihyan ndinan̄an m̄an, inti-yahn yahn yan vaco ne m̄an, te nducoyaca inti-yahn ne, a Dendiohs necah ye vederihquentiyon ihyan, chaconahn ye ihyan n̄an n̄tiyon.² Chemin che ihyan che cuahcot̄ahn ye yahn inti-yahn ne, va che co ye castigo, te nde yahn Dendiohs rahcot̄ahn ye, yahn che ihyan min raconahn ye ihyan chahn n̄an n̄tiyon.³ Ihyan che runec̄ade vatechica ye ne, ametah deh cuande che din vah̄ ye inti-yahn. Ate ihyan che chendihco ye nunde ne, ihyan chahn che vah̄ ye inti-yahn. Ndete che hua nahn cuahtenun ndeh ne yahn inti-yahn ne, runec̄ade cuahtechica ne. Tuhme co yeno ye nduco ne,⁴ te raconahn Dendiohs ihyan n̄an n̄tiyon c̄ava che ndah yahn ne. Ate ndete che rahcot̄ahn ne yahn inti-yahn ne, tuhme che cuaco, din vah̄ ne ihyan, te a m̄an Dendiohs c̄ah ye vederihquentiyon ihyan, c̄ava che din ye castigo ihyan che chendihco ye nunde.⁵ Va che dinahn vo yahn inti-yahn, ndiyu yahn che vah̄ vo che co vo castigo, ate yahn che a devano vo che tihc̄a nahn Dendiohs.⁶ Nducote renevahneccun ne Dendiohs ne, va che nedihve ne c̄ade iyo yahn ne che rica inti-yahn. Tihc̄a, te a m̄an Dendiohs raconahn ye ihyan chahn n̄an n̄tiyon, ne a min chenah ye ro ro.

⁷ Nducoyaca inti-yahn che c̄aca ye c̄ade iyo yahn ne ne, cuenedihve ne. Nducoyaca ihyan ndinan̄an m̄an, inti-yahn m̄an ne, cuenevahneccun ne ihyan m̄an, codin yahino ne ihyan m̄an.⁸ Cuenedihve ne nducuahn che chendihco ne yahn ihyan. Codin yahino ne nducoyca ihyan, te ihyan che redin yahino ye ne, redinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs⁹ che ndirun tuhc̄a: “Hua din duche yehn che a nihnevaque. Hua cahne ihyan. Hua doque. Hua ndere cacueh dame nunde ihyan. Hua din idihye nduco dehtenduh yahn ihyan.” Nducuaahn vederihquentiyon che tuhchan ne, rendo dama n̄an vederihquentiyon cuh: “Codin yahine nducoyaca ihyan nduhc̄a che yahine man di.”¹⁰ Ihyan che yahino ye ihyan chenahn ne, hua ndere redin ye nduco ye. Chemin che cuahn che yahino vih vo ne, redinahn vo vederihquentiyon yahn Dendiohs.

¹¹ Avane ne, a devano nchuhn te c̄ahnda ro che vato vo. Cuahteyan̄ ne, te a cochi nino ro che ndedevahn Dendiohs uvo.¹² A nun cuihno ro cuh che ndere redin ihyan, a nun ndeva Dendiohs uvo. Chemin che nahn che hua din vo dehtenduh che chihnga. Nahn che cuahteyan̄ vo nduhc̄a sandado che a vateyan̄ se, nda se dehtenduh che ndedevahn nduco se sahn̄.¹³ Nahn che ama runec̄ade cuahtechico vo nduhc̄a che rahtechica ihyan che renahn ye. Hua cocoh vo m̄an, hua cuahto vo vihco vedecoh m̄an, hua ndere cuahtechico vo, cuahtendihco vo nunde m̄an, hua cuahte c̄anda vo m̄an, hua din ve vo yahn vih m̄an.¹⁴ Ndotenan̄ che cuahtechico vo vedeyeno yahn m̄an vo ne, cochahino vo Dihvo vo Jesucristo, runec̄ade cuahtechico vo nduhc̄a che nahn ye.

Hua ndahc̄a che ndahchenan vo vih

14 Me dihno vo che metah conahn ndah ye vederihquentiyon yahn

Dendiohs ne, cuenevahnecon ne ihyan. Hua cuhma chende ne nduco ye yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs che hua dama renahn ne nduco vih. ²Vate dihno vo che ritahno ye che ndiyu nunde che cheh ye nducuahn nan dehtenduh. Namin vate dihno vo che metah conahn ndah ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne rahco ye che cuahtendihco ye nunde ndete che cheh ye yute. ³Dihno vo che hua dehve rahco ye, reh ye nducuahn nan dehtenduh ne, hua ndahca che ndahchenan ye dihno vo che vahino ye cheh ye yute. Namin dihno vo che hua reh ye yute ne, hua ndahca che ndahchenan ye dihno vo che reh ye nducuahn nan dehtenduh, te a nedin yahn Dendiohs ihyan chahn. ⁴Hua ndahca che cuih nunde ne yahn mozo yahn tama ihyan, te ndete che ndahca quenah mozo me nduco dihve ye, o hua ne, chemin ne, a man dihve ye rano cuande yahn ye. A namin no tun ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, te a man Dihvo vo nda cuande yahn ye ihyan.

⁵Namin vate dihno vo che ndihco vih ye ro che tahque renevahnecon ye. Vate tun dihno vo che rahñ ye che a dama no nducuahn ro. Queri ama ihyan ne, va che ndedecadino ndah ye cha che ndahca din ye cava che cuhndeman ino ye nan Dendiohs. ⁶Ihyan che renevahnecon ye ama ro ne, rendeva ye yavenan Dihvo vo Jesucristo. Atihnocá ihyan chenahn, te andahre hua renevahnecon ye ro min ne, ate namin nduco ye rendeva ye yavenan Dihvo vo. A namin no tun ihyan che hua vahino ye reh ye nducuahn nan dehtenduh, te nducote renecah ye nundihve cuahn Dendiohs cava ne, rendeva ye yavenan Dihvo vo. Atihnocá ihyan che rahco ye che hua ndahca che cheh ye ama o nan dehtenduh, te nducote renecah ye nundihve cuahn Dendiohs cava dehtenduh che reh ye ne, namin nduco ye rendeva ye yavenan Dihvo vo.

⁷Ndiyu chenahn man vo che vato vo, nde huane chenahn man vo che coh vo. ⁸Che vato vo ne, a Dihvo vo Jesucristo che rihquentiyon ye uvo, ne che coh vo ne, a ihyan min che ndeva ye uvo. Chemin che a vato vo, o coh vo, a yahn ye uvo, ⁹te a chih ye, ne ndaconan ntuche ye cava che co yahn ye nducoyaco vo, a chenduche vo, o a ndih vo.

¹⁰Hua ndahca che cua cuando vo dihno vo, ndahchenan vo ihyan, te Dihvo vo Jesucristo ne, va che techecade ye yahn nducoyaco vo, ¹¹nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: Rahñ Dihvo vo Dendiohs: “Numacuahn vederihquentiyon yahn rahñ rí nchuhn te va che nevahnecon nducoyaca ihyan u, ndeva ye yavenan.”

¹²Nduco tihca ne, a devano vo che queri ama vo ne, va che necah cuando vo Dendiohs yahn dehtenduh che redin vo.

Hua din vo che co ndache dihno vo

¹³Nducote a Dendiohs nda cuande yahn ye uvo ne, hua redin yahn che quendi vo cahma nunde vo yahn vih. Tahque ndah ne, ndedecadino vo, te hua ndahca che cava dehtenduh che redin vo, ndaca yune che co ndache dihno vo, cuahtendihco ye nunde. ¹⁴Nduhca che ritahnó Dihvo vo Jesucristo ne, a devano cuacó te ametah nde ama nan dehtenduh che reh ihyan che din che cuahtendihco ye nunde. Ate ndete che vate ihyan che vahino ye cheh ye ama o nan dehtenduh ne, tahque ndah hua cheh ye, te ndete che cheh ye ne, chihnga co ino ye, ne nduco chemin condihco ye nunde. ¹⁵Ndete che cava dehtenduh che reh nchuhn rendaca yune che to ino dihno ne ne, rihco ro ne che hua chenah cuma ne vedeyahino. Cuihco ne cudado nan nducuahn che reh ne. Hua ndahca che cava chemin ndaca yune che to ino dihno ne, condihco ye nunde, te namin

çava ihyan min che chih Dihvo vo Jesucristo. ¹⁶ Cuihcoman ne queri ama dehtenduh che redin ne, andahre devano ne che ndah, ndete che çava chemin che ndaça yune che chihnga co ino ihyan chenahn. ¹⁷ Tihça, te che nguahco yuhn vo nan Dendiohs ne, ndiyu yahn dehtenduh che reh vo man, rih vo man. Che tahque nahn ye ne, che numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye, runecađe cuahtenan vo man, ndaçça cuahtenan vo nduco vih man, cuahtenan cumo vo vedeyeno man. ¹⁸ Nducoyaco vo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, nahn ye che tihça dinahn vo. Ndete che tihça dinahn vo ne, nedin yahn Dendiohs uvo man, nevahnecon nducoyaca ihyan uvo man.

¹⁹ Din vo cuande, ne din nun ino vo çava che ndaçça cuahtenan vo nduco vih man, conan vih vo man, cotahno vo numa ino vo Dihvo vo Jesucristo man. ²⁰ Cuihco nchuhn cudado nan nducuahn che reh ne, çava che hua ndaça yune che to ino dihno vo che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. Cuaco che nducuahn dehtenduh che reh vo ne, hua redin che rahtendihco vo nunde. Ate nahn che cahco vo cudado che hua çava chemin to ino dihno vo, te ndete che tihça ne, cuahtendihco vo nunde. ²¹ Ama nunde ndete che yahn che reh vo yute, o rih vo vino, o redin vo tama nan dehtenduh, ndaça yune che co ndaçche dihno vo, to ino ye. ²² Uvo che devano cuaco vo che nducuahn dehtenduh che reh vo ne, hua redin che rahtendihco vo nunde ne, hua nahn che cuacotuhn vo ndudo yahn chemin van dihno vo chenahn, te denan chihnga co ino ye. Nahn che man no vo devano vo. Namin Dendiohs ne, a devano ye. ¡Ama ndah ro yahn ihyan che a devano cuaco ye che hua rahtendihco ye nunde çava dehtenduh che reh ye! ²³ Me ihyan che ritahno ye che hua ndaçça che cheh ye ama nan dehtenduh,

ne reh ye ne, rahtendihco ye nunde yahn che man ye chihnga ri ino ye. Tihça, te nducuahn dehtenduh che redin vo che o rendedecadino vo ne, rahtendihco vo nunde.

Cuahtenan cumo vo vedechahtino çava ihyan chenahn

15 Uvo che a renahn vo vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nahn che din chahtino vo yahn dihno vo che ametah conahn ndah ye, te hua ndaçça che din vo dehtenduh che ri yeno man vo, ndete che çava chemin co ran ye. ² Queri ama vo che a renahn vo vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nahn che din vo nducuahn çava che ndah yahn dihno vo che hua ndah renahn ye, nahn che conan vo ihyan çava che conahn ndah ye. ³ Tihça, te Dihvo vo Jesucristo ne, hua nuhn ye che ndah yahn man ye, nduhça che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhça: “Vedetan yahn ihyan che hua ri rendihche ye ndih ne, andahre ndiyu çava che ndah yahn man, ate u ntuma chihvé nducuahn.” ⁴ Nducuahn che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs nde a ran me ne, a ndirun çava che cochahtino vo Dihvo vo Jesucristo, necah yan vo chedave yuhn vo, ne cuahtenan ino vo che ndeva ye uvo. ⁵⁻⁶ Dendiohs, Chida Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che redin ye che rahtenan cumo vo vedechahtino, renecah yan ye chedave yuhn vo ne, din ye che ndaçça cuahtenan nchuhn nduco vih, nduhça che nahn Dihvo vo, çava che dama ndeva nducoyaco vo yavenan ye.

Chetuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo van ihyan nación chenahn

⁷ Nduhça che nevahnecon Dihvo vo Jesucristo nchuhn ne, tihça cuenevahnecon ama tama ne vih, çava che cua cuande ihyan chenahn che tihça redin ne, ne ndeva ye yavenan Dendiohs.

⁸Cuenecahco nchuhn te Dihvo vo Jesucristo ne, chinan ye ihyan nación yahn Israel, chihco ro ye che dinahn Dendiohs ndudo yahn ye che cah ye ihyan ndico yahn ihyan chahn. ⁹Namin tihyon yune ye ihyan nación chenahn che ndeva ye yavenan Dendiohs yahn che quenah vahino ye ihyan. Nducote Dihvo vo Jesucristo ne, chinan ye ihyan nación yahn Israel man, ihyan nación chenahn man ne, a ndero ndi che nahn che nevah-necun ihyan chahn vih. A devano vo te ihyan nación chenahn ne, va che co cuande ye van ihyan yahn Dendiohs, te chemin ne, a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Ndevá yavenan ne van ihyan nación chenahn,

catá himno, ndonán ndih.

¹⁰Namin ndirun:

Nchuhn ihyan nación chenahn, cuando dama ne nduco ihyan yahn Dendiohs, cuendeva ne nduco vih yavenan ye.

¹¹Namin ndirun:

Nchuhn ihyan nación chenahn, cuendeva nducoyaca ne yavenan Dihvo vo Dendiohs.

¹²Namin dirun ihyan profeta Isaías:

Nan ndata yahn Isaí quendah ama ihyan che cahcantiyon ye nación chenahn, cohahtino ihyan chahn ihyan.

¹³Dendiohs, ihyan min che redin ye che chenan ino vo ihyan ne, din ye che cotahno ne Dihvo vo Jesucristo, co yeno ne, ne ndahca cuahtenan ne, cava che numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye cohahtino ne ihyan.

¹⁴Dihnó, retumacadinó te ama ndah ihyan nchuhn man, ama chenan cuma ne vededevano man, nde devano cacuahn ne vih. ¹⁵Andahre tihca ne, dirun yahn ne cava che ntiyon yan yahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, nde ama dito yahvé nchuhn yahn ama o nan. Tihca dín, te numacuahn vedeyahino ten-

dahnun Dendiohs u, ¹⁶che dín ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo van ihyan nación chenahn, cuahndudó ndudo ndah yahn ye, cava che cotahno ihyan chahn, ne ndeva ye ihyan, cahco vih Vaco Ndah yahn ye ihyan.

¹⁷Ama yenó che ama ndahca rinahn ntiyon yahn Dendiohs che redín, yahn che rinan Dihvo vo Jesucristo u. ¹⁸Nde hua cahquinó cahmá che a man che redín ntiyon min, te a Dihvo vo Jesucristo che redin ye. A ihyan min che redin ye che rinahn ntiyon che redín, ritahno ihyan nación chenahn. Nan nducuah che rahndudó man, che redín man ne, a man ye retihyon yune ye u. A yahn chemin no che te cuandé nchuhn. ¹⁹A ihyan min che redin ye vederihno man, redin ye che quenah cumá vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs man. Chemin che numachahte, nde yan Jerusalén, nde yahn yahn Ilírico, chacotúhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ²⁰Nduco tihca ne, dín nun inó che quechicá rahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo van ihyan che ametah cahnevan ye nde ama yune, cava che hua condá mendahn, cuahndudó nan che a nedin tama ca ihyan ntiyon. ²¹Tihca dín, cava che conahn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: Ihyan che hua devano ye ne, cahnevan ye ndudo yahn ihyan min che a va cade che dechuh Dendiohs, ne conahn ye.

Pablo ne, nahn cahñ ye yan Roma

²²Nducote rahndudó ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo van ihyan che metah cahnevan ye ne, chemin che nde meniyon ametah co chí quendihcheró nchuhn. ²³Ate nducote ama chacotúhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo numachahte yahn cuahnguh man, nducote a ama ndeh nduyo nahn chí quendihcheró nchuhn man ne,

²⁴chemin che quenan inó che conán neve ro nduco nchuhn yan vāco ne, ne cuahn che cāhn yāhn yahn España ne, conan ne u, ndāca che chuhnún yune. ²⁵⁻²⁶Numanahn min ne, cāhn yan Jerusalén, te dihno vo che vate ye yāhn yahn Macedonia mān, Acaya mān ne, a nedin dāma ye āma vedino cāva dihno vo che metah dehva yahn ye che vate ye yan min, ne va che ngú yahn ye. ²⁷Dihno vo ihyan nación chenāhn chahn ne, āma yeno ye, din dāma ye vedino min. Tihcā redin yahn che din ye, te a cāva ihyan nación yahn Israel che ndāca yune che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ye, ne ndāhca che conan ye ihyan chevāh vān ihyan nación yahn Israel che vate ye yan Jerusalén. ²⁸Cuahn che a dināhn ntiyon min, necāh vedino me tāh ihyan chahn ne, va che chūh yan vāco nchuhn, cāhn yāhn yahn España. ²⁹A devano cuācō te cuahn che ndā tān ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo cuahndudó ndudo yahn ye, ne āma cochihve yahn ne.

³⁰Dihnó, numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo mān, numacuahn vedeyahino yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs mān, ricá nchuhn che conan ne u, covāh ne numa ino ne, ³¹cāva che ndedevahn Dendiohs u tāh ihyan che hua ritahno ye che vate ye estado yahn Judea. Namin cāva che, dihno vo che vate ye yan Jerusalén ne, nevah necun ye vedino che quendá. ³²Namin cāva che cuah necun ye che numacuahn vedeyeno ndā yan vāco ne, necāh yan ne chedave yāhn. ³³Dendiohs, ihyan min che redin ye che ndāhca rahtenan vo, conduco ye nducoyāca nchuhn. Tihcā co.

Renecāh Pāblo Dendiohs dihno vo

16 Ricá nchuhn cāva cahvo vo Febe, ihyan min che ndi cuande ye vān intiyaahn yāco che vate ye yan Cencrea,

²che nevah necun ne ihyan nduhcā che nahn Dihvo vo Jesucristo che nevah necun vo ihyan yahn ye. Cuenan ne ihyan nān adecodehno vederetāhn yahn ye che va, te mān ye ne, ndinan ye āma yāhn ihyan. Namin chinan ye u.

³Che cuande yāhn ne, cuenecāh ne Dendiohs Aquila nduco ihyan ndāhta yahn ye Priscila. Ihyan chahn ne, combiero yāhn nān ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, ⁴nde chihco mendāhn ye ihyan cāva che ndedevahn ye u. U mān, nducoyāca dihno vo nación chenāhn mān ne, renecāh nuhn nundihve cuahn ihyan chahn. ⁵Namin cuenecāh ne Dendiohs nducoyāca dihno vo che rendo dama ye ndevāco ihyan chahn, rendeva ye yavenān Dihvo vo Jesucristo. Namin cuenecāh ne Dendiohs Epeneto, amigo yāhn che yahinó. Ihyan min che menān ndita chitahno ye Dihvo vo Jesucristo vān ihyan che vate ye yāhn yahn Acaya. ⁶Namin cuenecāh ne Dendiohs María, ihyan min che āma nedin ye ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo vān nchuhn. ⁷Namin cuenecāh ne Dendiohs ihyan yāhn, Andrónico mān, Junias mān, ihyan chahn che dāma chahtenun ye vācoyāhn nducó. Ihyan chahn ne, tahque menān chitahno ye Dihvo vo Jesucristo che co u, ne vān ihyan apóstol ne, āma yahinó dihno vo ihyan.

⁸Namin cuenecāh ne Dendiohs dihno vo Amplias che yahinó ihyan. ⁹Namin cuenecāh ne Dendiohs Urbano, ihyan min che nduco ye rīnan ye nuhn nān ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Namin cuenecāh ne Dendiohs Estaquis che yahinó ihyan. ¹⁰Namin cuenecāh ne Dendiohs Apeles, ihyan min che ndiquendāh ndah ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. Namin cuenecāh ne Dendiohs ihyan ndevāco Aristóbulo. ¹¹Namin cuenecāh ne Dendiohs Herodión, ihyan yan vācō. Namin cuenecāh ne Dendiohs ihyan ndevāco

Narciso che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ¹²Namin cuenecah ne Dendiohs Trifena man, Trifosa man, ihyan chahn che namin redin ye ntiyon yahn Dihvo vo. Namin cuenecah ne Dendiohs cahvo vo Pérsida che yahino vo ihyan. Ihyan min ne, ama nedin ye ntiyon yahn Dihvo vo. ¹³Namin cuenecah ne Dendiohs dihno vo Rufó che ama ndah redin ye ntiyon yahn Dihvo vo. Namin cuenecah ne Dendiohs chaco ye, ihyan min che rihno ihyan nduhca chacó. ¹⁴Cuenecah ne Dendiohs Asíncrito man, Flegonte man, Hermas man, Patrobas man, Hermes man, dihno vo chengahn che nduco ye ihyan chahn man. ¹⁵Namin cuenecah ne Dendiohs Filólogo man, Julia man, Nereo nduco cahve ye man, Olimpas man, dihno vo chengahn che nduco ye ihyan chahn man.

¹⁶Nduco vedino vedenecon cuenecah ne Dendiohs vih che cuande yahn. Cuendeva ne Dendiohs yahn dihno vo che vate ye nducuahn yan.

¹⁷Dihnó, ricá nchuhn che cahco ne cudado ihyan che redin ye che ndeh cuan ri dihno vo man, che redin ye che rahtendihco ye nunde man, te rahcotahn ihyan chahn yahn Ndudo yahn Dendiohs che a chahn nchuhn. Cuihcoman ne ihyan chahn, ¹⁸te ndotenan che redin ye ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, riquendi ye vedeyeno yahn man ye, rihnceh ye ihyan che necun ye nduco ndudo yade. ¹⁹Yenó cava nchuhn, te ama va ndudo yahn ne che redinahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs. Nahn che cuahteyan ne cava che din ne dehtenduh che ndah, ne cahcoman ne deht-

enduh che hua ndah. ²⁰Dendiohs, ihyan min che redin ye che ndahca rahtenan vo ne, nun din ye che ndahco ndiya nchuhn vederihquentiyon yahn chundah. Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nchuhn.

²¹Cuendeva nchuhn Dendiohs yahn Timoteo, sahn min che rinduco se u nan ntiyon yahn Dendiohs. Namin cuendeva ne Dendiohs yahn ihyan yahn, Lucio man, Jasón man, Sosípater man.

²²U Tercio, che dirún caca cuh che cuande yahn Pablo ne, namin nté Dendiohs nchuhn numacuahn vedeyahino yahn Dihvo vo Jesucristo.

²³Cuendeva nchuhn Dendiohs yahn Gayo, ihyan min che renevahnecun ye u nduco nducoyaca dihno vo ndevaco ye. Namin cuendeva ne Dendiohs yahn Erasto, tesorero yahn yan. Namin cuendeva ne Dendiohs yahn dihno vo Cuarto.

²⁴Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nducoyaca nchuhn. Tihca co.

Ndeva Pablo yavenan Dendiohs

²⁵Man ne, ndeva nducoyaco vo yavenan Dendiohs, ihyan min che co din ye che cotahno nchuhn numa ino ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che rahndudó. Ndudo ndah min ne, hua devano ihyan a rahn me, ²⁶te Dendiohs che va ye cuahn dama, chihquentiyon ye ihyan profeta che dirun ye nde a rahn me, ne cade cah ye, checadino nducoyaca ihyan iyehanse cava che cotahno ye.

²⁷Nducote ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, cuahn dama ndeva vo yavenan ama no Dendiohs, ihyan min che ama devano ye. Tihca co.

**ÇAÇA CHE DIRUN SAN PABLO
MENAN, DECHUH YE YAHN
IHYAN YAHN DENDIOHS CHE
VATE YE YAN CORINTO**

1 U Pablo, che tendahnun Dendiohs u che co apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, nduco dihno vo Sóstenes, ²dirun nuhn çaça cuh, dechuh nuhn yahn nchuhn, ihyan yahn Dendiohs che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, vate ne yan Corinto. A tendahnun Dendiohs nchuhn che co ne ihyan ndah yahn ye, ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. Numachahte iyehense ne, a tendahnun ye uvo man, nducoyaca dihno vo man, che rendeva vo nduco ye yavenan Dihvo vo Jesucristo. ³Chida vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahca cuahtenan ne.

**Yahino Dendiohs ihyan yahn ye che
cuande yahn Dihvo vo Jesucristo**

⁴Cuahn dama renecah nundihve cuahn Dendiohs çaça nchuhn yahn che yahino ye nchuhn che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁵Yahino ye nchuhn, ne te ndahva ye vederihquentiyon che cuahndudo ne ndudo yahn ye man, vededevano che chenan cuma ne man. ⁶Tihca chinahn nduco ne, te a chitahno ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁷Nchuhn nduco nducoyaca ihyan yahn Dendiohs, quendihconahn te ye vederihquentiyon yahn ye nchuhn. A chenan rino ne ro che ndaconan nda tun Dihvo vo Jesucristo. ⁸Dendiohs ne, din ye che cohahtino ne, quendi ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo, hua cuahtendihco ne nunde nde ro che ndaconan nda tun

ye. ⁹Dendiohs ne, redinahn ye ndudo yahn ye, ne man ye tendahnun ye nchuhn çaça che cotahno ne Daya ye Jesucristo, ihyan min che Dihvo vo.

**Ihyan che rendo dama ye
yaco ne, o ino cuan ndi ye**

¹⁰Dihnó, nducote renevahnecon nchuhn Dihvo vo Jesucristo ne, rahn ri nchuhn che ndo yan ne nduco vih, ama cuan co no ne man, ama no vederendedecadino cuahtenan cuma ne man. ¹¹Dihnó, nahn che tihca din nchuhn, te rahn ihyan ndevaco cahvo vo Cloé ri ye u che vate canda ne nduco vih yahn che a vih rahn ama, a vih rahn tama ne. ¹²Nahn ne ne, rahn ne che riquendi ne ndudo che ricuahn Pablo, nahn ne ne, che ricuahn Apolos, nahn ne ne, che ricuahn Pedro, nahn ne ne, che chicuahn Dihvo vo Jesucristo. ¹³Ama vedetundo che tihca redin ne. Dihvo vo Jesucristo ne, ama no ye. Ndiyu Pablo che quenah yah ye nan cruz çaça che ndedevahn ye nchuhn. Ndiyu Pablo cah nchuhn cuahn che chedenune ne. ¹⁴Nundihve cuahn Dendiohs che neve ra nchuhn, chehdenuné nchuhn. Atenan Crispo man, Gayo man, chehdenuné sahn. ¹⁵Nde hua co cahma ne che u cah ne cuahn che chedenune ne. ¹⁶Namin chehdenuné ihyan ndevaco Estéfanos. Co atenan ihyan chahn no che chehdenuné, ¹⁷te dechuh Dihvo vo Jesucristo u, ndiyu che cuehdenuné ihyan, ate che cuahndudó ndudo ndah yahn ye. Rahndudó ndudo min numa cuaco. Hua retihdenan vededevano yahn man, çaça che tihca ne, codevano ndah ihyan nduhca che chih Dihvo vo Jesucristo, quenah yah ye nan cruz.

**Ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo ne,
chemin che vederihquentiyon
yahn Dendiohs man,
vededevano yahn ye man**

¹⁸ Ihyan che va che conda ye, din nunde yahn ye ne, rahco ye te ama vedetundo che ritahno vo che yahn che chih Dihvo vo Jesucristo, quenan yah ye nan cruz, co ndevahn vo. Ate uvo che ndedevahn Dendiohs uvo ne, a devano vo te chemin ne, ama vederihquentiyon chahte yahn ye, ¹⁹ nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn ye tuhca: Cahco ró che hua richihve vederendecadino yahn ihyan, decuihnó vededevano yahn ye.

²⁰ Anduhneca ndete che hua richihve ndudo yahn sahn devano man, sahn che nda cuande se dehtenduh che ri iyehmse cuh man, te Dendiohs ne, a chihco ro ye che vededevano yahn se ne, ama vedetundo. ²¹ Tihca din ye, te numacuahn vededevano yahn ye chihco cade ye che ihyan iyehmse ne, hua tuno vededevano yahn man ye che cotahno ye ihyan. Tahque ndah ne, chihco cade ye che, nduco ndudo yahn man ye che rahn-dudo vo, ndedevahn ye ihyan yahn ye, andahre rahco ihyan chenahn te chemin ne, ama vedetundo.

²² Ihyan nación yahn Israel ne, dinoca nahn ndihchero ye vederihno cava che cotahno ye. Ihyan nación chenahn ne, atenah vededevano che dama nduco vededevano yahn man ye ritahno ye. ²³ Ate uvo, ihyan yahn Dendiohs ne, rahn-dudo vo che, cava che ndevahn ihyan ne, va che cotahno ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che quenan yah ye nan cruz. Ihyan nación yahn Israel ne, rahcotahn ye yahn ndudo min, rahtendihco ye nunde. Ihyan nación chenahn ne, rahco ye te ndudo min ne, ama vedetundo. ²⁴ Uvo che a tendahnun Dendiohs van ihyan nación yahn

Israel man, van ihyan nación chenahn man ne, a devano vo che ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo ne, a vederihquentiyon yahn Dendiohs man, vededevano yahn ye man. ²⁵ Vededevano yahn Dendiohs man, vederihquentiyon yahn ye man ne, tahque chahte che co nducuah vededevano yahn ihyan iyehmse, andahre rahco ye te ama vedetundo, nde hua richihve. ²⁶ Dihno, cuenecahco ne nduhchan ihyan ne ro menah. Atenah neve ne che ihyan devano ne van combiero yahn ne man, neve ne che chenah cuma ne vederihquentiyon man, neve ne che ndata yahn ihyan nah man, ²⁷ ate a tendahnun Dendiohs nchuhn. Ihyan iyehmse ne, rahco ye che tundo ne man, che hua rigonun chihve ne man, ate a tendahnun Dendiohs nchuhn cava che ndahco ndiya ye vededevano yahn ihyan chahn man, vederihquentiyon yahn ye man. ²⁸ Yade ihyan chahn, ne rahco ye che ndere ihyan nchuhn, nde hua redin cuande ye nchuhn. Ate a tendahnun Dendiohs nchuhn, chihco ro ye che nde hua richihve vederendecadino yahn ihyan chahn. ²⁹ Tihca din ye cava che nde ama ihyan, hua co din yade ye. ³⁰ A Dendiohs che din ye che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. A cava ihyan min che din ye che chenah cuma vo vededevano man, nahco ye nunde yuhn vo man, nedin yahn ye uvo man, ndedevahn ye uvo man. ³¹ Che nahn ne, che dinahn ihyan nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Hua ndahca che ndeva man ihyan yavenah ye. Tahque ndah ne, ndeva ye yavenah Dihvo vo Dendiohs.”

**Ndudo yahn che quenan yah
Dihvo vo Jesucristo nan cruz**

2 Dihno, cuahn che nda cahndudó ndudo yahn Dendiohs, chihnevan ne ne, hua din yade, te cahndudó numacuahn vedenehun. ² Chihco cudado

che cahndudó deman ndudo yahn che quenan yah Dihvo vo Jesucristo nan cruz, ndedevahn ye uvo. ³Numacuahn ro che quenán yan vaco nchuhn ne, quechicá numacuahn vedino vedene-cun. Ama vahinó man, ama ndedecadinó man, yahn ntiyon cahnda che quenán. ⁴Numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, nté man, cahndudó man, van nchuhn. Nde tah hua chihchetáhn vededevano yahn man, ⁵cava che a vederihquentiyon yahn Dendiohs din che cotahno ne, ndiyu vededevano yahn man.

Redin Vaco Ndah yahn Dendiohs che renahn vo vederihquentiyon yahn ye

⁶Nuhn che rahndudo nuhn Ndudo yahn Dendiohs van nchuhn che a renahn ndah ne man, van ihyan chenahn man ne, hua rahndudo nuhn vededevano yahn man nuhn, te rahndudo nuhn deman vededevano yahn Dendiohs. Vededevano min ne, yahn Dendiohs, ndiyu yahn ihyan iyehmse. Ndiyu yahn sahn devano man, sahn ndinan man, che vate se man ro cuh. Sahn chahn ne, va che cuihno se. ⁷Tahque ndah ne, rahndudo nuhn vededevano yahn Dendiohs che cade te ye, checadino vo, che nde hua devano ihyan ro menan. Nde cuahn che ametah dendah ye iyehmse ne, chihco cade ye vededevano min nduhca che ndedevahn ye uvo, cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ⁸Nde ama sahn che rihquentiyon se iyehmse cuh ne, hua tumacadino se yahn vededevano min. Chemin che nahn yah se Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon quenan cuma ye. Ndete che tumacadino se ne, hua tihca din se. ⁹Andahre tihca din sahn chahn, ate a chinahn nduhca che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Dendiohs ne, a chihco cade ye che conan cuma ye vedeyahino nduco ihyan che yahino ye.

Ama chahte vedeyahino yahn ye, che nde hua co tumacadino ihyan nunde.

¹⁰Ate uvo, ihyan yahn ye ne, din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo, tumacadino vo yahn vedeyahino yahn ye. Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, devano ndah nducuahn che ri, nde nducuahn che redin ye. ¹¹Van ihyan iyehmse ne, queri ama ye ne, atenan man ye devano ye che rendedecadino ye. Namin nde ama ihyan hua devano ye che rendedecadino Dendiohs. Atenan Vaco Ndah yahn ye devano. ¹²Nuhn che rahndudo nuhn Ndudo yahn Dendiohs ne, ndiyu vededevano yahn ihyan iyehmse che te Dendiohs, chenah cuma nuhn. Tahque ndah ne, din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye nuhn, din che tumacadino nuhn yahn vedeyahino yahn ye cava nducoyaco vo. ¹³Ndiyu nduco vededevano che chahn nuhn yahn ihyan, che rahndudo nuhn ndudo yahn vedeyahino yahn Dendiohs. Tahque ndah ne, a Vaco Ndah yahn ye che rete vededevano nuhn che rahndudo nuhn. Tihca rinan Vaco ye nuhn che rahndudo nuhn ndudo che nahn che cadino ihyan.

¹⁴Ihyan iyehmse ne, hua renevahne-cun ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, te rahco ye te chemin ne, ama vedetundo. Nde hua retumacadino ye yahn, te atenan ihyan che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan co tumacadino ye. ¹⁵Ihyan che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan ne, retumacadino ye yahn nducuahn dehtenduh, ne nde ama ihyan hua ndahca che ndahchenan ye ihyan. ¹⁶A ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Ametah nde ama ihyan iyehmse che co tumacadino ye yahn vederendecadino yahn Dihvo vo Dendiohs. Ametah nde

ama ye che tuno vededevano yahn ye che cacuahn ye ihyan.” Ate uvo che nedin yahn Dendiohs uvo ne, ama no vederendedecadino yuhn vo nduco Dihvo vo Jesucristo.

Ihyan che redin ye ntiyon yahn Dendiohs

3 Dihno, cuahn che quenán nduco nchuhn ne, anduhneca ihyan che hua conun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan man, anduhneca ihyan nunde man, anduhneca checahya che quemán rico man, tihchan ne, te metah conahn ndah ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo. Chemin che hua chi chicuáhn nchuhn nduhca che redin yahn che cacuáhn ihyan che renahn ndah ye. ²Nduhca che redin ihyan nduco decuah yuno, ricuh ye deman leche yahn che hua ri che cahcacheh ye dehtenduh, tihca dín nduco nchuhn ro min, te metah tumacadino ndah ne, ne hua chi chicuahn ndáh nchuhn. A devanó te nde meniyon ne, ametah tumacadino ndah ne, ³te dama ri ne nduco ihyan nunde. Redin ve ne yahn vih man, vate canda ne nduco vih man, o ino cuan ndi ne man. Che tihca redin ne ne, rihco ro ne che dama vederendedecadino yahn ne nduco ihyan nunde. ⁴A ndero ndi che o ino cuan ndi ne, te nahñ ne ne, rahn ne che riquendi ne che ricuahn Pablo, nahñ ne ne, rahn ne che riquendi ne che ricuahn Apolos. Vatechica ne nduhca ihyan nunde.

⁵U nduco Apolos, atenan ntiyon yahn Dihvo vo Dendiohs redin nuhn. Nda nuhn yan vaco nchuhn, cahndudo nuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, chitahno ne. Queri ama nuhn ne, redin nuhn nduhneva ntiyon che chihco ye tah nuhn. ⁶Nuhn ne, ihyan redin ntiyon yahn ye nuhn. U, ne anduhneca ndete che tuhdó ndute ndata, te u menan ndita cahndudó ndudo ndah yahn Di-

hvo vo Jesucristo, chihnevan ne, ne Apolos ne, anduhneca ndete che chi se nune van chendata, te quendi ye chicuahn ye nchuhn. Ate a Dendiohs che din ye che chitahno ne. ⁷Ntiyon yahn nuhn ne, nduhca ntiyon che redin ihyan viyata. Nahñ cuan ne, riquendah yahn ama ihyan che retuhdo ye ndute ndata, ne riquendah yahn tama ye che ri ye nune van. Ate a Dendiohs che redin ye che rihta. Nducote tihca ne, tumacadino vo che anduhneca ndete che hua rigonun chihve ntiyon yahn ama tama ye, che retuhdo ye ndute ndata man, che ri ye nune van man, te atenan Dendiohs che redin ye che rihta. ⁸Ihyan che retuhdo ye ndute ndata man, ihyan che ri ye nune van man, ama cuan ndi no ntiyon yahn ye nduco vih. Tihca ntiyon che redin nuhn nduco vih. Ate a devano vo te Dendiohs ne, ndahco menun ye yahn queri ama vo tunoca ntiyon che a nedin vo. ⁹Nuhn ne, dama redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs nduco vih, ne nchuhn ne, anduhneca ndete che chendata yahn ye.

Atihnocá co cahma vo che nchuhn ne, anduhneca ndete che ama vah che rihno Dendiohs. ¹⁰Numacuahn vedeyahino yahn ye ne, ndahco ye ntiyon tah che có anduhneca sahn vihcherahto ndah che chihcó name yahn ama vah, ne tama ye ne, riquendi ye rahto ye. Ate nahñ che queri ama ye ne, cahco ye cudado nduhca che rahto ye. ¹¹Name min ne, anduhneca ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo che nde ama ihyan, hua co ndahcorun ye. ¹²Ate anduhneca ndete che ama ndeh nan che co cuahto nduco ye. Anduhneca ndete che co cuahto ye nduco dehtenduh che cocha nduhca diyahnguan man, diyahngua man, tu diyahn man. Namin anduhneca ndete che co dendah ye nduco dehtenduh che hua cocha nduhca irahno man, nduco man, yata cuma man. ¹³Ate ntiyon yahn queri ama ye ne, va che co ro ndete che

quendaḥ ndah, te nda ro che techecaḍe Dendiohs ne, anduhneca ndete che ndihchenan ye nduco ruchiyahn. ¹⁴Duh ihyan che quendaḥ ndah ntiyon yahn ye, anduhneca ndete che ndahto ye nduco dehtenduh che hua cuco ne, ihyan min ne, ndaḥco menun Dendiohs yahn ye. ¹⁵Duh ihyan che hua quendaḥ ndah ntiyon yahn ye ne, andahre ndevahn man ye, anduhneca ama ihyan che ndevahn ye van ruchiyahn ne, ate va che conda ntiyon che nedin ye.

¹⁶A devano ne te nchuhn ne, anduhneca ndete che ama yaco yahn Dendiohs nan che quenun Vaco Ndah yahn ye. ¹⁷Duh ihyan che detoh ye ino ihyan yahn Dendiohs ne, din Dendiohs castigo ihyan, te ihyan yahn ye ne, a ndihco vih ye cava ye.

¹⁸Nde ama nchuhn ne, hua cahnceh man ne nchuhn. Duh nchuhn che ama quenun cuma ne vededevano yahn ihyan iyehse che rahco ne ne, cuihcoman ne vededevano min, cuiquendi ne vededevano yahn Dendiohs, ¹⁹te vededevano yahn ihyan iyehse ne, ama vedetundo nan Dendiohs nduhca che ndirun nan Ndudo yahn ye tuhca: “Rahnecon Dendiohs che rinda ihyan, redin vederendecadino yahn man ye.” ²⁰Namin a ndirun: “Nan Dihvo vo Dendiohs ne, nde hua richihve vederendecadino yahn ihyan devano.” ²¹Chemin che hua din yade nchuhn, tendahnun ne che ricuahn queri ama nuhn, quendi ne, te nducuah vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a chihnde cava che ndah yahn ne. ²²A Dendiohs che dechuh ye Pablo man, Apolos man, Pedro man. A ihyan min che dendah ye iyehse man, rete ye vedevihche yahn nchuhn man, rihquentiyon ye vederih man, ro cuh man, ro che cochi man. Nducuah ne, a cava che ndah yahn ne che chihco cade ye. ²³Avane ne, a yahn Dihvo vo Jesucristo

nchuhn, ne ihyan min ne, a Daya Dendiohs ihyan.

Ntiyon che chenun cuma ihyan apóstol

4 Hua din yade nchuhn cava nde ama nuhn. Cuedevano ne te queri ama nuhn ne, a ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo redin nuhn, rahndudo nuhn ndudo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs che cade te ye, checadino vo. ²Nducote tihca ne, nahn che queri ama ihyan che va tah ye ntiyon yahn Dendiohs ne, dinahn ye ntiyon min numa cuaco. ³Che lado yahn ne, nde hua retumacah, a nchuhn, o intiyahn, deh rahn ne yahn nduhca che redin ntiyon yahn ye. Nde man, hua co cahma ndete che ndahca, o hua ndahca redin, ⁴te andahre dave yavenan ne, ate nde man hua devano ndete che ndah redinahn. Atenan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che nda cuande ye ntiyon che redin. ⁵Chemin che conan rino nchuhn, hua ndahchenan ne tachan redin ihyan ntiyon yahn Dendiohs nde nda ro yahn. Nda ro min ne, a Dihvo vo Jesucristo techecaḍe ye yahn queri ama vo tunoca vederendecadino yahn vo cuahn che chahtenan vo iyehse, cahco ro ye ndete che numa cuaco nedin vo ntiyon che chihnde tah vo. Tuhme ndahco menun Dendiohs yahn vo tunoca ntiyon che nedin vo.

⁶Dihno, a cava che ndah yahn ne che tihca riyahve nchuhn. Andahre ndudo che ricuahn ihyan chenahn che redin che o ino cuan ndi nchuhn nduco vih, ate a dirun yahn ne anduhneca ndete che u nduco Apolos chendihco nuhn nunde nan ndudo yahn nuhn. Tihca dirun yahn ne cava che tumacadino ne che vederihquentiyon che chenun cuma nuhn ne, hua tahque chahte che co che a ndirun yahn nan Ndudo yahn Dendiohs. Namin cava che hua din yade ne cava ntiyon yahn ama, ndahchenan ne ntiyon yahn

tama. ⁷Nde ama ihyan hua rendihche ye nchuhn che tahque ndah ihyan ne che co ihyan chenahn. A Dendiohs che te ye nducuahñ che va yahn ne. Nducote a ihyan min che te ye ne, hua redin yahn che din yade ne nduhca ndete che nan vedevano yahn man ne rendaça ne dehtenduh che va yahn ne.

⁸A ama chenancuma ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, che rahco ne, a va tah ne ndendi ndendita, che rahco ne. Chacondah vedame ne nuhn, ne vate ne, rihquentiyon ne, che rahco ne. ¡Ama ndahca ndete che cuaco niyon che rihquentiyon ne!, cava che nde nuhn ne, ndo dama nuhn nduco ne, cahcantiyon vo nduco vih. ⁹Ama ndahca ndete che cuaco, te nuhn ihyan apóstol ne, hua tihca vate nuhn. Tahque ndah ne, cane rahco che rahneñ Dendiohs che rechuhrihn nuhn nduhca ihyan che nde hua rignonun chihve ye man, nduhca ihyan che ndindah caça nunde yahn ye cava che coh ye man. Cane rahco che ndihco mendahn Dendiohs nuhn nan nducoyaca ihyan iyehñse man, nan ángel man, cava che cahn ino ye ndihchero ye nuhn. ¹⁰Ihyan nunde ne, rendihchero ye nuhn nduhca ihyan tundo che rahn-dudo nuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo. Me nchuhn ne, ama devano ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, che rahco ne. Nuhn ne, ndi nuhn nduhca ihyan che nde hua rignonun chihve ye. Me nchuhn ne, ama ndinan ne, che rahco ne. Nuhn ne, nde hua retumacah ihyan nuhn. Me nchuhn ne, ama rendeva ihyan yavenan ne. ¹¹Nde meniyon ne, ama redin tan ihyan nduco nuhn. Ama rechuhrihn nuhn, rih cuico nuhn man, rih yaca nuhn man, metah tino yahn nuhn man, metah vaco nuhn man. ¹²A ndi cuno nuhn che redin man nuhn tama nan ntiyon cava che rendaça che rechuhnun nuhn. Rahva ihyan nduco nuhn, ate numacuahn vedeneñun ren-

dahconan nuhn yahn ye. Chenan nan ye nuhn, redin tan ye nduco nuhn, ate hua rihcoman nuhn ntiyon che chenancuma nuhn. ¹³Rendahchenan ye nuhn, ate riyahve nuhn ihyan nduco ndah. Cuahn dama rendihche ye nuhn nduhca dehtenduh che tahque chihnga.

¹⁴Tihca dirun yahn nchuhn, ndiyu cava che cahterá vedecuihno yahn ne, ate cava che riyahvé nchuhn nduhca dayá che yahinó. ¹⁵Tihca dirun, te andahre ndiche mil ihyan che ricuahn ye nchuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ate hua yahino ye nchuhn nduhca che yahinó nchuhn. U ne, anduhñeca indihche yahn ne, te a u che tihyon yuné nchuhn che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo. ¹⁶Chemin che, numacuahn chedave yahn, riyahvé nchuhn che quendi ne yune yahn.

¹⁷Cava che co dinahn nchuhn ne, dechuh Timoteo che conan se nchuhn. Ama yahinó sahn. Anduhñeca daya man, te u tihyon yuné sahn che chitahno se Dihvo vo Jesucristo. Nde meniyon riquendi se, ndah redin se ntiyon yahn ye. Sahn min ne, nduhca che recah cuande man dihno vo nduh cuan yaco nan che quechicá, tihca te cuande se nchuhn cava che neñahco ne nduhca che ritahnó Dihvo vo Jesucristo, redinahn ndudo yahn ye. ¹⁸Ama o nchuhn ne, ama redin yade ne, rahco ne che ametah ndaconan chí quendihcheró nchuhn. ¹⁹Ate ndete che nahn Dihvo vo Jesucristo ne, chí nún quendihcheró nchuhn. Tuhme ndihcheró ndete che cuaco che rahn ihyan yade chahn che vatechica ye numa cuaco, chenancuma ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ²⁰Tihca nahn che din, te ndiyu ndudo che rahn ihyan rihco ro che rihquentiyon Dendiohs ihyan, te nan ntiyon che redin ye ne, min ndero ndi ndete che cuaco che chenancuma ye vederihquentiyon. ²¹Man ne, cuetendahnun nchuhn cha

che ri yeno ne. ¿A nahn ne che chí numacuahn vedeyahino man, vedene-cun man, conán nchuhn? ¿O nahn ne che chí numacuahn vedetan, dín castigo nchuhn?

Techecade Pablo ama nunde chihnga

5 Numachahte va ndudo che ama se van nchuhn ne, quenán se nduco checuma se. Nunde min ne, ama chihnga. Nde van ihyan che hua devano ye che va Dendiohs ne, hua tihca redin ye. ²Ate nde nduco nduh ne, ama redin yade nchuhn. Tahque ndah ne ne, cuahte ran ne. Sahn chemin ca me ne, ametah cuahnecun nchuhn che conduco ca se van ne. ³Andahre hua quenán nduco nchuhn tan ne, yah ri chedave yahn cava ne. A techecade yahn se anduhneca ndete che quenun van nchuhn. ⁴Ro che ndo dama nchuhn, ndeva ne yavenan Dihvo vo Jesucristo ne, anduhneca ndete che nduco nchuhn. Ro min ne, numacuahn vederihquentiyon yahn ye ne, ⁵condahco ne sahn tah chundah cava che co se castigo, andahre ndevahn se ro che nda Dihvo vo.

⁶Hua ndahca che rahnecun ne che rinduco ca se van ne. A devano ne te nduco tah sihn ya ne, ri ya numacuahn yache. Tihca redin nunde yahn sahn min, te redetohnan vederihquentiyon che chenán cuma nducoyaca ne. ⁷Nduhca che rihtera ihyan ya ndico, redendah ye pan che hua nduco ya yahn ne, tihca cuihcoman nchuhn nunde che chenán cuma ne ro menan, cuihco ro ne che a ndi vih ne cava Dendiohs. Tihca din ne, te nduhca ama itecuche lihn che chih te, chi te vedino ro yudo ne, tihca chih Dihvo vo Jesucristo, ndedevahn ye uvo. ⁸Nduhca che rihcoman ihyan pan che ndindah nduco ya yahn ne, tihca nahn che cahcoman vo nducuahn nunde yuhn vo, ne runecade cuahtechico vo man, runecade ndedecadino vo man, nduh-

ca che nahn Dendiohs. ⁹Nan caca che dechuh yahn ne menan ne, a dirun che hua conduco ne ihyan nunde che rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye. ¹⁰Ate hua dirun che ama yune no cahcoman ne nducoyaca ihyan chahn man, combiero yahn ye che idihya ye man, che reduco ye man, che rendeva ye yavenan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye man, te cava che metah ndihchero ne ihyan chahn ne, atenan che ndaca ne iyehense cuh. ¹¹Che tihca dirun ne, che hua conduco ne dihno vo ndete che rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, ndete che idihya ye man, ndete che rendeva ye yavenan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye man, ndete che rahva ye man, ndete che ricoh ye man, ndete che reduco ye man. Nduco dihno vo che tihchan ye ne, nde hua cheh ne dama nduco ye. ¹²⁻¹³U ne, hua cuande yahn che techecade yahn ihyan che hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. A man Dendiohs techecade ye yahn ye. Me nchuhn ne, a dihno vo che rinduco ye nchuhn, va che techecade ne yahn ye. Chemin che ametah cuahnecun ne che conduco ca sahn nunde me nchuhn.

Hua ndahca che cahñ dihno vo, cuhnde cade yahn ye nduco vih nan intiyahn yan

6 Cuahn che va canda yahn nchuhn nduco vih ne, ndotenan che cahñ ne yaco, cuhnde cade yahn ne ne, rahñ ne nan intiyahn yan che nde hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ¿Taca che ama tundo ne? ²Redin nchuhn anduhneca ndete che hua devano ne te nda ro yahn ne, nduco nchuhn ihyan yahn Dendiohs, techecade ne yahn ihyan nunde. Nducote tihca va cade ne, tahque nun co techecade ne canda yahn ne che nde hua vahche. ³Redin ne anduhneca ndete che hua devano ne che nde ángel va

che techecade ne yahn ye. Tahque nun techecade ne yahn dehtenduh che rahno ri ne man ro kuh. ⁴Tuhme ne, cuahn che va che cuhnde cade yahn ne nduco vih ne, ndotenan che cahñ ne nan intiyahn yan che nde hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, cahñ ne nan dihno vo, andahre tundo ye, ne techecade ye yahn ne. ⁵Tihca dirun yahn ne cava che co cuihnan ne. ¿Ametah nde ama ihyan van nchuhn che renahn ye mare tah, che co techecade ye yahn ne nduco vih? ⁶Rihtera ne vedecuihno yahn ne che rahñ ne, rica nunde ne yahn vih nan intiyahn che nde hua ritahno ye Dihvo vo.

⁷Che rahte canda ne nduco vih ne, nduco chemin no, ama yahn redenda ne. Tahque ndah che codin chahtino ama tama ne yahn vih, nchahco ne nunde yahn vih. ⁸Ate hua tihca redin ne, te tahque ndah ne ne, duche rino ne nde van man ne nduco vih, rahtendihco ne nunde.

⁹⁻¹⁰A devano ne te ihyan nunde ne, hua cuahtenan ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. Cuedevano ne te ihyan che rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, ihyan che redin duche yahn ye che a nihnevaco ye man, ihyan che hua numa cuaco ye, che mahñ ndahta mahñ chahn ye, che rahtenan ye van man nduco vih man, ihyan che rendeva ye yavenan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye man, ihyan che reduco ye man, ihyan che idihya ye man, ihyan che ricoh ye man, ihyan che rahva ye man ne, nde ama ihyan che tihchan ye ne, hua conan ye vahchetero. ¹¹Nahn nchuhn ne, tihchan ne ro menan. Ate man ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, a nchahco ye nunde yahn ne che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo. A chedenune ne man, a nedin yahn ye nchuhn man.

Nahn che hua cuahtendihco vo nunde

¹²Va ama ndudo che tuhca: “A dehno che nahn vo ne, co din vo.” Cuaco ndudo min, ate hua redin yahn che tihca din vo. Hua ndahca che quendi vo nunde yuhn vo. ¹³Va tama ndudo che tuhca: “Dehtenduh che va ne, chihnde cava che chuh vo.” Cuaco ndudo min, ate nda ro yahn ne, ndahco cade Dendiohs nducuañ, nde metah rendotenan che chuh vo cava che cuahtenan ico vo. Dendah Dendiohs uvo, ate ndiyu cava che cuahtenan vo nduco ihyan che hua nihnevaco nduco vo, te dendah ye uvo cava che co yahn ye uvo. ¹⁴Numacuahn vederihquentiyon ndedetuhche Dendiohs Dihvo vo Jesucristo, ne namin tihca ndedetuhche ye uvo.

¹⁵A devano nchuhn te queri ama vo ne, a yahn Dihvo vo Jesucristo uvo. Nducote a yahn ye uvo ne, hua ndahca che cuahtenan vo nduco tahn che ndere vatechica te. ¹⁶A devano ne te ihyan che conan ye nduco ndahta che ndere vatechica te ne, co ye nduco te anduhneca ama no ihyan nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Ihyan che conan cuma ye ama ndahta ne, co ye nduco te anduhneca ama no ihyan.” ¹⁷Me ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ndo ye nduco vih anduhneca ama no ihyan, chen an cuma ye nduco vih vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs.

¹⁸Nducote tihca ne, condi nchuhn cuahtenan ne nduco ndahta che ndere vatechica te. Adecodeno nunde yahn ihyan ne, rahtendihco ye. Ate che rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye ne, rahtendihco ye nunde, nde redetoh man ye ihyan. ¹⁹A devano vo te a din Dendiohs che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo, a ndi vih vo anduhneca ama yaco nan che quenun. Hua rihquentiyon man vo uvo, ²⁰te a yahn

Dendiohs uvo. Nde hua tuno vederendecadino yuhn vo nduhva che yahino ye uvo, ndedevahn ye uvo cava man ye. Chemin che nahn che hua detoh man vo uvo man, ndeva vo numacuahn chedave yuhn vo yavenan ye man.

**Çah cuande Pablo nduhca
che cuahtenan cuma
ihyan ndahta yahn ye**

7 Man ne, ndahconán yahn ne che dirun ne yáhn. Raħcó te ndaħca cava ihyan che cuahteman ye. ²Ate cava che hua cuahtendiħco ye nunde, ndere cuahtechica ye nduco vih ne, tahque ndah che cahnevaco ye. ³Nchuhn che a nihnevaco ne ne, cuahtenan cuma ne vih nduhca che redin yahn cava che hua ndaca yune che ndere cuahtechica ama tama ne. ⁴Nchuhn, ihyan ndahta ne, yahn ne inchaħn ne. Nchuhn, ihyan chaħn ne, yahn ne ihyan ndahta yahn ne. Chemin che nahn che dinahn ama tama ne yahn vih. ⁵Hua cuahcotahn ne yahn vih, atenan che nte cade ne che hua cuahtenan ne nduco vih ama o ro cava che covah ne. Cuihno min ne, ndo dama ne nduco vih, te adenan hua cocha ama cha ne che raħn cuhndeman ne, ne conan ne nduco tama ihyan, condihco ne nunde, dinahn ne che nahn chundah.

⁶Rahn rí nchuhn che recaħ yune Dendiohs che cahnevaco ihyan che nahn ye. Ate ihyan che cocha ye, cuahteman ye ne, co cuahteman ye. ⁷Che lađo yáhn ne, ndaħca che cuahteman ihyan nduhca u. Ate hua nducoyaca ye cocha ye. Dendiohs ne, hua dama vederihquentiyon necaħ ye chenan cuma queri ama ihyan.

⁸Nchuhn, saħn decahya man, ndahta vaħ man ne, raħcó te ama ndaħca ndete che cuahteman ne nduhca u. ⁹Ate ndete che hua chenan cuma ne vederihquentiyon che cocha ne cuahteman ne ne, tahque ndah che cahnevaco ne, yodem-

ica che chuhrihn ne, ndedecadino ne che nahn cahnevaco ne.

¹⁰Me nchuhn che nihnevaco ne ne, rete cuandé nchuhn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo che hua tehche vih ne. ¹¹Ihyan ndahta ne, hua co tehche ye inchaħn ye. Ndete che denan tehche ye inchaħn ye ne, atenan che cuhndeman ye, o ndo nduco ye inchaħn ye. Hua co cahnevaco ye nduco tama ca ihyan. Namin ihyan chaħn ne, hua co tehche ye ndahta yahn ye.

¹²Man ne, te cuandé tama vederihquentiyon che hua ntihyon yan Dihvo vo Jesucristo. Dihno vo che nihnevaco ye nduco ndahta che hua ritahno te Dihvo vo Jesucristo ne, ndiyu cava chemin che tehche ye taħn ndete che va te vedeyeno che quendi te nduco ye. ¹³Namin cahvo vo che nihnevaco ye nduco chaħn che hua ritahno se ne, ndiyu cava chemin che tehche ye saħn ndete che va se vedeyeno che quendi se nduco ye. ¹⁴Ihyan chaħn che hua ritahno ye ne, redin chahtino Dendiohs yahn ye che cuande yahn ihyan ndahta yahn ye che ritahno ye. Ihyan ndahta che hua ritahno ye ne, redin chahtino Dendiohs yahn ye che cuande yahn inchaħn ye che ritahno ye. Ndete che hua tiħca ne, daya ihyan chahn ne, anduhneca daya ihyan che hua ritahno ye. Ate redin chahtino Dendiohs, rendiche ye daya ihyan chahn anduhneca daya ihyan che ritahno nduh che o ye. ¹⁵Ndete che ama cha ihyan che hua ritahno ye, nahn tehche ye ihyan che nihnevaco nduco ye che ritahno ye ne, a tehche no man ye vih, nde hua chanda yahn ihyan che ritahno ye, te Dendiohs ne, hua nahn ye che cuahte canda ihyan chahn nduco vih. ¹⁶Ndete che tiħca nahn ihyan che hua ritahno ye ne, hua redin yahn che cuahcotahn ihyan che ritahno ye, te nchuhn ihyan ndahta ne, nde hua devano ne, ndete che cava ne

cotahno inchahn ne, ndevahn ye. Namin nchuhn ihyan chahn ne, nde hua devano ne ndete cava ne cotahno ihyan ndahta yahn ne, ndevahn ye.

¹⁷ Andahre hua cocha ndudo yahn nchuhn che cotahno ye, ate va che cuahtenan ne vedeyeno nduhca che ndihco cade Dihvo vo Dendiohs yahn ne man, nduhca che chenan ne ro che ndedevahn ye nchuhn man. Tihca rihquentiyon nduh cuan yaco. ¹⁸ Nchuhn che chenan seña nchuhn ro min ne, hua dehve rahco ne, quendi ne. Me nchuhn che hua chenan seña nchuhn ro min ne, hua cuahtenan ne che conan seña nchuhn.

¹⁹ A chenan, o hua chenan seña uvo ne, hua dehve din yahn chemin, te che nahn ne, che dinahn vo che rihquentiyon Dendiohs. ²⁰ Atanochan uvo ro che ndedevahn ye uvo ne, cuahtenan vo vedeyeno, quendi vo tihca. ²¹ Nchuhn che chenan cuma ne dihve ne, chenan ne vaco ye ro min ne, hua dehve rahco ne, quendi ne, din ne ntiyon yahn ye. Ndete che adenan te yune ye che ndaca ne ne, condaca ne.

²² Cuahn che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, nde ro min ne, a ndedevahn ye nchuhn cava man ye. Me nchuhn che rihquentiyon ne nan ntiyon yahn man ne ro che chitahno ne Dihvo vo ne, a ndo ne anduhneca ihyan redin ntiyon yahn ye. ²³ Ama chahte vedeyahino quenan cuma Dendiohs cava nchuhn, ndedevahn ye nchuhn. Cava nchuhn ne, tahque rignonun chihve vederihquentiyon yahn ye che co vederihquentiyon yahn ihyan. ²⁴ Dihno, nducote tihca ne, quendi nchuhn cuahtenan ne nan Dendiohs nduhca che chenan ne ro che ndedevahn ye nchuhn.

²⁵ Me nchuhn ihyan decahya ne, hua te Dihvo vo Jesucristo, checadino nde ama vederihquentiyon cava ne. Ate u ne, numacuahn vedeyahino ndedevahn Dihvo vo u, ne redin ntiyon yahn ye numa cuaco. Chemin che rahco te cochi-

hve che te cuandé nchuhn taca cuahtenan ne. ²⁶ Che lado yahn ne, ndahca che cuahtenan nchuhn, hua cahnevaco ne, te ro cuh che vato vo ne, cahnda. ²⁷ Nchuhn che a nihnevaco ne ne, hua tehche ne ndahta yahn ne. Me nchuhn che metah cahnevaco ne ne, hua nuhn ne ndahta. ²⁸ Nchuhn, sahn decahya che cahnevaco ne ne, hua dehve rahco ne, hua nunde chemin. Me nchuhn, tahn decahya che cahnevaco ne ne, hua nunde chemin. Ate adecoduhno nchuhn che cahnevaco ne ne, acadeno che yah cuahno ne. Rahn ri nchuhn cava che ndah yahn ne che tahque ndahca yahn ne che hua cahnevaco ne.

²⁹ Dihno, rahn ri nchuhn te caviyan deman ne, conahn che ndihco cade Dendiohs. Man ne, nchuhn che nihnevaco ne ne, hua deman cava ndahta yahn ne ndedecadino ne. Menan vihca condedecadino ne nan ntiyon yahn Dendiohs. ³⁰ Nchuhn che ran ne ne, hua deman vederan cuahte ne. Nchuhn che yeno ne ne, hua deman vedeyeno cuahte ne. Nchuhn che ra ne dehtenduh ne, hua cahco ne vedechahtino yahn ne nan dehtenduh chemin chan. Codin ne cuande anduhneca ndete che metah dehva yahn ne. ³¹ Nchuhn che ndah rahno ne, chenan ne iyehne ne, nde hua co yeno ne cava chemin, te nducuahn che va iyehne cuh ne, a nihnde cade yahn che va che cuihno.

³² Nahn che hua denduh ino nchuhn. Sahn che metah cahnevaco se ne, va man ino se, redin se ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, nahn se che co yeno ye. ³³ Ate sahn che quenan cuma se ndahta yahn se ne, rendedecadino se yahn vederetahn yahn se, nahn se che co yeno ndahta yahn se. ³⁴ Atihnoca rahno ri tahn ndahta. Tahn che hua quenan cuma te inchahn te ne, va man ino te, redin te ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo numa ino te, ndi vih te cava Dendiohs. Ate tahn

che quenan cuma te inçahn te ne, rendecadino te yahn ntiyon yahn te vaco te, nahn te che co yeno inçahn te.

³⁵ Tihça dirún yahn nchuhn çava che ndah yahn ne, ndiyu che rihca tán che cahnevaco ne. Nahn che runecade cuah-tenan ne iyehñse, va man ino ne, din ne ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo.

³⁶ Che lado yahn ne, rahcó che tahque ndah che cuahteman ihyan decahya. Ate nchuhn che vate tahn çahya yahn ne ne, ndete che rahco ne che tahque ndah che cahnevaco nun te che co che cuahtenan te, co ndico te ne, co decahnevaco ne tahn, hua nunde chemin. ³⁷ Me nchuhn che a ndecadino ne, a chihco ne che-dave yahn ne che tahque ndah che hua decahnevaco ne tahn daya ne ne, hua dehve rahco ne, te namin ndahça che tihça din ne. ³⁸ Nducote tihça ne, ihyan che redcahnevaco ye daya ye ne, ndahça redin ye, ne ihyan che hua redcahnevaco ye daya ye ne, nde tahque ndahça redin ye.

³⁹ Ihyan ndahta che nihnevaco ye ne, a ndihco cade Dendiohs che hua tehche ye inçahn ye nde nda ro che coh ye. Ndete che coh inçahn ye ne, co ndaconan cahnevaco ye nduco adecoduhno ihyan che namin ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ⁴⁰ Ate che lado yahn ne, rahcó che tahque ndahça çava ye ndete che metah ndaconan cahnevaco ye. Tihça dirún, te co tihça nahn Vaco Ndah yahn Dendiohs.

**Vedino che rihco ihyan nan
dehtenduh che ndere redin
ye dendiohs yahn ye**

8 Man ne, te cuandé nchuhn yahn vedino che rihco ihyan nan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye. Nducoyaco vo ne, devano tumacadino vo yahn dehtenduh. Chemin ne, co din che din yade vo, ate hua co din che ndahça cuahtenan vo nduco vih nan

Dendiohs, te atenan che chenano cumo vo vedeyahino nduco vih che ndahça cuahtenan vo nan ye. ² Adecoduhno vo che ama devano vo, che rahco vo ne, rih-ncheh man vo uvo, te nde hua devano vo nduhça che redin yahn. ³ Ate ndete che yahino vo Dendiohs ne, nda cuande ye uvo.

⁴ Me yahn che chuh vo dehtenduh che rihco ihyan nan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye ne, hua çahnda. A devano vo te dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye ne, metah vederihquentiyon yahn, anduh-neca ndete che hua dehva. Va ama no Dendiohs. ⁵ Tihça, te andahre ama va dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye man, dihve ye man, chenano nan ro man, ndiyahn man, ⁶ ate çava uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, va ama no Dendiohs. A ihyan min che Chido vo. A man ye dendah ye nducuahn dehtenduh che va. Dendah ye uvo çava ye. Namin va ama no Dihvo vo Jesucristo. Nduco ye Chida ye dendah ye uvo man, nducuahn dehtenduh che va man.

⁷ Ate hua nducoyaca dihno vo retumacadino ye che metah vederihquentiyon yahn dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye. Neve ye ne, nducote nevahñecun ye dehtenduh chemin chan ro menan ne, chenano ca vedevah min ihyan. Chemin che nde meniyon ndete che adenan cheh ye dehtenduh che ndi vedino nan dehtenduh chemin chan ne, cuahtendihco ye nunde, che rahco ye, te metah tumacadino ye te vedino chemin chan hua dehva niyahn. ⁸ Ndete che chuh vo vedino chemin chan ne, ndiyu chemin din che tahque co chihvo vo nan Dendiohs, nde huane che hua chuh vo din che detohnan vo. Devano vo te ndiyu che reh vo redin che renano Dendiohs uvo. ⁹ Nchuhn che a devano ne che hua dehva niyahn vedino chemin chan ne, cuihco ne cudado çava

dihno ne che metah conahn ndah ye yahn. Hua ndahc̄a che c̄ava ne, detohnan ye chedave yahn ye, cuahtedihco ye nunde. ¹⁰Ndete che aden̄an ndihchero ye nchuhn che vate ne ȳaco nan che vate dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye, reh ne ne, nduco ye c̄ahquino ye cheh ye che ndi vedino nan dendiohs chemin chan, ¹¹ne detohnan ye chedave yahn ye, cuahtendihco ye nunde. Nduco tihc̄a ne, c̄ava nchuhn che devano ne che hua c̄ahnda che cheh ne ne, nd̄aca yune che tohnan chedave yahn dihno ne che metah conahn ndah ye. Cuenec̄ahco ne te namin c̄ava ihyan min chih Dihvo vo Jesucristo, ndede-vahn ye ihyan. ¹²Ndete che hua c̄ahco nchuhn cud̄ado ne, denan tihyon yune ne dihno ne c̄ava che detohnan ye chedave yahn ye, ne man ne cuahtendihco ne nunde nan Dihvo vo Jesucristo. ¹³Nducote tihc̄a ne, nahn che din vo cud̄ado. Ndete che va dehtenduh che r̄ahco dihno vo che c̄ahnda che cheh ye ne, tahque ndah che hua chuh vo dehtenduh chemin chan, c̄ava che hua nd̄aca yune che detohnan ye chedave yahn ye, cuahtendihco ye nunde.

Vederihquentiyon che chenan cuma ihyan apóstol

9 A chitahnó Dihvo vo Jesucristo, ndeváhn. Quenan cumá vederihquentiyon, ndí apóstol yahn ye. Mán ndihcheró Dihvo vo. A u tihyon yuné nchuhn che chitahno ne ihyan. ²Andahre vate ihyan che hua renevahnecun ye u nduhc̄a apóstol, ate nchuhn che cūaco ne, a devano ne che ndí apóstol, te a u che cahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chitahno ne, ne nduco chemin ndero ndí che quenán cumá vederihquentiyon yahn ye.

³Tuhc̄a rendahconán yahn ihyan che rendahchenan ye ntiyon che redín.

⁴Nuhn ne, chenan cuma nuhn vederi-

hquentiyon, ndi nuhn apóstol, ne quenán cuma che te ihyan ndiyaco che chuhnun nuhn. ⁵Namin co cahnevaco nuhn nduco ama cahvo vo, conduco ye nuhn nan che vatechica nuhn nduhc̄a che redin dihno Dihvo vo Jesucristo man, Pedro man, ihyan apóstol chenahn man. ⁶U nduco Bernabé ne, namin chenan cuma nuhn vederihquentiyon min, nde hua redin fuerza che din nuhn tama nan ntiyon c̄ava che nd̄aca che chuhnun nuhn. ⁷A devano nchuhn te nducoyaca sand̄ado ne, ndiyu nan ntiyon yahn man se riquend̄ah che rechuhnun se. Namin ihyan che rihche ye dihyo uva ne, reh ye ndute yahn. Atihnocano tun ihyan che redin ye cud̄ado chivato, te rih ye leche yahn te. ⁸⁻⁹Hua r̄ahco nchuhn che che nahn mán che tihc̄a dirún yahn ne, te yahn chemin ne, a tihyon yan Moisés ama vederihquentiyon, dirun ye tuhc̄a: “Hua dechiche duto itenine che redendeh te trigo c̄ava che tiviyato, te ri yahn te nahn cheh te.” Chihquentiyon Dendiohs che tihc̄a, dirun Moisés, ndiyu deman yahn che redin ye cud̄ado ite, ¹⁰te nduco ejemplo min c̄ah ye, checadino ihyan che nducoyaca ihyan che redin ye ntiyon yahn ye ne, a nan ntiyon min quend̄ah che cheh ye. Tihc̄a, te ihyan che ruhn yahn man, ihyan che rene din dave ye trigo man ne, redin ye ntiyon min, chenan ino ye che ndeva ye ndute nd̄ata. ¹¹Namin nuhn che redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs, cahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chitahno ne ne, redin yahn che te ne che chuhnun nuhn. ¹²Ihyan chenahn ne, nducote rec̄ah nchuhn nduhc̄a che redin yahn che rechuhnun ye ne, tahque ca nuhn, va che te ne, chuhnun nuhn.

Andahre quenán cuma che conan ne nuhn, te ne che chuhnun nuhn, ate nde hua chica nuhn nchuhn. Tahque ndah ne, din chahtino nuhn, te hua nahn denduh nuhn nchuhn c̄ava che

hua co vahche yahn ne che cotahno ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹³A devano nchuhn te ihyan che redin ye ntiyon chete yaco man, chidocuyan che chénun ye nan ta man ne, a nan ntiyon min va che quendaḥ che chuhnun ye. ¹⁴Namin tihca chihco cade Dihvo vo Jesucristo che ihyan che rahndudo ye ndudo ndah yahn ye ne, a nan ntiyon min quendaḥ che chuhnun ye. ¹⁵Andahre redin yahn che nan ntiyon min quendaḥ che chuhnún ne, ate nde hua retumacáh yahn chemin, nde huane cava che conan nchuhn u che tihca dirún. Ndihcó che nde ro che cóh ne, nde ama ihyan hua cahnevi ye vedeyeno yáhn che hua nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo quendaḥ che chuhnún.

¹⁶Ndiyu yahn che nahn din yadé che rahndudó ndudo ndah yahn ye, te a chemin va che dín. Tihca, te ama vedín ndete che hua dináhn yahn ye. ¹⁷Chemin che rahndudó numacuahn vedeyeno yahn man, ne nuhnde menun yáhn. Ate ndete che rahndudó andahre hua náhn ne, atanoca nduh rihco ró che ndihco Dendiohs ntiyon min táh. ¹⁸Vedeyeno yáhn ne, che cuahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, dín tama nan ntiyon cava che ndaca che chuhnún, te hua náhn che nan ntiyon yahn ye quendaḥ che chuhnún andahre tihca va cade.

¹⁹Andahre hua va che cochicá nduhca che nahn ama o ihyan, ate tihca redín cava che ndaca yune che tahque co yahn ihyan, cotahno ye Dihvo vo Jesucristo. ²⁰Cuahn che renún van ihyan nación yahn Israel, ihyan chahn che renevanecun ye ley che dirun Moisés ne, ri dama ndudó nduco ye, redináhn dama nduco ye ley min andahre ametah va che dináhn. Tihca redín cava che co yeno ye, ne cotahno ye Dihvo vo Jesucristo.

²¹Namin no tun cuahn che renún van ihyan nación chenahn, che hua renevanecun ye ley min, ndiyu che hua redináhn vederihquentiyon yahn Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, ate ri dama ndudó nduco ihyan chahn cava che co yeno ye, cotahno ye. ²²Cuahn che renún van diho vo che hua renahn ndah ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, redin chahtinó yahn ye cava che te yune ye che cah cuande ndáh ihyan. Tihca redín nduco nducoyaca ihyan. Hua rendaḥchenán nde ama nan che redin ye cava che co yahn ye, cotahno ye Dihvo vo Jesucristo. ²³Ama rihcó cudado nduhca che quechicá van nducoyaca ihyan, te nahn che co yahn ye, cotahno ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, ndeváhn dama nduco ye.

²⁴A devano nchuhn nduhca che rano ihyan cade. Yahn ye rano ye nduco vih, ate ama no ye richa ye, ndondaḥ tah ye premio yahn ye. Nduhca ihyan che tahque dito chano ye ne, tihca cuiquendi nchuhn numa ino ne, dinahn ne vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo nde nda ro che ndahco menun Dendiohs yahn ne. ²⁵Nducoyaca sahn che reduce se ne, redin se cudado sahn yahn nducuahn dehtenduh che co din che denda se, te nahn se che cocha se cava che ndondaḥ tah se premio yahn se. Premio chemin chan ne, nun rihno. Ate uvo ne, che ndahco menun Dendiohs yuhn vo ne, hua cuihno. ²⁶Nduhca sahn che reduce se numa ino se man, nduhca sahn che reduce se numa ino se man ne, tihca redín. ²⁷Nduhca che ama redin sahn chahn cudado sahn cava che hua denda se ne, tihca ama rihcó cudado nan nducuahn che redín, te cuihno che ama riyahvé ihyan chenahn che cahco ye cudado ne, hua náhn che denan denda man.

**Yahve Pablo uvo che hua
nevahneacun vo dehtenduh che ndere
redin ihyan dendiohs yahn ye**

10 Dihno, nahn che cadino ne che nducoyaca ihyan ndico yuhn vo ne, chahtechica ye nduco vih man man che quendihco nan ro me. Namin chuh ye dama nduco vih mendahn reche Nuniyahn Cuah. ²Tihca chinduco nducoyaca ye Moises, chahtechica ye nduco vih man man me, ne chuh ye nduco vih mendahn nuniyahn me, anduhneca ndete che dama chedenune ye nduco vih. ³Dama cheh ye nduco vih che cah Dendiohs. ⁴Namin adecotino che chahtechica ye nduco vih ne, chih ye nune che quendah nan yava me che cah Dendiohs ihyan. Yava min ne, anduhneca Dihvo vo Jesucristo. ⁵Andahre ama din Dendiohs vederihno nduco ye ne, ate a nahn nducoyaca ye chahcotahn ye yahn ye, ne chemin che din Dendiohs castigo ihyan, chih ye yahn nan che metah duhva.

⁶Nducuah che chahno chi ihyan chahn ne, cochihve yuhn vo ndete che cua cuande vo yahn cava che hua cuahcotahn vo yahn vedeyahino yahn Dendiohs nduhca che din ye. ⁷Hua quendi nchuhn yune yahn ihyan chahn, te ama yahn ye ne, nevahneacun ye dehtenduh ndere din ye dendiohs yahn ye. A devano vo che tihca din ye, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: "Ndo dama ye nan chemin ca che ndere din ye dendiohs yahn ye, cheh ye man, chih ye man, chahte vihco ye man." ⁸Hua cuah-tenan nchuhn nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ne nduhca che din ama yahn ihyan chahn, ndere chahtechica ye. Din Dendiohs castigo ihyan chahn, chih tenduh ndico ino mil ye che ama ro no. ⁹Hua cuahcotahn nchuhn yahn Dihvo vo Dendiohs, din ne che co doh ino ye nduco ne nduhca che din ama

yahn ihyan chahn. Din Dendiohs castigo ihyan, ne cah cu ihyan, chih ye. ¹⁰Hua cahma nunde nchuhn yahn Dendiohs nduhca che cah nunde ihyan chahn. Din Dendiohs castigo ihyan, dechuh ye ama angel, cah ye cah ihyan, chih ye.

¹¹Nducuah dehtenduh che tihchan chahno chi ihyan ndico yuhn vo ne, chihquentiyon Dendiohs che quenan caca cava che, uvo che vato vo man ro cuh che a nun cuihno iyehne ne, cua cuando vo, ne hua ndere din vo. ¹²Nducote cahnda yuhn vo ne, duh nchuhn che hua dehva co yahn ne, che rahco ne ne, cuihco ne cudado che hua denan condihco ne nunde. ¹³Nchuhn ne, retumarande chundah nchuhn nah cuan, rechuhrihn ne nduhca che rechuhrihn ihyan chenahn. Ate Dendiohs ne, redinahn ye ndudo yahn ye, ne hua cuahneacun ye che chuhnan chuhrihn ne. Tahque ndah ye ne, conan ye nchuhn ura che retumarande sahn min nchuhn cava che cocha ne.

¹⁴Dihno che yahino nchuhn, nducote cahnda Dendiohs yuhn vo ne, cuihco ne cudado. Hua ndeva ne yavenan dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye. ¹⁵Nchuhn ne, ihyan renahn ne, ne a devano che conahn ne te cuaco ndudo che tihca dirun. ¹⁶Cuahn che rendo damo vo nduco vih nduhca che chihco cade Dihvo vo Jesucristo ne, rechah vo nundihve cuahn Dendiohs cava vino, rih vo. Nduco chemin ne, rihco ro vo che ama no vederendedecadino yuhn vo, ritahno vo Dihvo vo Jesucristo che chera yun yahn ye, quenan yah ye nan cruz cavo vo. Namin no tun, ura che rendeh vo pan, reh vo ne, rihco ro vo che ama no vederendedecadino yuhn vo, ritahno vo ihyan min che chihco mendahn ye ihyan, chih ye cavo vo. ¹⁷Andahre yahn ri vo, ate nducote ama no pan reh vo nduco vih ne, ndero ndi che a nto vo nduco vih anduhneca ama no

ihyan. ¹⁸ Cuihco nchuhn cudado nduhca che ri van ihyan naci6n yahn Israel. Nduco che reh ye nduco vih dehtenduh che ndi vedino nan ta ne, rihnde ro che ama no vederendedecadino yahn ye. ¹⁹ Me dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye ne, cuedevano nchuhn te metah nde ama vederihquentiyon yahn. Atihnoca dehtenduh che richo ye nan, ri vedino ne, hua cahnda, te hua dehva ri yahn. ²⁰ Ate rahn ri nchuhn che hua nahn che dama co ne nduco ye, te che tihca redin ye ne, a vaco chihnga che rinduco ihyan, ndiyu Dendiohs. ²¹ Nchuhn che renevahnecun ne Dihvo vo Jesucristo, reh ne pan man, rih ne vino man, nduhca che chihco cade ye ne, hua ndahca che dama co ne nduco ihyan che rahte vihco ye, reh ye man, rih ye man, che rendeva ye yavenan vaco chihnga. ²² A devano nchuhn te Dihvo vo Jesucristo ne, ama cahnda ye, ne hua ndahca che cahñ ne vedecahva ihyan. Ama vedin ne ndete che din ye castigo nchuhn.

Nduhca che nahn che cuahtenan cumo vo vedeyahino nduco vih

²³ Cuaco che nducuahn che nahn vo ne, co din vo. Ate hua nducuahn redin yahn che din vo. Hua nducuahn co conan dihno vo che tahque cochahtino ye Dihvo vo Jesucristo. ²⁴ Ndotenan che din vo dehtenduh che ri yeno man vo, tahque ndah ne, din vo dehtenduh che cochihve yahn ihyan chenahn. ²⁵ Adecodeno che nahn cheh nchuhn ne, co cua ne ndihve. Nde hua ndedecadino ne yahn, nde hua tumerune ne ihyan yahn dehtenduh, a ndi vedino o hua, ²⁶ te iyehñse nduco nducuahn che va ne, a Dihvo vo Dendiohs chihco ye.

²⁷ Namin ndete che ama ihyan che hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo yahve ye nchuhn che cahñ ne, cheh ne nduco ye ne, co cahñ ne ndete che nahn ne.

Cocheh ne adecodeno che cheh ye nduco ne, ne cava che hua chihnga co ino ye ne, nde hua tumerune ne a ndi vedino dehtenduh chemin chan o hua. ²⁸ Atenan che man ye quendah chende ye, cahma ye co ye nchuhn che dehtenduh che chihco ye nan ne ne, a ndi vedino yahn dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye, tuhme che cuaco ne, cava che hua ndedecadino ye ne, hua cheh ne. ²⁹ Hua cheh ne, ndiyu yahn che cahnda yahn ne che cheh ne, ate cava che hua ndedecadino ihyan min.

Ama o nchuhn ne, co rendedecadino ne che co cheh ne adecodeno che nahn ne, ne rahco ne che nde hua nahn che din ne cudado, andahre chihnga co ino ihyan chenahn. ³⁰ Rahco ne che nde hua redin yahn che ndahchenan ye yahn dehtenduh che reh ne, te renecah ne nundihve cuahn Dendiohs cava chemin. ³¹ Hua ndahca ndete che tihca ndedecadino ne. Tahque ndah ne, cuihco nchuhn cudado nan nducuahn dehtenduh che redin ne man, nan reh ne man, nan rih ne man, cava che ndaca yune che ndeva ihyan yavenan Dendiohs. ³² Hua cah yune ne che cava dehtenduh che redin ne conda nde ama ihyan, ihyan naci6n yahn Israel man, ihyan naci6n chenahn man, ihyan yahn Dendiohs che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo man. ³³ Me u ne, a chihco ino che din, ndiyu dehtenduh che ri yeno man, ate dehtenduh che conan ino ihyan chenahn cava che ndaca yune che cotahno ye Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ye.

11 Nduhca che riquendi yune yahn Dihvo vo Jesucristo ne, tihca cuiquendi nchuhn yune yahn.

Nduhca che va che nevahnecun ihyan ndahña chete yaco

² Dihno, ama yeno che cuahn dama renecahco nchuhn u, ne redinahn

ne nducuahn che chicuáhn nchuhn. ³Namin nahn te cuandé nchuhn tãma te o ndudo che náhn che cadino ne. Dendiohs Chida ne, ihyan min che rihquentiyon ye Dihvo vo Jesucristo. Jesucristo ne, ihyan min che rihquentiyon ye ihyan cháhn. Ihyan cháhn ne, ihyan chahn che rihquentiyon ye ihyan ndahta yahn ye. ⁴Ihyan cháhn ne, cahtera ye vedecuino yahn ye ndete che cuahco ye payon tin ye ura che covãh ye o cuahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs. ⁵Me ihyan ndahta ne, cahtera ye vedecuino yahn ye ndete che hua cuahco ye payon tin ye ura che covãh ye o cuahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs, te ndete che tihcã ne, anduhnecã ndete che ndu rah ye tin ye. ⁶Ndete che hua cuahco ye tin ye ne, tahque ndah che ndu rah ye. Atenã che cuihnan ye ndu rah ye ne, tuhme va che cuahco ye payon. ⁷Ihyan cháhn ne, hua redin yahn che cuahco ye tin ye, te dendah Dendiohs ihyan cãva che co ro taçã man ye man, taçã vederihquentiyon yahn ye man. Me ihyan ndahta ne, dendah Dendiohs ihyan cãva che çãhco ro ye vederihquentiyon yahn inchãhn ye. ⁸Tihcã, te dinoca dendah Dendiohs ihyan cháhn, ne adiva dendah ye ihyan ndahta. ⁹A cãva ihyan cháhn che dendah ye ihyan ndahta. Ndiyu cãva ihyan ndahta quenã cuma che dendah ye ihyan cháhn. ¹⁰Chemin che va che cuahco ihyan ndahta payon tin ye cãva che çãhco ro ye nan ihyan man, nan ángel man, che nevahnecun ye vederihquentiyon yahn inchãhn ye. ¹¹Andahre tihcã ne, ate van uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, nde ndahta, nde cháhn, rigonun chihve. ¹²Andahre cãva ihyan cháhn che dendah Dendiohs ihyan ndahta, ate nde ro min ne, a ihyan ndahta che racoyãhn ye ihyan cháhn.

A Dendiohs che chihco çãde ye nducuahn

¹³A devano man nchuhn te hua ndãhçã che hua cuahco ihyan ndahta payon tin ye ura che covãh ye. ¹⁴A namin no tun ama vedecuihno che cuahne-cun ihyan cháhn che co rahno yudo tin ye. ¹⁵Ate ihyan ndahta che cuãco ne, redin yahn che cuahtenan cuma ye yudo tin ye che rahno, te richihve cãva che chendih tin ye. ¹⁶Me ihyan che çãnda tin ye che hua conan ino ye che tihcã te cuandé ne, codevano ye te nuhn man, ihyan yahn Dendiohs yahn nducuahn yãco man, hua chenã cuma nuhn costumbre che cuhma chende nuhn.

Ihyan ndiyãco ne, reneviã Pãblo nunde yahn ye vaçonan ye

¹⁷Man ne, dirun yahn nchuhn yahn ama nan che hua ndãhçã redin ne, ne yahn chemin ne, hua co ndevã yave-nã ne. Cane cuahn che rendo dãma ne ne, ndotenan che cochihve yahn ne ne, deredinda ne, ¹⁸te rahñ ihyan ri ye u te cuahn che rendo dãma ne yãco ne, ri ro che ndeh cuãñ ndi ne. Tah ne, ritahnó, ne tah ne, hua ritahnó, ate rahcó te co cuãco nahñ ndudo che rahñ ye. ¹⁹Va che ndeh cuãñ co ne, te min co ro cha nchuhn che ritahno ne numa cuãco Dihvo vo Jesucristo. ²⁰Cuahn che rendo dãma ne, rih ne vino man, reh ne pan man, nduhcã che chihquentiyon Dihvo vo Jesucristo ne, nducote ndeh cuãñ ndi ne ne, ndero ndi che hua numacuahn chedave yahn ne, ²¹te ndere vihco no che redin ne. Nahñ nchuhn ne, reh nduh ne dehtenduh che riquenda ne. Nahñ ne ne, hua rendãca reh ne. Nahñ ne ne, nde ricoh ne. ²²¡A chuñnan cuahn che tihcã redin nchuhn! ¿Ametãh ndevãco ne, che cuahtenun ne, cheh ne man, cuh ne man? ¿Dehco che redin duche yahn ne ihyan yahn Dendiohs? ¿Taçã rahco ne

che rihtera ne vedecuihno yahn dihno vo che metah dehva yahn ye? Cua nchuhn tah vedecuihno. Che tihça redin ne ne, hua co ndevá yavenan ne.

Nduhça che chihco çade Dihvo vo Jesucristo che cheh ihyan pan man, cuh ye vino man

²³ Hua tihça chicuáhn nchuhn vederihquentiyon che ndahco Dihvo vo Jesucristo tãh. Tuhça vederihquentiyon min: Vino che va che necah ndeh se Dihvo vo Jesucristo, co ye preso ne, ura che cheh vino ye ne, chetah ye pan, ²⁴ necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye, ne rahn ye: “Cocheh nchuhn. Chu ne, yute yãhn. Va che nuhn yah ihyan u çava nchuhn. Tuhça codin ne, cuenecaçho ne u.” ²⁵ Chihno cheh vino ye ne, namin chetah ye ama vaso vino, ne rahn ye: “Vino cuh ne, yun yãhn che cora çava che conahn trata ra che ndahco çade Dendiohs. Queri ama yune che tihça cuh ne ne, cahco ro ne che renecaçho ne u.” ²⁶ Rãhn rí nchuhn te nduco tihça ne, cahco ro ne che renecaçho ne Dihvo vo Jesucristo, te nde ro che ndaconan chi tun ye ne, queri ama yune che cheh ne pan man, cuh ne vino man, nduhça che chihco çade ye ne, cahco ro ne che renecaçho ne nduhça che chih ye.

²⁷ Nducote cahnda vederihquentiyon min ne, adecoduhno ihyan che cheh ye pan man, cuh ye vino man, ate hua nduhça che chihco çade Dihvo vo Jesucristo ne, condihco ye nunde che din duche yahn ye che chih Dihvo vo man, che chera yun yahn ye man. ²⁸ Chemin che nahn che dinoca ndedecadino ihyan tachan ihyan ye, tuhme nduco vedino vedeneçun cheh ye pan man, cuh ye vino man, nduhça che chihco çade Dihvo vo. ²⁹ Tihça va che din ye cudado, te ihyan che ndere cheh ye, ndere cuh ye, che nde hua ndedecadino ye deh cuande ne, richo yan man ye castigo che co ye yahn

che duche rino ye Dihvo vo Jesucristo. ³⁰ A yahn nunde min che nahñ dihno vo van nchuhn ne, ndi ye cah cuno, ne nahñ ye ne, ndi ye tama te o nan cah, ne nahñ ye ne, a chih ye. ³¹ Ate ndete che cahco vo cudado yahn vederihquentiyon min ne, hua conan cuma Dihvo vo Dendiohs che din ye castigo uvo. ³² Ate che redin ye castigo uvo man ro cuh ne, che nahn ye che nto ino vo nunde yuhn vo çava che hua conda vo dama nduco ihyan nunde.

³³ Dihno, chemin che cuahn che ndo dama nchuhn, cheh ne pan man, cuh ne vino man, nduhça che chihco çade Dihvo vo Jesucristo ne, cuahtenan rino ne vih. ³⁴ Ndete che cuico ne ne, tahque ndah che cuahte ne, cheh ne ndevaco ne che co che çahn ne ndiyaco, ndere cheh ne, ne conan cuma Dendiohs che din ye castigo nchuhn. Me yahn dehtenduh chenahn ne, nte çade vo nduco nchuhn cuahn che chí quendihcheró nchuhn.

Vederihquentiyon che recah Vaco Ndah yahn Dendiohs queri ama ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

12 Dihno, nahn che codevano nchuhn yahn ndeh nan vederihquentiyon che rete Vaco Ndah yahn Dendiohs, chenano cumo vo. ² A devano nchuhn te cuahn che metah cotahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, ndeva ne yavenan dehtenduh che nde hua ri rahn, che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye. ³ Nducote nahn che codevano ndah nchuhn ne, chemin che rete cuandé nchuhn che adecoduhno ihyan che çahva ye yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ndiyu Vaco Ndah yahn Dendiohs che rihquentiyon ihyan. A namin no tun, adecoduno ihyan che çahma ye che Jesucristo che Dihve ye ne, a Vaco Ndah yahn Dendiohs che rihquentiyon ihyan.

⁴Van nducoyaco vo ne, ama ndeh nan vederihquentiyon che chenan cumo vo, ate a ama no Vaco Ndah yahn Dendiohs che rete. ⁵Ama ndeh nan ntiyon che redin nducoyaco vo, ate a ama no Dihvo vo Jesucristo. ⁶Ama ndeh nan ntiyon chenan cumo vo, ate ama no Dendiohs che redin ye che rinahn nducuaahn. ⁷Queri ama vo ne, rete Dendiohs vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye, chenan cumo vo cava che ndah yahn nducoyaco vo. ⁸Nahn vo ne, redin Vaco Ndah yahn ye che rihnde tah vo vederihquentiyon che co cahmo vo numacuaahn vededevano. ⁹Nahn vo ne, che cotahno vo. Nahn vo ne, che din vo che ndoyahn ihyan cah. ¹⁰Nahn vo ne, che din vo vederihno. Nahn vo ne, che cuahndudo vo ndudo che te Dendiohs. Nahn vo ne, che tumacadino vo cha ihyan che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan, ne cha ye che quenun vaco chihnga ihyan. Nahn vo ne, che cuahndudo vo tama te o nan devaco. Nahn vo ne, che co cah cuande vo deh conahn ndudo che cuahndudo ihyan devaco chemin chan. ¹¹Andahre ama ndeh nan vederihquentiyon chemin chan, ate a ama no Vaco Ndah yahn Dendiohs che rete queri ama vo tunoca che nahn man.

**Nducoyaco vo che ritahno vo
Dihvo vo Jesucristo ne, ndi vo
anduhneca ama no ihyan**

¹²Hua ndeh cuan ndi vo nduco vih, te andahre ama yahn ri vo, ate ndi vo anduhneca ama no ihyan, ndi cuande vo yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹³Tihca, te andahre ihyan naci3n yahn Israel, o ihyan tama naci3n uvo, andahre chenan cumo vo dihvo vo, o rihquentiyon man vo uvo ne, ate a ama no Vaco Ndah yahn Dendiohs nedin dama uvo, din che ndo vo anduhneca ama no ihyan, quenun queri ama vo.

¹⁴Ihyan ne, chenan cah ye man, chenan tah ye man, chenan nducuaahn dehtenduh yahn ye man. ¹⁵Andahre che cahma cah ama ihyan: “U ne, hua tah ye u, ne chemin che hua ndi cuand3 yahn ye”, ate ndiyu cava chemin che co din vih. ¹⁶Andahre cahma revan ama ihyan: “U ne, hua ndutin3n ye u, ne chemin che hua ndi cuand3 yahn ye”, ate ndiyu cava chemin che co din vih. ¹⁷Ndete che ndutin3n no ihyan chenan ne, ametah deh nduco che cahnevan ye. Ndete che revan no ihyan chenan ne, ametah deh nduco che tahno ye. ¹⁸Ate hua tihca, te Dendiohs ne, numa dendah ye ihyan nduhca che nahn man ye. ¹⁹Ndete che deman cah ihyan ne, nde hua cochihve ye. ²⁰Ate che cuaco ne, andahre ama ndeh nan dehtenduh yahn ihyan, ate ama no ye.

²¹Hua redin yahn che cahma ndutin3n ihyan co tah ye: “Hua rendoten3n nchuhn.” Namin hua redin yahn che cahma tin ye co cah ye: “Hua rendoten3n nchuhn.” ²²Hua redin yahn che tihca, te queri ama ne, rendotenan vih. Nde dehtenduh che rivahn che hua nduh richihve ne, chemin che nde tahque richihve. ²³Dehtenduh che hua nduh rigonun chihve, che rahco vo ne, chemin che tahque ndah redin vo cud3do. Namin dehtenduh che hua redin yahn che co ro ne, chemin ne, tahque nduco cud3do chenan cumo vo ²⁴che co dehtenduh chenahn. Tihca chihco cade Dendiohs che tahque din vo cud3do dehtenduh yuhn vo che hua nduh rigonun chihve, che rahco vo, ²⁵cava che, ndotenan che devavih co ne, ama cuan no co, conan vih. ²⁶Ndete che rechuhrihn ama nan dehtenduh yuhn vo ne, rechuhrihn numachahto vo. Namin ndete che yan ama nan dehtenduh yuhn vo ne, yan numachahto vo.

²⁷Namin van nducoyaco vo ne, chenan cumo vo ndeh nan vederihquentiyon, ndi vo anduhneca

ama no ihyan, ndi cuando vo yahn Dihvo vo Jesucristo. ²⁸Dendiohs ne, te ye vederihquentiyon yahn queri ama vo. Nahn vo ne, te ye vederihquentiyon che tahque chahte che co vo apóstol. Nahn vo ne, che cuahndudo vo ndudo che te ye. Nahn vo ne, che cacuahn vo Ndudo yahn ye. Namin te ye tama te o nan vederihquentiyon nahn vo che hua nduh quenun yan. Nahn vo ne, che co din vo vederihno. Nahn vo ne, che co din vo che ndoyahn ihyan cah. Nahn vo ne, che conan vo chete yaco. Nahn vo ne, che cahcantiyon vo chete yaco. Nahn vo ne, che cuahndudo vo tama te o nan devaco. ²⁹Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon yahn apóstol. Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon che cuahndudo vo ndudo che rete Dendiohs. Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon che cacuahn vo ndudo yahn ye. Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon che din vo vederihno. ³⁰Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon che co din vo che ndoyahn ihyan cah. Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon che cuahndudo vo tama te o nan devaco. Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon che cah cuande vo deh conahn devaco chemin chan. ³¹Ndete che ama nahn cuahtenan cuma nchuhn ama vederihquentiyon chemin chan ne, codin nun ino ne che co cuhnde tah ne vederihquentiyon che tahque cochihve. Ate te cuandé nchuhn tama nan che nde tahque nahn che cuahtenan cumo vo.

Nahn che cuahtenan cumo vo vedeyahino

13 Andahre co cuahndudo vo tama te o nan devaco, andahre devaco yahn ángel, ate ndete che hua chenán cumo vo vedeyahino ne, ndi vo an-

duhneca tambu man, cu dan che ndere rahco man. ²Namin andahre rahndudo vo ndudo che rete Dendiohs uvo, andahre ama chenán cumo vo vededevano che nde hua devano ihyan, andahre ama ritahno vo Dendiohs che nde cocha vederihquentiyon che chenán cumo vo che ndacorun ama icoyahn, cuhnde tama cuan, ate ndete che hua chenán cumo vo vedeyahino ne, nde hua cochihvo vo. ³Andahre cuihno ndihco vo nducuaahn dehtenduh che va yuhn vo, conan vo ihyan chevah, andahre cahco mendahn vo uvo, cuihno cuco vo, ate ndete che hua chenán cumo vo vedeyahino ne, nde hua cochihve yuhn vo. ⁴Ndete che chenán cumo vo vedeyahino ne, chahtino vo man, cuno ino vo man, hua din ve vo man, hua din yade vo man, hua din cun vo man, ⁵hua ndere din vo man, hua din idihya vo man, hua ndere co tan vo man, hua cuahtenun ino vo vedecahva man, ⁶hua co yeno vo yahn ihyan che rendihco ye nunde man. Tahque ndah ne, cuahtenan cumo vo vedeyahino. Tuhme co yeno vo yahn ndudo cuaco, ⁷ne yahn nducuaahn dehtenduh ne, nevah necun vo man, din chahtino vo man, cuahtenan ino vo man.

⁸Nda ro che cuihno vederihquentiyon che cuahndudo vo ndudo che rete Dendiohs man, che cuahndudo vo tama te o nan devaco man, che cuahtenan cumo vo vededevano man, ate vedeyahino ne, hua cuihno. ⁹Va che cuihno nducuaahn vederihquentiyon chemin chan, te hua numa. Hua numa vededevano che chenán cumo vo man, hua numa rahndudo vo ndudo che rete Dendiohs man. ¹⁰Ate cuahn che ndahco cade Dendiohs vederihquentiyon che numa ne, cuihno che hua numa.

¹¹Cuahn che cahya uvo ne, rente vo man, rendedecadino vo man, renahn vo man, nduhca checahya. Ate cuahn che chi ndico vo ne, chihcoman vo nduhca

che redin checahya. ¹²Tihca, te man ro cuh ne, anduhneca ndete che ama cheh ro dehtenduh man, hua ndah renahn vo man. Ate nda ro min ne, nduhca che rendihche ndah Dendiohs uvo ne, tihca conahn ndah vo yahn nducuahn dehtenduh. ¹³Nducote tihca ne, va che quendi vo ino nan vederihquentiyon. Ama ne, che cotahno vo. Tama ne, che cuahtenan ino vo. Tama ne, che cuahtenan cumo vo vedeyahino. Me che cuahtenan cumo vo vedeyahino ne, chemin che tahque rigonun chihve che co vederihquentiyon chenahn.

Vederihquentiyon che co cuahndudo vo tama te o nan devaco

14 Codin nun ino nchuhn che cuahtenan cuma ne vedeyahino, namin che cuahtenan cuma ne vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, menan vihca che cuahndudo ne ndudo che rete ye. ²Chemin che tahque nahn, te cuahn che redin Vaco Ndah yahn Dendiohs che rahndudo ihyan tama te o nan devaco ne, atenan Dendiohs renahn ye. ³Ate che rahndudo ye ndudo che rete Dendiohs ne, richihve yahn nducoyaco vo, redin che tahque numa ino vo ritahno vo Dihvo vo Jesucristo man, necah yan chedave yuhn vo man. ⁴Che rahndudo ihyan tama te o nan devaco che hua renahn vo ne, atenan cava man ye richihve. Ate che rahndudo ye ndudo che rete Dendiohs ne, richihve cava nducoyaco vo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ⁵Ama ndahca ndete che nducoyaca nchuhn cuahtenan cuma ne vederihquentiyon che cuahndudo ne tama te o nan devaco. Ate tahque ndahca ndete che cuahtenan cuma ne vederihquentiyon che cuahndudo ne ndudo che rete Dendiohs, te vederihquentiyon min ne, tahque rigonun chihve che co vederihquentiyon che rahndudo ihyan tama te o nan devaco, atenan ndete che

vate ihyan che te cuande ye uvo deh conahn devaco chemin chan. ⁶Dihnó, nducote tihca ne, hua cochihve yahn nchuhn ndete che chi cuahndudo tama te o nan devaco che hua conahn ne. Atenan che cuahndudo ndudo che te Dendiohs, o cacuahn nchuhn Ndudo yahn ye, tuhme cochihve yahn ne.

⁷Anduhneca cu retive man, arpa man, che ihyan va che tive ye man, cuh ye man ne, ndete che a ndere cuah cuaco, o a ndere cuahco che hua nduco yuhn no ne, nde hua cochihve. ⁸A namin no tun van canda ne, ndete che a ndere cuah cuaco corneta ne, hua conahn sandado yuhn yahn, ne nde ama se hua cuahteyan se che cuhma se. ⁹A chemin no cuahno co nchuhn ndete che cuahndudo ne deman devaco che hua conahn ne. A ndere cuahndudo ne devan yuhne. ¹⁰Cuaco te ama ndeh nan devaco va iyehense, ne ihyan che rente ye devaco chemin chan ne, renahn ye yahn vih. ¹¹Ndete che cahmo vo devaco yuhn vo nduco ihyan tama naci6n ne, hua conahn ye. Namin ndete che cahma ye devaco yahn ye nduco vo ne, hua conahn vo. ¹²Tihca hua cochihve yuhn vo che cahmo vo ndudo che hua conahn vo. Ama ndahca che ama nahn cuahtenan cuma nchuhn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, ate codin nun ino ne che cuahtenan cuma ne vederihquentiyon che din che nducoyaca nchuhn, ihyan ndiyaco ne, tahque numa ino ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo.

¹³Dihno vo che cuahndudo ye tama nan devaco che hua conahn nchuhn ne, nahn che caca ye Dendiohs che conahn ye, ne co te cuande ye nchuhn yahn ndudo che cuahndudo ye. ¹⁴Tihca, te ndete che covah vo nduco tama nan devaco che hua renahn vo ne, anduhneca ndete che vaco vo che revah, ate man vo hua renahn vo. ¹⁵Nducote tihca ne, nahn che covah vo nduco devaco che

hua renahn vo, ate namin nahn che covah vo nduco devaco che renahn vo. Nahn che cato vo nduco devaco che hua renahn vo, ate namin nahn che cato vo nduco devaco che renahn vo. ¹⁶Ndete che necah vo nundihve cuahn Dendiohs nduco tama nan devaco che hua renahn ihyan che nduco ye uvo ne, hua necah ihyan chahn nundihve cuahn Dendiohs dama nduco vo, te hua devano ye deh che revah vo. ¹⁷Cuaco te numa ino vo co necah vo nundihve cuahn Dendiohs nduco tama nan devaco. Ate nducote hua conahn dihno vo che nduco ye uvo ne, hua co din che tahque numa ino ye quendi ye cotahno ye Dihvo vo Jesucristo. ¹⁸Nchuhn ne, chenana cuma ne vederihquentiyon che rahndudo ne tama te o nan devaco. Namin u ne, quenana cuma vederihquentiyon min, ne renecah nundihve cuahn Dendiohs che tahque yudo vederihquentiyon min yahn che co yahn nducoyaca nchuhn. ¹⁹Ate cuahn che quenun chete yaco van dihno vo ne, tahque nahn che cuahndudo mare uhn ndudo che co conahn ye che co che cuahndudo ndiche mil ndudo ama devaco che hua conahn ye.

²⁰Dihnó, hua co nchuhn nduhca chechahya nan vederendedecadino yahn ne. Co ne nduhca chechahya nan dehtenduh che chihnga, hua cuahtendihco ne nunde. Ate nan vederendedecadino yahn ne ne, co ne nduhca ihyan ndico. ²¹Nan Ndudo yahn Dihvo vo Dendiohs ne, ndirun tuhca: “Dechuh ihyan tama naci3n, cuahndudo ye ndudo yahn nduco devaco yahn man ye, cahnevan ihyan naci3n cuh. Ate nde nduco nduh ne, hua nevanecun ye u.” ²²Nducote tihca ne, devano vo te vederihquentiyon che cuahndudo ihyan tama nan devaco ne, a cava ihyan che hua ritahno ye che chihco cade Dendiohs, ndiyu cava ihyan che ritahno ye. Ate vederihquentiyon che rahndudo ihyan ndudo che

rete Dendiohs ne, a cava ihyan che ritahno ye che chihco cade ye, ndiyu cava ihyan che hua ritahno ye. ²³Chemin che ndete che ihyan che hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo nda ye chete yaco, ne ura min vari ne rahndudo nducoyaca ne damandahn tama te o nan devaco ne, ndecadino ye che luco ne. ²⁴Ate ndete che ura che nda ye rahndudo ne ndudo che rete Dendiohs ne, conahn ye, ne ndo ino ye, ²⁵tumacadino ye che quendihco ye nunde nan Dendiohs. Tuhme numacuahn vedeneacun to ino ye nunde yahn ye, ndeva ye yavenan Dendiohs. Cuacotuhn ye ndudo che cuaco niyon che quenun Dendiohs van nchuhn. ²⁶Dihnó, tuhme ne, cuahn che ndo dama nchuhn yaco ne, codinahn ne adecochano vederihquentiyon che nte Dendiohs nchuhn, a che cata ne salmo, a che cacuahn ne Ndudo yahn ye, a che cuahndudo ne ndudo che rete ye, a che cuahndudo ne tama te o nan devaco, a che cah cuande ne deh conahn devaco chemin chan. Ate codin ne cuande che nan nducuahndudo dehtenduh che din ne ne, cochihve yahn nducoyaca ne cava che tahque numa ino ne quendi ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo. ²⁷Cuahn che cuahndudo nchuhn tama te o nan devaco ne, hua damandahn cuahndudo nducoyaca ne, te ca ama ca ama ne cuahndudo ne. Avane ne, queri ama yune che ndo dama ne ne, co cuahndudo ama o ne, atenan cuahn ne, ino ne. Ate va che cah cuande ama cha nchuhn deh conahn devaco chemin chan. ²⁸Ate ndete che ametah duh che te cuande ne, tahque ndah che cahma queri ama nchuhn chete chedave yahn ne, cahnevan Dendiohs, che co che cuahndudo ne van ihyan. ²⁹Namin ihyan che chenana cuma ye vederihquentiyon che rahndudo ye ndudo che rete Dendiohs ne, queri ama yune che ndo dama ye ne, atenan o ino ye co cuahndudo ye, ne combiero yahn ye

ne, va che cahcovan ye, din ye cudado vederihquentiyon min. ³⁰Ndete che denan cah Dendiohs ndudo che cuahndudo tama ye ne, ihyan che a quendihco mendahn rahndudo ye ne, nguan ye cuahndudo ye, cuahnecon ye che cuahndudo combiero yahn ye. ³¹Hua redin yahn che damandahn cuahndudo nchuhn, te co cuahtenan rino vih ne, cuahndudo ca ama ca ama ne cava che co conahn nducoyaca ihyan ndiyaco, ne cuahtenun ino ye. ³²Co cuahtenan rino vih ne, te andahre vederihquentiyon che chenan cuma ne redin che rahndudo ne, ate co cahcantiyon man ne, ne cuahndudo ne ura che redin yahn. ³³Tihca, te Dendiohs ne, runecade ye, ne runecade nducuahn vederihquentiyon yahn ye.

Nduhca che va cade nduh cuan yaco nan che rendo dama ihyan yahn Dendiohs ne, ³⁴hua redin yahn che cuahndudo ihyan ndahta. Tahque ndah ye ne, nevahnecon ye nduhca che rihquentiyon ley che dirun Moisés. ³⁵Ndete che va deh che tumerune ye ne, ndevaco ye tumerune ye inchahn ye, te hua redin yahn che tumerune ye chete yaco.

³⁶Cuedevano nchuhn, te Ndudo yahn Dendiohs ne, ndiyu nduco nchuhn canan, nde ndiyu deman cava nchuhn che va. ³⁷Adecochano nchuhn che rahco ne che quenan cuma ne vederihquentiyon che rahndudo ne ndudo che rete Dendiohs, o tama nan vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye ne, ndete che cuaco ne, conahn ne che a Dihvo vo Jesucristo chihquentiyon ye che tihca dirun. ³⁸Ate adecoduhno ihyan che hua nevahnecon ye ne, hua nevahnecon nchuhn ihyan.

³⁹Dihnó, man ne, codin nun ino nchuhn che cuahtenan cuma ne vederihquentiyon che cuahndudo ne ndudo che rete Dendiohs. Namin hua cahca tan ne yahn vederihquentiyon che chenan cuma dihno vo che rahndudo ye tama te

o nan devaco. ⁴⁰Nahn che runecade ne nan nducuahn che redin ne. Ca ama ca ama ne cuahndudo ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, ntuche ye van tenahn

15 Dihnó, namin nahn che nde edecadino nchuhn yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che cahndudó, chihnevan ne. Nevahnecon ne ndudo min, ne nde meniyon riquendi ne ritahno ne ihyan. ²Ndete che numa cuaco chitahno ne nduhca che cahndudó man, quendi ne dinahn ne man ne, din ndudo min che ndevahn ne. ³Dendiohs ne, te ye checadino vederihquentiyon yahn ye che tahque menan vihca, ne cahndudó, chihnevan nchuhn. Vederihquentiyon min ne, che chih Dihvo vo Jesucristo cava nunde yuhn vo nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs. ⁴Chihno ino ro che cheche ye ne, ntuche ye nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs. ⁵Cuahn che a ntuche ye ne, chihnde ro ye nan Pedro. Chihno min ne, chihnde ro ye nan nduh che ndichicama apóstol yahn ye. ⁶Adiva ne, nchuh ca uhn ciento dihno vo che ndi dama ye ne, ndihchero ye ihyan. Nahn ihyan chahn ne, a chih ye, ne nahn ye ne, vate ca ye nde meniyon. ⁷Tah cuahn adiva ne, ndihchero Jacobo ihyan. Chihno min ne, ndihchero nducoyaca ihyan apóstol ihyan.

⁸Nde nan che chihnonan yahn ne, chihnde ro ye nan. U che nde hua redin yahn che din yahn ye u ne, namin ndihchero ihyan. ⁹Van nducoyaca ihyan apóstol ne, u che tahque hua rigonun chihvé. Nde hua redin yahn che có apóstol, te din tan nduco ihyan yahn Dendiohs che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ¹⁰Ate din yahino Dendiohs u, ne nde devahn ye u, te ye vederihquentiyon quenan cumá. Ama chichihve che din yahino ye u, te u che tahque din ntiyon

yahn ye che co nducoyaca ihyan apóstol chenahn. Ate ndiyu nduco vededevano yahn man che din ntiyon yahn ye, te numacuahn vedeyahino chinan man ye u. ¹¹ Nducote a ntuche Dihvo vo Jesucristo van tenahn ne, u man, ihyan apóstol chenahn man, a ndudo min che rahndudo nducoyaca nuhn. Me nchuhn ne, a chihnevan ne ndudo min, chitahno ne.

Tenahn ne, va che ntuche ye

¹² Nducote a ntuche Dihvo vo Jesucristo, chacotuhn nuhn ndudo yahn ne, hua ndahca redin ama o ihyan van nchuhn che vatechica ye rahndudo ye che tenahn ne, hua ntuche ye. ¹³ Ndere rahn ye chemin, te Dihvo vo Jesucristo ne, cuaco niyon che ntuche ye. ¹⁴ Andahre tihca rahn ihyan chahn, ate richihve ndudo che rahndudo nuhn, namin cochihve yahn nchuhn che chitahno ne, te Dihvo vo Jesucristo ne, a ntuche ye. ¹⁵ Numa cuaco rahndudo nuhn Ndudo yahn Dendiohs che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo. Me ihyan chahn che rahn ye che hua ntuche tenahn ne, nahn conahn che nde Dihvo vo Jesucristo ne, hua ntuche ye. ¹⁶ Ate Dihvo vo Jesucristo ne, cuaco niyon che ntuche ye. Namin quenana cuma che ntuche tenahn. ¹⁷ Che rahn ihyan chahn che metah vederihquentiyon che ntuche tenahn ne, nahn conahn che hua ntuche Dihvo vo Jesucristo man, hua chichihve yahn ne che chitahno ne ihyan man, nde hua ndaca ne vederenchahco cava nunde yahn ne man. ¹⁸ Che lado yahn ihyan chahn ne, tenahn che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ama yune no chihnonan yahn ye. ¹⁹ Van nducoyaca ihyan ne, uvo che tahque ndah ro yuhn vo, te ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ne quenana cuma che ntuche vo.

²⁰ Menan vihca ne, ndedetuhche Dendiohs Dihvo vo Jesucristo. Namin quenana cuma che ndedetuhche ye nducoy-

aca tenahn che chitahno ye ihyan, ²¹ te nduhca che cava ama ihyan chihnde vederih ne, tihca cava tama ihyan ne, chihnde cade che ntuche tenahn. ²² Tihca, te che chih Adán ne, quenana cuma che coh nducoyaca ihyan. Namin che ntuche Dihvo vo Jesucristo ne, quenana cuma che ntuche nducoyaca ihyan yahn ye. ²³ Ihyan ne, a va cade ro che ntuche ye. Menan vihca ntuche Dihvo vo Jesucristo, ne cuahn che ndaconan chi tun ye ne, tuhme ntuche nducoyaca ihyan yahn ye. ²⁴ Chihno min ne, va che nto iyehanse, decuihno Dihvo vo Jesucristo nducuahn vederihquentiyon che rahcotahn yahn ye, ne ndahco ye vederihquentiyon yahn ye tah Dendiohs Chida. ²⁵ Tihca, te Dihvo vo Jesucristo ne, va che quendi ye cahcantiyon ye nde conan ndahco ndiya Dendiohs nducoyaca ihyan che hua ri rendihche ye ihyan cava che nevahne-cun ihyan chahn ihyan. ²⁶ Nde nan che cuihnonan yahn ne, decuihno Dihvo vo Jesucristo vederih. ²⁷ Tihca va che co, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs che ndahco Dendiohs nducuahn vederihquentiyon tah ye. Che tihca ndirun che ndahco Dendiohs vederihquentiyon tah Dihvo vo Jesucristo ne, nahn conahn che man ye ndinan ye, hua chuhnan Dihvo vo ihyan. ²⁸ Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Daya Dendiohs ne, nuhnde tah ye nducuahn vederihquentiyon, ne nevahne-cun ye Chida ye Dendiohs. Cahco ro man ye che ihyan min che ndahco ye vederihquentiyon tah ye man, ihyan min che ndinan ye man. ²⁹ Me ihyan che redenune ye cava tenahn yahn ye ne, za ndiyu che chenana ino ye che ntuche ihyan chahn che tihca redin ye? Ndete che hua quenana cuma che ntuche tenahn ne, co nde hua tihca din ye.

³⁰ Ndete che hua va che ntuche tenahn ne, nde hua redin yahn che cahco mendahn nuhn nuhn, din tan ihyan nduco nuhn. ³¹ Dihno, nduhca che cuaco che

ama yenó che chitahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo ne, tihca ndudo cuaco che ndihco mendáhn u, redin tan ihyan nducó. ³² Muhn yan Efeso ne, anduhneca ndete che van ite tan quenún. Ndete che hua cuaco che va che ntuche tenahn ne, nde hua cahquinó cahco mendáhn u tihca. Tahque ndah ne, cochicá vedeyeno yahn man, chéhn man, cúh man, te caviyan deman ne, va che cóh. ³³ Hua cahneh man ne nchuhn, ndedecadino ne che hua dehva co yahn ne che dama co ne nduco ihyan nunde, te co nino ne, ne quendi ne yune yahn ye. ³⁴ Condedecadino nchuhn, ne runecade cuahtenan ne, hua cuahtendihco ne nunde. Redin yahn che tihca yahvé nchuhn, te nde van nchuhn ne, vate ca ihyan che hua renahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne chemin ne, ama vedecuihno cava ne.

Nduhca che va che nutuche tenahn

³⁵ Co vate ama o nchuhn che tumerone ne, ¿taca ntuche tenahn? ¿Taca ndo numa ye ne? ³⁶ Ama tundo ihyan che tihca tumerone ye. A devano ye te cuahn che rihcho vo ama ndute ndata ne, riquendah yan, ne rihta, ate man ndute ndata ne, rechá. ³⁷ Che rihcho vo trigo, o tama nan ndute ndata ne, cuahn che riquendah ne, ametah dama nduco ndute ndata che chihcho vo. ³⁸ Redin Dendiohs che rihta tunoca ndata yahn nduhca che a ndihco cade ye. ³⁹ Nducuahn che dendah Dendiohs ne, hua dama nduco vih. Vate ihyan man, vate ite che cun cah te man, vate yahda man, vate yahca man, ne queri ama ne, a vih vih chan. ⁴⁰ Namin che chenan nan ro nduco che va ndiyahn ne, hua dama nduco vih. Ndahchan nduh che o nan, ate queri ama ne, a vih vih chan. ⁴¹ Dave yahn yahn man, dave yahn iyo man, dave yahn iyon man ne, hua dama. Nde iyon ne, hua dama dave yahn nduco

vih. ⁴² Atihnoça vederihquentiyon che ntuche tenahn, te cuahn che ntuche ye ne, a ntacorun ye, ametah dama ye nduhchan ye cuahn che chahtenan ye iyhense. Che rehche ihyan ne, ndih ye, ate che ntuche ye ne, ametah ndaconan coh ye. ⁴³ Che rehche ye ne, ndih ye, ate che ntuche ye ne, ama ndahchan ye. Che rehche ye ne, ndih ye, ate che ntuche ye ne, detino ye. ⁴⁴ Che rehche ye ne, ihyan iyehense ye, ate che ntuche ye ne, ndacorun ye, co ye ihyan yahn vahchetero, cuahtenan cuma ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs. Vate ihyan iyehense; namin vate ihyan yahn vahchetero.

⁴⁵ Tihca, nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Van ihyan iyehense ne, menan vihca dendah Dendiohs Adán.” Adiva yahn ihyan min ne, nda tama ihyan ndinan che a nahn dama nduhca ihyan min, chica ye vahchetero, chihco ye vederihquentiyon che va che ntuche ihyan yahn ye. ⁴⁶ Man ro cuh ne, ihyan iyehense uvo, ate caviyan deman ne, ndacondá vo ihyan yahn vahchetero. ⁴⁷ Adán me ne, ihyan iyehense ye, dendah Dendiohs ihyan nduco yuniyahn. Adiva yahn ihyan min ne, nda Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chica ye vahchetero. ⁴⁸⁻⁴⁹ Nduhca che dama vo nduco ihyan che dendah Dendiohs nduco yuniyahn me ne, tihca dama co vo nduco ihyan che chica ye vahchetero me.

⁵⁰ Dihno, rahn ri nchuhn te numanahn che metah ndacorun ihyan iyehense ne, hua co cuahtenan ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. Hua co ye min nduhchan ye man ro cuh. Ihyan che va che coh ye ne, hua co cuahtenan ye min nan che ametah ndaconan coh ihyan. ⁵¹ Namin nte cuandé nchuhn ama ndudo che cade te Dendiohs checadino vo. Hua nducoyaco vo va che coh vo, ate nducoyaco vo ne, va che ndacorun vo ⁵² ven-

chahteno nduhça che riya cuah. Tihça va che co ro min cuahn che cuah corneta nan cuihnonan yahn. Ura che cuah corneta me ne, ntuche tenahn, metah ndaconan coh ye, ne ihyan che vate ca ye ro min ne, ndacorun ye. ⁵³ Va che ndacorun ye, te ihyan ne, hua rengu ye, ne quenan cuma che ndacondã ye ihyan che ngu ye cuahn ðama. Namin ihyan ne, rih ye, ne quenan cuma che ndacondã ye ihyan che metah ndaconan coh ye. ⁵⁴ Cuahn che a ndo vo ihyan che rengu ye, che metah ndaconan coh ye ne, tuhme conahn nduhça che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhça: “Vederih ne, cuihno. Ametah ndaconan coh ihyan.” ⁵⁵ Vederihquentiyon min ne, cuihno. Ametah deh cuande che vah vo. Ametah dehva co yuhn vo. ⁵⁶ Che numacuahn vedeyah rih ihyan ne, chihnde çava nunde yahn ye. A ley yahn Dendiohs che dito yahn vederihquentiyon min. ⁵⁷ Nundihve cuahn Dendiohs che dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ndede-vahn ye uvo ðah vederih.

⁵⁸ Dihnó che yahinó nchuhn ne, nducote va che ntuche vo ne, chemin che cuiquendi ne numa ino ne codin ne ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. A devano ne te ntiyon che redin ne yahn ye ne, cochihve.

Vedino che chi ðama çava ihyan yahn Dendiohs che vate ye yan Jerusalén

16 Me yahn vedino che co ðama çava ihyan yahn Dendiohs ne, codin ðama nchuhn anduhça che chihquentiyón nduh cuan yaco, yahn yahn Galacia. ² Ndate ndate domingo ne, cuihco vih queri ama nchuhn tume nduhva che tuno ðah ne, çava che hua nde ro che ndã, nedin ðama ne vedino min. ³ Cuahn che ndã ne, ihyan che tendahnun nchuhn ne, dechúh ihyan yan Jerusalén. Dirún çaca, quenda ye nduco vedino yahn ne, necah ye dihno vo che

vate ye min. ⁴ Ndete che va che çahn man ne, çahn nuhn ðama nduco vih.

Nte çade Pablo ti nduh nan che va che çahn ye

⁵ Dinoca çahn quendihcheró dihno vo che vate ye yahn yahn Macedonia, tuhme chí quendihcheró nchuhn. ⁶ Ndete che co ne, conán nduco nchuhn ama o iyo, o ndete che co ne, conán numacuahn ro iche. Tuhme co conan nchuhn u adecotino che va che çahn. ⁷ Tihça, te hua náhn che atenãn ama o ro no conán nduco nchuhn. Ndete che te yune Dendiohs ne, náhn che rahñ conán nduco ne. ⁸ Ate conan cá muhn yan Efeso nde ndã vihco yahn Pentecostés, ⁹ te ama va ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo che redín man, ama yahn ihyan che rahco-ðahn ye man.

¹⁰ Cuahn che ndã Timoteo ne, cuenevahñecun nchuhn sahn çava che conan se numacuahn vedeyeno, te sahn min ne, redin se ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo nduhça u. ¹¹ Hua ducherino ne, ndihchero ne sahn. Tahque ndah ne, conan ne sahn çava che va man ino se ndãca che chuñnun se che conun yune se, te quenan rinó sahn nduco dihno vo chenahn.

¹² Me dihno vo Apolos ne, ama chica favor sahn che chí se nduco dihno vo chenahn, quendihchero se nchuhn, ate hua cahñecun se. Atenãn cuahn che conun yahn se, chí se.

Renecah Pablo Dendiohs dihno vo che vate ye yan Corinto

¹³ Cuiquendi nchuhn numa ino ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo man, cuahteyan ne man, cuan dito ne man. ¹⁴ Nducuahñ che din ne ne, codin ne numacuahn vedeyahino.

¹⁵ Dihnó, a devano nchuhn te van ihyan che vate ye yahn yahn Acaya ne, Estéfanos nduco ihyan ndevaco ye

menan ndita chitahno ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Namin a devano ne te redinahn ihyan chahn ved-erihquentiyon che rinan ye ihyan yahn Dendiohs. ¹⁶Cuiquendi nchuhn yune yahn ihyan chahn, codinahn ne nduhca che redinahn nducoyaca ihyan che redin ye ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo man, rinan ye ihyan yahn ye man. ¹⁷Ama yeno che nda Estefanas man, Fortunato man, Acaico man, te anduh-neca ndete che nchuhn nda ne. ¹⁸Necah yan ye chedave yahn man, nchuhn man. Nahn che ntumanecun ne nducoyaca ihyan che nduhca ihyan chahn. ¹⁹Numacuahn vedeyahino yahn Dihvo vo Jesucristo cuendeva nchuhn Dendiohs

yahn nducoyaca dihno vo che vate ye yahn yahn Asia, Aquila man, Priscila man, nduco nducoyaca dihno vo che rendo dama ye vaco ye. ²⁰Cuendeva ne Dendiohs yahn nducoyaca dihno vo che vate ye muhn. Numacuahn vedino vedeneacun cuenecah ne Dendiohs vih.

²¹U Pablo, dirun man ama o ndudo yahn ne, rente Dendiohs nchuhn.

²²Cochi Dihvo vo Jesucristo. Adeco-duhno ihyan che hua din yahino ye ihyan min ne, conda ye, co ye castigo yahn Dendiohs.

²³Ihyan min ne, din yahino ye nchuhn. ²⁴Me u ne, ama yahino nducoyaca nchuhn che ritahno ne ihyan. Tihca co.

ÇAÇA CHE DIRUN SAN PABLO ADIVE, DECHUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE YAN CORINTO

1 U Pabło, che tendahnun Dendiohs u che ndi apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo ne, dirún çaça cuh nduco dihno vo Timoteo, dechuh nuhn yahn nchuhn, ihyan yahn Dendiohs che vate ne yan Corinto man, numachahte yahn yahn Acaya man. ²Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahca cuahtenan ne.

Nduhca che chuhrihn Pabło

³Ndeva vo yavenan Dendiohs, Chida Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che yahino ye uvo man, renecah yan ye chedave yuhn vo man. ⁴Cuahn che yah rahno nuhn ne, a ihyan min che renecah yan ye chedave yahn nuhn. Tihca redin ye, cava che, nduhca che renecah yan ye chedave yahn nuhn ne, tihca co necah yan nuhn chedave yahn ihyan che yah rahno ye. ⁵Co necah yan nuhn chedave yahn ye, te nduhca che ama rechuhrihn man nuhn nahn cuan, yahn che ritahno nuhn Dihvo vo Jesucristo ne, tihca rete ndahva ye vedechahtino yahn nuhn, retihyon yune ye nuhn che necah nuhn vedechahtino ihyan chenahn. ⁶Nan rechuhrihn nuhn man, nan rendaça nuhn vedechahtino man, chemin ne, cava che ndaca yune che necah yan ne chedave yahn ne, ndevahn ne. Cuahn che chuhrihn ne nduhca che rechuhrihn nuhn ne, co ndaca ne vedechahtino, cocha ne. ⁷Hua dehve rahco nuhn, te a devano nuhn te cuahn che rechuhrihn nchuhn nduhca che rechuhrihn nuhn ne, namin rendaça ne vedechahtino nduhca nuhn.

⁸Dihno nuhn, man ne, nahn nuhn che cadino nchuhn nduhca che ama chuhrihn nuhn min yahn yahn Asia. Ama yah chahno nuhn nde a dihya nun ino nuhn chi. Co ametah ndevahn nuhn, che rahco nuhn. ⁹A chihco dama ino nuhn nduhca che rihco dama ino ihyan che a devano ye che va che coh ye. Ate chichihve yahn nuhn çaça che ndotenan che cochahtino nuhn man nuhn ne, cochahtino nuhn Dendiohs, ihyan min che rendedetuhche ye tenahn. ¹⁰A ihyan min che ndedevahn ye nuhn ro min che a vate nuhn tah vederih. Riquendi ye rendedevahn ye nuhn nde meniyon, ne chenan ino nuhn ihyan che ndedevahn ye nuhn caviyan deman. ¹¹Nahn che covah nchuhn man, covah ama yahn dihno vo man, cava che conan Dendiohs nuhn. Tuhme tumacadino ama yahn ihyan che yahino Dendiohs nuhn, ne necah ye nundihve cuahn ihyan.

Rahn Pabło deh cuande che hua nda nun ye yan Corinto

¹²Yeno nuhn che hua o nan o chende nuhn man, che runecade chahtechica nuhn nan ihyan nunde man, menan vihca nan nchuhn man. Chi chahtechica nuhn tihca, te chinan Dendiohs nuhn. Ndiyu nduco vededevano yahn man nuhn che tihca din nuhn, te a Dendiohs che chinan ye nuhn. ¹³⁻¹⁴Hua o nan o chende nuhn, te nducuahn che redirun nuhn yahn ne ne, numa cuaco, ne a man ne conahn ne ura che ndihchenan ne. Nduhca che a renahn ne tah ne, chenan ino nuhn che conan conahn ndah ne, cava che cuahn che ndaconan chi tun Dihvo vo Jesucristo ne, co yeno nuhn cava nchuhn, ne namin nchuhn ne, co yeno ne cava nuhn.

¹⁵⁻¹⁶Nducote a devano che renevah-necun nchuhn u ne, chihco cade che cuahn che cahn yahn yahn Macedonia ne, dinoca nchuhn, chuh quendihcheró

nchuhn, cava che cuahn che ndaconán ne, co o yune quendihcheró nchuhn. Tuhme conan nchuhn u che cáhn yahn yahn Judea. ¹⁷ Andahre hua chi nduhca che chihco cadé, ate hua co cahma nchuhn che o ndudo dín, nde huane che ndi ninó costumbre min. ¹⁸ A devano cuaco Dendiohs te nuhn ne, hua o ndudo redin nuhn nan nchuhn, ¹⁹ te u man, Silas man, Timoteo man, cahndudo nuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Daya Dendiohs. Ihyan min ne, ama ndudo redin no ye, riquenda cuaco nducuahh che ran ye. ²⁰ Cuaco ndudo yahn ye, te redin ye che rinahn nducuahh ndudo che chihco cade Dendiohs. Chemin che cuahn che rendeva vo yave nan Dendiohs che cuande yahn vederihquentiyon yahn ihyan min ne, rihco ro vo che yeno vo che ndahca redinahn ye. ²¹ A Dendiohs che tendahnun ye uvo, ne redin ye che riquendi vo numa ino vo ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ²² Man ye chihco vih ye uvo, nedin yahn ye uvo. Namin din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo, chihco ro ye che ndeva ye uvo.

²³ Yahn che renan vahinó nchuhn ne, chemin che quenan rino cá che metah chí yan vaco ne. Nde muhn nde nan Dendiohs ne, cuaco che ran. ²⁴ Nuhn ne, ndiyu che nahn cahcantiyon nuhn nchuhn nan che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, te a ritahno ne ihyan numa ino ne. Che redin nuhn ne, che rinan nuhn nchuhn cava che tahque co yeno ne.

2 Chihco dama inó che hua chi nún yan vaco nchuhn, te a devanó te ndete che chi nún ne, va che dín castigo nchuhn, co ran ne. ² Ndete che dín che co ran ne, nducote a nchuhn che va che dín ne che co yeno ne, hua codin ne, yahn che ran ne. ³ Chemin che tahque ndah ne, dirun nó yahn nchuhn cava che, ndotenan che dín ne che co ran ne, dín ne che co yeno, te a devano cuaco te ndete

che co yeno, namin nchuhn ne, co yeno ne. ⁴ Hua nahn che co ran ne, ne chemin che cuahn che dirún yahn ne ne, ama chi ndaché che ndedecadinó cava ne, nde chacó, te nahn che tumacadino ne che ama yahinó nchuhn.

Nchahco Pablo yahn ama sahn che nto ino se nunde yahn se

⁵ Me sahn che quendihco nunde me ne, dín se che chi ran vo. Ate che lado yahn ne, anduhneca ndete che nde hua chi ran. A nchuhn no che chi ran ne tah. Tihca ran, te hua nahn che a ama yune decuihta nduh vo nunde yahn se. ⁶ A ndo dama nducoyaca nchuhn, dín ne castigo sahn, ne nduco chemin ne, a va. ⁷ Man ne, tahque ndah che nchahco nchuhn yahn se, necah yan ne chedave yahn se, che co che cuacondah vedame ne sahn, cava che hua chuhnan cuahn co ndache se. ⁸ Chemin che ricá favor nchuhn che ndaconan ne ndo yan ne nduco se, dín yahino ne sahn. ⁹ Dirún yahn nchuhn menan cava che techecade ne yahn sahn min, te nahn ndihchenán nchuhn ndete che renevahnecon ne che rihquentiyón. ¹⁰ Adecoduhno ihyan che nchahco nchuhn yahn ye ne, namin u ne, nchahcó yahn ye. Me sahn min ne, ndiyu che ama quendihco se nunde nan, ate cava che ndah yahn nchuhn, numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, a nchahcó yahn se. ¹¹ Tihca va che dín vo, te a devano vo te ama mayon chundah, quechica se rihnech se, ne hua ndahca che cah yune vo che dín duche yahn se uvo.

Ama ndedecadino Pablo, nda ye yan Troas

¹² Cuahn che nda yan Troas cava che cuahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, andahre ama ndahca cava che dín ntiyon yahn ye min, ¹³ ate nducote hua ntaca dihno vo Tito ne,

hua chihndeman inó. Chemin che chihcomán dihno vo che vate ye min, ne cuáhn yahn yahn Macedonia.

**Dendiohs ne, reneçah yan
ye chedave yahn ihyan che
ritahno ye Dihvo vo Jesucristo**

¹⁴Ndeva vo yavenan Dendiohs, ihyan min che cuahn dama reneçah yan ye chedave yuhn vo yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ne retihyon yune ye uvo che racotuhn vo ndudo ndah yahn ye numachahte. ¹⁵Nuhn ne, rahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Ntiyon min ne, anduhneca yade yahn nanda che ama ndah ran. Ama quenano ino Dendiohs, ne retuhn van ihyan che ndevahn ye man, van ihyan che conda ye man. ¹⁶Ihyan che ritahno ye ndudo min ne, retumacadino ye che ndevahn ye, ne ihyan che hua ritahno ye ne, retumacadino ye che va che conda ye. ¿A devano nchuhn duh che quenda ndah nan ntiyon min ne? ¹⁷Quenda ndah nuhn, te hua retihdenan nuhn vededevano yahn man nuhn nan ndudo yahn Dendiohs, nduhca che redin ama yahn ihyan. A Dendiohs che tendahnun ye nuhn, ne rahndudo nuhn ndudo yahn ye numa cuaco, redinahn nuhn che rihquentiyon Dihvo vo Jesucristo.

**Ndudo ndah yahn Dendiohs
che ndahco cade ye, ndahco
ye tah Dihvo vo Jesucristo**

3 Che tihca dirun ne, co riquendi nchuhn rendedecadino ne che rendeva man yavenan nuhn, ate hua. Hua rendotenan nuhn che dechuh ihyan caca yahn nchuhn cava che conan ne nuhn, nde huane che dechuh man ne caca yahn ihyan cava che conan ye nuhn, andahre tihca va che din nahn ihyan, ndotenan ye ama caca che cahma nan ihyan cava che ndaca ntiyon din ye. ²Nchuhn ne, anduhneca ama caca che

chenan cuma nuhn cava che cahma nan nuhn. Che rendihchero ihyan nchuhn man, che recadino ye yahn ne man ne, retumacadino nducoyaca ye che a Dendiohs che te ye ntiyon che redin nuhn. ³A ndedevahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn, chitahno ne ndudo ndah yahn ye che cahndudo nuhn. Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye ndedevahn ye nchuhn, ne vederihquentiyon che ndevahn ne ne, tahque chahte che co vederihquentiyon yahn ley che ndirun nan tu rahno, che ndahco Dendiohs tah Moisés.

⁴Nduhca che chenano ino nuhn Dendiohs numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, a devano cuaco nuhn che conahn ntiyon che redin nuhn yahn ye. ⁵Ndiyu vededevano yahn man nuhn richahtino nuhn, cava che co din nuhn ntiyon yahn ye, te richahtino nuhn che a man ye rinan ye nuhn. ⁶Tihca, te a ihyan min che rete ye vededevano yahn ye nuhn, cava che co cuhnde tah nuhn vederihquentiyon ra yahn ye, cuahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Ndiyu ley che a ndirun che dito yahn vederihquentiyon min, te Vaco Ndah yahn Dendiohs che dito yahn. Ley che a ndirun ne, atenan che rihco ro che va che conda ihyan nunde, ate Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, redin che cuahtenan ihyan vahchetero numacuahn ro.

⁷Ley che a ndirun nan tu rahno, che rihco ro che va che conda ihyan nunde ne, chihco cade Dendiohs che cuhno vederihquentiyon yahn, hua quendi cuahn dama. Andahre ama yudo vederihquentiyon yahn ley min, che nde nan Moisés ama diyahn ro, nde hua ri che ndihchero ihyan naci6n yahn Israel, ⁸ate nde tahque yudo vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs. ⁹Vederihquentiyon yahn ley min, che rihco ro

che va che conda ihyan nunde ne, ama yudo, ate tahque yudo vederihquentiyon yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, che rendedevahn ihyan.¹⁰ Nducote tahque yudo vederihquentiyon yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, anduhneca ndete che a chihno vederihquentiyon yahn ley min.¹¹ Tihca, te ley min che va che cuihno vederihquentiyon yahn ne, andahre ama yudo, ate tahque yudo vederihquentiyon yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, che hua nda ro che cuihno.

¹²Nducote a devano nuhn che tahque yudo vederihquentiyon yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, chemin che rahndudo nuhn numa ino nuhn.¹³ Ametah nde ama nan che tihyon ndeh nuhn nduhca che din Moisés, che chendih ye ama tino nan ye, cava che hua ndihchero ihyan naci3n yahn Israel nduhca che rino rino ravi che diyahn ro nan ye.¹⁴ Rahndudo nuhn ndudo yahn Dendiohs nduco cudado, cava che conahn ihyan. Ate ihyan naci3n yahn Israel ne, nde meniyon hua renahn ye yahn vederihquentiyon ndico, anduhneca ndete che va che redin vahche yahn ye, te atenan che cotahno ye Dihvo vo Jesucristo, tuhme conahn ye.¹⁵ Namin nde meniyon cuahn che rahndudo ihyan ndudo che dirun Moisés ne, anduhneca ndete che va che redin vahche yahn ye, hua renahn ye.¹⁶ Ate cuahn che cotahno ihyan Dihvo vo Jesucristo ne, tuhme conahn ye, cuavi che redin vahche yahn ye.¹⁷ Dihvo vo Jesucristo ne, anduhneca Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan, ne ihyan che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan ne, dihn va chedave yahn ye nan ley che dirun Moisés.¹⁸ Chemin che nducoyaco vo che ritahno vo ihyan min ne, nducote ametah deh che redin vahche yahn vo ne, rihco ro vo che ama yudo vederihquentiyon yahn ye. Ro ro ne, rendo vo nduhca man ye, redin Vaco

Ndah yahn Dendiohs che tahque rahtenan cumo vo vederihquentiyon yahn ye.

4 Nducote man Dendiohs yahino ye nuhn, ne chihco ye vederihquentiyon tah nuhn che cuahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, chemin che riquendi nuhn numa ino nuhn redinahn nuhn.² Hua chihnga redin nuhn man, hua rihtera nuhn vedecuihno yahn nuhn man, hua rih-ncheh nuhn man, hua retihdenan nuhn vededevano yahn man nuhn nan Ndudo yahn Dendiohs man. Tahque ndah ne, rahndudo nuhn deman ndudo cuaco, ne nduco tihca rihco ro nuhn che runecade nuhn nan Dendiohs.³ Ate ihyan che va che conda ye ne, a ihyan chahn che hua renahn ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che rahndudo nuhn.⁴ Hua ritahno ye, te a chihncheh chundah ihyan, din se che hua co conahn ye vederihquentiyon chahte yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndihchero ihyan iyehanse ihyan, tumacadino ye taca Dendiohs.⁵ Hua rahndudo nuhn cava che nevahnecon ihyan nuhn, te rahndudo nuhn cava che nevahnecon ye Dihvo vo Jesucristo. Redin nuhn cuande anduhneca ndete che mozo yahn nchuhn nuhn, yahn che yahino vo Dihvo vo nduco vih.⁶ Tihca rahndudo nuhn, te Dendiohs, ihyan min che chihquentiyon ye che chiya dave ne, namin din ye che chenahn nuhn yahn vederihquentiyon yahn ye che ndihco ye tah Dihvo vo Jesucristo.

Nduhca che va che cuahtechica ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁷Vederihquentiyon chahte che va tah nuhn, che rahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, chemin ne, nduhca ama vedecuihca, ate man nuhn ne, nde hua rigonun chihve nuhn. Tihca, cava che co ro che vederihquentiyon min ne, yahn Dendiohs, ndiyu yahn

nuhn. ⁸Rechuhrihn nuhn, ate hua ri doh ino nuhn. ⁹Ama rededecadino nuhn, ate hua retehche ino nuhn. ⁹Ama redin tan ihyan nduco nuhn, ate hua rihcoman Dendiohs nuhn. Vate nuhn tah vederih, ate rendedevahn ye nuhn. ¹⁰Nduh cuahn nan che vatechica nuhn ne, ama rechuhrihn nuhn nduhca che chuhrihn Dihvo vo Jesucristo, cava che co ro che quenduche ye, rinduco ye nuhn. ¹¹Numanahn che chenah nuhn iyehhse ne, ama cahnda yahn nuhn, che nahn cahno ihyan nuhn, yahn che ritahno nuhn Dihvo vo Jesucristo, ne nduco chemin ne, rihnde ro che va ye cava nuhn. ¹²Cuahn dama vate nuhn tah vederih, ate cochihve yahn nchuhn cava che ndevahn ne.

¹³Nan Ndudo yahn Dendiohs ne, ndirun nduhca che rahn ama ihyan: “Chitahnó Dendiohs, ne chemin che cahndudó ndudo yahn ye.” Riquendi nuhn yune yahn ihyan min, ritahno nuhn Dendiohs. Namin rahndudo nuhn ndudo yahn Dendiohs, ¹⁴te a devano cuaco nuhn che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo van tenahn, ne cava Dihvo vo quenah cuma che ndedetuhche ye uvo, nedin dama ye uvo nan ye. ¹⁵Nducuahh che rahno ri nuhn ne, a cava che ndah yahn nchuhn, cava che cuhnde ro vedeyahino yahn Dendiohs nduco nuhn, ne ama yahn ihyan necah ye nundihve cuahn ihyan man, ndeva ye yavenan ye man.

¹⁶Chemin che hua ri doh ino nuhn. Andahre ama ri cuno nuhn nan ntiyon yahn Dendiohs, ate man ye renecah dito ye chedave yahn nuhn ro ro. ¹⁷Hua ri doh ino nuhn, te che rechuhrihn nuhn man ro cuh ne, hua ngu cuahn dama. Tah ra chemin, te tahque ndahca cuahno nuhn cuahn che cuahtenan nuhn vahchetero numacuahn ro. ¹⁸Nducote tihca ne, hua retumacah nuhn dehtenduh che va iyehhse cuh, te hua rengu. Tahque ndah ne, retumacah nuhn ved-

erihquentiyon yahn Dendiohs, te chemin ne, hua nda ro che cuihno.

5 Hua recah cudado uvo che rechuh rihh vo man ro cuh, te a devano cuaco vo che cuahn che ndaco vo iyehhse cuh ne, ndeva Dendiohs uvo vahchetero nan che cuahtenan vo cuahn dama. ²Chemin che, numanahn che vato vo iyehhse ne, rahcoran vo che nahn cuahtenan vo vahchetero. ³Cuahn che ndaco vo iyehhse cuh ne, a va yan nan che cuahtenan vo. ⁴Numanahn che chenah vo iyehhse cuh ne, rahcoran vo, ndiyu che nahn vo che coh vo, ate che nahn vo che ndacorun vo, cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ⁵Yahn che cuahtenan vo vahchetero ne, man Dendiohs tihyon yune ye uvo, din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo, rihco ro ye che ndeva ye uvo.

⁶Chemin che richahtino vo cuahn dama. A devano vo te, numanahn che chenah vo iyehhse ne, hua rendihchero vo Dihvo vo Jesucristo. ⁷Ate ritahno vo ihyan, riquendi vo yune yahn ye, andahre hua rendihchero vo ihyan. ⁸Ndichahtino vo ihyan, nde tuno nahn ndaco vo iyehhse cava che cuahtenan vo nan ye. ⁹Chemin che a cuahtenan ca vo iyehhse, o hua, redin nun ino vo runecade vatechico vo cava che yeno ye nduco vo. ¹⁰Tihca, te va che ndo dama nducoyaco vo, techecade Dihvo vo Jesucristo yuhn vo. Ro min ndahco menun ye yahn queri amo vo, a ndah, o hua ndah, din vo, chahtenan vo iyehhse.

Vederihquentiyon che ndevahn ihyan

¹¹Nducote renevahnecon nuhn Dihvo vo Jesucristo ne, chemin che redin nun ino nuhn riyahve nuhn ihyan nunde, cava che cotahno ye ihyan. Dendiohs ne, a devano ndah ye che runecade vatechica nuhn, ne rahco te namin nchuhn ne, a devano ne. ¹²Che dirun tihca ne, co riquendi nchuhn rendedecadino ne

che rendeva mán yavenan nuhn nduhcá che ráhn ihyan yahn nuhn, ate hua. Che náhn ne, che co yeno nchuhn che runecáde vatechica nuhn cava che hua co cuihnan ne, ndahconan ne yahn ihyan che ndere redin yáde ye, redin cá ye che runecáde ye. ¹³Nahn cuan ne, co rendedecadino ihyan che luco nuhn, ne nahn cuan ne, rendedecadino ye che runecáde nuhn, ate hua dehve din yahn chemin, te redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs, cava che ndah yahn nchuhn. ¹⁴Tihca, te nducote yahino Dihvo vo Jesucristo nuhn ne, chemin che renevahne-cun nuhn che rihquentiyon ye. A devano nuhn te, nducote chih ye cava nducoyaca ihyan ne, nducoyaco vo ne, anduhneca ndete che chih vo dama nduco ye. ¹⁵Tihca chih ye cava che, uvo che ndedevahn ye uvo ne, hua cuahtechico vo vedeyeno yahn man vo. A ihyan min che chih ye, ne ntuche ye cavo vo, ne redin yahn che dinahn vo yahn ye. ¹⁶Chemin che nuhn ne, hua rendaichenan nuhn nde ama ihyan, tachan ihyan ye. Andahre ro menan ndaichenan nuhn Dihvo vo Jesucristo, ate man ne, ametah tihca redin nuhn. ¹⁷Tihca, te nducoyaco vo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, a ndahcorun Dendiohs uvo, a ndo vo anduhneca ihyan ra. Nducuahn vederendedecadino chihnga che chenan cumo vo ro menan ne, a chihcoman vo. Man ne, a ndacorun vederendedecadino yahn vo.

¹⁸A Dendiohs che din ye nducuahn chemin, ndo yan ye nduco vo che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo. Avane ne, te ye ntiyon nuhn che cah nuhn, cadino ihyan che a ndo yan ye nduco ye. ¹⁹Dendiohs ne, dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ne che cuande yahn ihyan min ndedevahn ye ihyan iyehnse, nchahco ye nunde yahn ye. Ndaconan rahn che te ye ntiyon nuhn che cah nuhn, cadino ihyan che ndo yan ye, nchahco ye nunde yahn ye.

²⁰Dechuh Dihvo vo Jesucristo nuhn, cahndudo nuhn van nchuhn menun Dendiohs, anduhneca ndete che a man ye riyahve ye nchuhn. Chemin che riyahve nuhn nchuhn che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo, che ndaca ne che nchahco nunde Dendiohs, ndo yan ye nduco ne.

²¹Dihvo vo Jesucristo ne, hua quendihco ye nde ama nunde, ate din Dendiohs che nedihve ye nunde yuhn vo, anduhneca ndete che man ye quendihco ye nunde. Tihca din ye cava che, nduco che cotahno vo Dihvo vo ne, ndaco vo vederenchahco, ne runecáde cuahtenan vo nduhca che nahn ye.

6 Nducote redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs ne, riyahve nuhn nchuhn che hua duche rino ne vedeyahino yahn ye cava ne, ²te nan Ndudo yahn ye ne, rahn ye ri ye ihyan ndico yuhn vo tuhca: Cuahn che nda ro ndah yahn nchuhn ne, chinan nchuhn, ndedevahn nchuhn. Namin nchuhn ne, a ro cuh che ro ndah yahn ne, a ro cuh che ndevahn ne.

³Nuhn ne, runecáde vatechica nuhn, cava che hua ndaca yune che ndaichenan ihyan ntiyon che redin nuhn. ⁴Nan nducuahn che redin nuhn ne, rihco ro nuhn che numa cuaco redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs. Ama redin chahtino nuhn yahn nducuahn che rechuhrihn nuhn man, ⁵rahn ihyan nuhn man, rih ye nuhn vacoyahn man, rendo dama ye, redin canda ye nduco nuhn man, ama rechuhrihn nuhn che redin nuhn ntiyon man, hua ri che cuahteyado nuhn man, rih cuico nuhn man. Ate van nducuahn dehtenduh chemin chan ne, rihco ro nuhn che redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs. ⁶Namin rihco ro nuhn che redin nuhn ntiyon yahn ye, yahn che runecáde vatechica nuhn man, renahn nuhn ndudo yahn ye man, ama redin chahtino nuhn man, chenan cuma nuhn vedevahino man, quenun Vaco

Ndah yahn ye nuhn man, numa cuaco redin yahino nuhn ihyan man, ⁷chenan cuma nuhn vederihquentiyon yahn ye man, rahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo man. Nduhca sandado che va che ruhn nduco se man, va che rendedevahn nduco se sahn man ne, tihca nuhn, te a ndo yan Dendiohs nduco nuhn, nedin yahn ye nuhn, ne hua dehva rinda yahn nuhn. ⁸Nahn ihyan ne, rendeva ye yavenan nuhn, ne nahn ye ne, rendaichenan ye nuhn. Nahn ihyan ne, ndah rahn ye yahn nuhn, ne nahn ye ne, chihnga rahn ye yahn nuhn. Nahn ihyan ne, rahn ye che rente nuhn ndudo cuaco, ne nahn ye ne, rahn ye che rihncheh nuhn. ⁹Nahn ihyan ne, yahino ye nuhn, ne nahn ye ne, nde hua retumacah ye nuhn. Nahn cuan ne, vate nuhn tah vederih man, redin tan ihyan nduco nuhn man, ate rendedevahn Dendiohs nuhn. ¹⁰Andahre ran nuhn nahn cuan, ate hua dehve rahco nuhn. Andahre chevah nuhn, ate anduhneca ndete che redin cuihca nuhn ihyan, ricuahn nuhn Ndudo yahn Dendiohs ihyan. Andahre metah dehva yahn nuhn muhn iyehnese cuh, ate rinan Dendiohs nuhn, ne hua dehva rinda yahn nuhn.

¹¹Nchuhn dihno nuhn che vate ne yan Corinto, numacuahn chedave yahn nuhn yahve nuhn nchuhn, hua chihco ndeh nuhn nde ama ndudo. ¹²Nuhn ne, yahino nuhn nchuhn, ate man nchuhn ne, ti nan ti ino ne rendihche ne nuhn. ¹³Nduhca che riyahve ihyan daya ye ne, tihca riyahve nchuhn, cava che din yahino ne nuhn nduhca che yahino man nuhn nchuhn.

**Uvo che ritahno vo Dihvo vo
Jesucristo ne, ihyan
yahn Dendiohs uvo**

¹⁴Hua dama co nchuhn nduco ihyan che hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo,

te hua redin yahn che ihyan che ndah ihyan ye ne, dama co ye nduco ihyan che duhtuno ihyan ye. Namin hua redin yahn che ihyan che a ntah ndutinan ye, renevahnecon ye Ndudo yahn Dendiohs ne, dama co ye nduco ihyan che hua renevahnecon ye. ¹⁵Dihvo vo Jesucristo ne, hua ri dama ndudo yahn ye nduco chundah. Namin ihyan che ritahno ye ihyan ne, hua ri dama ndudo yahn ye nduco ihyan che hua ritahno ye. ¹⁶Ihyan che rendeva ye yavenan Dendiohs ne, nde hua redin yahn che dama co ye nduco ihyan che rendeva ye yavenan dehtenduh che ndiyu Dendiohs. Dendiohs ne, quenduche ye, ne uvo ihyan yahn ye ne, anduhneca ndete che yaco yahn ye, nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn ye tuhca:

Conun van ihyan yahn.

U che Dendiohs yahn ye.

¹⁷⁻¹⁸Namin ndirun:

Dihvo vo Dendiohs, ihyan min che quenan cuma ye nducuahn vederihquentiyon ne, rahn ye:

“Co din vi nchuhn yahn ihyan nunde, cuihcoman ne ihyan.

Hua din ne dehtenduh che chihnga, cuahtendihco ne nunde.

Tuhme ndeva nchuhn, din yahn nchuhn, ndo ne dayá.”

7 Dihno che yahino nchuhn, nducote tihca nte Dendiohs ndudo yahn ye ne, nahn che cahcoman vo nunde yuhn vo, ne runecade cuahtechico vo, nevahnecon vo ihyan.

Nto ino ihyan ndiyaco nunde yahn ye

²Cuenevahnecon nchuhn nuhn. Hua nedin tan nuhn nduco nde ama ne. Hua nihnceh nuhn nchuhn. Nde ama nchuhn, hua ndinda ne cava nuhn. ³Che dirun tihca ne, ndiyu che rahn nundé yahn nchuhn, te yahino nuhn nchuhn nduhca che a rahn ri nchuhn menan, andahre va che coh nuhn cava ne.

⁴ Ama rendacá vedechahtino man, ama yeno man, ama renecah yan chedave yahn man, cava ne. Andahre rechuhrihn nuhn, ate ama yeno.

⁵ Numacuahn ro che chahtechica nuhn yahn yahn Macedonia ne, nde tah hua chahtetuhno nuhn, te din tan ihyan nduco nuhn. Chuhrihn nuhn, ne ama ndedecadino nuhn nan ntiyon che redin nuhn. ⁶ Ate Dendiohs, ihyan min che renecah yan ye chedave yahn ihyan che ran ye ne, necah yan ye chedave yahn nuhn, yahn che nta Tito. ⁷ Avane ne, nte cuande se nuhn nduhca che nevahncun nchuhn sahn man, necah yan ne chedave yahn se man, ama chi ran ne cava nunde yahn ne man, ama rendedecadino ne cava man, ne cava nducuahn chemin ne, nde tahque chi yeno.

⁸ Cuahn che dirun yahn ne menan, din che chi ran ne ne, nde man nto ino che tihca din, ate man ne, yeno, te checadino che chichihve yahn ne, nto ino ne nunde yahn ne. ⁹ Man ne, yeno, ndiyu yahn che din che chi ran ne, ate yahn che chichihve vederan yahn ne, din che nto ino ne nunde yahn ne. Hua ndere cah rihn nchuhn nduco che tihca dirun, te nto ino ne nunde yahn ne numacuahn vederan, nduhca che nahn Dendiohs. ¹⁰ Chichihve yahn ne, te cuahn che numacuahn vederan rento ino vo nunde yahn vo ne, rendedevahn Dendiohs uvo. Ate vederan che ametah co quendi vo vedeyeno yahn man vo, cuahtendihco vo nunde ne, nde hua cochihve. ¹¹ Condiheche nchuhn nduhca che chichihve che nto ino ne nunde yahn ne nduhca che nahn Dendiohs. Chi yudo yahn ne yahn nunde yahn sahn min, nde dihya ne chi. Runecade tumacah ne yahn, ne ndaca ne che nchahco nunde che hua tumacah ne yahn menan. Namin necahco ne u cava che conan nchuhn. Din ne castigo sahn, ne nan nducuahn chemin ne, chihnde ro yahn ne che dave yavenan ne yahn

nunde min. ¹² Che dirun yahn nchuhn menan ne, che nahn che tumacadino ne nan Dendiohs nduhca che nevahncun ne nuhn. Che dirun yahn ne ne, menan vihca a cava nchuhn che ndedecadino, ndiyu deman yahn sahn min che quendihco se nunde, nde huane yahn ihyan che din duche yahn se ihyan. ¹³ Nducote nto ino nchuhn nunde yahn ne ne, chemin che chi yeno nuhn.

Avane ne, nducote ndihchero nuhn che ama yeno Tito yahn che necah yan nducoyaca nchuhn chedave yahn se ne, chemin che nde tahque chi yeno nuhn. ¹⁴ Hua quendah cuhno u che rahn ri sahn che ndah ihyan nchuhn. Nduhca che riquendah cuaco nducuahn che rente nduco ne ne, tihca quendah cuaco nducuahn che rahn ri sahn yahn ne. ¹⁵ Me Tito ne, nde tahque yahino se nchuhn man ro cuh, che co ro che quenana se yan vaco ne, te renechco se nduhca che nevahncun ne sahn nduco vedino vedencun, dinahn ne che chihquentiyon se. ¹⁶ Me u ne, ama yeno, te a devano che renevahncun nchuhn nducuahn che rihquentiyon.

Nduhca che nahn che cah vo vedino

8 Dihno nuhn, man ne, nte cuande nuhn nchuhn nduhca che din yahino Dendiohs ihyan yahn ye che vate ye yahn yahn Macedonia, chinan ye ihyan cava che tuno tah ye che cah ye vedino. ² Ihyan chahn ne, andahre ama rechuhrihn ye che redin tan ihyan nduco ye man, ama chevah ye man, ate ama yeno ye, ne numacuahn chedave yahn ye cah ndahva ye vedino. ³ Man ndihcheró che numacuahn vedeyeno cah ye nde tahque ndahva ca che co che retumacadino vo che co cah ye. ⁴ Ama chica ye favor nuhn, che cah yune nuhn che condá van nduco ye, conan ye dihno vo. ⁵ Nde hua ndedecadino nuhn che tihca din ye, ate nde tahque quen-

dahn̄an ye, te che tahque ndah ne, chihco ye chedave yahn ye nduhc̄a che nahn Dendiohs, c̄ava che dinahn ye nducuah̄n che rihquentiyon Dihvo vo Jesucristo m̄an, c̄ava che nevah̄necun ye nuhn m̄an. ⁶Nducote tihc̄a din ihyan chahn ne, chemin che c̄ah cuande nuhn Tito che ndaconan se ȳan v̄aco nchuhn, quendi se din d̄ama se vedino min. ⁷Nducote āma chenan cuma ne vederihquentiyon che cotahno ne m̄an, che cuahndudo ne m̄an, che devano ne m̄an, checo checunde chenan ne n̄an ntiyon yahn Dendiohs m̄an, yahino ne nuhn m̄an ne, chemin che ndahc̄a che din nun ino ne, cuahtenan cuma ne vedev̄ahino.

⁸Ndiyu che rihquentiyón nchuhn, ate r̄ahn nduco ne c̄ava che cadino ne nduhc̄a che chenan cuma dihno vo chenahn vedev̄ahino m̄an, c̄ava che cuhnde ro ndete che numa cūaco chenan cuma ne vedeyahino m̄an. ⁹A devano nchuhn nduhc̄a che āma yahino Dihvo vo Jesucristo uvo, ne nahn che quendi ne yune yahn ye. Nduhc̄a āma ihyan cuihca che ndo chev̄ah ye, yahn che din ye vedev̄ahino ne, tihc̄a ihyan min, te andahre āma yudo vederihquentiyon yahn ye, ate nducote yahino ye uvo ne, chihcom̄an ye nducuah̄n, nd̄a ye muhn iyeh̄nse cuh c̄ava che ndedevahn ye uvo.

¹⁰Tihc̄a riyahv̄é nchuhn c̄ava che ndah yahn ne, te a m̄an nchuhn chihndeȳan chedave yahn ne nde nduyo chuh me, can̄an rec̄ah ne vedino min. ¹¹M̄an ne, nduhc̄a che nduco vedeyeno can̄an c̄ah ne, tihc̄a nahn che quendi ne dinahn ne tunoca che tuno t̄ah ne, nde conan c̄ah ne. ¹²Tihc̄a, te vedino che rec̄ah vo ne, a devano Dendiohs nduhva che co c̄ah vo. Cuahn che rec̄ah vo numacuahn chedave yuhn vo ne, renevah̄necun ye.

¹³Che c̄ah nchuhn vedino min dihno vo ne, ndiyu che c̄ah ne nde ndo chev̄ah m̄an ne. ¹⁴Che nahn ne, che co-

nan ne ihyan c̄ava che nd̄aca che chuhnun ye m̄an ro cuh. Nd̄a ro che va vederet̄ahn yahn m̄an ne ne, tihc̄a conan ihyan chahn nchuhn. Nduco tihc̄a ne, nd̄aca che chuhnun āma t̄ama ne cuahn d̄ama. ¹⁵Va āma ejemplo yahn chemin che ndirun n̄an Ndudo yahn Dendiohs tuhc̄a: “Ihyan che ndeh din d̄ama ye ne, hua nḡava yahn ye, ne ihyan che doh din d̄ama ye ne, hua chicuah nan yahn ye.”

Tito nduco combiero yahn se ne, ndaconan se ȳan Corinto

¹⁶Nundihve cuahn Dendiohs che c̄ahn nun ye chete chedave yahn Tito, che namin rendedecadino se c̄ava che ndah yahn nchuhn nduhc̄a che rendedecadinó. ¹⁷Ndetah̄no nevah̄necun se che yahv̄é sahn che chi se. Av̄ane ne, nducote a m̄an se ndihco se che chi se ne, cochi se quendihchero se nchuhn numacuahn vedeyeno.

¹⁸Dechuh nuhn d̄ama nduco se āma dihno vo che āma ndah r̄ahn ihyan yahn ye nduh cūan ȳaco, yahn che āma quendāh ndah ye che rahndudo ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹⁹Av̄ane ne, a tendahnun ihyan ndiȳaco dihno vo min, che conduco ye nuhn n̄an che vatechica nuhn. Quenan conan ye nuhn, din d̄ama nuhn vedino che a ndan̄an redin d̄ama nuhn, c̄ava che ndeva ihyan yaven̄an Dihvo vo m̄an, c̄ava che c̄ahco ro nuhn vedeyahino yahn nchuhn m̄an. ²⁰Nducote hua nahn nuhn che ndere c̄ahma nde āma ihyan che toh m̄an nuhn vedino min ne, chemin che yahve nuhn ihyan ndiȳaco che tendahnun ye āma cha dihno vo, c̄ava che conduco ye nuhn. ²¹Tihc̄a, te nahn nuhn che dave yaven̄an nuhn n̄an Dendiohs m̄an, n̄an nducoȳaca ihyan m̄an.

²²Av̄ane ne, dechuh nuhn t̄ama dihno vo nduco Tito. Dihno vo min ne, a rendihche nuhn ihyan che runec̄ade ye cuahn d̄ama n̄an nducuah̄n ntiyon

yahn Dendiohs. Ihyan min ne, quenan ino ye che conahn ntiyon che chi ye, te a rendihche ndah ye nchuhn. ²³Te cuandé nchuhn te Tito ne, rinduco se u nan ntiyon che quenán, cochi se, conan se nchuhn menún. Me dihno vo chenahn ne, ihyan ndiyaco dechuh ye ihyan. Ihyan chahn ne, nducote runecade ye ne, cuhnde ro che ama yudo vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ²⁴Man ne, cuinan nchuhn ihyan chahn, cava che cadino ihyan ndiyaco chenahn nduhca che chenana cuma ne vedeyahino man, cava che hua co cuihnana nuhn che rendeva nuhn yavenana ne man.

Vedino cava dihno vo

9 Yahn vedino che redin dama nuhn cava dihno vo ne, rahc6 che nde hua rendotenan che dirun yahn ne, ²te a rendihché nchuhn che ama cuno ino ne. Chemin che hua cuihnán renté nduco dihno vo che vate ye yahn yahn Macedonia, yahn nchuhn che vate ne yahn yahn Acaya, che a vateyan ne nde nduyo chuh cava che conan ne. Nducote checadino ye che redin nun ino ne recah ne vedino min ne, a nahn nducoyaca ye ama cah yeno ino ye, canana recah ye. ³Andahre tihca ne, dechuh dihno vo chahn tan, cava che cuahteyan niyon nchuhn nduhca che a renté yahn ne, ne hua quenda cuhno che rendonan nchuhn. ⁴Tihca din, te cuahn che chí ne, denana conduco ama o dihno vo che vate ye yahn yahn Macedonia u, ne nahn che a vateyan nchuhn. Ndete che hua ne, quenda cuhno nchuhn. Namin quenda cuhno nuhn che ama rendonan nuhn nchuhn. ⁵Nducote hua nahn che quenda cuhno uvo ne, yahvé dihno vo chahn che chi ye, conan ye nchuhn, din dama nduh ne vedino min che a ndihco ne chedave yahn ne che cah ne. Nduco tihca ne, cuahn che nda nuhn ne, hua que-

nan cuma nuhn che comana caca nuhn nchuhn.

⁶A devano nchuhn te cuahn che ndahva ndute ndata rihno vo ne, ndahva renevahn vo, ne cuahn che doh rihno vo ne, doh renevahn vo. ⁷Atihnocano che recah vo vedino. Nahn che cah vo nduhva che ndihco vo che cah vo. Nahn che cah vo numacuahn chedave yuhn vo, hua nduco fuerza, te Dendiohs ne, yahino ye ihyan che nduco vedeyeno recah ye. ⁸Dendiohs ne, va vederihquentiyon yahn ye che conan ye nchuhn nana nducuahna, cava che hua dehva conda yahn man ne man, cava che va ndahva yahn ne che conan ne ihyan chenahn man. ⁹Tihca, te nana Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun tuhca:

Ihyan che redin ye vedevahino nduco ihyan chevah ne, rinan Dendiohs ihyan cuahn dama, ne hua ri doh dehtenduh yahn ye.

¹⁰A Dendiohs che recah ye ndute ndata che rihno ihyan man, rihquechey ye ihyan man. A ihyan min che din ye che co ndeh ndute ndata yahn nchuhn man, tihdenana ye vedeyahino yahn ne man, ¹¹cava che co chahte nducuahna ntiyon yahn ne, conan ne ihyan chevah numacuahn chedave yahn ne. Nduco tihca ne, ndeva ihyan yavenana Dendiohs yahn ntiyon che redin nuhn vana nchuhn. ¹²Tihca, te vedino che vatechica nuhn redin dama nuhn ne, din che ndaca che chuhnun dihno vo man, nde din che ndeva ihyan yavenana Dendiohs man. ¹³Ihyan che ndonda tah ye vedino min ne, ndeva ye yavenana Dendiohs, ndiyu demana yahn che ama rinan nchuhn ihyan man, ihyan chengahn man, ate yahn che renevahnecun ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹⁴Namin covah ye cava nchuhn numacuahn chedave yahn ye yahn che tihyon yune Dendiohs nchuhn che din ne vedevahino nduco ye. ¹⁵Nundihve cuahn Dendiohs

che ama chahte vedeyahino yahn ye çavo vo, che nde hua retumacadino man vo, dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ye uvo.

Vederihquentiyon che quenan cuma Pablo

10 U Pablo, riyahvé nchuhn numacuahn vedino vedeneceun nduhça che nahn Dihvo vo Jesucristo. Nahn nchuhn ne, rahn ne yáhn che ama tán cuahn che yahn quenán, ne cuahn che quenún van nchuhn ne, ama necún. ²Ate riyahvé nchuhn che hua din ne che ndaça yune che dín castigo nchuhn cuahn che ndá, te va inó che dín castigo ihyan che rahn ye che vatechica nuhn vedeyeno yahn man nuhn. ³Cuäco te ihyan iyehnse nuhn, ate redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs nduhça che nahn ye, ndiyu nduhça che nahn man nuhn. ⁴Nduhça sandado che chenán cuma se dehtenduh che richihve yahn se nan che ruhn se ne, tihça chenán cuma nuhn vederihquentiyon chahte. Vederihquentiyon min ne, ndiyu yahn ihyan iyehnse, te yahn Dendiohs, ne co ndahco ndiya ihyan che duhtuno ihyan ye. ⁵Namin ndahco ndiya nuhn ihyan, che numacuahn vedeyade man, vededevano yahn man ye man, rahcotahn ye yahn Dendiohs, ne ndahco nuhn ihyan tañ Dihvo vo Jesucristo, çava che dinahn ye yahn ye. ⁶Cuahn che a ndahça redinahn nchuhn ne, nuhn ne, vate nuhn çava che din nuhn castigo ihyan che rahcotahn ye.

⁷Nchuhn ne, rihco ne cudado nde nan ran nde nan rica nuhn, ate hua rendiche ne taçá chedave yahn nuhn. Ndete che devano cuäco ne che a yahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn ne, cuedevano ne te namin nuhn ne, a yahn ye nuhn. ⁸Te Dihvo vo Jesucristo vederihquentiyon nuhn, ndiyu çava che din nuhn che conda nchuhn, ate çava che conan nuhn

nchuhn che cotahno ne ihyan numa ino ne. Chemin che, andahre ama rendonán vederihquentiyon min ne, hua ri cuihnán. ⁹Tihça ráhn rí nchuhn çava che hua ndedecadino ne che ndere renahn dihyá nchuhn nduco çaca che redechúh yahn ne. ¹⁰Hua náhn che namin nchuhn tihça ndedecadino ne, te nañ ihyan ne, rahn ye te ama renan inó che çayá ihyan nan çaca che redechúh yahn ye, ate cuahn che quenún van ye ne, hua dito nañ nde hua ndahchan ndudo yáhn. ¹¹Ihyan che tihça rahn ye ne, codevano ye te nduhça che yudo rihquentiyon nuhn cuahn che yahn chenán nuhn, redirun nuhn yahn ne ne, atihnoça yudo cahcantiyon nuhn cuahn che ndá nuhn van ne.

¹²Hua rendeva man nuhn yavenan nuhn nduhça che redin nañ ihyan che rendonán man ye ihyan, te ama vedetundo che redin ye, rendeva man ye yavenan ye, rahco ye che tahque rigonun chihve ye che co ihyan chenahn. ¹³Nuhn ne, hua redin yade nuhn, rechuhnan nuhn vederihquentiyon che te Dendiohs nuhn, che din nuhn ntiyon yahn ye van nchuhn. ¹⁴Nuhn che ndá nuhn menan ndita, cahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chihnevan nchuhn, ne chemin che redin yahn che quendi nuhn cahcantiyon nuhn nchuhn. Che tihça redin nuhn ne, hua rechuhnan nuhn vederihquentiyon che chenán cuma nuhn. ¹⁵Hua redin yade nuhn, rihquentiyon nuhn nan che nedin tama ca ihyan ntiyon. Che cuäco ne, chenán ino nuhn che cotahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo numa ino ne, çava che co chahte ntiyon che redin nuhn van nchuhn, ne quendi nuhn nduhça che a cochi nuhn rihquentiyon nuhn. ¹⁶Tuhme quendi nuhn cuacotuhn nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo yan chenán, ate hua cahnevi nuhn ntiyon che nedin tama ca ihyan.

¹⁷Duh nchuhn che nahn ndonan man ne nchuhn ne, tahque ndah che ndonan ne Dihvo vo Jesucristo, ¹⁸te ihyan che rendonan man ye ihyan ne, hua cochihve yahn ye che tihca redin ye. Me ihyan che rendonan Dihvo vo Jesucristo ihyan ne, atenan ihyan chahn che rendeva Dendiohs ihyan.

Sahn che redin ca se che apóstol se

11 Ama ndahca ndete che din chahtino nchuhn che ndonan vederihquentiyon che quenán cumá. Co rahco ne che ama vedetundo che tihca redin. ²Ate hua, te ama yahinó nchuhn nduhca che nahn Dendiohs, cahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chitahno ne, ne náhn che dave chedave yahn ne, nda ne nan ye. ³Nducote chundah ne, ama mayon se ne, ndo se cu, chihncheh se Eva. Namin nchuhn ne, vahinó cava ne, te denan hua numa ino ne ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, ne cah yune ne che cahnceh se nchuhn, cuacondah vedame ne ihyan. ⁴Vahinó cava nchuhn, te denan nda sahn che cacuah se tama ndudo menun ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo man, cuahndudo se tama ndudo, redin vahn se che ndudo ndah yahn Dendiohs man, conun se nchuhn che nevahnecon ne tama vaco menun Vaco Ndah yahn Dendiohs man, ne a ndah no ino ne cotahno ne nducuah. ⁵Ricá nchuhn che din chahtino ne yahn, nan sahn chahn che redin vahn ne apóstol ndah, te nde tah hua rinda nan yahn vederihquentiyon che quenán cumá nan vederihquentiyon yahn se. ⁶Andahre hua ndahchan ndudo yahn nan che rahndudó, ate nan vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, a devanó ndendi ndendita nduhca che a rendihche man nchuhn.

⁷Hua dehve ama nunde che din man ntiyon, ndaca che chuhnun cuahn che cahndudó ndudo ndah yahn Dendiohs, chihnevan nchuhn. Tahque ndah ne, quendah vedechahtinó chuhrin cava che ndah yahn ne. ⁸Cuahn che quenán van nchuhn, din ntiyon yahn Dendiohs cava che ndah yahn ne ne, diho ne, diho ne che vate ye tama yan chinan ye u cava che ndaca che chuhnun, ate anduhneca che ndere chehnevi yahn ye, te ndiyu ihyan chahn va che conan ye u ro min. ⁹Cuahn che chicuah nan yahn ne, nde ama nchuhn hua denduh nchuhn. Tahque ndah ne, ama o diho vo che chica ye yahn yahn Macedonia, chinan ye u. Nduco tihca ne, hua denduh nchuhn ro min. Atihnoca hua denduh nchuhn caviyan deman. ¹⁰Nde muhn nde nan Dihvo vo Jesucristo, cuaco rahn ri nchuhn chemin. Numachahte yahn yahn Acaya, hua quendah cuihnó nan nde ama ihyan, yahn che tihca rahn. ¹¹Ndiyu che hua yahinó nchuhn che hua náhn che conan ne u. A man Dendiohs devano ye che ama yahinó nchuhn.

¹²Quendí din tihca cava che co cuihnan sahn yade chahn che vatechica se redin ca se che apóstol se, redin ca se che redin se ntiyon nduhca che redin nuhn. ¹³Sahn chahn ne, ndere vatechica se, rihncheh se ihyan, redin ca se che apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo sahn. ¹⁴Hua chahn ino nchuhn che redin ca se che apóstol se, te a devano vo te namin chundah ne, rendedeche se sahn, co ndacoda se nde ama ángel diyahn ndete che nahn se. ¹⁵Chemin che nde hua chahn ino nchuhn, ndihchero ne sahn chahn che redin se ntiyon yahn se, redin ca se che ndudo ndah yahn Dendiohs che rahndudo se. Yahn nducuah che redin se ne, va che din Dendiohs castigo sahn, nedihve se nunde yahn se.

**Nduhca che rechuhrihn Pablo
nan ntiyon yahn Dendiohs**

¹⁶Ndaconan rahn ri nchuhn che hua ndedecadino ne che ama vedetundo che nahñ ndeva man yavenan. Ndete che tihca ndedecadino ne ne, codin chahtino ne yahn. ¹⁷Che rahn ri nchuhn che nahñ ndeva man yavenan ne, ndiyu Dihvo vo Jesucristo che tihca rihquentiyon ye, te chemin ne, vedetundo yahn man. ¹⁸Nducote ama yahn sahn che redin yade se che ama ndah ihyan se ne, namin u ne, ndeva man yavenan. ¹⁹Tihca din, te nchuhn ne, ama devano ne che rahco ne, nde hua ri cuihnan ne, a ndah no ino ne retuma ino ne sahn che rendeva man se yavenan se. ²⁰Andahre redin se decayha yahn se nchuhn man, rendinun rendinahno se nchuhn man, redin yahn se dehtenduh yahn ne man, rinan se yahn nchuhn man, rahn se vaconan ne man, ate a ndah no ino ne. ²¹Anduhneca ndete che ama vedecuihno chemin cava, te nuhn ne, hua rihquino nuhn che ndere din nuhn nduco nchuhn.

Andahre ama vedetundo, ate namin u ne, co din yade nduhca che redin sahn chahn. ²²Ndete che redin yade se che sahn naci3n yahn Israel sahn ne, namin u ne, ihyan naci3n yahn Israel u. Ndete yahn che rente se devaco hebreo ne, namin u ne, rente devaco min. Ndete yahn che ndata yahn Abraham sahn ne, namin u ne, ndata yahn ye u. ²³Ndete nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo nahn din yade se ne, namin u co din ama vedetundo, ndo yade, te tahque ndichihve u nan ntiyon yahn ye man, tahque nedin ntiyon yahn ye man, tahque ndeh yune nenun vacoyahn man. Ama ndeh yune nahn ihyan u man, ama ndeh yune adeche cahno ihyan u man. ²⁴Sahn naci3n yahn Israel ne, uhn yune din se castigo u, chahn se ndico ntiyon cun cuarta u. ²⁵Ino yune chahn se

yahn u. Ama yune ndo dama ihyan, cah ye tu u nde a chihno ye u, che rahco ye. Numacuahn ro che quechica nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ino yune cheche nun barco nan che quenun, ama ro ama yan quenun van nuniyahn. ²⁶Ama chuhrin nduh cuan nan che quechica yahn ntiyon che quenun. Ama ndeh yune adeche quenda ico u. Nduh cuan nan che quechica ne, ama cahnda, yahn che ama vate sahn duco. Ama ndeh yune cuahto din tan ihyan naci3n yahn man, ihyan naci3n chenahn man, nduco, adeche cahno ye u. Adecotino che quechica, viyan man, viyata man, nuniyahn man, ama chuhrin, adeche coh nan cuan. Me sahn che redin ca se che ritahno se Dihvo vo Jesucristo ne, cuahn dama chenun ino se vedetan, nahn cahno se u. ²⁷Ama chi cun3 nan ntiyon man, ama quenduch3 man, ama chih cuico man, chih yaca man. Nahn cuan ne, adeche coh ich3, quechica van ngo, nde tino yahn metah.

²⁸Avane yahn nducuahn chemin chan ne, ama rendedecadin3 ro ro, cava nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, te u che redin cudado ihyan. ²⁹Nducoyaca dihno vo che hua ndah richahtino ye Dihvo vo ne, ama rendedecadin3 cava ye. Namin nducoyaca dihno vo che redin ihyan che rah-tendihco ye nunde ne, ama ri ran cava ye. ³⁰Ndete che nahn co yeno ne, tahque ndah che co yeno yahn dehtenduh che rihco ro che hua rigonun chihve. ³¹Dendiohs, Chida Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che rendeva vo yavenan ye cuahn dama ne, devano ye te cuaco che rahn. ³²Cuahn che quenun yan Damasco ne, gobernador che rinan se rey Aretas, va se yan min, ne chih se sandado yune che nahn din se preso u. ³³Ate ndedevah ihyan u chete ama cuahte cuahn vedame chete che ndacoriya chihto yan me, ne nduco tihca cahñ.

**Ama vederihno che çah Dihvo vo
Jesucristo, ndihchero Pablo**

12 Hua redin yahn che ndeva mán yavenán, ate va che có nchuhn yahn ama vederihno che te Dihvo vo Jesucristo, ndihcheró. ²⁻³A ndeh nduyo che ritahnó Dihvo vo Jesucristo, ne man adive ne, a ri ndiche cun nduyo ne, quenda ye u vahchetero. Hua devanó, a mán, o vacó, atenan Dendiohs devano ye. Ate tanoca nduh ne, quenda ye u vahchetero. ⁴Min chihneván ama ndeh ndudo che nde hua rentaquinó deh che çahmá yahn. Avane ne, çahnda va che çahmá. ⁵Vederihno min che cuaco, redin yahn che ndonán. Ate çava mán ne, nde hua redin yahn che ndo yadé. Atenan yahn che nde hua rigonun chihvé, atenan yahn chemin che co co yenó. ⁶Ndete che nahn ndo yadé ne, dehve ndere ndo yadé, te ndudo cuaco che çahmá. Ate tahque ndah che nde hua çahmá yahn, çava che hua çava chemin nevahneacun ihyan u, te atenan che cahnevan ye che renté man, çahco ye cudado nduhça che quechicá man.

⁷Çava che hua ama din yadé che ndihcheró vederihno min ne, çah yune Dendiohs che dechuh chundah ama cah tan, chetah u, redin che rechuhríhn cuahn dama. ⁸A ino yune ama chicá favor Dihvo vo Jesucristo che cahnevi ye cah min, ⁹ate rahn ye ri ye u te nduco che yahino ye u, a va, te tahque rihco ro ye vederihquentiyon yahn ye nduco ihyan che nde hua rigonun chihve ye. Chemin che ama yenó che rechuhríhn, redin cah, te nduco tihça ne, tahque rihco ro Dihvo vo vederihquentiyon yahn ye nducó. ¹⁰Ri yenó yahn nducuah che rechuhríhn nan ntiyon yahn Dihvo vo, che ndere riya ihyan u man, che redin tan ye nducó man, che hua rendaca che rechuhnún man, che yah rahnó man, te cuahn che rendó nde ndiyahn ne,

tahque rihco ro Dihvo vo vederihquentiyon yahn ye nducó.

**Pablo ne, ama rendedecadino ye
çava ihyan yahn Dendiohs che
vate ye yan Corinto**

¹¹Ama vedetundo che rahn yadé nduco nchuhn, ate nducote retuma ino ne sahn che rihnceh se nchuhn ne, quenacuma che tihça dín. Nchuhn che redin yahn che ndeva ne yavenán, ndiyu mán, te andahre lado yahn nde hua rigonun chihvé, ate hua dehva rinda nan yahn nan sahn apóstol chemin chan, che rahco ne che ama ndah se. ¹²Cuahn che quenán van nchuhn ne, nduco rino nduco ndah dín vederihno, chihnde ro che apóstol numa cuaco u. ¹³Nchuhn ne, dama no din yahinó nchuhn nduco dihno vo che vate ye tama yan. Ate ndete che rahco ne che quendihcó nunde yahn che hua dendúh nchuhn che ndaca che chuhnún ne, codin chahtino ne yahn.

¹⁴Rahn rí nchuhn te a rihcoyan yahn che ndaconan chí quendihcheró nchuhn co ino yune. Nde hua dendúh nchuhn, te rechí çava che ndah yahn ne, ndiyu çava che nahn co yahn dehtenduh che va yahn ne. Tihça, te redín nduhça che redin ihyan che rihcacheh ye daya ye. Ndiyu man ye chenan ino ye che çahcacheh daya ye ihyan. ¹⁵Andahre cuahn che tahque yahinó nchuhn, ra tin ne, ne ti nan ti ino ne rendihchero ne u, ate nde nduco nduh ne, vá vedeyeno che quendí conán nchuhn, nde vá vedeyeno che çahco mendahn u çava che ndah yahn ne.

¹⁶Andahre devano cuaco nducoyaca nchuhn che hua dendúh nchuhn çava che ndaca che chuhnún, ate nde nduco nduh ama o ne ne, renuhn ino ne, rahn ne che nducote ama mayon u ne, chihnceh nchuhn. ¹⁷Namin a devano nchuhn che ndiyu che chihnceh nchuhn che dechúh ama o dihno vo,

chendihero ye nchuhn. ¹⁸A dechúh Tito nduco tãma dihno vo, chendihero se nchuhn, ne a devano ne te hua chihnceh se nchuhn. Namin a devano ne te nde ãma nuhn hua nihnceh nuhn nchuhn, te ðama vederendecadino yahn nuhn man, runecãde vatechica nuhn man.

¹⁹Dihno che yahinó nchuhn, che tihcã dirún yahn ne ne, co rahco ne che rahñ nãn man nuhn. Ate hua, te nde nuhn nde nan Dendiohs, nducuahñ che redin nuhn ne, redin nuhn numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, cãva che tahque numa ino ne cotahno ne ihyan. ²⁰Tihcã dín, te nahn che runecãde chenã nchuhn cuahn che ndã, cãva che co yenó cãva ne, ne hua ndãca yune che dín castigo nchuhn, co rãñ. Vãhinó cãva nchuhn, te denã cuahn che ndã, ntacã nchuhn che vate cãnda ne man, redin ve ne yahn vih man, tan ne nduco vih man, redin yãde ne man, redin vi ne man, retumacãñ ne cuando nduco vih man, rih nunde ãma tãma ne yahn vih man, ndeh cuãñ ndi ne nduco vih man. ²¹Namin vãhinó, te denã cuahn che dechuh tun Dendiohs u van nchuhn ne, co cuihnãñ cãva ne. Co nde va che cuacó cãva ãma yãñ nchuhn che metah nto ino ne nunde che chenã cuma ne nde ro menãñ, metah cãhcomãñ ne che chihngã redin ne man, che ndere rahtenan ne nduco ihyan che hua nihnevãco ne nduco ye man, che ãma idihya ne man.

Rahñ Pablo che cãñ tun ye yan Corinto

13 Man co ino yune che ndaconan chí quendiheró nchuhn. Nducoyãca ne che va nunde yahn ne ne, dinoca ndãhco cuãco o ino ihyan, tuhme co ne castigo. ²Cuahn che ndã chí o yune ne, a rahñ nduco nchuhn te cuahn che chí tãma yune ne, dín castigo nducoyãca

nchuhn che a chendihero ne nunde nde a rahñ me, nde nducoyãca nchuhn che cade rahtendihero ne nunde. Man ndaconan dirún yahn ne che a rahñ cãva che hua conãñ ne. ³Nducote nahn nchuhn che cãhco ró che quenãñ nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, cuahn che ndã tan ne, tumacadino ne. Dihvo vo Jesucristo ne, hua dehve vah ye nchuhn, te yudo vederihquentiyon yahn ye. ⁴Andahre quenãñ yah ye nan cruz, chíh ye nduhcã ãma ihyan che nde hua rigonun chihve ye, ate ndedetuhche Dendiohs ihyan, ndãhco ye vederihquentiyon tah ye. Atihnocã nuhn, andahre rahco ihyan che nde hua rigonun chihve nuhn, ate ritahno nuhn ihyan min, ne chemin che te Dendiohs vederihquentiyon, chenã cuma nuhn cãva che ndah yahn ne.

⁵Cuendecadino nchuhn cãva man ne, a ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, o hua. Ndete che numa cuãco ritahno ne ihyan ne, quenun Vaco Ndah yahn ye nchuhn, ne ndete che hua ne, hua. ⁶Quenãñ inó che codevano nchuhn te nuhn ne, ritahno nuhn ihyan min numa cuãco, quenun Vaco Ndah yahn ye nuhn. ⁷Rica nuhn Dendiohs cãva nchuhn che hua cuahtendihero ne nunde, ne hua conãñ cuma che din nuhn castigo nchuhn, cuhnde ro che quenun Vaco Ndah yahn ye nuhn. Andahre ndãhchenãñ ihyan nuhn, cãhma ye che hua quenun Vaco Ndah yahn ye nuhn, ate tihcã redin nuhn, te tahque nahn nuhn che runecãde cuahtechica ne, che co che quendãñ yavenãñ nuhn. ⁸Tihcã, te nuhn ne, ndotenan che cãhca tan nuhn yahn ihyan che redinahñ ye Ndudo yahn Dendiohs ne, va che ndeva nuhn yavenãñ ye. ⁹Vedeyeno yahn nuhn ne, che cotahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo numa ino ne. Dehve din yahn che ndãhchenãñ ihyan nuhn. Namin revãñ nuhn cãva ne, che nde tahque numa ino ne cotahno ne ihyan. ¹⁰Chemin che numanahn che

ametaḥ chí ne, dirún c̄aca cuh, dechúh yahn ne, c̄ava che nto ino ne nunde yahn ne, ne hua conan cuma che dín castigo nchuhn cuahn che ndá t̄an. Tihc̄a, te hua náhn che vederihquentiyon che te Dihvo vo Jesucristo u, cochihve dem̄an c̄ava che dín castigo nchuhn. Tahque ndah ne, náhn che cochihve c̄ava che quendi co-tahno ne ihyan numa ino ne.

¹¹ Dihnó, m̄an ne, Dendiohs conduco ye nchuhn. Runec̄ade cuahtenan ne m̄an, cuenec̄ah ȳan āma t̄ama ne che-dave yahn viḥ m̄an, āma no ndudo codin

ne nduco viḥ m̄an, ndahc̄a cuahtenan ne nduco viḥ m̄an, ne Dendiohs, ihyan min che yahino ye uvo m̄an, redin ye che rahte dihn chedave yuhn vo m̄an ne, conduco ye nchuhn. ¹² Cuenec̄ah āma t̄ama ne Dendiohs viḥ numacuahn vedino vedenecon. ¹³ Cuendeva ne Dendiohs yahn nducoȳaca dihno vo che vate ye muhn.

¹⁴ Dendiohs m̄an, Dihvo vo Jesucristo m̄an, din yahino ye nchuhn. Conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn. Tihc̄a co.

**CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO,
DECHUH YE YAHN IHYAN
YAHN DENDIOHS CHE
VATE YE YAN GALACIA**

1 U Pablo ne, ndiyu ihyan iyehñse che chihco ye vederihquentiyon tãh che co apóstol, te a Dihvo vo Jesucristo man, Dendiohs Chida, ihyan min che ndede-tuhche ye Dihvo vo van tenahn man. ²Nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, che vate ne yahn yahn Galacia, u nduco nducoyaca dihno vo che chenán ye muhn nducó, dirún nuhn caça cuh, dechuh nuhn yahn ne.

³Dendiohs Chida man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahca cuahtenan ne. ⁴A Dihvo vo Jesucristo che chihco mendahn ye ihyan chih ye cava nunde yuhn vo, ndevahn ye uvo van ihyan nunde nduhca che nahn Chido vo Dendiohs, ⁵ihyan min che va che ndeva nducoyaca ihyan yavenan ye numacuahn ro. Tihca co.

**Va ama nan no ndudo cava
che ndevahn ihyan**

⁶Ama rahn inó che nduco nun racon-dah vedame nchuhn Dendiohs, ihyan min che tendahnun ye uvo, dechuh ye Dihvo vo Jesucristo che yahino ye uvo. Man ne, riquendi ne tama nan ndudo. ⁷Ndiyú che va tama nan ndudo ndah, ate che tahque ri ne, vate ihyan che redetohnan ye ino nchuhn, nahn ndacorun ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁸Adecoduhno ihyan che cuahndudo ye tama nan ndudo che ndiyu ndudo che rahndudo nuhn, rihnevan nchuhn ne, ihyan min ne, va che conda ye, andahre u o ama ángel che caça ye vahchetero. ⁹Nduhca che chicuáhn nchuhn ro menan ne, man ne, ndaconan ntihton yan tama yune. Adecoduhno ihyan che cuahndudo ye tama

nan ndudo che ndiyu ndudo che a chitahno nchuhn ne, ihyan min ne, va che conda ye.

¹⁰U ne, hua rinúhn che co yeno ihyan iyehñse nducó, te che rinúhn ne, che co yeno Dendiohs. Ndete che núhn che co yeno ihyan iyehñse nducó ne, nde hua co conán nan ntihton yahn Dihvo vo Jesucristo.

¹¹Dihnó, nahn che codevano nchuhn te ndudo ndah che cahndudó, chihnevan ne ne, ndiyu vededevano yahn ihyan iyehñse, ¹²te nde ama ihyan iyehñse ne, hua chicuahn ye u. Che rahndudó ne, man Dihvo vo Jesucristo te ye, checadinó.

¹³A checadino nchuhn nduhca ihyan u ro menan cuahn che chitahnó dama nduco ihyan nación yahn Israel. Din tán nduco ihyan yahn Dendiohs, rihcó che decuihnó ihyan. ¹⁴Nduhca che ritahno ihyan nación yahn Israel ne, u che tahque quendahnán che co nducoyaca combiero yahn, te numa inó quendí costumbre yahn ihyan ndico yahn. ¹⁵Ate Dendiohs ne, tendahnun ye u numacuahn vedeyahino yahn ye, ne chihco vih ye u nde ro che metah cuhndeyán. ¹⁶Nda ro che nahn ye ne, dechuh ye Daya ye nan, te cuande ye ndudo yahn ye u cava che cuahndudó van ihyan nación chenahn. Cuahn che tihca chi ne, hua cháhn chiqueruné nde ama ihyan, ¹⁷nde hua cháhn yan Jerusalén chendi-hcheró ihyan che tahque menan ndi ye apóstol che co u. Tahque ndah ne, cháhn yahn yahn Arabia. Chihno min ne, ndaconán yan Damasco.

¹⁸Nde chihno ino nduyo ne, tuhme cháhn yan Jerusalén che ndihcheró Pedro, ne quenán nduco ye ntihton ro. ¹⁹Atenan ihyan min nduco Jacobo, dihno Dihvo vo Jesucristo, ndihcheró ihyan. Hua ndihcheró ihyan apóstol chenahn. ²⁰Nde nan Dendiohs ne, ndudo cuaco che dirún yahn nchuhn.

²¹ Adiva ne, cháhn yahn yahn Siria man, yahn yahn Cilicia man. ²² Tahn min ne, dihno vo che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, che vate ye estado yahn Judea ne, hua rendihche ye u. ²³ Che devano ye yáhn ne, atenan che rente ihyan che a u che din tán ro menan me nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo man, che rahndudó ndudo che rihcó che decuihnó ro menan me man, ²⁴ ne rendeva ye yavenan Dendiohs cavá.

Pablo ne, nevahnecon ihyan apóstol chenañn ihyan

2 Chihno ndichecon nduyo ne, cháhn tama yune yan Jerusalén nduco Bernabé, ne quendá Tito. ² Cháhn, te checadinó te tihca nahn Dendiohs. Min ndo dama deman ihyan che ndinan ye yahn yaco, ne necah cuandé ihyan yahn ndudo ndah che rahndudó van ihyan nación chenañn. Tihca din, te nahn cadinó deh cahma ye yahn ntiyon yáhn, a cochihve o hua. ³ Nde Tito che nduco se u, andahre sahn tama nación se, ate hua din ye fuerza che conan seña sahn. ⁴ Ama o sahn che redin ca se che ritahno se Dihvo vo Jesucristo ne, cuahn ndeh chenda se min, rano se nuhn, nahn cua cuande se nuhn dehco che vatemán ino nuhn, ritahno nuhn Dihvo vo Jesucristo, te nahn se che ndaconan quendi nuhn ley che dirun Moisés, din che denduh ino nuhn. ⁵ Ate nde tah hua tumacah nuhn yahn sahn chahn, te rendedecadino nuhn cava nchuhn, ne hua cah yune nuhn che tihdenan se costumbre ndico nan ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo.

⁶ Me ihyan ndinan chahn ne, a ndinan ye o hua, chemin ne, nde hua cuande yáhn, te Dendiohs ne, dama no rendihche ye nducoyaca ihyan. Ihyan chahn ne, metah nde ama nan ndudo che quendudonan devano ye che va che cacuahn ye u. ⁷ Tahque ndah ne, tumacadino ye che man Dendiohs nahn ye ntiyon u

che cuahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo van ihyan nación chenañn nduhca che nahn ye Pedro che cuahndudo ye van ihyan nación yahn Israel. ⁸ Nduhca che cah dito Dendiohs Pedro nan ntiyon van ihyan nación yahn Israel ne, tihca cah dito ye u nan ntiyon van ihyan nación chenañn. ⁹ Jacobo man, Pedro man, Juan man, ihyan chahn che ndinan ye, nducote tumacadino ye te numacuahn vedeyahino nte Dendiohs vederihquentiyon u ne, nevahnecon ye nuhn, u nduco Bernabé, ne nte cade ye che quendi nuhn cuahndudo nuhn van ihyan nación chenañn, ne man ye ne, quendi ye cuahndudo ye van ihyan nación yahn Israel. ¹⁰ Atenan che chica ye nuhn ne, che din nuhn cuande cava ihyan chevah che vate ye min. Chemin ne, numacuahn vedeyeno dináhn.

Pablo ne, yahve ye Pedro min yan Antioquía

¹¹ Adiva cuahn che chahn Pedro yan Antioquía ne, tumacadinó che hua runecade ye, ne quenana cuma che yahvé ihyan. ¹² A menan ne, reh ye dama nduco ihyan nación chenañn. Ate cuahn che nda ama o sahn che dechuh Jacobo ne, din vih ye, ametah cheh ye dama nduco ihyan chahn, te vah ye ihyan che riquendi ye redinahn ye ley che dirun Moisés. ¹³ Nduco chemin ne, chihco ro ye che o nan o chende ye, ne nducoyaca ihyan nación yahn Israel che rendo dama ye min, nde Bernabé ne, dama chi ye nduco ye. ¹⁴ Che tihca din ye ne, chihnde ro yahn ye che hua runecade riquendi ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Chemin che ráhn rí Pedro nan nducoyaca ihyan ndiyaco: “Di, che sahn nación yahn Israel di, a metah ro che dama ri nduco dihno vo ihyan nación chenañn, chihcoman costumbre yahn ihyan nación yehn. Man ne, taca che nahn din fuerza dihno vo ihyan

nación chenahn che dinahn ye costum-
bre yahn ihyan nación yehn?”

**Ihyan nación yahn Israel man, ihyan
nación chenahn man, che ritahno ye
Dihvo vo Jesucristo ne, ndevahn ye**

¹⁵ Nuhn ne, ihyan nación yahn Israel nuhn, ndiyu ihyan nunde nuhn nduhcá ihyan nación chenahn. ¹⁶ Ate devano nuhn che atenan che cotahno vo Dihvo vo Jesucristo che ndeva Dendiohs uvo, ndiyu che dinahn vo ley che dirun Moisés. Chemin che nahnuhn ne, çava che ndeva Dendiohs nuhn ne, ndotenan che dinahn nuhn che rihquentiyon ley min ne, chitahno nuhn Dihvo vo Jesucristo. Tihcá din nuhn, te andahre dinahn ihyan che rihquentiyon ley min, ate hua çava chemin ndeva Dendiohs ihyan.

¹⁷ Man che a chitahno nuhn Dihvo vo Jesucristo, che nahn nuhn che ndeva Dendiohs nuhn ne, ndete che quendañ ro yahn nuhn che ihyan nunde nuhn nduhcá ihyan nación chenahn ne, ¿a çahquino vo çahmo vo che Dihvo vo quendihco ye nunde ne? Hua. ¹⁸ Ama te a chihcoman nuhn ley che dirun Moisés ne, ndete che ndaconan nuhn dinahn nuhn che rihquentiyon ne, nduco chemin çahco ro nuhn che ihyan nunde nuhn. ¹⁹ Cuaco che tihcá, te u ne, a nan ley min tumacadinó che hua ndacá vederenchahco che dinahn vederihquentiyon yahn man, che tahque ndah cohahtinó Dendiohs man. ²⁰ Anduhnecá ndete che quenan yah dāma nduco Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Daya Dendiohs. A ihyan min che rihquentiyon ye u, ndiyu man. A yahino ye u, ne chihco mendahn ye ihyan chih ye çavá. Man ne, nducuahn che redín ne, a yahn che ritahnó ihyan. ²¹ Ndiyu che duche rinó vedeyahino yahn Dendiohs, ate hua co ndeva ye ihyan cuande yahn che dinahn ye ley che dirun Moisés, ne

chemin che quenan cuma che chih Dihvo vo Jesucristo.

**Che ritahno vo Dihvo vo
Jesucristo ne, hua redotenan vo
ley che dirun Moisés**

3 Nchuhn dihnó che vate ne yan Galacia, a te cuande ndah nuhn nchuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che quenan yah ye. Ate man ne, ama tundo ndaçonda ne, chitahno ne yahn ihyan che chihncheh ye nchuhn, chihcoman ne che redinahn ne ndudo cuaco. ² Nahn che cuahte nchuhn ndedecadino ne. ¿A te Dendiohs Vaco Ndah yahn ye nchuhn yahn che dinahn ne ley che dirun Moisés, o te ye yahn che chitahno ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo? ³ Hua co nchuhn chevah çá tundo. A quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn yahn che chitahno ne, ne hua ndahcá che ndevanan ne richahtino ne ley min. ⁴ Ndete che çahcoman nchuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, nde ama nan dehtenduh che a din Dendiohs nduco ne, hua cochihve yahn ne. Ate quenan inó che cochihve yahn nchuhn. ⁵ Cuahn che redin Dendiohs che renun Vaco Ndah yahn ye nchuhn, rinahn vederihno van ne ne, ndiyu çava che redinahn ne ley che dirun Moisés, te çava che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo.

⁶ Cua cuande ne nduhcá che chinahn nduco Abraham. Ihyan min ne, chitahno ye Dendiohs, ne çava chemin no che nedin yahn Dendiohs ihyan. ⁷ Cuedevano nchuhn te nducoçaca ihyan che ritahno ye Dendiohs ne, riquendi ye yune yahn Abraham. ⁸ Nde a rahn me ne, a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs te ihyan nación chenahn che cotahno ye ne, nedin yahn Dendiohs ihyan. Ndudo ndah min ne, a ndudo che çah Dendiohs Abraham, rahn ye tuhcá: “Vedeyahino che quenan cumá ndoque ne, a namin

che ndah yahn ihyan nducuahn nación.”⁹ Nducote tihcā ne, nducoyāca ihyan che ritahno ye ne, nedin yahn Dendiohs ihyan nduhcā che nedin yahn ye Abraham yahn che chitahno ye.

¹⁰ Me nducoyāca ihyan che richahtino ye che ndevahn ye nduco che dinahn ye ley che dirun Moisés ne, va che conda ye, te nde ama ihyan hua cocha ye dinahn ye ley min. Va che conda ye, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Nducoyāca ihyan che hua dinahn ye nducuahn che ndirun nan ley ne, va che conda ye.”¹¹ Nducote tihcā ne, a ndero ndi che nde ama ihyan hua tuno ye nan Dendiohs nduco che dinahn ye ley min. A namin no tun ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “A ihyan che ritahno ye che ndedevahn Dendiohs ihyan, ndeva ye ihyan.”¹² Ate hua tihcā ley che dirun Moisés, te chemin ne, rihquentiyon che dinahn ihyan ndiyu che cotahno ye. Chemin ne, a ndirun nan ley min tuhca: “Ihyan che dinahn ye nducuahn che rihquentiyon ley cuh ne, ndevahn ye.”

¹³ Dihvo vo Jesucristo ne, a ndedevahn ye uvo, metah che conda vo nduhcā che rihquentiyon ley min. Man ye chuhrihn ye menun vo, chi ye ye castigo che va che co vo. Chinahn nduco ye nduhcā che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Nducoyāca ihyan che a ndinda ye ne, renan yah ye.”¹⁴ Nduco tihcā ndedevahn ye uvo cava che din ye che conahn ndudo che necah Dendiohs Abraham cava che ndah yahn ihyan nación chenahn. Namin nduco tihcā ne, nducoyaco vo che ritahno vo ne, conun Vaco Ndah yahn Dendiohs uvo nduhcā che a cah ye ndudo yahn ye.

¹⁵ Dihnó, cua cuande nchuhn ejemplo cuh che ntihton yán: Cuahn che redendah ihyan ama caca, redin ye firma, rihco ye ne, nde ama ihyan hua co cahca tan ye yahn, nde hua co ndedendah ye

nduhcā che nahn ye.¹⁶ Me ndudo yahn Dendiohs che cah ye Abraham nduco ndata yahn ye ne, che ndirun che ndata yahn ye ne, conahn che ama no ihyan nan ndata yahn ye, ndiyu nducoyāca ye. Ihyan min ne, a Dihvo vo Jesucristo.¹⁷ Cuedevano nchuhn te Dendiohs ne, cah ye ndudo yahn ye Abraham, ne cah dito ye. Me ley che dirun Moisés chihno cun ciento ndico ndiche nduyo adive ne, hua co che cahca tan yahn ndudo min.¹⁸ Che cah Dendiohs ndudo yahn ye Abraham che din ye che ndah nduco nducoyāca ihyan ne, conahn nduco ye yahn che tichā chi yeno Dendiohs ndiyu yahn che dinahn ye ley min.

¹⁹ Nducote tihcā ne, co vate ihyan che ndedecadino ye: “¿Dehra cochihve ley che dirun Moisés tuhme ne?” Cuedevano nchuhn te chihnde adive atenan cava che chihco ro nunde yahn ihyan nde nda ro che nan ndata yahn Abraham quendah ihyan min che a nente cade Dendiohs nduco Abraham yahn ye. Dechuh Dendiohs ángel, ndahco ye ley min tah Moisés cava ihyan yan.²⁰ A ndero ndi che chichihve Moisés yahn Dendiohs man, cava ihyan yan man. Namin a ndero ndi che Dendiohs che cah ye ndudo yahn ye Abraham ne, a ihyan min no tun che ndahco ye ley yahn ye tah Moisés.²¹ Andahre tihcā, ate ley yahn ye che ndahco ye tah Moisés ne, ndiyu che rendahco cade ye ndudo che cah ye Abraham, te hua nedin yahn ye ihyan, ndevahn ye nduco che dinahn ye ley min.²² Tahque ndah ne, rihco ro ley min che va che conda nducoyāca ihyan, din nunde yahn ye. Tihcā rihco ro ley min cava che ihyan che cotahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ndeva Dendiohs ihyan, nduhcā che a necah ye ndudo yahn ye.

²³ Numanahn che metah nda Dihvo vo Jesucristo, cotahno vo ihyan ne, chihco rino ley min uvo.²⁴ Anduhneca

ndete che din ley min cudado uvo, tihyon yune uvo cava che cotahno vo ihyan min, nedin yahn Dendiohs uvo. ²⁵⁻²⁶ Ate man che a nedin daya Dendiohs uvo yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, ametah rendotenan vo ley min. ²⁷ Nducoyaco vo che chedenune vo, nevahnecon vo Dihvo vo Jesucristo ne, ndo vo ihyan yahn ye. ²⁸ Man ne, nde hua redin yahn che ndahchenan vih vo. Dehve din yahn atanochan ihyan yahn ye, a ihyan naci6n yahn Israel ye, o ihyan tama naci6n ye, a redin ye ntiyon yahn ihyan, o redin ye ntiyon yahn man ye, a ndahta ye, o chahn ye. Hua dehve din yahn tachan vo, te che ndichahtino vo Dihvo vo Jesucristo ne, a dama no nducoyaco vo. ²⁹ Nducote a yahn Dihvo vo Jesucristo uvo ne, riquendi vo yune yahn Abraham, ne ndeva Dendiohs uvo nduhca che a necah ye ndudo yahn ye.

4 Cua cuande nchuhn tama ejemplo: **A**ma sahn dihn che va che ndonda tah se vedecuihca yahn chida se ne, numanahn che lihn ca se ne, rendihche ihyan sahn anduhneca mozo, andahre sahn min co yahn se nducuahn. ² Va ihyan che redin ye cudado sahn man, rendihche ye cava se man, nde nda ro che ndahco chida se dehtenduh yahn ye tah se. ³ Atihnoqa uvo, te ro che metah cotahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, anduhneca checahya uvo, riquendi vo costumbre yahn ihyan ndico yuhn vo. ⁴ Ate cuahn che tuno ro che a ndihco cade Dendiohs ne, dechuh ye Daya ye. Ihyan min ne, ndo ye ihyan iyehanse, chihndeyan ye, ne dinahn ye ley che dirun Mois6s, ⁵ cava che nduco tihca ndevahn ye uvo yahn vederihquentiyon yahn ley min, ne nedin daya Dendiohs uvo. ⁶ Man che a nedin daya Dendiohs uvo ne, dechuh ye Vaco Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Daya ye, conun chete chedave yuhn vo, ne covah tuhca: “Ndih che Chid6.” ⁷ Nducote tihca ne, a

ndero ndi che ndiyu ihyan vane uvo. A ndevahn vo, nedin daya Dendiohs uvo, ne ndeva ye uvo yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo.

Pablo ne, rendedecadino ye cava ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁸ Ro menan me ne, vatechica vane nchuhn nan Dendiohs, nde hua devano ne che va ye, rendeva ne yavenan dehtenduh che ndere redin ne dendiohs yahn ne. ⁹ Ate man che a nevahnecon ne Dendiohs, nedin yahn ye nchuhn ne, itaca che ndaconan ne dinahn ne costumbre chemin chan che nde hua cochihve? ¹⁰ Nchuhn ne, renevahnecon ne dehtenduh vihco man, rihco vih ne iyo man, nduyo man, che rahco ne che cahnda. ¹¹ Rendedecadin6 che a chinda ntiyon che din van ne, chicuahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn.

¹² Dihn6, nducote dama chi vo nduco vih ro menan me ne, ric6 nchuhn che quendi ne yune yahn, cahcoman ne costumbre ndico nduhca che a chihcoman. Quenan in6 che dinahn ne che ric6 nduhca che din ne ro menan me. ¹³ A devano nchuhn te yahn che chi cah, che quen6n yan vaco ne, ne chemin che ndaca yune che cahndud6 ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chihnevan ne.

¹⁴ Andahre ndaca yune che ndahchenan nchuhn u yahn che cah, ate hua din ne, nde hua chacondah vedame ne u. Tahque ndah ne, nevahnecon ne u, ndihche ne u anduhneca ndete che ama 6ngel yahn Dendiohs u man, anduhneca man Dihvo vo Jesucristo u man. ¹⁵ A chinan nchuhn vedeyahino che chahtenan cuma ne nduc6 ro menan me ne? **A**ma ndedecadino ne yahn cah che quenandutin6n, nde a rino ne che tico ne ndutin6n ne, te ne u. ¹⁶ Man ne, ita racondah vedame nchuhn u yahn che riyahv6

nchuhn che cuahtechica ne nduhc̄a che nahn Dendiohs ne?

¹⁷ S̄ahn che tihc̄a rinun se nchuhn ne, ndiyu che yahino se nchuhn, te yahn che nahn se che cuacondah vedame ne nuhn, nevahnecon ne s̄ahn. ¹⁸ Codin nun ino nchuhn, codin ne che ndah cuahn d̄ama, ndiyu deman cuahn che quenún van ne. ¹⁹ Dayá che yahinó nchuhn, ama rechuhrfhn che rendedecadinó cava nchuhn, ne quendi chuhrfhn nde nda ro che conan dinahn ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo nduhc̄a che redin yahn. ²⁰ Ama náhn ndete che a quenún van nchuhn, ne cacuáhn nchuhn nduco rino nduco ndah cava che conahn ne, te ama rendedecadinó cava ne.

Ejemplo yahn Agar nduco Sara

²¹ Nchuhn che nahn nevahnecon ne ley che dirun Moisés, ¿a renahn ne nducuah che rihquentiyon ne? ²² Nan ley min ne, ndirun che Abraham ne, ndaca o daya ye. Ama se ne, chacoyahn tahn decahya yahn ye che ndere quenan ye nduco te, ne tama se ne, chacoyahn ihyan ndahta yahn ye. ²³ Tahn decahya yahn ye ne, ndaca daya te yahn che din chihyo ye tahn. Ate ihyan ndahta yahn ye ne, ndaca daya ye yahn che a tihc̄a necah Dendiohs ndudo yahn ye. ²⁴⁻²⁵ Che tihc̄a chi ne, covahn ama ejemplo che tuhc̄a conahn: Nduh che o ihyan ndahta chahn ne, anduhneca o ndudo che chihco Dendiohs. Agar, tahn decahya che ndere quenan te nduco Abraham ne, anduhneca ley che cah Dendiohs Moisés min Cuete Sinaí, nación yahn Arabia. Ihyan yan Jerusalén man, ihyan chengahn man, che renevahnecon ca ley min ne, anduhneca s̄ahn decuah deman che chacoyahn tahn min, che rihquentiyon ihyan s̄ahn. ²⁶ Ate uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, hua tihchan vo, te quenan cuma che cuahte-

nan vo vahchetero. ²⁷ Tihc̄a, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhc̄a:

Di che hua rendaca daye, che nde hua devene deh che renan yah chete ndahta che racoyahn ye, co yene, nde tuno cuah yene, te tahque yahn daya ndahta deman che co ndahta che va inchahn ye.

²⁸ Dihnó, uvo ne, anduhneca Isaac, daya Sara, ihyan min che a necah Dendiohs ndudo yahn ye che va che cuhndeyan ye. ²⁹ Cuedevano ne te ro menan me ne, s̄ahn che chacoyahn tahn decahya che ndere quenan te nduco Abraham ne, din tan se nduco s̄ahn daya Sara, s̄ahn min che cah Vaco Ndah yahn Dendiohs fuerza chaco se che ndaca ye s̄ahn. Atihnoc̄a man ro cuh, te ihyan che renevahnecon ca ye ley che dirun Moisés ne, redin tan ye nduco uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ³⁰ Ate dehve din yahn chemin, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhc̄a: “Cuacondah vedame tahn decahya me nduco s̄ahn daya te.” Atihnoc̄a ihyan che renevahnecon ca ye ley che dirun Moisés, te hua co cuande ye van ihyan yahn Dendiohs. ³¹ Dihnó, nducote tihc̄a ne, cuedevano ne te uvo ne, anduhneca daya Sara, ndiyu nduhc̄a daya tahn decahya me.

5 Dihvo vo Jesucristo ne, a ndedevahn ye uvo. Man ne, ametah nahn che cah rihn man vo uvo, quendi vo costumbre ndico che nevahnecon vo ro menan.

² U Pablo ne, riyahvé nchuhn. Cuihcovan ne che cahmá. Ndete che cuahnecon ne che conan seña nchuhn ne, nde hua cochihve yahn ne che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo. ³ Namin rahn rí nchuhn tama yune te ihyan che cuahnecon ye che conan seña ihyan ne, quenan cuma che dinahn ye nducuah che rihquentiyon ley che dirun Moisés. ⁴ Duh nchuhn che rahco ne che ndeva Dendiohs nchuhn yahn che redinahn ne ley

min ne, a chacondah vedame ne Dihvo vo Jesucristo man, a denda ne, te metah yahino Dendiohs nchuhn man. ⁵Uvo, nducote ritahno vo Dihvo vo Jesucristo man, nducote quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs uvo man ne, chenan ino vo che ndeva Dendiohs uvo. ⁶Che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, hua rignonun chihve a chenan seña uvo, o hua. Che rignonun chihve ne, che cotahno vo ihyan min man, cuahtenan cumo vo vedeyahino man.

⁷Ro menan me ne, ama ndahca dinahn nchuhn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Man ne, ¿duh rinun nchuhn che cuacotahn ne? ⁸Dendiohs, ihyan min che tendahnun ye nchuhn ne, a ndero ndi che ndiyu ihyan min din ye che ndacorune vederendecadino yahn ne. ⁹Cuedevano nchuhn te ndudo yahn sahn min che rinun se nchuhn ne, anduhneca tahsihn ya che rendih van nducuah yache. ¹⁰U ne, quenan ino Dihvo vo Jesucristo che din ye che quendi nchuhn ndudo che chicuahn nchuhn. Me adecoduhno sahn min che rinun se nchuhn ne, va che din Dendiohs castigo sahn.

¹¹Dihnó, u ne, hua rihquentiyón ihyan che conan seña ihyan, quendi ye ley che dirun Moisés, te ndete che tihca redín ne, ihyan nación yahn nde hua din tan ye nducó man, nde hua co tan ye che rahndudó che quenan yah Dihvo vo Jesucristo nan cruz cava nducoyaco vo man. ¹²Sahn che vatechica se rinun se nchuhn che conan seña nchuhn ne, tahque ndahca che ama yune no cahca nduh se sahn.

¹³Me nchuhn dihnó ne, a din Dihvo vo Jesucristo che vatemán ino ne. Ametah va che cah rihh ne nchuhn, dinahn ne che rihquentiyon ley ndico me. Ate hua ndedecadino ne che nducote a vatemán ino ne ne, co cuahtechica ne vedeyeno yahn man ne, cuahtendihco ne nunde. Tahque ndah ne, nu-

macuahh vedeyahino cuinan ama tama ne vih, ¹⁴te vederihquentiyon yahn Dendiohs che menan vihca ne, tuhca: “Codin yahine nducoyaca ihyan nduhca che yahine man di.” ¹⁵Ate ndete che van man nchuhn condinun condinahno ne vih ne, cuihco ne cudado, te denan co ndache nducoyaca ne, ne din vi ama tama ne yahn vih.

**Vaco Ndah yahn Dendiohs
ne, rihca tan che quendi
vo vedeyeno yahn man vo**

¹⁶Rahn ri nchuhn che dinahn ne vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs cava che hua ndaca yune che cuahtechica ne vedeyeno yahn man ne, cuahtendihco ne nunde, ¹⁷te nduco chemin ne, recah ndache ne Vaco Ndah yahn Dendiohs. Chemin che hua ndahca che cuahtechica ne vedeyeno yahn man ne, cuahtendihco ne nunde. ¹⁸Ndete che recah yune ne che rihquentiyon Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn ne, ametah quenán cuma che dinahn ne vederihquentiyon yahn ley che dirun Moisés.

¹⁹A ndero ndi ihyan che vatechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde, te ndere rahtechica ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, redin ye dehtenduh che chihnga man, metah vedecuihno nan ye man, ²⁰rendeva ye yavenan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye man, redin cuah ye man, rendihche tan ye vih man, rahte canda ye nduco vih man, redin dihta ye man, ri tan ye man, redin cheche chedave yahn ye nduco ihyan chenhán man, rihco canda ye van ihyan man, ²¹redin ve ye man, rihno ye vih man, rahtechica coh ye man, a cudado che reh no ye vate ye man, a ndeh nan ca nunde chemin chan rahtendihco ye man. Ndaconan riyahvé nchuhn te nducoyaca ihyan chemin chan ne, hua nedin yahn Dendiohs ihyan.

²² Ate ihyan che recāh yune ye che rihquentiyon Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan ne, tuhchan ye: Chenan cuma ye vedeyahino mān, vedeyeno mān, ndahcā chenan ye nduco ihyan chenāhn mān, chahtino ye mān, ndah ihyan ye mān, redinahn ye ndudo yahn ye mān, ²³ necun ye mān, hua riquendi ye vedeyeno yahn mān ye, rahtendihco ye nunde mān. Ihyan chahn ne, rihquentiyon Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan, ne ametah quenān cuma che dinahn ye ley che dirun Moisés. ²⁴ Ihyan chahn ne, a yahn Dihvo vo Jesucristo ihyan, ne ametah riquendi ye vedeyeno yahn mān ye, rahtendihco ye nunde. ²⁵ Nducote a ndacorun Vaco Ndah yahn Dendiohs vederendecadino yuhn vo, ndo vo anduhneca ihyan ra ne, nahn che nān nducuah che redin vo ne, din vo nduhcā che nahn. ²⁶ Hua din yahn che din cun vo mān, din ve vo mān, ndāca yune che co tān āma tāma vo nduco vih.

Nduhcā che nahn che cuahtechico vo

6 Dihnó, ndete che āma cha ihyan vān nchuhn denān condihco ye nunde ne, nchuhn che redinahn ne vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, coyāhve ne ihyan nduco rino nduco ndah cāva che nto ino ye nunde min, ndāca ye vederenchahco. Nahn che āma ndah cāhco āma tāma ne cudādo, te denān nduco ne condihco ne nunde. ² Cuinan āma tāma ne vih, te tihcā rihquentiyon Dihvo vo Jesucristo. ³ Ndete che rāhco āma cha nchuhn che āma rignonun chihve ne cuahn che hua cuāco ne, rihncchēh mān ne nchuhn. ⁴ Quenan cuma che ndedecadino queri āma ne yahn dehtenduh che redin ne, hua rendotenan che cua cuande ne ihyan chenāhn. Me ndete che runecāde ne ne, va deh cuande che co yeno ne. ⁵ Tihcā, te queri āma ihyan ne, cāh rihn mān nunde yahn ye ihyan.

⁶ Ihyan che rahn ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, nahn che dāma co ye nduco ihyan ricuahn yahn ye, din ye dehtenduh che runecāde.

⁷ Hua co nchuhn chevāh cā tundo, ndedecadino ne che co cahncchēh ne Dendiohs, te tuno ca nunde yahn ihyan ne, a tihcā va che nedihve ye. ⁸ Ndete che cuahtechico ye vedeyeno yahn mān ye, cuahtendihco ye nunde ne, va che conda ye. Ate ndete che dinahn ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁹⁻¹⁰ Chemin che quenān cuma che numacuahn chedave yuhn vo din vo che ndah nduco nducoyāca ihyan, menān vihca nduco ihyan che dāma ritahno vo nduco ye Dihvo vo Jesucristo, te ndete che tihcā din vo cuahn dāma ne, ndeva Dendiohs uvo.

¹¹ Condihcche nchuhn nduhcā che a ndero ndi che āma rahte letra redirun mān yahn ne. ¹² Sāhn che redin se fuerza nchuhn che conan seña nchuhn ne, tihcā redin se, te nahn se che quendāh yavenān se nān ihyan nāción yahn Israel mān, hua nahn se che din tān ye nduco se yahn che rahndudo se che quenān yāh Dihvo vo Jesucristo cāvo vo mān. ¹³ Sāhn chahn ne, chenan seña sāhn, ate hua redinahn se nducuah che rihquentiyon ley che dirun Moisés. Che nahn se che conan seña nchuhn ne, atenān cāva che din yāde se che sāhn chahn chihquentiyon se che conan seña nchuhn. A chemin che vedeyeno yahn se. ¹⁴ Ate u ne, atenān che chih Dihvo vo Jesucristo, quenān yāh ye nān cruz, ndedevahn ye u ne, a chemin no che vedeyeno yāhn, te nduco chemin chihcomān che quechicā vedeyeno yahn mān, quendihcó nunde. ¹⁵ Uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, hua dehve din yahn a chenan seña uvo, o hua. Che rignonun chihve ne, che ndacorun vo vederendecadino yuhn vo, ndo vo anduh-

necá ihyan ra. ¹⁶Nducoyaca ihyan che redinahn ye vederihquentiyon cuh man, ihyan chenahn che namin ndi cuande ye van ihyan yahn Dendiohs man ne, ricá Dendiohs che din yahino ye ihyan, din ye che ndahca cuahtenan ye.

¹⁷Che cuahn ca ne, ametah nahn che denduh nde ama nchuhn u nduco vede-

tundo yahn ne che ritahno ne yahn sahn chahn. Cuedevano nchuhn te che chenán muhn chenán min yato u ne, a yahn che redín ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo.

¹⁸Dihnó, Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nducoyaca nchuhn. Tihca co.

**ÇAÇA CHE DIRUN SAN
PABLO, DECHUH YE YAHN
IHYAN YAHN DENDIOHS
CHE VATE YE YAN EFESO**

1 U Pablo, apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo che tendahnun Dendiohs u, dirún çaça cuh, dechúh yahn nchuhn ihyan yahn Dendiohs che vate ne yan Efeso, ritahno ne numa ino ne Dihvo vo. ²Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahça cuahtenan ne.

**Redin Dendiohs che ndah
nduco ihyan che ritahno ye
Dihvo vo Jesucristo**

³Ndeva vo yavenan Dendiohs yuhn vo, Chida Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che din ye nducuahn che ndah çaça che-dave yuhn vo. Din ye che ritahno vo Dihvo vo, ne man ne, anduhneça ndete che vate vo vahchetero. ⁴Nde ro che ametah cuhnde iyehense ne, a tendahnun ye uvo çaça che co vo ihyan yahn ye man, çaça che hua cuahtendihco vo nde ama nunde nan ye man. ⁵Numacuahn vedeyahino chihco çade ye che cotahno vo Dihvo vo Jesucristo, nedin daya ye uvo nduhça che nahn man ye. ⁶Tihça din ye çaça che ndeva vo yavenan ye yahn vedeyahino chahte yahn ye. Nedin yahn ye uvo, te ama yahino ye uvo che cuande yahn Daya ye che yahino ye, ⁷ihyan min che chera yun yahn ye çaça che ndevahn vo. Man ne, a nchahco Dendiohs nunde yuhn vo, te ama yahino ye uvo. ⁸Te ndahva ye vededevano chahte uvo, ⁹din ye che chenahn vo taça che nahn man ye, che nde hua tumacadino ihyan ro menan. Tihça din ye nduhça che a chihco çade man ye. ¹⁰Nducote ndedevahn Dihvo vo Jesucristo ihyan yahn ye ne, chihco çade Dendiohs che ndo dama nducoyaca nducondi ihyan chahn.

Nda ro yahn ne, a vahchetero, o muhn iyehense cuh, adecotino che chenane ye, va che ndo dama ye.

¹¹Dendiohs che redin ye nducuahn ataneca che nahn man ye ne, a tendahnun ye nuhn çaça che cotahno nuhn Dihvo vo Jesucristo, ndevahn nuhn. ¹²Tihça din ye, te nahn ye che ndeva ihyan yavenan ye che cuande yahn nuhn che tahque menan chitahno nuhn Dihvo vo Jesucristo. ¹³Namin nchuhn che chihcovan ne ndudo ndah, ndudo cuaco che rendedevahn ihyan, a chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ne. A chitahno ne ihyan, ne chemin che Vaco Ndah yahn Dendiohs che neça ye ndudo yahn ye che va che chi muhn iyehense cuh ne, a chihco vih nchuhn. ¹⁴Quenun Vaco Ndah yahn ye queri ama vo çaça che co devano vo che va che conahn che ndevahn vo. Chemin che ndeva vo yavenan Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye.

**Chica Pablo che din Dendiohs
che conahn ndah ihyan che
ritahno ye Dihvo vo Jesucristo**

¹⁵Nducote tihça va che co man, nducote a checadino che riquendi nchuhn ritahno ne Dihvo vo Jesucristo man, redin yahino ne nducoyaca ihyan yahn ye man, ¹⁶riquendi reneçah nundihve cuahn Dendiohs çaça ne queri ama yune che revah. ¹⁷Ricá Dendiohs yahn Dihvo vo Jesucristo, Dendiohs Chida che ama yudo vederihquentiyon yahn ye, che din ye che conun Vaco Ndah yahn ye nchuhn, din che cuahtenan cuma ne vededevano, conahn ne ndudo ndah yahn ye. ¹⁸Ricá ihyan che din ye che codevano ne che tendahnun ye nchuhn çaça che ndeva ye nchuhn man, nduhça che, numacuahn vederihquentiyon yahn ye, ndedevahn ye ihyan yahn ye man, ¹⁹rendahcorun ye vederendecadino

yuhn vo, redin ye che rendo vo anduhneçá ihyan ra man. A numacuahn vederihquentiyon min, ²⁰ndedetuhche ye Dihvo Jesucristo van tenahn, chihco ndah ye ihyan lado tah cuaco ye vahchetero, ²¹çava che çahcantiyon ye nducoyaca ihyan che chenana cuma ye vederihquentiyon man, nde nducoyaca ángel man. Çahcantiyon ye cuahn dama, ro cuh man, ro che cochi man. ²²Ndahco Dendiohs nducuahn vederihquentiyon tah ye, ne chaconahn ye ihyan che conan ye yahn nducoyaca ihyan yahn ye. ²³Van nducoyaca ihyan chahn ne, anduhneçá ndete che ri numa man ye. Ihyan min ne, rihquentiyon ye numachahte.

Ndedevahn Dendiohs ihyan yahn ye

2 Ro menan me ne, anduhneçá ndete che a ndih vo, nedin nunde yuhn vo. Ate man ne, ndo yan Dendiohs nduco vo, nedin yahn ye uvo. ²Ro min ne, din vo nducuahn che hua ndah, dinahn vo nduhça che nahn chundah, sahn min che nde meniyon rihquentiyon se vaco chihnga man, ihyan che rahcotahn ye yahn Dendiohs man. ³Anduhnechan ihyan chahn, tihchan nducoyaco vo ro menan, te chahtechico vo vedeyeno yahn man vo, chahtendihco vo nunde. Chemin che a vate mendahn vo ro min che co vo castigo yah yahn Dendiohs. ⁴Ate Dendiohs, nducote ama chahte vedevahino quenana cuma ye ne, ama yahino ye uvo. ⁵Andahre anduhneçá ndete che a ndih vo, din nunde yuhn vo, ate nducote chitahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, ndo yan Dendiohs nduco vo, nedin yahn ye uvo. Man ne, anduhneçá ndete che a ndedetuhche ye uvo, ametah rahtechico vo vedeyeno yahn man vo, rahtendihco vo nunde. A ndedevahn ye uvo numacuahn vedeyahino yahn ye. ⁶Ndedetuhche ye Dihvo vo, chihco ndah ye ihyan vahchetero, ne an-

duhneçá ndete che tihça din ye nduco vo, nedin dama ye uvo nduco ye. ⁷Tihça din ye çava che çahco ro ye numacuahn ro che ama yahino ye uvo che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁸Din ye che chitahno vo ihyan min, ndedevahn ye uvo numacuahn vedeyahino yahn ye. A yahn vedeyahino yahn man ye din ye che chitahno vo, ndiyu yahn vederendecadino yahn man vo man, ⁹ndiyu yahn che rigonun chihve dehtenduh che nedin vo man. A tihça va çade çava che hua din yade nde ama ihyan. ¹⁰A Dendiohs che chihco çade ye tachan ihyan uvo. Nde ro che ametah cotahno vo, a ndihco çade ye yune che quendi vo. A ihyan min che din ye che chitahno vo Dihvo vo Jesucristo.

Ndo yan Dendiohs nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹¹Nducote tihça din Dendiohs nduco vo ne, cuahtenun ino nchuhn te ro menan me ne, vatechica vane ne, hua ndi cuande ne van ihyan nación yahn Israel che chenana seña che raconahn man ye ihyan. ¹²Ro min ne, anduhneçá ndete che ametah Dihvo vo Jesucristo çava nchuhn man, hua ndi cuande ne van ihyan nación yahn Israel man, nde hua çava ne che nente çade Dendiohs ndudo yahn ye man. A ndere vate ne iyehense, nde hua devano ne yahn che rendedevahn Dendiohs ihyan, nde hua devano ne che va ye. ¹³Ro min ne, ama yahn chenana ne che cotahno ne Dendiohs. Ate man che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chera yun yahn ye çavo vo ne, nedin yahn Dendiohs nchuhn, ¹⁴te din Dihvo vo che ndo yan ye nduco vo. Avane ne, nuhn ihyan nación yahn Israel man, nchuhn ihyan tama nación man, din ye che ndo yan vo nduco vih, ¹⁵chihnovi ye vedetan yuhn vo. Chihco mendahn ye ihyan, chih ye, ne nduco chemin ne, chihnovi ye veder-

ihquentiyon yahn ley che dirun Moisés, nedin ye ama cuān no uvo nduco vih. ¹⁶Quenan yāh ye nan cruz, ne nduco chemin ne, chihnovi ye vedetan yuhn vo, nedin dama ye uvo nduco vih. Din ye che ndo yān Dendiohs nduco vo.

¹⁷Tihcā ndā Dihvo vo Jesucristo, cah-ndudo ye ndudo ndah che ndo yān Dendiohs nduco vo, nuhn ihyan nación yahn Israel che a nedin yahn Dendiohs nuhn man, nchuhn ihyan tāma nación che metah nedin yahn ye nchuhn man. ¹⁸Nducote ritahno nducoyāco vo ihyan min ne, a ihyan nación yahn Israel uvo, o ihyan tāma nación, dehve din yahn, te a ndo yān Dendiohs Chida nduco vo, din Vaco Ndah yahn ye. ¹⁹Chemin che andahre ihyan tāma nación nchuhn, ate a ndi cuande ne vān ihyan yahn Dendiohs, a nedin dāya ye nchuhn. ²⁰Nchuhn ne, anduhnecā ama yāco che nti nan ama name che chihco ihyan profeta man, ihyan apóstol man. Dihvo vo Jesucristo ne, anduhnecā tu che tahque richihve yahn. ²¹Tunoca che ritahno ihyan Dihvo vo ne, anduhnecā queri ama tu che ndahto che ndi ama yāco che ndi vih cāva Dendiohs. ²²Namin nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, ndo dāma ne nduco ihyan yahn ye, ndi ne anduhnecā ama yāco yahn Dendiohs nan che quenun Vaco Ndah yahn ye.

Cah Dendiohs ntiyon Pāblo che cuahndudo ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo vān ihyan nación chenāhn

3 A ndi cuande nchuhn vān ihyan yahn Dendiohs. Chemin che, u Pāblo, che quenún vācoyāhn yahn che rahndudo ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, rihnevan nchuhn, ricā Dendiohs cāva ne. ²Co a devano nchuhn che chihco Dendiohs tāh ntiyon che cuahndudó ndudo nduhcā che yahino ye nchuhn. ³Dendiohs ne, din ye che

checadinó ama ndudo ra, dirún tah yahn nchuhn. ⁴Cuahn che ndihchenan ne ne, tumacadino ne te a chenāhn ndudo ra yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁵Ndudo min ne, hua cāh Dendiohs, checadinó ihyan che chahte ye a rahñ me. Ate man ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye, recāh ye, recadino ihyan apóstol yahn ye man, ihyan che rahndudo ye ndudo yahn ye man. ⁶Ndudo min ne, tuhcā conahn: Che ihyan nación yahn Israel man, ihyan nación chenāhn man, ndevahn ye dāma nduco vih. Cotahno ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, ne ndedevahn Dendiohs ihyan nduhcā che a nente cāde ye. ⁷Yahino Dendiohs u, ne numacuahn vederihquentiyon yahn ye, tendāhnun ye u che co apóstol yahn ye, ndahco ye ndudo ndah min tāh cāva che cuahndudó. ⁸Andahre vān nducoyāca ihyan yahn ye, u che tahque hua rignonun chihvé, ate ndahco ye ntiyon ndah cuh tāh cāva che cuahndudó vān ihyan nación chenāhn nduhcā che ama chahte vedeyahino yahn Dihvo vo Jesucristo cāva ye, che nde hua renan retumacadino vo. ⁹Chihquentiyon Dendiohs che cāh cuandé nducoyāca ihyan nduhcā che rendedevahn ye ihyan. A ihyan min che dendah ye nducuahn che va, ne nde a rahñ me, atenan man ye devano ye nduhcā che redin ye. ¹⁰Ate man ne, ndahco ye ndudo yahn vededevano chahte yahn ye tāh ihyan yahn ye cāva che cuahndudo ye, cadino nde āngel che vate ye vahchetero. ¹¹Nde ro che ametah cuhnde iyehñse ne, a tihcā ndihco cāde Dendiohs che dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ndedevahn ye ihyan che nevahñecun ye ihyan. Man ne, a chihnahn. ¹²Nducote ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ndi cuande vo vān ihyan yahn ye ne, co ndā vo nan Dendiohs, hua dehve rahco vo. ¹³Chemin che nahn che quendi nchuhn cotahno ne numa ino ne,

hua dihya nun ino ne co che rechuhríhn che cuande yahn ne. Tahque ndah ne, co yeno ne che tihçá rahno rí çava ne.

Nduhçá che yahino Dihvo vo Jesucristo ihyan yahn ye

¹⁴Yahn che a ndevahn nchuhn ne, chemin che reváh nan Dendiohs Chida Dihvo vo Jesucristo, ¹⁵ihyan min che nedín ðaya ye nducoyaça ihyan yahn ye che chenan ye vahchetero man, muhn iyehñse cuh man. ¹⁶A ihyan min che Chido vo. Ricá ihyan che numacuahn vederihquentiyon chahte yahn ye, din ye che conun Vaco Ndah yahn ye nchuhn, cotahno ne numa ino ne. ¹⁷Ricá che conan Dihvo vo Jesucristo nduco ne, tunoca che ritahno ne. Namin ricá che quendi nchuhn numa ino ne, cuahtenan cuma ne vedeyahino, ¹⁸çava che co conahn ndah ne nduco nducoyaça ihyan yahn Dendiohs nduhçá che ama yahino Dihvo vo Jesucristo uvo. ¹⁹Náhn che tumacadio ne vedeyahino chahte yahn ye che nde metah conan conahn vo. Nduco tihçá ne, numa ino ne ndahco ne che-dave yahn ne tah Dendiohs.

²⁰Man ne, ndeva vo yavenan Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye, ihyan min che ri redin ye nde tahque ndeh ca che co che rico vo man, che rendedecadino vo man. A vederihquentiyon yahn ye che chenan cumo vo, ne chemin che redin che rinahn. ²¹Nducoyaça ihyan che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, nducote ritahno ye ihyan ne, ndahçá che ndeva ye yavenan Dendiohs numacuahn ro. Tihçá co.

Din Vaco Ndah yahn Dendiohs che ama ndudo ndi no vo, ritahno vo Dihvo vo Jesucristo

4 Nducote a ndedevahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn, chemin che u Pablo, che quenún vacoyahn yahn che rahndudó ndudo yahn ye, náhn

che cuahtechica ne nduhçá che redin yahn che cuahtechica ihyan che tendah nun Dendiohs. ²Cuahtechica ne nduco vedino vedenecon, codin chahtino ne yahn vih numacuahn vedeyahino. ³A Vaco Ndah yahn Dendiohs din che ama no ndudo ri nchuhn nduco vih. Man ne, codin nun ino ne, cuiquendi ne ndahçá cuahtenan ne nduco vih. ⁴Ama no ndudo ndi vo nduco vih, ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. A ama no Vaco Ndah yahn Dendiohs che quenun queri ama vo. A tendahnun Dendiohs nducoyaço vo. Dama ndichahtino vo ihyan che ndedevahn ye uvo. ⁵A ama no Dihvo vo Jesucristo. Dama ritahno nducoyaço vo ihyan. A ihyan min no cah vo ihyan, che chedenune vo. ⁶Va ama no Dendiohs, Chida nducoyaço vo. A ihyan min che rihquentiyon ye nducoyaço vo. Va ye çavo vo. Rinduco ye uvo.

⁷Andahre dama ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ate a vih vih vederihquentiyon che chenan cuma queri amo vo, te numacuahn vedeyahino te ye vederihquentiyon yahn ye uvo tunoca che nahn man ye. ⁸Che tihçá co ne, a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhçá:

Cuahn che conahn ye vahchetero ne, quenda ye ama yahn ihyan che ndedevahn ye ihyan man, çah ye vederihquentiyon, cuahtenan cuma ihyan yahn ye man.

⁹Yahn che ndirun che conahn ye vahchetero ne, conahn vo che dinoca nda ye muhn iyehñse cuh, tuhme ndaça ye. ¹⁰Ihyan che nda ye muhn iyehñse cuh ne, a ihyan min no che conahn ye vahchetero, nuhnde tah ye vederihquentiyon çava che çahcantiyon ye numachahte. ¹¹A man ye çah ye ntiyon che din queri ama ihyan yahn ye. Nahn ye ne, ndonda tah ye ntiyon che co ye apóstol. Nahn ye ne, che çah ye, checadino ihyan vederihquentiyon yahn Dendiohs. Nahn ye ne, che cuahtechica ye cuahn-

dudo ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Nahn ye ne, che din ye cudado ihyan yahn Dendiohs. Nahn ye ne, che cacuahn ye Ndudo yahn Dendiohs. ¹²Tihca chaconahn Dihvo vo Jesucristo ihyan ndinan yahn yaco cava che conan ye uvo che dinahn vo ntiyon che va tah vo man, conahn ndah vo Ndudo yahn Dendiohs man, ¹³nde cande cotahno nducoyaco vo ihyan min che Daya Dendiohs, conan conahn vo ndudo yahn ye. Nduhca chechahya che rahn, ri numa vedevavano yahn ne, tihca nahn che quendi vo cuahn vo ndudo yahn ye, nde conan conahn vo yahn. ¹⁴Hua co vo nduhca chechahya che ritahno adecodehno che rente ihyan. Hua co vo nduhca yata cuma che riquenda yuhne adecotino che nahn. Hua cotahno vo adecodehno ndudo che rente ihyan che cochi ye nahn cahnceh ye uvo. ¹⁵Tahque ndah ne, quendi vo numacuahn vedeyahino, cotahno vo ndudo cuaco yahn Dendiohs. Nduco tihca ne, ca rino ca rino co vo nduhca Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndinan ye yuhn vo, ndi ye tin yahn nducoyaca ihyan yahn ye. ¹⁶Nduhca che rihquentiyon tin vo numacuahn vo ne, tihca rihquentiyon ye deh che din queri ama vo. Cuahn che redinahn vo yahn ye ne, rinan ama tama vo vih cava che tahque ndahca conahn ntiyon che redin queri amo vo man, tahque chenan cumo vo vedeyahino nduco vih man.

¹⁷Man ne, nduhca che nahn Dihvo vo Jesucristo, rahn ri nchuhn che ametah quendi ne cuahtechica ne nduhca che vatechica ihyan che hua ritahno ye Dendiohs, rendedecadino ye dehtenduh che hua cochihve. ¹⁸Ihyan chahn ne, hua ndahca vederendecadino yahn ye, nde hua devano ye che rendedevahn Dendiohs ihyan, te redin vedetundo yahn ye che cheche chedave yahn ye. ¹⁹Ihyan chahn ne, ametah devano ye deh che vedecuihno, ne ndihco mendahn ye

ihyan, redin ye numa ino ye nducuahn dehtenduh che chihnga. ²⁰⁻²¹Ndete che cuaco che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, chahn ne ndudo cuaco yahn ye ne, tuhme a devano ne te hua tihca chihco cade ye. ²²Man ne, cuihcoman nchuhn vedeyeno yahn man ne che quendi ne ro menan. Chemin ne, numacuahn vederihncheh din che rinda ne. ²³Condahcorun ne vederendecadino yahn ne. ²⁴Co ne anduhneca ihyan ra che redin ye nducuahn che ndah nduhca che redin Dendiohs.

²⁵Nducote nahn Dendiohs che co vo ihyan ndah nduhca man ye man, dama ritahno vo Dihvo vo Jesucristo man, chemin che cuente nchuhn deman ndudo cuaco nduco nducoyaca ihyan, ametah cahma ne ndudo cuahnde.

²⁶Condi ne ndere co tan ne, cuahtendihco ne nunde. Ndete che va deh che din che co tan ne ne, codin nun ino ne, condo yan ne cava che hua tan ne numa ro. ²⁷Hua cuahnecon ne che ndaca yune che cahnceh chundah nchuhn.

²⁸Ndete che vate ama o nchuhn che duco ne ro menan ne, tahque ndah cuihcoman ne vededuco, ne codin ne ntiyon che runecade cava che co conan ne ihyan chevah.

²⁹Hua nte ne ndudo chihnga. Tahque ndah ne, cuente ne deman ndudo ndah nduhca che redin yahn cava che conahn ihyan yahn vedeyahino yahn Dendiohs, necah yan chedave yahn ye. ³⁰Hua cah yune ne che din ndudo yahn ne che co ran Vaco Ndah yahn Dendiohs che quenun nchuhn, rihco ro che a nchuhn che ndedevahn ye nda ro yahn.

³¹Hua cuahtenun ino ne vedetan. Hua chihnga cahma ne. Hua cuah canda ne nduco ihyan. ³²Tahque ndah codin yahino ne vih. Ndete che va dehca che redinda ne ne, cuenchaico ama tama ne yahn vih nduhca che nchahco Den-

diohs yahn ne che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo.

**Nduhçá che va che cuahtechica
ihyan yahn Dendiohs**

5 Nducote yahino Dendiohs nchuhn, nedin yahn ye nchuhn ne, codin nun ino ne che co ne nduhçá man ye. ² Cuahtenan cuma ne vedeyahino nduhçá che quenán cuma Dihvo vo Jesucristo nduco vo. Nduhçá ama itecuche lihn che chihno ihyan ite, chi te vedino nan Dendiohs, din che quenán ino ye ne, tihçá ihyan min, te chihco mendahn ye ihyan, chih ye çavo vo. ³ Nducote ihyan yahn Dendiohs nchuhn ne, hua ndere cuahtenan nchuhn nduco ihyan che hua nihnevaco ne nduco ye. Hua cuahtendihco ne nde ama nunde chemin chan. Hua cuahtenan cuma ne vede idihya, ndere din yahn ne dehtenduh. ⁴ Hua nte ne ndudo nine man, nde ama ndudo che din che co cuihnán ne man, te hua ndahçá. Tahque ndah cuenecah ne nundihve cuahn Dendiohs. ⁵ Ihyan che idihya ye ne, dama ri ye nduco ihyan che rendeva ye yavenán dehtenduh che redin ye dendiohs yahn ye. Codevano cuaco ne te ihyan chahn man, ihyan che ndere rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, ihyan che rahtendihco ye adecochano nunde chemin chan man, nde Dihvo vo Jesucristo, nde Dendiohs, hua nda cuande ye ihyan.

⁶ Cuihco nchuhn cudado che hua cahnech nde ama ihyan nchuhn nduco ndudo tundo yahn ye, conun ye nchuhn che cuahtendihco ne nunde chemin chan, te din Dendiohs castigo yah nducoyaca ihyan che rahcotahn ye ndudo yahn ye, rahtendihco ye nunde. ⁷ Hua dama co nchuhn nduco ye, ⁸ te ro menán me ne, tundo nchuhn, ate man ne, a chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ndonun cuaco vederendedecadino yahn ne. Cuahtechica ne nduhçá che vate-

chica ihyan devano, ⁹ te ihyan devano ne, runecade ye, ne redin ye nducuahn dehtenduh che ndah man, riquendi ye nducuahn dehtenduh che cuaco man. ¹⁰ Codin nun ino ne, codin ne dehtenduh che nahn Dihvo vo Jesucristo. ¹¹ Hua dama co nchuhn nduco ihyan tundo che ndere chenán ye iyehñse, nde hua devano ye che va Dendiohs. Tahque ndah ne, coyahve ne ihyan che hua ndahçá che ndere vatechica ye, rahtendihco ye nunde. ¹² Tihçá va che yahve ne ihyan. Andahre nde tuno ri cuihnán vo yahn dehtenduh che chihnga che redin ye cuahn ndeh, ¹³ ate quenán cuma che yahvo vo ihyan. Çah cuande vo Ndudo yahn Dendiohs ihyan, te co din che nto ino ye nunde yahn ye, nchahco Dendiohs yahn ye. ¹⁴ A tihçá va che co, te va ama ndudo che tuhçá:

Nchuhn che ndih i ne, nedin nunde yahn
ne nduhçá ihyan che quiyado ye, o
ndih ye,
cuentuche ne, cuah ne Dihvo vo Jesucristo, ne ndedevahn ye nchuhn.

¹⁵ Nducote hua ndahçá che dama co nchuhn nduco ihyan nunde ne, cuihco ne cudado, ne runecade cuahtechica ne. Hua ndacondá ne ihyan tundo. Tahque ndah ne, cuahtechica ne nduhçá ihyan che renahn ye Ndudo yahn Dendiohs. ¹⁶ Codin ne ntiyon yahn Dendiohs numa ino ne, hua denda ne ura yahn ne, te ro che vato vo ne, çahnda. ¹⁷ Chemin che nahn che conahn ndah ne vederihquentiyan yahn Dihvo vo Jesucristo, hua co ne nduhçá ihyan tundo. ¹⁸ Hua cocoh nchuhn, te ihyan coh ne, redin ye dehtenduh che chihnga. Tahque ndah ne, çah yune ne che conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn. ¹⁹ Cuendo dama nchuhn nduco vih, cuihte ne ama o salmo man, himno man, cuendeva ne yavenán Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yahn ne. ²⁰ Cuahn dama cuenecah ne nundihve cuahn Dendiohs Chida yahn ndu-

cuahn dehtenduh che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo.

**Nduhca che va che din yahino
vih ihyan che ritahno ye
Dihvo vo Jesucristo**

²¹ Nducote renevahnecon nchuhn Dihvo vo Jesucristo ne, cuenevahnecon ama tama ne vih, codinahn ne yahn vih. ²² Nchuhn ihyan ndahta ne, codinahn ne yahn inchaahn ne, te tihca nahn Dihvo vo. ²³ Tihca, te ihyan chahn ne, inchaahn ne che rihquentiyon ye nchuhn nduhca che rihquentiyon Dihvo vo Jesucristo ihyan yahn ye che ndedevahn ye ihyan. ²⁴ Nduhca che redinahn ihyan yahn Dihvo vo Jesucristo che rihquentiyon ye ne, tihca va che dinahn nchuhn nducuah che rihquentiyon inchaahn ne.

²⁵ Nchuhn ihyan chahn ne, codin yahino ne ihyan ndahta yahn ne nduhca che yahino Dihvo vo Jesucristo uvo ihyan yahn ye, chihco mendahn ye ihyan, chih ye ²⁶ cava che nchahco Dendiohs yuhn vo. Tihca din ye cava che ndo dave chedave yuhn vo man, chedene vo nduhca che va cade nan Ndudo yahn Dendiohs man, ²⁷ co vo ihyan ndah yahn ye man, hua cuahtendihco vo nde ama nunde, nda vo numacuahn vederihquentiyon yahn ye nan ye man. ²⁸ Tihca va che din yahino nchuhn ihyan ndahta yahn ne. Codin yahino ne ihyan anduhneca man ne. Cuahn che redin yahino ne ihyan ne, anduhneca ndete che yahino man ne nchuhn. ²⁹ A tihca, te nde ama ihyan ne, hua rendihche tan man ye ihyan. Tahque ndah ne, redin man ye cudado ihyan, yahino ye ihyan nduhca che redin Dihvo vo Jesucristo nduco uvo ihyan yahn ye. ³⁰ Redin ye cudado uvo man, yahino ye uvo man, anduhneca ndete che uvo che yute yahn ye man, ine yahn ye man. ³¹ Cuaco che tihca dirun, te atihnoca ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs: "Ihyan chahn che rih-

nevaco ye ne, va che cahcoman ye chida ye man, chaco ye man, cava che conan cuma ye ihyan ndahta yahn ye, ne van nduh che o ye ne, anduhneca ndete che ama no ye." ³² Che tihca ndirun ne, ama ejemplo nduhca che Dihvo vo Jesucristo nduco ihyan yahn ye ndo ye anduhneca ndete che ama no ihyan. Chemin ne, ama vededevano chahte yahn Dendiohs che cade te ye, checadino vo. ³³ Man ne, ndaconan rihquentiyon nchuhn che din yahino ne ihyan ndahta yahn ne nduhca che yahino man ne nchuhn. Me nchuhn, ihyan ndahta ne, cuenevahnecon ne inchaahn ne.

6 Me nchuhn decahya ne, codinahn ne yahn indihthe yahn ne, te tihca che ndahca man, tihca nahn Dihvo vo Jesucristo man. ² Dendiohs ne, cah ye ndudo yahn ye che din ye che ndah nduco ihyan che dinahn ye vederihquentiyon yahn ye che tahque yudo. Vederihquentiyon min ne, tuhca: "Cuendeva yavenan chide man, cheque man, ³ cava che rah conen iyehanse man, ndahca conen man."

⁴ Me nchuhn che vate daya ne ne, hua din tan ne nduco, din ne che co tan. Tahque ndah ne, cotave ne nduco cudado, cuicuahn ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo.

⁵ Nchuhn che vate dihve ne, codinahn ne yahn ye numacuahn chedave yahn ne man, numacuahn vedenecon man, te tihca nahn Dihvo vo Jesucristo. ⁶ Codin ne ntiyon yahn ye numa ino ne, cuahn che chenah ye nan ne man, cuahn che ametah ye man. Nducote rihquentiyon Dihvo vo Jesucristo nchuhn ne, codinahn ne numacuahn chedave yahn ne nducuahn che nahn Dendiohs. ⁷ Numacuahn vedeyeno codin ne ntiyon yahn ye. Codin ne cuande anduhneca ndete che ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo redin ne. ⁸ A devano man nchuhn te nducoyaco vo, a vate dihvo vo, o ametah ye, ndahco menun Dihvo vo Je-

sucristo yuhn vo tunoca ntiyon ndah che din vo, chahtenan vo iyehñse.

⁹Nchuhn che chenan cuma ne ihyan redin ntiyon ne, namin codin ne che ndah nduco ye. Hua çahcantiyon ne ihyan nduco vedetan, te a devano man ne te ama no Dihve ne Jesucristo, va ye vahchetero, chenan cuma ne nduco vih. Ihyan min ne, dama yahino ye nducoyaco vo.

Vederihquentiyon yahn Dendiohs che chenan cuma ihyan yahn ye

¹⁰Dihnó, man ne, cuenecah dito ne chedave yahn ne numacuahn vederihquentiyon chahte yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹¹Nduhça sandado che nda se deh che ndedevahn nduco se sahn, tihça cuahtenan cuma nchuhn vederihquentiyon yahn Dendiohs çava che quendi ne numa ino ne, hua dinahn ne che cahñchek chundah nchuhn. ¹²A sahn min che rinun se uvo, ndiyu ihyan iyehñse. A sahn min nduco nducoyaca vaco chihngã che vatechica van yuhne, rihquentiyon se ihyan nunde muhn iyehñse. ¹³Chemin che cuahtenan cuma nchuhn vederihquentiyon yahn Dendiohs çava che cocha ne ro che tumarande se nchuhn, ne quendi ne cotahno ne numa ino ne. ¹⁴Nduhça sahn redin ntiyon che necah chiche se chete se nduco ima man, nduhça sandado che chenun ticua se coraza che rendedevahn nduco se sahn man, tihça cuahteyan nchuhn. Quendi ne cotahno ne ndudo cuaco yahn Dihvo vo Jesucristo man, runecade cuahtechica ne nduhça che nahn Dendiohs man. ¹⁵Nduhça sandado che chenun çah zapato yahn se, vatendi yan se ne, tihça cuahteyan nchuhn çava che çahn ne, cuahndudo ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che rendedevahn ihyan, redin che ndahça rahtenan ye. ¹⁶Nduhça che quenan cuma che

quenda sandado escudo che ndedevahn nduco se sahn ne, tihça quenan cuma che quendi ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo, çava che cocha ne çahco vane ne nducuahn vederihñchek yahn chundah che rinun se nchuhn. ¹⁷Nduhça sandado che rahtenun tin se çasco man, nda se espada man, tihça quendi ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndedevahn ye nchuhn. Namin cuenevahnecun ne Ndudo yahn Dendiohs che redin Vaco Ndah yahn ye che renahn ne. ¹⁸Numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs covah nchuhn cuahn dama. Cuiquendi ne cuahteyan ne. Covah ne çava nducoyaca ihyan yahn Dendiohs. ¹⁹Namin covah ne çava u. Cuica ne Dendiohs che din ye che cuahndudó numa inó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che cade te ye, checadino vo. ²⁰A dechuh ye u che cuahndudó ndudo ndah min, ne chemin che quenún vacoyahn. Covah nchuhn çava che conan ye u che cuahndudó numa inó ndudo min nduhça che redin yahn.

Chica Pablo che conan Dendiohs ihyan yahn ye

²¹Dihno vo Tíquico che yahino vo sahn, che rinan se nuhn numa ino se nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, a chihco çadé, ne a dechúh sahn, quendiñchero se nchuhn. Quenan nte cuande se nchuhn yahn ntiyon che redín man, nduhça che quenán man. ²²Dechúh sahn çava che checadino ne taça chenan nuhn man, çava che necah yan se chedave yahn ne man.

²³Dihnó che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, din Dendiohs Chida man, Dihvo vo Jesucristo man, che ndahça cuahtenan ne, cuahtenan cuma ne vedeyahino nduco vih. ²⁴Dendiohs din yahino ye nducoyaca nchuhn che yahino ne Dihvo vo Jesucristo cuahn dama. Tihça co.

**CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO,
DECHUH YE YAHN IHYAN
YAHN DENDIOHS CHE
VATE YE YAN FILIPOS**

1 Nducoyaca nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, nedin yahn Dendiohs nchuhn, nduco ihyan ndinan yahn yaco man, ihyan che redin ye ntiyon ndiyaco man, che vate ne yan Filipos ne, u Pablo nduco Timoteo, che redin nuhn ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, dirun nuhn caça cuh, dechuh nuhn yahn ne. ² Chida vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahca cuahtenan ne.

**Revah Pablo cava ihyan che
ritahno ye Dihvo vo Jesucristo**

³ Queri ama yune che renechaco nchuhn ne, renechah nundihve cuahn Dendiohs. ⁴ Cuahn che revah ne, numacuahn vedeyeno ricá Dendiohs cava ne, ⁵ te, nde ro menan nde meniyon, amarinan ne u che quechicá rahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁶ A devano cuaco te Dendiohs, ihyan min che din ye che ndo ne ihyan ra ne, quendi ye conan ye nchuhn nde nda ro che ndaconan chi tun Dihvo vo Jesucristo. ⁷ Redin yahn che ntiyon yan nducoyaca nchuhn cuahn che revah, te ama yahino nchuhn yahn che rinduco ne u nan nducuahn che numacuahn vedeyahino rete yune Dendiohs che rahno rí. Rinduco ne u cuahn che renun vacoyahn man, cuahn che rahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo man, cuahn che rahn nan intiyaahn, rahn nan ndudo min man. ⁸ A man Dendiohs devano ye che nduhca che ama yahino Dihvo vo Jesucristo nducoyaco vo ne, tihca ama yahino nducoyaca nchuhn. ⁹ Ricá Dendiohs che din ye che nu-

macuahn vededevano man, numacuahn vederendedecadino che ndahca man, tahque quendi ne cuahtenan cuma ne vedeyahino, ¹⁰ cava che tumacadino ne quendi ne dehtenduh che tahque ndah, ne dave yavenan ne, hua chendihco ne nunde cuahn che ndaconan chi Dihvo vo Jesucristo. ¹¹ Nduco tihca ne, conan Dihvo vo Jesucristo nchuhn che runecade cuahtenan ne cuahn dama, ne cava nchuhn ne, ndeva ihyan chenahn yavenan Dendiohs.

**Rahn Pablo te vedeyeno yahn ye che
quenan ye iyehse ne, che
ritahno ye Dihvo vo Jesucristo**

¹² Dihno, cuedevano ne te nducuahn che rahno rí ne, ndotenan che to nan nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, redin che tahque retuhn ndudo ndah yahn ye. ¹³ Nducoyaca sandado che redin se cudado palacio yahn emperador, nde nducoyaca ihyan chenahn ne, a devano ye che quenun vacoyahn, yahn che redin ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹⁴ Namin a yahn che quenun vacoyahn ne, a nahn nducoyaca dihno vo ne, ndotenan che dihya nun ino ye co ne, nde tahque richahtino ye Dihvo vo Jesucristo, rahndudo ye numa ino ye Ndudo yahn Dendiohs.

¹⁵ A devano nchuhn te nahn dihno vo ne, rahndudo ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, te nahn ye che cotuhn. Me nahn se ne, ve se man, canda tin se man, ¹⁶ ne rahndudo se te nahn se che conahn vederendedecadino yahn man se. Sahn chahn ne, o nan o chende se, ne rendedecuan se canda, te nahn se che tahque chuhríhn, ndedecadinó man che quenun vacoyahn. ¹⁷ Ate dihno vo chenahn ne, rahndudo ye, te yahino ye u, ne retumacadino ye che cahnecon Dendiohs che quenun vacoyahn cava che cahma nan ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹⁸ Sahn chahn ne, andahre o nan

o chende se, ate hua dehve din yahn, te nducote rahndudo se ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ri yenó.

Nde tahque co yeno cá, ¹⁹ te nducote revah nchuhn çavá man, rinan Vaco Dihvo vo Jesucristo u man ne, a devanó te ndedevahn Dendiohs u van nducuahn che rechuhríhn. ²⁰ Tihça, te quenán inó che hua co cuihnán, ne cuahn dama quendí cuahndudó ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo numa inó. A conan cá iyehñse, o çahno ihyan u, ate nahn quendí çahco ró che ama yudo vederihquentiyon yahn ye. ²¹ Che lado yáhn, numanahn che quenán iyehñse ne, che ritahnó Dihvo vo Jesucristo, chemin che vedeyeno yáhn. Me ndete che çahno ihyan u ne, tahque ndah ro yáhn. ²² Ndete che conan cá iyehñse ne, co quendí cochihvé nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Nde hua devanó cha che tahque ndah che çacá Dendiohs. ²³ Nde hua rentáquinó cha che tahque ndah. Che lado yáhn ne, tahque ndah che cóh, te tuhme ndeva Dihvo vo Jesucristo u. ²⁴ Ate che lado yahn nchuhn ne, tahque nahn che conan cá iyehñse, te tuhme co quendí conán nchuhn. ²⁵ Nducote a devanó te chemin che tahque nahn ne, vá vedeyeno che quendí conán çava che conán nchuhn, ne numacuahn vedeyeno quendí ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo. ²⁶ Ndaconán chí quendihcheró nchuhn, ne ama ndeva ne yavenan Dihvo vo Jesucristo che ndedevahn ye u.

²⁷ Codin nchuhn cuande, ne runecade cuahtenan ne, te nducote ritahno ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, tihça redin yahn che din ne. Nduco tihça ne, a chí quendihcheró nchuhn, o hua, ate náhn che, adecotino che quenán ne, cadinó che ama cuan ndi no ne, ama ndudo ri no ne, riquendi ne numa ino ne rahndudo ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ²⁸ Hua din vah ne sahn che rendihche tan se nchuhn nan

ntiyon min, te nduco chemin ne, rihnde ro te sahn chahn ne, conda se, ne nchuhn ne, ndedevahn Dendiohs nchuhn. ²⁹ Tihça, te ama ndah ro yahn nchuhn, rete yune Dendiohs che ndiyu deman che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, ate namin che rechuhríhn ne çava ye. ³⁰ Uvo ne, dama ri vo nduco vih, numa ino vo redin vo ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Nchuhn ne, a ndihche ne nduhça che chuhríhn nan ntiyon yahn ye ro menan. Man ne, a devano ne nduhça che riquendí rechuhríhn.

**Dihvo vo Jesucristo ne, chica
ye vahchetero, ndo
ye nduhça ihyan iyehñse**

2 Ndete che ndichahtino nchuhn Dihvo vo Jesucristo man, ndete che numacuahn vedeyahino renecah yan ye chedave yahn ne man, ndete che quenun Vaco ye nchuhn man, ndete che chenan cuma ne vedeyahino man, vedevahino man ne, ² tuhme codin nun ino ne, ndahça cuahtenan ama tama ne man, ama no vederendedecadino cuahtenan cuma ne nduco vih man, ama no ndudo co ne nduco vih man, codin yahino ama tama ne vih man, çava che nde tahque co yenó çava ne. ³ Nan nducuahn che redin nchuhn ne, hua din yade ne man, hua din ne nde ama nan dehtenduh çava vedeyeno yahn man ne man. Tahque ndah ne ne, cuenevahñecun ama tama ne vih, hua ndahco ndiya ne vih. ⁴ Ndotenan che din vi ne ne, cuinan ama tama ne vih.

⁵ Cua cuande nchuhn yahn Dihvo vo Jesucristo, cuiquendi ne yune yahn ye. ⁶ Ihyan min ne, dama ye nduco Dendiohs. Ate hua quendahnñan ye, chinan ye nduhça che ndinan Dendiohs. ⁷ Tahque ndah ne, ndahco ndiya man ye ihyan, ndo ye nduhça ama mozo, chihñdeyan ye nduhça che rahteyan ihyan iyehñse. ⁸ Numacuahn ro che quenán

ye iyehñse ne, ama necun ye man, ama dinahn ye man, nde chihco mendahn ye ihyan, chih ye nan cruz nduhcā che rih sahn che chendihco nunde rahte. ⁹Chemin che chihco ndah Dendiohs ihyan lado tah cuaco ye, ne cah ye vederihquentiyon che tahque yudo ihyan, ¹⁰cava che nducoyaca nducondi ihyan, ihyan che chenān ye vahchetero man, ihyan che vate ye numachahte iyehñse man ne, ndeva ye yavenān ye. ¹¹Namin ndeva nducoyaca ihyan yavenān Dendiohs Chida, nevahñecun ye Dihvo vo Jesucristo, ne cahma ye che a ihyan min che Dihve ye.

Ihyan nunde ne, ra cuande ye nduhcā che runecade vatechica ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹²Dihno che yahino nchuhn, nduhcā che dinahn nchuhn che chihquentiyon numacuahn ro che quenān yan vaco ne ne, tahque nahn che dinahn ne man che yahn quenān. Numacuahn vedino vedeneñcun quendi ne codinahn ne vederihquentiyon ndah yahn Dendiohs nde ndā ro che ndeva ye nchuhn. ¹³A ihyan min che redin ye che devano nchuhn dehtenduh che ndah che nahn ye che din ne, ne rinan ye nchuhn che redinahn ne.

¹⁴Nducuahn che redin ne ne, codin ne numacuahn vedeyeno, hua quenān ca cahma nunde ne, ¹⁵cava che dave yavenān ne nan nducoyaca ihyan, te daya Dendiohs nchuhn, ne nahn che runecade cuahtechica ne, cua cuande ihyan nunde. Nduhcā iyon che chenān nan ro che diyahn ro nan che ama man ne, tihchan nchuhn van ihyan nunde, ¹⁶te numa ino ne riquendi ne ritahno ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che din che ndevahn ihyan. Nduco tihcā ne, co yenó cava nchuhn cuahn che ndaconan chi Dihvo vo Jesucristo, te a devano che hua chinda ntiyon che dín che cahndudó ndudo yahn ye. ¹⁷Andahre va

che cóh nan ntiyon min, ate hua dehve din yahn, te a tihyon yuné nchuhn che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ne ama co yenó. ¹⁸Namin nchuhn ne, conduco ne u, co yeno ne.

Timoteo nduco Epafrdito

¹⁹Ndete che nahn Dihvo vo Jesucristo ne, nun dechúh Timoteo, quendi hchero se nchuhn, te nahn cadinó taca chenān ne cava che co yenó. ²⁰Dechúh sahn min, te metah nde tama se che ndedecadino se nduhcā che rendecadino, cuahcoran se cava nchuhn, ²¹te nducoyaca sahn chenāhn ne, rendecadino se cava che ndah yahn man se, nde hua rahcoran se cava ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ²²Nchuhn ne, a devano ne nduhcā che richihve Timoteo, rinan se u nan ntiyon che rahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Rinan se u nduhcā che rinan ihyan indihthe yahn ye. ²³Chemin che va inó che dechúh sahn ndetahno cadinó taca cuhnde cade yáhn. ²⁴Quenān inó Dihvo vo Jesucristo che cuahñecun ye che namin u ne, nun chí quendi hcheró nchuhn.

²⁵Rahcó te namin va che dechúh dihno vo Epafrdito che rinduco se u, rinan se u nan ntiyon. Sahn min ne, a man nchuhn dechuh ne sahn che rinan se u nan vederetahn yáhn. ²⁶Ama nahn nahn se, conan se nduco nchuhn. Ama nahn nahn se, te devano se che checadino nchuhn che chi cah se, ne hua nahn se che co ran ne cava se. ²⁷Cuaco che ama chi cah se, a ura che coh se. Ate quenān vahino Dendiohs sahn man, quenān vahino ye u man, din ye che ndoyahn se cava che hua nde tahque co ran. ²⁸Cava che metah ndedecadino nchuhn cava se ne, chemin che tahque náhn che nahn se, ne co yeno ne, ndaconan ndihchero ne sahn. Nduco tihcā ne, nuhnde man inó, co yenó. ²⁹Nducote dama ritahno vo nduco se Dihvo vo

Jesucristo ne, cuenevahneacun ne sahn numacuahn vedeyeno. Codin yahino ne nducoyaça ihyan che rihco mendahn ye ihyan, redin ye ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo nduhça che redin se. ³⁰Sahn min ne, a ura che coh se nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, chihco mendahn se sahn che rinan se u, redinahn se ntiyon che dechuh ne sahn.

Nahn che runecađe cuahtechico vo

3 Dihno, cuahte ne vedeyeno che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. U ne, hua renduh ino andahre a dirun yahn ne ama nan no, te cochihve yahn ne. ²Cuihco nchuhn cudado, te ama yahn se vatechica se, redetohnan se nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Sahn chahn ne, a nduhça yahna tihchan se. Ndere recah rihn se ihyan, rihquentiyon se che conan seña ihyan, ricuahn se che nduco chemin ndevahn ye. ³Cuihco nchuhn cudado, te a uvo che a nedin yahn Dendiohs uvo, ndiyu sahn chahn. A uvo che rendeva vo yavenan ye numa ino vo. Yeno vo che a yahn Dihvo vo Jesucristo uvo, ne hua ndichahtino vo che ndedevahn man vo uvo. ⁴Ndete che cava dehtenduh che redin vo man, tachan ihyan uvo man, che ndevahn vo ne, tuhme u che tahque menan vihca cochahtino che ndevahn, ndiyu sahn chahn. ⁵Chihno nine ro che chihndeyan ne, chahonahn ihyan seña u. U ne, ihyan naciön yahn Israel, ndata yahn Benjamín. Ihyan devaco hebreo u nduhça indihthe yahn. Nan vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, fariseo u. ⁶Ama din cudado vederihquentiyon min. Ro menan ne, ama din tan nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. Ama dinahn vederihquentiyon min, nde ama ihyan hua co cahma nunde ye yahn. ⁷Nducuahn dehtenduh chemin chan ne, ama rigonun chihve che lado yahn che rahco ro menan, ate chihcoman nducuahn, chitahnó Dihvo vo

Jesucristo. ⁸Van nducuahn dehtenduh che co nguahco yahn ne, tahque rigonun chihve che ritahnó Dihvo vo Jesucristo. A chihco vané nducuahn dehtenduh, redin cuandé anduhneca ndete che iyaca, cava che quendi yune yahn Dihvo vo Jesucristo, ⁹ne nedin yahn ye u. Hua richahtino che ndevahn nduco che dinahn ley che dirun Moisés, te man ne, nduco che ritahnó Dihvo vo Jesucristo ne, nedin yahn Dendiohs u nduhça che redin yahn ye nducoyaça ihyan che ritahno ye. ¹⁰Ama yudo vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo che ntuche ye van tenahn. Nahn quendi yune yahn ye, conan cumá vederihquentiyon min. Nahn chuhrihn nduhça che chuhrihn ye, nde coh nduhça che chih ye. ¹¹Quenan ino che quendi dinahn yahn ye cava che ndedetuhche ye u van tenahn.

Nahn che quendi vo numa ino vo cotahno vo Dihvo vo Jesucristo

¹²Hua rahn che a va tah nducuahn, nde huane che ama runecađe u, ate riquendi yune yahn Dihvo vo Jesucristo, quenan ino che conahn nducuahn, te a nedin yahn ye u. ¹³Dihno, nduhça che a rahn ri nchuhn ne, metah tuno tah nducuahn. Nde metah retumacah yahn dehtenduh che a chihcoman cava che quendi numa ino yune yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹⁴Nduhça sahn che rano se cade ne, tihça riquendi yune yahn Dihvo vo Jesucristo che ritahnó ihyan, nde nda ro che ndeva Dendiohs u, conan vahchetero.

¹⁵Nducoyaço vo che a ndah renahn vo vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, tihça nahn che ndedecadino vo. Ndete che hua tihça rendedecadino nchuhn ne, din Dendiohs che conahn ne nduhça che nahn. ¹⁶Atanoca nduh, a renahn vo nduhça che redin yahn, o hua, ate nahn che quendi vo numa ino vo

yune yahn Dihvo vo Jesucristo, hua çah-comañ vo.

¹⁷ Dihnó, cuiquendi nchuhn yune yáhn. Namin cua cuande ne yahn dihno vo che runecade vatechica ye nduhça che chucuahn nuhn nchuhn. ¹⁸ A ama ndeh yune rete cudadó nchuhn yahn sahn che vatechica se rihnceh se. Riquendí riyahvé nchuhn, nde ama ri ndaché, te ama yahn se che rendihche tan se Dihvo vo Jesucristo, redetohnan se vederihquentiyon yahn ye che chih ye nan cruz. ¹⁹ Sahn chahn ne, ndere vatechica se vedeyeno yahn man se a chemin che rivahn dendiohs yahn se. Ndotenan che co cuihnan se ne, numacuahn vedeyade vatechica se, rahtendihco se nunde. Ate nda ro yahn ne, decuihno Dendiohs sahn. ²⁰ Me uvo ne, ndi cuande vo vahchetero, ne chenan rino vo che min çaca Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndedevahn ye uvo, ndaconan chi ye. ²¹ Uvo ne, ihyan vederih uvo, ate ihyan min ne, rihquentiyon ye nducuahn dehtenduh, ne numacuahn vederihquentiyon yudo yahn ye, ndacorun ye uvo, ndo vo nduhça man ye.

Cuahte yeno vo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo

4 Dihnó che yahinó nchuhn, ama yenó çava ne, ne ama nahn chí quendihcheró nchuhn. A çava nchuhn che quendah yavenan nan Dendiohs. Nducote chenan rino vo che ndaconan chi Dihvo vo Jesucristo ne, cuiquendi nchuhn numa ino ne cohahtino ne ihyan.

² Evodia nduco Síntique, nducote ritahno te Dihvo vo Jesucristo ne, riyahvé tahn che nchahco te yahn vih, nedin ndah te ndudo nduco vih. ³ Me ndih dihnó che ama ndah rinan ne u nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, nahn che conan ne cahvo vo chahn çava che nedin

ndah te ndudo nduco vih, te chinan te u, chacotuhn nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Namin Clemente man, yahn ca dihno vo man, chinan ye u nan ntiyon min. Nducoyaca ihyan chahn ne, a ndaconahn çaca Dendiohs ihyan çava che cuahtenan ye vahchetero.

⁴ Cuahn dama cuahte yeno nchuhn yahn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo.

⁵ Codin yahino ne nducoyaca ihyan, cua cuande ye che chenan cuma ne vedeyahino. A devano ne te a nun ndahconan chi tun Dihvo vo Jesucristo.

⁶ Hua co ran ne yahn dehtenduh che rahno ne. Cuica ne Dendiohs che conan ye nchuhn nan nducuahn. Namin cuahn che covah ne ne, cuenecah ne nundihve cuahn ihyan. ⁷ Ndete che tihça din ne ne, din Dendiohs che ama cuahteman ino ne. Andahre nde ama ihyan hua conan conahn ye yahn, ate din ye che ama cuahteman ino ne. Cuahteman chedave yahn ne man, vederendecadino yahn ne man, cohahtino ne Dihvo vo Jesucristo.

Ndedecadino vo yahn dehtenduh che ndah

⁸ Dihnó, cuendecadino nchuhn yahn dehtenduh che ndah man, che runecade man, dehtenduh che cuahtenan ino ihyan, ne ndah çahma ye yahn man, dehtenduh che din che ndeva ihyan yavenan Dendiohs man.

⁹ Cuiquendi ne nducuahn che chicuahn nchuhn man, nducuahn che ca cuande ne nan renté man, dehtenduh che din man. Ndete che tihça din ne ne, conduco Dendiohs nchuhn, din ye che cuahteman ino ne nan ye.

Ihyan yan Filipos ne, dechuh ye vedino yahn Pablo

¹⁰ Nducote ritahnó Dihvo vo Jesucristo ne, ama ri yenó che rentā tin nchuhn u. A devanó che hua ndinan

nchuhn u, ate yahn che yahn chenan ne ne, hua chi che chinan ne u. ¹¹Ndiyu che rah̄n nundé che ama va vederetah̄n yáhn che tihçá rah̄n, te a ndi ninó che renán vedeyeno nduco adecodehno che rendacá. ¹²A devanó yahn vedechevah̄, te a nchuhrihn mán. Namin a devanó taçá cuahn che ama va dehtenduh, te nah̄n cuan ne, va yáhn. Chemin che hua ra cuñado u, a va, o metah yáhn, andahre nde metah deh che chéh. ¹³Nan nducuah̄n che rahno rí ne, nde hua ra cuñado u, te a Dihvo vo Jesucristo che rinan ye u, rete ye vedechahtino yáhn. ¹⁴Andahre hua nduh rendotenan ne, ama ndahçá din nchuhn che chinan ne u man che rechuhríhn.

¹⁵Nchuhn ihyan yan Filipos, a devano ne te ro menan cuahn che ndacá nación yahn ne Macedonia, che canan cháhn cahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, atenan nchuhn che chinán ne u, dechuh ne vedino yáhn, yahn che yeno ne che chinán nchuhn, chitahno ne Dihvo vo Jesucristo. ¹⁶Avane ne, cuahn che metah ndacá nación yahn ne, numanahn che quenán cá yan Tesalónica ne, a nde ro min canan ne, dechuh ne

o ino yune vedino yáhn, chinan ne u. ¹⁷Ndiyu deman che condá táh vedino yahn nchuhn che tihçá dirún yahn ne. Che tahque nahn ne, che din ne che ndah çava che ndahco menun Dendiohs yahn ne. ¹⁸Nduco vedino che dechuh nchuhn nduco dihno vo Epafrodito ne, nde rengava ca yáhn. Dendiohs ne, ama renan ino ye che tihçá din ne, te anduhneçá ndete che çah ne ama vedino ndah ihyan. ¹⁹Ihyan min ne, numacuahn vederihquentiyon chahte yahn ye, conan ye nchuhn nan nducuah̄n vedere-tah̄n yahn ne, te ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. ²⁰¡Ndeva vo yavenan Chido vo Dendiohs cuahn dama! Tihçá co.

²¹Numacuahn vedeyahino yahn Dihvo vo Jesucristo, cuenecah̄ nchuhn Dendiohs nducoyaca ihyan yahn Dendiohs che vate ye tan. Cuendeva ne Dendiohs yahn dihno vo che chenan ye muhn nducó. ²²Cuendeva ne Dendiohs yahn nducoyaca ihyan yahn ye che chenan ye muhn, menan vihca ihyan che chenan ye ndevaco emperador.

²³Din yahino Dihvo vo Jesucristo nducoyaca nchuhn. Tihçá co.

ÇAÇA CHE DIRUN SAN PABLO, DECHUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE YAN COLOSAS

1 U Pablo, che chaconahn Dendiohs u che co apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, nduco dihno vo Timoteo, ²dirun nuhn çaça cuh, dechuh nuhn yahn nchuhn, ihyan yahn Dendiohs che ritahno ne numa ino ne Dihvo vo Jesucristo. Chido vo Dendiohs din yahino ye nchuhn, din ye che ndahça cuahtenan ne.

Revah Pablo çaça ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

³Cuahn dama che revah nuhn ne, reneçah nuhn nundihve cuahn Dendiohs, Chida Dihvo vo Jesucristo, çaça nchuhn, ⁴te recadino nuhn nduhça che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo man, nduhça che redin yahino ne nducoy-aca ihyan yahn Dendiohs man, ⁵nduhça che chenano ne che ndeva ye nchuhn, cuahtenan ne vahchetero man. Nchuhn ne, a chichahtino ne che cuahtenan ne vahchetero nde ro che chihnevan ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁶Ndudo min ne, chetuhn van nchuhn, ne retuhn numachahte iyehñse. Ama ri yahn ihyan che ritahno ye, ne redin ndudo me che ndah nduco ye, nduhça che din nduco nchuhn nde ro che chihnevan ne, ne chenahn ndah ne yahn vedeyahino yahn Dendiohs. ⁷Ndudo min ne, a dihno vo Epafra che yahino vo sahn, chicuahn se nchuhn. Sahn min ne, combiero yahn nuhn nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, ne numacuahn chedave yahn se rahndudo se ndudo yahn Dihvo vo van nchuhn. ⁸A sahn min nte cuande se nuhn che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn, chenano cuma ne vedeyahino.

⁹⁻¹⁰Chemin che nde ro che checadino nuhn ne, hua reguan nuhn rica nuhn Dendiohs che conan ye nchuhn, din ye che conahn ndah ne vederihquentiyan yahn ye man, vederihquentiyan yahn Vaco Ndah yahn ye man. Rica nuhn ihyan che din ye che reneçade cuahtechica ne nduhça che redin yahn che cuahtechica ihyan yahn Dihvo vo Jesucristo, din ne nducuahn che ndah nduhça che renano ye. ¹¹Namin rica nuhn ihyan che numacuahn vederihquentiyan yudo yahn ye din ye che numacuahn vedeyeno cochahtino ne ihyan, quendañ ne vedechahtino nan nducuahn. ¹²A Chido vo Dendiohs che nedin yahn ye uvo çaça che cuahtenan vo vahchetero dama nduco ihyan yahn ye, ne nahn che cueneçah ne nundihve cuahn ihyan, ¹³te ndedevahn ye uvo tañ chundah, ne ndahco ye uvo tañ Daya ye, ihyan min che ama yahino ye çaça che dinahn vo che rihquentiyan ye. ¹⁴A Daya ye che chihco mendahn ye ihyan, chera yun yahn ye, chih ye çaça che ndaço vo vederenchahco.

Vederihquentiyan yahn Dihvo vo Jesucristo

¹⁵Dihvo vo Jesucristo ne, a va ye nde ro che metah cuhnde iyehñse, quenano cuma ye vederihquentiyan yahn Dendiohs, ihyan min che hua ro ye. ¹⁶Nduco ye Dendiohs dendah ye nducuahn dehtenduh che va vahchetero man, iyehñse man, dehtenduh che ro man, che hua ro man, ángel man, vaco chihnga man. A çaça man ye dendah ye nducuahn. ¹⁷Ihyan min ne, va ye nde ro che metah cuhnde iyehñse, ne nducuahn dehtenduh ne, hua dehva ri yahn, te a man ye redin ye cudado. ¹⁸Avane ne, a ihyan min che quenano cuma ye vederihquentiyan che tahque chahte, ne ntuche ye menan vih van tenahn çaça che conan ye nan nducuahn. ¹⁹Tihça, te numacuahn

vedeyeno ndahco Dendiohs nducuahn vederihquentiyon yahn ye tah ihyan min. ²⁰ Cava Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chihco mendahn ye ihyan, chera yun yahn ye, chih ye nan cruz ne, ndo ino Dendiohs nduco nducuahn dehtenduh che va iyehense man, vahchetero man.

²¹ Ro menan me ne, ama yahn chenan nchuhn nan Dendiohs, chahcotahn ne vederihquentiyon yahn ye, chahtechica ne vedeyeno yahn man ne, chahtendihco ne nunde. ²² Ate man che ndo Dihvo vo Jesucristo nduhca ihyan iyehense, chih ye ne, ndo yan Dendiohs nduco ne, nchahco ye yahn ne, nedin yahn ye nchuhn. ²³ Ate nahn che quendi ne cotahno ne numa ino ne. Hua o ndedecadino ne. Ama cuiquendi no ne cochahtino ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che chihnevan ne. Ndudo min ne, rahndudo ihyan, retuhn numachahte iyehense, ne namin u Pablo rinducó ihyan rahndudó.

**Pablo ne, nda cuande yahn ye
redin ye cudado ihyan che
ritahno ye Dihvo vo Jesucristo**

²⁴ Man ne, ama yenó che riquendí redín ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, rechuhríhn cava che ndah yahn nchuhn, ihyan yahn ye. ²⁵ A chaconahn Dendiohs u nan ntiyon che cuahndudó ndendi ndendita ndudo yahn ye van nducoyaca nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, ²⁶ te cuandé nchuhn ndudo yahn ye che chihnde nde a rahn me. Ndudo min ne, nde hua devano ihyan yahn, ate man ne, cade cah ye, checadino ihyan yahn ye. ²⁷ Quenan cuma ye vedeyeno che cah ye, checadino ihyan chahn. Ama yudo ndudo min, ne retuhn van ihyan nación chengahn. Ndudo min ne, che rinduco Dihvo vo Jesucristo nchuhn, ihyan yahn ye, ne cochahtino ne ihyan, ndevahn ne. ²⁸ Rahndudo nuhn ndudo yahn Dihvo vo, ne numacuahn vededevano

riyahve nuhn man, ricuahn nuhn man, nducoyaca ihyan, cava che cotahno ye Dihvo vo, conahn ndah ye Ndudo yahn Dendiohs, ne ndeva ye ihyan. ²⁹ Numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo che te ye u ne, redín ntiyon min numacuahn chedave yahn cava che conahn.

2 Nahn che codevano nchuhn te ama rendedecadinó cava ne man, cava dihno vo che vate ye yan Laodicea man, cava ama yahn ca dihno vo che metah ndihchero ye u man. ² Nahn che nchuhn man, ihyan chahn man, necah yan ne chedave yahn ne, ama ndudo co no ne, din yahino ne vih. Ndudo che cade te Dendiohs, checadino vo ne, a ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ne nahn che conahn ndah ne, cochahtino ne ihyan, ³ te vededevano yahn Dendiohs ne, ama yudo, ne a ihyan min che quenán cuma ye nducuahn. ⁴ Tihca dirún yahn nchuhn cava che tumacadino ne, ne hua co cahneh nde ama ihyan nchuhn nduco ndudo yade yahn ye, ⁵ te andahre yahn quenán yahn nchuhn, ate rendedecadinó cava ne, ne ama yenó che riquendi ne numa ino ne nduhca che redin yahn, ritahno ne Dihvo vo Jesucristo.

⁶ Nducote chitahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo ne, nahn che quendi ne yune yahn ye, cochahtino ne ihyan. ⁷ Numacuahn chedave yahn ne cochahtino ne Dihvo vo, hua cahcoman ne ihyan. Yahn chemin ne, a chahn nchuhn, ne nahn che quendi ne dinahn ne. Namin nahn che necah ne nundihve cuahn Dendiohs cuahn dama.

**Rendacorun vederendecadino
yahn ihyan cuahn che ritahno ye
Dihvo vo Jesucristo**

⁸ Cuihco nchuhn cudado yahn sahn che vatechica se ricuahn se vededevano yahn man se. Condi ne cuahnecon ne che cahneh se nchuhn, te sahn chahn ne,

ndotenan che cacuahn se ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ricuahn se costumbre yahn ihyan iyehñse man, vedevano yahn se man.

⁹Hua cahcovan nchuhn che ricuahn sahn chahn, te a Dihvo vo Jesucristo che quenán cuma ye nducuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ¹⁰ne nducote ritahno ne ihyan ne, hua rendotenan ne tama nan vederihquentiyon. Tahque yudo vederihquentiyon yahn ye che co vederihquentiyon yahn nducoyaca ángel man, vaco chihnga man. ¹¹Cuahn che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, chacondah vedame ne costumbre che renan seña ihyan. Namin chihcoman ne vedeyeno yahn man ne, ne chichahtino ne Dihvo vo, nedin yahn ye nchuhn. ¹²Cuahn che chedenune nchuhn, nevahñecun ne Dihvo vo Jesucristo ne, anduhñeca ndete che chih ne dama nduco ye, chihcoman ne che rahtendihco ne nunde. Man ne, nduhca che numacuahn vederihquentiyon chahte ndedetuhche Dendiohs Dihvo vo van tenahn ne, tihca ndahcorun ye nchuhn, ndo ne ihyan ra yahn che chitahno ne ihyan. ¹³Ro menan me ne, ama yahn chenán nchuhn nan Dendiohs, nedin nunde yahn ne. Avane ne, ihyan tama nación nchuhn, hua ndi cuande ne van ihyan yahn ye. Ate man ne, a ndedevahn ye nchuhn, chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, nchahco ye nunde yahn ne che chahtendihco ne, chahcotahn ne vederihquentiyon yahn ye. Ndedevahn ye nchuhn, dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, quenán yah ye nan cruz, nediñve ye nunde yahn ne. ¹⁵Dihvo vo Jesucristo ne, chih ye nan cruz, ne nduco chemin ne, ndahco ndiya ye vaco chihnga nan nducoyaca ihyan, chehñevi ye vederihquentiyon yahn.

Nahn che ndedecadino vo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs

¹⁶Chemin che hua ndahca che ndahchenan ihyan nchuhn nan che reh ne man, nan che rih ne man, yahn che hua rahte vihco ne cuahn che renuhnde iyo man, yahn che hua redin ne dehtenduh vihco man, yahn che hua rahtetuhno ne ro sabado man. ¹⁷Hua nduh rigonun chihve dehtenduh chemin chan che riquendi ihyan. Vederihquentiyon che tahque rigonun chihve ne, che ndedevahn Dendiohs uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ¹⁸Hua cuahñecun ne che cahñeché ihyan nchuhn, conun ye nchuhn che quendi ne yune yahn ye, din ca ne che ñecun ne, te ihyan chahn ne, rendeva ye yavenan ángel man, rente ye deman yahn dehtenduh che nde hua rendihche ye man, redin yade ye, ndere rendonan man ye ihyan che ama devano ye man, ¹⁹hua riquendi ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndinan ye yuhn vo man. A Dihvo vo Jesucristo che ndi ye tin yahn nducoyaco vo che yahn Dendiohs uvo, ne redin ye che ama cuan no ndi vo nduco vih, rinan ye uvo che cotahno ndah vo nduhca che nahn Dendiohs.

²⁰Nducote anduhñeca ndete che a chih nchuhn nduco Dihvo vo Jesucristo, chihcoman ne vededevano yahn ihyan iyehñse ne, ²¹hua redin yahn che dinahn ne che rahn sahn chahn tuhca: “Hua toh ne chu, hua toh ne cha, hua cheh ne chu, hua cheh ne cha, te cahnda.” ²²Nducuahn dehtenduh chemin chan che rihco yudo se yahn ne, deman vederihquentiyon yahn ihyan, nde hua regu. ²³Vederihquentiyon che tihca rihco yudo se ne, rivahn che ama devano se, rinan se ihyan chenahn cava che tahque cotahno ye Dendiohs man, cava che tahque cuahñenan cuma ye vedeneñcun man, cava che

tahque çah rihñ man ye ihyan man, ate hua richihve çava che çahco tan che cuahtechica ye vedeyeno yahn man ye, cuahtendihco ye nunde.

3 Man che a ndedevahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn ne, anduhneca ndete che a ntuche ne nduco ye van tenahn. Chemin che nahn che codin nun ino ne çava che co cuahtenan ne vahchetero nan che va ye lado tah cuaco Dendiohs. ²Ndotenan che ndedecadino ne, nahn yahn ne dehtenduh che va muhn iyehñse ne, codin nun ino ne çava che co cuahtenan ne vahchetero. ³Cuenecaçhco ne te anduhneca ndete che a chih ne dama nduco Dihvo vo, ne man che ritahno ne ihyan ne, nedin yahn Dendiohs nchuhn. ⁴A yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo che va che cuahtenan vo vahchetero, ne cuahn che ndaconan chi tun ye numacuahn vederihquentiyon chahte yahn ye ne, nedin dama ye uvo nan ye.

Nduhca che nahn che cuahtechico vo

⁵Nducote tihca ne, cuihcoman nchuhn che rahtechica ne vedeyeno yahn man ne, rahtendihco ne nunde. Hua ndere cuahtenan ne nduco ihyan che hua nihnevaco ne nduco ye man, hua din ne dehtenduh che chihnga man, nde hua din yahino ne tume, te nunde min ne, a dama nduco nunde che rendeva ihyan yavenan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye. ⁶Ihyan che rahcotahn ye yahn Dendiohs, rahtendihco ye nunde che tuhchan ne, va che din Dendiohs castigo yah ihyan. ⁷Ro menan me ne, namin nduco nchuhn chahtendihco ne nducuahn nunde che tuhchan. ⁸Ate man ne, nahn che çahcoman ne. Namin nahn che çahcoman ne che ri tan ne man, che rahtenun ino ne vedetan man, che redin tan ne man, che ra ne canda ihyan man, che rahn ne ndudo chihnga man. ⁹Hua çahncheh ne vih, te nchuhn ne, a chi-

hcoman ne vedeyeno yahn man ne che chahtechica ne ro menan, chahtendihco ne nunde. ¹⁰Man ne, a ndedevahn Dendiohs nchuhn, ndahcorun ye vederendecadino yahn ne, din ye che ndo ne anduhneca ihyan ra. Ro ro rinan ye nchuhn çava che nde tahque runecaçde cuahtechica ne, nde conan conahn ne vederihquentiyon yahn ye, ndo ne ihyan nduhca che nahn ye. ¹¹Dehve din yahn, a ihyan nación yahn Israel uvo, o ihyan tama nación, a çenan seña uvo, o hua, a redin vo ntiyon yahn ihyan, o redin vo ntiyon yahn man vo, te che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, a dama no nducoyaco vo. Che richihve yuhn vo ne, che ritahno vo ihyan min, ndi cuando vo van ihyan yahn ye.

¹²Numacuahn vedeyahino tendahnun Dendiohs nchuhn, nedin yahn ye nchuhn. Chemin che nahn che cuahtenan cuma ne vedeyahino man, vedevahino man, vedeneçun man, vedechahtino man. ¹³Codin chahtino ama tama ne yahn vih, ne ndete che din tan ama cha nchuhn nduco vih ne, cuenchahco ne yahn vih. Dihvo vo Jesucristo ne, a nchahco ye yahn nchuhn, ne nahn che quendi ne yune yahn ye, nchahco ne yahn vih. ¹⁴Nan nducuahn ne, codin yahino ne vih çava che ndahca cuahtenan ne nduco vih, ne ama no ndudo co nducoyaca ne. ¹⁵Dendiohs din ye che cuahteman chedave yahn ne, te a çava chemin che tendahnun ye nchuhn, ama çuan co no ne nduco vih. Nahn che necah ne nundihve cuahn ihyan yahn nducuahn che din ye nduco ne. ¹⁶Cuahtenun ino ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo cuahn dama, hua çahcoman ne. Numacuahn vededevano cuicuahn vih ne man, cuenecaçh ne vedechahtino vih ne man, cuahndudo ne salmo man, cuita ne himno man, cuah ne Dendiohs chete chedave yahn ne, cuenecaçh ne

nundihve cuahn ihyan man. ¹⁷Nan nducuahne che redin ne man, che rente ne man, cuenecahco ne te va Dihvo vo Jesucristo. Namin cuenecah ne nundihve cuahn Dendiohs che cuande yahn ihyan min.

¹⁸Nchuhn ihyan ndahta, codinahne ne yahn inchahn ne, te nducote ritahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, quenán cuma che tihca din ne. ¹⁹Nchuhn ihyan chahn, codin yahino ne ihyan ndahta yahn ne, hua co tan ne nduco ye. ²⁰Nchuhn decahya, codinahne ne nducuahne che rihquentiyon indihche yahn ne, te chemin che renan ino Dihvo vo. ²¹Nchuhn che vate daya ne, hua ndere din tan ne nduco daya ne cava che hua co ndache. ²²Nchuhn che redin ne ntiyon yahn ihyan, codinahne ne yahn patrón yahn ne numacuahne chedave yahn ne. Ndahca codin ne ntiyon yahn ye cuahn dama, ndiyu deman cuahn che rendihchero ye nchuhn, te nducote ritahno ne Dendiohs ne, tihca nahn che din ne. ²³Nducuahne ntiyon che redin ne ne, codin ne nduco vedeyeno, cuenecahco ne te va Dihvo vo Jesucristo. ²⁴Cuedevano ne te ndete che tihca dinahn ne ne, redinahne ne vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, ne man ye ndahco menun ye yahn ne, ndeva ye nchuhn, cuahtenan ne vahchetero. ²⁵Namin cuedevano ne te ihyan che duhtuno ihyan ye ne, va che co ye castigo yahn nunde yahn ye. Ndahco menun Dendiohs yahn ye tunoca che nedin ye. Hua dehve rahco ne, te Dendiohs ne, dama no rendihche ye nducoyaca ihyan.

4 Nchuhn che chenán cuma ne mozo yahn ne, cuihquentiyon ne ihyan nduhca che redin yahn, hua din tan ne nduco ye. Cuenecahco ne te namin nchuhn ne, va Dihve ne Jesucristo vahchetero.

²Nducoyaca nchuhn ne, cuahteyan ne cuahn dama, covah ne man, cuenecah ne

nundihve cuahn Dendiohs man. ³Cuica ne Dendiohs che din ye che ndaca yune che cuahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, ndudo min che hua devano ihyan ro menan. A yahn che rahndudó ndudo min che quenún vacoyahn. ⁴Cuica ne Dendiohs che conan ye u che cuahndudó nduhca che redin yahn cava che conahn ihyan.

⁵Nan nducuahne che redin nchuhn van ihyan che hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, nahn che nduco rino nduco ndah cava che ndaca yune che yahve ne ihyan, ne cotahno ye. ⁶Nan ndudo yahn ne ne, nahn che runecade ne. Namin nahn che devano ne taca ndahconan ne yahn dehtenduh che tumerune queri ama ihyan.

Renecah Pablo Dendiohs ihyan

⁷Dihno vo Tíquico che yahino vo sahn ne, ama ndah redinahne se, rinan se u nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Sahn min nte cuande se nchuhn nduhca che quenán muhn. ⁸Dechúh sahn tan cava che nte cuande se nchuhn nduhca che chenán nuhn muhn man, cava che necah yan se chedave yahn ne man. ⁹Dihno vo Onésimo, sahn yan vaco ne, che yahino vo sahn man, che ndahca redinahne se nan ntiyon yahn Dihvo vo man ne, namin nduco se cuenchi se tan. Sahn sih nte cuande se nchuhn yahn dehtenduh che ri muhn.

¹⁰Aristarco che dama quenun se vacoyahn nducó ne, dechuh se Dendiohs yahn nchuhn. Namin Marcos sahn vih Bernabé ne, dechuh se Dendiohs yahn ne. Sahn min ne, a nté nduco nchuhn yahn se. Cuenevahneceun ne sahn ndete che denan chi se tan. ¹¹Namin Jesús che namin duche se Justo ne, dechuh se Dendiohs yahn nchuhn. Van ihyan nación yahn Israel che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, atenán sahn chahn che rinan se u nan ntiyon yahn Dendiohs, rendacá

vedechahtino chahte. ¹²Epafras, tama sahn yan vaco ne, che redin se ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, dechuh se Dendiohs yahn nchuhn. Sahn min ne, cuahn dama ama rica se Dendiohs che din ye che quendi nchuhn cotahno ne numa ino ne man, dinahn ne nducuhn vederihquentiyon yahn ye man. ¹³U devano cuaco nduhca che ama rendecadino se cava nchuhn man, dihno vo che vate ye yan Laodicea man, yan Hierapolis man. ¹⁴Doctor Lucas che yahino vo ihyan man, Demas man ne, dechuh ye Dendiohs yahn ne.

¹⁵Cuenecah nchuhn Dendiohs dihno vo che vate ye yan Laodicea man, Nin-

fas man, dihno vo che rendo dama ye vaco ye, rendeva ye yavenan Dendiohs man. ¹⁶Cuihno ndihchenan nchuhn caca cuh tan ne, cuedechuh ne yan Laodicea, ndihchenan dihvo vo che vate ye min. Namin condihchenan ne caca che dechuh yahn ihyan chahn. ¹⁷Chama ne co ne Arquipo che ndahca dinahn ye ntiyon che ndihco Dihvo vo Jesucristo tah ye.

¹⁸Nan che rente nuhn Dendiohs nchuhn nan caca cuh ne, man dirun. Cuenecahco ne te u ne, vacoyahn quenun. Dendiohs din yahino ye nchuhn. Tihca co.

CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO MENAN, DECHUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE VAN TESALONICA

1 Nchuhn, ihyan yahn Dendiohs Chida man, yahn Dihvo vo Jesucristo man, che vate ne yan Tesalónica, u Pablo nduco Silas nduco Timoteo, dirun nuhn yahn ne. Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahca cuahtenan ne.

Nduhca che chitahno ihyan van Tesalónica

² Cuahn dama renecah nuhn nundi-hve cuahn Dendiohs cava nducoyaca nchuhn, revah nuhn cava ne. ³ Cuahn dama rentihyon yan nuhn nan Chido vo Dendiohs yahn ntiyon che redin nchuhn man, nduhca che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, yahino ne ihyan man, nduhca che rechuhrihn ne numacuahn vedene-cun, ndichahtino ne ihyan man. ⁴ Dihno nuhn, Dendiohs ne, yahino ye nchuhn. Devano nuhn te man ye tendahnun ye nchuhn. ⁵ Cahndudo nuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo numa ino nuhn, chihnevan nchuhn, ne numacuahn veder-ihquentiyon din Vaco Ndah yahn Dendiohs che chitahno ne. A devano nchuhn nduhca che chahtechica nuhn van ne cava che ndah yahn ne.

⁶ Quendi nchuhn nduhca che chicuahn Dihvo vo Jesucristo man, nduhca che chicuahn nuhn man. Andahre ama chuhrihn ne, ate din Vaco Ndah yahn Dendiohs che nevahne-cun ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo numacuahn vedeyeno. ⁷ Ama yahn ihyan, yahn yahn Macedonia man, Acaya man, chihco ye cudado nduhca che chitahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo, ne namin chitahno ye ihyan. ⁸ Tihca chi che chetuhn

ndudo yahn Dihvo vo van nchuhn. Ndiyu deman yahn yahn Macedonia man, Acaya man, te numachahte devano ihyan nduhca che redinahn nchuhn ndudo yahn Dendiohs. Nde nuhn, metah deh cuande che cahma nuhn, ⁹ te nde man ihyan chahn rente cuande ye nuhn nduhca che nevahne-cun nchuhn nuhn, chihcoman ne dehtenduh che redin ihyan dendiohs yahn ye, ne chitahno ne Dendiohs, ihyan min che quenduche ye, ndeva ne yavenan ye. ¹⁰ Rente ye yahn Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs, ihyan min che ndedetuhche Dendiohs ihyan van tenahn, ihyan min che ndedevahn ye uvo yahn castigo yah che va che cuahno co ihyan nunde. Namin rente ye nduhca che chenan rino nchuhn che caça ye vahchetero, ndaconan chi tun ye.

Nduhca che cahndudo Pablo Ndudo yahn Dendiohs

2 Dihno nuhn, a man nchuhn devano ne te chichihve ntiyon che din nuhn van ne. ² Andahre ama chuhrihn nuhn ro menan, din tan ihyan yan Filipos nduco nuhn, ate Dendiohs ne, chinan ye nuhn, ne numa ino nuhn cahndudo nuhn ndudo ndah yahn ye van nchuhn. ³ A devano cuaco nuhn te ndudo ndah che rahndudo nuhn. Hua ndere rahndudo nuhn dehtenduh ndudo cava che cahnceh nuhn ihyan. ⁴ Tendahnun Dendiohs nuhn, ne chihquentiyon ye che cuahndudo nuhn ndudo ndah yahn ye. Nducuahn chemin che rahndudo nuhn. Hua retumacah nuhn andahre hua renan ino ihyan, te Dendiohs ne, tihca nahn ye. A ihyan min che rendihche ye chedave yahn nuhn. ⁵ Hua nte yade nuhn nduco nchuhn cava che te ne tume nuhn. A devano man nchuhn chemin, nde Dendiohs ne, a devano ye. ⁶ Andahre nuhn ne, nduhca intiyahn che dechuh Dihvo vo Jesucristo, ate hua

renuhn nuhn che ndeva ihyan yavenan nuhn. ⁷Tahque ndah ne, chahtechica nuhn numacuahn vedeneacun. Chahtenan nuhn van nchuhn, din yahino nuhn nchuhn nduhca che yahino ihyan ndahta daya ye che retave ye nduco cudado. ⁸Ama yahino nuhn nchuhn. Chemin che chicuahn nuhn ndudo ndah yahn Dendiohs chihco mendahn nuhn cava ne. ⁹Dihno nuhn, namin a devano nchuhn nduhca che chuhrihn nuhn, din nuhn ntiyon nde ro nde rahn cava che ndaca che chuhnun nuhn. Tihca din nuhn numacuahn ro che chahtenan nuhn van vaco nchuhn, cahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dendiohs, te hua nahn denduh nuhn nde ama cha nchuhn.

¹⁰Nduco cudado chahtenan nuhn van nchuhn, nde ama nunde hua chahtendihco nuhn. A man nchuhn a devano ne, nde Dendiohs ne, a devano ye. ¹¹Namin a devano nchuhn te necah yan nuhn chedave yahn ne nduhca che renecah yan ihyan chedave yahn daya ye. ¹²Tihca din nuhn, chicuahn nuhn nchuhn nduhca che va che cuahtechica nchuhn nduco cudado, te nchuhn ne, ihyan yahn Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye.

¹³Cuahn che cahndudo nuhn ndudo yahn Dendiohs, chihnevan nchuhn ne, nevahneacun ne, te chenahn ne che chemin che vederihquentiyon yahn Dendiohs, ndiyu yahn ihyan iyehense. A ndudo min che redin che ndah nduco nchuhn che chitahno ne. Chemin che cuahn dama renecah nuhn nundihve cuahn Dendiohs. ¹⁴Dihnó, nduhca che redin ihyan naci3n yahn Israel che rechuhrihn ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo che vate ye estado yahn Judea, tihca rechuhrihn nchuhn, redin ihyan yan vaco ne. ¹⁵A ihyan naci3n yahn Israel chahn che chihno ye Dihvo vo Jesucristo. A ihyan ndico yahn

ihyan chahn che chihno ye ihyan profeta a rahn me. Man ne, a ihyan chahn tun che redecano ye nuhn. Hua redinahn ye che rihquentiyon Dendiohs. Nde ama ihyan hua ri rendihche ye. ¹⁶Rihca tan ye che cuahndudo nuhn, cahnevan ihyan naci3n chenahn cava che ndedevahn Dendiohs ihyan nduhca che ndedevahn ye uvo. Nduco tihca din chahte nduh ye nunde yahn ye. Ate man che cuaco ne, a vate ye vedeyah, ri ye castigo yah yahn Dendiohs.

Nahn cahñ Pablo tama yune, quendihchero ye ihyan yan Tesal3nica

¹⁷Dihn3, cuahn che ndaca nuhn van nchuhn ne, ama chi ran nuhn. Andahre yahn chenah nuhn, ate ama renecahco nuhn nchuhn, ama nahn ndaconan chi nuhn quendihchero nuhn nchuhn. ¹⁸U Pablo ne, ama ndeh yune nahn ch3 man, ama nahñ che chi nuhn man. Ate queri ama yune ne, din vahche chundah. ¹⁹Ama yeno nuhn che chitahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo. Cuahn che naconan chi tun ye ne, ama co yeno nuhn, te ro min ne, co ro ntiyon che din nuhn van nchuhn. ²⁰A cava nchuhn che ama yeno nuhn.

3 Ro che ama ndedecadino nuhn cava nchuhn ne, chihco dama ino nuhn che cuahtenan nuhn deman nuhn yan Atenas, ²ne dechuh nuhn dihno vo Timoteo cava che necah yan se chedave yahn nchuhn. Sahn min ne, nduco se nuhn, redin se ntiyon yahn Dendiohs, rahndudo se ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ³Dechuh nuhn sahn, te hua nahn nuhn che co ran nchuhn yahn dehtenduh che rechuhrihn ne. A devano man ne te va che chuhrihn vo. ⁴Cuahn che chenah ca nuhn nduco nchuhn ne, a rente nuhn nduco ne te va che chuhrihn vo. Man ne, a chinahn ndudo min. A rendihche ne. ⁵Nducote ametah

chichá che rendedecadinó cava nchuhn ne, dechúh che tumeruné ndete che riquendi nchuhn ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. Ndedecadinó te co a detohnan chundah ntiyon che din nuhn, din se che chihcomañ ne che chitahno ne.

⁶Ate man ne, a ndaconan Timoteo, ne nte cuande se nuhn nduhça che riquendi nchuhn ritahno ne man, nduhça che chenán cuma ne vedeyahino man. Namin nte cuande se nuhn che reneçahco nchuhn nuhn numacuahn vedeyahino, nahn ndihchero ne nuhn nduhça che nahn ndihchero man nuhn nchuhn. ⁷Dihnó, chemin che andahre ama rechuhrih nuhn, ate ama yeno nuhn man che checadino nuhn nduhça che riquendi nchuhn ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. ⁸Ama vedechahtino cava nuhn che tihça riquendi nchuhn ritahno ne Dihvo vo. ⁹Nde hua rentaquino nuhn taça necah nuhn nundihve cuahn Dendiohs yuhn vo che ama yeno nuhn cava nchuhn. ¹⁰Nde ro nde rahñ revah nuhn che nahn ndihchero nuhn nchuhn, cacuahn ca nuhn nchuhn che quendi ne cotahno ne numa ino ne.

¹¹Ama nahn nuhn che man Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, te yune ye che chi nuhn quendihchero nuhn nchuhn. ¹²Nahn nuhn che din Dihvo vo che conahn ndah ne vederihquentiyon yahn ye, din yahino vih ne man, din yahino ne nducoyaca ihyan man, nduhça che yahino man nuhn nchuhn. ¹³Namin nahn nuhn che din ye che quendi nchuhn cotahno ne ihyan numa ino ne, cava che nda ro che nda ye nduco ihyan yahn ye ne, dave yaveñan ne ñan Chido vo Dendiohs.

Nduhça che nahn Dendiohs che cuahtenan ihyan

4 Dihnó, man ne, va ama ñan che rihquentiyon nuhn nchuhn numacuahn vederihquentiyon yahn

Dihvo vo Jesucristo. Nchuhn ne, a ca cuande ne yahn nuhn nduhça che nahn Dendiohs che cuahtenan vo iyehñse, ne tihça chenán ne nduco vih. Ate nahn nuhn che nde tahque ndahça cuahtenan ne.

²A devano nchuhn nduhça che chicuahn nuhn nchuhn numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ³Nahn Dendiohs che dave yaveñan nchuhn ñan ye. Hua ndere cuahtenan ne nduco ihyan che hua nihnevaco ne nduco ye. ⁴Queri ama nchuhn, cuahtenan cuma ne ndahta yahn ne nduco vedino vedeneñun. ⁵Hua ndere cuahtechica nchuhn vedeyeno yahn man ne, nduhça che vatechica ihyan che nde hua devano ye che va Dendiohs. ⁶Hua tihça cuahtechica nchuhn, cuahtendihco ne nunde ñan ihyan, te Dihvo vo Dendiohs ne, din ye castigo ihyan yahn nunde che tuhchan, nduhça che a te cuande nuhn nchuhn. ⁷Dendiohs ne, a tendaññun ye uvo, ne nahn ye che dave yaveñan vo ñan ye. Hua nahn ye che ndere cuahtechico vo. ⁸Adecoduhno ihyan che hua redinahn ye che tihça rihquentiyon nuhn ne, hua rahcotahñ ye vederihquentiyon yahn ndere ihyan, te rahcotahñ ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ihyan min che rete ye Vaco Ndah yahn ye uvo. ⁹Me nduhça che va che din yahino nchuhn vih ne, nde hua redin fuerza che dirun nuhn yahn ne, te a man Dendiohs chicuahn ye nchuhn che din yahino vih ne. ¹⁰Dihnó, a redin yahino nchuhn nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo che vate ye yahn yahn Macedonia, ne ama nahn nuhn che tihça quendi ne. ¹¹Ndahça cuahtenan nchuhn. Hua condá mendahñ ne ñan dehtenduh che redin ihyan. Codin ne ntiyon nduhça che a te cuande nuhn nchuhn, ¹²cava che ndahça chuhñun ne, ne nevahñecun

nducoyaca ihyan nchuhn. Va che nda tun Dihvo vo Jesucristo. ¹³Dihnó, nahn nuhn che codevano nchuhn yahn dihno vo che rendaca ye iyehense cuh. Hua co ran nchuhn cava ye, nduhca che redin ihyan che hua devano ye che va che ntuche tenahn, ne cuahn che rih ama ihyan yahn ye ne, rahco ye te ama yune no chihnonan yahn ye. ¹⁴Uvo ne, a devano vo te chih Dihvo vo Jesucristo, ne ntuche ye. Namin a devano vo te nducoyaca tenahn che chitahno ye ihyan cuahn che chahte ye iyehense ne, va che ndedetuhche Dendiohs ihyan.

¹⁵Chemin che numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo rete cuande nuhn nchuhn, te ro che nda tun ye ne, nducoyaco vo che chenan ca vo iyehense, hua quendañnan vo yahn dihno vo che a ndih ye. ¹⁶Nda ro min ne, man Dihvo vo Jesucristo caca ye vahchetero. Ura min ne, cuah ama ndudo nan ro numacuahn vederihquentiyon. Namin cuah ama ángel ndinan. Namin cuah corneta yahn Dendiohs. Tuhme menan vihca va che ntuche nducoyaca tenahn che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo. ¹⁷Cuihno min ne, nducoyaco vo che chenan ca vo iyehense, ndedecuan Dendiohs uvo dama nduco ihyan chahn van man, ne ntahn nun vih vo nduco Dihvo vo Jesucristo nan ro. Tuhme cuahtenan vo nduco Dihvo vo Jesucristo ro. ¹⁸Nducote a tihca va cade che va che conahn ne, cuente nchuhn yahn chemin nduco vih, cuenecah yan ne chedave yahn ama tama ne.

5 Dihnó, hua co co nuhn nchuhn deh ro, o deh nduyo che tihca conahn, ²te a devano cuaco man nchuhn te adenan techecade Dendiohs yahn ihyan, nde hua duh devano deh ura. ³Cuahn che tahque ndahca vate ihyan, che nde tah hua rendedecadino ye ne, a denan nda venecuino min nan ye nduhca che ra

yah chete ndahta che a nda ura che cuacoyahn ye, ne hua co ndevahn ye yahn vedeyah min. ⁴Ate nchuhn dihnó, nducote a chitahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, a vateyan ne adecodehno ura che conahn. ⁵Uvo ne, a ndedevahn Dendiohs uvo. Ate ihyan chenahn ne, cahnda yahn ye. ⁶Chemin che nahn che cuahteyan vo cava che hua co man vo nduhca ihyan chahn. ⁷Nahn ye ne, vateyado ye, ne nahn ye vatechica coh ye. ⁸Ate uvo ne, a chitahno vo Dihvo vo Jesucristo, ne nahn che runecade cuahtechico vo. Nduhca sandado che va deh nduco che ndedevahn se sahn ne, tihca uvo, te ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ne cuahtenan cumo vo vedeyahino, ndichahtino vo che ndedevahn ye uvo. ⁹Dendiohs ne, tendahnun ye uvo, din ye che chitahno vo Dihvo vo Jesucristo cava che ndedevahn ye uvo yahn castigo yah che va che co ihyan nunde. ¹⁰A cava uvo che chih Dihvo vo, ne ro che nda ye ne, a ndih vo, o chenduche vo, va che cuahtenan vo dama nduco ye. ¹¹Chemin che cuiquendi nchuhn cuenecah yan ne chedave yahn ama tama ne.

Riyahve Pablo ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹²Dihnó, nahn nuhn che nevahnecon nchuhn ihyan che rahndudo ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, riyahve ye nchuhn, te ihyan chahn ne, chenan cuma ye vederihquentiyon. ¹³Va che din yahino ne ihyan cava ntiyon che redin ye.

Ndahca cuahtenan ama tama ne nduco vih. ¹⁴Dihnó, nahn nuhn che yahve nchuhn dihno vo che hua nahn din ye ntiyon man, cuenecah yan ne chedave yahn ihyan che ran ye man, cuenan ne ihyan che hua ndah ritahno ye man, codin chahtino ne yahn nducoyaca ye man.

¹⁵ Cuihco nchuhn cudado. Hua dama co ne nduco ihyan che redin tan ye nduco ne. Tahque ndah ne, codin nun ino ne, codin ne che ndah nduco vih man, nduco nducoyaca ihyan man.

¹⁶⁻¹⁷ Cuahn dama cuenecah yan nchuhn chedave yahn ne man, covah ne man. ¹⁸ Adehno che cuahno co nchuhn ne, cuenecah ne nundihve cuahn Dendiohs. Tihca nahn Dendiohs che dinahn nchuhn. Chemin che dechuh ye Daya ye Jesucristo.

¹⁹ Hua cuahcotahn nchuhn vederihquentiyon yahn Vaco Dendiohs. ²⁰ Cuenevahnecon ne ndudo che recah Dendiohs che rente ihyan nduco ne. ²¹ Cuihco nchuhn cudado yahn ndudo che rihnevan ne. Cha che ndah ne, codinahn ne. ²² Hua nevahnecon ne nde ama nan dehtenduh che chihnga.

²³ Dendiohs, ihyan min che redin ye che rahte dihn chedave yahn ihyan, man ye nchahco ye nunde yahn nchuhn, nedin dave ye chedave yahn ne. Nda ro che nda Dihvo vo Jesucristo ne, ndeva ye nchuhn. ²⁴ A ihyan min che tendahnun ye nchuhn. Va che dinahn ye nducuahn, te redinahn ye ndudo yahn ye.

²⁵ Dihno, covah nchuhn cava nuhn.

²⁶ Cuenecah nchuhn Dendiohs nducoyaca dihno vo numacuahn vedenecon.

²⁷ Numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo rihquentiyon che cuahndudo nchuhn caca cuh, cahnevan nducoyaca dihno vo.

²⁸ Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nchuhn. Tihca co.

CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO ADIVE, DEHCUH YE YAHN IHYAN YAHN DENDIOHS CHE VATE YE YAN TESALONICA

1 Nchuhn, ihyan yahn Chido vo Dendiohs man, yahn Dihvo vo Jesucristo man, che vate ne yan Tesalónica, u Pablo nduco Silas nduco Timoteo, dirun nuhn yahn ne. ²Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahca cuahtenan ne.

Va che techecade Dendiohs yahn nducoyaca ihyan nunde

³Dihnó, numacuahn ro renech nuhn nundihve cuahn Dendiohs cava nchuhn. A tihca va che necah nuhn nundihve cuahn ihyan, te queri ama ro ne, nde tahque ritahno ne Dihvo vo Jesucristo man, nde tahque yahino vih ne man. ⁴Chemin che adecotino che renda nuhn van ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, rente nuhn numacuahn vedeyeno nduhca che riquendi nchuhn ritahno ne Dihvo vo numacuahn chedave yahn ne, andahre ama ndeh nan dehtenduh che rahno ri ne man, rechuhrihn ne man. ⁵Hua cua ne cudado, te Dendiohs yuhn vo retechecade ye numa cuaco. Cuahn che cuihno techecade ye ne, ndeva ye nchuhn, cuahtenan ne nan che rihquentiyon ye. A va che cuahtenan ne min, te yahn chemin che rechuhrihn ne.

⁶Va che din Dendiohs castigo ihyan che redin ye che rechuhrihn nchuhn. ⁷Cuahn che caça Dihvo vo Jesucristo vahchetero nduco ángel yahn ye, cuhnde ro ye numacuahn vederihquentiyon yahn ye van ruchiyahn che caça nan ro ne, cahnevi Dendiohs nducuahn che rechuhrihn vo. ⁸Nda ro min ne, nducoyaca ihyan che hua chitahno ye Dendiohs, hua dinahn ye ndudo ndah yahn Di-

hvo vo Jesucristo ne, din Dihvo vo castigo ihyan. ⁹¡Ama chahte vederihquentiyon yahn Dihvo vo! ¡Ama yudo nan va ye! Ihyan che ndinda ye ne, ama yahn nan va Dihvo vo, min va che cuahtenun ye, co ye castigo numacuahn ro. ¹⁰Cuahn che ndaconan chi Dihvo vo ne, ndeva ihyan yahn ye yavenan ye, ne ama ndah ro yahn ye, te a chitahno ye ihyan. Namin ama ndah ro yahn nchuhn, te a chitahno ne ndudo yahn ye che cahndudo nuhn.

¹¹Yahn che tihca va che conahn ne, chemin che revah nuhn cava nchuhn ro ro, rica nuhn Dendiohs yuhn vo cava che ndahca quendi nchuhn, ne hua nto ino ye che a tendahnun ye nchuhn. Namin rica nuhn ihyan che numacuahn vederihquentiyon yahn ye din ye che conahn nduco nchuhn nducuahn che ndah man, conahn nducuahn ntiyon che nahn din ne yahn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo man. ¹²Nduco tihca ne, ndeva ihyan yavenan Dihvo vo. Namin ndeva ye yavenan nchuhn yahn che Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, yahino ye nchuhn.

Va che nda ama sahn ndinda

2 Dihnó, nducote va che ndaconan chi tun Dihvo vo Jesucristo, nedin dama ye nducoyaco vo, conduco vo ihyan ne, va ama ndudo che co nuhn nchuhn. ²Hua cuahnecun nchuhn che cahnceh nde ama ihyan nchuhn. Andahre cahma ama vaco che a nda Dihvo vo Jesucristo man, andahre cuahndudo ihyan che a nda ye man, andahre dechuh ihyan ndudo yahn ne che a nda ye man, din ca ye che nuhn dirun nuhn yahn ne, ate nde hua cotahno ne, nde hua dihya ne co. ³Hua tumecah ne yahn nde ama ihyan che tihca nahn cahnceh ye nchuhn. Numanahn che metah nda ro min ne, va che necuan ihyan, co tan ye nduco Dendiohs. Namin va che nda ama sahn ndinda.

⁴Sahn min ne, co tan se nduco nducaahn che rendeva ihyan yavenan, redin vahn ye Dendiohs. Nde conda se chete yaco chahte yahn Dendiohs, ndere cuahndudo se che sahn min che Dendiohs.

⁵Cuenechaco nchuhn. Ro menan me cuahn che quenán nduco nchuhn ne, a ráhn rí nchuhn che tihca va che co. ⁶A devano nchuhn duh che redin vahche yahn sahn min man ro cuh, cava che hua co chi se nde nda ro yahn se. ⁷Vederihquentiyon chihnga che va cuahn ndeh ne, a va iyehne cuh. Man ne, adeche cuavi cha che redin vahche yahn, ⁸tuhme nda sahn ndinda me. Ate cuahn che nda Dihvo vo Jesucristo ne, decuihno ye sahn. ⁹Sahn ndinda me ne, quenana cuma se vederihquentiyon chahte yahn chundah, ne ama ndeh nan vederihno din se numacuahn vederihncheh. ¹⁰Cahncheh se nducoyaca ihyan che va che conda ye, che hua chitahno ye ndudo cuaco cava che ndevahn ye. ¹¹Chemin che cuahnecon Dendiohs che cotahno ye vederihncheh min. ¹²Tihca va che conda nducoyaca ye, te hua nahn cotahno ye ndudo cuaco, ne tahque ndah ye ne, riquendi ye dehtenduh che chihnga.

Tendañnun Dendiohs ihyan che ndeva ye

¹³Me nchuhn dihnó, yahino Dihvo vo Jesucristo nchuhn. Chemin che renecah nuhn nundihve cuahn Dendiohs cava ne, te nde ro menan ne, tendañnun ye nchuhn cava che ndedevahn ye nchuhn. Nedin dave ye chedave yahn ne numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye, din ye che chitahno ne ndudo cuaco. ¹⁴Te yune Dendiohs che chitahno nchuhn ndudo che cahnudo nuhn, te a tendañnun ye nchuhn cava che ndedevahn ye nchuhn, ne cuahtenan cuma nduco ne vederihquentiyon chahte yahn Dihvo vo Jesucristo.

¹⁵Dihnó, quendi nchuhn cotahno ne numacuahn chedave yahn ne che chicuahn nuhn nchuhn man, che dirun nuhn yahn ne man. ¹⁶A Dendiohs che yahino ye uvo, ne renecah yan ye chedave yuhn vo numacuahn ro, redin ye che chenana ino vo ihyan. ¹⁷Dihvo vo Jesucristo man, Chido vo Dendiohs man, necah yan ye chedave yahn nchuhn, din ye che cotahno ne numa ino ne, cava che runecade nducaahn nan ndudo che rente ne man, nan ntiyon che redin ne man.

Nahn Pablo che covah ihyan

3 Dihno, covah nchuhn cava nuhn. Cuihca ne Dendiohs che din ye che nun cotuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo numachahte, ne nevahnecon ihyan nduhca che nevahnecon ne. ²Nducote vate ihyan che duhtuno ihyan ye, che hua ritahno ye Dihvo vo ne, cuihca ne Dendiohs che hua cuahnecon ye che din tan ye nduco nuhn. ³Dihvo vo Dendiohs ne, redinahn ye ndudo yahn ye. Din ye che quendi nchuhn, cotahno ne numa ino ne. Din ye cudado nchuhn cava che hua dehva cuahno co ne. ⁴Ndichahtino nuhn Dihvo vo Dendiohs che quendi nchuhn dinahn ne nducaahn che te cuande nuhn nchuhn. ⁵Dihvo vo Jesucristo din ye che quendi nchuhn cotahno ne ihyan numacuahn chedave yahn ne man, din ye che tumacadino ne che yahino Dendiohs nchuhn man.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, va che din ye ntiyon

⁶Dihnó, numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, rihquentiyon nuhn che cahcoman nchuhn dihno vo che hua nahn din ye ntiyon man, che hua nahn dinahn ye nduhca che chicuahn nuhn nchuhn man. ⁷A man nchuhn devano ne te va che quendi ne nduhca che din nuhn

cuahn che chahtenan nuhn nduco nchuhn, din nuhn ntiyon. ⁸Hua ndere cheh nuhn yahn nchuhn. Nde ro nde rahn ama chuhrihn nuhn din nuhn ntiyon cava che hua denduh nuhn nde ama cha nchuhn. ⁹Andahre nchuhn va che te ne che cheh nuhn, ate din man nuhn ntiyon, ndaca che chuhnun nuhn, te nahn nuhn che cua cuande nchuhn, ne tihca quendi ne din ne ntiyon. ¹⁰Ro min ne, tuhca chucuahn nuhn nchuhn: “Duh che hua nahn din ntiyon ne, hua ndahca che cheh.” ¹¹A checadino nuhn te van nchuhn ne, vate ama o ihyan che hua nahn din ye ntiyon. Ndere vatechica ihyan chahn rendahchenan ye dehtenduh che redin ihyan. ¹²Numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo rihquentiyon nuhn che cuahte tahn ihyan chahn, din ye ntiyon, ndaca che chuhnun ye.

¹³Dihnó, cuiquendi ne codin ne che ndah; hua cua dahno ne. ¹⁴Ndete che vate ihyan che hua nahn dinahn ye che rihquentiyon nuhn ne, cuihco nchuhn cudado cha ihyan che tihca redin ye, ne cuihcoman ne ihyan cava che co cuihnan ye. ¹⁵Hua ndihche tan nchuhn ihyan. Cuiyahve ne ihyan nduco ndah, te dihno ne ihyan.

¹⁶Man ne, Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che redin ye che rahte dihn chedave yahn ihyan, man ye din ye che ndahca cuahtenan nducoyaca nchuhn, conduco ye nchuhn numacuahn ro.

¹⁷U Pablo, dirin caca cuh, dechuh yahn nchuhn, nté Dendiohs nchuhn. Cuihco nchuhn cudado. Tuhca rahconahn che duché nan nducuahn caca che redechuh. ¹⁸Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nducoyaca nchuhn. Tihca co.

ÇAÇA CHE DIRUN SAN PABLO MENAN, DECHUH YĒ YAHN TIMOTEO

1 Dendiohs, ihyan min che ndedevahn ye uvo ne, tendahnun ye u Pabło, che co apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndichahtino vo ihyan. ²Timoteo, dechúh çaça cuh yehn. Di ne, nduhça ðaya mán di, te riquendi u, ritehne numa cuäco Dihvo vo Jesucristo. Chido vo Dendiohs nduco Dihvo vo Jesucristo, din yahino ye di, din ye che nduhça conen.

Recäh Pabło cuädo Timoteo

³Cuahn che metah cáhn yahn yahn Macedonia ne, ráhn ndoque che conen yan Efeso çaça che çahcantiyen che nguan ihyan cacuahn ye dehtenduh che hua cuäco, ⁴çahcoman ye che ricuahn ye ndame nan cuento man, taça cochi ndata yahn ye man, te dehtenduh chemin chan ne, deman che rahteruhn chende ihyan, ate hua cochihve yuhn vo çaça che cotahno vo Dendiohs man, cuahenenan vo nduhça che nahn ye man.

⁵Nducote dave yavenan vo man, redinahn vo ndudo yahn Dendiohs man, ritahno vo Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yuhn vo man, chemin che nahn Dendiohs che cuahenenan cumo vo vedeyahino. ⁶Ate vate sahn che hua redinahn se, ne a ndere dera derahn se. ⁷Ama rahn ama ri no se ricuahn ye ley che dirun Moisés, ate nde che rente man se, hua renahn se.

⁸Devano vo te ley min ne, ndah, ne va nan che cochihve. ⁹Chihnde ndiyu çaça ihyan che ndah ihyan ye nan Dendiohs, ate çaça sahn nunde man, sahn che duhtuno ihyan se man, sahn che hua renevahnecon se Dendiohs man, sahn rihno ihyan man, sahn che rihno se chida se man, sahn che rihno se chaco se man,

¹⁰sahn che ndere rahtenan se nduco ndahta che ndiyu ndahta yahn se man, sahn che ndere rahtenan se van man se nduco vih man, sahn che reduco se ihyan man, sahn rihncheh man, sahn che ndere recah se ndudo yahn se che hua cuäco man, sahn che rahtendihco se ndeh nan ca nunde man. ¹¹Dendiohs, ihyan min che rendeva vo yavenan ye, a ndudo ndah yahn ye che rihco yudo yahn nducuahn nunde chemin chan. A ndudo min che va tahn che rahndudó.

Renecäh Pabło nundihve cuahn Dihvo vo Jesucristo

¹²Renecäh nundihve cuahn Dihvo vo Jesucristo, te nde a rahn me a devano ye che dinahn, ne chaconaahn ye u nan ntiyon yahn ye man, rinan ye u man. ¹³Tihça din ye nducó, andahre ro menan ne, din duche yahn vederihquentiyon yahn ye, ne chi tán nduco ye, din tán nduco ihyan che ritahno ye ihyan. Ro min ne, van vedetundo yahn che tihça dín, te metah cotahnó ihyan. Ate quenah vahino Dendiohs u, ¹⁴ne andahre ama chahte vedetan yahn, ate nde tahque chahte vedeyahino yahn ye, din che chitahnó Dihvo vo Jesucristo.

¹⁵Ndahça che cotahno nducoyaca ihyan ndudo cuäco cuh yahn Dihvo vo Jesucristo, nduhça che nda ye muhn iyehense cuh çaça che ndedevahn ye ihyan nunde. Van ihyan chahn ne, u che tahque quendihcó nunde. ¹⁶Ate quenah vahino Dendiohs u, ne nchahco Dihvo vo Jesucristo nunde yahn, chihco ro ye che ama chahtino ye. Tihça din ye çaça che cua cuande ihyan nunde chenahn, ne namin cotahno ye ihyan, cuahenenan ye vahchetero numacuahn ro. ¹⁷Va ama no Dendiohs. Ihyan min ne, hua ro ye. Hua nda ro che coh ye. Ama va vededevano yahn ye. Ndahça che ndeva vo yavenan ye cuahn dama. Tihça co.

¹⁸Dayá Timoteo, nduhcá che ráhn ama o dihno vo numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, namin rihquentiyón di che nduhcá sandádo che yahino se ntiyon che nda se, ruhn se numa ino se, tihcá quendi dinehn ntiyon che va tah. ¹⁹Cotehne Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yehn. Codinehn Ndudo yahn Dendiohs. Chenun van ama o se che hua nahn dinahn se, ne chihcoman se che ritahno se. ²⁰Tihcá din Himeneo man, Alejandro man. Sahn chahn ne, a ndahcó sahn tah chundah cava che tuma cuahn se.

Nduhcá che va che covah ihyan

2 Menan vihca rihquentiyón che covah nchuhn cava nducoyaca ihyan iyehense, cuenecah ne nundihve cuahn Dendiohs cava ye. ²Covah ne cava nducoyaca ihyan ndinan man, intiyahn man, cava che cahco dihn ye numachahte, ne ndahcá cuahtenan vo nan Dendiohs man, nan ihyan man. ³Dendiohs, ihyan min che rendedevahn ye uvo ne, renan ino ye che tihcá din vo. ⁴Ihyan min ne, nahn ye che codevano nducoyaca ihyan ndudo cuaco, ne ndevahn ye. ⁵Va ama no Dendiohs. Namin va ama no ihyan che ráhn nan ye ihyan iyehense nan ye. Ihyan min che Dihvo vo Jesucristo. ⁶Dihvo vo ne, cahnecon ye che chihno ihyan nunde ihyan. Nduco tihcá ne, nedihve ye nunde yahn ihyan iyehense. Nda ro che nahn Dendiohs ne, din ye che chetuhn ndudo yahn che tihcá chi. ⁷Chemin che tendahnun ye u cava che co apóstol, cuahndudó ndudo cuaco min, cacuahn ihyan nación chenahn, ne cotahno ye. Nducote ritahnó Dihvo vo Jesucristo, cuaco che ráhn.

⁸Nahn che numachahte covah ihyan chahn numacuahn chedave yahn ye, cuahtenan cuma ye vedeyahino nduco vih. ⁹Namin ihyan ndahta ne, nahn che runecade cuahtenun ye tino yahn ye.

Hua ndedecuco ye tin ye. Hua ndedecuco ye ihyan nduco tu diyahn, o diyahnguan. Hua cuahtenun ye tino diyahn. ¹⁰Tahque ndahcá che runecade cuahtenan ye, din ye ntiyon che cochihve nduhcá che redin ndahta che ritahno ye Dendiohs numa cuaco. ¹¹Ihyan ndahtane, va che cahcovan ye Ndudo yahn Dendiohs numacuahn vedenecon. ¹²Rihquentiyón che dihn cuahte chende ye. Hua cacuahn ye, nde hua cahcantiyon ye ihyan chahn. ¹³Tihcá chihco cade Dendiohs. Menan ne, dendah ye Adán. Adiva ne, dendah ye Eva. ¹⁴Ndiyu Adán menan vihca quendihco ye nunde, te dinoca ihyan ndahta min, yahn che cah yune ye che chihncheh chundah ihyan. ¹⁵Chemin che cahnda va yahn nducoyaca ihyan ndahta, nda ro che cuacoyahn ye. Ate ndete che quendi ye cotahno ye Dihvo vo Jesucristo, din yahino ye ihyan man, dave yavenan ye nan Dendiohs man, runecade cuahtechica ye man ne, hua dehva co yahn ye.

Nduhcá che va che cuahtechica ihyan ndinan yahn yaco

3 Cuaco te ihyan che conan ye ntiyon ndinan ne, conan ye ntiyon ndah. ²Chemin che ihyan che conan ye yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, nahn che ama no ndahta conan cuma ye, nahn che runecade conan ye cava che nde ama ihyan hua cahma nunde ye yahn ye man, hua ricoh ye man, conan ye numacuahn vedino vedenecon man, nevahnecon ye nducoyaca ihyan man, ndahcá cacuahn ye Ndudo yahn Dendiohs man. ³Ntiyon cuh ne, hua co conan nde ama sahnogoh, nde ama sahn che doh ino se man, nde ama sahn che ndichahtino se tume man. Atenan ihyan che necun ye man, chahtino ye man, co conan ye ntiyon cuh. ⁴Nahn ama ihyan che ndahcá rihquentiyon ye vaco ye man, redinahn daya ye yahn ye man,

renevah necun ihyan man. ⁵Nahn ama ihyan che tihca ye, te ndete che hua devano ye cahcantiyon ye vaco man ye ne, hua co cahcantiyon ye ihyan yahn Dendiohs. ⁶Nahn ama ihyan che a rahn ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, te ndete ama ihyan che cade canan ritahno ye ne, denan din yade ye, ne co ye castigo yahn Dendiohs nduhca che chahno chi chundah. ⁷Namin nahn ama ihyan che, nde ihyan che hua ritahno ye, nevah necun ye ihyan cava che hua cora nde ama nan vedecuihno yahn ye, din chundah.

Nduhca che va che cuahtechica ihyan che cuahtenan ye ntiyon yahn vaco

⁸Tihca ihyan che cuahtenan ye ntiyon yahn vaco, nahn che runecade ye, che hua o nan o chende ye man, che hua ricoh ye man, che hua ndichahntino ye tume man. ⁹Nahn ihyan che riquendi ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yahn ye. ¹⁰Nahn che a rendihche ndah ihyan ndiyaco ihyan. Ndete che ametah deh che redin vahche yahn ye ne, tuhme co cuahtenan ye ntiyon cuh. ¹¹Ndahnta yahn ihyan chahn ne, namin nahn che runecade ye man, redinahn ye ndudo yahn ye man, hua ricoh ye man, hua nte ye cuendo man. ¹²Ama ihyan che conan ye ntiyon yahn vaco ne, nahn che ama no ndahnta conan cuma ye man, ndahca rihquentiyon ye vaco ye man, daya ye man. ¹³Ihyan che ndahca quenda ye ntiyon yahn vaco ne, rendeva ihyan yavenan ye man, nde tahque richahntino ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo man.

Nduhca che va che cuahtenan ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹⁴Rendedecadinó che a nun chí quendihcheró di. Numanahmin ne, dechuh caca cuh yehn, ¹⁵te ndete che denan hua co chi nún ne, cochihve yehn cava che codevene nduhca che

va che cuahtechico vo van ihyan yahn Dendiohs, ihyan min che quenduche ye. Ihyan chahn ne, nduhca vaco yahn Dendiohs tihchan ye, te Dendiohs ne, nduco ye ihyan. Ihyan chahn che va tah ye Ndudo yahn Dendiohs, redin ye cudado. ¹⁶Cuaco niyon te ndudo che ritahno vo, che cade te Dendiohs, checadino vo ne, ama yudo. Tuhca conahn ndudo min:

Dendiohs ne, nda ye muhn iyehense cuh, ndaconda ye ihyan.

Chihco ro Vaco Ndah yahn ye che metah nde ama nunde yahn ye.

Cuaco ndudo cuh, te nde ángel ndihchero ye ihyan.

Chetuhn ndudo yahn ye numachahte iyehense, ne ihyan yahn nducuahn nación, chitahno ye ihyan.

Chihno min ne, numacuahn vederihquentiyon conahn ye vahchetero.

Ihyan che cahcoman ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

4 Vaco Dendiohs ne, rete cuande numa cuaco te adive ne, cuahte dihno vo che cahcoman ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, quendi ye vaco che rihncheh man, che ricuahn chundah man. ²Cahcovan ye ndudo yahn ihyan cuendo che o nan o chende ye, che metah vederendecadino yahn ye anduhneca ndete che a ndih chedave yahn ye, nedin ama cu che nto ruchiyahn. ³Ihyan chemin chan chahn ne, ndere cahca tan ye che cahnevaco ihyan man, cahco cahnda ye che cheh ihyan ama o nan dehtenduh man, andahre man Dendiohs chihco ye nducuahn cava che ihyan che ritahno ye ihyan man, che quendi ye ndudo cuaco yahn ye man, necah ye nundihve cuahn ihyan, ne cheh ye. ⁴Cuaco te nducuahn dehtenduh che chihco Dendiohs ne, ndah, ne ndotenan che ndahchenan vo ne, tahque ndah che necah vo nundihve cuahn ihyan, ne chuh

vo, ⁵ te nducuahñ dehtenduh che reh vo ne, ri vihco nduco ndudo yahn Dendiohs man, nduco ndudo che revah vo man.

Ama sahn che ndahca redin se ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo

⁶ Ndete che tihca cacuehn dihno vo ne, ndahca din ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, ne cochahtine ndudo ndah che chehn. ⁷ Hua tumecah yahn dehtenduh cuendo che rente ihyan, te chemin ne, anduhneca cuendo yahn ndahta. Tahque ndah che quendi nevahnecon Dendiohs. ⁸ Richihve che rahñ ihyan che ndo cane ye cava che ndahca duche ye. Ate nde tahque richihve che cuahn ye nevahnecon ye Dendiohs, te chemin che cochihve yahn ye numanahn che chenahñ ye iyehñse, nde cochihve yahn ye cava che tuno ye vahchetero. ⁹ A chu che vedechahtino yuhn vo. Nahn che cotahno nducoyaca ihyan. ¹⁰ A cava chu che redin vo ntiyon man, che rechuhrihn vo vedetan yahn ihyan man, ndihco vo vedechahtino yuhn vo tah Dendiohs, ihyan min che quenduche ye. A ihyan min che rendedevahn ye nducoyaca ihyan, menan vihca ihyan che ritahno ye ihyan.

¹¹ Cuihquentiyen man, cuicuehn man, dehtenduh che tuhchan. ¹² Andahre sahn yuno di, ate cochique nduco ndah cava che nevahnecon nducoyaca ihyan di. Cuihque cudado nan ndudo yehn man, nan nducuahñ che redin man. Codin yahine nducoyaca ihyan man, cuitehne Dendiohs numa ine man, ndahca conen nan Dendiohs man. Nduco tihca ne, cah yeno ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne quendi ye yune yehn. ¹³ Numanahn che nda ne, cuahndode ndudo yahn Dendiohs cuahn dama, cuenecah yan chedave yahn dihno vo, cuicuehn ihyan. ¹⁴ Hua cahcoman vederihquentiyon che te Dendiohs di ro che din ye che

checadino intiyahn yaco ntiyon che conen. Ihyan chahn ne, nahn tah ye di, chica ye Dendiohs cave. ¹⁵ Cuiquenda ntiyon yehn numa ine cava che ndihchero nducoyaca ihyan che ndahca redinehn. ¹⁶ Cuihque man cudado di. Namin cuihque cudado che ricuehn. Cuiquendi numa ine nducuahñ che rahn ndoque. Ndete che tihca din ne, ndevahn di man, ihyan che rihnevan ye che rahndode man.

Nduhca che va che cuahtechico vo van ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

5 Hua cahve nduco nde ama ihyan ndico. Tahque ndah ne, coyahve ihyan nduhca che riyahve chide. Sahn decahya ne, coyahve sahn nduhca che riyahve dihne. ² Indihthe ndahta ne, coyahve ihyan nduhca che riyahve cheque. Tahñ decahya ne, coyahve tahñ nduhca che riyahve quehve, cuenevahnecon tahñ.

³ Ihyan ndiyaco ne, va che conan ye ihyan ndahta vah che metah duhva yahn ye. ⁴ Ihyan ndahta vah che vate daya ye man, daya ino ye man ne, a ihyan chahn yahn ye va che ndihche ye cava ye, te a chuhrihn ye tave ye ihyan. Tihca renan ino Dendiohs che din ihyan. ⁵ Ihyan ndahta vah che metah duhva yahn ye ne, a Dendiohs che vedechahtino yahn ye, ne hua renguan ye revah ye nde ro nde rahn. ⁶ Ate ihyan ndahta vah che vatechica ye vedeyeno yahn man ye ne, anduhneca ndete che a ndih ye nan Dendiohs. ⁷ Cuicuehn ihyan nducuahñ dehtenduh che tuhchan cava che hua ndaca yune che cahma nunde ihyan yahn ye. ⁸ Ndete che vate ihyan che hua rinan ye ihyan yahn ye che chenun vaco ye man, ihyan chenahn man ne, redetohnan ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne nde tahque duhtuno ihyan rendaconda ye che co ihyan che hua ritahno ye.

⁹Ndahta vah che ama no inchañn ye nenan cuma ye man, ndahta vah che a ri ye ino raco nduyo, o tahque a ndico ye man, atenan ihyan chahn co co cuande ye van ndahta vah che redin ye ntiyon yahn yaco. ¹⁰Avane ne, nahn che runecađe ndahte ye man, ntave ye daya ye man, nenevahnecon ye ihyan vaco ye man, ndinan ye ihyan yahn Dendiohs numacuahn vedenecon man, nedin yahino ye ihyan che rechuhrihn ye man, nedin ye nducuahn che ndah man. ¹¹Ate hua co cuande ndahta vah che decahya te, te denan nda ro che nahn cahnevaco tun te, ne cahcoman te ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo che quenan te, ¹²denda te ndudo yahn te, condihco te nunde. ¹³Avane ne, ndete che cuahtechica te nduh vah nduh vah co te nduhca ihyan che metah ntiyon yahn ye, ne cuanan nte te cuendo man, condā van te nduh cuan nan che hua ra cuande yahn te man, cahma te dehtenduh che hua ndahca man. ¹⁴Chemin che nahn che cahnevaco tun tahn ndahta vah che decahya te, ndaca daya te man, din te cudado vaco te man, cava che hua ndaca yune che chihnga cahma ihyan. ¹⁵Tihca rahn ndoque, te ama o ndahta vah ne, a chihcoman te che ritahno te Dihvo vo Jesucristo, ne redinahn te che rihquentiyon chundah.

¹⁶Dihno vo man, cahvo vo man, che chenā nda ndahta vah ndevaco ye ne, va che conan ye ihyan cava che hua ndaca yune che ihyan ndiyaco conan ye ihyan. Nduco tihca ne, tuno yahn ihyan ndiyaco che conan ye ndahta vah che metah duhva yahn ye.

¹⁷Intiyahn yaco che ndahca rihquentiyon ye, menan vihca ihyan che rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs man, ricuahn ye man ne, va che ndahva conan ihyan ndiyaco ihyan. ¹⁸Tihca va che co, te ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Hua dechiche duto itenine che

redendeñ te trigo cava che tiviyato, te ri yahn te, nahn cheh te.” Namin ndirun tama cuan: “Ihyan redin ntiyon ne, va che nevihve yahn ye.”

¹⁹Hua tumacah yahn ihyan che caca nunde ye yahn intiyahn yaco cuahn che metah o ino ihyan che cahma ye che cuaco. ²⁰Ate ndete che va ama ihyan chahn che quendihco ye nunde, tuhme coyahve ihyan nan nducoyaca diho vo cava che dihya nun ino combiero yahn ye co, ne cahco ye cudado. ²¹Nan Dendiohs man, nan Dihvo vo Jesucristo man, nan angel yahn ye man, rihquentiyon di che dinehn nducuahn dehtenduh che tuhchan quendihconahn, hua cuacondih nunde yahn nde ama ihyan. ²²Hua adereñe nehn ntiyon yahn yaco adecoduhno ihyan cuahn che metah ndihche ndah ihyan, te denan ndere din ye, ne nde di condihque nunde che cuande yahn ye. Cuihque cudado cava che dave yavenan nan Dendiohs.

²³Hua deman cuahn nune iche coh. Cuih tah vino cava vacochendereh yehn yahn che cuahn dama ri cah.

²⁴Van ihyan che rahque che co cuah-tenan ye ntiyon yahn yaco ne, nahn ye ne, nde metah cuhnde cade yahn ye, ne a ndero ndi che chendihco ye nunde. Nahn tun ye ne, hua duh devano che chendihco ye nunde, ate va ro che cuhnde ro nunde yahn ye. ²⁵A namin no tun, ndete che ndah redin ihyan chahn ne, a ndero ndi. Me ndete che chihnga redin ye ne, andahre hua devano ihyan ne, ate va ro che cadino ye.

6 Queri ama dihno vo che va dihve ye ne, nahn che ama nevahnecon ye ihyan cava che hua chihnga cahma ihyan yahn Dendiohs man, yahn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo man. ²Me ndete che dihve dihno vo chahn ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, nahn che nde tahque nevahnecon ye ihyan man, tahque ndah din ye ntiyon yahn ye man,

te ntiyon che redin ye ne, cochihve yahn dihno ye che yahino ye. Vederihquentiyon cuh cacuehn man, coyahve ihyan che dinahn ye man.

Nahn che cuahte vo vedeyeno nduco che rete Dendiohs uvo

³Ndete che vate ihyan che hua ricuahn ye tihca man, che hua ricuahn ye ndudo cuaco man, che hua renan ino ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che ritahno vo man ne, ⁴ihyan chahn ne, cun ye man, yade ye man, nde tah hua renahn ye. Ama ruhn chende ye nduco ihyan yahn dehtenduh che nde hua redin yahn che cuhma chende ye. A chemin no che vedeyeno yahn ye. Nduco tihca ama rendedecuan ye canda man, vedeve man, redin ye che retahn nan ihyan vih man, recah ye nunde vih man, ⁵rahtenun ino ye vedetan nduco vih man. Ihyan che ametah va cuaco vederendecadino yahn ye man, che hua devano ye ndudo cuaco man, che rahco ye che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo cava che ndaca vo vedecuihca man, atenan ihyan chahn che dama ri ye nduco vih. Nahn che din vi vo yahn ihyan chemin chan. ⁶Cuaco te che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, chemin che tahque richihve yuhn vo ndete che vato vo vedeyeno nduco che rete Dendiohs uvo. ⁷Nduhca che hua dehva nda vo che nda vo muhn iyehense cuh ne, tihca hua dehva ndiquenda vo che ndaco vo muhn. ⁸Nduco che ndaca che chuh vo man, tino che cuahtenun vo man, a nduco chemin cuahtenan vo vedeyeno. ⁹Ate ihyan che nahn cuahtenan cuma ye vedecuihca ne, rendaca yune che retumarande chundah ihyan man, riya ye muhn min nan che cahnda yahn ye man. Van vedetundo yahn ye rih ye vederahn ihyan, renuhn ye ama ndeh nan dehtenduh che redin che rechuhrihn ye man, rinda ye man. ¹⁰Tihca, te vedeyahino cava tume ne,

chemin che redin che rihquino ihyan redin ye nducuahn dehtenduh che chihnga. A chemin tun redin nduco nahn dihno vo che rihcoman ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, renuhn man ye vedeyah cava chedave yahn ye.

Nduhca che va che quendi vo Dihvo vo Jesucristo

¹¹Me di che redin ntiyon yahn Dendiohs ne, codin vih yahn nducuahn dehtenduh che chemin chan, codin nducuahn che ndah. Cuiquendi cuenevahnecon Dendiohs man, cuitehne Dihvo vo Jesucristo man, codin yahine ihyan man, conan come vedehtahtino man, vedenecon man. ¹²Nduhca che ruhn sandado numa ino se che hua nahn denda se ne, tihca cuitehne Dihvo vo Jesucristo numa ine, te chemin che cochihve yehn cava che hua denda che conen vahchetero numacuahn ro. A cava chemin che tendahnun Dendiohs di, ne cahndode nduhca che ritehne Dihvo vo Jesucristo, chihnevan ama yahn ihyan. ¹³Man ne, nan Dendiohs, ihyan min che dendah ye iyehense man, che va tah ye nducuahn dehtenduh man, nan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che cah ye ndudo cuaco yahn ye numa ino ye nan Poncio Pilato man, rihquentiyon di ¹⁴che dinehn nduco cudado ntiyon che va tah. Condiccate detohnen nde tah. Cuiquendi nde nda Dihvo vo Jesucristo, ¹⁵te nda ro che ndihco cade Dendiohs ne, dechuh ye ihyan. ¡Ama yudo vederihquentiyon yahn Dendiohs, ametah nde tama nduhca ye! ¡Ama nahn che ndeva nducoyaca ihyan yavenan ye! A ihyan min rihquentiyon ye nducoyaca ihyan ndinan man, nducoyaca rey man. ¹⁶Ama no ihyan min che hua nda ro che cuhno ye. Ama yudo nan va ye, nde ama ihyan hua co cahndah nda ye. Nde ama ihyan hua ntihchero ye ihyan, nde hua co ndihchero ye ihyan. Ama yudo vederihquentiyon

yahn ye; hua nda ro che cuihno. Va che ndeva nducoyaca ihyan yavenan ye. Tihca co.

¹⁷ Cah cuende dihno vo che cuihca ye che hua din cun ye man, che hua din yade ye man, che hua cochahtino ye vedecuihca yahn ye man, te chemin ne, hua rengu numacuahn ro. Tahque ndah ne, cochahtino ye Dendiohs, ihyan min che quenduche ye man, che rete ndahva ye nducuahn dehtenduh che rendotenan vo man. ¹⁸ Cah cuende ihyan che din ye che ndah man, din ye vedevahino man, ¹⁹ te chemin che cochihve yahn ye nan Dendiohs anduhneca ama vedecuihca che cuhnde ndah yahn ye, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

Pablo ne, chihno yahve ye Timoteo

²⁰ Timoteo, condihche. Codin cudado ntiyon che ndihco Dendiohs tah. Hua tumecah yahn ndudo ndeh che rente ihyan che hua renevahnecun ye Dendiohs man, vederihquentiyan che hua cochihve, che redin vahche nan Ndudo yahn Dendiohs man. ²¹ Vate ihyan che riquendi ye dehtenduh chemin chan, ne a ndihcoman ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo.

Chu che dirun yehn. Dendiohs din yahino ye di. Tihca co.

ÇAÇA CHE DIRUN SAN PABLO ADIVE, DECHUH YE YAHN TIMOTEO

1 Dendiohs ne, tendahnun ye u Pablo che co apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, ne chihco ye ntiyon tǎh che cuahndudó ndudo yahn ye che çah ye nde ro menañ. Ndudo min che vedevihche yahn chedave yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ²Timoteo, ðayá che yahinó, dirún çaça cuh, dechúh yehn. Dendiohs Chida man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye di, din ye che ndahça conen.

Rente Pablo yahn Dihvo vo Jesucristo

³Dendiohs che rendevá yavenan ye numa inó nduhça che din ihyan ndico yáhn, nde ro nde rahn reváh, recáh nundihve cuahn ihyan cave. ⁴Renecahcó che ama chi ran ro che chihcoman vih vo, ne chemin che nahn chí ndihcheró di çava che co yeno chedave yáhn. ⁵Quenun inó che ritehne Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yehn nduhça che chitahno checohn Loida nduco cheque Eunice.

⁶Man ne, rihquentiyón di che quendi numa ine vederihquentiyon che te Dendiohs di ro che nahn tǎh di, cováh cave. ⁷Vaco Ndah yahn Dendiohs che te ye uvo ne, redin che cuahtenan cuma vo vederihquentiyon man, vedeyahino man, runecade cuahtetica vo man, hua vah vo man. ⁸Chemin che condi cocuihnan che rahndode ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo. Namin hua cocuihnan che rindoque u che quenún vacoyahn çava ndudo yahn ye. Tahque ndah çah ine chuhrihn çava ndudo ndah yahn ye, codin chahtine Dendiohs che rinan ye uvo. ⁹A ihyan min che ndedevahn ye uvo, ne tendahnun ye uvo çava che din dave ye chedave yuhn vo. Tihça din ye,

ndiyu yahn che ndah ihyan uvo, ate din ye yahn che tihça nahn man ye. Nde cuahn che metah dendah ye iyehense, a nde ro min yahino ye uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ¹⁰Chihco ro ye vedeyahino min cuahn che nda Dihvo vo Jesucristo, decuihno ye vederihquentiyon yahn vederih, ndedevahn ye ihyan che ritahno ye ndudo ndah yahn ye.

¹¹Chaconahn Dendiohs u che co apóstol çava che cahndudó man, cacuáhn man, ndudo cuh van ihyan nación chenahn. ¹²Chemin che rechuhrfhn. Ate hua ricuihnán, te ritahnó Dihvo vo Jesucristo, ne a devano cuacó te va vederihquentiyon yahn ye che din ye cudado chedave yáhn che a ndihcó tah ye nde nda ro che a ndihco çade Dendiohs.

¹³Conun ine ndudo ndah che chicuáhn di. Quendi cotehne Dihvo vo Jesucristo, codin yahine ihyan. ¹⁴Nduco vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs che quenun queri amo vo, ndahça cuiquenda vederihquentiyon che ndihco Dendiohs tah.

¹⁵A devene che ama yahn ihyan yahn yahn Asia, chihcoman ye u. Van ihyan chahn ne, nduco Figelo man, Hermógenes man. ¹⁶Dihvo vo Dendiohs din yahino ye Onesíforo nduco ihyan ndevaco ye, te hua chicuihnan ye çavá, ne tahque ndah ne, ama ndeh yune chinan ye u cuahn che quenún vacoyahn. ¹⁷Cuahn che quenán yan Roma ne, chahn ye chinuhn ye u nde nan che ntaca ye u. ¹⁸Namin a devene che ama chinan ye uvo min yan Efeso. Dihvo vo Dendiohs din yahino ye ihyan nda ro che chihco çade ye.

Nduhça che va che din ihyan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo

2 Di ðayá, cochahtine vedeyahino yahn Dendiohs che rete ye uvo che ritahno Dihvo vo Jesucristo. ²Ndudo che chicuáhn di nan ama yahn ihyan, cui-

hquentiyen ihyan che redinahn ye che co cacuahn ye ihyan chenahn.

³ Nduhca ama sandado ndah che hua dehve rahco se che rechuhrihn se ne, tihca quendi nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁴ Nde ama sandado hua redin se tama nan ntiyon, te nahn che conan yan se deh che cahcantiyon sahn ndinahn yahn se. ⁵ Namin sahn reduche. Hua co din se ganar ndete che hua dinahn se. ⁶ Namin tun ihyan redin ntiyon yahn viyata. Redin yahn che nevahn ye ndute ndata yahn ye, te a din ye ntiyon. ⁷ Cuihque cudado che rahn ndoque, ne Dihvo vo Dendiohs te ye vededevano yehn, conahn nducuahn.

⁸ Cuenechahque Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ntuche ye van tenahn, ihyan min che ndata yahn rey David. A yahn ihyan min ndudo ndah che rahn-dudó. ⁹ A cava che racotuhn ndudo min che rechuhrihn, quenun vacoyahn, nde nchiche cadena u nduhca che rechiche ama sahn rihno ihyan. Ate ndudo yahn Dendiohs ne, hua co cahca tan ihyan, te riquendi retuhn. ¹⁰ Chemin che andahre redin tan ihyan nducó, ate richá rechuhrihn nducuahn cava che, ihyan che a ndetendahnun Dendiohs ne, cotahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne numacuahn ro cuahtenan ye vahchetero nan che ama yudo.

¹¹ Va ama ndudo che tuhca ndirun che cohahtino vo:

Andahre cahno ihyan uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, ate hua dehve din yahn, te cuahtenan vo vahchetero nduco ye.

¹² Andahre chuhrihn vo, ate hua dehve din yahn, te cahcantiyon vo nduco ye.

Ndete che cocuihnan vo cava ye ne, namin cocuihnan ye cavo vo.

¹³ Andahre cahcoman vo ihyan, ate man ye hua cahcoman ye uvo, te redinahn ye ndudo yahn ye.

¹⁴ Cahme nduco ihyan ndiyaco cava che nta tin ye ndudo cuh. Cuihquentiyen ihyan nan Dihvo vo Dendiohs che nguan ye cuahtecuhma chende ye nduco vih. Chemin ne, hua deh cuahno cochihve, te tahque ndah ne, redin che reto ino ihyan che rihnevan ye. ¹⁵ Nduhca ama sahn che ndah redin se ntiyon, che metah deh cuande che cocuihnan se ne, tihca numa cuaco man, numa ine man, cacuehn ndudo cuaco cava che nevahnecun Dendiohs ntiyon che redin. ¹⁶ Hua tumacah yahn ndudo ndeh che hua cochihve, te ihyan che ndere rente ye ndudo chemin chan ne, nde tahque redecuihta ye nunde yahn ye. ¹⁷ Nduhca ama cah che nun rendih, tihchan ndudo yahn ihyan chahn, te nun retuhn. Tihca redin Himeneo man, Fileto man, ¹⁸ te a chihcoman se ndudo cuaco. Rahndudo se te a chuh yahn che rentuche ihyan van tenahn, redin se che reto ino ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ¹⁹ Ate hua dehve rahco vo, te ndudo che ndihco cade Dendiohs ne, hua nda ro che cuihno. Man ye redinahn ye ndudo min nduhca che a ndirun: "Dihvo vo Dendiohs ne, a rendihche ye ihyan yahn ye, ne ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, va che cahcoman ye nducuahn nunde."

²⁰ Ama vah chahte ne, van dehtenduh che retoh ihyan ne, va dehtenduh che ndahchan che ndinah nduco diyahnguan man, diyahngua man. Namin va dehtenduh che ndere cuahn che ndindah nduco yahn man, yahn man. Dehtenduh che ndahchan me ne, retoh ye nan ntiyon ndah, ne dehtenduh che chihnga chan me ne, retoh ye nan ntiyon ndere. ²¹ Nduhca dehtenduh che ndahchan me che retoh ye nan ntiyon ndah ne, tihca uvo ndete che cahcoman vo nducuahn nunde, te Dihvo vo Jesucristo ne, cahco vih ye uvo cava che cochivo vo nan ntiyon yahn ye.

²²Chemin che cuihcoman nducuahñ nunde che rendedecadino sahn yuno, ne quendi conen runecade nan Dendiohs man, cuitehne Dihvo vo Jesucristo man, codin yahine ihyan man, ndahca conen van ihyan man, nduhca ihyan che rah ye Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yahn ye, renevahñecun ye ihyan. ²³Hua tumecah yahn ndudo ndeh che rente ihyan che nine ye, te a devene che chemin che redin che redin tan ye nduco vih. ²⁴Ihyan che redin ye ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, hua ndahca che cuhma chende ye nduco ihyan. Tahque ndah ne, ndahca cuahtenan ye nduco nducoyaca ihyan man, ndahca cacuahñ ye Ndudo yahn Dendiohs man, din chahtino ye yahn ihyan man, ²⁵nduco ndah yahve ye ihyan che hua nahn nevahñecun ye man. ¿A huane cah yune Dendiohs che nto ino ihyan chahn nunde yahn ye, ne cotahno ye ndudo cuaco?, ²⁶cava che nane ndutinan ye, ne ndevahn ye tah chundah che ndico chiche se ihyan, redinahn ye che nahn se.

Nduhca che cuahtechica ihyan caviyan deman

3 Codevene te caviyan deman, cuahn che nda nino ro che nto iyehñse ne, ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, yah cuahno ye, ²te ihyan che hua ritahno ye ne, ama duhtuno ihyan ndaconda ye. Yahino man ye ihyan man, yahino ye tume man, yade ye man, cun ye man, hua nevahñecun ye indihñe yahn ye man, hua ntumanecun ye man, ducherino ye Dendiohs man, chihnga chan chedave yahn ye man, ³hua cuahtenan cuma ye vedeyahino man, vedevahino man, cuahnde chende ye man, hua cocha ye cahcoman ye nunde yahn ye man, cuahtenan cuma ye vedetan man, hua din ye nde ama nan che ndah man, ⁴o nan o chende ye man, doh ino

ye man, ndedecadino ye che metah nde tama ihyan nduh chan ye man. Ndotenan che necahco ye Dendiohs ne, tahque ndah ye quendi ye vedeyeno yahn man ye. ⁵Din ca ye che nevahñecun ye Dendiohs, ate nduco che chihnga redin ye ne, co ro che nde hua cuaco. Cuihque cudado nduco ihyan chahn. ⁶Van ihyan chahn ne, nduco sahn che renda se vaco ihyan numacuahn vederihñcheh, rinun se ihyan ndahta che cuno ino ye man, che ri luco ino ye yahn nducuahñ nunde yahn ye man, che ama ndeh nan dehtenduh nahn ye man, ne quenda se ihyan lado yahn se. ⁷Ndahta chahn ne, cuahn dama nahn cuahn ye, ate hua nda ro che conahn ye ndudo cuaco. ⁸Nduhca che chahcotahn sahn cuah Janes man, Jambres man, yahn Moisés ne, tihchan sahn chahn, te cuahcotahn se yahn ndudo cuaco. Avane ne, hua va cuaco vederedecadino yahn se, redin ca se che ritahno se Dendiohs. ⁹Ate nduhca che hua chicha vedecuah yahn sahn che o chahn che chahcotahn se yahn Moisés ne, tihca hua ngu vededevano yahn sahn chahn, te cadino ihyan che hua cochihve, ne cahcoman ye.

Pablo ne, chihno yahve ye Timoteo

¹⁰Me di ne, a devene ndah ndudo che ricuahn man, nduhca che quechica man, ntiyon che nahn che conahn man, nduhca che ritahnó man, nduhca che ndichahñinó man, nduhca che redin yahinó man, nduhca che din chahtinó ¹¹che din tan ihyan nducó man, chuhrñhn man, min yan Antioquia man, Iconio man, Listra man. Namin a devene nduhca che ndedevahn Dihvo vo Dendiohs u yahn nducuahñ che chahnó chí. ¹²A devano cuaco vo che nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, che nahn quendi ye vederihñentiyon yahn ye numa cuaco ne, din tan ihyan nduco ye. ¹³Sahn nunde man,

sahn rihnceh man, nde tahque duhtuno ihyan ndacondā se, quendi se cahnceh se ihyan man, cuahnecun se cahnceh ihyan sahn man.

¹⁴Me di ne, cuiquendi numa ine ndudo che chehn man, che nevah-necon man. Cuenechque taça ihyan che chicuahn ye di. ¹⁵Namin cuenechque te nde ro che lihn di chehn Ndudo yahn Dendiohs, ndudo min che redin che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ne ndevahn vo. ¹⁶⁻¹⁷Ndudo min ne, a man Dendiohs chihco ye, ne cochihve çava che cacuahn vo ihyan yahn ye man, yahvo vo ihyan man. Nduco tihça ne, ndahça cuahtenan ye nan Dendiohs, ne ndaçā ye vederihquentiyon, din ye nducuahn che ndah.

4 Nan Dendiohs man, nan Dihvo vo Jesucristo man, ihyan min che chi ye numacuahn vederihquentiyon yahn ye techecāde ye yahn nducoyāca ihyan, ihyan che chenduche ye man, ihyan che ndih ye man, rihquentiyón di ²che cuahndode ndudo yahn Dendiohs cuahn dama. Andahre hua nahn cahnevan ihyan o nahn cahnevan ye, ate di ne, cuiquendi cuahndode numa ine. Numacuahn vedeçahntino yehn cuicuehn ihyan, codin che conahn ye Ndudo yahn Dendiohs. Coyahve ihyan che cotahno ye man, hua ndere din ye man. ³Tihça codin, te cochi ro cuahn che metah quendāh ino ihyan, cahnevan ye ndudo ndah. Tahque ndah ye ne, nuhn ye ama yahn sahn che cacuahn se ihyan ndudo che ri yeno man. ⁴Cuacondāh vedāme ye ndudo cuāco, ne cotahno ye dehtenduh cuento. ⁵Me di ne, cuiquendi numa ine, codin chahtine che rechuhrihn. Cuahndode ndudo yahn Dendiohs, codinehn ntiyon che quenen.

⁶Tihça riyahvé di, te u ne, a nun va che cahno ihyan u, ndacá muhn iyehñse cuh. ⁷Nduhça ama sandado che cuhn se nde chinahn ntiyon ndah che nda se,

nduhça ama sahn reduce che chano se nde din se ganar, tihça quendí numa inó chitahnó Dihvo vo Jesucristo, ⁸ihyan min che retechecāde ye numa cuāco. Man ne, a nihneva ndah ye vedino cuande yahn che dave chedave yahn, ne te ye u ro che techecāde ye. Namin çah ye nducoyāca ihyan che ndichahntino ye che ndaconan chi tun ye.

⁹Codin nun ine, chi ndihchero u, ¹⁰te Crescente ne, riquendi se nan ntiyon yahn Dendiohs, cuahn se yan Galacia, ne Tito ne, cuahn se yan Dalmacia. Me Demas ne, tahque renan ino se cochica se vedeyeno yahn man se, ne chihcoman se u, cuahn se yan Tesalónica. ¹¹A deman Lucas quenan ye nducó. Cuahn che chi ne, cuiquenda Juan Marcos. Nahn sahn, te richihve se nan ntiyon. ¹²Tíquico ne, dechúh sahn yan Efeso. ¹³Cuahn che choh yan Troas ne, cuiquenda cuyano tu che rendiché che chaconáhn ndevāco Carpo. Namin cuiquenda libro chahn, menan vihça çaca che ndirun. ¹⁴Alejandro, sahn vihchecu me ne, ama din tan se nducó. Man Dihvo vo Jesucristo techecāde ye yahn se yahn che tihça din se. ¹⁵Cuihque cudādo sahn, te ama rihça tan se ndudo che rahndudo vo.

¹⁶Cuahn che chahn menan, ndedevahn u nan ihyan ndinan ne, nde ama dihno vo hua chinan ye u, te chihcoman nducoyāca ye u. Dendiohs nchahco ye çava ye che tihça din ye. ¹⁷Andahre chihcoman ihyan chahn u, ate Dihvo vo Jesucristo chinduco ye u, ne chinan ye u nde chihno dináhn cahn-dudó ndudo yahn ye, chihnevan ama yahn ihyan nación chenáhn. Tihça ndedevahn ye u tah vederih. ¹⁸A devanó che quendi ye ndedevahn ye u nduh çan nan che çahnda çavá, nde ndeva ye u, conán vahchetero nan che rihquentiyon ye. ¡Ndeva vo yavenan ye cuahn dama! Tihça co.

¹⁹Cuenecah Dendiohs Priscila nduco Aquila man, ihyan ndevaco Onesíforo man, che cuande yáhn. ²⁰Erasto ne, quenán se yan Corinto, ne Trófimo ne, chi cah se, ne chaconáhn sahn yan Mileto. ²¹Codin nun ine cochi numanahn che metah cuanan ro iche. Eu-

buló man, Pudente man, Lino man, Claudia man, nducoyaca dihno vo chenhahn man, dechuh ye Dendiohs yehn.

²²Dihvo vo Jesucristo conduco ye di, din yahino ye nducoyaca nchuhn. Tihca co.

CACA CHE DIRUN SAN PABLO, DECHUH YE YAHN TITO

1 U Pablo, apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo ne, chaconahn Dendiohs u nan ntiyon yahn ye che cacuáhn ihyan che tendahnun ye, cava che cotahno ndah ye Dihvo vo man, conahn ye ndudo cuaco che redin che runecade rahtechico vo man, ²cohahtino ye che cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro man. Dendiohs ne, hua rihnceh ye, ne nde ro che metah cuhnde iyehne ne, cah ye ndudo yahn ye che cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ³A ihyan min che ndedevahn ye uvo, ne man che nda ro yahn ne, chihco ye ntiyon tahn che cuahndudó ndudo yahn ye. ⁴Tito, di ne, anduhneca daya man, te chitehne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo che chicuáhn di. Dirún caca cuh, dechúh yehn, ne quenán inó che Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndedevahn ye uvo man, din yahino ye di, din ye che ndahca conen.

Ntiyon che din Tito yahn yahn Creta

⁵Chaconáhn di yahn yahn Creta cava che cahcuyan dehtenduh che renda ca, cuaconehn intiyahn yaco nducuahñ yan nduhca che chihquentiyón di. ⁶A devene te ihyan che cuahtenan ye ntiyon min ne, nahn che runecade ye man, che ama no ndahta quenán cuma ye man. Me daya ye ne, nahn che ritahno man, che runecade man, che redinahñ man, che metah deh che cahma nunde ihyan yahn man. ⁷Tihca, te ihyan che conan ye ndiyaco ne, nducote ihyan chahn che cuhnde tah ye ntiyon yahn Dendiohs ne, hua co conan nde ama ihyan che yade ye man, cun ye man, che doh ino ye man, che ricoh ye man, che canda tin ye man, che idihya ye cava tume man. ⁸Ihyan

che ndah ihyan ye man, runecade ye man, dave yavenan ye man, chahtino ye man, che renevahnecon ye ihyan vaco ye man, atenan ihyan che tihchan ye co cuahtenan ye. ⁹Namin nahn che ndahca quendi ye ndudo cuaco che chahn ye, cava che quenán yahn ye cacuahñ ye man, ndahco ndiya ye ihyan che rahcotahn ye man.

¹⁰Tihca, te ama vate sahn che rahcotahn se man, rente se ndudo nine man, rihnceh se ihyan man. Van sahn chahn ne, sahn nación yahn Israel che tahque redenduh se. ¹¹A sahn chahn va che ndahco ndiya nchuhn, te cava che ndaca se tume ne, rihnceh se ama yahn dihno vo nduco nducoyaca ihyan ndevaco ye, ricuahñ se ndudo che hua redin yahn che cacuahñ se.

¹²Ama sahn devano van sahn chahn ne, rahn se tuhca: "Ihyan che vate ye yahn yahn Creta ne, cuahnde chende ye man, ite ye man, cane chete ye man, dahnde ye man." ¹³Nducuahñ chemin ne, cuaco, ne chemin che hua nahn nda chende coyahve ihyan, cava che numa cuaco cotahno ye Dihvo vo Jesucristo, ¹⁴ne cahcoman ye dehtenduh cuento che dera derahn ihyan nación yahn Israel man, ndudo che rihquentiyon sahn che rahcotahn se ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo man. ¹⁵Ihyan che ndahca vederendedecadino yahn ye ne, hua rendahchenan ye nde ama nan dehtenduh. Ate ihyan nunde che hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, rendahchenan ye nducuahñ dehtenduh che ndah, te chihnga ihyan ye man, chihnga vederendedecadino yahn ye man. ¹⁶Redin ca ye che ritahno ye Dendiohs, ate hua cuaco. Chihnga ihyan ye man, chihnga redin ye man, rahcotahn ye yahn Dendiohs man, nde hua renda yahn ye che din ye dehtenduh che ndah man.

Ndudo ndah che va che cacuahñ vo

2 Me di ne, cuihque cudado ñan ndudo yehn çava che hua detohnen ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ²Coyahve ihyan çahn che runecade cuahtenan ye man, che ndahça ndedecadino ye man, che cotahno ye Dihvo vo Jesucristo numa cuaco man, che cuahtenan cuma ye vedeyahino man, vedechahtino man.

³Indihte ndahta ne, coyahve ihyan che runecade cuahtenan ye man, che hua cuahtechica ye nte ye cuando man, che hua cocoh ye man. Va che çah cuande ye nducuahñ che ndah, ⁴tihyon yune ye tahn deçahya, çava che din yahino te inchahn te man, ðaya te man, ⁵ndahça ndedecadino te man, runecade cuahtenan te man, cuahtenun tahn te vaço te, din te cudado man, cuahtenan te numacuahn vedino vedeneñun man, dinahn te yahn inchahn te man. Nduco tihça ne, hua ndaça yune che chihnga çahma ihyan yahn Ndudo yahn Dendiohs.

⁶Namin sahn deçahya ne, coyahve sahn che runecade cuahtechica se. ⁷Runecade cochique man çava che cua cuande ihyan yahn nducuahñ che redin, ne quendi ye yune yehn. Runecade cuicuehn man, numa cuaco man. ⁸Nahn che nduco ndah çahme çava che nde ama ihyan, hua ndaça yune che chihnga çahma ye yuhn vo. Nduco tihça ne, co cuihñan adecoduhno ihyan che hua ri rendihche ye uvo, ne hua conan yahn ye che çahma nunde ye yuhn vo.

⁹Coyahve ihyan che çenan ye vaço dihve ye che nevahñecun ye ihyan man, che hua cuahcotahn ye yahn ye man, che hua çahma tahn ye nduco ye man, ¹⁰che hua duco ye man. Nahn che runecade ye ñan nducuahñ, çava che cua cuande ihyan, ne tumacadino ye che Ndudo

yahn Dendiohs, ihyan min che ndedevahn ye uvo ne, ndah.

¹¹Tihça nahn che din ye, te Dendiohs ne, chihco ro ye che yahino ye nducoaca ihyan iyehñse, ndedevahn ye ihyan. ¹²Tihyon yune ye uvo çava che ametah cuahtechico vo vedeyeno yahn man vo, cuahtendihco vo nunde man, che runecade cuahtechico vo nduhça che nahn ye man. ¹³Namin te cuande ye uvo che cochahtino vo nde nda ro che conahn ndudo yahn ye che te ye uvo, ne ama co yeno vo. Ro min ne, numacuahn vederihquentiyon yudo nda Dendiohs yuhn vo Jesucristo, ihyan min che ndedevahn ye uvo. ¹⁴A ihyan min che chihco mendahn ye ihyan chih ye, çava che ndedevahn ye uvo, nchahco ye nunde yuhn vo. Nedin yahn ye uvo, tihyon yune ye uvo çava che numa ino vo din vo che ndah.

¹⁵Numacuahn vederihquentiyon cuicuehn ndudo che tuhchan, coyahve ihyan çava che dinahn ye. Hua ndahça che ndahco ndiya nde ama ihyan di.

Nduhça che va che cuahtechica ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

3 Coyahve ihyan che nevahñecun ye intiyahn man, ihyan ndinan man, dinahn ye man, din ye dehtenduh che ndah man, ²hua chihnga çahma ye yahn nde ama ihyan man, hua çanda tin ye man, cuahtenan cuma ye vedeyahino man, vedeneñun man, nduco nducoyaça ihyan. ³Tihça nahn che dinahn ye, te hua ndahça che quendi ye nduhça che chahtechico vo ro menan me. Tahn min ne, nine vederendecadino yuhn vo man, çahcotahn vo man, vatechica vane vo yahn Dendiohs man, chi luco ino vo chahtechico vo vedeyeno yahn man vo man, chihnga din vo man, chahtenan cumo vo vedeve man, ndihche tan ihyan uvo man, ndihche tan man vo ihyan man. ⁴⁻⁵Ate chihco ro Dendiohs che

yahino ye ihyan iyehñse, ne ndedevahn ye uvo. Andahre hua din vo nde ama nan dehtenduh che ndah, ate nducote man ye quenah vahino ye uvo ne, ndedevahn ye uvo, din ye che ndahcorun Vaco Ndah yahn ye vederendedecadino yuhn vo, ndo vo ihyan ra. ⁶Numacuahn vedeyahino din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo numacuahn vederihquentiyon che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndedevahn ye uvo. ⁷Numacuahn vedeyahino nedin yahn ye uvo çava che cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro nduhça che ndichahtino vo.

⁸Ndudo che tuhchan ne, cuaco man, ndah man, ne cochihve yahn nducoyaca ihyan. Nahn che numa ine çah cuende ihyan che ritahno ye Dendiohs, çava che din ye che ndah. ⁹Coyahve ihyan che nine ye; hua cuahnecon che cuahtecuhma chende ye nduco vih yahn taça cochi ndata yahn ye man, yahn ley che dirun Moisés man, te che tihça redin ye ne, nde tah hua cochihve yahn ye.

¹⁰Ihyan che conun ye ihyan ndiyaco che o cuan co ye ne, coyahve ihyan ama

o yune. Me ndete che hua çahcovan ye che cahme ne, ametah cuahnecon che conduco ye nchuhn. ¹¹A devene te ihyan che tihça redin ye ne, a ndinda ye, nedin nunde yahn ye.

¹²Cuahn che dechuh Artemas o Tíquico tan ne, codin nun ine cahn yan Nicópolis, ndihchero u, te a chihcó che min conán ro iche. ¹³Cuinen nduhva che tuno tah abogado Zenas man, Apolos man, cah ndahva nducuahn che cochihve yahn se che cuahtenun yune se çava che hua cacuahnan yahn se. ¹⁴Namin çah cuende dihno vo che din ye che ndah, conan ye ihyan che va vederetahn yahn ye, çahco ro ye che richihve ye.

¹⁵Nducoyaca dihno vo che chenan ye muhn nducó ne, dechuh ye Dendiohs yehn. Nducoyaca dihno vo man, cahvo vo man, che chenan ye tan ne, cuenecah Dendiohs ihyan che cuande yahn nuhn. Dendiohs din yahino ye nducoyaca nchuhn. Tihça co.

CAÇA CHE DIRUN SAN PABLO, DECHUH YE YAHN FILEMON

1 Filemón, dihno nuhn che yahino nuhn ndih, che namin redin ne ntiyon yahn Dendioh, u Pablo che quenún vacoyahn yahn che redín ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo man, dihno vo Timoteo man ne, dirun nuhn caça cuh, dechuh nuhn yahn nchuhn, ndih man, ²cahve nuhn Apia che yahino nuhn ihyan man, Arquipo che rinduco se nuhn nan ntiyon yahn Dihvo vo man, nducoyaca dihno vo man, cahvo vo man, che rendo dama ye ndevaco ne. ³Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahca cuahtenan ne.

⁴Cuahn dama reváh ça va ne, reneçah nundihve cuahn Dendiohs yuhn vo, ⁵te checadinó che numacuahn vedeyahino ritahno ne Dihvo vo Jesucristo man, redin yahino ne nducoyaca ihyan yahn ye man. ⁶Namin reváh ça va ihyan che quendi ye yune yahn ne, chitahno ye, ça va che conahn ndah ye nduhca che redin yahino Dendiohs uvo yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ⁷Dihnó, ama yenó man, rendacá vedechahtino man, yahn che ama quenán cuma ne vedeyahino. A ça va ndih che reneçah yan ihyan yahn Dendiohs chedave yahn ye.

⁸Chemin che, andahre apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo u man, andahre quenán cuma vederihquentiyon che çahcantiyón ndih man ne, ⁹ate tahque ndah che numacuahn vedeyahino ricá favor ndih. Condihche ne. U Pablo ne, a indihche u. Avane ne, quenún vacoyahn yahn che ritahnó Dihvo vo Jesucristo. ¹⁰Onésimo ne, a nduhca dayá rihno sahn yahn che ama richihve se yahn muhn vacoyahn. Man ne, ricá favor ndih che nchahco ne yahn se.

¹¹A rahn me ne, hua ndahca din se chihcoman se ntiyon yahn ne, ate man ne, ama richihve se yahn, ne namin cochihve se nan ne. ¹²Andahre ama yahinó sahn, ate ndedechúh sahn ndevaco ne. Cuendeva ne sahn, codin ne cuande anduhneça ndete che u ndeva ne. ¹³Numanahn che quenún vacoyahn ça va ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, náhn che conan se nducó muhn ça va che cochihve se yahn menun ne. ¹⁴Ate nducote metah çahmá nduco ne ne, hua chaconáhn sahn muhn. Tahque ndahca che man ne çahma ne che conan se, te náhn che nducuahn favor che din ne nducó ne, a nan vedeyeno yahn man ne. ¹⁵Rahcó te co chica se ndevaco ne ça va che cuahn che ndaconan se ne, conan se cuahn dama, ¹⁶ne nevahneçun ne sahn nduhca ama dihno ne che yahino ne, ndiyu deman nduhca ama sahn deçahya yahn ne. U ne, ama yahinó sahn, ate rahcó te ndih ne, nde tahque yahino ne sahn yahn che ndah ihyan se man, yahn che ritahno se Dihvo vo Jesucristo man.

¹⁷Chemin che ndete che rihno ne u nduhca combiero yahn ne ne, cuenevahneçun ne sahn, codin ne cuande anduhneça ndete che u nevahneçun ne. ¹⁸Ndete che va deh che nedinda se yahn ne o quendihco se ne, conahn ça va ne cuande yahn. ¹⁹U Pablo dirún ça va cuh. U nedihvé yahn ne, andahre man ne quendihco ne yahn yahn che tihyon yuné ndih che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ne. ²⁰Tihca dihnó. Ça va Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ritahno vo ihyan ne, redin yahn che dinahn ne che ricá ndih, neçah yan ne chedave yahn.

²¹Dirún yahn ne, te quenán inó ndih che dinahn ne ndiyu deman favor che ricá, te nde tahque chuhnan ca din ne favor nducó. ²²Namin ricá ndih che çahcoyan ne nan che conán, te quenán

inó che cuahnecun Dendiohs che chí quendihcheró nchuhn nduhc̄a che rica ne ihyan.

²³Dihno vo Epafras che nduco se u quenun se v̄acoyahn yahn che ritahno se Dihvo vo Jesucristo ne, dechuh se Dendiohs yahn ne. ²⁴Me Marcos man,

Aristarco man, Demas man, Lucas man, ihyan chuhn che rinan ye u nan ntiyon yahn Dihvo vo ne, namin dechuh ye Dendiohs yahn ne.

²⁵Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nchuhn. Tihc̄a co.

CAÇA CHE NDONDA TAH IHYAN CHE RENTE YE DEVAÇO HEBREO

Dechuh Dendiohs Daya ye, çah ye, checadino ihyan iyehnse ndudo yahn ye

1 Ro menan me ne, ama ndeh yune man, ama nuhn ino Dendiohs man, çah cuande ye ndudo yahn ye ihyan profeta çava che cuahndudo ye, cahnevan ihyan ndico yuhn vo. ²Man adive ne, dechuh ye Daya ye, ndahco ye nducuahn dehtenduh tah ye. A nduco ihyan min dendah ye iyehnse. Dechuh ye ihyan, te nduco ihyan min te ye ndudo yahn ye, checadino vo. ³Nduhça yahn che rendihco dave yahn ne, tihça rihco ro ihyan min vederihquentiyon yahn Chida ye. Ihyan min nduco Chida ye ne, dama no ye. Ihyan min ne, numacuahn vederihquentiyon yahn ye, redin ye cudado iyehnse. A ihyan min che nedihve ye yahn nunde yuhn vo, ndaço vo vederenchahco. Tuhme chihnde ye vahchetero lado tah cuaço Dendiohs.

Daya Dendiohs ne, tahque ndinan ye che co nducoyaca ángel

⁴Daya Dendiohs ne, tahque ndinan ye che co nducoyaca ángel, te tahque yudo vederihquentiyon ndahco Dendiohs tah ye. ⁵Tihça, te Dendiohs ne, nde menahn hua rahn ye ri ye nde ama ángel:

Di che Dayá.

Man ro cuh chihco ró che Dayá di.

Nde hua rahn ye yahn nde ama ángel:

Dayá ihyan.

U che Chida ye.

⁶Ate cuahn che dechuh ye Daya ye che menan iyehnse ne, rahn ye:

Nchuhn, nducoyaca ángel yáhn, cuende va ye yavenan ye.

⁷Me yahn ángel ne, tuhça rahn ye:

Dín che co nchuhn nduhça vaco man, ruchiyañh man.

⁸Ate yahn Daya ye ne, rahn ye:

Di Dendiohs, vederihquentiyon yehn ne, hua nda ro che cuihno.

Numa cuaço rihquentiyen.

⁹Renan ine nducuahn che ndah, ne racondah vedame nducuahn che chihnga.

Chemin che u Dendiohs yehn, redín che tahque ri yene che co nducoyaca combiero yehn.

¹⁰Namin rahn ye:

Di Dihve ihyan iyehnse, nde ro menan me ne, dendah iyehnse man, nan ro man.

¹¹Chemin ne, va che cuihno, ate di ne, conen cuahn dama.

Nducuahn dehtenduh chemin chan ne, va che co ndico nduhça che ri ndico tino.

¹²Din anduhça che nehn nduco dehtenduh chemin chan, cahnevi anduhneça ndete che ama tino, ne ndacoron.

Ate man di, hua nda ro che ndacoron, nde hua nda ro che coh.

¹³Nde menahn hua rahn Dendiohs ri ye nde ama ángel:

Cuihnde lado tah cuaçó numanahn che ndahco ndiyá ihyan che hua ri rendihche ye di, çava che nevahne-cun ye di.

¹⁴Nducoyaca ángel ne, vaco che redin ye ntiyon yahn Dendiohs. Redechuh ye ihyan çava che conan ye ihyan iyehnse che quenan cuma che ndevahn ye.

Hua ndahça che çahcoman vo Ndudo yahn Dendiohs

2 Nducote tahque yudo vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo che co ángel ne, chemin che quenan cuma che cuahtenun ino vo ndudo che a chihnevan vo çava che hua çahcoman vo.

²Tihça, te nducote a chinahn ndudo

yahn Dendiohs che dechuh ye nduco ángel a rahn me, ne ihyan che chahco-tahn ye yahn ndudo min, chendihco ye nunde, a chi ye castigo che redin yahn che co ye ne, ³namin uvo ne, hua co ndevahn vo ndete che hua tumacah vo yahn ndudo ndah yahn vederenchahco che rete Dendiohs uvo. Ndudo min ne, a Dihvo vo Jesucristo menan vih cahndudo ye, ne nuhn che chihnevan nuhn ndudo min ne, tumacadino nuhn che cuaco. ⁴Avane ne, ama ndeh nan vederihno din Dendiohs, chihco ro ye che cuaco, nde din ye che chenan cuma vo vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye tunoca che nahn man ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, nda ye muhn iyehmse cuh, ndaconda ye ihyan

⁵Vederihquentiyon cuh che rendaconun yan che va che cuhnde ne, hua chihco Dendiohs tah ángel. ⁶Hua, te ama cuan nan Ndudo yahn ye dirun ama ihyan tuhca:

Dendiohs, nde hua rignonun chihve ihyan iyehmse cava che necahco ne ihyan. Nde hua rignonun chihve ye cava che din ne cudado ihyan.

⁷Numanahn min ne, tahque doh vederihquentiyon cah ne ihyan che co ángel.

Van nducuahn dehtenduh che dendah ne ne, tahque cah ne vededevano ihyan.

Cah ne vederihquentiyon ihyan cava che cahcantiyon ye nducuahn dehtenduh che dendah ne.

⁸Ndahco ne nducuahn dehtenduh tah ye.

Nducote ndahco Dendiohs nducuahn dehtenduh tah ihyan ne, nducuahn va che cahcantiyon ye. Man ro cuh ne, ametah nevahnecon nducuahn dehtenduh ihyan. ⁹Ate Dihvo vo Jesucristo che cuaco ne, nducote chih ye ne, renevahnecon nducuahn dehtenduh

ihyan, rendeva yavenan ye. Numacuahn vedeyahino cahnecon Dendiohs che chih ye cava nducoyaca ihyan iyehmse.

¹⁰Nducuahn dehtenduh ne, yahn Dendiohs. Man ye dendah ye, ne nahn ndeva ye nducoyaca daya ye vahchetero. Chemin che quenan cuma che cah yune ye che chuhrihn Dihvo vo Jesucristo, dinahn ye nducuahn, ndedevahn ye ihyan yahn ye. ¹¹Ihyan che rendevahn ye man, ihyan min che rendedevahn ye ihyan man ne, daya Dendiohs nducoyaca ye. Chemin che Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Daya Dendiohs ne, hua ri cuihnan ye che redin dihno ye ihyan, ¹²nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Nté yahn ne nduco dihnó.

Caata himno, ndeva yavenan ne van nducoyaca ihyan yahn ne.

¹³Namin ndirun:

U ne, richahtinó Dendiohs.

Namin ndirun:

Muhn quenun nduco dayá che te Dendiohs u.

¹⁴Nducoyaca ihyan che dihno ye vih ne, dama ndata yahn ye. Chemin che Dihvo vo Jesucristo ne, ndo ye nduhca ihyan iyehmse cava che chi chih ye, ndahco ndiya ye chundah, sahn min che redin se che rinda ihyan, ¹⁵ne ndedevahn ye nducoyaca ihyan che hua va man chedave yahn ye cuahn dama, vah ye vederih. ¹⁶A devano vo te Dihvo vo Jesucristo ne, nda ye cava che ndedevahn ye ihyan che ndata yahn Abraham, ndiyu cava che ndedevahn ye ángel. ¹⁷Chemin che quenan cuma che ndo ye dama nduhca ihyan iyehmse, tumacadino man ye nducuahn vederihn cava che tahque conan cuma ye vedevahino nduco vo, ne cochahtino vo ihyan. Redin ye cudado uvo, rahn nan ye uvo nan Dendiohs, nde chihco mendahn ye ihyan, chih ye cava che nchahco ye nunde yuhn vo. ¹⁸Nducote chuhrihn

man ye, tumarande chundah ihyan ne, tahque nun rendedevahn ye ihyan che retumarande se ihyan.

**Vederihquentiyon che quenan cuma
Dihvo vo Jesucristo ne, tahque yudo
che co vederihquentiyon
che quenan cuma Moisés**

3 Dihno che a tendahnun Dendiohs nchuhn, nducote a nedin yahn ye nchuhn ne, cuiquendi ne yune yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che dechuh ye ihyan cava che din ye cudado uvo, tihyon yune ye uvo che cotahn vo ihyan.² Nduhca che dinahn Moisés yahn Dendiohs van nducoyaca ihyan yahn ye ne, tihca dinahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndahco Dendiohs vederihquentiyon tah ye.³ Dihvo vo Jesucristo ne, redin yahn che tahque rendeva vo yavenan ye che co Moisés. Tihca, te ihyan che rihno ye ama vah ne, ihyan min che ndeva vo yavenan ye, ndiyu vah me.⁴ Queri ama vah ne, va ihyan che dendah ye. Namin nducuahn che va iyehense ne, a Dendiohs che dendah ye.⁵ Cuaco te Moisés ne, din ye ntiyon yahn Dendiohs, dinahn ye van nducoyaca ihyan yahn ye. Ntiyon che quenan cuma ye ne, che cuahndudo ye ndudo yahn Dendiohs tunoca che recah ye ihyan.⁶ Namin Dihvo vo Jesucristo ne, dinahn ye, ate nde tahque yudo vederihquentiyon quenan cuma ye, te nducote ihyan min che Daya Dendiohs ne, ndinan ye van nducoyaca ihyan yahn ye. Uvo ne, a ihyan yahn Dendiohs uvo, ndete che quendi vo numacuahn vedeyeno cohahtino vo ihyan nde nda ro che ndeva ye uvo.

**Ihyan che cuahtenan
ye nan Dendiohs**

⁷ Nducote tihca ne, ndahca che dinahn vo ndudo che, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, a ndirun tuhca:

Man che cahnevan nchuhn ndudo yahn,⁸ hua din cheche ne chedave yahn ne nduhca che din ihyan ndico yahn ne che chahcotahn ye yahn,

ducherino ye u cuahn che chahtechica ye yahn nan che metah duhva.

⁹ Ihyan ndico yahn nchuhn ne, hua chitahn ye u, andahre ndihchero ye vederihno che din nduco ye chete o raco nduyo.

¹⁰ Chemin che chi tan nduco ye, ne ndecadinó: "Ihyan sih ne, hua richahtino ye u numacuahn chedave yahn ye,

nde hua redinahn ye che rihquentiyón."

¹¹ Chemin che chi tan nduco ye, ne numacuahn vedeyudo chihco dama inó che hua nda ro che ndeva ihyan, cuahtenan ye nducó.

¹² Dihno, cuihco nducoyaca nchuhn cudado. Hua din cheche ne chedave yahn ne, cahcoman ne che ritahno ne Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero.¹³ Tahque ndah ne, coyahve ama tama ne vih ro ro, numanahn che chenah ne iyehense, cava che nde ama ne hua cahnceh man ne nchuhn, din cheche ne chedave yahn ne, cuahtendihco ne nunde.¹⁴ Tihca, te nda ro che chi Dihvo vo Jesucristo ne, ndeva ye uvo ndete che quendi vo numa ino vo cohahtino vo ihyan, nduhca che richahtino vo ihyan nde ro che canan chitahno vo ihyan.

¹⁵ Nahn che cahcovan vo nduhca che yahve Dendiohs uvo tuhca:

Man che cahnevan nchuhn ndudo yahn, hua din cheche ne chedave yahn ne nduhca che din ihyan ndico yahn ne che chahcotahn ye yahn.

¹⁶ Nducoyaca ihyan che ndetendah Moisés nación yahn Egipto ne, a ihyan chahn che chihnevan ye ndudo yahn Dendiohs, ne chahcotahn ye.¹⁷ Ihyan che chahtendihco ye nunde, ne chih ye yahn nan che metah duhva ne, a

ihyan chahn che chi t̄an Dendiohs nduco ye. ¹⁸Ihyan che hua dinahn ye yahn Dendiohs ne, a ihyan chahn che, numacuahn vedeyudo, chihco d̄ama ino Dendiohs che hua nd̄a ro che ndeva ye ihyan, cuahtenan ye nduco ye. ¹⁹A devano vo te hua chi tuno ihyan chahn n̄an Dendiohs, yahn che hua chitahno ye ihyan.

4 Chemin che numanahn che rete ca Dendiohs ndudo yahn ye che ndeva ye uvo ne, nahn che caḥco vo cud̄ado, den̄an vate ama o vo che hua tuno vo n̄an ye. ²Caḥ Dendiohs ndudo ndah yahn ye ihyan ndico chahn, ne namin te ye uvo. Ate ihyan chahn ne, nde hua chichi-hve che chihnevan ye, yahn che hua chitahno ye. ³A uvo che chitahno vo che ndeva Dendiohs uvo, cuahtenan vo nduco ye, te r̄ahn ye yahn ihyan chahn tuhca:

Chemin che chi t̄an nduco ihyan sih, ne numacuahn vedeyudo chihco d̄ama inó che hua nd̄a ro che ndevá ihyan, cuahtenan ye nducó.

Cuahn che chihno ntiyon yahn Dendiohs che dendah ye iyehense ne, a va yan ye che ndeva ye ihyan c̄ava che cuahtenan ye nduco ye. ⁴Cuaco chemin, te ama cuan n̄an Ndudo yahn ye ndirun yahn ro sabado tuhca:

Ro sabado ne, nducote a nihno ntiyon yahn Dendiohs che dendah ye iyehense ne, chihnde tuhno ye.

⁵Namin t̄ama cuan n̄an Ndudo yahn ye ndirun tuhca:

Hua nd̄a ro che ndevá ihyan sih, cuahtenan ye nducó.

⁶Nducote tihca ne, a ndero ndi che a va yan Dendiohs che ndeva ye t̄ama te o ihyan, cuahtenan ye nduco ye. Ihyan chahn che chihnevan ye ndudo ndah yahn Dendiohs men̄an ne, hua tuno ye n̄an ye yahn che chahcotah̄n ye.

⁷Chemin che chihno ama ndeh nduyo ne, ndaconan yahve Dendiohs ihyan

t̄ama yune. Yahn chemin ne, a dirún. Din ye che dirun David tuhca:

Man che cahnevan nchuhn ndudo yahn Dendiohs ne,

hua din cheche ne chedave yahn ne.

⁸N̄an che ndeva Dendiohs ihyan, cuahtenan ye nduco vih ne, ndiyu yah̄n n̄an che nd̄a Josué nduco ihyan ndico chahn, te ndete che a min ne, ametah ndaconan r̄ahn Dendiohs che ndeva ye ihyan. ⁹Devano vo te com̄an va che ndeva Dendiohs ihyan yahn ye, ¹⁰te ihyan che ndeva ye ne, cuahte tuhno ye nduhca che chihnde tuhno man ye ro che chihno ntiyon yahn ye che dendah ye iyehense. ¹¹Chemin che nahn che din nun ino vo c̄ava che ndeva Dendiohs uvo. Condi d̄ama co ama o vo nduco ihyan ndico chahn che hua chitahno ye.

¹²Tihca, te Ndudo yahn Dendiohs ne, yudo vederihquentiyon yahn, redin che rend̄a ihyan n̄an ye. Tahque nun ca rend̄a chete chedave yahn ihyan che co ama espada che o can yahn, ne rihco ro vederendedecadino yahn ye. ¹³A Dendiohs che techecade ye yahn ihyan. A ihyan min che dendah ye nducuah̄n, ne metah nde ama n̄an dehtenduh che co conun ndeh n̄an ye. A n̄an ye va nducuah̄n.

Dihvo vo Jesucristo ne, nda cuande ye ihyan yahn ye

¹⁴A Dihvo vo Jesucristo Daya Dendiohs, che nda cuande ye uvo. Ihyan min ne, con̄ahn ye vahchetero, r̄ahn nan ye uvo n̄an Dendiohs. Chemin che nahn che quendi vo numa ino vo cotahno vo ihyan. ¹⁵Dihvo vo Jesucristo ne, tumarande chundah ihyan n̄an nducuah̄n, ate hua quendihco ye nde ama nunde. Chemin che, nducote man ye chuhrihn ye ne, a devano ye nduhca che rechuhrihn vo, ne renan vahino ye uvo. ¹⁶Man ne, nahn che dehve r̄ahco vo, covah vo n̄an Dendiohs yuhn vo, ihyan min che yahino ye uvo, c̄ava che numacuahn

vedeyahino man, vedevahino man, conan ye uvo cuahn che yah rahno vo.

5 Queri ama chidocuyan ndinan ne, retendahnun Dendiohs ihyan van ihyan iyehanse cava che cahma nan ye ihyan nan Dendiohs man, rihno ye ite che co te vedino cava nunde yahn ye man. ²Chidocuyan chahn ne, nducote ihyan nunde ye nduhca ihyan chenahn ne, chemin che riquendah ye vedechahtino cava ihyan tundo man, ihyan che redinda ye man. ³Va che cahno ye ite che co te vedino cava nunde yahn ihyan yan, ne nducote namin ihyan nunde ye ne, quenan cuma che cahno ye ite che co te vedino cava nunde yahn man ye.

⁴Nde ama ihyan ne, hua co tendahnun man ye vederihquentiyon min, conan cuma ye. Atenan man Dendiohs retendahnun ye ihyan che recah ye vederihquentiyon min nduhca che cah ye Aaron. ⁵Atihnoqa Dihvo vo Jesucristo. Hua tendahnun man ye vederihquentiyon min, quenan cuma ye. Tahque ndah ne, a man Dendiohs tendahnun ye ihyan. Rahn ye ri ye ihyan: Di che Dayá.

Man ro cuh chihco ró che Dayá di.

⁶Namin rahn ye ri ye ihyan nduhca che ndirun nan Ndudo yahn ye tuhca:

A tendahnun di che co chidocuyan ndinan, cuhnde tah vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec, ne hua nda ro che cuihno vederihquentiyon yehn.

⁷Cuahn che quechica Dihvo vo Jesucristo muhn iyehanse ne, covah ye numa ino ye, nde chaco ye, ne Dendiohs, ihyan min che va vederihquentiyon yahn ye che ndevahn ye ihyan tah vederih ne, chihcovan ye yahn che ndeva Dihvo vo yavenan ye. ⁸Andahre Daya Dendiohs ihyan ne, ate chi nino ye dinahn ye van nducuahn che chuhrihn ye. ⁹Cuahn

che chenah dinahn ye nducuahn ne, chihco mendahn ye ihyan, chih ye cava che, nducoyaca ihyan che cotahno ye ihyan ne, ndevahn ye, ne cuahntenan ye vahchetero numacuahn ro. ¹⁰Tihca, te a tendahnun Dendiohs ihyan che co ye chidocuyan ndinan, cuhnde tah ye vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec.

Cahnda che cahcoman vo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo

¹¹Ama va ca dehtenduh che nahn te cuandé nchuhn, ate ama vahche che din che conahn ne yahn che hua rihco ne che conahn ne. ¹²⁻¹³Ametah ro che ritahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo, ate ndotenan che man ne cacuahn ne ne, rendotenan ne che ndaconan cacuahn ihyan nchuhn dehtenduh che nde hua vahche nan vederihquentiyon yahn Dendiohs. Nduhca decuah yuno che hua ri che cheh dehtenduh, te deman leche rih ne, tihchan nchuhn. Hua renahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, nde hua retumacadino ne taqa che cuahtechica ne runecade. ¹⁴Ihyan che ndah renahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a ihyan chahn che devano tendahnun ye dehtenduh. Riquendi ye cha che ndah, ne rihcoman ye cha che hua ndah.

6 Nducote tihca ne, quendi vo cuahn ndah vo vederihquentiyon yahn Dendiohs cava che conahn ndah vo. Dehtenduh che chahn vo cuahn che cade chitahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, ndiyu dechemin dechemin cuahn vo cuahn dama, te ama va ca vederihquentiyon yahn ye che nahn che cuahn vo. Hua deman yahn nduhca che rento ino ihyan nunde yahn ye che redin che rinda ye man, nduhca che ritahno ihyan Dendiohs man, ²nduhca che redenune ihyan man, nduhca che renahn tah ye ihyan, revah ye cava ye man, nduhca che ntuche tenahn man, nduhca che

techecađe Dendiohs yahn ihyan nunde, din ye castigo ihyan cuahn dama man. Hua deman dehtenduh chemin chan che va che cuahn vo,³ te ama va ca vederihquentiyon yahn Dendiohs che cacuahn nchuhn ndete che cuahnecon ye.

⁴⁻⁶Ihyan che a chenahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs man, ndudo ndah yahn ye man ne, tumacadino ye vedeyahino yahn ye man, vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye man, vederihquentiyon che cuahtenan ihyan vahchetero man. Ndete che cuacondah vedame ye Dendiohs ne, ama yune denda ye, te anduhneca che ndaconan nahn yah ye Dihvo vo Jesucristo, din duche yahn ye ihyan nan nducoyaca ihyan.⁷Nduhca ama yahn nan che ndahca ran co ne, ndete che ndah ri chenda data yahn ihyan ne, nedin yahn Dendiohs yahn min.⁸Ate ndete che deman chano yan ri ne, din dine ye, nde cahco vih ye cava che cuco.

Richahtino vo Dihvo vo Jesucristo cuahn dama

⁹Dihno che yahino nchuhn, a dirun yahn ne nduhca che rahno ihyan che racondah vedame ye Dendiohs, ate a devano cuaco che a ndedevahn ye nchuhn, redin ye che runecađe vatechica ne.¹⁰Dendiohs ne, ndah ye, ne ra cuande ye nduhca che din yahino ne ihyan yahn ye, chinan ne ihyan, nde rinan ca ne ihyan.¹¹Nahn che quendi nchuhn numa ino ne nduhca che a cochi ne, nde nda ro che chenan ino vo cuahn che ndeva Dendiohs nchuhn.¹²Hua nahn che din dahnde nchuhn. Tahque ndah ne ne, cuiquendi ne yune yahn ihyan che chitahno ye Dendiohs, ndichahtino ye che ndedevahn ye ihyan nduhca che a necah ye ndudo yahn ye.

¹³Cuahn che cah Dendiohs ndudo yahn ye Abraham ne, cah ye numacuahn vederihquentiyon yahn man

ye, te ametah tama ca ihyan che tahque yudo vederihquentiyon yahn ye che co man ye.¹⁴Rahn ye ri ye Abraham: “Cuaco rahn ri di che ama din che ndah ndoque, ama din che co yahn ndata yehn.”¹⁵Abraham ne, quenan rino ye numacuahn vedechahtino nde chinahn ndudo che cah Dendiohs ihyan.¹⁶Ihyan iyehense ne, cuahn che cah ye ndudo yahn ye ne, rendaconun yan ye Dendiohs, te ihyan min che tahque yudo vederihquentiyon yahn ye. Cuahn che tihca cah ye ndudo yahn ye ne, ndenan che cahma ye, metah.¹⁷Namin Dendiohs, cuahn che cah ye ndudo yahn ye Abraham ne, cah ye numacuahn vederihquentiyon yahn man ye, chihco ro ye cava ihyan yahn ye che dinahn ye.¹⁸Tihca cah Dendiohs ndudo yahn ye numacuahn vedeyudo, ne co cochahtino vo ihyan, te redinahn ye ndudo yahn ye. Nducoyaco vo che a ndahco vo chedave yuhn vo tah ye che ndedevahn ye uvo ne, hua dehve rahco vo, te ndedevahn ye uvo nduhca che a necah ye ndudo yahn ye.¹⁹⁻²⁰Quenan cuma che ndevahn chedave yuhn vo, ametah che ndedecadino vo. A chitahno vo Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che va ye vahchetero, rahn nan ye uvo nan Dendiohs cava che co condah vo min. Ihyan min ne, anduhneca ama chidocuyan ndinan che va tah ye vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec che hua nda ro che cuihno.

Va tah Dihvo vo Jesucristo vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec

7 Melquisedec ne, rey yahn yan Salem, namin chi ye ama chidocuyan ndinan yahn Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye. Cuahn che ndaconan Abraham che chahn ye, cuhn ye nduco ino cun rey chahn, de-cuihno ye ihyan ne, chahn Melquisedec,

chendi yune ye ihyan, ne chica ye che conan Dendiohs ihyan. ²Me Abraham ne, ndahco ye neve dehtenduh che ndaca ye van canda me tah ihyan min. Nan che ndiche dehtenduh ne, cah ye ama ihyan. Che duche rey min, Melquisedec ne, tuhca conahn: “Rey ndah.” Namin dihn va nan che chihquentiyon ye, te yan yahn ye, Salem ne, tuhca conahn: “Yan nan che dihn va.” ³Ihyan min ne, anduhneca ndete che co man ye, te hua duh devano duh che chaco ye man, duh che chida ye man, nde hua duh devano ti chica ndata yahn ye. Hua duh devano ticuahn chihndeyan ye man, ticuahn chih ye man, ndete che chihno vederihquentiyon yahn ye man. Atihnoca Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs, te ndi ye anduhneca chidocuyan ndinan, ne hua cuihno vederihquentiyon yahn ye.

⁴A ndero ndi te ama yudo vederihquentiyon quenan cuma Melquisedec, te nde ihyan ndico yuhn vo Abraham nevahnecon ye ihyan, ne ndeh nan dehtenduh che chihnevi ye yahn rey chahn, ndahco ye tah ye. ⁵Nduhca che rihquentiyon ley che dirun Moisés ne, va che cah ihyan naci6n yahn Israel ama dehtenduh nan che ndiche queri ama nan dehtenduh yahn ye che va, ndonda tah chidocuyan che ndata yahn Leví. Tihca va che din ye, te ndata yahn Abraham ihyan nduco vih. ⁶Ate Melquisedec ne, andahre hua ndata yahn Leví ihyan ne, ndonda tah ye dehtenduh che cah Abraham, ihyan min che cah Dendiohs ndudo yahn ye ihyan. A Melquisedec che chica ye che conan Dendiohs Abraham, ⁷ne a devano vo te ihyan che rica ye Dendiohs cava ihyan chenahn ne, tahque yudo vederihquentiyon quenan cuma ye. ⁸A ndero ndi che tahque yudo vederihquentiyon che quenan cuma Melquisedec che co vederihquentiyon che chahtenan cuma chidocuyan che ndata yahn Leví. Ihyan chahn ne, chihno chih ye, ate

Melquisedec ne, a ndirun yahn ye nan Ndudo yahn Dendiohs anduhneca ndete che va ca ye. ⁹⁻¹⁰Leví nduco nducoyaca chidocuyan che ndata yahn ye ne, anduhneca ndete che nduco ye Abraham, ndeva ye yavenan Melquisedec, te andahre ametah ye ro min, ate Abraham che chihco ndata ye ihyan.

¹¹Chidocuyan che ndata yahn Leví, che namin ndata yahn Aaron ne, ihyan chahn che chihnde tah ye ley che dirun Moisés, chicuahn ye ihyan naci6n yahn Israel. Ate nducote hua ndevahn ihyan nduco vederihquentiyon che chahtenan cuma chidocuyan che ndata yahn Leví ne, quenan cuma che dechuh Dendiohs Dihvo vo Jesucristo, nuhnde tah ye vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec. ¹²Che ndacorun Dendiohs vederihquentiyon yahn chidocuyan ne, nde ley yahn ye va che ndahco cade ye. ¹³Tihca, te Dihvo vo Jesucristo ne, ndiyu ndata yahn chidocuyan ihyan. ¹⁴A devano cuaco vo te nan ndata yahn Judá cochi ndata yahn ye. Namin a devano vo nduhca che chihquentiyon Moisés che atenan nan ndata yahn Leví quendah chidocuyan.

¹⁵Nducote nuhnde tah Dihvo vo Jesucristo vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec ne, a ndero ndi che a ndahco cade Dendiohs ley che dirun Moisés, ¹⁶te nuhnde tah ye vederihquentiyon min, ndiyu yahn che ndata yahn chidocuyan ihyan, ate yahn che quenan cuma ye vederihquentiyon che hua nda ro che cuihno. ¹⁷Tihca, te a yahn ihyan min che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

A tendahnún di che co chidocuyan ndinan, cuhnde tah vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec, ne hua nda ro che cuihno vederihquentiyon yehn.

¹⁸Nduco tihc̄a, ndahco c̄ade Dendiohs ley che dirun Moisés, te hua cochihve ¹⁹c̄ava che ndedevahn ihyan. Menun ley min ne, nd̄a Dihvo vo Jesucristo che tahque ndah vederihquentiyon yahn ye. Ihyan min cochahtino vo ihyan c̄ava che tuno vo nan Dendiohs.

²⁰Avane ne, cuahn che dechuh Dendiohs Dihvo vo Jesucristo ne, numacuahn vedeyudo c̄ah ye ndudo yahn ye che co ye nduhc̄a chidocuyan ndinan.

²¹Yahn chidocuyan chenahn chahn ne, hua tihc̄a c̄ah ye ndudo yahn ye. Cuahn che ndahco ye vederihquentiyon min tah Dihvo vo ne, c̄ah ye ndudo yahn ye che ndirun tuhc̄a:

Dihvo vo Dendiohs ne, numacuahn vedeyudo c̄ah ye ndudo yahn ye, ne va che conahn.

Rahn ye ri ye Daya ye: “A tendahnún di che co chidocuyan ndinan, cuhnde tah vederihquentiyon nduhc̄a che quenán cuma Melquisedec, ne hua nd̄a ro che cuihno vederihquentiyon yehn.”

²²Nducote a Dihvo vo Jesucristo che nuhnde tah ye vederihquentiyon min ne, conahn ndudo che chihco c̄ade Dendiohs c̄avo vo. Ndudo min ne, tahque ndah che co ley che chihnde a rahn me. ²³Chidocuyan chahn ne, yahn ye chahtenan ye nan ntiyon, te nducote ihyan iyehñse ye ne, ca rih ye ca rendacorun ye. ²⁴Ate Dihvo vo Jesucristo ne, cuhnde tah ye vederihquentiyon min cuahn d̄ama, te hua nd̄a ro che coh ye. ²⁵Chemin che ihyan che tuno ye nan Dendiohs c̄ava ye ne, ndedevahn ye ihyan, ne ametah conda ye, te va ye cuahn d̄ama, rahn nan ye ihyan nan Dendiohs.

²⁶Ama chidocuyan nduhc̄a ihyan min che rendotenan vo. Ihyan min ne, ndah ye, ne metah nde ama nunde yahn ye. Hua d̄ama ri ye nduco ihyan nunde. Ndeva Dendiohs yavenan ye, ndeva ye ihyan vahchetero. ²⁷Chidocuyan ndinan

chenahn chahn ne, rendotenan ye che cahno ye ite cuahn d̄ama, co te vedino c̄ava nunde yahn man ye man, nunde yahn ihyan man. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, chihco mendahn ye ihyan, chih ye, ne nduco chemin ama yune no nedihve ye nunde yahn ihyan iyehñse. ²⁸Chidocuyan ndinan chenahn chahn che chihnde tah ye ley che dirun Moisés ne, ihyan nunde ye. Ate cuahn che ndahco c̄ade Dendiohs ley min ne, numacuahn vedeyudo ndahco ye vederihquentiyon tah Daya ye, ihyan min che hua nd̄a ro che condihco ye nunde.

**Nuhnde tah Dihvo vo Jesucristo
vederihquentiyon ra che
ndahco c̄ade Dendiohs**

8 Dihvo vo Jesucristo ne, ndi ye nduhc̄a ama chidocuyan che tahque ndinan, rahn nan ye uvo, va ye vahchetero lado tah cuaco Dendiohs. Ndudo cuh che tahque menan vihca van nducuahn che a dirun nan caca cuh. ²Chidocuyan che tahque ndinan che chahte ye iyehñse ne, chahtenun ye chete yaco che dendah ihyan. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, va ye vahchetero. Min ne, ndiyu ihyan iyehñse dendah ye. ³Chidocuyan chahn ne, chenan cuma ye ntiyon che rihco ye ndeh nan vedino nan ta. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, chihco mendahn ye ihyan, chi ye vedino c̄avo vo. ⁴Ndete che muhn iyehñse quenán Dihvo vo ne, nde hua conan ye nan ntiyon che redin chidocuyan che rihco ye vedino nan ta nduhc̄a che rihquentiyon ley che dirun Moisés, te a ihyan chahn che nda cuande yahn ye ntiyon min. ⁵Ihyan chahn ne, redin ye ntiyon chete yaco che ndedendah ihyan menun vahchetero nan che va Dendiohs. Devano vo che menun, te cuahn che canan Moisés dendah ye yaco me ne, rahn Dendiohs, ri ye ihyan: “Cuihque cudado, ne cuendendah nducuahn nduhc̄a che nahme di tingüete me.” ⁶Chi-

docuyan chahn ne, muhn iyehanse cuh che va ntiyon yahn ye. Ate Dihvo vo Jesucristo che ndi ye anduhneca chidocuyan che rahn nan ye uvo nan Dendiohs ne, tahque chahte vederihquentiyon yahn ye che co vederihquentiyon yahn ihyan chahn, te tahque ndah vederihquentiyon che ndahco cade Dendiohs che co vederihquentiyon ndico me man, tahque ndah ndudo che te ye uvo che co ndudo che cah ye ihyan ndico yuhn vo man.

⁷Vederihquentiyon ndico me ne, hua quendah ndah, ne chemin che ndaconan ndahco cade ye. ⁸Nducote ndihchero Dihvo vo Dendiohs che hua redinahn ihyan vederihquentiyon ndico me ne, rahn ye: Caviyan deman ne, ndahco cadé ndudo yahn nduco ihyan nación yahn Israel man, ihyan nación yahn Judá man.

⁹Ndahco cadé ndudo che cah ihyan ndico yahn ye cuahn che chinán ihyan, ndetendáh ihyan nación yahn Egipto.

Ihyan chahn ne, hua dinahn ye vederihquentiyon che cah ihyan, ne chemin che chacondah vedamé ihyan.

¹⁰Nda ro yahn ne, ndahco cadé ndudo yahn nduco ihyan nación yahn Israel.

Dín che conahn ye vederihquentiyon yahn, ne hua conan ye.

Tuhme nedin yahn ihyan, ne ndeva ye yavenán.

¹¹Nda ro min ne, hua rendotenan che cacuahn vih ye van dihno ye man, van combiero yahn ye man, cava che tumacadino ye vederihquentiyon yahn,

te tumacadino nducoyaca ihyan, nde ihyan ndico man, nde checayha man.

¹²Nchahcó yahn ye, ne ametah ndaconan conun inó nunde yahn ye.

¹³Nducote rahn Dendiohs che a ndahco cade ye vederihquentiyon yahn ye ne, a devano vo che a chuh ro yahn vederihquentiyon ndico me, a chihcoman ye.

9 Ihyan ndico yuhn vo ne, chihnde tah ye vederihquentiyon ndico nan che ndihco cade Dendiohs nduhca che quen cuma che ndeva ihyan yavenan ye. Namin chihnde tah ye ama yaco che dendah ye. ²Nan derenda chete yaco me ne, duche Nan Ta Yudo. Min va candelero man, mesa nan che retave pan che ri vedino man. ³Mendahn chete yaco ne, quendihco ama tino chahte numa chahno. Cuahn candevah vedame tino me ne, duche Nan Ta Che Tahque Yudo. ⁴Min va ama nan ta diyahnguan nan che riche cuhn. Namin va ama yave che ndacotuma diyahnguan. Chete ne, chenun tu rahno nan che ndirun vederihquentiyon yahn Dendiohs man, quenun ama jarro che ndinda nduco diyahnguan nan che chenun pan che duche maná man. Namin quenun nducodi che neve, che quenan cuma Aarón. ⁵Menan yave me ne, a min che nan ta nan che rihnde vedino cava nunde yahn ihyan. Min vattendi o ángel che ndindah ye, ne chendah reche ye. Ama quendihco yudo min, te min riya Dendiohs. Conahn nan vo muhn che rente vo yahn nan ta me. ⁶Tihca va yan nducuahn chete yaco me, ne chidocuyan chahn ne, renda ye cuahn dama nan ta nan derenda me, redinahn ye ntiyon che chenana cuma ye. ⁷Ate Nan Ta che Tahque Yudo me ne, atenan chidocuyan che tahque ndinan me renda ye ama yune no che ama nduyo. Queri ama yune che condá ye ne, va che quenda ye yun yahn ite cava che co vedino yahn nunde yahn man ye man, nunde yahn nducoyaca ihyan man. ⁸Nduco chemin ne, rete Vaco Ndah yahn Dendiohs, recadino vo te numanahn che va ca vederihquentiyon ndico me ne, nduhca che quendihco tino mendahn chete yaco, ne

hua co condã adecoduhno ihyan Nãn Ta Che Tahque Yudo me ne, tihcã hua co tuno ihyan vahchetero. ⁹Yahn tino che quendihco chete yãco ne, a ndero ndi che rihco vih ihyan nãn Dendiohs ro min cuahn che va ca vederihquentiyon ndico me. Nde ama nãn dehtenduh vedino che recah ihyan Dendiohs ro min ne, hua co din che cuahteman ino ye. ¹⁰Vederihquentiyon min ne, chihnde cãva che co devano ihyan dehtenduh che co cheh ye mãn, cuh ye mãn, tãcã che nãno ye tah ye mãn, dehtenduh yahn ye man, ne chengu nde dechuh Dendiohs Dihvo vo Jesucristo, ndahco cãde ye. ¹¹Cuahn che ndã Dihvo vo ne, ndi ye nduhcã ama chidocuyan che tahque ndinan, nda ye vederihquentiyon ra che tahque ndah. Chihno min ne, conãhn ye vahchetero. Chidocuyan che tahque ndinan chahn che chihnde tah ye vederihquentiyon ndico me ne, din ye ntiyon chete yãco che ihyan dendah ye. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, vahchetero va Ye. ¹²Chidocuyan che tahque ndinan chahn ne, nduyo nduyo rendotenan ye yun yahn chivãto mãn, itenine cahya mãn, cãva che co vedino yahn nunde yahn ihyan. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, chihco mendãhn ye ihyan, ne nduco yun yahn mãn ye nedihve ye nunde yuhn vo. Ama yune no ndedevahn ye uvo, conãhn ye vahchetero nãn Dendiohs. ¹³Nãn vederihquentiyon ndico me ne, richihve yun yahn chivãto mãn, itenine mãn iya yahn itenine che ndihquiyahn ye ite mãn, cãva che co vedino, ne cuhndeman ino ihyan che cãhnda yahn ye che condã ye chete yãco. ¹⁴Ate nde tahque richihve yun yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che metah nde ama nunde yahn ye. Ihyan min ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, chihco mendãhn ye ihyan, chih ye

cãva che ndãco vo vederenchahco yahn nunde yuhn vo, ndevahn vo. Mãn ne, hua dehve rahco vo, redinahn vo vederihquentiyon yahn Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero.

¹⁵Nducote chih Dihvo vo Jesucristo, chera yun yahn ye ne, va tah ye vederihquentiyon ra, rahñ nan ye uvo nãn Dendiohs. Chemin che ihyan che a tendãhnun Dendiohs ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro nduhcã che cãh Dendiohs ndudo yahn ye. Nducote chih Dihvo vo ne, ndedevahn ye uvo, te cãva ihyan min nchahco Dendiohs nunde yuhn vo che hua dinahn vo vederihquentiyon yahn ye che chihnde ro menãn. ¹⁶Testamento che rihco ihyan ne, ndete che nuhnde cuãco che a chih ye ne, conahn. ¹⁷Ate ndete che va ca ye ne, hua co conahn. ¹⁸Vederihquentiyon che rihco cãde Dendiohs ne, va che cora yun cãva che conahn. ¹⁹Chemin che cuahn che chihno cãhdudo Moisés vederihquentiyon che cãh Dendiohs ihyan, chihnevan nducoyãca ihyan yãn ne, chetãh ye ama tihve yudo yahn itecuche che necah cuãh nduco ama ticua yãta che duche hisopo, ne de-cãhnda ye nduco yun yahn itenine cahya mãn, yun yahn chivãto mãn, che ndihchetãhn nduco nune. Tuhme cãhnan ye yun me nãn libro che ndirun vederihquentiyon min mãn, chinun ye vãn nducoyãca ihyan mãn, ²⁰ne rahñ ye: "Nduco yun cuh, conahn vederihquentiyon yahn Dendiohs che te ye uvo." ²¹Namin cãhnan ye yun me chete yãco mãn, nãn dehtenduh che va min mãn. ²²Nãn vederihquentiyon yahn Dendiohs che dirun Moisés ne, a nahn nducuahn dehtenduh va che co vihco nduco yun yahn ite. Namin va che coh ite, cora yun yahn te cãva che nchahco Dendiohs nunde yahn ihyan.

Chih Dihvo vo Jesucristo çava nunde yuhn vo

²³ Yaco nan che chihnde vederihquentiyon ndico min ne, chihnde menun vahchetero. Ndeucuahndehntenduh che va chete yaco min ne, rendotenan yun yahn ite çava che co vihco. Ate çava che tuno vo vahchetero nan va Dendiohs ne, hua cochihve yun yahn ite. ²⁴ Chidocuyan ndinan chahn ne, atenan chete yaco min chihnde vederihquentiyon yahn ye. Ate tahque yudo vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, te vahchetero va ye, rahn van ye uvo nan Dendiohs. ²⁵ Chidocuyan chahn ne, nduyo nduyo renda ye Nan Ta Che Tahque Yudo, ne rendotenan ye yun yahn ite çava che co vedino. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, ama yune no chih ye, chera yun yahn ye çava nunde yuhn vo. ²⁶ Nde nan canan iyehense ne, ama yahn ite quenana cuma che chihno ihyan ndico yuhn vo, chi te vedino. Ate nda ro che ndahco çade Dendiohs vederihquentiyon yahn ye ne, nda Dihvo vo Jesucristo, chihco mendahn ye ihyan, chih ye ama yune no, çava che nchahco Dendiohs nunde yuhn vo. ²⁷ Nducoyaca ihyan iyehense ne, a nihnde çade che va che coh ye. Adiva ne, va che techaçade Dendiohs yahn ye. ²⁸ Dihvo vo Jesucristo ne, chih ye ama yune no, nedihve ye nunde yahn ama yahn ihyan. Nda ro yahn ne, ndaconan chi tun ye, ndiyu çava che coh ye tama yune çava nunde, ate çava che ndeva ye ihyan che numa ino ye chenan rino ye ihyan.

10 Vederihquentiyon che ndahco çade Dendiohs ne, tahque ndah che co vederihquentiyon che chihnde tah Moisés. Nan vederihquentiyon ndico me ne, hua tuno ihyan nan Dendiohs, andahre nduyo nduyo recah ye vedino çava nunde yahn ye. ² Ndete che ndaca ihyan chahn vederenchahco

çava nunde yahn ye ama yune no ne, ametah rendotenan che ndaconan cah ye vedino. Ate hua nchahco Dendiohs nunde yahn ye ama yune no, ne chemin che hua rihndeman ino ye, redin nunde yahn ye. ³ Nduyo nduyo che recah ye vedino ne, renecaçco ye che chendihco ye nunde, ⁴ te yun yahn itenine man, yun yahn chivato man ne, hua co din che ama yune no ndaca ihyan vederenchahco çava nunde yahn ye.

⁵ Chemin che cuahn che nda Dihvo vo Jesucristo iyehense ne, rahn ye ri ye Dendiohs:

Hua renan ino ne che rihno ihyan ite, ri te vedino nan ne.

Tahque ndah ne ne, din ne che ndo nduhca ama ihyan iyehense, cahco mendahn u coh, nedihve nunde yahn ihyan.

⁶ Hua renan ino ne che rihno ye ite, rihquiyahn ye ite, ri te vedino çava che nchahco ne nunde yahn ye.

⁷ Dendiohs yahn, nducote hua renan ino ne dehtenduh vedino chemin chan ne, a nda muhn iyehense çava che dinahn che rihquentiyon ne nduhca che a ndirun yahn nan Ndudo yahn ne.

⁸ Dinoca rahn Dihvo vo Jesucristo che hua renan ino Dendiohs dehtenduh vedino che recah ihyan çava nunde yahn ye andahre nan vederihquentiyon ndico a nihnde çade che va che cah ye.

⁹ Tuhme rahn ye: "A nda muhn iyehense çava che dinahn che rihquentiyon ne." Nduco che tihca rahn ye ne, chihco ro ye che a nuhnde çade vederihquentiyon ndico me, te chihco mendahn ye ihyan menun vedino che recah ihyan ro menan. ¹⁰ Nan vederihquentiyon che ndahco çade Dendiohs ne, nchahco ye nunde yuhn vo yahn che chihco mendahn Dihvo vo Jesucristo ihyan, chih ye ama yune no, ndedevahn ye uvo.

¹¹ Nan vederihquentiyon ndico me ne, va che caḥco chidocuyan chahn vedino ro ro, ate vedino chemin chan ne, hua redin che ndaça ihyan vederenchahco çaḃa nunde yahn ye ama yune no. ¹² Ate Dihvo vo Jesucristo ne, chih ye, nedihve ye nunde yuhn vo ama yune no. Chihno min ne, conahn ye vahchetero, chihnde ye laḃo taḥ cuaçco Dendiohs. ¹³ Min quenar rino ye nde nda ro che ndaḥco ndiya Dendiohs ihyan che hua ri rendihche ye ihyan, nevahnecon ye ihyan. ¹⁴ Ihyan min ne, ama yune no nde devahn ye ihyan yahn ye, chihco mendahn ye ihyan, chih ye çaḃa ye. ¹⁵ Cuaçco chemin, te namin din Vaco Ndah yahn Dendiohs che dirun ihyan profeta tuhca: ¹⁶ Raḥn Dihvo vo Dendiohs: “Nda ro yahn ne, ndaḥco caḃe ndudo yaḥn nduco ihyan yaḥn. Dín che conahn ye vederihquentiyon yaḥn, ne hua conan ye.” ¹⁷ Namin raḥn ye: Nchahcó yahn ye, ne ametah ndaconan conun inó nunde yahn ye. ¹⁸ Cuahn che a nchahco Dendiohs nunde yahn ihyan ne, ametah rendotenan che caḥ ca ye vedino.

Nahn che cochahtino vo Dendiohs

¹⁹ Dihno, nan vederihquentiyon ndico me ne, nde ama ihyan yan hua co nda ye Nan Ta Che Tahque Yudo. Ate nan vederihquentiyon ra ne, nducote a chih Dihvo vo Jesucristo, chera yun yahn ye, nedihve ye nunde yuhn vo ne, hua dehve raḥco vo, co tuno vo vahchetero nan Dendiohs. ²⁰ Nan vederihquentiyon ndico me ne, quendihco tino me chete yaço çaḃa che hua chuh ihyan, nda ye Nan Ta Che Tahque Yudo me. Ate nan vederihquentiyon ra che va taḥ Dihvo vo Jesucristo ne, co tuno vo vahchetero nan Dendiohs, te chihco mendahn ye ihyan, chih ye çaḃo vo. ²¹ Nducote ndi Dihvo vo Jesucristo nduhca ama chidocuyan

che tahque ndinan, raḥn nan ye uvo ihyan yahn Dendiohs ne, ²² chemin che ndaḥco vo chedave yuhn vo taḥ Dendiohs. Hua dehve raḥco vo, te ritahno vo Dihvo vo Jesucristo numa ino vo. A ndaço vo vederenchahco çaḃa nunde yuhn vo. A chedenune vo, ne man ne, anduhneca ndete che a ndo dave vo nduco nune dave. ²³ Quendi vo numa ino vo cochahtino vo che ndeva Dendiohs uvo, te dinahn ye ndudo yahn ye che te ye uvo. ²⁴ Nahn che necaḥ yan ama taḃo vo chedave yahn vih çaḃa che quendi vo din yahino vih vo man, din vo che ndah man. ²⁵ Hua caḥcoman vo che rendo daḃo vo nduco vih nduhca che redin nahn dihno vo che rihcoman ye. Tahque ndah ne, quendi vo nde tahque numa ino vo necaḥ yan ama taḃo vo chedave yahn vih, te a cochi nino ro che ndaconan chi Dihvo vo Jesucristo.

²⁶ Ndete che a chenahn vo ndudo ndah yahn Dendiohs, ne cuahcotahn vo ne, tuhme ametah nchahco ye yuhn vo. Ndete che cuahcotahn vo ne, metah nguahco yuhn vo che chih Dihvo vo Jesucristo. ²⁷ Hua co cuahteman ino vo, te va che cuhnde caḃe yuhn vo, co vo castigo yah van ruchiyahn dama nduco ihyan che hua ri rendihche ye Dendiohs. ²⁸ Nducoyaça ihyan che rahcotahn ye yahn vederihquentiyon che dirun Moisés ne, ndete che ndaḥco cuaçco o ino ihyan nunde yahn ye ne, va che caḥno ihyan yan ihyan, ametah vederenchahco çaḃa ye. ²⁹ Ihyan che a chenahn ye Ndudo yahn Dendiohs ne, ndete che cuacodah vedame ye Daya Dendiohs man, ndete che duche rino ye vederihquentiyon yahn Dendiohs che chih Daya ye, chera yun yahn ye çaḃa che nde devahn ye ihyan iyehne man, ndete che cuahcotahn ye yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, ihyan min che yahino ye ihyan man ne, tuhme tahque chahte castigo va che co ye che co ihyan chahn. ³⁰ Ihyan

che tihca redin ye ne, hua co ndevahn ye, te rahn Dendiohs: “U din castigo ihyan nunde, ndahco menun yahn ye.” Namin rahn ye: “Ihyan yahn ne, u che Dihve ye. U techecade yahn ye.”³¹ ;Ama cahnda yuhn vo che cuahtendihco vo nunde nan Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero!

³² Cuenecahco nchuhn cuahn che cade chihnevan ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chitahno ne ihyan. Ama quendah ne vedechahtino che ama din tan ihyan nduco ne.³³ Nahn cuan ne, din duche yahn ye nchuhn, chahn ye nchuhn nan nducoyaca ihyan. Nahn cuan ne, ama chi ran ne che chahn ihyan combiero yahn ne che nduco ne man,³⁴ din ne vedevahino nduco combiero yahn ne che chahtenun ye vacoyahn man. Din chahtino ne, nde hua chi ran ne yahn che chehnevinan ihyan dehtenduh yahn ne, te a devano ne che nuhnde menun yahn ne vahchetero dehtenduh che nde tahque ndah, che ngu cuahn dama.³⁵ Chemin che nahn che quendi ne cochahntino ne. A devano ne che ndahco menun ndahva Dendiohs yahn ne.³⁶ Nahn che cuahtenan cuma ne vedechahtino cava che dinahn ne vederihquentiyon yahn ye, ne ndeva ye nchuhn nduhca che te ye ndudo yahn ye.³⁷ Nan Ndudo yahn ye ne, a ndirun tuhca:

A nun cuahn nda ihyan min che a va cade che chi ye. Ametah condah ye.

³⁸ Ihyan che ritahno ye u ne, nedin yahn ihyan.

Va che quendi ye cochahntino ye u, te ndete che cahcoman ye u ne, cuacandah vedame ihyan.

³⁹ Uvo ne, ritahno vo Dendiohs, ne chemin che ndichahntino vo che ndeva ye uvo. Hua dama co vo nduco ihyan che racondah vedame ye Dendiohs, ne rinda ye.

Nduhca che ritahno ihyan Dendiohs

11 Che ritahno vo che ndeva Dendiohs uvo ne, chenan ino vo che va che conahn. Andahre condah conahn, ate nducote ritahno vo ihyan ne, a devano vo te va che conahn.² Tihca, te ihyan ndico yuhn vo ne, nedin yahn Dendiohs ihyan yahn che chitahno ye ihyan.

³ Nducote ritahno vo Dendiohs ne, a devano vo te man ye dendah ye iyehanse. Andahre metah dehva ro man, ate chihquentiyon no ye, ne chihnde ro.

⁴ Abel ne, chitahno se Dendiohs, ne chemin che cah se ihyan ama vedino che tahque ndah che co che cah Cain. Nducote chitahno se ihyan ne, nedin yahn ye sahn, nevahnecun ye vedino yahn se. Sahn min ne, a ndih se, ate nducote chitahno se Dendiohs ne, nde meniyon rethiyon yune se uvo che cotahno vo Dendiohs nduhca che chitahno se.

⁵ Enoc ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che ndeva ye ihyan vahchetero dequenduche ye. Ametah ndaca ndihchero ihyan iyehanse ihyan. Nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun yahn Enoc, che cuahn che quenan ye iyehanse ne, ndahca quenan ye nan Dendiohs, ne nedin yahn Dendiohs ihyan.⁶ Cava che tuno vo nan Dendiohs ne, va che cotahno vo ihyan, te ihyan che ritahno ye che va ye man, che rah ye ihyan man ne, atenan ihyan chahn che rendeva ye ihyan.

⁷ Noe ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che dinahn ye, dendah ye arca me cuahn che cahh Dendiohs chi ye ihyan che va che ndedetoh ye iyehanse. Chete arca me quenun ye nduco ihyan yahn ye, ndevahn ye. Nducote chitahno ye ndudo min yahn dehtenduh che coman cochi che co ne, chihco ro ye che ihyan nunde ne, a ndinda ye yahn che hua chitahno ye. Namin nducote chitahno ye ne, nedin yahn Dendiohs ihyan.

⁸ Abraham ne, nducote chitahno ye Dendiohs ne, dinahn ye cuahn che yahve ye ihyan che cahñ ye yahn yahn ñan che cahñ ye ihyan. Andahre nde hua devano ye ti quenda Dendiohs ihyan, ate chihcomañ ye yāñ vāco ye, cuahn ye. ⁹ Nducote chitahno ye Dendiohs ne, quenān ye yāñ min, andahre tāmā nāción. Quenun ye vah tino nduhcā ihyan chenun ye yune. Tihcā quendi Isaac māñ, Jacobo māñ, che namin nduco ye cahñ Dendiohs ndudo yahn ye ihyan. ¹⁰ Tihcā ñin Abraham, te quenān rino ye che ndeva Dendiohs ihyan vahchetero, ñan che amā ndahcā, ñan che māñ Dendiohs dendah ye.

¹¹ Namin ihyan ndahta yahn ye Sara ne, chitahno ye Dendiohs, ne andahre indihthe cuahn ye, ate chichahtino ye che conahn ndudo yahn Dendiohs, ne chemin che ndācā amā ñaya ye nduhcā che cahñ Dendiohs ndudo yahn ye ihyan. ¹² Min quendinan che amā chi yāñ ndāta yahn Abraham, andahre a indihthe cuahn ye ro min. Nduhcā che ndeh iyon che chenān ñan ro māñ, nduhcā che ndeh yāñdute che chetāve chihito nuniyāñ māñ, che nde hua cocha vo ñin ducho vo ne, tihcā amā chi yāñ ndāta yahn ye.

¹³ Nducoyācā ihyan ndico chahn ne, chihñ ye. Numanahn che chahtenan ca ye iyehñse ne, hua chenān chinahn nduco ye nducuahñ dehtenduh che cahñ Dendiohs ndudo yahn ye ihyan. Ate chichahtino ye che va che conahn nducuahñ, ne chi yeno ye, te a devano ye te ndiyu iyehñse cuhñ va che cuahtenan ye cuahn ñama. Redin ye cuande che anduhñecā ihyan chenun yune ye, te a devano ye che neve ro no cuahtenan ye iyehñse, tuhme ndeva Dendiohs ihyan. ¹⁴ Nducote redin ye cuande che anduhñecā ihyan chenun yune ye ne, rihco ro ye che chenān ino ye che cuahtenan ye vahchetero. ¹⁵ Ndete che ndedecadino

ye yahn yāñ vāco ye che chihcomañ ye ne, a ndaconān ca ye. ¹⁶ Ate hua tihcā ñin ye, te tahque ndahñ ye ne, chahtenan ino ye che ndā ye vahchetero. Chemin che ñedin yāñ Dendiohs ihyan ñuma ino ye, ne chihco yāñ ye vahchetero cāva ye.

¹⁷⁻¹⁸ Cuahn che ndihchenān Dendiohs Abraham ne, nducote chitahno Abraham ihyan ne, dinahn ye yahn ye, ne quenda ye ñaya ye Isaac cāva che cahñno ye sahnñ, co se vedino nduhcā che chihquentiyon ye. Amā ndiyāñ ra sahnñ min yahn ye, ate a chihquino ye che cahñno ye sahnñ, andahre a ñecāñ Dendiohs ndudo yahn ye ihyan che a sahnñ min cahñco ndāta se ndāta yahn ye. ¹⁹ A devano ye te Dendiohs ne, nde tenāññ ri rendedetuhche ye. Che ñado yāñ Abraham ne, anduhñecā ndete che ntuche se vāñ tenāññ, te a va che cohñ se che rañco ye.

²⁰ Isaac ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che chica ye ihyan che conān ye ñaya ye Jacob māñ, Esaú māñ, ñin ye che ndahcā cuahtenan se. ²¹ Jacob ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che cuahn che a ndā ñino ro che cohñ ye ne, chica ye ihyan che conān ye queri amā ñaya José, ñin ye che ndahcā cuahtenan se. Chihñno min ne, quendihñ ndudo ye indahcō yahn ye, ndeva ye yavenāñ Dendiohs. ²² José ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che, cuahn che ndā ñino ro che cohñ ye ne, raññ ye ri ye ihyan nāción yahn ye Israel, che adivē ne, va che ndācā ye nāción yahn Egipto. Namin chihquentiyon ye ihyan chahn che ndā ro min ne, ndiquenda ye ine yahn ye.

²³ Indihthe yāñ Moisés ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che cuahn che chihñdeyāñ Moisés ne, tihyon ndehñ ye sahnñ ino iyo. Chichahtino ye Dendiohs che ndedevāññ ye sahnñ cāva che hua cahñno sandādo sahnñ nduhcā che ndihquentiyon rey yāñ Egipto, te ndihchero ye che amā ndahcā se. ²⁴ Moisés

ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che cuahn che a chi mañn ihyan ye ne, tehche ino ye tañn ðaya rey me che din ðaya te ihyan. ²⁵Ndotenan che quendi ye vedeyeno yahn mañ ye numanahn che quenan ye iyehñse, condihco ye nunde ne, quenan ino ye, ndo nduco ye ihyan yahn Dendiohs, chuhrihn ye nduco vih. ²⁶Tahque ndah ye ne, chihcomañ ye nducuahñ vedecuihca che va naçión yahn Egipto, ne numacuahñ vedeyeno chuhrihn ye, din tañ ihyan nduco ye nduhça che din tañ ihyan nduco Dihvo vo Jesucristo. Tihça din ye, te chichahtino ye Dendiohs che ndaħco menun ye yahn ye. ²⁷Nducote chitahno ye Dendiohs ne, andahre ama tañ rey me, ate nde hua din vah ye ihyan, chica ye naçión yahn Egipto. Tihça din ye, te din chahtino ye Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero.

²⁸Nducote chitahno ye Dendiohs ne, din ye vihco ro yudo, ne chihquentiyon ye ihyan naçión yahn Israel che cañnan ye yun yahn itecuche cahya nan yahn yahn chendevah vaço ye, çava che, cuahn che dechuh Dendiohs ángel me ne, ndihchero ye, ne hua caño ye ðaya ye che menañ. ²⁹Ihyan naçión yahn Israel ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che chi chuh ye mendahn Nuniyahñ Cuah anduhñeca che chuh ye nan yahn cuma. Ate cuahn che chuh sandado yahn Egipto che ndah se ihyan chahn ne, chendih nune sañn, chanorine se.

³⁰Adiva ne, nducote chitahno ihyan chahn Dendiohs ne, chihno ndache ro che chacondutonan ye chete yahn van Jericó ne, ndora. ³¹Rahab, ama ndahta che ndere quechica te ro menañ ne, chitahno te Dendiohs, ne nevahñecun te sandado yahn naçión yahn Israel che vatechica se rendihchero ndudo se. Chemin che ndevahn te, hua chih te

ðama nduco ihyan che chahcotahn ye yahn Dendiohs.

³²Ama yahn ca ihyan che chitahno ye Dendiohs, co nte vo yahn ye. Ate çava che hua nduh condah yuhn vo ne, atenan tama te o ye ntihyon yan ihyan, nduhça Gedeón mañ, Barac mañ, Sansón mañ, Jefte mañ, David mañ, Samuel mañ, ihyan profeta chenahn mañ. ³³Ihyan chahn ne, nducote chitahno ye Dendiohs ne, nañ ye ne, ndaħco ndiya ye ndeh naçión. Nañ ye ne, ndaħça chihquentiyon ye. Nañ ye ne, chinan Dendiohs ihyan nduhça che cañ ye ndudo yahn ye ihyan. Nañ ye ne, cuahn che tañn nun ye león ne, ndedevahn Dendiohs ihyan, hua cheh te ihyan. ³⁴Nañ ye ne, ndedevahn Dendiohs ihyan van ruchiyahn, ne hua chiche ye. Nañ ye ne, ndedevahn Dendiohs ihyan tin espada, ne hua dehva chi yahn ye. Nañ ye ne, andahre hua dito ye, cañ dito Dendiohs ihyan. Nañ ye ne, chinan Dendiohs ihyan van çanda, ne ndaħco ndiya ye sañn che ruhn se nduco ye. ³⁵Namin nañ ihyan ndahta, ndedetuhche Dendiohs tenahn yahn ye.

Nañ ye, andahre cañ riñn sañn nunde ihyan, chihno se ihyan, ate hua chacondah vedame ye Dendiohs, te chenán ino ye che ndeva ye ihyan, cuahtenan ye vahchetero. ³⁶Nañ ye ne, din duche yahn se ihyan mañ, chahn se ihyan mañ, chiquiyahto se cadena ihyan mañ, chih se ihyan vaçoayahñ mañ. ³⁷Nañ ye ne, chihno se ihyan nduco tu. Nañ ye ne, chihca mañ se ihyan. Nañ ye ne, tumarande se ihyan. Nañ ye ne, chihno se ihyan nduco espada. Nañ ye ne, chahtechica muhn chahtechica min ye, atenan dima itecuche mañ, chivaço mañ, chahtenun ye. Chahtechica ye vedevah vedecheh, din tañ ihyan nduco ye. ³⁸Rahtenan muhn rahtenan min ye, yahn nan che metah duhva mañ, van icoyahn mañ, iveyava mañ, dutiyahn mañ. Nducoyaca ihyan chahn ne,

che cava ihyan nunde ne, nde hua redin yahn che tihca chuhrihn ye, chahtechica ye. ³⁹Nducoyaca ihyan chahn ne, andahre nedin yahn Dendiohs ihyan yahn che chitahno ye ihyan, ate metah conan conahn nduco ye nducuahn che necah ye ndudo yahn ye ihyan, ⁴⁰te a ndihco cade ye che cuahtenan rino ihyan chahn nde nda ro che dama ndeva ye uvo nduco ye vahchetero.

Cochahtino vo Dihvo vo Jesucristo

12 Nducote ama yahn ihyan chahn chitahno ye Dendiohs, chihco ro ye van vo nduhca che chitahno ye ne, chemin che nahn che nuhn ino vo, cahcoman vo che rahtechico vo vedeyeno yahn man vo, rahtendihco vo nunde, ne nduhca sahn che numa ino se rano se cade, nde nan che quendahn se, tuno se nan yahn cade ne, tihca quendi vo numacuahn vedechahntino, dinahn vo che nahn Dendiohs. ²Nahn che cochahtino vo Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che tihyon yune ye uvo che chitahno vo Dendiohs man, din ye che tuno vo nan ye man. Ihyan min ne, chihco mendahn ye ihyan, quenah yah ye nan cruz. Hua tumacah ye andahre ama chuhrihn ye, ne numacuahn vedecuihno chih ye, te a devano ye te cuihno min ne, ama co yeno ye. Man ne, va ye vahchetero, lado tah cuaco Dendiohs.

³Condedecadino nchuhn nduhca che ama chuhrihn Dihvo vo Jesucristo, din tan ihyan nunde nduco ye cava che quendi ne yune yahn ye, ne hua co doh ino ne man, cava che hua cahcoman ne man. ⁴Dehve rahco ne, andahre ama rechuhrihn ne, redin tan ihyan nunde nduco ne, ate vate ca dihno vo che nde tahque rechuhrihn ye, nde rihno ihyan nunde ihyan. ⁵A devano ne nduhca che rahn Dendiohs, ndirun nan Ndudo yahn ye tuhca:

Daya, u che Dihve nchuhn, redin castigo nchuhn cava che ndah yahn ne.

Cuenevahnecon ne. Hua co ndache ne.

⁶A devano ne te ihyan che a nedin daya ihyan, che yahino ihyan ne, a ihyan chahn che redin castigo ihyan cava che ndah yahn ye.

⁷Codin chahtino ne yahn che redin Dendiohs castigo nchuhn, te rendihche ye nchuhn nduhca daya ye, ne a cava che ndah yahn ne che tihca redin ye. A devano vo te nducoyaca ihyan redin ye castigo daya ye cava che ndah yahn. ⁸Ihyan che hua redin Dendiohs castigo ihyan nduhca che redin ye castigo nducoyaca daya ye cava che ndah yahn ne, ihyan chahn che hua redin yahn ye ihyan.

⁹Cuahn che tave indihthe yuhn vo uvo ne, din ye castigo uvo cava che ndah yuhn vo. Nducote nevahnecon vo ihyan ne, nde tahque redin yahn che nevahnecon vo Chido vo che va ye vahchetero, che redin ye castigo uvo cava che ndahca cuahtenan vo. ¹⁰Cuahn che chechahya uvo ne, din indihthe yuhn vo castigo uvo cava che ndah yuhn vo anduhneva che tuno vederendedecadino yahn ye. Ate tahque ndah ro yuhn vo che redin Dendiohs castigo uvo, te nahn ye che ndah ihyan co vo nduhca che ndah man ye.

¹¹Cuahn che redin Dendiohs castigo uvo ne, hua renan ino vo, te ama rechuhrihn vo. Ate cuahn che tuma cuahn vo castigo yahn ye ne, ama cochihve yuhn vo cava che runecade cuahtechico vo, cuahte dihn chedave yuhn vo.

Ama cahnda che cuahcotahn vo yahn Ndudo yahn Dendiohs

¹²Nducote ama richihve castigo che redin Dendiohs uvo ne, chemin che cuenechah yan nchuhn chedave yahn ne, hua co ran ne. ¹³Codin ne cuande, ne numa ino ne runecade cuahtechica ne cava che cua cuande ihyan che ndache

ino ye, ne necah yan ye chedave yahn ye, quendi ye yune yahn ne.

¹⁴Codin nchuhn cuande, ne runecade cuahtechica ne, hua cuahte canda ne nduco ihyan. Tihca, te ihyan che hua runecade ye ne, hua tuno ye nan Dihvo vo Dendiohs. ¹⁵Nducoyaca nchuhn ne, cuihco ne cudado cava che quendi Dendiohs din yahino ye nchuhn. Hua ndihche tan ne vih, detohnan ne chedave yahn man ne man, ihyan chenahn man. ¹⁶Hua cuahtenan nde ama nchuhn nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ne. Nde hua tehche tah ne che ndah yahn ne, nduhca che din Esau, che nduco tahsihn comida chahcorun se ndudo ndah che va che cahco chida se cava se yahn che sahn menan se. ¹⁷A devano ne te cuahn che nda ro che cahco chida se ndudo ndah cava se ne, hua ndaca se andahre ama chaco se, te a ntihcue se.

¹⁸Ihyan ndico yuhn vo ne, ndere chuhrihn ye, chahn ye tingüete me, quenan ye canedihya. Min ne, ama chiche man, ama chi man man, ama chi yudo man. ¹⁹Chihnevan ye che tive corneta man, che nte Dendiohs nduco ye man, ne nducote ama yudo ndudo yahn ye ne, chica ye favor ihyan che metah quendi ye cahma ye. ²⁰Dihya ihyan chahn chi yahn che ama chihco yudo Dendiohs tingüete me, te chihquentiyon ye che andahre ama ite che cahh nda te min ne, va che cahno ihyan ite nduco tu, o nduco lanza. ²¹Ama yudo chi min, che nde man Moisés ne, ama dihya ye chi, nde tuno rendoh ye che vah ye.

²²Ate uvo ne, tahque ndah ro yuhn vo, te ndotenan che cuhn vo tingüete me ne, tuno vo vahchetero nan va Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye. Min chenah cade mil ángel, rendeva ye yavenan ye numacuahn vedeyeno. ²³Uvo ne, a ndi cuande vo vahchetero, ne va che ndo damo vo nduco nducoyaca ihyan yahn

Dendiohs che vate ye min. Uvo ne, ndichahtino vo Dendiohs, ihyan min che techecade ye yahn nducoyaca ihyan nunde. ²⁴Namin ndichahtino vo Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va tah ye vederihquentiyon ra, rahn nan ye uvo nan Dendiohs. Ihyan min ne, chihco mendahn ye ihyan, chera yun yahn ye cava che nchahco Dendiohs nunde yuhn vo. A devano vo te namin chera yun yahn Abel, ate hua chichihve cava nde ama ihyan.

²⁵Cuihco nchuhn cudado, ne hua cuahcotahn ne yahn Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero, che riyahve ye nchuhn. Nducote hua ndevahn ihyan ndico yuhn vo che chahcotahn ye yahn ye ro che yahve ye ihyan tingüete me ne, tahque uvo ne, hua ndevahn vo ndete che cuacondah vedamo vo ihyan. ²⁶Ro min che yahve ye ihyan chahn ne, nde yahn nuhn. Tahque man ne, nde tahque yudo, te rahn ye: “Tama yune ne, ndiyu deman yahn din che nuhn, te namin nde nducuahn che chenah nan ro din che nuhn.” ²⁷Nducote rahn ye che “tama yune” ne, a devano vo te ndedetoh ye nducuahn dehtenduh che va che cuihno, ne nuhnde deman dehtenduh che a nihnde cade che hua cuihno. ²⁸Chemin che necah vo nundihve cuahn Dendiohs, te vederihquentiyon che te ye uvo ne, hua nda ro che cuihno. Ndeva vo yavenan ye numacuahn chedave yuhn vo nduhca che renan ino ye. ²⁹Tihca, te Dendiohs yuhn vo ne, ama yudo vederihquentiyon yahn ye nduhca yahn che redin che rendo iya dehtenduh.

Nduhca che nahn Dendiohs che cuahtechico vo

13 Cuiquendi nchuhn din yahino ne ama tama ne vih. ²Cuenevahne-cun ne ihyan chenun yune che nda ye ndevaco ne, te van ihyan che renevah-necun ye ihyan chenun yune ndevaco ye

ne, chahte ihyan che nevahnecon ye nde ángel andahre nde hua tumacardino ye.

³ Conan vahino ne ihyan che chenun ye vacoyahn anduhneca ndete che man ne chenun ne vacoyahn. Conan vahino ne ihyan che rechuhrihn ye, redin tan ihyan nduco ye, te namin nchuhn ne, iyehse vate ne.

⁴ Nducoyaca nchuhn che nihnevaco ne ne, hua ndere cuahtechica ne nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ne, te Dendiohs ne, din ye castigo nducoyaca ihyan che ndere rahtechica ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, nducoyaca ihyan che redin duche yahn ye che a nihnevaco ye man.

⁵ Hua cuahcoran nchuhn cava tume. Cuahtenan ne vedeyeno nduco che a va yahn ne, te rahn Dendiohs: “Hua cahcomán nchuhn, nde hua cuacondah vedamé nchuhn.” ⁶ Chemin che nahn che cohahtino vo ihyan nduhca che chichahtino ihyan ndico yuhn vo che dirun ye tuhca:

Dihvé Dendiohs ne, a ihyan min che rian ye u.

Chemin che hua dehve rahcó, andahre din tan ihyan nducó.

⁷ Condihe ne ihyan ndinan yahn ne che cahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs, chihnevan ne. Cuihco nchuhn cudado nduhca che vatechica ye, ne cuiquendi ne yune yahn ye, cuitahno ne Dihvo vo Jesucristo nduhca che ritahno ye.

⁸ Dihvo vo Jesucristo ne, ama no vederihquentiyon yahn ye. Numacuahn ro, nde nan che canan, nde meniyon, nde ro che cochi ne, hua ndacorun. ⁹ Hua quendi nchuhn dehtenduh costumbre che ricuahn ihyan. Tahque ndah che cohahtino ne Dendiohs, ihyan min che yahino ye nchuhn, che co che quendi ne ama ndeh nan costumbre nan dehtenduh che reh ne, te costumbre chemin chan ne, hua richihve nde cava man ihyan che riquendi ye. ¹⁰ Nan veder-

ihquentiyon ndico me ne, rihco chidocuyan chahn vedino nan ta, ne nan ntiyon min riquendah che reh ye. Ate man che ndahco cade Dendiohs vederihquentiyon min ne, tahque ndah ro yuhn vo che co ihyan chahn, te Dihvo vo Jesucristo ne, chi ye nduhca ama vedino nan Dendiohs, chih ye cava nunde yuhn vo. ¹¹ Nan vederihquentiyon ndico me ne, renda chidocuyan che tahque ndinan Nan Ta che Tahque Yudo, nda ye yun yahn ite che ri vedino cava che nchahco Dendiohs nunde yahn ihyan. Me yute yahn te ne, riquiyahn ye ama lado, cuahn chihto yan. ¹² Namin Dihvo vo Jesucristo ne, cuahn chihto yan nahn yah sandado ihyan, chih ye. Min chera yun yahn ye cava che nchahco Dendiohs nunde yuhn vo, nedin yahn ye uvo. ¹³ Chemin che cohahtino vo Dihvo vo Jesucristo, quendi vo yune yahn ye, andahre ndahchenan ihyan uvo, nduhca che chahno man ye. ¹⁴ A devano vo te ndiyu muhn iyehse cuahtenan vo cuahn dama, te chenano ino vo che ndeva Dendioh uvo, cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ¹⁵ Nducote tihca ne, cohahtino vo Dihvo vo Jesucristo, ndeva vo yavenan Dendiohs cuahn dama, cahnevan ihyan chenahn. Chemin ne, anduhneca ama vedino che cah vo Dendiohs. ¹⁶ Codin nchuhn che ndah man, codin ne vedevahino nduco ihyan che va vederetahn yahn ye man, te chemin che renan ino Dendiohs.

¹⁷ Cuenevahnecon nchuhn ihyan ndinan yahn yaco, codinahn ne yahn ye, te ihyan chahn che nda cuande ye nchuhn, ne va che necah cuande ye Dendiohs cava ne. Runecade cuahtenan nchuhn cava che hua cuih ne vederan ihyan chahn, ne co yeno ye cava ne, te ndete che hua runecade cuahtenan ne ne, nde hua cochihve che redin ne.

¹⁸ Covah nchuhn cava nuhn. A devano nuhn te runecade vatechica nuhn,

ne nahn quendi nuhn din nuhn che ndah. ¹⁹Nde tahque nahn che covah nchuhn cava che cuahnecun Dendiohs che hua condah ndaconan chí quendihcheró nchuhn.

²⁰A Dendiohs che redin ye che rahte dihn chedave yuhn vo man, che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo man, ihyan min che ndah redin ye cudado uvo nduhca che redin ihyan cudado itecuche yahn ye. Dihvo vo ne, chihco mendahn ye ihyan, chih ye, chera yun yahn ye, din ye che chinahn vederihquentiyon ra che hua nda ro che cuihno. ²¹Chemin che din Dendiohs che cuahtenan cuma nchuhn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo cava che runecade cuah-

tenan ne, din ne che ndah nduhca che nahn ye. Ndeva vo yavenan Dihvo vo cuahn dama. Tihca co.

²²Dihnó, dirún tah yahn ne, ne ricá nchuhn che din chahtino ne che riyahvé nchuhn. ²³Reté, checadino nchuhn te dihno vo Timoteo ne, a ndiquendah se vacoyahn. Ndete che nda nun se muhn ne, quenda sahn cuahn che chí quendihcheró nchuhn. ²⁴Cuenecah ne Dendiohs nducoyaca ihyan ndinan yahn yaco man, nducoyaca dihno vo chenhahn man. Cuendeva ne Dendiohs yahn dihno vo che vate ye nación yahn Italia.

²⁵Dendiohs din yahino ye nducoyaca nchuhn. Tihca co.

ÇAÇA CHE DIRUN SANTIAGO

1 U Santiago che redín ntiyon yahn Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, renté Dendiohs nducoyaca nchuhn, nduh che ndichio ndata yahn Israel, che chetuhn ne numachahte iyehNSE.

Vededeveno che rete Dendiohs

²⁻³ Dihno, cuahn che chuhrihn nchuhn adecodehno yahn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, ndahca che co yeno ne, te a devano ne te cochihve yahn ne cava che nde tahque cuahtenan cuma ne vedechahtino. ⁴ Codin ne cuande, ne hua ndeh ndedecadino ne cava che conahn ndah ne, ne runecade cuahtenan ne.

⁵ Nchuhn che metah conahn ne ne, cuica ne Dendiohs che din ye che conahn ne, ne din ye che conahn ndah ne, te ihyan min ne, ama chahtino ye, ne numa ino ye redinah ye, rech ndahva ye adecodehno che rica ihyan. ⁶ Ate nahn che cochahntino ne che te Dendiohs vededeveno che caca ne. Hua o ndedecadino ne, te ihyan che o rendedecadino ye ne, nduhca yan yahn nune che riquenda yuhne muhn min ne, tihchan ye. ⁷⁻⁸ Cuedeveno nchuhn te ndete che tihchan ne ne, hua te Dihvo vo Dendiohs nde ama nan dehtenduh che caca ne.

⁹ Nchuhn dihnó che chevah ne, cuahte ne vedeyeno yahn che ndedevahn Dendiohs nchuhn. ¹⁰⁻¹¹ Namin nchuhn che cuihca ne ne, cuahte ne vedeyeno che a devano ne che hua co cochahntino ne vedecuihca yahn ne cava che ndevahn ne. Condiheche ne nanda. Andahre ama ndahchan, ate cuahn che riquendah yahn ne, rih di, ne retih. Atihnoca ihyan cuihca, te namin va che coh ye, cahco-man ye ntiyon yahn ye.

Vederendedecadino yahn ihyan che hua ndahca

¹² Ama ndah ro yahn ihyan che yahino ye Dendiohs, che redin chahtino ye cuahn che rendedecadino ye che din ye dehtenduh che hua ndah, cuahtendihco ye nunde, te adive ne, nduhca che cah Dendiohs ndudo yahn ye ne, ndeva ye ihyan, cuahtenan ye vahchetero. ¹³ Cuedeveno nchuhn te cuahn che rendedecadino ne che din ne dehtenduh che hua ndah, cuahtendihco ne nunde ne, ndiyu Dendiohs che retumarande ye nchuhn, te ihyan min ne, nde hua renda yahn ye che din ye dehtenduh che hua ndah, nde huane che tumarande ye nde ama ihyan, tihyon yune ye ihyan che cuahtendihco ye nunde. ¹⁴ Che cuaco ne, cuahn che renda yahn ihyan che din ye dehtenduh che hua ndah ne, a man ye rendedecadino ye chemin. ¹⁵ Tuhme ndete che dinahn ye, cuahtendihco ye nunde ne, va che co ye castigo nda ro yahn.

¹⁶ Dihno che yahino nchuhn, hua cah-ncheh man ne nchuhn. ¹⁷ Cuedeveno ne te a Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero, che dendah ye yahn man, iyo man, iyon man ne, redin ye nducuah che ndah nduco vo, rete ye nducuah che ndah che rondoda tah vo. Numacuahn ro ne, redin ye che ndah. Hua nda ro che din ye che hua ndah. ¹⁸ Nducote chitahno vo Ndudo ndah yahn ye ne, menan vihca nedin yahn ye uvo nduhca che nahn man ye, chihco ro ye che ndeva ca ye ama yahn ihyan.

Nduhca che redin yahn che cotahno vo Dendiohs

¹⁹ Dihno che yahino nchuhn, nducote tihca ne, nahn che ndah cua cuande queri ama ne ndudo yahn ye che rihnevan ne. Hua ndere condah mendahn ne, nte ne man, nde hua ndere co tan

ne man, ²⁰te cuahn che ri tan ihyan ne, hua redin ye dehtenduh che ndahca nan Dendiohs. ²¹Chemin che hua nahn che quendi nchuhn dehtenduh che chihnga che redin a nahn nducoyaca ihyan, rahtendihco ye nunde. Tahque ndah ne ne, numacuahn vedino vedene-cun cuiquendi ne Ndudo yahn Dendiohs che a chitahno ne cava che ndevahn ne.

²²Cuihcovan ne Ndudo yahn Dendiohs, ne codinahn ne, te ndete che hua ne, cahnceh man ne nchuhn. ²³Tihca, te ihyan che rihnevan ye, ne hua redinahn ye ne, ihyan chahn ne, nduhca ihyan che rendihchenun ye yavenan ye nan tuyuno, ²⁴ne ndetahn che ravi ye ne, a rinan no ye taca yavenan ye. ²⁵Ate ihyan che riquendi ye rihnevan ye nduco cudado, ne redinahn ye ne, redin Dendiohs che yeno ye nan nducuahn che redin ye. Tihca, te Ndudo yahn ye ne, ndah, ne redin che ihyan che redinahn ye ne, vatemán ino ye nan ye.

²⁶Ihyan che rahco ye che ritahno ye Dendiohs, ate hua rihco ye cudado nan che rente ye ne, rihnceh man ye ihyan. ²⁷Ihyan che rendihche Chido vo Dendiohs che numa cuaco ritahno ye ihyan ne, redin ye vedevahino nduco chechaya devah man, ndahta vah man, nan vederetahn yahn ye, ne hua ndere rahtechica ye nduhca che redin ihyan nunde.

Nahn che dama no nevahne-cun vo nducoyaca ihyan

2 Dihnó, nducote ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye ne, hua ndahca che ndahchenan ne nde ama ihyan. ²⁻³Dama no cuendevahne-cun ne nducoyaca ihyan che renda ye van ne. Cuahn che nda ama ihyan che quenun ye tino ndah man, chenun tah chine-tah diyahnguan man ne, cuendevahne-cun ne ihyan, dechuh ne ihyan, cuhnde

ye dama nduco ihyan chenahn. Namin cuahn che nda ama ihyan chevah ne, cuendevahne-cun ne ihyan, dechuh ne ihyan, cuhnde ye dama nduco ihyan chenahn, ⁴te ndete che ti nan ti ino ne, dechuh ne ihyan, cuandi ye cuahn chihto, o cuhnde ye ndiyahn yahn che chevah ye ne, tuhme a rendahchenan ne ihyan. Ndete che tahque rendevahne-cun ne ihyan cuihca che co ihyan chevah ne, hua ndahca vederendedecadino yahn ne.

⁵Dihnó che yahino nchuhn, cuedevano ne te namin van ihyan chevah ne, a tendahnun Dendiohs ihyan cava che ndahca cuahno ye, cotahno ye Dihvo vo Jesucristo man, cava che nedin yahn ye ihyan, ndeva ye ihyan vahchetero nduhca che cah ye ndudo yahn ye man. Min cuahtenan ye nduco ihyan che yahino ye Dendiohs. ⁶Ate ndete che ndahchenan nchuhn ihyan chevah ne, din ne che co cuihnan ye. Cuededevano ne te nde hua redin yahn che tahque nevahne-cun ne ihyan cuihca che co ihyan chevah, te a ihyan cuihca che rendinun rendinahn ne nchuhn, ne cuahn che rahtendihco ne yahn ye ne, rica nunde ye yahn ne nan intiyahn. ⁷Namin a ihyan chahn che rendahchenan ye Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che renevahne-cun ne ihyan, ritahno ne ihyan.

⁸Ama ndahca che numa cuaco dinahn queri ama nchuhn vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs. Ama nan vederihquentiyon min ne, ndirun tuhca: "Codin yahine nducoyaca ihyan nduhca che yahino man di." ⁹Ate ndete che rendahchenan ne ihyan ne, rahcotahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, rahtendihco ne nunde nan ye. ¹⁰Cuedevano ne te adecoduhno ihyan che redinahn ye a nahn nducuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs ate nduco ama nan no che cuahcotahn ye ne, condihco ye nunde nan nducuahn. ¹¹Tihca, te vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a man

ye chihco çade ye nducuahn. Chihquentiyon ye che hua din duche yahn ihyan che a nihnevaco ye man, che hua çahno ye vih man. Chemin che andahre hua din duche yahn ihyan che a nihnevaco ye, ate ndete che çahno ye vih ne, cuahtendihco ye nunde anduhneca ndete che chahcotahn ye nducuahn. ¹²A Ndudo yahn Dendiohs che redin che vatemano ino vo nan ye. Nducote quenan cuma che techecade ye yuhn vo nduhca che a ndihco çade ye nan Ndudo min ne, chemin che cuihco nchuhn cudado nan ndudo yahn ne man, nan nducuahn che redin ne man. ¹³Runecade cuahtenan nchuhn. Cuedevano ne te ihyan che hua devano conan vahino ye ne, techecade Dendiohs yahn ye, ne co ye castigo yahn queri ama nunde yahn ye. Ate ihyan che va vedevahino nan ye ne, ametah che ndedecadino ye ro che cuhnde çade yahn ye. ¹⁴Dihno, cuendedecadino ne yahn nahn ihyan che rahn ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ate hua redin ye dehtenduh che ndah. ¿A co ndevahn ye nduhca che tihca dendudo no rahn ye che ritahno ye? ¹⁵Cuahn che tahn nun nchuhn ama dihno vo, o ama cahvo vo che metah tino yahn ye man, metah deh che cheh ye man ne, ¹⁶nahn che conan ne ihyan. Co çahma ne co ne ihyan: “Dendiohs conduco ye ndih. Codin ne cudado ndih yahn iche man, ndah cocheh ne man.” Ate ndete che hua conan ne ihyan ne, nde hua cochihve yahn ne, te dendudo no che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. ¹⁷Adecoduhno ihyan che rahn ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ate metah vedevahino nan ye ne, nde hua cuaco che rahn ye.

¹⁸Co vate nchuhn che rahn ne ri ne vih: “Di ne, rahn che ritehne, ne u ne, ritahno man, redin dehtenduh che ndah man. Cuihco ro taca che ritehne, te hua

ro che redin dehtenduh che ndah. U ne, rihco ro che ritahnó, te redin dehtenduh che ndah. ¹⁹Di ne, ritehne che va ama no Dendiohs. Ndahca chemin, ate ndete che dendudo no ne, nde hua cochihve yehn. Namin chundah ne, devano se che va Dendiohs, nde tuno rendoh se che vah se.” ²⁰Duh nchuhn che tihca dendudo no che rahn ne che ritahno ne ne, hua renahn ne. Cuedevano ne te ihyan che rahn ye che ritahno ye, ne hua redin ye dehtenduh che ndah ne, nde hua cuaco che rahn ye. ²¹Ihyan ndico yuhn vo Abraham ne, hua dendudo no che chitahno ye, te dinahn ye cuahn che chihquentiyon Dendiohs che çahno ye daya ye Isaac, co se vedino, ne chemin che nedin yahn Dendiohs ihyan. ²²Cua cuande nchuhn nduhca che ndiyu dendudo no chitahno Abraham, te dinahn ye, ne nduco chemin chihco ro ye che numa cuaco chitahno ye. ²³Nduco che tihca din ye ne, chihco ro ye che cuaco che ndirun yahn ye nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Abraham ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che nedin yahn Dendiohs ihyan.” A ihyan min che din Dendiohs amigo yahn ye ihyan.

²⁴Tuhme ne, cuedevano nchuhn te ihyan che numa cuaco ritahno ye, redin ye dehtenduh che ndah ne, a ihyan chahn che reedin yahn Dendiohs ihyan. ²⁵Rahab, tahn che ndere quechica ro menan me ne, chihco ro te che tihca numa cuaco chitahno te, te chinan te sandado che vatechica se rendihchero ndudo se, chih ndeh te sahn ndevaco te numanahn che ndedechuh te sahn cuahn ndeh, ne chemin che nedin yahn Dendiohs tahn. ²⁶Ihyan che hua chenun ico ye ne, a ndih ye. Atihnoca ihyan che dendudo rahn ye che ritahno ye Dendiohs ate hua redin ye dehtenduh che ndah, te anduhneca ndete a ndih ye.

Nahn che cahco vo cudado nan nducuahh che rente vo

3 Dihno, hua ndahca che ama yahn nchuhn tendahnun man ne ntiyon che cacuahh ne Ndudo yahn Dendiohs, te a devano ne che cahnda ntiyon min, ne nuhn che ricuahh nuhn ne, tahque va che ndacarune Dendiohs nuhn che co ihyan chenhahn. ²Nducoyaco vo ne, a cade no che ama redinda vo. Ndete che va ama ihyan che renahn nda chende ye ne, ihyan min ne, runecade ye nan nducuahh che rente ye man, nan nducuahh che redin ye man. ³Cuahh che tihyon vo freno chende caballo ne, dinahn te yuhn vo, cahn te cuahn nan che nahn vo. ⁴A namin no tun barco. Andahre ama rahte man, ama dito yuhne che raconda man, ate nduco indu lihn che quen cuahn dahn barco me ne, co ndahconduto sahn che ricahca se adecotino cuahn che nahn se. ⁵Atihnocah ihyan nan che rente ye, te nduco ndudo yahn ye ne, ama ndeh nan dehtenduh co detohnan ye. Nduco ama cuhdiyahn lihn ne, co cua yahn icoyahn rahte, ne cuihno cuco. ⁶Atihnocah ihyan che hua renahn nda chende ye nan che rente ye. Ndudo yahn ye ne, anduhca man ruchiyahn yahn inferno, te numacuahn ro che chenan ye iyehhse redetohnan ye ama ndeh nan dehtenduh, nde redinda man ye ihyan. ⁷Ihyan ne, ri rihquentiyon ye nducoyaca nan ite chano man, ite che chenun te nuniyahn man, yahda man, cu man, ⁸ate hua ri rihquentiyon man ye ihyan nan che rente ye, te hua renahn nda chende ye. Ndudo yahn ye ne, anduhneca vechde cu. ⁹Vate dihno vo che rendeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Chido vo Dendiohs, ate cuahn che ri tan ye ne, rahva yah ye yahn adecoduhno ihyan, nde hua renda tin ye che a Dendiohs che dendah ye nducoyaca ihyan nduhca man ye. ¹⁰Ihyan chahn ne, hua ama

no vederendedecadino yahn ye. Cuahn che nahn ye ne, revah ye cava ihyan, ne cuahn che nahn ye ne, rahva yah ye yahn ihyan. Dihno, a condi nchuhn dama co ne nduco ihyan che tihchan ye, te hua ndahca che tihca redin ye. ¹¹¿Ti rendihche nchuhn che dama riquendah nune ndah nduco nune dine ne? ¹²Dihno, a devano nchuhn te ndiyu nan yahn higo che ri ndute yahn yahn olivo. Namin a devano ne te ndiyu nan dihyo uva che ri ndute yahn yahn higo. A namin no tun hua dama riquendah nune dine nduco nune ndah.

Vededevano che cochihve

¹³Nchuhn che devano ne man, che renahn ne man ne, nahn che runecade cuahtechica ne man, nahn che cuah-tenan cuma ne vedenehun man, te ihyan che richihve vededevano yahn ye ne, chenan cuma ye vedenehun. ¹⁴Me nchuhn che redin ve ne yahn vih man, rahcoran ne cava man no ne man ne, nde hua cochihve che din yade ne yahn che devano ne, te ducherino ne ndudo ndah yahn Dendiohs. ¹⁵Vededevano yahn ihyan che tihchan ye ne, ndiyu Dendiohs che recah ye, te chemin ne, vededevano yahn ihyan nunde che recah chundah. ¹⁶Tihca, te ihyan che redin ve ye yahn vih man, rahcoran ye cava man no ye man ne, ama canda tin ye, rahtendihco nducuahh nan nunde. ¹⁷Ate hua tihchan ihyan che chenan cuma ye vededevano che recah Dendiohs, te ihyan chahn ne, runecade vate ye man, dihn nan ye man, cuno ino ye man, renahn ye man, chenan cuma ye vedeyahino man, redin ye dehtenduh che ndah man, ama no vederendedecadino yahn ye man, hua rihhcheh ye man. ¹⁸Cuedevano nchuhn te ihyan che nduco ndah riyahve ye che ndo yan ihyan nduco vih ne, retihyon yune ye

ihyan chahn che runecade cuahtenan ye nduco vih.

Hua ndahca che dama co vo nduco ihyan nunde

4 Nducote rahtechica nchuhn vedeyeno yahn man ne, rahtendihco ne nunde ne, chemin che rahte canda ne nduco vih. ²Ama redin ve ne, nahn yahn ne dehtenduh che va yahn ihyan, ne cuahn che hua renda ne nduco ndah ne, ruhn ne nduco ye, nde rihno ne ihyan. Ama nahn yahn ne dehtenduh, ate hua renda ne, te hua rica ne Dendiohs. ³Me ndete che rica ne ne, nde hua rete Dendiohs, te ndotenan che caca ne che cochihve yahn ne ne, rica ne dehtenduh cava che cuahtechica ne vedeyeno yahn man ne, cuahtendihco ne nunde. ⁴Nchuhn che ducherino ne Dendiohs, cuedevano ne te che cuahtechico vo vedeyeno yahn man vo ne, racondah vedamo vo Dendiohs. Adecoduhno ihyan che nahn cochica ye vedeyeno yahn man ye ne, racondah vedame ye Dendiohs. ⁵Ndiyu ndere ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Redin Dendiohs che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo, te yahino ye uvo, ne nahn ye che a man no ye din yahino vo ihyan.” ⁶Andahre vahche ri yuhn vo che dinahn vo che rihquentiyon Dendiohs, ate numacuahn vedeyahino yahn ye rinan ye uvo che dinahn vo, nduhca che a ndirun tama cuan nan Ndudo yahn ye tuhca: “Dendiohs ne, renda hco ndiya ye ihyan che yade ye, ate numacuahn vedeyahino rinan ye ihyan che necun ye.” ⁷Chemin che condahco ne chedave yahn ne tah Dendiohs. Hua dinahn ne yahn chundah, ne dihya se co, cahcoman se nchuhn. ⁸Cuah ne Dendiohs, ne conduco ye nchuhn. Nchuhn ihyan nunde man, nchuhn che tah ritahno ne Dendiohs, ne tah

rahtechica ne vedeyeno yahn man ne man ne, cuihcoman ne nunde yahn ne. ⁹Ndotenan che ama cuahte yeno ne ne, cuendedecadino ne, ne cuahte ran ne cava nunde yahn ne, cuento ino ne. ¹⁰Cuendahco ndiya man ne nchuhn nan Dihvo vo Dendiohs, cuihcoman ne vedeyade yahn ne, ne ndeva ye nchuhn.

Hua ndahca che ndahchenan vo ihyan chenahn

¹¹Dihnó, hua ndahca che cahma yah nchuhn yahn vih. Adecoduhno ihyan che ra cuande ye tama ca ihyan, rahn yah ye yahn ye, o renda hchenan ye ihyan ne, nduco chemin ne, ducherino ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne rahco ye che tahque richihve vededevano yahn man ye. Ihyan che ducherino ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, ndotenan che dinahn ye ne, rahcotahn ye. ¹²A Dendiohs che chihco ye vederihquentiyon che va che dinahn vo, ne a ihyan min va che techecade ye yuhn vo. Ihyan min ne, co decuihno ye ihyan man, co ndedevahn ye ihyan man. Ate nchuhn ne, metah nde ama vederihquentiyon cava che ndahchenan ne vih.

Nde hua devano vo deh che cuahno co vo caviyan deman

¹³Nchuhn che rihco cade man ne dehtenduh che din ne queri ama ro, cuihco ne cudado. ¿Taca che rihco cade ne ama ro che cahne ne tama yan, cuahtenan ne ama nduyo, din ne ntiyon?, ¹⁴te nde hua devano ne ndete che vate ca ne nda ro min. Condi hchero ne yan. Ri ro menan lihn, ne venchahte rento. Tihchan uvo, te neve ro ra chenah vo iyehense. ¹⁵Tahque ndah ne, cochahtino vo Dihvo vo Dendiohs, ne cahma vo: “Ndete che Dendiohs te ye vedevihche yuhn vo ne, din vo chu caviyan, ne din vo cha deman.” ¹⁶Ate hua tihca redin nchuhn. Tahque ndah ne ne, numacuahn

vedeyade rihco çade man ne dehtenduh che din ne queri ama ro. Cuedevano ne te hua ndahca che tihca redin yade ne. ¹⁷Adecoduhno ihyan che devano ye taça che din ye che ndah ate hua redin ye ne, rendihco ye nunde nan Dendiohs.

Riyahve ye ihyan cuihca

5 Nchuhn ihyan cuihca che duhtuno ihyan ne, cuihcovan ne. Cuendecadino ne, ne cuahte ran ne yahn castigo che va che co ne. ²Nducuahndecueihca yahn ne ne, hua cochihve çava che ndevahn ne. Codin ne cuande anduhneca ndete che a ncha man, anduhneca ndete che a ncheg ndah tino ndah yahn ne man. ³Diyahnguan yahn ne man, diyahngua yahn ne man ne, anduhneca ndete che a nihno ncheg dache. Man ro cuh che a nun nto iyehense ne, ama nedin dama ne vedecueihca, ate man vedecueihca yahn ne nuhnde nchuhn che chendihco ne nunde, ne co ne castigo yahn anduhneca ndete che cuihno cuco nchuhn. ⁴Nchuhn ne, chendihco ne nunde che nde hua renehive ne yahn ihyan chevah che redin ye ntiyon yahn ne. Ate Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye ne, nda cuande ye ihyan chahn, ne a devano ye nduhca che recah rihne ihyan, reduco ne yahn ye. ⁵Nchuhn ne, ama ndahca chenane iyehense cuh, vate ne vedeyeno ro ro. Nduhca ite ndata che ridun te, che cudado reh no te nde nda ro che cahno ihyan ite ne, tihchan nchuhn, te vatehica ne vedeyeno yahn man ne, redecuihta ne nunde yahn ne nde nda ro che co ne castigo. ⁶Nchuhn ne, rendinun rendinahno ne ihyan che ndah ihyan ye, nde rihno ne ihyan. Nde hua retahn vahche ne, te ihyan chahn ne, necun ye, nde hua rendahconan ye yahn ne.

Nahn che cochahtino vo Dihvo vo Jesucristo, covah vo cuahn dama

⁷Dihnó, van nducuahndechuhrihn nchuhn ne, quendah ne vedechahtino nde nda ro che ndaconan chi Dihvo vo Jesucristo. Codin chahtino ne nduhca che redin chahtino ihyan che a nino ye chendata yahn ye, ne chenane ino ye che co yahn. ⁸Codin chahtino ne man, cueneçah yan ne chedave yahn ne man, te metah condah Dihvo vo. ⁹Dihnó, hua çahma nunde ama tama ne yahn vih, çava che hua co ne castigo, te Dihvo vo, ihyan min che techecade ye yahn vo ne, a nun ndaconan chi ye. ¹⁰Dihnó, cuendecadino ne yahn ihyan profeta che cahndudo ye ndudo yahn Dihvo vo Dendiohs a rahn me. Cua cuande ne nduhca che quendah ye vedechahtino van nducuahndechuhrihn ye, ne cuiquendi ne yune yahn ye. ¹¹A devano vo te ama ndah ro yahn ihyan chahn che din chahtino ye. Nchuhn ne, a devano ne nduhca che chichahtino Job Dihvo vo Dendiohs. Namine a devano ne nduhca che din yahino Dendiohs ihyan, din ye che ndah nduco ye. Chemine ndahca che cua cuande ne yahn vedechahtino yahn ihyan chahn, quendi ne yune yahn ye.

¹²Dihnó, nan nducuahndechuhrihn ne, ama nahn che din ne cudado nan che rente ne. Cuahn che cah ne ndudo yahn ne ne, hua ndere çahma ne: “Nde muhn nde nan Dendiohs.” Hua ndere tihyon yan ne dehtenduh numacuahndechuhrihn. Codin ne cudado che hua chuhnan ne, ne चाहतendiho ne nunde, çava che hua quenane cuma che din Dendiohs castigo nchuhn. Tahque ndah ne ne, ama o no çahma ne. Nan nducuahndechuhrihn che rente çade ne ne, ndete che çahma ne: “Taca hua” ne, a chemine no çahma ne. Ndete che: “Hua” ne, a chemine no tun çahma ne. Hua chuhnan ne che çahma ne.

¹³Cuahn che rechuhrihn nchuhn ne, covah ne. Cuahn che yeno ne ne, cuita ne, cuendeva ne yavenan Dendiohs. ¹⁴Cuahn che cah ne ne, coyahve ne intiyahn yaco cava che covah ye cava ne, cuacotahme ye aceite nchuhn, cuah ye Dihvo vo Jesucristo che din ye che ndoyahn ne. ¹⁵Cuahn che covah ne ne, nahn che cotahno ne che conahn che caca ne, ne din Dendiohs che ndoyahn ne, nchahco ye nunde yahn ne. ¹⁶Condaca ne che nchahco nunde vih, ne covah ne cava che din Dendiohs che ndoyahn ne. Cuedevano ne te ihyan che ndah ihyan ye nan Dendiohs ne, redinahn Dendiohs deh che rica ye numa

ino ye. ¹⁷Cuenecahco ne ihyan profeta Elías. Ihyan min ne, ihyan iyehnse nduhca uvo. Ate cuahn che chica ye Dendiohs che hua cuan co ne, hua chan chete ino nduyo quenan mahh. ¹⁸Chihno min ne, covah tun ye, chica Dendiohs che cuan co, ne chan, ne ndaconan chi chendata. ¹⁹⁻²⁰Dihnó, ndete che vate dihno vo che cuacondah vedame ye Ndudo ndah yahn Dendiohs, cuahtendihco ye nunde ne, cuedevano ne te ndete che yahve ne ihyan, din ne che ndonun yune ye, ndaconan quendi ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nchahco Dendiohs nducuahh nunde yahn ye, ndedevahn ye ihyan.

ÇAÇA CHE DIRUN SAN PEDRO MENAN

1 U Pedro, apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, dechúh çaça cuh yahn nchuhn che vate ne yan vāco ihyān, yāhñ yahn Ponto mān, Galacia mān, Capadocia mān, Asia mān, Bitinia mān. ²Mān Dendiohs Chida tendahnun ye nchuhn, chihco vih Vaco Ndah yahn ye nchuhn, çava che nevahñecun ne Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ne yahn che chera yun yahn ye çava ne.

Ricá Dendiohs che āma din yahino ye nchuhn, din ye che āma ndāhçā cuahtenan ne.

³Ndeva vo yavenan Dendiohs, Chida Dihvo vo Jesucristo, te āma din yahino ye uvo, ne din ye che ndo vo anduhñecā ihyān ra, ntihyon cuāco ye vedereñdecadino yuhn vo. Cuahn che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo vāñ tenāhñ ne, ndāhcorun ye nducuahn çava che ndah yuhn vo. Mān ne, ndichahtino vo che ndeva ye uvo, ne metah nde āma nāñ dehtenduh che co din che hua conahn. ⁴A va çāde che cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro, ne chemin ne, anduhñecā āma vedecuihca che hua ndā ro che cuihno. A māñ Dendiohs din ye che conahn. ⁵Nchuhn ne, ritahno ne Dendiohs, ne numacuahn vederihquentiyon yahn ye redin ye cuđādo nchuhn çava che ndeva ye nchuhn ndā ro che cuihno iyehñse.

⁶Chemin che vate nchuhn vedeyeno andahre āma ndeh nāñ dehtenduh che rahno ri ne māñ ro cuh. Che rechuhrihn ne ne, neve ro no chemin. ⁷Ate va che chuhrihn ne çava che cuhñde ro che numa cuāco ritahno ne Dendiohs. Ndete che numa cuāco ritahno ne ihyān ne, ndeva ye nchuhn, quendāh yavenāñ ne ro che ndā Dihvo vo Jesucristo. Diyahn-guāñ ne, hua rengu cuahn dāma, ate re-

tive ihyān yāhñ, rendedevihñe ye, rendihchenan ye ndete che ndah. Me nchuhn che ritahno ne Dendiohs ne, tahque redin yahn che ndihchenan ye ndete che numa cuāco ritahno ne.

⁸Dihvo vo Jesucristo ne, andahre hua rendihchero nchuhn ihyān, ate yahino ne ihyān, ritahno ne ihyān, ne chemin che āma yeno ne. ⁹Nducote ritahno ne ihyān ne, quenāñ cuma che cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro.

¹⁰Ihyāñ profeta che chahte ye a rāhñ me ne, cahñdudo ye che ndedevāhñ Dendiohs nchuhn, ne āma ndiquendi ye nduco cuđādo, nahn cadino ndah ye yahn. ¹¹Vaco Dihvo vo Jesucristo ne, quenun ihyāñ chāhñ, din che cahñdudo ye yahn dehtenduh che va che chuhrihn Dihvo vo māñ, yahn vederihquentiyon chahte che ndondā tah ye cuihno min māñ. Hua chenāñ chenāhñ ihyāñ chāhñ, ne chemin che ndiquendi ye, nahn cadino ye duh ihyāñ min māñ, tikuāhñ conāhñ māñ. ¹²Çāh Dendiohs, checadino ihyāñ chāhñ che ndudo che cahñdudo ye ne, ndiyu çava che ndah yahn māñ ye, te che ndah yuhn vo. Māñ ne, ihyāñ che rahñdudo ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs che dechuh ye ne, a cahñdudo ye ndudo min che dirun ihyāñ profeta chāhñ, chihñevāñ nchuhn. Yahn ndudo min ne, nde ángel che vate ye vahchetero, nahn tumacadino ye.

Nahn Dendiohs che runecāde cuahtechica ihyāñ yahn ye

¹³Nducote nedin yahn Dendiohs nchuhn ne, nahn che cuahteyāñ nchuhn māñ, nahn che runecāde cuahtechica ne māñ, nahn che quendi ne numa ino ne cochahtino ne che ndeva Dendiohs nchuhn ro che ndā Dihvo vo Jesucristo māñ. ¹⁴Codināhñ ne yahn Dendiohs, ne hua quendi ne cuahtechica ne

nduhc̄a che a chahtechica ne ro men̄an cuahn che metah cahnevan ne Ndudo yahn ye. ¹⁵Tahque ndah ne, runec̄ade cuahtechica ne, te Dendiohs che nedin yahn ye nchuhn, ndiyu ndere ihyan. Tihc̄a nahn che din ne, ¹⁶te n̄an Ndudo yahn Dendiohs ndirun tuhc̄a: “Hua ndere cuahtechica nchuhn, cuahtendihco ne nunde, te u ne, ndiyu ihyan nunde u.”

¹⁷Dendiohs ne, numa cūaco retechec̄ade ye tunoca che nedin ihyan. Nducote renevahnevan ne ihyan, rah̄n ne te Chida ne ihyan cuahn che revah̄n ne, nahn che quendi ne nevahnevan ne ihyan numacuahn ro che cuahtenan ne iyeh̄nse. ¹⁸A devano ne te ro men̄an me ne, quendi ne costumbre che nde hua cochihve, che chihco ihyan ndico yahn ne, ate a ndevahn Dendiohs nchuhn yahn nducuahn chemin. A ndevahn ne, ndiyu nduco dehtenduh che rihno nduhc̄a diyah̄nguan o diyah̄ngua, ¹⁹te ndevahn ne nduco yun yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chihco mendah̄n ye ihyan nduhc̄a ama itecuche lihn che hua dehva niyahn te, chi te vedino c̄ava nunde yahn ihyan. ²⁰Nde ro che metah kuhnde iyeh̄nse ne, a va c̄ade che tihc̄a cuahno co Dihvo vo, ne chinahn nde man̄ ro kuh c̄ava che ndah yahn nchuhn. ²¹A c̄ava Dihvo vo Jesucristo che ritahno nchuhn Dendiohs, ihyan min che ndedetuhche ye Dihvo vo van̄ tenah̄n, ne ndahco ye vederihquentiyon chahte tah̄ ye. Man̄ ne, a Dendiohs che vedechahtino yahn ne, chenan ino ne che ndeva ye nchuhn.

²²Din Vaco Ndah yahn Dendiohs che nevahnevan nchuhn Ndudo yahn Dendiohs, ndo ne ihyan runec̄ade. Numa cūaco redin yahino vih ne, ne nahn che quendi ne numa ino ne din yahino vih ne. ²³A Dendiohs din ye che ndo ne ihyan ra, anduhnecā ndete che quenuma ra chahteyan ne. A nduco Ndudo yahn

ye chihco vih ye nchuhn c̄ava che cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro, ne Ndudo yahn ye ne, hua ndā ro che cuihno. ²⁴N̄an Ndudo yahn Dendiohs a ndirun tuhc̄a:

Nducoyaca ihyan iyeh̄nse ne, anduhnecā chano, te hua rengu ye, ne vederihquentiyon yahn ye ne, anduhnecā nanda, te rihno.

Chano ne, retih, ne nanda ne, ra;

²⁵ate Ndudo yahn Dihvo vo Dendiohs ne, hua ndā ro che cuihno.

Ndudo min ne, a Ndudo Ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che cahndudo ihyan, chihnevan nchuhn.

2 Chemin che nahn che hua ndere cuahtechica nchuhn, din ne dehtenduh che chihnga. Hua cah̄ncheh ne man̄, hua din o n̄an o chende ne man̄, hua din ve ne man̄, hua nte ne ndudo cuahnde man̄. ²Nduh̄c̄a decūah̄ yuno che ama nahn kuh leche c̄ava che cuihta ne, tihc̄a codin nun ino nchuhn, cah̄covan ne Ndudo yahn Dendiohs, te nahn che conahn ndah ne man̄, cochahtino ne man̄, c̄ava che ndevahn ne. ³Tihc̄a, te a tumacadino ne che Dihvo vo Dendiohs ne, ama quen̄an cuma ye vedeyahino c̄ava ne.

⁴ Cuinevahnevan nchuhn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che redin ye che cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro. Anduhnecā ama tu che chacondah̄ vedame sahn̄ vihcherahto ro men̄an, ne adiv̄e tumacadino se che tu min che tahque cochihve c̄ava name yahn vah che rihno se ne, tihc̄a ihyan min, te a chihco vih Dendiohs ihyan c̄ava che ndeva ihyan iyeh̄nse yaven̄an ye. ⁵Nduh̄c̄a che retendah̄nun sahn̄ vihcherahto tu che rahto se ama yaco ne, tihc̄a cah̄ yune nchuhn che nedin dama Dendiohs nchuhn c̄ava che conun Vaco Ndah yahn ye nchuhn, ne ndo ne anduhnecā chidocuyan̄ ndah, din ne ntiyon yahn ye numacuahn vederihquentiyon yahn

Dihvo vo Jesucristo. ⁶Nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun tuhca:

U ne, chihco vih ama ihyan che co ye anduhneca ama tu ndah che tendahnun sahn vihcherahto che co esquina yahn name yahn yaco van ihyan naci6n yahn Israel.

Nducoyaca ihyan che cotahno ye ihyan min ne, quendaḥ yavenan ye.

⁷Nchuhn che ritahno ne ihyan min ne, ama yahino ne ihyan, ate ihyan che hua ritahno ye ihyan ne, conahn nduco ye nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Ihyan min ne, conahn nduco ye nduhca che chinahn nduco tu che chandah vedame sahn vihcherahto menan,

te tu min che tahque chichihve adiva.

⁸Namin ndirun nan Ndudo yahn ye tama cuan tuhca:

Ihyan min ne, co ye nduhca ama tu che renda cah ihyan man, che redin che rendave ye man.

Tihca, te ihyan che hua chitahno ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, a chinda ye nduhca che a nihnde cade yahn ye.

Ihyan yahn Dendiohs

⁹Nchuhn ne, a ndihco vih Dendiohs nchuhn, a ndo ne anduhneca ihyan naci6n yahn Israel. A ndo ne anduhneca chidocuyan, rendeva ne yavenan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndinan ye yahn ne. A tendahnun Dendiohs nchuhn che co ne ihyan yahn ye cava che cuahndudo ne yahn vederihno rahte che din ye nduco ne. Ro menan me ne, anduhneca ndete che ntude ndutinan ne, ate din ye che chenahn ne ndudo ndah yahn ye. ¹⁰Ro menan me ne, hua ndi cuande ne van ihyan yahn ye, ate man ne, a nedin yahn ye nchuhn. Ro menan me

ne, vatemān ne, metah duh che quenān vahino nchuhn, ate mān ne, renan vahino ye nchuhn.

¹¹Dihn6 che yahin6 nchuhn, che vate ne yan vāco ihyan, ricā nchuhn che hua ndere cuahtechica ne, cuahtendihco ne nunde, te chemin redin che rinda ihyan.

¹²Runecade cuahtechica ne van ihyan che hua renevahnecun ye Dendiohs cava che nduco tihca ne, andahre raḥn ye yahn nchuhn che duhtuno ihyan ne, ate ndihchero ye che runecade vatechica ne, ne ndeva ye yavenan Dendiohs nda ro che techecade ye yahn nducoyaca ihyan.

¹³Cava che quendaḥ yavenan Dihvo vo Jesucristo ne, codinahn ne yahn ihyan ndinan che rihquentiyon ye muhn iyehnse, emperador che tahque yudo vederihquentiyon yahn ye man,

¹⁴sahn ndinan che rinan se ihyan man. Sahn chahn ne, redechuh ye cava che din se castigo sahn che chendihco nunde, ne redin se cudado ihyan che ndah ihyan ye. ¹⁵Tihca nahn che din nchuhn, te nahn Dendiohs che runecade cuahtechica ne cava che nduco tihca ne, nde nan che cahma ihyan tundo metah.

¹⁶Man ne, metah rihquentiyon nunde yahn ne nchuhn, te a ndedevahn Dendiohs nchuhn. Chemin che nahn che runecade cuahtechica ne. Hua ndedecadino ne che nducote a ndedevahn Dendiohs nchuhn ne, co ndere cuahtechica ne, cuahtendihco ne nunde. Tahque ndah ne, runecade cuahtechica ne nduhca che rihquentiyon Dendiohs. ¹⁷Cuenevahnecun ne Dendiohs. Cuenevahnecun ne emperador. Cuenevahnecun ne queri ama ihyan. Cuahtenan cuma ne vedeyahino van man ne nduco vih che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo.

**Nduhca che va che chuhrihn ihyan
che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo**

¹⁸Nchuhn che redin ne ntiyon yahn ihyan ne, numacuahn vedeneacun codinahn ne yahn ihyan che redin nduco ne ntiyon, a ndah ihyan ye, o duhtuno ihyan ye. ¹⁹Andahre rechuhrihn ne, ndere redin tan ihyan nduco ne, ate ndete redin chahtino ne yahn che renevahneacun ne Dendiohs ne, quendaḥ yavenan ne. ²⁰Tihca, te ndete che quendaḥ ne vedechahtino cuahn che co nchuhn castigo yahn che chendiḥco ne nunde ne, nde hua cochihve yahn ne. Ate ndete che quendaḥ ne vedechahtino cuahn che ndere redin ihyan castigo nchuhn yahn dehtenduh che ndah che redin ne ne, tuhme che cuaco quendaḥ yavenan ne nan Dendiohs. ²¹Tihca va che din chahtino nchuhn, te a cava chemin che tendaḥnun Dendiohs nchuhn. Dihvo vo Jesucristo ne, chuhrihn ye cava nchuhn, ne tihyon yune ye nchuhn che quendi ne yune yahn ye. ²²Ihyan min ne, hua ndere quechica ye, quendiḥco ye nunde, nde hua chihncheh ye nde ama ihyan. ²³Cuahn che rahva ihyan nduco ye ne, hua ndahconan ye ndudo tan. Cuahn che redin tan ihyan nduco ye ne, quendaḥ ye vedechahtino, ne ndaḥco ye nducuah che redin ye taḥ Dendiohs, ihyan min che retecheḥade ye numa cuaco. ²⁴A man Dihvo vo Jesucristo chuhrihn ye, quenah yah ye nan cruz, nedihve ye nunde yuhn vo, cava che caḥcoman vo nunde yuhn vo, ne runeḥade cuahtechico vo. Chih ye cava che ndedeḥvahn ye uvo, ²⁵te ro menan me ne, vatechica vane vo anduhneca itecuche che chinda te, ate man ne, nevahneacun vo Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che redin ye cudado uvo nduhca ihyan che redin ye cudado itecuche yahn ye.

**Nduhca che va che cuahtenan ihyan
che nihnevaco ye nduco vih**

3¹⁻²Nchuhn ihyan ndahta che nihnevaco ne ne, cuenevahneacun ne inchahn ne. Nduco tihca ne, andahre hua rihcovan inchahn ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, ate tumacadino ye che runeḥade ne man, necun ne man, ne nevahneacun ye ndudo min, nde hua ndotenan che yahve ne ihyan. ³Ndiyu deman che ama ndedecuco ne tin ne man, ndedecuco ne nchuhn nduco diyahn-guan man, cuahtenan ne tino che ama ndahchan man. ⁴Che tahque nahn ne, che cuahtenan cuma ne vedeneacun, te chemin che ama richihve nan Dendiohs. ⁵Ihyan ndahta che chahte ye a rahn me, che ndah ihyan ye man, che chichahtino ye Dendiohs man ne, tihca chahtenan cuma ye vedeneacun, ne dinahn ye yahn inchahn ye. ⁶Nduhca Sara che nevahneacun ye inchahn ye Abraham, ne rahn ye che dihve ye ihyan. Me nchuhn ne, quendi ne yune yahn ye ndete che runeḥade ne man, cochahtino ne Dendiohs, ndaḥco ne nducuah taḥ ye man. ⁷Namin nchuhn ihyan chahn che nihnevaco ne ne, cuahtenan cuma ne ihyan ndahta yahn ne nduco vedino vedeneacun, te a devano ne te hua dama fuerza yahn ye nduco ne. Tihca va che din ne, te namin ndeva Dendiohs ihyan chahn dama nduco ne. Ndete che hua dinahn ne tihca ne, nde hua nguahco yahn che revah ne.

**Ihyan che ritahno ye Dihvo vo
Jesucristo ne, ndere redin tan
ihyan nduco ye yahn che
redin ye dehtenduh che ndah**

⁸Man ne, rahn ri nducoyaca nchuhn che ama no vederendecadino cuahtenan cuma ne nduco vih. Cuenevahneacun ne vih numacuahn vedino vedeneacun. Codin yahino ama tama ne vih. ⁹Hua

dama co ne nduco ihyan che redin tan ye nduco ne. Hua dama co ne nduco ihyan che retahn nan ye nchuhn. Tahque ndah ne, codin ne che ndah nduco ye, te cuahn che tendahnun Dendiohs nchuhn ne, nte ye ndudo yahn ye che din ye che ndah nduco ne. ¹⁰Tihca, te nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun tuhca:

Ihyan che nahn ye che ndahca cuahtenan ye iyehne ne,
nahn che hua ndere cahma ye ndudo tan man, ndudo cahnde man.

¹¹Nahn che cahcoman ye nducuahn che chihnga, ne din ye che ndah man, nahn che ndahca cuahtenan ye nduco ihyan chenahn, hua cuahte canda ye man.

¹²Tihca, te Dihvo vo Dendiohs ne, nda cuande ye ihyan che ndah ihyan ye, ne rihcovan ye che revah ye.

Ate ihyan che duhtuno ihyan ye ne, redin ye castigo ihyan.

¹³Ndete che din nchuhn che ndah ne, nde ama ihyan hua ndahco ndiya ye nchuhn. ¹⁴Andahre din tan ihyan nduco ne yahn che redin ne che ndah, ate ndah ro yahn ne. Hua cua ne cudado, hua din vah ne nde ama ihyan. ¹⁵Cuendeva ne yavenan Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yahn ne, codinahn ne yahn ye. Cuahteyan nchuhn cava che numacuahn vedino vedencun cah cuande ne adecoduhno ihyan che tumerune ye nchuhn yahn che chenan ino ne che ndeva Dendiohs nchuhn. ¹⁶Hua cuahtenan ino nchuhn vedetan nduco nde ama ihyan, cava che ihyan che chihnga rahn ye yahn nchuhn ne, tumacadino ye che runecade vatechica ne, ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, ne co cuihnan ye che tihca rahn ye. ¹⁷Tahque ndah che chuhrihn vo, din tan ihyan nduco vo yahn che din vo dehtenduh che ndah ndete che tihca nahn Dendiohs, che co che chuhrihn vo, din tan ihyan nduco vo yahn che din vo dehtenduh che hua ndah.

¹⁸Tihca, te nde man Dihvo vo Jesucristo chih ye, nedihve ye ama yune no nducuahn nunde yuhn vo. Ihyan min ne, metah nde ama nunde yahn ye, ate chih ye cava che, uvo che chendihco vo nunde ne, ndo yan Dendiohs nduco vo, ne nedin yahn ye uvo. Ihyan iyehne ne, chihno ye ihyan, ate ndeva Dendiohs ihyan. ¹⁹Numanahn che metah ntuche ye ne, chahn ye cahndudo ye ndudo yahn ye, chihnevan vaco tenahn che chenan rino ye che co ye castigo. ²⁰Ihyan chahn che chahcotahn ye yahn Dendiohs a rahn me, ro che quenan Noe iyehne. Ro min numanahn che chindah arca me ne, numacuahn vedechahtino quenan rino Dendiohs che nto ino ye nunde yahn ye. Ate hua nto ino ye, ne atenan nine ihyan che ndevahn ye van nune. ²¹Nune min ne, ama ejemplo yahn che rededenune ihyan man ro cuh. Nduhca che ndevahn neve ihyan chahn nan nune ne, tihca ndevahn ihyan che rededenune ye man ro cuh. Ihyan ne, rededenune ye, ndiyu cava che ndere ndo dave ye, te redenunde ye yahn che a ndaca ye vederenchahco, ne nduco tihca rah ye Dendiohs, richahtino ye ihyan. Ihyan che rededenune ye ne, ndevahn ye yahn che ntuche Dihvo vo Jesucristo, ²²ihyan min che conda ye vahchetero, ne va ye lado tah cuaco Dendiohs, rihquentiyon ye angel man, nducuahn vederihquentiyon che va iyehne man.

Nahn che din yahino ama tama vo vih

4 Nducote chuhrihn Dihvo vo Jesucristo, quenan yah ye nan cruz ne, codin nchuhn cuande anduhneca ndete che a man nchuhn chih ne, cava che nduco tihca ne, metah che quendi ne cuahtendihco ne nunde. ²Tahque ndah ne, numacuahn ro che cuahtenan ca ne iyehne ne, cuahtechica ne nduhca che nahn Dendiohs, ndiyu nduhca che nahn man ne. ³A co ngua nchuhn nduhca

che chahtechica ne ro menan me. Dama chi ne nduco ihyan che hua ritahno ye Dendiohs, chahtechica ne vedeyeno yahn man ne, chahtendihco ne nunde. Chicoh ne man, chahte ne vihco vedecoh man, chihnga din ne, ndeva ne yavenan dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye man. ⁴Ihyan chahn ne, ri yudo yahn ye che ametah dama ri ne nduco ye, ndere cuahtechica ne, ne chemin che chihnga rahn ye yahn ne. ⁵Ate va che cuhnde cade yahn ye nan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va yan ye che techecade ye yahn nducoyaca ihyan, ihyan che chenduche ye man, tenahn man. ⁶Chemin che tenahn chahn ne, namin cahndudo ihyan ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chihnevan ye, cava che andahre va che cuhnde cade yahn ye nduhca nducoyaca ihyan chenahn, a metah va che conda ye, te co ndeva Dendiohs ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

⁷A cochi nino ro che nto iyehmse. Chemin che nahn che runecade cuahtechica nchuhn man, covah ne man. ⁸Che tahque nahn ne, che cuahtenan cuma ne vedeyahino nduco vih, te ndete che tihca din ne ne, andahre ama ndeh yune cuahtendihco ne nunde nan vih ne, co nchahco ama tama ne yahn vih. ⁹Numacuahn chedave yahn ne cuenevahnecon ama tama ne vih ndevaco ne. ¹⁰Ama ndeh nan vederihquentiyon nte Dendiohs nchuhn, ne nahn che runecade conan cuma queri ama nchuhn vederihquentiyon che nte ye nchuhn, codin ne che cochihve cava che ndah yahn ihyan chenahn. ¹¹Nchuhn che chenah cuma ne vederihquentiyon che cuahndudo ne Ndudo yahn Dendiohs ne, cuahndudo ne Ndudo yahn ye nduhca che redin yahn. Nchuhn che chenah cuma ne vederihquentiyon che conan ne ihyan chenahn ne, cuinan ne

ihyan numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. Nan nducuah ntiyon che redin ne yahn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, codin nun ino ne che quendah yavenan Dendiohs. Dihvo vo ne, quenah cuma ye vederihquentiyon chahte numacuahn ro, ne redin yahn che ndeva vo yavenan ye cuahn dama. Tihca co.

Nahn che cuahtenan cumo vo vedechahntino

¹²Dihnó che yahinó nchuhn, hua cahñ ino ne yahn che ama rechuhrihn ne, rendihchenan Dendiohs nchuhn, ndedecadino ne deh cuande che tihca rahno ne. ¹³Tahque ndah ne, cuenechah yan ne chedave yahn ne cuahn che rechuhrihn ne nduhca che chuhrihn Dihvo vo Jesucristo, te ndete che tihca din ne ne, namin co yeno ne cuahn che ndaconan ye numacuahn vederihquentiyon chahte yahn ye. ¹⁴Ndete che din tan ihyan nduco ne yahn che ritahno ne Dihvo vo ne, ama ndah ro yahn ne, te a ndero ndi che quenun Vaco Dendiohs nchuhn numacuahn vederihquentiyon yahn. ¹⁵⁻¹⁶Ndete che chuhrihn ne, din tan ihyan nduco ne yahn che ritahno ne Dihvo vo ne, hua co cuihnan ne. Tahque ndah ne, cuiquendi ne cochahtino ne ihyan cava che quendah yavenan Dendiohs. Ate hua cahno ne ihyan man, hua duco ne man, hua cuahtendihco ne tama nan nunde man, hua conda mendahn ne nan dehtenduh che redin ihyan man, te hua ndahca che tihca din ne, co ne castigo, chuhrihn ne.

¹⁷A cochi nino ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan iyehmse. Nducote cuanan nduco uvo ihyan yahn Dendiohs ne, nde tahque chuhrihn ihyan che hua rihcovan ye ndudo ndah yahn ye. ¹⁸Tihca, nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Nducote ihyan che ndah ihyan ye a conunde co ndevahn ye ne, ihyan che duhtuno ihyan ye ne, a va che conda ye.

¹⁹Chemin che ndete che rechuhrihn ne, redin tan ihyan nduco ne yahn che runecade vatechica ne nduhca che nahn Dendiohs ne, cuiquendi ne runecade cuahtechica ne, condahco ne nducuahn tah Dendiohs, ihyan min che dendah ye iyehanse man, redinahn ye ndudo yahn ye man.

Ihyan ndinan yahn yaco ne, va che din ye cudado ihyan yahn Dendiohs

5Nchuhn, ihyan ndinan che nda cuande ne ihyan ndiyaco, riyahvé nchuhn, te namin u ne, quenan cuma vederihquentiyon min, ne ndihchero man che quenan yah Dihvo vo Jesucristo man, che ndonda tah ye vederihquentiyon chahte nduhca che conan cuma ye ro che ndaconan chi tun ye man. ²Nduhca ihyan che redin ye cudado itecuche yahn ye ne, tihca codin nchuhn cudado ihyan yahn Dendiohs che nda cuande ne. Codin ne ntiyon min numacuahn vedeyeno, ndiyu nduco fuerza, nde huane cava tume. ³Hua condinun condinahn ne ihyan chahn che nda cuande ne. Tahque ndah ne, runecade cuahtechica ne, cotihyon yune ne ihyan cava che tihca quendi ye. ⁴Nduco tihca ne, cuahn che nda Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndinan ye yahn ihyan yahn Dendiohs, redin ye cudado ihyan ne, ndeva ye nchuhn, quendah yavenan ne, cuahtenan ne nduco ye numacuahn ro.

⁵Namin nchuhn sahn decahya, cuenevahnecon ne ihyan ndinan che nda cuande ye ihyan ndiyaco. Nducoyaca nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, numacuahn vedino vedenecon codinahn ama tama ne

yahn vih, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Dendiohs ne, rendahco ndiya ye ihyan che yade ye, ate numacuahn vedeyahino rinan ye ihyan che necun ye.

⁶Chemin che condahco ndiya man ne nchuhn nan Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon quenan cuma ye, cava che ndeva ye nchuhn nda ro che cuhnde cade yahn ihyan iyehanse.

⁷Hua cua nchuhn cudado. Tahque ndah ne condahco ne nducuahn tah Dendiohs, te ihyan min ne, redin ye cudado nchuhn.

⁸Cuahteyan nchuhn, te chundah, sahn min che hua ri rendihche se nchuhn ne, quechica se numachahte, rinuhn se ihyan che co din se che conda ye. Sahn min ne, nde tahque duhtuno se che co ama yahyan tan che rinuhn te ihyan che cheh te. ⁹Cuiquendi ne numa ino ne cohahtino ne Dihvo vo Jesucristo, ne hua tumacah ne yahn se, te a devano ne te numa chahte iyehanse recah rihn se ihyan yahn Dendiohs. ¹⁰Cuihno che a nchuhrihn nchuhn neve ro ne, Dendiohs, ihyan min che quenan cuma ye vedeyahino chahte, ne a tendahnun ye nchuhn cava che cotahno ne Dihvo vo Jesucristo, cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro ne, man ye cah dito ye nchuhn, din ye che quendah ndah ne, quendi ne numa ino ne yune yahn ye. ¹¹Ihyan min ne, quenan cuma ye vederihquentiyon chahte numacuahn ro, ne redin yahn che ndeva vo yavenan ye cuahn dama. Tihca co.

¹²Dirun neve ndudo yahn nchuhn, dechuh caca cuh nduco dihno vo Silvano, sahn min che quenan ino che co cohahtino nchuhn che cahma se. Che dirun yahn ne ne, riyahvé nchuhn numa cuaco yahn vedeyahino che quenan cuma Dendiohs nduco ne. Cohahtino ne ihyan min.

¹³Ihyan ndiyaco che vate ye yan che rahn ihyan Babilonia yahn, che tendahnun Dendiohs ihyan nduhca nchuhn ne, dechuh ye Dendiohs yahn ne. Marcos, sahn min che nduhca dayá rihno sahn, namin dechuh se Dendiohs yahn

ne. ¹⁴Numacuahn vedeyahino cuenecah ama tama nchuhn Dendiohs vih che cuande yahn.

Ricá Dendiohs che din ye che ndahca cuahtenan nducoyaca nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. Tihca co.

CACA CHE DIRUN SAN PEDRO ADIVE

1 U Simón Pedro, apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, dechúh caca cuh yahn nchuhn che numa cuaco din Dendiohs yuhn vo man, Dihvo vo Jesucristo man, che chitahno ne ne, nduhca nuhn. Che chitahno ne ne, ama ndahca cava ne.

² Ricá Dendiohs che ama din yahino ye nchuhn, din ye che ama ndahca cuahtenan ne. Ricá ihyan che din ye che, nduco vededevano yahn ye man, yahn Dihvo vo Jesucristo man, che chenan cuma ne ne, tumacadino ne che a ihyan min che redin ye che ndah nduco ne.

Nduhca che nahn che cuahtechica ihyan yahn Dendiohs

³ Numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs din Dihvo vo nducuahn che nahn cava che runecade co cuahtechico vo iyehne man, co cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro man. Din ye che checadino vo yahn Dendiohs, ihyan min che numacuahn vederihquentiyon chahte yahn ye tendahnun ye uvo, ⁴ ne cah ye ndudo yahn ye che ama rignonun chihve cavo vo. Che dinahn nchuhn ndudo min ne, ndevahn ne, metah che quendi ne vedeyeno yahn man ne, cuahtendihco ne nunde, ne ndo ne ihyan ndah nduhca man ye. ⁵⁻⁷ Chemin che nducote ritahno ne ne, nahn che runecade cuahtechica ne man, nahn che tahque chahte co vededevano yahn ne man, nahn che din cheche ino ne cava che hua ndere cuahtechica ne, cuahtendihco ne nunde man, nahn che cuahtenan cuma ne vedechahtino man, vedeyahino man, nahn che din yahino ama tama ne vih man.

⁸ Me ndete che tihca din nchuhn numacuahn chedave yahn ne ne, nde tahque conahn ndah ne vederihquen-

tiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁹ Me ndete che hua tihca din ne ne, anduhneca ndete che ve ndutinan man, anduhneca ndete che a chinan ne che a nchahco Dihvo vo Jesucristo nunde che chahtendihco ne ro menan man. ¹⁰ Dihnó, chemin che nde tahque redin yahn che cuahtenan ino ne che a tendahnun Dendiohs nchuhn, nedin yahn ye nchuhn, te ndete che tihca din ne ne, hua nda ro che conda ne, ¹¹ ne numacuahn vedeyeno ndeva ye nchuhn, cuahtenan ne numacuahn ro nan che rihquentiyon Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndevahn ye uvo.

¹² Chemin che andahre a devano nchuhn dehtenduh chemin chan, ne riquendi ne numa ino ne Ndudo yahn Dendiohs che va tah ne, ate quendí ntihyon yan yahn. ¹³ Rahcó che redin yahn che quendí yahvé nchuhn numanahn che quenán iyehne, ¹⁴ te a te Dihvo vo Jesucristo, checadino che a nun va che cóh. ¹⁵ Namin redirún yahn ne cava che cuahn che ndaca iyehne cuh ne, hua conan ne dehtenduh che tuhchan, ntihyon yan ne adecodehno ura.

Vederihquentiyon chahte che ndonda tah Dihvo vo Jesucristo

¹⁶ Yahn vederihquentiyon chahte yahn Dihvo vo Jesucristo man, yahn che va che ndaconan chi tun ye man, che a chicuahn nuhn nchuhn ne, ndiyu ndere cuento che ndecadino man nuhn cava che cahneh nuhn ihyan, te man nuhn ndihchero nuhn vederihquentiyon chahte yahn ye. ¹⁷ Cuahn che ndeva Dendiohs Chida yavenan ye, chihco ro ye vederihquentiyon chahte che ndahco ye tah ye ne, rahn ye numacuahn vederihquentiyon yahn ye: “Ihyan cuh che Dayá. Yahinó ihyan. Ama yenó cava ye.” ¹⁸ Nduco nuhn ihyan cuahn che chahn ye tin ico me nan che ndo diyahn ye, ne a man nuhn chihnevan

nuhn ndudo min che rahn Dendiohs nde vahchetero.

¹⁹Chemin che nde tahque richahtino nuhn ndudo che dirun ihyan profeta che chahte ye a rahn me. Nchuhn ne, ndahca redin ne che rihcovan ne ndudo min, te anduhca ama yahn che riche, rendihco dave nan che man nde nda ro che ndaconan chi tun Dihvo vo Jesucristo. Tahn min ne, anduhneca cuahn che a cochi ri dave, cuahn che quendah yuhdo chahte, ne ama co yeno nchuhn.

²⁰Menan vihca cuedevano nchuhn te nde ama ihyan ne, hua co conahn ye nduco vederendecadino yahn man ye Ndudo yahn Dendiohs che dirun ihyan profeta yahn dehtenduh che va che co, ²¹te man ihyan profeta chahn ne, hua cahndudo ye nduco vederendecadino yahn man ye. A Vaco Ndah yahn Dendiohs din che cahndudo ye.

Sahn rihncheh

2 Van ihyan naci6n yahn Israel ne, namin chahte sahn rihncheh che redin ca se che profeta se. Namin van nchuhn ne quendah sahn che numacuahn vederihncheh cacuahn se ndudo che din che conda ihyan. Cuacandah vedame se Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye cava nunde yahn nducoyaco vo, nde cava nunde yahn sahn chahn, ne yahn chemin che a denan co se castigo. ²Ama yahn ihyan dama co ye nduco se, ndere cuahtechica ye, cuahtendihco ye nunde, ne chemin din che ndaca yune che chihnga cahma ihyan yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo. ³Nducote ama idihya se, nahn yahn se tume ne, numacuahn vederihncheh cuahndudo se, tico se tume yahn ne. Nde a rahn me ne, a va cade che din Dendiohs castigo sahn.

⁴Va che co se castigo, te nde yahn angel che chahtendihco ye nunde, hua nchahco Dendiohs yahn ye, dechuh ye

ihyan van ruchiyahn, quechiche cadena ihyan, cuahtenun ye van man van rahn nde nda ro che techecade ye yahn ihyan iyehense. ⁵Atihnocá hua nchahco Dendiohs yahn ihyan nunde che chahte ye a rahn me. Din ye che chan co rahn nde chito nune iyehense, ne chihno chih nducoyaca ye. Noé, ihyan min che cahndudo ye che runecade cuahtechica ihyan nduhca che nahn Dendiohs, atenan ihyan min nduco te ndache ihyan ndedevahn Dendiohs. ⁶Atihnocá decuihno Dendiohs ihyan nunde che vate ye yan Sodoma man, yan Gomorra man, din ye che chiche yan chahn nde chihno ndo iya, cava che cah ye, checadino ihyan nunde che cuahte ye adive che namin va che co ye castigo. ⁷⁻⁸Ate ndedevahn ye Lot, ama ihyan che runecade ye, che ama chi ran ye yahn che ndere chahtechica ihyan chahn chahtendihco ye nunde, te quenan ye yan vaco ye, ne ndihchero ye man, chihnevan ye man, che tihca redin ye. ⁹Nduco tihca a retumacadino vo che Dihvo vo Dendiohs ne, rendedevahn ye ihyan che ndah ihyan ye van dehtenduh che rechuhrihn ye, ne redin ye castigo ihyan che duhtuno ihyan ye nde nda ro che techecade ye yahn ihyan iyehense. ¹⁰Din ye castigo ihyan chahn, menan vihca ihyan che ndere vatechica ye, rah-tendihco ye nunde man, ihyan che re-ducherino ye vederihquentiyon yahn ye man.

Sahn rihncheh chahn ne, ama duhtuno se, ne hua vahino se ducherino se vederihquentiyon chahte che chenan cuma vaco chihnga, ¹¹andahre angel che nde tahque chahte vederihquentiyon chenan cuma ye, hua rihquino ye ndahco ndiya ye vederihquentiyon min nan Dihvo vo Dendiohs.

¹²Nduhneca ite chano che, nde hua rendedecadino te redin te dehtenduh, vate no te cava che cahno ihyan ite ne, tihchan sahn chahn, te andahre

nde hua renahn se yahn vederihquentiyon min, ate ducherino se. Chemin che va che cuahno co se nduhcá ite chano chahn,¹³ chuhrihn se, din nunde yahn se yahn che cah rihn se ihyan chenahn. Vedeyeno yahn sahn chahn ne, che cuahtendihco se nunde nan nducoyaca ihyan. Nduhcá dehtenduh che ama chihnga che cahva rino vo ne, tihchan sahn chahn. Ama rihtera se vedecuihno, rinduco se nchuhn cuahn che rahtevihco ne, nde yeno ri se che rihncheh se nchuhn.

¹⁴ Nducoyaca ndahta che rendihchero se ne, nahn yahn se tahn, cuahn dama rahtendihco se nunde. Rihncheh se ihyan tundo che metah conahn ndah ye ndudo yahn Dendiohs. Ama mayon se cava che tico se tume yahn ihyan. Sahn chahn ne, a ndinda se.¹⁵ A ndinda se, te chacondah vedame se ndudo ndah yahn Dendiohs, riquendi se yune yahn profeta Balaam daya Beor, sahn min che cava che ndaca se tume ne, din se che chihnga.¹⁶ Sahn min ne, chihca tan Dendiohs nunde che va ino se che din se, din ye che nte ama burro nduco se, yahve te sahn nduhcá che rente ihyan, ne hua din se.

¹⁷ Sahn chahn ne, nde hua richihve se. Nduhcá ama pozo che diya man, nduhcá man cuma che rechuh dama, riquenda yuhne man, tihchan se. A ndinda se, a va yan nan man nan rahn nan che cuahtenun se, co se castigo cuahn dama.¹⁸ Sahn chahn ne, numacuahn vedeyade rahndudo se ndudo che nde hua cochihve. Rihncheh se ihyan che a cade ndevahn ye che rahtendihco ye nunde, rinun se ihyan che ndere cuahtechica ye vedeyeno yahn man ye.¹⁹ Rahn se te ndete che tihca din ye ne, cuahteman ino ye, cahcantiyon man ye ihyan, ate hua cuaco chemin, te nde man se hua vateman ino se, rihquentiyon nunde yahn se sahn. Tihca, te adecodehno nunde che chenan cuma ihyan ne, a

nunde min rihquentiyon ihyan.²⁰ Ihyan che a ndedevahn Dihvo vo Jesucristo ihyan yahn nunde che chahtendihco ye ne, ndete che cahcoman ye che nevah-necun ye ihyan min, ndaconan cuahtendihco ye nunde ne, tahque vedin ye che co ro menan,²¹ te tahque ndahca cava ye ndete che nde hua checadino ye ndudo ndah yahn Dendiohs che co che a checadino ye, ne chihcoman ye.²² Ihyan chahn ne, a chinahn nduco ye ndudo che rente ihyan tuhca: "Yahna ne, rihno rendache te, ne rendaconan te rencheh tun te. Me cuche ne, rihno rine te, ne renda-tonun tun te van nchete."

Va che ndaconun chi tun Dihvo vo Jesucristo

3 Dihno che yahino nchuhn, caca cuh a co o yune che redirun yahn nchuhn, rentihyon yan yahn nchuhn yahn dehtenduh che a devano ne cava che ndedecadino ndah ne yahn.² Cuenecahco ne ndudo che dirun ihyan profeta ndah che chahte ye a rahn me man, ndudo che chihquentiyon Dihvo vo Jesucristo che dinahn vo man. Ndudo min ne, cahndudo ihyan apostol, chihnevan ne cuahn che chahn ye yan vaco ne.³ Menan vihca nahn che codevano nchuhn te cuahn che a cochi nino ro che cuihno iyehense ne, cuahte sahn che ndere cuahtechica se vedeyeno yahn man se. Sahn chahn ne, ducherino se,⁴ ne cahma se: "¿Taca che chi tun Dihve nchuhn Jesucristo? Cah ye ndudo yahn ihyan ndico che chi tun ye, ate nde hua cuaco chemin, te a chihno chih nducoyaca ye, ne iyehense ne, anduh-neca nde ro che chihnde."⁵ Tihca cahma sahn chahn, te ducherino se. Anduhneca ndete che hua devano se che nde menan me ne, nduco ndudo che rahn Dendiohs ne, chihnde cade nan ro man, iyehense man. Chihco vih ye yahn van nune man, chihco cade ye che ran co cava che ndaca

cue yahn man. ⁶Ihyan nunde che chahte ye a rahn me ne, decuihno Dendiohs ihyan, din ye che chito nune iyehense. ⁷Nan ro man, iyehense man ne, va che cuco nduhca che a ndihco cade Dendiohs, nda ro che techecade ye yahn ihyan nunde, din ye castigo ihyan.

⁸Dihnó che yahinó nchuhn, cuedevano ne te nan Dihvo vo Dendiohs ne, ama ro ne, anduhneca ama mil nduyo, ne ama mil nduyo ne, anduhneca ama ro. ⁹Ihyan min ne, nahn ye che nto ino ihyan nunde yahn ye cava che hua co ye castigo, ne chemin che redin chahtino ca ye. Ndiyu che chinan ye ndudo che cah ye nduhca che rendedecadino ama o ihyan.

¹⁰Dihvo vo Jesucristo ne, ndaconan chi tun ye ro che nde hua rendedecadino ihyan. Nduhca che a denan renda sahn duco ura che nde hua vate ihyan cudado ne, tihca ro min, te a denan nda Dihvo vo. Nda ro min ne, ama yudo co anduhneca ndete che ama dito cune, ne iyehense man, nducuah che va man, nducuah che chenana nan ro man ne, cuihno cuco.

¹¹Nducote tihca va che cuihno nducuah ne, nahn che ama runecade cuahtechica nchuhn nduhca che nahn Dendiohs, ¹²nde nda ro che techecade ye yahn ihyan iyehense. A ro min che chenana rino ne, chenana ino ne che nun conahn. Ro min ne, nduhca che a rahn ri nchuhn ne, nan ro nduco nducuah che chenana ne, cuihno cuco. ¹³Nduhca

che a cah Dendiohs ndudo yahn ye ne, chenana ino vo che nedina ra ye nan ro man, iyehense man, nan che atenan ihyan che ndah ihyan ye cuahtenan ye.

¹⁴⁻¹⁵Dihnó che yahinó nchuhn, chemin che numanahn che chenana rino ne che conahn dehtenduh chemin chana ne, codina nun ino ne, runecade cuahtechica ne, ne vateman ino ne cuahn che nda Dihvo vo Jesucristo. Cuedevano ne te nducote quenan cuma ca ye vedechahtino nduco vo ne, a ndero ndi che ndedevahn ye uvo. Yahn chemin ne, dihno vo Pablo che yahino vo ihyan ne, a dirun ye yahn nchuhn, numacuahn vededevano che cah Dendiohs ihyan, ¹⁶ntihyon yan ye yahn chemin nan nducuah ca ca che dechuh ye. Nahn cuan ne, vahche, ne chemin che ihyan tundo che hua ndah renahn ye ne, a vih rahn, ne a vih renahn ye. Atihnocá redina ye nan nducuah Ndudo yahn Dendiohs, redinda man ye ihyan.

¹⁷Dihnó che yahinó nchuhn, chemin che nducote a devano ne chemin ne, codina ne cudado cava che hua cotahno ne vederihncheh yahn sahn nunde chahn, cahcoman ne che riquendi ne yune yahn Dihvo vo Jesucristo numa ino ne. ¹⁸Tahque ndah ne, codina nun ino ne cava che nde tahque conahn ndah ne yahn vedeyahino yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndedevahn ye uvo. Ndahca che ndeva vo yavenan ye cuahn dama. Tihca co.

CACA CHE DIRUN SAN JUAN MENAN

1 Dihvo vo Jesucristo ne, a va ye nde ro che metah cuhnde iyehñse. Ihyan min ne, anduhñeçá Ndudo yahn Dendiohs che dechuh ye çava che ndedevahn ye uvo, cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. Nuhn ne, ndihchero nuhn ihyan man, chihñevan nuhn ndudo yahn ye man, dama cheh dama chih nuhn nduco ye man. ²Ihyan min ne, quechica ye iyehñse cuh, ne nuhn ne, chinduco nuhn ihyan. Rahndudo nuhn ndudo yahn ye, rihñevan nchuhn, te a devano nuhn che cuçaco. Ihyan min ne, a nduco ye Dendiohs Chida, ate nda ye iyehñse cuh çava che ndedevahn ye uvo, cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ³Ndaconan rete cuande ndáh nchuhn che chinduco nuhn ihyan min man, chihñevan nuhn ndudo yahn ye man, te náhn che conduco ne nuhn, cotahno vo Dendiohs Chida man, ihyan min che Daya ye man. ⁴Condihchenan ndah ne che dirún yahn ne çava che numacuahn vedeyeno quendi ne cotahno ne ihyan.

Dendiohs ne, ndiyu ihyan nunde ye

⁵Dendiohs ne, nduhça ama ndah dave yahn ne, tihça ama ndah ihyan ye, metah nde ama nunde yahn ye. Ndudo cuh ne, man Dihvo vo Jesucristo chicuahn ye nuhn, ne rete cuande nuhn nchuhn. ⁶Ihyan che rahn ye che ritahno ye Dendiohs ate rahtechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde ne, a ndero ndi che ndere rahn ye, te hua runeçade rahtechica ye. ⁷Ate ndete che runeçade vatechico vo nduhça che nahn Dendiohs ne, ndahça cuahtenan vo nduco vih, ne nchahco ye nducuahn nunde yuhn vo, yahn che chih Daya ye, Dihvo vo Jesucristo, chera yun yahn ye çavo vo. ⁸Ndete che çahmo vo che

metah nunde yuhn vo ne, rihñcheh man vo uvo, nde hua cuçaco che rahn vo. ⁹Ndete che ntuma ino vo nunde yuhn vo ne, nchahco Dendiohs yuhn vo, te ihyan min ne, runeçade ye, ne redinahn ye ndudo yahn ye. ¹⁰Ate ndete che çahmo vo che hua chendihco vo nunde ne, duche rino vo Dendiohs, te anduhñeçá ndete che çahmo vo che ndere rahn ye. Ndete che tihça ne, a ndero ndi che nde hua ritahno vo Ndudo yahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn nan ye uvo

2 Dayá, dirún çaca cuh yahn ne çava che ndedecadino ne, ne hua ndere cuahtechica ne, cuahtendihco ne nunde. Ate ndete che va duh che quendihco nunde ne, va Dihvo vo Jesucristo, ne va tah ye vederihquentiyon che rahn nan ye uvo nan Dendiohs Chida. Ihyan min ne, metah nde ama nunde yahn ye, ²ne chihco mendahn ye ihyan, chih ye çava nunde yuhn vo man, nunde yahn nducoyaca ihyan iyehñse man. Nduco tihça ndo yan Dendiohs nduco nducoyaco vo. ³Ndete che redinahn vo vederihquentiyon yahn ye ne, a devano cuçaco vo che ritahno vo ihyan. ⁴Duh ihyan che rahn ye che ritahno ye ihyan ate hua redinahn ye vederihquentiyon yahn ye ne, ndere rahn ye. ⁵Ate ndete che redinahn vo vederihquentiyon yahn Dihvo vo ne, a devano cuçaco vo che yahino vo Dendiohs numacuahn chedave yuhn vo man, che nedin yahn ye uvo man. ⁶Duh ihyan che rahn ye che a nedin yahn Dendiohs ihyan ne, nahn che runeçade cochica ye nduhça che quechica Dihvo vo Jesucristo.

Nahn che din yahino vo vih

⁷Dihnó, dirún yahn ne, rentihyon yan vederihquentiyon che chihnde nde a rahn me, chidevano ne nde ro che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo. ⁸Vederi-

hquentiyon min, nducote dinahn Dihvo vo Jesucristo man, redinahn man ne man ne, ndahca che rentihyon yan yahn ne. Tihca, te ca retuhn Ndudo Ndah yahn Dendiohs ne, ca rihno vedetundo yahn ihyan.

⁹Duh ihyan che rahn ye che a chenahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ate rendihche tan ye ihyan chenahn ne, ihyan min ne, riquendi ye vedetundo yahn ye, metah conahn ye. ¹⁰Ihyan che redin yahino ye ihyan chenahn ne, a chenahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne riquendi ye. A runecade vederendecadino yahn ye, ne hua rahtendihco ye nunde. ¹¹Me ihyan che rendihche tan ye ihyan chenahn ne, riquendi ye vedetundo yahn ye, nto ye nduhca ama ihyan nan ve, nde hua devano ye ti nda ti tuno ye. ¹²Daya, dirun yahn ne, te a nchahco Dendiohs nunde yahn ne che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹³Nchuhn ihyan ndico, dirun yahn ne, te nde a rahn me ne, a chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va ye nde cuahn che metah cuhnde iyehense. Nchuhn ihyan decahya, dirun yahn ne, te hua riquendi ne vederihquentiyon yahn chundah.

Daya, dirun yahn ne, te a nedin yahn Dendiohs Chida nchuhn. ¹⁴Nchuhn ihyan ndico, dirun yahn ne, te a chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va ye nde ro che metah cuhnde iyehense. Nchuhn ihyan decahya, dirun yahn ne, te ama yune no chihcoman ne vedeyeno yahn man ne man, ritahno ne Ndudo yahn Dendiohs numacuahn chedave yahn ne man, rahcotahn ne vederihquentiyon yahn chundah man.

¹⁵Hua dama co nchuhn nduco ihyan nunde, quendi ne vedeyeno yahn man ne, cuahtendihco ne nunde, te ihyan che riquendi ye vedeyeno yahn man ye ne, hua yahino ye Dendiohs Chida. ¹⁶Tihca,

te che ndere rahtechica ihyan, rahtendihco ye nunde man, che idihya ye man, che redin yade ye man ne, nducuahn nunde chemin chan ne, a nan vederendecadino yahn ihyan riquendah, ndiyu Dendiohs che rihquentiyon ye chemin. ¹⁷Nducoyaca ihyan che rahtechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde ne, renda ro che rihno ye. Ate ihyan che redinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

Sahn che rendihche tan se Dihvo vo Jesucristo

¹⁸Daya, a cochi nino ro che nto iyehense. Nchuhn ne, a devano ne te a vacade che nda sahn duhtuno ihyan me che rendihche tan se Dihvo vo. Ama yahn se che nduhca se sahn min ne, a nda se. Chemin che a devano vo te a cochi nino ro che nto iyehense. ¹⁹Sahn chemin chan ne, a van dihno vo quendah se, ate hua chitahno se Dihvo vo nduhca che ritahno vo. Tihca, te ndete che chitahno se numa cuaco ne, hua din vih se. Ate ndiquendah nducoyaca se van vo, chihco ro se che a devavih ndi se. ²⁰Ate nchuhn ne, hua dama ri ne nduco sahn chahn, te din Dihvo vo Jesucristo che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn, tumacadino ne ndudo ndah yahn ye. ²¹Dirun yahn ne, te a chenahn ne ndudo min, ne a devano ne cha che cuaco, ne cha che hua cuaco. ²²Sahn che rahn se che ndiyu Dihvo vo Jesucristo che tendahnun Dendiohs cava che ndedevahn ye uvo ne, cuahnde chende se. Sahn che rendihche tan se Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs ne, racondah vedame se vederihquentiyon yahn ye man, vederihquentiyon yahn Dendiohs Chida man. ²³Ihyan che racondah vedame ye Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs ne, namin racondah vedame ye Dendiohs Chida. Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, Daya

Dendiohs ne, din yahn Dendiohs Chida ihyan.

²⁴Chemin che nahn che quendi nchuhn numacuahn chedave yahn ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo che chitahno ne a rahn me. Ndete che quendi ne ne, tuhme Dendiohs Chida man, Dihvo vo Jesucristo, Daya ye man ne, ndeva ye nchuhn. ²⁵Tihca, te Dihvo vo ne, te ye ndudo yahn ye che ndeva ye uvo, cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro.

²⁶Nducote vate sahn che rihnceh se ne, chemin che tihca dirun yahn nchuhn. ²⁷Nducote din Dihvo vo Jesucristo che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn ne, hua rendotenan ne nde ama ihyan che cacuahn ye nchuhn. Man Vaco Ndah yahn Dendiohs redin che ri devano nchuhn deman nducuahn dehtenduh che cuaco. Nduhca che a ca cuande ne yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, cuiquendi ne, cochahtino ne Dihvo vo.

²⁸Daya, cuiquendi ne cochahtino ne Dihvo vo cava che hua dehva rahco ne, nde hua co cuihnan ne, ndihchero ne ihyan cuahn che ndaconan chi tun ye. ²⁹Nducote a devano ne che ama ndah ihyan Dihvo vo Jesucristo ne, cuedevano ne te nducoyaca ihyan che redin ye che ndah ne, a nedin yahn ye ihyan.

A nedin daya Dendiohs uvo

3 Condihche nchuhn nduhca che ama yahino Dendiohs Chida uvo, nedin daya ye uvo. Ihyan nunde ne, nducote hua retumacadino ye taca Dendiohs ne, namin hua retumacadino ye che a nedin daya ye uvo. ²Dihnó che yahnó nchuhn, a nedin daya Dendiohs uvo, nde metah tumacadino vo nduhca che ama ndah ro yuhn vo cuahn che ndeva ye uvo. Ate a devano vo te cuahn che ndaconan chi tun Dihvo vo Jesucristo ne, ndo vo nduhca man ye, ndihchero vo ihyan.

³Nducoyaca ihyan che chenan ino ye che ndihchero ye ihyan ne, rihcoman ye vedeyeno yahn man ye, ne rendo ye ihyan ndah nduhca Dihvo vo Jesucristo. ⁴Ate nducoyaca ihyan che rahtendihco ye nunde ne, rahcotahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs. A vederihquentiyon min che rihco ro nunde yahn ihyan. ⁵Nchuhn ne, a devano ne te Dihvo vo Jesucristo ne, ndiyu ihyan nunde ye. Namin a devano ne te nda ye muhn iyehse cuh, chihco mendahn ye ihyan, chih ye cava nunde yuhn vo.

⁶Nducoyaca ihyan che richahtino ye ihyan min ne, hua ndere rahtechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde, ne ihyan che ndere rahtechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde ne, nde hua ritahno ye ihyan, andahre tihca rahn ye. ⁷Daya, cuihco nchuhn cudado che hua cahncheh nde ama ihyan nchuhn. Cuedevano ne te ihyan che runecade rahtechica ye ne, ndah ihyan ye nduhca Dihvo vo Jesucristo, ⁸ne ihyan che ndere rahtechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde ne, riquendi ye vederihquentiyon yahn chundah, te a sahn min che canan quendihco se nunde. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, nda ye muhn iyehse cuh cava che decuihno ye vederihquentiyon yahn se.

⁹Nde ama ihyan che a nedin daya Dendiohs ne, hua riquendi ye rechica ye vedeyeno yahn man ye, rendihco ye nunde, te a ndahcorun ye vederendecadino yahn ye. Hua co quendi ye condihco ye nunde, te a nedin daya Dendiohs ihyan, ndo ye ihyan ra. ¹⁰A ndero ndi ihyan che a nedin daya Dendiohs ihyan. Namin a ndero ndi ihyan che a nedin yahn chundah ihyan. Tihca, te nducoyaca ihyan che hua redin ye che ndah man, nducoyaca ihyan che hua yahino ye ihyan chenahn man ne, hua yahn Dendiohs ihyan.

Nahn che din yahino ama tama vo vih

¹¹ Nahn che din yahino ama tama vo vih. Vederihquentiyon min ne, a devano nchuhn nde ro che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo. ¹² Hua ndahca che quendi vo yune yahn Caín, sahn min che dinahn se yahn chundah, chihno se dihno se. A devano vo te Caín ne, duhtuno ihyan se, ne chemin che chihno se dihno se che ndah ihyan ye. ¹³ Dihno, hua dehva rahco nchuhn cuahn che rendihche tan ihyan nunde nchuhn. ¹⁴ A ndedevahn Dendiohs uvo van ihyan nunde che va che co ye castigo yah, din nunde yahn ye. A devano vo te cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro, te redin yahino ama tama vo vih. Ihyan che hua redin yahino ye vih ne, metah ndedevahn Dendiohs ihyan, ne va che co ye castigo. ¹⁵ Nducoyaca ihyan che rendihche tan ye ihyan chenahn ne, dama ri ye nduco sahn rihno ihyan, ne a devano vo te nducoyaca sahn rihno ihyan, hua chenah ino se che ndeva Dendiohs sahn, cuahtenan se vahchetero numacuahn ro. ¹⁶ A devano vo nduhca che yahino Dihvo vo Jesucristo uvo, chihco mendahn ye ihyan, chih ye cava vo. Nahn che tihca din yahino ama tama vo vih, andahre nde cahco mendahn vo uvo, coh vo cava vih. ¹⁷ Ndete che va che rechuhnun vo ate hua conan vahino vo dihno vo che va vederetahn yahn ye, conan vo ihyan ne, a ndero ndi che nde hua yahino vo Dendiohs. ¹⁸ Dayá, nde hua cochihve che dendudo cahmo vo che redin yahino vo vih. Tahque ndah ne, din yahino vo vih numa cuaco, conan vih vo nan vederetahn yuhn vo.

Nduhca che redin chahtino vo Dendiohs

¹⁹ Ndete che tihca din yahino ama tama vo vih ne, a devano vo che redinahn vo ndudo ndah yahn Dendiohs,

ne vatemah ino vo. ²⁰ Ndete che va deh cuande che hua vatemah ino vo ne, va Dendiohs che devano ye nducuahn, ne co din ye che cuahtemah ino vo. ²¹ Dihno che yahino nchuhn, ndete che vatemah ino vo ne, cochahtino vo Dendiohs, ²² ne dinahn ye nducuahn che caco vo ihyan, te redinahn vo vederihquentiyon yahn ye, redin vo dehtenduh che renan ino ye. ²³ Nan nducuahn vederihquentiyon yahn ye ne, nahn ye che cotahno vo Daya ye, Dihvo vo Jesucristo, ne din yahino ama tama vo vih nduhca che chihquentiyon Dihvo vo. ²⁴ Nducoyaco vo che redinahn vo vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, richahtino vo ihyan, ne rinduco ye uvo. A devano vo che rinduco ye uvo, te din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo.

Vaco Ndah yahn Dendiohs man, vaco chihnga man

4 Dihno che yahino nchuhn, hua ndetahn cotahno ne yahn sahn che rahn se che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs sahn. Cah yune ne che nte se, ne cuicarune ne sahn cava che cadino ne ndete che chenah cuma se vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, o vederihquentiyon yahn vaco chihnga. Tihca codin ne, te ama yahn se vatechica se rihncheh se, rahn se te ndudo yahn Dendiohs che rahndudo se. ² Co cadino ne duh ihyan che quenah cuma ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, te va che cahma ye che Dihvo vo Jesucristo ne, ndo ye nduhca ihyan, nda ye muhn iyehense. ³ Ate nducoyaca sahn che hua tihca cahma se ne, hua chenah cuma se vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs. Sahn chahn ne, chenah vaco chihnga sahn, chenah cuma se vederihquentiyon yahn sahn min che rendihche tan se Dihvo vo. A devano vo te sahn min ne, va che cochica se muhn iyehense, ne yahn sahn che vatechica se,

chenan cuma se vederihquentiyon yahn se.

⁴Dayá, a nedin yahn Dendiohs nchuhn, ne a ndahco ndiya ne sahn chahn che vatechica se rihnceh se, te vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs che quenun nchuhn ne, tahque yudo che co vederihquentiyon yahn chundah. ⁵Sahn chahn ne, sahn nunde se, ne chemin che rente se dehtenduh che chihnga, rihcovan ihyan nunde. ⁶Ate nuhn ne, a yahn Dendiohs nuhn, ne ihyan yahn ye ne, rihcovan ye che rahndudo nuhn, ne ihyan che hua yahn ye ne, hua rihcovan ye. Nduco chemin ne, co devano vo cha sahn che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs sahn, ne cha sahn che quenun vaco chihnga sahn.

Yahino Dendiohs uvo

⁷Dihnó che yahinó nchuhn, quenun cuma che din yahino ama tama vo vih, te redin Dendiohs che chenun cumo vo vedeyahino. Adecoduhno ihyan che quenun cuma ye vedeyahino ne, ritahno ye Dendiohs, ne a yahn ye ihyan. ⁸Ihyan che hua chenun cuma ye vedeyahino ne, hua yahn Dendiohs ihyan, te ihyan yahn Dendiohs ne, redin Dendiohs che chenun cuma ye vedeyahino. ⁹Chihco ro Dendiohs che yahino ye uvo, te andahre ama ndiyahn ra Daya ye, ate dechuh ye ihyan muhn iyehense, cava che ndedevahn ye uvo, ne cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ¹⁰Yahino vo Dendiohs, ate tahque chahte vedeyahino yahn man ye che co vedeyahino yuhn vo, te dechuh ye Daya ye, chihco mendahn ye ihyan, chih ye cava nunde yuhn vo. A tihca ndo yan Dendiohs nduco nducoyaco vo.

¹¹Dihnó che yahinó nchuhn, nducote tihca din yahino Dendiohs uvo ne, quenun cuma che din yahino ama tama vo vih. ¹²Nde ama ihyan hua ntilche

ye Dendiohs. Ate ndete che din yahino ama tama vo vih ne, nedin yahn Dendiohs uvo, conduco ye uvo, ne cuah-tenan cumo vo vedeyahino yahn ye. ¹³A devano vo te a yahn Dendiohs uvo, rinduco ye uvo, te a din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo. ¹⁴Nuhn ne, a devano cuaco nuhn, ne rahndudo nuhn ndudo yahn che a dechuh Dendiohs Chida Daya ye, cava che ndedevahn ye ihyan iyehense. ¹⁵Adecoduhno ihyan che cahma ye numacuahn che-dave yahn ye che Dihvo vo Jesucristo ne, Daya Dendiohs ihyan ne, nedin yahn Dendiohs ihyan, ne conduco ye ihyan.

¹⁶A devano cuaco vo che yahino Dendiohs uvo. Ihyan min ne, quenun cuma ye vedeyahino, ne nducoyaca ihyan che chenun cuma ye vedeyahino ne, nedin yahn Dendiohs ihyan, rinduco ye ihyan. ¹⁷Tihca cuahtenan cumo vo vedeyahino cava che hua dehva rahco vo nda ro che techecade Dendiohs yahn ihyan. Hua dehva rahco vo nda ro min, te numanahn che chenun vo iyehense ne, quendi vo yune yahn Dihvo vo Jesucristo, cuahtenan cumo vo vedeyahino nduhca man ye. ¹⁸Ihyan che chenun cuma ye vedeyahino ne, vatemán ino ye nan Dendiohs. Ate ihyan che hua vatemán ino ye ne, vahino ye che co ye castigo, te hua chenun cuma ye vedeyahino.

¹⁹Uvo ne, yahino vo Dendiohs yahn che menan vihca din yahino man ye uvo. ²⁰Ihyan che rahn ye che yahino ye Dendiohs ate rendihche tan ye ihyan chengahn ne, hua cuaco che rahn ye, te ndete che hua yahino ye ihyan che dama chenun ye iyehense nduco vih ne, hua co din yahino ye Dendiohs che nde hua rendihche ye ihyan. ²¹Man Dendiohs chihquentiyon ye che din yahino vo ihyan man, din yahino ama tama vo vih man.

**Ihyan che ritahno ye Dihvo
vo Jesucristo ne, rihcoman
ye vedeyeno yahn man ye**

5 Nducoyaca ihyan che ritahno ye che Dendiohs dechuh ye Dihvo vo Jesucristo cava che ndedevahn ye ihyan iyehñse ne, ihyan chahn ne, a nedin daya Dendiohs ihyan. Ihyan che yahino ye Dendiohs Chida ne, namin yahino ye nducoyaca ihyan che a nedin daya ye. ²Cuahn che yahino vo Dendiohs, redinahn vo vederihquentiyon yahn ye ne, namin yahino vo nducoyaca ihyan che a nedin daya ye. ³Cuahn che yahino vo Dendiohs ne, redinahn vo vederihquentiyon yahn ye. Vederihquentiyon yahn ye ne, nde hua vahche cava che dinahn vo. ⁴Nducoyaca ihyan che a nedin daya Dendiohs ihyan ne, rihcoman ye vedeyeno yahn ye che redin che rahtendihco ye nunde. Uvo ne, nducote ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, rihcoman vo vedeyeno yuhn vo che redin che rahtendihco vo nunde. ⁵Ihyan che ritahno ye che Dihvo vo Jesucristo che Daya Dendiohs ne, atenan ihyan chahn che ri rihcoman ye vedeyeno yahn ye che redin che rahtendihco ye nunde.

**Dihvo vo Jesucristo ne, ihyan min
che Daya Dendiohs**

⁶A devano vo te Dihvo vo Jesucristo ne, Daya Dendiohs ihyan, te tihca rahn Dendiohs cuahn che chedenune ye man, tihca chihco ro man ye cuahn che chih ye, chera yun yahn ye man, tihca rete Vaco Ndah yahn Dendiohs che recadino vo man, ne a devano vo te Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, hua rihñcheh. ⁷Vahchetero ne, Dendiohs Chida man, Daya ye che dechuh ye nduco ndudo yahn ye man, Vaco Ndah yahn ye man, rete ye, recadino vo che cuaco chemin. Ihyan chahn ne, ama no vederihquentiyon chenan cuma ye. ⁸Muhn iyehñse

cuh ne, a devano vo te Dihvo vo Jesucristo ne, Daya Dendiohs ihyan, te tihca rahn Dendiohs cuahn che chedenune ye man, tihca chihco ro man ye cuahn che chih ye, chera yun yahn ye man, tihca rete Vaco Ndah yahn Dendiohs che recadino vo man. ⁹Ritahno vo ndudo che rente ihyan yahn Dihvo vo Jesucristo, che ihyan min che Daya Dendiohs. Ate nde tahque nun ritahno vo ndudo che rete man Dendiohs che ihyan min che Daya ye. ¹⁰Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, a devano cuaco ye che ihyan min che Daya Dendiohs. Ihyan che hua ritahno ye ne, ducherino ye Dendiohs, te andahre rahn Dendiohs che ihyan min che Daya ye, ate hua ritahno ye. ¹¹Rahn Dendiohs ndiyu deman che a ihyan min che Daya ye, ate namin rahn ye te ihyan che ritahno ye ihyan ne, ndevahn ye, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ¹²Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Ate ihyan che hua ritahno ye ihyan ne, nde hua ndaca vahchetero cuahtenan ye.

¹³Tihca dirun yahn nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs, cava che codevano cuaco ne te cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro.

¹⁴Richahtino vo Dendiohs, ne a devano vo te nducuahñ che caco vo ihyan nduhneva che renan ino ye ne, te ye uvo. ¹⁵Nducote a devano vo che te ye dehtenduh che caco vo ihyan ne, din vo cuande anduhneca ndete che a va tah vo dehtenduh che rico vo.

¹⁶Ndete che cadino nchuhn che rendihco ama cha dihno ne nunde che hua din che conda ye ne, covah ne cava ye, ne nchahco Dendiohs yahn ye. Ate cuihco ne cudado che ndiyu nunde che din che conda ye, te va nunde che redin che rinda ihyan, ne hua rihquentiyon che co-

vah ne cava ihyan che rahtendihco ye nunde chemin chan. ¹⁷Nducuahñ dehtenduh che chihnga che redin ihyan ne, nunde. Ate va nunde che hua redin che conda ye.

¹⁸A devano vo te nducoyaca ihyan che a nedin daya Dendiohs ihyan ne, hua ndere rahtechica ye, rahtendihco ye nunde, te Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs ne, redin ye cudado ihyan chahn, ne hua co cahcantiyon chundah ihyan.

¹⁹A devano vo che yahn Dendiohs uvo, ne nducoyaca ihyan nunde ne, vate ye tah chundah.

²⁰Namin a devano vo che Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs ne, nda ye iyehñse, chicuahñ ye uvo, tihyon yune ye uvo che cotahno vo ama no Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero. Uvo ne, ndichahtino vo ihyan. Namin ndichahtino vo Daya ye, che man ye dechuh ye. Chemin che cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ²¹Daya, cuihco nchuhn cudado, condi ne cotahno ne dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye. Tihca co.

**ÇAÇA CHE DIRUN SAN
JUĀN YAHN AMA IHYAN
NDAHTA CHE RITAHNO YE
DIHVO VO JESUCRISTO**

1 Cahvé che a tendahnun Dendiohs ndih, u indihthe Juān dirún çaça cuh, dechúh yahn ne man, yahn daya ne man. Yahinó nchuhn numacuahn che-dave yáhn. Nducoyaca dihn vo che ritahno vo Ndudo yahn Dendiohs nduco ye ne, namin yahino ye nchuhn. ²Yahinó nchuhn yahn che ritahno vo nduco vih Ndudo yahn Dendiohs, riquendi vo cuahn dama. ³Dendiohs Chida man, Daya ye Dihvo vo Jesucristo man, numacuahn vedevahino din yahino ye nchuhn, din ye che ndahca cuahtenan ne.

⁴Ama yenó che ntacá ama o daya ne. Ihyan chahn ne, runecade vatechica ye nduhca che rihquentiyon Dendiohs Chida che dinahn vo. ⁵Cahvé, numacuahn vedenecon dirún yahn ne che din yahino ama tama vo vih. Vederihquentiyon cuh ne, a devano vo nde a rahn me. ⁶Ndete che redinahn vo vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, chenan cuma vo vedevahino. A devano nchuhn che rihquentiyon ye nde a rahn me che din yahino ama tama vo vih.

Sahn rihnceh

⁷Ama yahn sahn che rendihche tan se Dihvo vo Jesucristo, vatechica se rih-

ncheh se. Sahn chahn ne, hua ritahno se che ndo ye nduhca ihyan, nda ye muhn iyehne cuh. ⁸Cuihco nchuhn cudado, ne hua tumacah ne yahn se. Cuiquendi ne cotahno ne numa ino ne nde nda ro che ndeva Dendiohs nchuhn nduhca che chenan ino ne.

⁹Adecoduhno ihyan che rihco vane ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs, riquendi ye vederendedecadino yahn ihyan iyehne ne, hua renecon yahn Dendiohs ihyan. Ate adecoduhno ihyan che riquendi ye redinahn ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo ne, renecon yahn ye ihyan. Namin renecon yahn Dendiohs Chida ihyan. ¹⁰Ndete che nda ama se che hua ricuahn se vederihquentiyon yahn Dihvo vo ne, hua nevahnecun ne sahn ndevaco ne, nde hua necah ne Dendiohs sahn, ¹¹te ihyan che renecah ye Dendiohs sahn ne, dama ri ye nduco se, rahtendihco ye nunde.

¹²Ama va dehtenduh che te cuandé nchuhn, ate tahque ndah chí nte man nduco nchuhn che co che dirún yahn ne, çaça che tahque co yeno ne.

¹³Coh ne, che namin a tendahnun Dendiohs ihyan ne, dechuh daya ye Dendiohs yahn ne.

ÇAÇA CHE DIRUN SAN JUAN YAHN DIHNO VO GAYO

1 Gayo che yahinó ndih numacuahn chedave yáhn, u indihthe Juan dirún çaça cuh, dechúh yahn ne.

²Dihnó che yahinó ndih, ricá Dendiohs che din ye che ndahça conan ne, ne quendi ye te ye vedevihche yahn ne nduhça che rinan ye ndih che ritahno ne numa ino ne. ³Nda ama o dihno vo, ne rente ye yahn ne che riquendi ne numa ino ne redinahn ne Ndudo ndah yahn Dendiohs, ne chemin che ama chi yenó. ⁴Cuahn che recadinó che riquendi dayá numa ino ye redinahn ye Ndudo yahn Dendiohs ne, chemin redin che tahque ri yenó nan nducuah.

⁵Dihnó che yahinó ndih, ama ndahça che rinan ne dihno vo, menan vihca dihno vo che chenun yune ye, te nducote ritahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, tihça redin yahn che redin ne. ⁶Cuahn che renda ihyan chahn muhn ndiyaco ne, rente ye nduhça che redin yahino ne ihyan, rinan ne ihyan. Ama ndahça che quendi ne conan ne dihno vo che chenun yune ye nduhça che redin yahn nan Dendiohs, ⁷te ihyan chahn ne, vatechica ye rahndudo ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ne hua nahn ye che van ihyan che hua ritahno ye Dendiohs quenda che chuhnun ye. ⁸Chemin che uvo conda cuande yuhn vo ihyan chahn, conan vo ihyan, ndaça che chuhnun ye. Nahn che conan vo ihyan çaça che conduco vo ihyan nan ntiyon che racotuhn ye Ndudo yahn Dendiohs.

Diótrefes ne, hua runecađe se

⁹U ne, dirún yahn ihyan ndiyaco, ate Diótrefes ne, hua nahn se che cahcantiyon nuhn, te man se nahn cahcantiyon se. ¹⁰Chemin che ndete che cahn min ne, ndacaruné sahn deh cuande che ndere rahn se yahn nuhn. Avane ne, dihno vo che vatechica ye rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs ne, cuahn che renda ye min ne, hua renevahnecun se ihyan, nde rihca tan se che nevahnecun ihyan chenahn ihyan. Me ndete che vate ihyan che nevahnecun ye ihyan ndevaco ye ne, rendetenda no se ihyan ndiyaco.

¹¹Dihnó che yahinó ndih, condi ne quendi ne yune yahn ihyan che chihnga redin ye. A devano vo te ihyan che chihnga redin ye ne, hua yahn Dendiohs ihyan, ne ihyan che redin ye che ndah ne, a yahn Dendiohs ihyan.

Demetrio ne, runecađe ye

¹²Nducoyaca dihno vo ne, rente ye che ama runecađe dihno vo Demetrio, ne a ndero ndi che runecađe ye. Namin nuhn ne, a devano cuaco nuhn che runecađe ye, ne nchuhn ne, a devano ne che deman ndudo cuaco rente nuhn.

¹³⁻¹⁴Ama va che te cuandé ndih ate ndotenan che dirún yahn ne ne, tahque ndah che nte man nduco ne, te a nun chí quendihcheró ndih.

¹⁵Dendiohs conduco ye ndih. Cuendeva ne Dendiohs yahn dihno vo che vate ye muhn. Cuenecah ne Dendiohs che cuande yahn queri ama dihno vo che vate ye tan.

ÇAÇA CHE DIRUN SAN JUDAS

1 U Judas, dihno Jacobo, che redín ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, dirún çaça cuh, dechúh yahn nchuhn che yahino Dendiohs Chida nchuhn, tendahnun ye nchuhn, redin ye cudado nchuhn çaça che ndeva Dihvo vo Jesucristo nchuhn. ²Ricá Dendiohs che ama din yahino ye nchuhn, din ye che ndahça chahtenan ne.

Sahn rihncheh

³Dihnó che yahinó nchuhn, ama nahn dirún yahn ne nduhça che ndedevahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn man, u man, ate man ne, quenan cuma che dirún yahn ne, riyahvé nchuhn che cahca tan ne che nahn ndacorun ihyan vederihquentiyon che ama yune no ndahco Dendiohs tah ihyan yahn ye, che va che cotahno vo Dihvo vo Jesucristo. ⁴Riyahvé nchuhn, te a checadinó te ama o sahn che a ndirun yahn se che va che conda se ne, numacuahn vedemayon nda se van nchuhn. Sahn chahn ne, ama duhtuno ihyan se. Ricuahn se te ihyan che renevahnecon ye ndudo ndah yahn Dendiohs ne, co cuahtechica ye vedeyeno yahn man ye, cuahtendihco ye nunde. Che tihça redin se ne, racondah vedame se Dihvo vo Dendiohs, ihyan min che ndinan ye yuhn vo man, Dihvo vo Jesucristo man.

⁵Hua dama co nchuhn nduco se. Va ama nan che ntiyon yan yahn ne andahre a devano ne yahn. Cueneca hco ne te Dendiohs ne, andahre ndetendah ye ihyan nación yahn Israel nación yahn Egipto, ate din ye castigo van ihyan chahn, decuihno ye ihyan che hua chitahno ye. ⁶Namin cueneca hco ne nduhça che chahno chi ángel che hua dinahn ye ntiyon che chenan cuma ye, chahtechica vane ye. Ihyan chahn

ne, va che co ye castigo cuahn dama. Nduhça che chihquentiyon Dendiohs ne, nchiche cadena ihyan, chenun ye van man van rahn, chenan rino ye nde nda ro cuahn che numacuahn vedeyudo cuhnde cade yahn ihyan iyehense. ⁷Namin cueneca hco ne nduhça che chahno chi ihyan yan Sodoma man, Gomorra man, ihyan yan che nino min man. Ihyan chahn ne, dama chi ye nduco ángel chahn, ndere chahtechica ye, chahtendihco ye nunde. Chahtenan ye nduco ndahta che hua nihnevaco nduco ye man, chahtenan ye van man ye nduco vih man. Ihyan chahn ne, din Dendiohs castigo ihyan, ne va che cuahtenun ye van ruchiyahn cuahn dama. Che tihça chahno ye ne, cochihve yahn ihyan chenhahn çaça che hua quendi ye yune min.

⁸Namin sahn chahn ne, redin se dehtenduh che chihnga. Recadino se dehtenduh van yahnde yahn se, ne chemin che ndere vatechica se nduco ndahta man, rahcotahn se vederihquentiyon yahn Dendiohs man, ducherino se vederihquentiyon che chenan cuma vaco chihnga man. ⁹Nde Miguel, ángel che tahque ndinan ye ne, hua chuhnan ye, te cuahn che chih Moisés ne, andahre chihca tan ye che hua quenda chundah ihyan, cuhn chende ye nduco se, ate hua chihquino ye din dine ye sahn. Tahque ndah ye ne, rahn ye ri ye sahn tuhça: “Dihvo vo Dendiohs din ye castigo di.” ¹⁰Ate sahn chahn ne, rahva se yahn vederihquentiyon min che nde hua renahn se yahn. Riquendi ve nan se yune chihnga anduhneça ite chano che redin te dehtenduh nde hua rendedecadino te yahn. Chemin che va che conda se.

¹¹¡Ama vedin se!, te riquendi se yune yahn Cain man, yahn che nahn yahn se tume ne, rahtendihco se nunde nduhça che din Balaam man. Va che co se castigo nduhça che chahno Coré che

decuihno Dendiohs sahn, din nunde yahn se. ¹²Sahn chahn ne, rihtera se vedecuihno cuahn che rendo dama se nduco nchuhn ro che rahte vihco ne numacuahn vedeyahino che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. Reh se man, rih se man, redin se anduhneca ndete che vihco vedecoh. Redin se cuande cava man se, nde hua cuande yahn se cava ihyan chenahn. Anduhneca man cuma che rechuh dama, riquenda yuhne ne, tihchan se, te nde hua richihve se. A ndinda se anduhneca yahn ndata che hua ri ndute yahn che ca tihve duto, ne nihno ntih. ¹³Sahn chahn ne, anduhneca yan yahn nuniyahñ cuahn che ama rano yuhne tan, te vatechica se muhn min, rihtera se vedecuihno yahn se. Nduhca iyon che hua quenun yune yahn, tihchan se, te nde hua devano se ti nda ti tuno se. Ate a va yan castigo che din Dendiohs sahn, cuahtenun se van man van rahn numacuahn ro.

¹⁴Enoc, ihyan min che a ri ndache ihyan nan ndata yahn Adán ne, cah Dendiohs, checadino ye van yahnde yahn ye, ne namin cahndudo ye yahn sahn chahn. Rahn ye: “Ndihcheró Dihvo vo che nda ye nduco ama ndeh mil ángel yahn ye, ¹⁵cava che techecade ye yahn nducoyaca ihyan iyehñse, ne din ye castigo sahn nunde yahn nducuahn dehtenduh nunde che chendihco se man, ndudo tan che necahn se yahn ye man.” ¹⁶Sahn nunde chahn ne, rahn nunde se yahn nducuahn man, rendahchenan se man, vatechica se vedeyeno yahn man se, rahtendihco se nunde man, numacuahn vedeyade rendonan man se sahn man, rendonan se ihyan cava che dinahn ye dehtenduh che nahn se man.

Riyahve ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹⁷Dihnó che yahinó nchuhn, cuenecahco ne ndudo che rente ihyan

apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, chihnevan ne. ¹⁸Rahn ye: “Cuahn che a cochi nino ro che nto iyehñse ne, quenda sahn che ducherino se yune yahn Dendiohs, quendi se vedeyeno yahn man se, cuahtendihco se nunde.” ¹⁹Sahn chahn ne, hua quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs sahn man, riquendi se yune chihnga yahn man se man, redin se che rahte canda ihyan nduco vih man.

²⁰Me nchuhn, dihnó che yahinó nchuhn ne, cuiquendi ne numa ino ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo man, covah ne numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs man, ²¹cuahtenun ino ne che yahino Dendiohs nchuhn man, cuahteyan ne nde nda ro che numacuahn vedeyahino ndeva Dihvo vo Jesucristo nchuhn, cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro man.

²²Ihyan che a vate ye che cahcoman ye yune yahn Dendiohs, quendi ye yune yahn sahn chahn ne, coyahve nchuhn ihyan, cuentihyon yune ne ihyan, ndaconan cotahno ye. ²³Nduhca che rehnevi ihyan dehtenduh van ruchiyahn cava che hua cuco ne, tihca cuendedevahn nchuhn ihyan chahn, te cahnda yahn ye. Namin conan vahino ne ihyan che vatechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde. Ate cuihco ne cudado che hua dama co ne nduco ye. Codin vi ne yahn nunde che rahtendihco ye.

²⁴⁻²⁵Ama no Dendiohs yuhn vo, ihyan min che ndedevahn ye uvo. Numacuahn vederihquentiyon yahn ye redin ye cudado nchuhn cava che hua cahcoman ne yune yahn ye, ne dave yavenan ne ndeva ye nchuhn. Nda ro min ne, ama co yeno ne. Ihyan min che quenán cuma ye vederihquentiyon numacuahn ro. Ndahca che ndeva ihyan yavenan ye che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo. Tihca co.

NDUDO CHE CAH DIHVO VO JESUCRISTO, CHECADINO SAN JUAN YAHN DEHTENDUH CHE VA CHE CONAHN

1 Nān libro cuh ne, ndirun ndudo che cah cuande Dendiohs Dihvo vo Jesucristo yahn dehtenduh che a nun va che conahn çava che cah ye che cadino ihyan che ritahno ye ihyan. U Juan, che redín ntiyon yahn Dihvo vo ne, dechuh ye ángel yahn ye, te ye che checadinó yahn. ²Dirún yahn nducuahn dehtenduh che Dendiohs mān, Dihvo vo Jesucristo mān, te ye che checadinó mān, ndihcheró mān.

³Che dirún nan libro cuh ne, a Dendiohs te ye checadinó, ne ndah ro yahn ihyan che rahndudo ye mān, ihyan che rihnevan ye mān, rendevahnecon ye mān, te a cochi nino ro che conahn.

San Juan ne, dirun ye yahn ihyan yahn nduh che ndache yāco

⁴U Juan ne, dirún yahn nchuhn ihyan yahn nduh che ndache yāco che vate ne yahn yahn Asia. Dendiohs, ihyan min che va ye numacuahn ro mān, va che chi ye mān, nduco Vaco Ndah yahn ye che āma yudo vederihquentiyon yahn, che rinduco ihyan nān che rihquentiyon ye ne, dín yahino ye nchuhn, dín ye che ndāhçā cuahtenan ne. ⁵Namin Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che cuāco nducuahn che rente ye mān, che menān vihca ntuche ye vān tenāhn mān, che tahque yudo vederihquentiyon yahn ye che co nducoyāca rey che vate ye iyehñse mān, dín yahino ye nchuhn, dín ye che ndāhçā cuahtenan ne. Ihyan min ne, yahino ye uvo, ne chih ye, chera yun yahn ye çavo vo. Mān ne, anduhnecā ndete che nedin dave ye uvo nduco yun yahn ye che nchahco ye nunde yuhn vo. ⁶Te ye vederihquentiyon uvo, ne

mān ne, a ndi vo anduhnecā rey mān, anduhnecā chidocuyan mān, çava che dín vo ntiyon yahn Chida ye, ihyan min che Dendiohs yahn ye. Nahn che dín nahn nducoyāca ihyan che rihquentiyon ye, ndeva ye yavenān ye cuahn dāma. Cuāco. Tihçā co.

⁷Condihche nchuhn. Dihvo vo Jesucristo ne, va che chi ye vān mān. Nducoyāca ihyan iyehñse ne, ndihchero ye ihyan, nde sāhn che chihno se ihyan, ne nducoyāca ye cuaco ye cuahn che ndihchero ye ihyan. Cuāco. Tihçā co.

⁸Dihvo vo, ihyan min che āma queñan cuma ye vederihquentiyon ne, tuhçā rāhn ye: “U che vā numacuahn ro, nde nān canān nde nān cuihnonan. U che va che chí.”

⁹U Juan, che dihno nchuhn che namin rechuhríhn nduco ne mān, chenān vo nān ntiyon yahn Dendiohs mān, chenān cumo vo vedechahntino che rete Dihvo vo Jesucristo uvo mān, quenān preso nān yahn che duche Patmos, yahn che cahndudó ndudo ndah yahn Dendiohs mān, che cahndudó yahn Dihvo vo Jesucristo mān. ¹⁰Āma ro yahn Dihvo vo ne, queñun Vaco Ndah yahn Dendiohs u, ne chihnevān āma ndudo cuahn vedamé, che āma dito rāhn, nduhçā che rah trompeta.

¹¹Rāhn tuhçā:

—U che vā numacuahn ro, nde nān canān, nde nān cuihnonan. Cuediron nān āma libro dehtenduh che ndihchero, ne cuedechoh yahn ihyan yahn Dendiohs, nduh che ndache yāco, yahn yahn Asia, yān Efeso mān, Esmirna mān, Pérgamo mān, Tiatira mān, Sardis mān, Filadelfia mān, Laodicea mān.

¹²Ndaconān che nahn ndihcheró duh che rāhn nducó, ne cuahn che ndaconān ne, ndihcheró ndache candelero diyahnguan. ¹³Mendāhn nān che vatendi candelero chahn ne, ndihcheró āma ihyan che nduhçā ihyan min che rinduco ye nducoyāca ihyan. Tino yahn ye ne, riyā

nde çah ye, ne numa yaco ticua ye quenun ama cinturón diyahnguan. ¹⁴Yudo tin ye ne, cua nduhca cuche man, nduhca ihve man, ne ndutenan ye ne, nduhca ruchiyahn. ¹⁵Çah ye ne, riya nduhca cu cuan che ca riche riche, ne ndudo ye ne, ama yudo, nduhca che rahco ndin ama ndeh ico. ¹⁶Tah cuaco ye ne, chenan ndache iyon. Chende ye ne, riquendah ama espada che ama cuiyon, ne can nduh che o lado. Vaconan ye ne, ama yudo ro nduhca che ro nan yahn cuahn che ama ihno.

¹⁷Cuahn che ndihcheró ihyan ne, chendavá nan ye, ne chih táhn. Ate nahn tah ye u nduco tah cuaco ye, ne rahn ye ri ye u:

—Hua te vah. U che vá cuahn dama, nde nan canan, nde nan cuihnonan. ¹⁸U che chíh, ate man ne, vá cuahn dama. U che rihquentiyón vederih man, nan chenan tenahn man. ¹⁹Codiron yahn dehtenduh che rendihchero che va man ro cuh man, che cuhnde adive man. ²⁰Tuhca conahn yahn ndache iyon che chenan tah cuaco: iyon chahn ne, sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs nduh che ndache yaco, ne candelero che ndache ne, conahn nduh che ndache yaco.

2 ¹Codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs, che quenan se yaco che va min yan Efeso: “Tuhca rahn Ihyan che chenan ndache iyon tah cuaco ye, ne quechica ye mendahn nan che vatendi nduh che ndache candelero diyahnguan: ²U devanó nducuahn che redin nchuhn man, devanó nduhca che rechuhrihn ne, redin ne ntiyon man, che quenan cuma ne vedechahtino man, che ama canderino ne ihyan che duhtuno ihyan ye man. Namin devanó che a çah cuihno ne sahn che redin ca se che apóstol se, tumacadino ne che sahn rihneh se. ³Quendah ne vedechahtino, chuhrihn ne man, ama nedin ne ntiyon yahn yahn che ritahno ne u man. ⁴Ate

va ama nan che hua renan inó che redin ne, yahn che ametah chenan cuma ne vedeyahino nduhca ro menan. ⁵Cuenecahco ne nduhca che ama yahn denda ne. Cuento ino ne nunde yahn ne, ne cuiquendi ne nduhca che a cochi ne ro menan. Ndete che hua ne, co tán nduco ne, ne çahn nún, ne cahneví candelero yahn ne nan che va. ⁶Ndahca redin nchuhn che hua renan ino ne che redin sahn Nicolaita. Chemin ne, namin u ne, hua renan inó. ⁷Nducoyaca nchuhn, ihyan ndiyaco, cuendedecadino ndah ne che tihca rahn Vaco Dendiohs ri nchuhn. Duh nchuhn che cocha ne ne, té ndutiyade che va vahchetero, cheh ne. Chemin ne, din che cuahtenan ne numacuahn ro nan Dendiohs.”

⁸Namin codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs che quenan se yaco che va yan Esmirna: “Tuhca rahn Ihyan che va ye cuahn dama, nde nan canan, nde nan cuihnonan, ihyan min che chih ye, ne ndaconan ntuche ye: ⁹U devanó nducuahn che redin nchuhn man, che rechuhrihn ne man, che chevah ne man, ate nan Dendiohs ne cuihca ne. Namin devanó nduhca che chihnga rahn ama o se yahn ne. Sahn chahn ne, rahn se te ihyan nación yahn Israel sahn, ate che cuaco ne, lado yahn chundah ndi cuande se. ¹⁰Hua dihya ne co yahn che va che chuhrihn ne, te chundah ne, din se che cuih ihyan neve nchuhn vacoyahn, çava che tumarande se nchuhn, chuhrihn ne chete che ndiche ro. Ate cuiquendi ne codinahn ne ndudo yahn nde ro che ndaca ne iyehense, ne u ndahco menún yahn ne, dín che cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro. ¹¹Nchuhn, ihyan ndiyaco, cuendedecadino ndah ne che tihca rahn Vaco Dendiohs ri nchuhn. Nchuhn che cocha ne ne, hua deh va co yahn ne ro che co ihyan castigo çava nunde yahn ye.”

¹² Namin codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs che quenana se yaco che va yan Pérgamo: “Tuhca sahn Ihyan che nda ye espada cuiyon che can nduh che o lado me: ¹³ U devano nducuahn che redin nchuhn, devano che yan nan che chenana ne ne, chundah rihquentiyon se. Andahre tihca ne, riquendi ne nan ntiyon yahn. Hua rihcoman ne che ritahno ne u, andahre ndihchero ne nduhca che chih Antipas. Ihyan min ne, devano cuaco ye ndudo yahn, ne quendi ye nan ntiyon yahn cuahn che quenana ye iyehense. Chihno se ihyan van nchuhn min nan che rihquentiyon chundah. ¹⁴ Ate va ama o nan dehtenduh che hua renana ino che redin ne. Hua renana ino che retuma ino ne min yan Pérgamo neve sahn che riquendi se ricuahn se ndudo yahn Balaam, sahn min che chinun se Balac cava che din se che cuahtendihco ihyan nacion yahn Israel nunde, cheh ye dehtenduh che rihco ihyan nan che rivahn dendiohs yahn ye man, che cuahtendihco ye nunde che ndere cuahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man. ¹⁵ Namin retuma ino ne neve sahn che riquendi se che sahn sahn Nicolaita. Chemin che tan nduco ne. ¹⁶ Cuento ino ne, ne cuihco yudo ne che ametah quendi se, te ndete hua ne, can yan yahn ne, ne cuhma nduco sahn chahn, cuahn sahn nduco espada che riquendah chende. ¹⁷ Nchuhn ihyan ndiyaco, cuendedecadino ndah ne che tihca sahn Vaco Dendiohs ri nchuhn. Ihyan che cocha ye quendah ye ne, cah mana, cheh ye. Pan min ne, quenun ndeh. Namin cah ama tu cua, ne nan tu me ne, ndirun che duche ama ihyan, che nde ama ihyan hua devano ye, atenan ihyan che ndonda tah ye tu me.”

¹⁸ Namin codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs che quenana se yaco che va yan Tiatira: “Tuhca sahn Daya Dendiohs, ihyan min che

nduhca ro ruchiyahn ro ndutinan ye, ne cah ye ne, riya nduhca cu cuan che ca riche riche: ¹⁹ U devano nducuahn che redin nchuhn. Devano che quenana cuma ne vedeyahino man, ritahno ne man, ntiyon che redin ne man, che quenana cuma ne vedechahitino man. Devano te nde tahque numa ino ne redin ne ntiyon man che co cuahn che canan ne. ²⁰ Ate va ama nan che redin ne che hua renana ino. Hua renana ino che a ndah no ino ne che redin sahn che duche te Jezabel, che ndere sahn te che rahndudo te ndudo yahn Dendiohs. Ate nduco ndudo che ricuahn te ne, rihneh te ihyan che redin ye ntiyon yahn, cava che cuahtenan ye nduco ndahna che ndiyu ndahna yahn ye man, cheh ye dehtenduh che rihco ihyan nan che redin vahn ye dendiohs yahn ye man. ²¹ U ne, recan ca ro quenana te iyehense, cava che nto ino te nunde yahn te, ate hua rento ino te, ne riquendi te ndere rechica te. ²² Man ne, din che cotah ama cah sahn, condite te nan yundo. Namin din che ama chuhrihn sahn che redin chihyo se sahn, rahtenan se nduco te, ndete che hua ngua se che dama ri se nduco te. ²³ Namin din che coh daya te cava che cadino nducoyaca ihyan yahn Dendiohs yahn nducuahn yaco, che u ne, recadinó che rendedecadino ihyan, ne queri ama nchuhn ne, ndahco menun yahn ne tuno ca ntiyon che nedin ne. ²⁴ Ate combiero yahn nchuhn che vate ye yan min che hua riquendi ye che ricuahn sahn min man, che hua riquendi ye vederihquentiyon chahte yahn chundah che rahtechica ihyan vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde man ne, sahn ri nchuhn te hua din che chuhrihn ye. ²⁵ Ntiyon che va sahn nchuhn ne, codin ne cudado nde ro che ndaconan chi tun. ²⁶ Ihyan che cocha ye quendah ye man, quendi ye dinahn ye che rihquentiyon nde ro che nda man ne,

cáh vederihquentiyon ihyan che cahcantiyon ye ndeh nación. ²⁷Nduhca vederihquentiyon che te Chidá u ne, tihca vederihquentiyon che cuahtenan cuma ye. Chemin ne, anduhneca ama cu che cahcantiyon nduco ye nación chahn, ne co ndeh ye ndete che nahn ye, anduhneca ndete che chite yahn. ²⁸Namin cáh yuhdo chahte che riquendah cuahn che a co dave, ndondá tah ye. ²⁹Nchuhn ihyan ndiyaco, cuendedecadino ndah ne che tihca rahn Vaco Dendiohs ri nchuhn.”

3 Namin codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs che quenán se yaco che va yan Sardis: “Tuhca rahn Ihyan che quenán cuma ye vederihquentiyon chahte yahn Vaco Dendiohs man, nduh che ndache iyon man: U devanó nducuahn che redin nchuhn. Devanó che anduhneca ndete che a ndih ne nan Dendiohs andahre quenduche ne nan ihyan iyehense. ²Cuenuhn ino ne, ne cuenecah dito ne dehtenduh che va ca che a nahn cuihno denda ne. Tihca, te rendihché che nducuahn che redin ne ne, hua ndahca nan Dendiohs yahn. ³Cuento ino ne nunde yahn ne, cuenecahco ne nducuahn che chahn ne, ne cuiquendi ne. Ndete che hua nuhn ino ne ne, adenán ndá tan nduhca che renda sahn duco, che nde hua devano ne deh ura, ne dín castigo nchuhn. ⁴Andahre tihca ne, retuma ino ne min yan Sardis te neve ihyan che metah detoh ye chedave yahn ye. Ihyan chahn ne, conduco ye u, cuahtenun ye tino cua. Tihca redin yahn, te dave yavenán ye. ⁵Ihyan che cocha ye quendah ye ne, cuahtenun ye tino cua, ne hua ntihné che duche ye nan libro che rihquentiyon che cuahtenan ihyan vahchetero cuahn dama. Tahque ndah ne, ndevá ihyan nan Chidá man, nan ángel yahn ye man. ⁶Nchuhn ihyan ndiyaco, cuendedecadino ndah ne che tihca rahn Vaco Dendiohs ri nchuhn.”

⁷Namin codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs che quenán se yaco che va yan Filadelfia: “Cuihcovan nchuhn yahn Ihyan che dave ye nan Dendiohs man, cuaco nducuahn ndudo yahn ye man, ihyan min che quenán cuma ye llave yahn rey David. Cuahn che nahne ye ne, nde ama ihyan hua co necahde ye, ne cuahn che necahde ye ne, nde ama ihyan hua co nahne ye. Rahn ye tuhca: ⁸U devanó nducuahn che redin nchuhn. Chacandah chendevah cava ne, ne nde ama ihyan hua co necahde ye. Andahre hua nduh rigonun chihve ne ne, ate retumacah ne yahn ndudo yahn, ne hua racondah vedame ne u. ⁹Rahn rí nchuhn che ndahco ndiyá sahn rihnceh che ndi cuande se lado yahn chundah, ndere rahn se che sahn nación yahn Israel se. Dín che cahntihya se nan nchuhn cava che codevano se che yahinó nchuhn. ¹⁰Redinahn nchuhn che rihquentiyón yahn che chenán cuma ne vedechahtino. Chemin che ndedevahn nchuhn yahn castigo che va che co nducoyaca ihyan iyehense. ¹¹A nun chí. Codin ne cudado ntiyon che chenán ne cava che nde ama ihyan hua ndahco ndiya ye nchuhn, detohnan ye ntiyon yahn ne, dín ye che hua nuhnde menun yahn ne. ¹²Ihyan che cocha ye quendah ye ne, ama ndah ro yahn ye. U dín che conán ye nan che rihquentiyon Dendiohs yahn, ne hua nda ro che ndiquendah ye min. Nan ye ne, cuaconahn che duche Dendiohs yahn man, che duche yan yahn ye, Jerusalén ra man, che chi nde vahchetero nde nan va ye. Namin dirún che duché quenuma ra. ¹³Nchuhn ihyan ndiyaco, cuendedecadino ndah ne che tihca rahn Vaco Dendiohs ri nchuhn.”

¹⁴Namin codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs che quenán se yaco che va yan Laodicea: “Tuhca rahn Ihyan che devano cuaco ye man,

che rahn ye ndudo cuaco man, ihyan min che nduco Dendiohs dendah ye nducaahn: ¹⁵ U devano nduhchan nchuhn nan ntiyon yahn; nde huane ihno ne, nde huane iche ra ne. Tahque ndah ne ndete che cuiquendi ne numa ino ne, o ama yune no cuihcoman ne. ¹⁶ Ate nducote vatemano ino ne ne, tahque ndah che cuacondah vedame nchuhn. ¹⁷ Nchuhn ne, rahn ne che ama va yahn ne, che amandahca rahno ne, che nde ama vedere-tahn yahn ne metah. Me nde hua retumacadino ne che ama ndache chenana man, ama chevah ne man. Anduhneca ndete ve nan ne man, anduhneca ndete che devane ne man. ¹⁸ Chemin che riyahve nchuhn che dinahn ne ndudo yahn. Chemin ne, anduhneca diyahnguan ndah cava ne, cava che co niyon ne nduhca ihyan cuihca. Che dinahn ne ndudo yahn, quendi ne yune yahn ne, anduhneca che cuahtenun ne tino cua, ne ametah cora vedecuihno yahn ne che anduhneca ndete che devane ne. Namin cochihve yahn ne nduhca ico che cuih ne ndutinan ne cava che co ro nan ne. ¹⁹ U ne, riyahve man, redin castigo man, nducoyaca ihyan che yahino ihyan. Chemin che codin nun ino nchuhn, ne cuento ino ne nunde yahn ne. ²⁰ Condi-hche nchuhn. U ne, riyahve ihyan. Ihyan che rihcovan ye ndudo yahn, ne renevahnecon ye u ne, conducó ihyan, dama chéh dama cúh nduco ye. ²¹ Ihyan che dinahn ye nde nan cuihnonan ne, cah yuné che nduco ye cuhnde ye nan che vá rihquentiyón, nduhca che dinahn man, ne vá dama nduco Chidá nan che rihquentiyon ye. ²² Nchuhn ihyan ndiyaco, cuendedecadino ndah ne che tihca rahn Vaco Dendiohs ri nchuhn.”

Rendeva ihyan yavenan Dendiohs vahchetero

4 Chihno min ne, ndihcheró van yahnde yahn ama chendevah che quen-

dah vahchetero. Tuhme ángel che rahn ye nducó menan me ne, rahn tun ye. Ama yudo ndudo ye anduhneca ama trompeta cuahn che retive ihyan. Rahn ye:

—Cochi muhn, ne nahmé di dehtenduh che va che co.

² Ndetahn din Vaco Ndah yahn Dendiohs che anduhneca ndete che vahchetero quenun, ne ndihcheró ama ihyan che va ye nan che rihquentiyon ye. ³ Me ihyan min ne, ama diyahn ro ye anduhneca tu diyahn che duche jaspe man, cornalina man. Netahn cuaco nan va ye ne, quendihco ama che deca ro curecuhnde deca ro, ne ama diyahn ro nduhca che ro tu che duche esmeralda. ⁴ Numa ndive chihto nan che va ihyan ndinan me ne, vate ndico cun indihthe nan che rihquentiyon ye. Ihyan chahn ne, chenun ye tino cua, ne chenun tin ye corona diyahnguan. ⁵ Nan che va ihyan ndinan me ne, ama riya cuah man, ama rine dave man, ama yudo ri man. Cuaco nan che rendihchero ihyan ndinan me ne, riche ndache yahn, ne checadino te chemin che Vaco Ndah yahn Dendiohs. ⁶ Ndiyahn cuahn menan nan che va ye ne, deca ro tuyuno deca ro. Ama chahte anduhneca ama vine.

Netahn cuaco nan che va ihyan ndinan me ne, vate cun che deca ro ite deca ro, ne ama ndeh ndutinan chenana cuahn menan man, cuahn vedame man. ⁷ Ama ne, deca ro león deca ro, tama ne, deca ro itenine deca ro, tama ne, deca ro nan ihyan deca ro nan, ne tama ne, deca ro ihyana che quendihco te devan yuhne deca ro. ⁸ Queri ama che deca ro ite deca ro me ne, chenana an reche, ne ama ndeh ndutinana chenana cuahn vedame man, cuahn menan man, man reche man. Nde ro nde rahn hua reguan rendeva yavenan ihyan ndinan me, rahn tuhca:

Dihve nuhn Dendiohs, ndih che quenana cuma ne vederihquentiyon che

tahque chahte, ama ndah ne, ametah nde ama nunde yahn ne.

Va ne numacuahn ro; hua nda ro che cuihno vederihquentiyon yahn ne.

⁹ Queri ama yune che rendeva che deca ro ite deca ro me yavenan ihyan ndinan me che va ye numacuahn ro man, renecah nundihve cuahn ihyan man ne, ¹⁰ nduh che ndico cun indihthe chahn ne, rehntihya ye nan ihyan min, rendeva ye yavenan ye. Numacuahn vedenecon rihntave queri ama ye corona yahn ye nan ye, ne rahn ye:

¹¹ Dihve nuhn Dendiohs, redin yahn che ndeva nducoyaca ihyan yavenan ne, te quenan cuma ne vederihquentiyon chahte, dendah ne nducuahh che va. Ndete che hua ndih ne, nde metah dehva.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndonda tah ye caça che chenan ndache sello

5 Namin ndihcheró che ihyan ndinan me ne, nda ye ama caça ndechetive tah cuaco ye. Caça me ne, ndirun cuahn chete man, cuahn vedame man, ne ntude chiche, chenan ndache sello. ² Namin ndihcheró ama ángel che ama detino ye, ne chihneván che numa dito tumerune ye:

—¿A va ihyan che quenan cuma ye vederihquentiyon che ndeh ye sello, ntah ye caça cuh ne?

³⁻⁴ Ate numachahte iyehhse man, vahchetero man, van tenahn man ne, hua quendah nde ama ihyan che quenan cuma ye vederihquentiyon che ndeh ye sello chahn, ndihchenan ye caça me, ne chemin che ama chi rán, nde chacó ura min. ⁵ Tuhme rahn ama cha indihthe chahn ri ye u:

—Ametah cueque. Nga ihyan che tahque yudo vederihquentiyon quenan cuma ye van ndata yahn Judá man, David man. A chicha ye dinahn ye ntiyon

che quenan cuma ye, ne co ndeh ye nduh che ndache sello, ntah ye caça tih.

⁶ Tuhme ndihcheró ama itecuche lihn che a ndero ndi che a nihno ihyan ite ro menan, ndi te vedino, nti te nino nan va ihyan ndinan me, mendahn nan che chenun nduh che cun che deca ro ite deca ro me man, nduh che ndico cun indihthe chahn man. Chenan ndache dihne te man, ndache ndutinan te man. Checadinó te itecuche lihn me ne, a Dihvo vo Jesucristo. Che chenan ndache dihne te ne, conahn che ama yudo vederihquentiyon quenan cuma ye. Che chenan ndache ndutinan te ne, conahn che Vaco Ndah yahn Dendiohs che rahn numachahte iyehhse ne, quenun ihyan.

⁷ Tuhme chahn ye, ne ndonda tah ye caça me che nda ihyan ndinan me tah cuaco ye. ⁸ Ura che chetah ye caça me ne, cuahn nduh che cun che deca ro ite deca ro me, ne chehntihya nan ye. Namin nduh che ndico cun indihthe chahn ne, cuahn ye chehntihya ye nan ye, nda queri ama ye ama arpa man, ama cu diyahnguan che richenun cuhn man. Checadinó te yahme cuhn me ne, chemin ndudo che revah ihyan yahn Dendiohs. ⁹ Tuhme canan rita nduh che cun che deca ro ite deca ro me man, indihthe chahn man, ama himno ra che tuhca:

Ndih ne, redin yahn che ndonda tah ne caça me, ndeh ne sello yahn, te chihno ihyan iyehhse ndih, ne chera yun yahn ne cava che ndedevahn ne ihyan queri ama nación man, queri ama nan ndata yahn ye numachahte iyehhse man, queri ama nan devaco man, nedin yahn Dendiohs ihyan.

¹⁰ Ihyan chahn ne, din ne che chi ye ihyan yahn Dendiohs man, chi ye anduhneca chidocuyan che cuahtenan ye nan ntiyon yahn ye man.

Ihyan chahn ne, cahcantiyon ye ihyan iyehhse.

¹¹ Tuhme ndihcheró che ama yahn án-gel ndito ye ntahn cuaco nan che va ihyan ndinan me man, nan che chenun nduh che cun che deca ro ite deca ro me man, nduh che ndico cun indihte chahn man, ne chihneván ¹² che ama dito rahn ye tuhca:

Ihyan tih che chih ye nduhca ama itecuche lihn che ndi te vedino ne, redin yahn che ndeva nducoyaca ihyan yavenan ye, te quenán cuma ye vederihquetiyon chahte man, va tah ye nducuahn che va man, nducuahn vededevano man.

¹³ Tuhme nducoyaca ihyan che vate ye vahchetero man, ihyan che vate ye iyehñse man, tenahn man, nducoyaca nan ite che vate te iyehñse man, van nuniyahn man, nde nducuahn dehten-duh che va ne, rañn tuhca:

Dendiohs che va ne rihquentiyon ne man, Dihve nuhn che chih ne nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino man,

ndeva nuhn yavenan nchuhn cuahn dama, te ama yudo vederihquentiyon chenán cuma ne.

¹⁴ Namin nduh che cun che decá ro ite decá ro me ne, rañn:

—¡Tihca!

Tuhme nduh che ndico cun indihte chahn ne, chehntihya ye, ndeva ye yavenan Dendiohs, ihyan min che va ye numacuahn ro.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndeh ye sello che chenán nan caça me

6 Chihno min ne, Dihvo vo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino ne, ndihcheró che ndeh ye ama sello chahn, ne chihneván che yahve ama cha che decá ro ite decá ro me u. Ama yudo ndudo nduhca che rine dave, ne rañn:

—¡Cochi condihchero!

² Tuhme ndihcheró ama caballo cua, ne ihyan che quendudo ye ite ne, ndonda tah ye ama corona, ne cuahn ye ndahco ndiya ye ihyan iyehñse, nda ye ama nducoruhnde nduco yave.

³ Cuahn che ndeh Dihvo vo tama sello ne, chihneván che yahve tama che decá ro ite decá ro me u:

—¡Cochi condihchero!

⁴ Tuhme ndihcheró ama caballo cuah, ne ihyan che quendudo ye ite ne, ndonda tah ye vederihquentiyon che din ye che cuahtecuhma ihyan iyehñse, cañno ye vih. Namin ndonda tah ye ama espada chahte.

⁵ Cuahn che ndeh Dihvo vo tama sello nan che chi ino ne, yahve tama che decá ro ite decá ro me u:

—¡Cochi condihchero!

Tuhme ndihcheró ama caballo cuan, ne ihyan che quendudo ye ite ne, nda ye ama icade. ⁶ Chihneván ama ndudo che chica nan che chenun nduh che cun che decá ro ite decá ro me che rañn tuhca:

—Codin che cuhnde cuico nde atenán ama kilo trigo o ino kilo cebada ndaca ihyan yahn che din ye ntiyon ama ro. Ate hua decuihne yahn olivo man, dihyo uva man, caça che ndaca aceite man, vino man.

⁷ Cuahn che ndeh Dihvo vo tama sello nan che a chi cun ne, yahve tama che decá ro ite decá ro me u:

—¡Cochi condihchero!

⁸ Tuhme ndihcheró ama caballo cuan, ne checadinó te ihyan che quendudo ye ite ne, a ihyan min che vederih. Cuahn vedame ye ne, cuahn tama ihyan, ihyan min che duche ye Nan Che Chenán Rino Tenahn. Ihyan chahn ne, ndonda tah ye vederihquentiyon che din ye che cuhnde canda man, cuhnde cuico man, cuhnde cah man, cañno ite tan ihyan man, ne coh a nahn mañn va ihyan iyehñse.

⁹ Namin min va ama nan ta, ne cuahn che ndeh ye tama sello nan che a

chi uhn ne, man nan ta me ne, ndihcheró nducoyaca ihyan che chihno ihyan iyehse ihyan yahn che chitahno ye Ndudo yahn Dendiohs man, cahn-dudo ye man. ¹⁰Ihyan chahn ne, numa dito ye rahn ye:

—Dihve nuhn Dendiohs, ndih che ama ndah ne, ne redinahn ne ndudo yahn ne, zticuahn techecade ne yahn nuhn, din ne castigo ihyan iyehse che chihno ye nuhn ne?

¹¹Tuhme ndonda tah ihyan chahn tino cua che cuahtenun ye, ne rahn Dendiohs ri ye ihyan che cuahte tuhno ca ye nde conan nda nducoyaca ihyan che namin ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, redin ye ntiyon yahn ye, che a va cade che cahno ihyan iyehse ihyan nduhca che chihno ye ihyan chahn.

¹²Cuahn che ndeh Dihvo vo tama sello nan che chi an ne, ndihcheró che ama nuhn yahn. Yahn ne, ama chi cuan, nduhca che ro tino cuan ro. Iyo ne, ama chi cuah nduhca che ro yun ro.

¹³Iyon ne, chera numachahte iyehse nduhca che ra higo cuahn che rano yuhne tan. ¹⁴Dehtenduh che chenan nan ro ne, chihno anduhneca che nedihno chi. Ico man, yahn cuma che vate van nuniyahn man ne, chihno ndahchetahn.

¹⁵Tuhme nducoyaca ihyan che chenan cuma ye vederihquentiyon man, ihyan ndinan man, ihyan nahn man, ihyan cuihca man, ihyan ndinan yahn sandado man, ihyan che redin ye ntiyon yahn ihyan man, ihyan che redin ye ntiyon yahn man ye man, nducoyaca ihyan chahn ne, chahtenun ndeh ye chete iviyava man, tinduh rendah tu man. ¹⁶Nde ama nahn ye che ico man, yava man, cora ndudo ihyan cava che chendih ihyan, ne Dendiohs, ihyan min che va ye rihquentiyon ye man, Dihvo vo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino, ihyan min che quenan cuma che din ye castigo

ihyan chahn numacuahn vedetan man ne, hua ndihchero ye ihyan, ¹⁷te a nda ro che co ye castigo yah, ne nde ama ye hua cocha ye.

Ihyan nación yahn Israel che ndeva Dendiohs

7 Chihno min ne, ndihcheró cun ángel che vatendi ye ntahn cuaco iyehse. Ihyan chahn ne, nda ye vederihquentiyon che hua cuahnecon ye che cuano yuhne numachahte iyehse, ndiyahn man, van yahn man, nan nuniyahn man. ²Namin ndihcheró tama ángel che nda ye, cochi ye cuahn nan che riquendah yahn, nda ye sello yahn Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero. Rahn ángel me numa dito ye ri ye nduh che cun combiero yahn ye che vatendi ye iyehse, ihyan chahn che nda ye vederihquentiyon che din ye che chuhrihn ihyan iyehse:

³—Codin nchuhn cudado che hua cuano yuhne tan ndiyahn man, van yahn man, nan nuniyahn man, numanahn che metah nahn vo sello chata nducoyaca ihyan yahn Dendiohs yuhn vo.

⁴Tuhme chihneván nduhva yahn ihyan nación yahn Israel che chenan sello ihyan, ne ri ye ama ciento quenan o raco cun mil ihyan chahn. ⁵Nan ndata yahn Judá ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn Rubén ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn Gad ne, ndichio mil ye, ⁶nan ndata yahn Aser ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn Neftalí ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn Manasés ne, ndichio mil ye, ⁷nan ndata yahn Simeón ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn Leví ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn Isacar ne, ndichio mil ye, ⁸nan ndata yahn Zabulón ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn José ne, ndichio mil ye, ne nan ndata yahn Benjamín ne, ndichio mil ye.

Āma yahn ihyan chenun ye tino cua

⁹Chihno min ne, ndihcheró āma yahn ihyan che chica ye numachahte iyehense, queri āma nación mān, queri āma nān ndāta yahn ye mān, queri āma nān de-va-co mān. Nto dāma nducoyāca ye, vatendi ye cuahn menān nān che va Dendiohs mān, nān che nti Dihvo vo, ihyan min che chih ye nduhcā āma itecuche lihn che chi te vedino nān Dendiohs mān. Āma yahn ihyan chahn che nde āma ihyan hua co cah duche ye ihyan. Chenun ye tino cua, chetah tāh queri āma ye yata iyon. ¹⁰Rahn nducoyāca ye numa dito tuhca:

Ndih Dendiohs yahn nuhn che va ne rihquentiyon ne mān,
ndih Dihve nuhn che chih ne cava nuhn nduhcā āma itecuche lihn che chi te vedino mān,
rendeva nuhn yavenān nchuhn che ndevahn ne nuhn.

¹¹Namin nducoyāca ángel vatendi ye ntahn cuaco nān va ihyan ndinan me mān, nān che chenun nduh che cun che decā ro ite decā ro me mān, nduh che ndico cun indihte chahn mān, ne chehntihya ye, ndeva ye yavenān Dendiohs.

¹²Rahn ye:

—¡Tihcā! Redin yahn che ndeva nducoyāca nuhn yavenān ne, nte nuhn nundihve cuahn ndih numacuahn ro, te quenān cuma ne vederihquentiyon chahte mān, nducuahn vededevano mān, ne hua ndā ro che cuihno.

¹³Tuhme tumerune āma cha indihte chahn u:

—Ihyan sih che chenun ye tino cua ne, ¿a devene duh ihyan ye mān, ti chica ye mān ne?

¹⁴Ndahconán yahn ye:

—Hua devanó, ate rahcó te a devano mān ne.

Tuhme rahn ye ri ye u:

—A ihyan sih che chuh ye vedeyah che chihnde iyehense. Chitahno ye Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhcā āma itecuche lihn che chi te vedino nān Dendiohs. A ndevahn ye. Anduhnecā ndete che nāno ye tino yahn ye, ndo cua nduco yun yahn Dihvo vo. ¹⁵Chemin che chenun ye muhn vahchetero, rendeva ye yavenān Dendiohs nde ro nde rahn. Dendiohs ne, conduco ye ihyan, din ye cudādo ihyan. ¹⁶Ametah chuhrihn ye, nuhn ye che cheh ye mān, che cuh ye mān, ametah chuhrihn ye, cuahtenun ye vān yān mān, vān ihno mān, ¹⁷te nduhcā che redin ihyan cudādo itecuche yahn ye, riquenda ye ite, rih te nune ne, tihcā din Dihvo vo Jesucristo cudado ihyan chahn, ndeva ye ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Ihyan chahn ne, din Dendiohs che āma co yeno ye, ametah ndaconan cadino ye deh che vederān mān, deh che cuaco ye mān.

Ndeh Dihvo vo Jesucristo tāma sello nān chi ndache

8 Cuahn che ndeh Dihvo vo tāma sello nān che chi ndache ne, co tenduh māhn ura āma chi dihn vahchetero.

²Chihno min ne, ndache ángel chahn che vatendi yān ye nān Dendiohs ne, ndihcheró che ndondā tāh ye āma trompeta queri āma ye. ³⁻⁴Tuhme ndā tāma ángel, nda ye āma cu diyahnguan che richenun cuhn, ne cuahn ye nān ta diyahnguan me che va nān Dendiohs. Ndondā tāh ye āma ndeh cuhn cava che cahquiyahn ye, ne cā yahme yahn ura che revah ihyan yahn Dendiohs. ⁵Cuahn che chihno chiche cuhn me ne, chetah ángel me nducoyahn nān ta, chih ye chete cu che richenun cuhn me, ne chihtera ye numachahte iyehense. Ndetahno nuhn yahn mān, chiya cuah mān, chine dave mān, ama yudo chi mān.

Tive ángel chahn trompeta

⁶Tuhme chahteyan ángel chahn çava che tive ye trompeta yahn ye. ⁷Cuahn che tive ama ye ne, chera yun man, yahn man, yun man, numachahte iyehñse, ne chihno chiche a nahn mañn yahn man, a nahn mañn yahn rahte man, nducuahn chano man.

⁸Cuahn che tive tama ángel ne, ama che deca ro ico deca ro, ama riche, chendahnun chete nuniyahn, ne a nahn mañn nuniyahn ndacondā yun. ⁹Namin barco che vatechica nan nuniyahn ne, a nahn mañn va chihno ndeh, ne a nahn mañn va ite che chenun te van nuniyahn chihno chih te.

¹⁰⁻¹¹Cuahn che tive tama ángel nan che a chi ino ye ne, ama iyon ndico che duche Ajenjo, ama riche, chica nan ro, chera van nune che va iyehñse, ne a nahn mañn va ico man, vaco nune man, ndacondā nune ya. Ama yahn ihyan chih ye, din nune ya me.

¹²Cuahn che tive tama ángel nan che a chi cun ye ne, chihno a nahn mañn dave yahn yahn man, dave yahn iyo man, dave yahn iyon man, ne a nahn mañn yahn ne, chiya dah man, a nahn mañn yan ne, hua quendihco dave iyo man.

¹³Tuhme ndihcheró ama ángel che quechica ye devan yuhne nan mañn nan ro, ne chihneván che rahn ye numa dito ye:

—Chevah ihyan iyehñse, jama yah rí çava ye cuahn che tive te ino ángel chahn trompeta yahn ye!

9 Cuahn che tive tama ángel nan che a chi uhn ye ne, ndihcheró ama ihyan che deca ro iyon deca ro ye, chica ye nan ro, chiya ye ndiyahn. Ndongā tah ye ama llave yahn infierno. ²Ndetahno che nahne ye ne, quendāh yahme nduhca che riquendāh nan ama horno chahte, ne ama chi man numachahte. ³Van yahme me ne, quendāh yahcadahn che chenān

cuma te vederihquentiyon nduhca vederihquentiyon che chenān cuma itedahn.

⁴Din Dendiohs che hua cheh te chano man, ya ta yahn yahn man, atenān ihyān che hua chenān sello yahn Dendiohs chata ye va che din tan te nduco ye.

⁵Cahñecun Dendiohs che çah te ihyān chahn chete che uhn iyo, ate hua cahñecun ye che çahno te ihyān. Ama rendih run yahn te nduhca che rendih run yahn itedahn. ⁶Checadinó te cuahn che conahn chemin ne, ama nahn ihyān che coh ye, ate metah vederih çava ye ro min, te va che co ye castigo.

⁷Yahcadahn chahn ne, ama vateyan te nduhca che rahteyan caballo che rahn te van canda. Tin te ne, chenān ama nan che deca ro corona diyahnguan deca ro. Nan te ne, deca ro nan ihyān deca ro.

⁸Yudo tin te ne, ama rahno nduhca yudo tin ndahta. Dihyon te ne, nduhca dihyon león. ⁹Date yahn te ne, nduhca cu che renun ticua sandādo che rendedevahn sahn tihca. Cuahn che ra te ne, ama yudo rahco reche te nduhca che rahco carro che rinda yuhdo van canda. ¹⁰Nducodahn te ne, chendudo yan yahn nduhca itedahn, ne va vederihquentiyon yahn çava che çah te ihyān chete che uhn iyo. ¹¹Angel yahn infierno che ndinan ye yahn te. Devāco hebreo ne, duche ye Abadón, ne devāco griego ne, duche ye Apolión. Tihca duche ye, te ihyān min che redecuihno ye ihyān.

¹²Nduco chemin ne, a chuh ama nan vedeyah, ate renda ca te o.

¹³Cuahn che tive tama ángel nan che a chi an ye ne, chihneván ama ndudo che chica nan ta diyahnguan me, van nduh che cun dihne te che ninetave me, ¹⁴ne rahn ri ángel che cade tive ye trompeta me:

—Cuentate nduh che cun ángel che nchiche ye chihto ico chahte che duche Eufrates.

¹⁵ Angel chahn ne, chenan rino ye nde ndā ura min che ntāte ye, te chenan cuma ye ntiyon che ndā ura min ne, va che cahno ye a nahn mañn va ihyan iyehñse. ¹⁶ Chihneván nduh va yahn sandado yahn ye che chendudo se yuhdo, ne ri se o ciento millón. ¹⁷ Ndiheró che chenuñ se cu che duche coraza. Color yahn ne, cuah mañ, cue ñan ro mañ, cuañ mañ. Caballo yahn se ne, nduhca ñan león tihchan ñan te. Chende te ne, riquenda yahn mañ, yahme mañ, azufre mañ. ¹⁸ Nduco yahn mañ, yahme mañ, azufre mañ, che riquenda chende te ne, chihno te a nahn mañn va ihyan iyehñse. ¹⁹ Caballo chahn ne, chenan cuma te vederihquentiyon che cahno te ihyan nduco chende te mañ, nducodahn te mañ. Nducodahn te ne, nduhca cu tihca, ne nduco chemin ne, renuhn yah te ihyan.

²⁰ Ihyan che ndevahn ye che hua chihno te ihyan ne, hua nto ino ye nunde yahn ye, quendi ye rendeva ye yaveñan vaco chihnga mañ, dehtenduh che redendah mañ ye, redin ye dendiohs yahn ye mañ. Dehtenduh chemichan ne, redindah ye nduco diyahnguañ mañ, diyahnguañ mañ, cu cuañ mañ, tu mañ, yahn mañ, ne ndere chenan ndutinañ, ate hua ronañ, ndere chenan revan, te hua rihnevan, ndere chenan cah, te hua rica. ²¹ Ihyan chahn ne, hua nahn cahcomañ ye yune chihnga yahn ye. Tahque ndah ye ne, quendi ye rihno ye vih mañ, reduco ye mañ, redin cuah ye mañ, ndere rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevāco nduco ye mañ.

Ama ángel nda ye ama caca lihn

10 Chihno min ne, ndihcheró tama ángel che detino ye chica ye vahchetero, chiya ye ndiyahn. Quendihco ama man ntahn cuaco chihto ñan ye mañ, quendihco ama curecuhnde nihno tin ye mañ. Ñan ye ne, ama diyahn

ro nduhca yahn che quenan ñan ro. Cah ye ne, nduhca che ro ruchiyahn tihca ro. ² Nda ye ama caca lihn nentah ye. Chihno ye cah cuaco ye ñan nuniyahn, ne cah cueh ye ne, chihno ye ndiyahn. ³ Tuhme cah ye numa dito ye, ne ndudo ye ne, nduhca ndudo león cuahn che retuhche te. Cuahn che cah ye ne, chihneván ndache yune ndudo che ama yudo chenuñ nduhca che rine dave. ⁴ Chihno min ne, a va yan che dirún deh conahn ndudo chahn, ate ndaconan chihneván tama ndudo che chica vahchetero che rahn nducó:

—Conun ine nduh che ndache ndudo che chihneven, ne hua diron.

⁵ Tuhme ángel me che nihno cah ye ñan nuniyahn mañ, ndiyahn mañ ne, ndihcheró che chenihiyon ye tah cuaco ye ñan ro, ne chihneván che rahn ye:

⁶—Nde muhn nde ñan Dendiohs, ihyan min che va ye cuahn dama mañ, ihyan min che dendah ye ñan ro mañ, iyehñse mañ, nuniyahn mañ, nducuahn che va mañ, a nun cuahn conahn ⁷ ndudo yahn ye che cah ye checadino ihyan profeta yahn ye, che nde hua devano ihyan ro menañ. Cuahn che tive tama ángel ñan che a co ndache ye ne, conahn.

⁸ Tuhme ndudo che a chihneván menañ che chica vahchetero ne, ndaconan rahn nducó:

—Cochi, cotah caca che nda ángel che nti ye ñan nuniyahn mañ, ndiyahn mañ.

⁹ Tuhme cháhn ñan ángel chicá caca me ihyan, ne rahn ye ri ye u:

—Nga, coheh. Ura che cheh ne, ama yade chihn nduhca che rihn nedih yahn, ate cuihno cheh ne, ndacondā ya.

¹⁰ Chéh caca me, ne chinahn nduhca che rahn ángel me ri ye u. ¹¹ Tuhme chihneván tama ndudo che rahn ri u:

—Va ca ndudo che diron yahn dehtenduh che va che cuahno co ama yahn ihyan, queri ama nación mañ, ndata

yahn ye man, devaco yahn ye man, yahn che va che cuahno co ihyan ndinan man.

O ihyan che cuahndudo ye ndudo yahn Dendiohs

11 Chihno min ne, ndonda tah ama nducocade, ne chihneván che rahñ Dendiohs ri ye u:

—Cuedecade yaco chahte yahn man, nan ta man. Namin codin doche ihyan che chenun ye chete, rendeva ye yavenán. ²Ate hua decade cuahn chevah, te min ne, a ndonda tah sahn tama nación, ne condinun condinahn se yan yahn chete che o raco o iyo. ³Cuedevene te dechuh o ihyan che chenun ye tino cuan, cuahndudo ye ndudo yahn chete che ama mil quendudo o ciento ino raco ro.

⁴Nan Ndudo yahn Dendiohs nan che ndirun yahn o yahn olivo man, o candelero man, che vatendi nan Dendiohs, ihyan min che rihquentiyon ye iyehñse ne, checadinó te chemin ne, a yahn ihyan che o chahn che cuahndudo ye ndudo yahn Dendiohs. ⁵Ndete che vate ihyan che nahn din tan ye nduco ihyan chahn ne, quendah ruchiyahn chende ye, ne cuihno cuco ye. Nducoyaca ihyan che din tan ye nduco ihyan chahn ne, va che coh ye. ⁶Cuahtenan cuma ihyan chahn vederihquentiyon cava che din ye che hua cuan co numanahn che cuahndudo ye man, che din ye che nune ne, ndacondá yun man, che din ye che cuhnde nducuahñ nan vedeyah iyehñse adehno ura che nahn ye man. ⁷Ate cuahn che a dinahn ye ntiyon che cuahtenan cuma ye ne, quendah ama ite tan nan infierno, cuhma te nduco ye, ne cahno te ihyan. ⁸Cotave ye cuan yune viyan, yan chahte me nan che quenah yah Dihvo vo Jesucristo. Nahn cuan ne, rahñ ihyan te yan min ne, a nahn dama nduco Egipto man, nduco Sodoma man. ⁹Nducoyaca ihyan, queri

ama nación man, ndata yahn ye man, devaco yahn ye man ne, ndihchero ye tenahn chahn chete che ino ro quenah mahñ, ne hua cuahñecun ye che cuehche ye. ¹⁰Ihyan iyehñse ne, ama co yeno ye cuahn che coh ihyan chahn, nde tuno dechuh ama tama ye vedino yahn vih. Ama co yeno ye che coh ihyan chahn, te ama chuhrihn ye yahn vederihquentiyon che cuahtenan cuma ye. ¹¹Ate cuihno ino ro quenah mahñ ne, ndedetuhche Dendiohs ihyan, ne nducoyaca ihyan che ndihchero ye ne, ama dihya ye co. ¹²Cahnevan ihyan chahn ama ndudo che caca nan ro, ama dito cahma nduco ye:

—Cochi nchuhn.

Tuhme nducoyaca ihyan che hua ri rendihche ye ihyan chahn ne, ndihchero ye che nda ye vahchetero van man. ¹³A ura min no ama nuhn yahn, ne ama ndeh cuan cora vah viyan, coh ndache mil ihyan. Ihyan che hua coh ye ne, ama dihya ye co, nde tuno ndeva ye yavenan Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero.

¹⁴Nduco chemin ne, co o yune che cuhnde vedeyah, ate renda ca tama.

Nan che chi ndache ángel che tive ye trompeta

¹⁵Cuahn che tive tama ángel nan che a chi ndache ye ne, chihneván che ama yudo chenun ndudo yahn ama yahn ihyan vahchetero che rahñ tuhca:

Nducuahñ vederihquentiyon che va iyehñse ne, a ndonda tah Dihvo vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che dechuh ye, ndedevahn ye ihyan iyehñse man. Dihvo vo Dendiohs cahcantiyon ye numacuahn ro.

¹⁶Tuhme nduh che ndico cun indihche chahn ne, chehntihya ye, ndeva ye yavenan Dendiohs, ¹⁷ne rahñ ye:

Dihve nuhn Dendiohs che ama chahte vederihquentiyon quenan cuma ne man, che va ne numacuahn ro man, rente nuhn nundihve cuahn ndih yahn che chihco ro ne vederihquentiyon chahte yahn ne man, canan rihquentiyon ne numa dito ne man.

¹⁸ Chi tan ihyan iyehense, ate a nda ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ye man, tenahn man, din ne castigo ihyan che hua ri rendihche ye ndih man, decuihno ne ihyan che redetohnan ye iyehense man.

A nda ro che ndeva ne ihyan profeta yahn ne man, nducoyaca ihyan yahn ne, a chahte o hua chahte vederihquentiyon chenan cuma ye man.

¹⁹ Tuhme vahchetero nan che va Dendiohs ne, ndihcheró yave nan che quenun ndah ndudo che cah ye che ndedevahn ye ihyan yahn ye. Ura min ama nuhn yahn man, ama chiya cuah man, ama chine dave man, ama chera yun man.

Ihyan ndahta che cuhn ite tan nduco ye

12 Van yahnde yahn ne, ndihcheró che chinahn ama vederihno nan ro. Chihnde ro ama ihyan ndahta che deca ro dave yahn yahn deca ro tino yahn ye man, che quenun tin ye ama corona che chenan ndichio iyon man, ne cuahn ndiya cah ye ne, quenan iyo. ² Ihyan min ne, rah ye che a ra yah chete ye, te nda ura che cuacoyahn ye.

³ Tuhme chihnde ro ama ite tan che ama yu ca te. Ite min ne, cuah te, ne chenan ndache tin te man, ndiche dihne te man. Queri ama tin te ne, quenun ama corona. ⁴ A nahn mahñ va iyon che chendihco nan ro chihtera te nde ndiyahn nduco nducodahn te. Chandi

yan te nan ihyan ndahta me cava che cheh te daya ye ndetahn che cuhndeyan. ⁵ Ihyan ndahta me ne, chacoyahn ye ama decuah chahn che a va cade che cahcantiyon numachahte iyehense. Ama chahte vederihquentiyon conan cuma, nde ama ihyan hua co ndahco ndiya ye. Ate hua chi cheh te decuah me, te ndeva Dendiohs, chaconahn ye nan vederihquentiyon yahn ye. ⁶ Tuhme chano ihyan ndahta me, cuahn ye conan ye ama cuan yahn nan che metah duhva nan che a ndihcoyan Dendiohs. Min cahcacheh ye ihyan chete che ama mil quendudo o ciento ino raco ro.

⁷ Adiva ne, Miguel nduco ángel che rihquentiyon ye ne, cuhn ye nduco ite tan me man, ángel yahn te man. ⁸ Hua chicha te, ne ametah chi chahtenan te vahchetero nduco vih. ⁹ Tahque ndah ne, chacondah ye ite nduco ihyan yahn te nde ndiyahn. Ite tan me ne, a chemin che chundah, sahn min che ndacondah se cu ro menan me man, sahn min che quechica numachahte iyehense, rihncheh se ihyan man.

¹⁰ Tuhme chihneván ama ndudo vahchetero che ama dito rahn:

—A chihco ro Dendiohs yuhn vo vederihquentiyon chahte che quenan cuma ye, a ndero ndi che a ndedevahn ye ihyan yahn ye. Dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, cava che ndedevahn ye ihyan iyehense, ne a nda ro che ndonda tah ihyan min vederihquentiyon, cuanan cahcantiyon ye. Tihca, te a denda chundah, sahn min che ricanunde se yahn dihno vo nan Dendiohs nde ro nde rahn. ¹¹ Dihno vo chahn ne, ndahco ndiya ye vederihquentiyon yahn se, te chi chahtino ye Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhca ama ite-cuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs, quendi ye cahndudo ye Ndudo Ndah yahn ye, nde hua din vah ye sahn andahre va che coh ye. ¹² Chemin

che nchuhn che vate ne vahchetero ne, cuahte ne vedeyeno. Me nchuhn che vate ne iyehñse man, che vatechica ne nan nuniyahñ man ne, ¡yah rí cava ne!, te nducote denda chundah ne, numacuahn vedetan cochi se van nchuhn, ne a devano se te cuihno te neve ro me, a cuihno vederihquentiyon yahn se.

¹³ Cuahn che chendah ite tan me nde ndiyahn ne, quendah te ihyan ndahta me. ¹⁴ Ate ihyan ndahta me ne, din Dendiohs che quenán reche ye nduhca reche ihya, nduco tihca ndevahn ye, ne quendihco yaco ye, cuahn ye yahn nan che metah dehva. Min cahcaceh Dendiohs ihyan chete che ino nduyo quenán mahñ. ¹⁵ Ite tan me ne, tendah te nune chende te cava che ndo ama ico, canerine ihyan ndahta me. ¹⁶ Ate hua dehva chi yahn ye, te chehchenun yahn min, ne chera nun nune me. ¹⁷ Nduco chemin ne, ama chi tan ite min nduco ndahta me, ne cuahn te, din tan te nduco ndata yahn ye, ihyan chahn che redinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ritahno ye Dihvo vo Jesucristo.

O ite tan

13 Van yahnde yahn ne, anduhneca ndete che chandí chihño nuniyahñ. Min ndihcheró ama ite tan che chenán ndache tin te man, ndiche dihne te man. Queri ama dihne te ne, quenán ama corona, ne queri ama tin te ne, quenán ama ndudo che chihnga rahn yahn Dendiohs. ² Ite min ne, decá ro yahyan de cá ro te. Cah te ne, nduhca cah oso, ne chende te ne, nduhca chende león. Ite tan che quendah te ihyan ndahta me ne, ndaco te vederihquentiyon che quenán cuma te tah ite che decá ro yahyan decá ro me cava che cahcantiyon te menun te. ³ Ite che decá ro yahyan decá ro me ne, ama tin te ne, ama yah, adeche coh te. Ate ndoyahn te, ne ama rahn ino ihyan iyehñse, ne chin-

duco ye ite. ⁴ Ihyan iyehñse ne, ndeva ye yavenán ite ndinan me yahn che ndaco te vederihquentiyon yahn te tah ite che tama me. Namin ndeva ye yavenán ite che ndonda tah te vederihquentiyon me, ne rahn ye yahn te:

—Metah nde ama ihyan nduhca te. Nde ama ye hua co ndahco ndiya ye vederihquentiyon yahn te.

⁵ Namin ndonda tah te vederihquentiyon che ndonán man te ite man, chihnga cahma te yahn Dendiohs man, ne cahñecun Dendiohs che cahcantiyon te chete che o raco o iyo. ⁶ Chihnga rahn te yahn Dendiohs man, ndahchenan te vahchetero nan che va ye man, ihyan yahn ye che chenun ye min man. ⁷ Namin cahñecun ye che cuhma te nduco ihyan yahn ye nde ndahco ndiya te ihyan, ne nuhnde tah te vederihquentiyon che cahcantiyon te nducoyaca ihyan iyehñse, queri ama nación man, queri ama ndata yahn ye man, devaco yahn ye man. ⁸ Nan libro yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs ne, nde ro che metah cuhnde iyehñse ne, chenán caça ihyan che chenán cuma che cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro, ne nducoyaca ihyan che hua chenán che duche ye nan libro me ne, ndeva ye yavenán ite min.

⁹ Nducoyaca nchuhn, cuendedecadino ndah ne yahn ndudo che cahmá. ¹⁰ Cuedevano ne te nducoyaca ihyan che din ye preso ihyan chenahn ne, namin va che co ye preso, ne ihyan che cahno ye ihyan ne, namin nduco vederih min va che coh ye. Chemin che ihyan yahn Dendiohs ne, nahn che cuahtenan cuma ye vedechahtino man, nahn che quendi ye cotahno ye Dihvo vo Jesucristo man.

¹¹ Chihño min ne, ndihcheró tama ite tan che quendah ro te ndiyahn. Ite min

ne, chenan o dihne te che deca ro dihne itecuche lihn deca ro, ne numacuahn vedetan rah ta te. ¹²Quenan cuma te vederihquentiyon yahn ite che chi yah tin me, ne redinahn te yahn te, nde redin te fuerza ihyan iyehñse che ndeva ye yavenan ite min. ¹³Redin te vederihno rahte nde redin te che ra yahn che rica nan ro, rendihchero ihyan. ¹⁴Ite ndinan me, ite min che ndoyahn te che ndaca yah tin te nduco espada ne, cah yune te che din ite che tama me vederihno, ne nduco chemin chihñchey te ihyan iyehñse, chinun te ihyan che ntave ye ite ndinan me. ¹⁵Cuahn che a ntave ye ite che ndinan me ne, ndonda tah ite che tama me vederihquentiyon che din te che conun ico man, che co cahma man, ne cahcantiyon te che coh ihyan che hua ndeva ye yavenan. ¹⁶Chihquentiyon te che ihyan che rinduco ye ite, nde chechahya nde checune, ihyan cuihca man, ihyan chevah man, ihyan che redin ye ntiyon yahn ihyan man, ihyan che redin ye ntiyon yahn man ye man, che conan cade yahn ite ndinan yahn te tah cuaco ye o chata ye. ¹⁷⁻¹⁸Nde ama ihyan hua co cua ye, nde hua co ndihcucue ye, ndete che hua quenán cade yahn te ihyan. Cade min ne, número an ciento quenán ino raco an, ne nahn che ndedecadino nchuhn nduco cudado cava che conahn ne deh conahn.

Ihyan che ama ciento quenán o raco cun mil chahn ne, chita ye ama himno ra, ndeva ye yavenan Dendiohs

14 Chihno min ne, ndihcheró Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs, nti ye tingüete che duche Sion, ne nduco ye ihyan che ama ciento quenán o raco cun mil chahn che chenan cade chata ye che duche Dihvo vo man, Chido vo Dendiohs man. ²Chihneván che ri ihyan arpa, ne ama yudo

chenun che ca nahn nahn rahco man, nduhca che rine dave man. ³Tuhme canan rita ihyan chahn ama himno ra nan va Dendiohs, min nan che chenun nduh che cun che deca ro ite deca ro me man, nduh che ndico cun indihñte chahn man. Nde ama ihyan hua co conun ino ye himno min, atenan ihyan che ama ciento quenán o raco cun mil chahn che ndedevahn Dendiohs ihyan van ihyan iyehñse. ⁴Ihyan che ama ciento quenán o raco cun mil chahn ne, hua chahtenan cuma ye ndahta. A ihyan chahn menan vihca che ndihco vih Dendiohs ihyan cava che din ye ntiyon yahn ye man, ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo man. Rinduco ye Dihvo vo nan ntiyon yahn ye adecotino che quechica ye. ⁵Ihyan chahn ne, hua nte ye nde ama ndudo cuando, dave yavenan ye nan Dendiohs.

Ino ángel

⁶Chihno min ne, ndihcheró ama ángel che quechica ye devan yuhne mendahn nan ro, nda ye vederihquentiyon che cuahndudo ye Ndudo Ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, cahnevan nducoyaca ihyan iyehñse, queri ama nación man, ndata yahn ye man, devaco yahn ye man. ⁷Rahn ángel me numa dito ye:

—Cuenevahñecun nchuhn Dendiohs, ihyan min che dendah ye nan ro man, iyehñse man, nuniyahn man, vaco nune man. Cuendeve ne yavenan ye, te a nda ro che techecade ye.

⁸Tuhme quendah yahn tama ángel, ne rahn ye:

—Ihyan yan Babilonia che ama chinan chi chahte ne, a denda ye. Ihyan chahn ne, ndere chahtechica ye, chahtendihco ye nunde, nde tihyon yune ye ihyan numachahte iyehñse che dama chi ye nduco ye. Ate man ne, a denda ye.

⁹Quendah yahn tama ángel nan che chi ino ye, ne ama dito rahn ye:

—Ihyan che ndeva ye yavenan ite tan che ndinan me man, che ndeva ye yavenan che ntave ye che conan menun te man, che cuahnecon ye che conan cade yahn te tah ye o chata ye man ne, ¹⁰ numacuahn vedetan din Dendiohs castigo ihyan, cuahtenun ye van ruchiyahn che riche nduco azufre. Nan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino man, nan angel yahn Dendiohs man ne, va che co ihyan chahn castigo yah. ¹¹ Cuahn dama cuahtenun ye min van ruchiyahn, chuhrihn ye nde ro nde rahn.

¹²Chemin che ihyan yahn Dendiohs, ihyan chahn che renevahnecun ye vederihquentiyan yahn ye man, riquendi ritahno ye Dihvo vo Jesucristo man ne, nahn che cuahtenan cuma ye vedechahtino.

¹³Tuhme chihneván ama ndudo che chica vahchetero che rahn ri u:

—Codiron tuhca: “Ama ndah ro yahn tenahn che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo cuahn che chahtenan ye iyehense.” Namin codiron ndudo cuh che rahn Vaco Ndah yahn Dendiohs: “Man ne, cuahte tuhno ye, a quenan nan che din ye ntiyon yahn Dendiohs, chahtenan ye iyehense. Nducote runecade chahtenan ye min ne, man ne, ama ndah ro yahn ye.”

Nda ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan

¹⁴Tuhme ndihcheró ama man cua, ne menan man me ne, va ihyan min che rinduco ye nducoyaca ihyan. Quenun tin ye ama corona diyahnguan, ne nda ye ama hoz che ama can. ¹⁵Ura min chica tama angel vahchetero nan va Dendiohs, ne numa dito ye rahn ye ri ye ihyan min:

—A nda ro che ndevahn ne ndute ndata che va iyehense. Cuica ne trigo, cuenedin dama ne, te a va yan.

¹⁶Tuhme ihyan che va ye nan man me ne, chica ye trigo nduco hoz yahn ye, nedin dama ye.

¹⁷Chihno min ne, chica tama angel vahchetero nan va Dendiohs, ne namin nda ye ama hoz che ama can. ¹⁸Tuhme angel che redin ye cudado yahn nata me ne, chica ye min, ne numa dito ye rahn ye ri ye angel che nda ye hoz me:

—Cotah hoz yehn, ne cuique ndute yahn dihyo uva che va iyehense, te a nine.

¹⁹Dinahn angel me, ne chica ye duhndo uva nduco hoz yahn ye, chih ye chete tanque nan che va che cuhno. Checadinó te che cuhno uva chahn ne, conahn nduhca che din Dendiohs castigo yah ihyan nunde. ²⁰Ndihcheró che chihno uva chahn cuahn chihto yan Jerusalén. Cuahn che ndo ya tanque me ne, deman yun ndiquendah, chetuhn ntahn cuaco chihto tanque me tenduh ino ciento kilometro, ne che yano ne, reheche ama caballo van yun me rahn nde nan freno yahn te.

Ndache angel che chenan cuma ye vederihquentiyan che din ye castigo ihyan iyehense

15 Chihno min ne, ndihcheró che chinahn tama vederihno chahte. Chihnde ro ndache angel che chenan cuma ye vederihquentiyan che din ye castigo ihyan iyehense. Nduco chemin ne, cuihnongan vedeyah che numacuahn vedetan cah Dendiohs ihyan.

²Tuhme ndihcheró nan che deca ro tuyuno deca ro me che chahte nduhca ama vine. Ama diyahn ro nduhca ruchiyahn. Chihto min ne, vatendi ihyan che hua nevahnecun ye ite tan me man, che nentave ihyan yahn te menun te man, che hua cahnecon ye che conan cade yahn te ihyan man. Nda queri ama ye arpa che a necah Dendiohs ihyan, ³ne rita ye himno che dirun Moisés, ihyan min che din ye ntiyon yahn Dendiohs

man, dirun Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhcā ama itecuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs man. Himno me ne, tuhca:

Dihve nuhn Dendiohs, ndih che ama chahte vederihquentiyon quenan cuma ne,

¡ama ndahcā nducuahn che din ne!

A ndih che rihquentiyon ne nducuahn nación.

¡Ama runecāde ne nan vederihquentiyon yahn ne!

⁴Dihve nuhn, nducoyāca ihyan renevah-necun ye ndih, rendeva ye yavenan ne.

Atenan ndih che ndah, te ndiyu ihyan nunde ndih.

Ihyan nducuahn nación ndā ye nan ne, ndeva ye yavenan ne,

te a ndero ndi che ama runecāde ne nan vederihquentiyon yahn ne.

⁵Chihno min ne, min vahchetero ndi-cheró che nane vah tino nan che riya Dendiohs ro menan. ⁶Namin ndihcheró che quendāh ndache ángel, nda queri ama ye vederihquentiyon che din ye che chuhrihn ihyan ro che cuihno iyehñse. Chenun ye tino cua che tuno diyahn ro man, chenun ticua ye cinturón diyahn-guan man. ⁷Tuhme ama cha che deca ro ite deca ro me, cah ama cuh diyahn-guan queri ama ye. Nduh che ndache cuh chahn ne, chenun ama nan nune,

ne nduco chemin ne, numacuahn vedetan din Dendiohs castigo ihyan iyehñse.

⁸Ura min ama chito yahme nan che quenun Dendiohs, ne nduco chemin chihnde ro che ama yudo vederihquentiyon yahn ye. Nde ama ihyan hua co ndā ye min nde cuihno co ihyan iyehñse castigo yah, din ángel che ndache chahn.

Ndache ángel nda ye ama cuh queri ama ye

16 Tuhme chihneván ndudo che ama yudo chenun vahchetero che rahñ ri nduh che ndache ángel chahn:

—Cuahn ca ama ca ama nchuñ, ndahco ya ne nune che chenun cuh yahn ne min iyehñse.

²Cuahn che cuahn ama ye, ndahco ya ye cuh yahn ye ne, nducoyāca ihyan che chenān cāde yahn ite tan me ihyan man, che rendeva ye yavenan che netave ihyan yahn te menun te man ne, quendāh ama yute che ama yah ihyan.

³Cuahn che cuahn tama ángel nan che chi o ye ne, ndahco ya ye cuh yahn ye nan nuniyahn, ne ndacondā yun nduhcā yun yahn tenahn, chih nducoyāca nan ite che chenun te.

⁴Cuahn che cuahn tama ángel nan che chi ino ye, ndahco ya ye cuh yahn iyehñse ne, nducuahn ico man, vaco nune man, ndacondā yun. ⁵Tuhme ángel che va tah ye vederihquentiyon che din ye cudādo nune ne, ndeva ye yavenan Dendiohs, ne chihneván che tuhca rahñ ye:

—Dihvé Dendiohs che va ne numacuahn ro, ndiyu ihyan nunde ndih. Redin yahn che din ne castigo ihyan sih tihcā, cuh ye yun, ⁶te a ihyan sih che chihno ye ihyan yahn ne man, profeta yahn ne man, chihtera ye yun yahn ye.

⁷Namin chihneván tama ndudo che chica nan ta min vahchetero che rahñ:

—Dihve nuhn Dendiohs che ama yudo vederihquentiyon che quenān cuma ne, cuāco rahñ ye, te numa cuāco techecāde ne yahn ihyan sih.

⁸Cuahn tama ángel nan che chi cun ye, ndahco ya ye cuh yahn ye nan yahn che quendihco nan ro, ne quenān cuma yahn me vederihquentiyon che cahcayahn ihyan iyehñse. ⁹Ama chiche nducoyāca ye, ate nde nduco nduh hua

nto ino ye nunde yahn ye, nde hua ndeva ye yavenan Dendiohs, ihyan min che va tah ye vederihquentiyon che din ye castigo ihyan. Tahque ndah ye ne, chihnga rahn ihyan chahn yahn ye.

¹⁰ Cuahn tama ángel nan che chi uhn ye, ndahco ya ye cuh yahn ye nan che va ite tam che rihquentiyon te, ne chi man mumachahte nan che rihquentiyon te. Nducoyaca ihyan ne, nde tuno racondi ye, rechah dihyon ye chihya ye, te ama retah yah ihyan. ¹¹ Rahva ye yahn Dendiohs yahn che rechuhrihn ye che ra yah ihyan man, che chenan yute ihyan man. Nde tah hua nda yahn ye che nto ino ye nunde yahn ye.

¹² Cuahn tama ángel nan che chi an ye, ndahco ya ye cuh yahn ye chete ico chahte che duche Eufates, ne tihnan ico me, ndo ama yune cava che chuh ama yahn rey che chica ye cuahn nan che riquenda yahn. ¹³ Tuhme ndihcheró ite tan che ndinan me man, ite tan che quenda van nune man, ite tan che quenda ro ndiyahn, che redin ca te che rahndudo te Ndudo yahn Dendiohs man. Chende queri ama ite chahn ne, quenda ama vaco chihnga che deca ro yahva deca ro. ¹⁴⁻¹⁶ Vaco chihnga chahn ne, redin vederihno, ne rahn numachahte iyehense che rene din dama nducoyaca rey ama cuan che duche Armegeadon che devaco hebreo, cava che cuhma ye ro che techecade Dendiohs, ihyan min che ama chahte vederihquentiyon quen cuma ye.

Tuhme chihneván ndudo che rahn Dihvo vo Jesucristo tuhca:

—Cuihco nchuhn cuidado che cahma nduco ne. U ne, adenan nda nduhca che renda sahn duco ura che hua vateyan ihyan. Ama ndah ro yahn nchuhn ndete che vateyan ne ro min man, ndete che dave yavenan ne man.

¹⁷ Cuahn tama ángel nan che chi ndache ye, ndahco ya ye cuh yahn ye

devan yuhne, ne chihneván ama ndudo che chica vahchetero nan va ihyan ndinan me. Ama dito rahn tuhca:

—A chinahn vedeyah che nda nduh che ndache ángel chahn.

¹⁸ Tuhme chiya cuah man, chine dave man, ama yudo chi man, ama nuhn yahn man. Nde tahque ca dito ca nuhn che co cuahn che nuhn ro che vate ihyan iyehense. ¹⁹ Yan che nduhca yan Babilonia che ama chi nan chi chahte ne, ndah, chi ino ndi. Namin nducuahn yan rahte numachahte iyehense ne, chihno ndora. Tuhme numacuahn vedetan din Dendiohs castigo yah yan min che nduhca Babilonia. ²⁰ Nducuahn ico rahte che vate iyehense man, che vate chete nuniyahn man ne, chihno ndora. ²¹ Namin chera yun van ihyan iyehense. Ama rahte, i tenduh o raco kilo queri ama. Tuhme ama chihnga rahn ye yahn Dendiohs yahn castigo yah che chera yun me.

Tahn che ama ndere quechica me

17 Chihno min ne, ndihcheró ama cha ángel che nda ye nduh che ndache cuh chahn, ne rahn ye ri ye u:

—Cochi ndihchero castigo che co tahn che ama ndere quechica me che va te nan nuniyahn. ² Rey che vate se iyehense ne, ndere chahtenan se nduco te, ne nducoyaca ihyan iyehense ne, quendi ye yune chihnga yahn te.

³ Tuhme din Vaco Dendiohs che chihno che quenda ama ángel u ama cuan yahn nan che metah duhva. Min ndihcheró tahn ndere quechica me, quendudo te ama ite tan che cuah te man, che chenan ndudo che chihnga rahn yahn Dendiohs numachahte te man. Chenan ndache tin te man, ndiche dihne te man. ⁴ Tahn ndere quechica me, quenun te ama tino morado man, cuah man, ne necuco te diyahnguan man, tu diyahn man, perla man. Nda te ama vaso diyah-

nguan ndito dehtenduh che chihnga, ri-hco ro nunde yahn te che ndere quechica te. ⁵Nan chata te ne, quenan che duche te che nde ama ihyan hua renahn ye, ndirun tuhca: “Yan che nduhca yan Babilonia che ama chi nan chi chahte. Yan che chihnde nducuahn nunde chihnga, quendi yan chenahn.” ⁶Checadino che ndehdame te yun yahn ihyan yahn Dendiohs che cahndudo ye Ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ne ama cuahn ino chi yahn chemin. ⁷Tuhme rahn angel me ri ye u:

—Hua chahn ine co. Té che cadine deh conahn yahn tahn min man, ite che quendudo te man, deh conahn yahn ndache tin te man, ndiche dihne te man. ⁸Ite min ne, quenan te iyehanse ro menan, ne chih te. Ate ntuche te, ne a nun va che caca te nan che quenun chiche te, nda tun te iyehanse numanahn che ametah din Dendiohs castigo ite, conun te van ruchiyahn cuahn dama. Nducoyaca ihyan che hua chenacaca ye nan lista yahn Dendiohs nde ro che metah cuhnde iyehanse ne, ama chahn ino ye che ndaconan ndihchero ye ite, te quenan te iyehanse ro menan, ne chih te, ate ndaconan ntuche te.

⁹Codiron chu cava ihyan che ndecadino ye nduco cudado: Che ndache tin ite min ne, conahn che ndache ico nan che va yan min che quenan che duche chata tahn min. ¹⁰Namin che ndache tin te ne, conahn che ndache rey. Uhn rey chahn ne, a chih se, tama se nan che chi an se ne, rihquentiyon ca se, ne tama se nan che co ndache se ne, metah condah se vederihquentiyon. Cuahn che condah se vederihquentiyon ne, hua rahn conan se. ¹¹Me ite tan me che chih te, ne ntuche te, ite min che va che co te castigo van ruchiyahn ne, conahn tama rey nan che co nine se che cuhnde tah se ntiyon che chahtenan sahn che ndache chahn.

¹²Me che ndiche dihne te ne, conahn che ndiche rey che coman cuahte se, cuahtenan cuma se vederihquentiyon ama ura dama nduco ite tan me. ¹³Sahn chahn ne, co dama ndudo yahn se nduco vih, conan se ite tan me. ¹⁴Cuahtecuhma se nduco Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs. Ate ndahco ndiya ye sahn, te ihyan min ne, tahque yudo vederihquentiyon yahn ye che co nducoyaca rey man, ihyan yudo ihyan rahte man. Ihyan che nduco ye ihyan ne, a tendahnun Dendiohs ihyan, nedin yahn ye ihyan. Ihyan chahn ne, redinahn ye ndudo yahn ye.

¹⁵Namin rahn angel me ri ye u:

—Nuniyahn nan che va tahn che ndere quechica me ne, conahn ihyan numachahte iyehanse, nducuahn nacion man, ndata yahn ye man, devaco yahn ye man. ¹⁶Nduh che ndiche rey che conahn yahn dihne ite tan me ne, condinun condinahn se yan min che nduhca Babilonia, cahnevi se nducuahn dehtenduh che va, cuihno ndahtera se, cahquiyahn se. ¹⁷Tihca din se, te man Dendiohs cahma nun ye chete chedave se che dinahn se che nahn ye. Chemin che codama ndudo yahn se nduco vih, conan se ite tan me nde che conahn nduhca che rahn Dendiohs. ¹⁸Ndahna ndere quechica me ne, conahn yan min che nduhca yan Babilonia che ama chi nan chi chahte man, nan che rendahco ndiya nducoyaca rey yahn numachahte iyehanse man.

Chihnonan yahn yan che nduhca yan Babilonia

18 Chihno min ne, ndihcheró tama angel che numacuahn vederihquentiyon chica ye vahchetero, ne ama quendihco dave numachahte iyehanse ura che chiya ye. ²Ama dito rahn ye tuhca:

—A chihnonan yahn yan min che nduhca yan Babilonia che ama chi nan chi chahte. Man ne, min nedin vaco vaco chihnga man, rahte yahda chihnga man. ³Tihca chahno chi, te ihyan yan min ntihton yune ye ihyan yahn nducuahn nacion che ndere cuahtechica ye, cuahtendihco ye nunde. Namin nducoyaca rey yahn numachahte iyehne ne, dama chi ye nduco ihyan yan min, ne van nunde yahn ihyan chahn ne, chi cuihca nducoyaca sahn rendihcue.

⁴Tuhme chihneván tama ndudo che chica vahchetero che rahn tuhca:

—Nducoyaca nchuhn ihyan yahn, cuendiquenda ne yan min cava che hua dama co ne nduco ihyan yan min man, cava che hua nduco ne co ne castigo che co ihyan chahn man, ⁵te ihyan chahn ne, a decuihta nduh ye nunde yahn ye, ne a nda ro che din castigo ihyan. ⁶Man ne, va che chuhrihn ye nduhca che cahrihn ye ihyan chenahn, nde condudonan ca chuhrihn ye, nedihve ye nunde yahn ye. Nde tahque chuhrihn man ye che co che din ye che chuhrihn ihyan chenahn. ⁷Va che ama chuhrihn ye, co ye castigo yah, yahn che numacuahn vedeyade chahte ye iyehne, ne numa ino ye ndere chahtechica ye, chahtendihco ye nunde. Ihyan chahn ne, ndedecadino ye che ametah duhva nduhchan ye. Hua dehva co yahn ye, nde hua vatemán ye, che rahco ye. ⁸Chemin che ndo dama nducuahn castigo che co ye. Chuhrihn ye man, ndihche ye cuico man. Cuihno coh ye, nde cuihno cuco yan vaco ye. Tihca va che cuahno co ye, te a Dihvo vo Dendiohs che din ye castigo ihyan, ne ihyan min ne, ama chahte vederihquentiyon yahn ye.

⁹Nducoyaca rey yahn numachahte iyehne che dama chi ye nduco ihyan chahn, chahtendihco ye nunde ne, ndihchero ye che cuihnonan yahn ihyan chahn, cuihno cuco yan vaco ye, ne ama

condache ye, nde cuaco ye. ¹⁰Nde hua nahn ndedecadino ye yahn castigo me, che vah ye, ne cahma ye:

—¡Ama yah ri nuhn cava nchuhn! Yan vaco ne che nduhca yan Babilonia, ama chi nan chi chahte ro menan, ate man ne, ama yune no chihno ndo iya, din Dendiohs castigo.

¹¹Namin nducoyaca sahn rendihcue ne, condache se, nde cuaco se cava yan min, te ametah ndaca duh che cua dehtenduh yahn se: ¹²diyahnguan man, diyahngua man, tu diyahn man, perla man, nducuahn nan tino ndah, tino morado man, tino cuah man, nducuahn nan yahn che ndah ran man, yahn ndah man, dehtenduh che ndindah nduco marfil man, cu man, cu cuan man, tu che duche mármol man, ¹³canela man, ndute dan man, cuhn man, yunedan che duche mirra man, nunedan man, vino man, aceite man, yune pan man, trigo man, ite dito man, itecuche man, caballo man, carro man, nde ihyan che rendihcue se man. ¹⁴Ndedecadino se: “¡Tiya ihyan che ama chenán cuma vedecuihca me! ¡Tiya ihyan che ama renan ino dehtenduh che ndah me!”

¹⁵Nducoyaca sahn che chi cuihca se yan min, ndihcue se dehtenduh ne, nde hua nahn ndedecadino se yahn castigo che chi ihyan chahn, che vah se. Ama condache se, nde cuaco se, ¹⁶ne cahma se:

—¡Ama ri ndache nuhn cava yan min! Ro menan me ne, ama chi nan chi chahte, ama chihnde vedecuihca. Nduhca ama ndahta che ama nendeva ca te nduco tino ndah, tino morado man, tino cuah man, che nenecuco te diyahnguan man, tu diyahn man, perla man ne, tihca yan min. ¹⁷Ate man ne, ama yune no chihnonan yahn vedecuihca me.

Nducoyaca sahn ricahca barco man, sahn ndinan yahn se man, ihyan che nda se chede man, nducoyaca sahn chenahn

che redin se ntiyon nan nuniyahñ man, chan yahñ se, ¹⁸ndihchero se ura che riche. Necahco yah se, ne rahñ se numa dito se:

—Ro menañ me, jama chi nan chi chahte yan çah! ¡Nde ama yan nduhça!

¹⁹Chih se yune yahñ van yudo tin se, raco se man, rah ran se man, ne rahñ se numa dito se:

—Ro menañ me ne, jama chi nan chi chahte yan çah! Min chi cuihca nducoyaca sahn che va barco yahñ se, techecan se dehtenduh nan nuniyahñ. Ate man ne, ama yune no chihnonan yahñ. ¡Ama yahñ ri nuhn çava!

²⁰Me nchuhn, che chenun ne vahchetero man, nchuhn ihyan apóstol man, nchuhn che rahndudo ne Ndudo yahñ Dendiohs man, nchuhn ihyan yahñ Dendiohs man, cuahte yeno ne, te techecade Dendiohs yahñ ne, din ye castigo ihyan yan min.

²¹Tuhme ama ángel che ama dito ye ne, chetañ ye ama tu nduhça ama tu yudo, chihnun ye van nuniyahñ, ne rahñ ye:

—Tihça cuahno co yan che nduhça yan Babilonia che ama chi nan chi chahte, ne ametah ndaconan ndihchero ihyan. ²²Ametah ndaconan cuahco arpa man, flauta man, trompeta man, yan min. Ametah ndaconan cuahte ihyan redin ntiyon, nde metah ndaconan cuahco molino. ²³Ametah ndaconan co ro yahñ, ametah ndaconan cuahte vihcó ihyan che rihnevaco ye. Andahre ro menañ me ama chi cuihca sahn rendihcue yan min man, andahre ama chihñchey ihyan yan min ihyan nación chenahn, ntiyon yune ye ihyan che ndere cuahtechica ye, cuahtendihco ye nunde, ate man ne, a chihnonan yahñ.

²⁴Ihyan yan min ne, ndehdame ye yun yahñ ihyan che cahndudo ye Ndudo yahñ Dendiohs man, ihyan yahñ Den-

diohs man, che chih ye yan min, numachahte iyehñse man.

19 Chihno min ne, chihneván che ama dito rahñ ama yahñ ihyan che chenun ye vahchetero:

—Ndeva vo yavenañ Dendiohs yuhn vo, te ama chahte vederihquentiyon yahñ ye, ne ndedevahn ye uvo.

²Retecheçade ye numa cuaco, ne din ye castigo ihyan yan che nduhça yan Babilonia che ama chi nan chi chahte. Ihyan chahn ne, retihyon yune ye nducoyaca ihyan iyehñse che ndere cuahtechica ye, cuahtendihco ye nunde. Ate man ne, din Dendiohs castigo ihyan, yahñ che chihno ye ihyan yahñ ye.

³Ndaconan rahñ ihyan chahn che chenun ye vahchetero:

—Ndeva vo yavenañ Dendiohs, te yan min ne, cuco cuahn dama.

⁴Tuhme nduh che ndico cun indihñe chahn man, nduh che cun che deça ro ite deça ro me man, chehñtiya ye, ndeva ye yavenañ Dendiohs che va ye nan che rihquentiyon ye, ne rahñ ye:

—¡Tihça co! ¡Ndeva nuhn yavenañ ne!

⁵Ura min chihneván ama ndudo che chica nan va ye, che rahñ tuhça:

—Nducoyaca nchuhn, nde ihyan ndinan man, nde ihyan chenahn man, che renevahñecun ne Dendiohs yuhn vo, redin ne ntiyon yahñ ye ne, cuendeva ne yavenañ ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndeva ye ihyan yahñ ye

⁶Chihno min ne, chihneván ama ndudo che ama yudo chenun, nduhça cuahn che ama rahco ico man, ama rine dave man. Ndudo min ne, ndudo yahñ ama yahñ ihyan che rahñ ye tuhça:

—Ndeva vo yavenañ Dihvo vo Dendiohs, ihyan min che ama chahte vederihquentiyon yahñ ye, te a canañ rihquentiyon ye numacuahn vedeyudo. ⁷⁻⁸Ndeva vo yavenañ ye numacuahn

vedeyeno, te Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs ne, a nda ro che ndeva ye ihyan yahn ye. Ihyan chahn ne, anduhneca ama tahn che neneva ca te tino cua che nde tuno diyahn ro, che a va yan te che cahnevaco te. Tihca, te a vate yan ye, chenun ye tino cua cava che ndeva Dihvo vo ihyan. Che chenun ye tino cua ne, conahn che a ihyan yahn Dendiohs ihyan, a dave yavenan ye.

⁹Tuhme rahn ángel me ri ye u:

—Codiron tuhca: “Ama ndah ro yahn ihyan che ndeva Dihvo vo Jesucristo ihyan.”

Namin rahn ye ri ye u:

—Nducuahn dehtenduh che rahn rí di ne, a man Dendiohs chihquentiyon ye.

¹⁰Tuhme chehntihyá nan ángel me cava che ndevá yavenan ye. Ate rahn ye ri ye u:

—Hua din tihca, te u ne, anduhneca nchuhn che redin ne ntiyon yahn Dendiohs, riquendi ne numa ino ne, ritahno ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo. ¡Cuendeva yavenan Dendiohs!

Cuedevano nchuhn te ihyan che rahn-dudo ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ndiyu che cuande yahn man ye che rahndudo ye, te a man Dendiohs che rihquentiyon ye ihyan.

Ihyan che quendudo ye caballo cua

¹¹Chihno min ne, ndihcheró che quendah vahchetero, ne chihnde ro ama caballo cua. Ihyan che quendudo ye ite ne, duche ye Ihyan Che Redinahn Ye Ndudo Yahn Ye man, Ihyan Che Numa Cuaco Quechica Ye man. Ihyan min ne, retechecade ye numa cuaco, rendahco ndiya ye ihyan che rendihche tan ye Dendiohs. ¹²Ndutinan ye ne, ama riya nduhca ruchiyahn. Ama ndeh corona chendudo tin ye, ne chata ye ne, ndirun che duche ye che atenan man ye re-

nahn ye. ¹³Quenun ye ama tino che ama chenun yun, ne duche ye Ndudo yahn Dendiohs. ¹⁴Nda ye ama yahn ángel che cuhma ye. Ihyan chahn ne, chenun ye ama nan tino ndah che cua cuche, chendudo ye caballo cua. ¹⁵Ihyan ndinan me ne, quetah chende ye ama espada che ama can, ne nduco chemin ne, ndahco ndiya ye ihyan yahn nducuahn nación. Cahcantiyon ye ihyan numacuahn vedeyudo, ne din ye castigo yah ihyan numacuahn vedetan nduhca che nahn Dendiohs, ihyan min che ama chahte vederihquentiyon yahn ye. ¹⁶Nan tino yahn ye man, nan dihma ye man, ndirun tuhca: “Rey che tahque yudo vederihquentiyon yahn ye che co nducoyaca rey man, ihyan yudo ihyan rahte man.”

¹⁷Tuhme ndihcheró ama ángel che nti ye nan quendihco yahn. Ama dito cah ye yahn nducoyaca yahda che reh te yute:

—Menchi nchuhn, cuando dama ne, te numacuahn vedeyudo din Dendioh castigo ihyan iyehense. ¹⁸Cheh ne yute yahn rey man, sahn ndinan man, sahn tan man, caballo man, sahn che chendudo se ite man, sahn cuihca man, sahn chevah man, nde che cahya nde che cune.

¹⁹Tuhme ndihcheró ite tan che ndinan me. Nduco te nducoyaca rey yahn numachahte iyehense man, sandado yahn se man, vateyan se cava che cuhma se nduco ihyan ndinan che quendudo ye caballo cua me man, nduco ihyan yahn ye man. ²⁰Denda ite tan me, ne chi te preso nduco sahn rihnceh che chinan se ite, din se vederihno numacuahn vederihquentiyon yahn te, chihnceh se ihyan che cahnecun ye che quenah cade yahn te ihyan man, ndeva ye yavenan che nentave me man. Tuhme chacondahnun ye ite tan me nduco sahn rihnceh me van ruchiyahn che riche nduco azufre. ²¹Me nducoyaca sahn che nduco te ne, chih se nduco espada che quetah chende

ihyan ndinan che quendudo caballo me, ne ndo dama nducoyaca yahda chahn, cheh te sahn.

20 Chihno min ne, ndihcheró ama ángel che chica ye vahchetero, nda ye llave yahn nan che chenan rino tenahn man, ama cadena chahte man. ²⁻³ Chiquiyahito ye ite tan me, ntihton chiche ye ite infierno, ne chaconahn ye sello chende vah. Min conun chiche te nde cuihno ama mil nduyo cava che metah cochica te, cahnceh te ihyan iyehense. Tuno ro min ne, ndiquendah te, cochica te neve ro. Ite tan me ne, chemin che chundah, sahn min che ndacondah se cu ro menan.

⁴Tuhme ndihcheró ama yahn ihyan che vate ye nan che rihquentiyon ye. Ihyan chahn ne, ndondah tah ye vederihquentiyon cava che techecade ye. Namin ndihcheró ihyan che chihno se ihyan iyehense, chihca yan se dando ye, yahn che cahndudo ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo man, Ndudo yahn Dendiohs man. Ihyan chahn ne, hua ndeva ye yavenan ite che nentave me, nde hua cahnecon ye che quenah cade yahn ite che ndinan me ihyan. Namin ndihcheró che ntuche ye, ne chinan ye Dihvo vo Jesucristo, chihquentiyon ye chete che ama mil nduyo. ⁵A ihyan chahn che ntuche ye menan vihca. Me tenahn chenahn ne, hua ntuche ye ro min, te nde chihno nduh che ama mil nduyo. ⁶¡Ama ndah ro yahn ihyan chahn che ntuche ye ndah ro min! ¡A yahn Dendiohs ihyan! Ametah che co ye castigo che co ihyan nunde. Co ye nduhca chidocuyan yahn Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, cahcantiyon ye nduco Dihvo vo chete che ama mil nduyo.

⁷Chihno nduh che ama mil nduyo ne, ntate sahn chundah, ⁸ne quechica se iyehense, chihnceh se ihyan yahn nducuah nación. Ama nan ye ne, Gog, ne tama nan ye ne, Magog, ne nedin

dama se ihyan, cava che cuhma ye. Ama yahn ye nduhca che ndeh yahndute che va chihito nuniyahn, ⁹chica ye numachahte iyehense, teche ndive ye nan vate ihyan yahn Dendiohs, yan che yah ino ye. Ate din Dendiohs che chera yahn che chica nan ro, ne chihno chiche ye. ¹⁰Me sahn chundah me che chihnceh se ihyan iyehense ne, chacondah-nun Dendiohs sahn van ruchiyahn che riche nduco azulre, nan che chacondah-nun ye ite tan me nduco sahn rihnceh che rinan se ite. Min va che chuhrihn se nde ro nde rahn numacuahn ro.

Techecade Dendiohs yahn ihyan nunde

¹¹Tuhme ndihcheró Dendiohs che va ye nan che retechecade ye. Ama yudo vederihquentiyon quenah cuma ye man, numa cuaco retechecade ye man. Numacuahn vederihquentiyon yahn ye ndahco ndiya ye nducuah vederihquentiyon che va vahchetero man, iyehense man. ¹²Namin ndihcheró nducoyaca tenahn, ihyan yudo ihyan rahte man, ihyan chenahn man, vatendi ye nan ye. Tuhme nahne ye nducuah libro nan che chenan caca nducuah che nedin ihyan. Namin nahne ye tama libro nan che chenan caca nducoyaca ihyan che va che cuahtenan ye vahchetero. Ura min techecade ye yahn tenahn chahn anduhneva che chenan caca yahn ye. ¹³Min nduco nducoyaca nducondi tenahn, nde ihyan che chih ye van nuniyahn. Chica ye nan che chahtenan rino ye, ndo dama ye min. ¹⁴⁻¹⁵Chihno techecade ye ne, decuihno ye nan che chahtenan rino tenahn man, vederih man, chehnevi ye vederihquentiyon yahn. Me nducoyaca nducondi ihyan che hua chenan caca ye nan libro che va che cuahtenan ye vahchetero ne, dechuh ye ihyan van ruchiyahn nan che co ye castigo cuahn dama.

**Nedin ra Dendiohs
vahchetero man, iyehñse man**

21 Chihno min ne, ndihcheró vahchetero man, iyehñse man, che a nedin ra Dendiohs. Vahchetero man, iyehñse man, che va ro menan me ne, ametah, nde nuniyahn ametah. ²U Juan ne, ndihcheró yan ra che namin duche Jerusalén, yan yahn Dendiohs, che chica vahchetero nan Dendiohs, cochahn cuahn iyehñse. Ama ndahca ro nduhca che ro ama tahn rihnevaco che neneva ca te. ³Namin chihneván ama ndudo che chica vahchetero. Ama dito rahn tuhca:

—Condihche, man ne, nduco man Dendiohs ihyan iyehñse, nedin yahn ye ihyan, ne ihyan chahn ne, nevahne-cun ye ihyan. ⁴Dendiohs din ye che ametah vederih nan ihyan chahn man, ametah co ran man, ametah cuaco ye man, ametah chuhrihn ye man. Nducuahn vedeyah che chuh ye ro menan ne, a chihno.

⁵Tuhme Dendiohs, ihyan min che va ye rihquentiyon ye ne, rahn ye:

—Condihche, u ne, nedin rá nducuahn dehtenduh che va.

Namin rahn ye ri ye u:

—Codiron ndudo che chihneven, te cuaco, ne redin yahn che cochahtino ihyan.

⁶⁻⁷Rahn ye tama yune ri ye u:

—Nducuahn ndudo che chihcocadé ne, a chinahn. U ne, vá numacuahn ro. U dendáh nducuahn che va. Hua ndá ro che cuihno vederihquentiyon yáhn. Ihyan che rendá yahn ye che nevahne-cun ye u, ne hua ndacadama ye u che Dendiohs yahn ye ne, numacuahn vedeyeno ndevá ihyan, nedin dayá ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Chemin ne, anduhneca ama vedecuihca cava ye. ⁸Me ihyan che hua rihquino ye cotahno ye u man, ihyan

che hua richahtino ye u man, ihyan che chihnga ihyan ye man, ihyan rihno ihyan man, ihyan che ndere rahtechica ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, ihyan che redin cuah ye man, ihyan che rendeva ye yavenan dehtenduh che redendah man ihyan, redin ye dendiohs yahn ye man, ihyan rih-ncheh man, nducoyaca ihyan chahn ne, va che co ye castigo cuahn dama, cuaht-enun ye van ruchiyahn che riche nduco azufre.

Yan Jerusalén ra

⁹Tuhme ndihcheró ama cha ángel che ndache chahn che nda ye nduh che ndache cuh che chenun vedeyah cava ihyan iyehñse nan che cuihnonan yahn, ne rahn ye ri ye u:

—Cochi ndihchero ihyan yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs.

¹⁰Tuhme din Vaco Dendiohs che chihno che quenda ángel me u ama tin ico yaco. Min nahme ye u yan yahn Dendiohs che ama yudo, yan min che duche Jerusalén che chica vahchetero nan Dendiohs. ¹¹Ama diyahn ro, rihco ro vederihquentiyon yahn Dendiohs. Nduhca che ro tu yuhno che duche jaspe tihca ro. ¹²Ntahn cuaco yan me ne, ndahto ama chete yaco che chenan ndichio chende-vah yahn, ne quenán ama ángel queri ama chendevah chahn, redin ye cudado. Queri ama chendevah chahn ne, quenán che duche queri ama ndata yahn ihyan nación yahn Israel. ¹³Nduh che cun lado chete me ne, chenan ino chendevah queri ama lado. ¹⁴Nome yahn chete me ne, ndavíh nduco ndichio tu rahte, ne nan queri ama tu chahn ne, quenán che duche queri ama ihyan apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo.

¹⁵Ángel me ne, nda ye ama cade diyahnguan cava che decade ye yan me,

chete yahn man, chendevah yahn man. ¹⁶Yan me ne, dama no nduh che cun lado, o mil quenan o ciento kilómetro queri ama lado. Che chahno ama lado ne, ti va che yaco. ¹⁷Chete me ne, ri ino raco ndiche cun metro che yaco.

¹⁸Chete me ne, ndahto nduco tu che duche jaspe. Viyan me ne, deman diyahnguan, nde tuno diyahn ro nduhca tu yuhno. ¹⁹Nduh che ndichio tu rahte che ndi name yahn chete me ne, nenecuco nduco nducuahn nan tu diyahn. Ama ne, nenecuco nduco jaspe; tama ne, nduco zafiro; tama ne, nduco ágata; tama ne, nduco esmeralda; ²⁰tama ne, nduco ónice; tama ne, nduco cornalina; tama ne, nduco crisólito; tama ne, nduco berilo; tama ne, nduco topacio; tama ne, nduco crisoprasa; tama ne, nduco jacinto; tama ne, nduco amatista. ²¹Nduh che ndichio chendevah chahn ne, ndindah nduco perla; queri ama ne, ndindah nduco ama perla. Yune viyan me ne, deman diyahnguan, nde tuno diyahn ro nduhca tu yuhno.

²²Metah nde ama yaco viyan me, te Dihvo vo Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye ne, quenun ye min. Namin min quenun Dihvo vo Jesucristo. ²³Yan me ne, hua rendotenan yahn man, iyo man, cava che cuhnde ro dave, te nduco vederihquentiyon yahn Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, quendihco dave numachahte. ²⁴Quendihco dave numachahte, ne ihyan yahn nducuahn nación che ndevahn ye ne, chenun ye min, nde rey che ama yudo vederihquentiyon chahtenan cuma ye, nduco ye, chenun ye min. ²⁵Yan min ne, hua nda ro che co man, ne chendevah yahn ne, chendah cuahn dama. ²⁶Ihyan yahn nducuahn nación che ama chahte vederihquentiyon chahtenan cuma ne, nduco ye, chenun ye min. ²⁷Ate nde ama nan dehtenduh che chihnga hua co conda

min, nde hua co conda nde ama ihyan nunde, ihyan che chihnga redin ye man, ihyan rihnceh man. Ihyan che ndedevahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan chahn che chenah caca ye nan libro che cuahatenan ye vahchetero ne, atenan ihyan chahn che chenun ye min.

22 Tuhme ángel me ne, nahme ye u ama ico che deman nune dave che redin che rahtenun ico ihyan. Riquendah nan va Dendiohs nduco Dihvo vo Jesucristo, ²rechuh mendahn yune viyan. Nduh che o lado chihto ico me ne, vatendi yahn che redin che rahtenun ico ihyan. Nduh iyo nduh iyo ri ndute yahn, ne yata yahn ne, richihve cava che co ico ihyan nducuahn nación. ³Viyan me ne, metah nde ama nan dehtenduh che chihnga che chihco cade Dendiohs che va che conda. Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, min cuahte ye cahcantiyon ye, ne ndeva ihyan yahn ye yavenan ye. ⁴Cuahtenan ihyan chahn nan Dendiohs, ne conan che duche ye chata queri ama ihyan chahn. ⁵Min ne, ametah nda ro che co man; ametah ndotenan ihyan yahn che quendihco nan ro man, linterna man, te man Dihvo vo Dendiohs din ye che condihco dave. Ihyan chahn ne, cahcantiyon ye cuahn dama.

A nun ndaconan chi tun Dihvo vo Jesucristo

⁶Tuhme rahn ángel me ri ye u:

—Cuaco nducuahn che ndihchero man, chihneven man, ne redin yahn che cohahtino ihyan. Dihvo vo Dendiohs, ihyan min che recah ye ndudo yahn ye che rahndudo ihyan ne, a man ye dechuh ye ángel yahn ye, cah ye, checadino ihyan yahn ye yahn dehtenduh che a nun va che conahn. ⁷Rahn Dihvo vo Jesucristo tuhca: “¡A nun va che ndaconan chí! ¡Ndah ro yahn ihyan che tumacah ye

yahn ndudo yahn Dendiohs che va che diron!”

⁸U Juan, chihneván man, ndihcheró man, dehtenduh chetuhchan. Chihno min ne, chehntihyá nan ángel, nahn ndevá yavenan ye. ⁹Ate rahn ye ri ye u:

—Hua ndeva yavenán, te u ne, atenan redín ntiyon yahn Dendiohs nduhca di man, nduhca ihyan chenahn che rahndudo ye ndudo yahn ye man, nduhca nducoyaca ihyan che tumacah ye yahn ndudo che va che diron man. Dendiohs, ihyan min cuendeva yavenan ye.

¹⁰Namin rahn ángel me ri ye u:

—Hua cahcondeh nde ama nan dehtenduh. Codiron nducuahn, te a nun va che conahn. ¹¹Numanahn min ne, dehve din yahn che quendi ihyan nunde yune yahn ye. Ate ihyan yahn Dendiohs ne, quendi ye din ye che ndah, hua cahcoman ye che ritahno ye ihyan. ¹²Rahn Dihvo vo Jesucristo tuhca: “¡A nun va che ndaconán chí! Ndahco menún yahn queri ama ihyan tuno ca ntiyon che nedin ye. ¹³U che vá numacuahn ro. U dendáh nducuahn che va. Hua nda ro che cuihno vederihquentiyon yáhn.”

¹⁴¡Ama ndah ro ihyan che ndaca ye vederenchahco cava nunde yahn ye!, te nduco tihca ne, co cuahtenan ye yan me man, cheh ye ndute yahn yahn che redin che rahtenun ico ihyan man. ¹⁵Ate ihyan che hua ritahno ye man, ihyan che redin cuah ye man, ihyan che ndere rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, ihyan che rihno vih ye man, ihyan che rendeva ye yavenan dehtenduh che redendah ihyan che redin ye dendiohs yahn ye man, ihyan rihneh man, nde ama ihyan chahn hua co condá ye viyan me.

¹⁶Namin rahn Dihvo vo:

—U Jesucristo, dechúh ángel yáhn, cah ye ndudo chetuhchan, checadino ihyan yáhn nducuahn yaco. A u che tahque chahte vederihquentiyon yáhn van nducoyaca ihyan, ndata yahn David. U ne, anduhneca yuhdo chahte che riquendah vatiyan.

¹⁷Nahn Vaco Ndah yahn Dendiohs man, ihyan yahn Dihvo vo Jesucristo man, ihyan che cahnevan ye ndudo chetuhchan man, che ndaconan chi tun Dihvo vo.

Me ihyan che nahn cuahtenan ye vahchetero ne, atenan che nevahnecon ye Dihvo vo Jesucristo conahn nduco ye.

¹⁸Nducoyaca nchuhn che cahnevan ne ndudo yahn Dendiohs che ndirun nan libro cuh ne, u reté cudado nchuhn: Ndete che va duh ihyan che tihdenan ye nan ndudo che ndirun ne, tahque chahte castigo va che co ye, tihdenan Dendiohs castigo che a chenacaca nan libro cuh. ¹⁹Ndete che va duh ihyan che cahnevi ye nan ndudo che ndirun ne, cahnevi Dendiohs che duche ye nan libro che cuahtenan ye vahchetero, ne hua co condá ye min, nde hua conahn nduco ye dehtenduh che ndah che ndirun yahn nan libro cuh.

²⁰U che te cuandé nchuhn yahn dehtenduh chetuhchan ne, rahn rí nchuhn:

—A nun ndaconan chí.

Dihve nuhn Jesucristo, ¡tihca co! ¡Cochi tun ne!

²¹Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nducoyaca nchuhn, din ye che ndah nduco ne. Tihca co.